

PATIESĪBAS TRIUMFS

**TUKSNEŠA
DRAUDZE**

B.G. Wilkinson, Ph.D.

Bendžamins Vilkinsons

PATIESĪBAS TRIUMFS

TUKSNEŠA DRAUDZE

**Tad sieva bēga tuksnesī, kur tai bija Dieva sataisīta vieta, lai
viņa tur tiktu uzturēta tūkstoš divi simti sešdesmit dienas.
(Jāņa atklāsmes grāmata 12:6)**

Heivuda, Anglija

2020. gads

Tulkojums un redakcija

Līga Šuste & Māris Šusts

Uzruna lasītājam

Izdodot šo grāmatu, autors cer, ka tā lasītājiem atvērs jaunu pasauli. Vissvarīgākā vieta Svētajos Rakstos ir atvēlēta "Tuksneša draudzei", kas neapstrīdami pierāda šādas organizācijas esamību un uzsver tās nozīmīgumu.

Pievēršot uzmanību šai aizraujošajai tēmai, rakstnieks vēlējās apkopot pārliedzinošu, kaut arī dažkārt izkaisītu, stāstījumu par "Tuksneša draudzi" dažādās valstīs. Vēstures faktu apkopojošais raksturs kļūs redzams visiem patiesības meklētājiem. Autors ir pārliecināts, ka, balstoties uz daudzajiem svarīgiem pierādījumiem, viņš spēja nospraust jaunas robežas vēstures jomā, kur visredzamākā ir Dieva vadība šajos notikumos.

Autora uzmanības centrā bija ne tikai daudzi pirmavoti, bet arī daudzu zinātnieku un rakstnieku darbi, kas bija pirms viņa. Šie netiešie, bet oriģinālie un noderīgie materiāli arī veidoja viņa pētījumu pamatu. Autors strādāja pie tā, lai šī informācija atklātu mūsu dienu kļūdas un parādītu, kā var veiksmīgi pretoties daudzām nodevīgām maldu mācībām. Viņš centās skaidri norādīt mūsdienu cilvēka galveno pienākumu no pasaules vēstures viedokļa.

Autors šo darbu publicē cerībā, ka šī grāmata izlies bagātīgu gaismu un pavērs jaunas šķautnes Dieva tautas vēsturē. Viņš nopietni lūdz, lai Svētā Gara apsolutais vēlais lietus izmantotu šīs lapaspuses lasītāju izglītošanai, lai viņi varētu dalīties ar svētībām, kas solītas tiem, kas dzīvos ticīgā uzvarošo dzīvi zemes vēstures pēdējā posmā.

Bendžamins Vilkinsons

Priekšvārds

Autors aizpildījis milzīgu tukšo vietu kristīgās baznīcas vēsturē - no tās apustuliskiem pirmsākumiem līdz 18. gadsimta beigām. Balstoties uz ievērojamo vietu, ko Bībeles pravietojumi piešķir "Tuksneša draudzei", un uz faktu, ka ""Tuksneša draudze" un nevis lepnā hierarhija ar troni pasaules lielajā galvaspilsētā bija īstā Kristus draudze"¹, autors daudzus gadus pavadīja pie šīs tēmas attīstības. Grāmata "Patiesības triumfs" pašreizējā versijā ir ilgu un intensīvu pētījumu rezultāts Eiropas un Amerikas bibliotēkās. Lielākās grūtības sagādāja labi saglabājušos seno pirmavotu meklēšana, taču autoram izdevās piekļūt daudziem no tiem. Lai atdzīvinātu daudzus vēsturiskus faktus un pareizi iepazīstinātu ar pētāmo jautājumu, autors veica ilgstošus ceļojumus pa Eiropu un Āziju.

Agrīnās kristiešu draudzes mācības izplatījās Īrijā, Skotijā un Velsā. Līdzīgi kā sinepju sēklas, tas sadīgušas daudzās Dievbijīgajās dvēselēs Francijas dienvidos un Itālijas ziemeļos - cilvēkos, kas pazīstami kā Albigijieši un Valdīeši. Draudze Austrumos drosmīgi saglabāja Jēzus ticību. Izmantojot šo terminu, autors norāda ne tikai uz Sīrijas un Asīrijas baznīcām, bet arī attiecina to uz apustuliskās kristietības iespīšanās visās austrumu zemēs.

Kristus gars, degdams to uzticīgo vīru sirdīs, kuri neielaidās kompromisos ar pagānismu, pamudināja viņus kļūt par misionāriem un doties uz tālām zemēm. Viņu vidū bija Patriks, Kolumbans, Markus un daudzi citi. Lai iegūtu dvēseles Dievam, viņi drosmīgi pretojās barbaru izsmieklam, draudzes vadītāju neiecietībai atkāpjoties no Kristus mācībām un valsts varas vajāšanām.

Atklājot briesmas, kas sagaida konfliktā starp patieso draudzi un maldiem; atmaskot sātana maldu plānu un atklāt dievišķo spēku, ar kuru Dieva vīri parādīja triumfējušo patiesību; parādīt Atlikuma draudzei grūto uzdevumu, ar kuru tai jāsaskaras pēdējā cīņā ar ļaunuma spēkiem, un parādīt Bībeles svēto, nemainīgo vēstījumu tādā formā, kādā tā tika saglabāta "tiem, kas baidās no Dieva" un "tur Viņa baušļus", - tie ir mērķi kuru autors izvirza, nododot šo grāmatu patiesību zinošu lasītāju novērtēšanai.

Merlins L.Neffs

1.nodaļa Kas ir "Tuksneša draudze"?

*Sievai tika doti divi lielā ērgļa spārni, lai tā varētu lidot tuksnesī savā vietā, kur viņas dzīvība, prom no čūskas acīm, tiek uzturēta laiku un laikus un puslaiku. (Atkl.12:14)
Tad sieva bēga tuksnesī, kur tai bija Dieva sataisīta vieta, lai viņa tur tiktu uzturēta tūkstoš divi simti sešdesmit dienas. (Atkl.12:6)*

"Tuksneša draudze" ir savienojošā saite starp apustulisko kristietību un mūsdienu Dieva ļaudīm. Šīs grāmatas mērķis ir parādīt, ka šajā vēstures periodā katrā valstī bija kristieši, kas dibināja draudzes, koledžas, misiju centrus un Dieva Vārdu skolas. Viņi stingri ievēroja vienkāršo Kristus ticības mācību, kuru saņēma no pašiem apustuļiem. Šiem kristiešiem piederēja oriģinālie Svētie Raksti, kas draudzei tika doti pirmajā gadsimtā, un tie tos saglabāja daudzus gadsimtus.

Visi šie cilvēki veido "Tuksneša draudzi". Šis atzinums nav vispārpieņemts. Nosaukums "Tuksneša draudze" ir aizgūts no Bībeles pareģojumiem, kas pierakstīti Atklāsmes grāmatas 12. nodaļā. Tur aprakstīta sieviete, kura aizbēga tuksnesī. Šī sieviete ir draudze (Jer.3:14; Hoz.2:19; Ef.5: 23–32; Atkl.12:17). Nosaukums skaidri parāda, ka tā nebija populāra vai dominējoša draudze.

Šie uzticīgie kristieši turēja augstu patiesības karogu un cīnījās pret atkrišanas iebrukumiem. Viņu panākumi nebija pastāvīgi: reizēm viņiem bija daudzas draudzes, slavenas skolas un misiju centri, ieskaitot nomalēs esošos, bet citos gadsimtos tie cieta no nabadzības un nežēlīgām vajāšanām.

Šis Draudzes lielais misionāru darbs ir maz zināms, tās darbību neaprakstīja laicīgā vēsturē, un šie varoņi netika slavēti. Nākamajās lappusēs parādīts dārgais mantojums, ko viņa atstāja mūsu paaudzei. Atgriežot šo patieso Draudzi istajā vietā, mēs iegūstam atslēgu, ar kuras palīdzību varam saprast mūsu laika lielos, neskaidros jautājumus un pretrunu nozīmi. Daži var jautāt: "Lai atklātu patieso Draudzi, vai mums nevajadzētu pievērst uzmanību tai baznīcai, kuru gadsimtiem ilgi ir atbalstījuši monarhi un tautas? Vai tiešām ir jāmeklē cilvēki, kuri nekad nav bijuši valdošajā baznīcā, bet, gluži pretēji, bieži nebija pat zināmi?"

Ļaujiet pravietim Jānim atbildēt uz šo jautājumu: "Un (draudze) sieva aizbēga tuksnesī" (Atkl. 12: 6). Lai atpazītu patieso Draudzi, ir jāņem vērā tās kristīgās kopienas, kuras lielākoties ir nodotas aizmirstībā.

Dievišķā atklāsmē māca, ka patiesība, kas tiks pasludināta pēdējai cilvēku paaudzei, būs tās gaismas turpinājums un pavairošana, kas "Tuksneša draudzi" ir saglabājusi gandrīz trīspadsmit gadsimtus - 1260 gadu laikā. Lai arī ir vispāratzīts, ka "Tuksneša draudzes" 1260 gadu periods nesākās apustuliskā laikā, tomēr ir pienācīgi jāizklāsta tā kopaina. Turpmākajās nodaļās mēs apskatīsim 1260 gadu perioda sākumu un beigas. Tomēr mēs nemēģināsim atšķirt "Tuksneša draudzi" no tās apustuliskā pirmsākuma.

Pirmkārt, jāsaprot, ka nav iespējams stāstīt par šo neparasto draudzi ar tām sen zināmajām metodēm, kuras izmantoja gandrīz visi baznīcu vēsturnieki. Bībeles pravietojumu gaisma norādīja uz izpētes veidu un metodi šīs tēmas atklāšanai. Šis jautājums gandrīz nekad netika apskatīts tādā veidā, lai parādītu pārsteidzoši interesantas attiecības, kas pastāvēja starp ticīgo grupām, kas atradās tik tālu viena no otras, kā arī šo grupu iekšpusē.

Daži mūsdienu autori ir ļoti daudz nopūlējušies, lai mazinātu Vašingtona, Džefersona u.c. amerikāņu reliģiskās brīvības un demokrātijas dibinātāju lomu. Tie paši rakstnieki, pateicoties viņu pūlēm, iekļuva baznīcas vēstures sfērā, un tas, kas iepriekš gandrīz nebija atšķirams, kļuva vēl vairāk neskaidrs. To godu, kas pienākas "Tuksneša draudzei", visi šie cilvēki centās piedēvēt citiem. Par nožēlu daudzus patiesus cilvēkus maldina melīgā propaganda ar daudz grāmatām un rakstiem,

kuru pamatā ir nepatiesi "vēsturiski fakti". Ir pienācis laiks no aizmirstības izcelt gaismā patiesos ticības varoņus, kurus Dievs izmantoja, lai saglabātu tīru Kristus mācību un Svētos Rakstus.

Visi apgalvojumi par "Tuksneša draudzi" un tās vēsturi tiks izskaidroti, izvērsti un papildināti ar ticamu avotu pierādījumiem.

"Tuksneša draudze" neieguva patiesību, pretojoties valdošajām dogmām un ķecerībām. Viņas ticības apliecība nebija no jauna izveidota. Uzticīgi kristieši to mantoja no apustuļiem. Tieši viņiem pasaule ir parādā par Bībeles saglabāšanu. Pretēji izplatītajam uzskatam, "Tuksneša draudze" ietver visas patiesās misionāru draudzes, kas strādājušas garajā drūmo viduslaiku naktī. Kamēr pasaule bija ieslīgusi neziņas un mānīcības tumsā, Draudze turēja augstu patiesības gaismu. Tās teritorijas robežas nevar noteikt - tās ietekme iespiedās visos tā laika zināmajos pasaules nostūros.

No apustuļu dienām

Vispārējo baznīcu vēsture liecina par sīvām teoloģiskām debatēm un dažreiz pat asiņainām sadursmēm starp reliģiskajām grupām. Tas liecina par neticamu darbību, kuras vienīgais mērķis ir iegūt politisko varu. Turpretī "Tuksneša draudzes" vēsture ir aizraujoša atklāsme par smago evaņģēlija darbu, lai izglābtu izmisušos un cerību zaudējušos, kuras misijas darbs tika veikts vairākos kontinentos. Atšķirībā no konkurentiem, šī draudze neprasīja intelektuālus sasniegumus no doktrīnām un neuzspieda savus uzskatus ar politisko cīņu. Draudze pārtrauca visas nacionālās un ģimenes saites, kas viņu saistīja ar pasauli un alkatīgajām impēriju baznīcām, tādējādi veiksmīgi saglabājot Bībeles mācības un apustulisko organizāciju.

Bez pienācīgas izpratnes par pagātņi nav iespējams pareizi saprast tagadni. Cilvēki, kuri mācījušies viltoto vēsturi, savu prātu piepildījuši ar izkropļotu pagātnes notikumu interpretāciju, klūp kā akli cilvēki. Šodien katrs vēlas būt moderns. Bet tas, kurš atstāj novārtā pagātnes mācību, nespēj sekot līdzi laikam. Pārlicība, kuras veidošanos ietekmēja mācību grāmatas un vēstures darbi, kas slavina baznīcas un valsts apvienību, nespēj atbalstīt pašreizējo demokrātiju, kas pilnībā atdala valsti no baznīcas, jo tā realizē atšķirīgu lietu kārtību. Pārlicība, kas šādam cilvēkam ir par iepriekšējām paaudzēm un notikumiem, ļoti ietekmē viņa attieksmi pret tagadnes notikumiem.

Neapstrīdami, ka cilvēks, kuram ir izkropļota sapratne par mūsdienām, nevar iedomāties labāku nākotni. Tie, kuri uzskata par ideālu viduslaiku Eiropu ar dzimtbūšanu un teokrātiju, raudzīsies ar riebumu pret demokrātisku sabiedrību un meklēs veidus, kā atjaunot veco viduslaiku kārtību. Ikviens, kurš netic Jēzum Kristum, dievišķajam Radītājam, kurš nesavtīgi nomira pie krusta, nespēs atrast prieku nesavtīgā mīlestībā un kalpošanā citiem, bet meklēs tikai savu labumu. Tas, kurš ir pārliecināts, ka sacelšanās notika debesīs, un tāpēc šodien cilvēci ieskauj valdnieki, varas pārstāvji un tumsas valdnieki, daudz labprātāk meklēs Svētā Gara palīdzību nekā cilvēks, kurš noraida Svēto Rakstu mācības par sātānu un ļaunajiem gariem. Citiem vārdiem sakot, cilvēks iztēlojas tādu nākotni, kas loģiski izriet no viņa novērtējuma par pašreizējā laika potenciālām iespējām, neatkarīgi no tā, cik pareizs ir šis vērtējums.

Ne visi zina par izšķirošo cīņu, kas notika ap "Tuksneša draudzi". Daudzi nespēja saskatīt pagājušo gadsimtu patiesos kristīgās aktivitātes centrus. Šie cilvēki par zemu novērtē mūsdienās notiekošo liktenīgo notikumu nozīmi, jo viņi nezina to patieso vēsturisko fonu. Efektīvai vadībai pareiza pagātnes vēstures izpratne ir tikpat nepieciešama, kā pareiza mūsu laika morālo vērtību uztvere. Daudziem ir neskaidrs priekšstats par Dieva vēstījumu mūsu paaudzei, jo viņi ir mācīti lūkoties uz pagātnes sekundārajiem, virspusējiem aspektiem, neiedziļinoties vēsturisko procesu būtībā. Bet pagātne, pateicoties kurai pastāv mūsu demokrātija un reliģiskā brīvība, tas ir stāsts, kurš ir izpētes un dziļākas analīzes vērts. Mums ir nepieciešams, lai Svētās grāmatas gaisma atvieglotu mūsu ceļu uz patiesās vēstures izpratni.

Savvaļas cilšu ieskaitu un cīnoties pret mānīcības tumsu, "Tuksneša draudzi" tās ienaidnieki attēloja visnepievilcīgākā atveidā. Klinšainās slēptuvēs tā sevi sargāja no reliģiskā un politiskā spēka samaitājošās ietekmes. Patiesības centri atradās daudzās pasaules daļās - no Īrijas rietumiem līdz Ķīnas austrumiem. Patiesos kristiešus apvienoja vēlme saglabāt ticību un iemūžināt nākamajām

paaudzēm tīras evaņģēlija patiesības, kas tika saglabātas no apustuļu dienām. Tās dokumenti bieži tika iznīcināti.² Tomēr nošķirtība un neatpazīstamība nespēja pilnībā aizsargāt šos ticības varoņus, un vajāšanu uguns kuri periodiski izgaismoja viņu uzturēšanās vietās.

Neizkropļota patiesās Draudzes vēsture ļauj mums saprast, ka mūsdienu Dieva draudze ir "Tuksneša draudzes" pēctece. Mūsdienu patiesā Draudze savieno tagadni ar mūžību, tāpat kā "Tuksneša draudze" apvieno apustulisko pagātņi ar mūsu dienām. Izpētot "Tuksneša draudzes" vēsturi, mēs atradīsim kopējas iezīmes, kas ļaus identificēt pēdējo Atlikuma Draudzi. Tas atklās daudzu procesu un notikumu nepatiesu, sagrozītu interpretāciju un mulsinošo propagandu, ko mūsdienās plaši izmanto patiesās vēstures diskreditēšanai.

2.nodaļa

"Tuksneša Draudze" Bībeles pravietojumos

"Un mums ir jo stiprs praviešu vārds, un jūs darāt labi, to vērā ņemdami it kā sveci, kas spīd tumšā vietā, tiekams diena aust un rīta zvaigzne uzlec jūsu sirdīs'. (2.Pēt.1:19 Glikis) "Un viss tas viņiem noticis zīmīgā kārtā un ir rakstīts par brīdinājumu mums, kas esam nonākuši pie laika beigām." (1.Kor. 10:11)

Apskatiet Bībeles aprakstu par "Tuksneša Draudzi" un svarīgo lomu, ko tai piešķir Svētie Raksti, it īpaši pravieša Daniela un apustuļa Jāņa Atklāsmes grāmatās. Šie divi pravietiskie darbi mirdz ar īpašu gaismu starp visām sešdesmit sešām grāmatām, kas veido Bībeles kanonu. Jesaja, Jeremija, Ecēhiēls un citi pravieši galvenokārt pasludināja, ka viņiem rūp Izraēla, bet Daniēla un Atklāsmes grāmata atspoguļo pasaules vēstures pravietisko izklāstu. Daniēls pravietoja būdams Bābeles premjerministra augstajā amatā - pirmā no četrām pasaules monarhijām. Apustulis Jānis - pēdējā dzīvā zvaigzne apustuliskās draudzes vainagā, kuru Romas imperators, pēdējais valdnieks no četrām pasaules monarhijām, izsūtīja uz tālu neapdzīvotu salu.

Savos sprediķos Pestītājs citēja daudzus fragmentus no Vecās Derības grāmatām. Bet īpašu lielu nozīmi Viņš piešķīra pravieša Daniela grāmatai (Mateja 24:15), mudinot to izpētīt ar īpašu dedzību. Mīļajam apustulim, kurš tika izsūtīts uz Patmas salu, Kristus piešķīra slavu, par kuru Romas imperators atdotu visu. Šīs divas grāmatas nekādā gadījumā neslēpj, bet tieši pretēji atklāj Dieva gribu. Tajos Dievs atklāja ļoti aizraujošu stāstu par savas Draudzes rašanos, veidošanos, pārbaudījumiem un pilnīgu triumfu. Viņš atklāja nekaunīgo nešķīstību, savienību ar zemes ķēniņiem, ilgstošu cietsirdību un parādīja "nelikumības noslēpuma", kas ir Viņa Draudzes reliģiskais sāncensis, galīgo sakāvi.

Pravieši Daniēls un Jānis, kuru atklāsmes attiecās uz pēdējo laika beigām, paredzēja galvenos kristīgā laikmeta konfliktus un pēdējo krīzi. Izmantojot slaveno Bībeles sievietes attēlu, kas simbolizē Draudzi, Jānis pasludināja:

"Un sieva aizbēga uz tuksnesi, kur viņai tika sagatavota vieta no Dieva, lai viņi tur viņu pabarotu tūkstoš divsimt sešdesmit dienas" (Atkl. 12:6).

Lai parādītu šī pravietojuma īpašo nozīmi, tajā pašā nodaļā apustulis Jānis atkal saka:

"Sievai tika doti divi lielā ērgļa spārni, lai tā varētu lidot tuksnesī savā vietā, kur viņas dzīvība, prom no čūskas acīm, tiek uzturēta laiku un laikus un puslaiku." (Atkl. 12:14). Piekrītot bībeliskajam principam, ka viena diena pravietojumā tiek pielīdzināta burtiskajam 360 dienu gadam, mēs varam izskaidrot Svētajos Rakstos norādītos pravietiskos laika periodus. Šo likumu noteica pats Dievs (4.Moz. 14:34; Ecēh.4:6). Turklāt pravietiskais "laiks" ir pravietisks gads, kas vienāds ar 360 burtiskiem gadiem. Pateicoties šiem diviem paziņojumiem, kas apraksta minēto pravietisko periodu, mēs zinām, ka draudze bija tuksnesī 1260 gadus.

Atklāsme turpinās, parādot, ka Atlikums jeb pēdējā draudze būs "Tuksneša Draudzes" pēctece. Interesanti atzīmēt, ka pravietis lieto svarīgo vārdu - "atlikums".¹ Tāpat kā auduma atlikums dod priekšstatu par visu gabalu, no kura tas tiek izgriezts, tā arī Pēdējā Draudze ir "Tuksneša Draudzes" turpinājums un palīdz to uzzināt. Savā redzējumā apustulis Jānis nekavējoties pāriet no "Tuksneša Draudzes" apraksta uz izcilo Atlikuma draudzes darbu: "Tad pūķis sadusmojās par sievu un gāja karot ar pārējiem (atlikumu) viņas cilts locekļiem, kas turēja Dieva baušļus un apliecināja Jēzu" (Atkl. 12:17)

Šie vārdi skaidri parāda pastāvīgo Svēto Rakstu aicinājumu, kas adresēts cilvēku dēļiem, lai viņi varētu pazīt patieso Dieva Draudzi visos gadsimtos.

Cilvēkiem jāpievērš uzmanība faktam, ka "Tuksneša Draudzes" vēsture ir cieši saistīta ar noteiktu 1260 gadu periodu. Šie 1260 gadi Bībelē īpaši atkārtoti septiņas reizes, Svētie Raksti atkārtoti min šo periodu, nenorādot noteiktu gadu skaitu (skat. Dan.11:32-35; Mat.24:21-29; 2 Tes.2:1-7). Vai šīs draudzes vēsture šo garo gadsimtu laikā bija nepamanāma, kā bieži saka baznīcas vēsturnieki? Kāpēc viņi ignorē tās milzīgos sasniegumus? Vai Svētie Raksti pravietoja par to veltīgi? Vai vēstures pētījumi ir atspēkojuši šo dievišķo atklāsmi Draudzes vēsturē 1260 gadu periodā?

Jebkurai organizācijai vai kopējai cilvēku kustībai, kas 1260 gadu laikā varētu būt vēsturisko notikumu centrā, vajadzētu būt rūpīgākas izpētes objektam. Vai citām valstībām vai lielām impērijām ir bijusi tik sena vēsture? Vai ilgāk par Lielbritānijas vēsturi, ilgāk par impērijas Romas pastāvēšanu? Stāstījums par "Tuksneša Draudzi" var sacensties pat ar tiem garajiem gadsimtiem, kuru laikā ebreji bija izvēlēta tauta. Neviens kristīgā laikmeta deviņpadsmit gadsimtu pētījums nevar būt harmonijā ar Dieva atklāsmi, ja vien tas neatzīst "Tuksneša Draudzes" dominējošo stāvokli.

Kā "Dieva draudzes" reliģiskie sāncenši viltoja pravietojumus

Apustuliskā kristietība, būdama tāda reliģija, kas ir daudz augstāka par pagānismu, ir izraisījusi nozīmīgas pārmaiņas visā pasaulē. Tās potenciāls bija tik acīmredzams, ka Jēzus un apustuļi baidījās no lielās atkrišanas, kas sākās ar atdarināšanu un viltošanu. Lai parādītu būtisko atšķirību starp šiem viltojumiem un patieso kristietību, bija nepieciešama jauna gaisma no debesīm. Šādas atklāsmes tika sniegtas pēdējās Jaunās Derības grāmatās. Visas patiesības, kas varētu norādīt uz turpmāko kristiešu ceļu, bija ietvertas apustuļu vēstulēs.

Diez vai ir jēga apgalvot, ka konkrēta draudze vai mācība ir radusies apustuļu dienās. Grēks pastāvēja arī apustuļu laikā, un sātans tajā laikā kā vienmēr nesēdēja rokas salicis klēpī. Tāpēc tas, kas attiecas uz apustuļu dienām, ir daudz svarīgāks nekā tas, kas attiecas uz pašiem apustuļiem. Apustulis Pāvils arī rakstīja: "Jo tas netaisnības noslēpums jau ir spēkā" (2.Tes.2:7 Glikis). "Netaisnības noslēpuma", kas parādījās pirms Pāvila nāves, attīstība un galīgais veidojums ir skaidrāk redzams "Tuksneša draudzes" vēsturē.

Apmēram trīsdesmit seši gadi tiek veltīti pirmo trīs (Marka, Mateja un Lūkas) evaņģēliju un pēdējā Jāņa evaņģēlija sarakstīšanai. Šajā laikā vēl vairāk tika atklāts "netaisnības noslēpums", kas bija spēkā Pāvila dienās. Milzīgā atšķirība starp Jāņa evaņģēlija raksturu un pirmajiem trim evaņģēlijiem ir jau sen atzīta.² Mīlais apustulis centās uzsvērt tos notikumus un atklāsmes no Dieva Dēla dzīves, kas palīdzētu Viņa sekotājiem pretoties organizētā "nelikumības noslēpuma" iznīcinošajai attīstībai. Šis spēks tika pieminēts Atklāsmes grāmatas simbolos, un tas jau ir izplatījies satraucošos apmēros pēdējā evaņģēlija sarakstīšanas laikā. Lai pareizi izprastu šo svarīgo vēsturisko ainu, jums jāiepazīstas ar īsu pārskatu par dažādām kustībām, kas radās un bija aktīvas laika posmā tieši pirms Kristus dzimšanas. Tas izskaidros ietekmīgu reliģisko kopienu rašanos (neilgi pēc Evaņģēlija sarakstīšanas), kuras nesa kristiešu vārdu, bet kurām bija atšķirīgs gars no Bībeles ticīgajiem.

Kad kristietība bezbailīgi virzījās uz priekšu, tā saskārās ar reliģiju plūdiem, kas viltoja Dieva vārdu. Lai veiksmīgi tiem pretotos, Dievs apņēma Svētos Rakstus ar apslēptu spēku. Svētais

Gars un patiesība ir vienoti. Bez Svētā Gara Bībele ir mirusi, bet bez Bībeles Svētais Gars un Viņa vēsts būs ierobežoti. Svētais Gars sākotnēji ieņēma patiesības platformu, tomēr Vecās Derības atklāsmes, kuras dievišķais autors bija paredzējis kā aizsardzību pret pievilšanu, patiesības ienaidnieki izmantoja kā instrumentus viņu pašu labā. Praviēšu (īpaši Daniela) redzējumos Dievs brīdināja savus ļaudis un aprakstīja nepatiesās reliģijas, kas varētu rasties uz viltus pamata un sākt pārņemt virskundzību pār tautām. Neticami un svarīgi fakti: simt gadu laikā pēc praviēša Daniela nāves Persijā uzplauka zoroastrisms, Indijā radās budisms, Ķīnā radās konfucianisms, un nedaudz vēlāk slavenais grieķu filozofs Sokrāts kļuva par slavenu domātāju. Tas notika laikā, kad Daniela atklāsmes pārpludināja pasauli ar pravietiskiem redzējumiem. Ir pierādījumi, kas ļauj secināt, ka Daniēla atklāsmes ietekmēja Persijas valsts reliģiju.³

Pravietisko laiku periodi

Tādu pravietojumu piepildīšana kā Tīras iznīcināšana un ebreju sistēmas sabrukšana piesaistīja visā pasaulē uzmanību. Pravietojumi par "Tuksneša draudzi", kas ierakstīti Daniēla un Atklāsmes grāmatās, piepildījās vēl dramatiskākos notikumos.

Kādu nozīmi Bībele piešķir pravietiskiem periodiem un īpaši 1260 gadu periodam? Retāk ir tā, ka cilvēks pareģo nākotni ar tik lielu precizitāti, kurai būtu jāpievērš uzmanība. Tie nav pravietiskie pareģojumi, bet cilvēku prognozes. Tomēr Bībeles nākotnes pravietojumi tiek doti tūkstošiem gadu uz priekšu. Tie runā par tautu izveidošanos un par notikumiem, kuri pravietojuma laikā vēsturiskajā telpā vēl neeksistēja. Šādus pravietojumus varēja iedvesmot vienīgi Dievišķā tālredzība.

Daniēla un Atklāsmes grāmatas apraksta pravietojumu laika periodus. Svarīgākie no tiem Daniēla grāmatā ir šādi:

1260 gadus pravietojums ir atrodams 7. nodaļā; 2300 gadu periods ir 8. nodaļā; 490 gadu periods, ieskaitot tā daļas - 483 gados un 486 gadu - 9. nodaļā; daudz īsāki laika periodi ir 11. nodaļā, kā arī 1290 gadu un 1335 gadu periodi 12. nodaļā.

Atklāsmes grāmatā ir daudz šādu pravietojumu laika periodu. Prāts, kurš jau ir atzinis Bībeles patiesības mūžīgo vērtību, ir stingri pārliecināts, ka visi šie Bībeles pravietojumi ir absolūti patiesi.

Jēzus pats veidoja savas mācības saskaņā ar pravietojumiem no Vecās Derības, īpaši ar tiem, kas minēti Daniēla grāmatā. Kad Pestītājs pravietiskā valodā aprakstīja visu kristiešu laikmetu, Viņš trīs reizes no Daniēla grāmatas 7. nodaļas (Mat.24:22,29) atsaucās uz "tām dienām", kas apzīmēja 1260 gadus - ilgāko periodu starp Viņa dienām un mūsdienām. Arī apustulis Pēteris, runājot par Vecās Derības praviešiem, sacīja, ka viņi pārbaudīja: "Kādu laiku tajos norādījis Kristus Gars, kad Viņš paredzēja Kristus ciešanas (Viņa pirmā atnākšana) un sekojošo slavu" (Viņa otrā atnākšana) (1.Pēt.1:11). Pāvils brīdināja Tesalonikas draudzi, mudinot viņus negaidīt Kristus otro atnākšanu, kamēr tiks izpildīti Daniēla pravietojumi par "grēka cilvēka" ilgu valdīšanu (2.Tes.2:3). Pravietiskie periodi ir pamats, uz kura Jaunās Derības sludinātāji balstīja savas mācības.

Kristus piedzimis, piepildot pravietojumu, kas tika dots pirms četriem tūkstošiem gadu. Vecās Derības pravietojumu patiesību apstiprina to piepildījums Jaunajā Derībā. Galvenās kustības un notikumi attiecībā uz Kristus Draudzi līdz laika beigām tika prognozēti ar tikpat lielu precizitāti un ne mazākā apjomā. Dievs jau iepriekš brīdināja savus ļaudis, pirms viņiem atklāja kustību patieso nozīmi - politisko, ekonomisko un reliģisko -, lai iedvesmotu uzticību saviem bērniem un palīdzētu viņiem drosmīgi satikties ar visu, pat nāvi, lai paziņotu par lielās pestīšanas vēsti visos zemes nostūros.

1260 gadu periods

Starp šiem pravietiskās ķēdes posmiem īpaša vieta ir 1260 gadu ilgam "Tuksneša Draudzes" periodam. Kā jau minēts, Svētie Raksti to piemin septiņas reizes (Dan.7:25;12:7; Atkl.12:6,14;

11:2,3;13:5). Dievs par to paziņojis vairākas reizes un uzsvēris tās lielo nozīmi. Viņš to pieminējis, lai atgrieztos pie šīs tēmas. Šis pravietojums Dieva bērniem tika pieminēts septiņas reizes. Vai mirstīgajiem cilvēkiem ir kāds attaisnojums, kāpēc viņi nepievērs uzmanību šai Debesu Tēva sūtītajai vēstij?

Šī jautājuma nozīmīgumu var saprast vēl dziļāk, ja īsi aprakstīsim draudzes aktivitātes norādītajā 1260 gadu periodā Lielbritānijā, Francijā, Itālijā, Sīrijā, Asīrijā, Persijā, Indijā, Turkešānā, Ķīnā, Filipīnās un Japānā. Par to var uzrakstīt tūkstošiem grāmatu. Tomēr starp visu rakstīto un publicēto darbu apjomu, kas stāsta par tā laika vēsturi, gandrīz nekas nav teikts par tēmu, kurai Dieva Vārds piešķir vissvarīgāko vietu!

Tomēr paliek vēl nopietnāks šī jautājuma aspekts: kāpēc Kristus ļāva "Tuksneša Draudzei" ciest 1260 gadus? Bez šaubām, tam ir iemesls. Vai kristīgās reliģijas patiesās vērtības nav jāapstiprina ar mocekļu asiņu liecībām? Vai šie nežēlīgo pārbaudījumu gadsimti nav apstiprinājuši, kuras grāmatas veido patieso Bībeles kanonu un kas atmasko viltus rakstus? Piepildot pravietisko patiesības dārgumu sargu lomu, šīs Draudzes dižciltīgie dēli cīnījās līdz asinīm un gāja uz priekšu, atgriezās un atkal cīnījās visus šos 1260 gadus.⁴

Šī tēma ir parādīta ļoti svarīgā aspektā. Atklāsmes grāmatas divpadsmitā nodaļa apraksta visu patiesās Draudzes vēsturi trīs tās attīstības posmos. Izmantojot slaveno sievietes tēlu kā Viņa Draudzes simbolu, Dievs parādīja trīs dažādus savas pieredzes posmus, norādot uz trim Viņa Draudzes periodiem uz zemes no Kristus pirmās līdz otrajai atnākšanai. Simbolizējot Apustulisko draudzi, sievietei uz galvas ir divpadsmit zvaigžņu vainags. Nelabvēlīgā laikā viņa bēg tuksnesī. Pēdējais apraksts Atklāsmes grāmatas 12. nodaļā attēlo Atlikušo draudzi. Tā kā šī sieviete ir diezgan īsta un nav abstrakta, tā nav neredzama Draudze, bet gan redzama un pareizi noorganizēta. Izmantojot tuksneša atveidu, Dievs parāda, ka, neraugoties uz ilgstošu spēcīgu pretdarbību un vajāšanām, patiesā Dieva Draudze turpināja nest evaņģēlija vēsti pasaulei.

"Tuksneša Draudzei" bija jādara savs lielais darbs bez uzsvērtas ārišķības. Piekāpjoties reliģisku konkurentu ārējai varenībai un krāšņumam un parādot visspēcību pat nospiebtā stāvoklī, tā radoši ietekmēja cilvēces attīstību. No otras puses, viņas reliģiskā sāncense, tērpta purpurā un sarkanā audumā, kopā ar zemes prinčiem un ķēniņiem,⁵ tajā pašā 1260 gadu laikā baroja savus draudzes locekļus ar nabadzīgu garīgo barību un bija "pasaules pirmspēku kalpībā"(Gal. 4:3), no kuriem Evaņģēlijam vajadzēja viņus atbrīvot.

Kur, ja ne Rakstos minētajos pravietiskajos laika periodos, mēs varam gūt patiesu izpratni par pagātni, kas ir tik nepieciešama, lai pareizi novērtētu tagadni un izlemtu mūsu turpmāko rīcību?

3.nodaļa

Apustuliskie iesākumi "Tuksneša draudzei"

Kristietības dzimšana un draudžu izplatīšanās Sīrijā notika ar pārsteidzošu ātrumu.¹

Pēc pravietisko četru gadsimtu ilgas klusēšanas starp Maleahiju un Mateju Pestītāja nākšana pasaulei atnesa spēcīgu atdzīvinošu vēstījumu un iezīmēja jauna pārsteidzoša laikmeta sākumu. Nevienam no praviešiem, kas bija pirms Viņa, netika atļauts mainīt caur Mozu iedoto Derību. Tomēr Jēzus Kristus bija pravietis, kuru bija paredzējis Mozus, tas pats pravietis, kuram bija jāpaziņo par Jaunās Derības sākumu. Viņš sniedza cilvēkam jaunu Jehovas atklāsmi. Divpadsmit apustuļi, kas devās izplatīt Kristus mācību, kļuva par Apustuliskās draudzes dibinātājiem, kas uzplauka un pastāvēja apmēram piecus gadsimtus. Tad pagāniskās kopienas, kuras bija apvienojušās, pamazām sagraba varu pār tautām un patieso Draudzi izraidīja tuksnesī. Šī nodaļa tiks veltīta apustuliskajam sākumam.

Pirms, Romas armija iznīcināja Jeruzalemi m.ē. 70. gadā, apustuļi tika izklīdināti. Evaņģēlijs kā spilgti spīdoša gaisma izplatījās Samarijā, Etiopijā, Sīrijā, Itālijā, Mazāzijā, Grieķijā un Indijā. Kristus reliģija daudzus bija uzrunājusi. Viņa nesa Labo vēsti zoroastriānisma un budisma piekritējiem, grieķu filozofu sekotājiem un Konfūcija mācekļiem, liekot stabilu pamatu nākotnei.

Attīstoties un izplatoties, Apustuliskā draudze nesa evaņģēliju visām tautām visās valodās. Bieži vien to pašu valodu lietoja vairākas tautas. Tāpēc šeit lietotais termins "Sīrijas kristietība" attieksies uz tām draudzēm, kuru izcelsme ir parādā Sīrijas sludinātājiem, tas ir, Sīrijas misionāriem un autoriem, kuri vēlāk parādījās kā pirmās draudzes, kas izmantoja Sīrijas valodu dievkalpojums, piemēram, Sīrijā, Asīrijā, Persija, Indija un Ķīna. Tāpat termins "ķeltu kristietība" attiecas uz visām baznīcām un valstīm, kuras lietoja ķeltu valodu, piemēram, Galatiju un Franciju, kā arī Īriju, Skotiju un Angliju, pirms anglosakšu pagāni sagrāba Angliju. "Grieķu kristietība" ietver baznīcas visā pasaulē, kur grieķu valoda tika izmantota kā liturģiskā un literārā valoda. "Latīņu kristietība" galvenokārt attiecas uz Romu, Itāliju un dažām citām tautām.

Protams, nevar būt stingri noteikumi šādai klasifikācijai un terminoloģijai. Tas viss ir dots tikai kā vispārīgs norādījumu apraksts.

Kristietība starp jūdiem

Evaņģēlijs vispirms tika pasludināts jūdiem. Nevajadzētu aizmirst, ka lielākā daļa Bībeles personāžu ir jūdi un gandrīz visi Svētie raksti uzrakstīti priekš jūdiem. Pats Jēzus Kristus bija izraēlietis.

Sākumā Glābēja vēsts tika adresēta tiem, kuru dzīslās plūda Ābrahāma asinis. Apustuļi tika nosūtīti pie "Izraēla nama pazudušajām avīm". Desmitiem tūkstošu ar prieku pieņēma Vārdu, ieskaitot daudzus priesterus. Ziņas nokļuva pat visattālākajos zemes nostūros, kur bija izkaisīti jūdi, kuru skaits tajā laikā bija miljoni. Kā tiks parādīts nākamajās nodaļās, ilgu laiku vairums agrīnās draudzes locekļu piederēja Izraēla pēcnācējiem.

Pēc jūdiem, evaņģēliju pieņēma samārieši. Kristus paredzēja, ka Viņa apustuļi liecinās par Viņu Jūdejā, Samarijā un pat zemes galos. Filips, jaunievēlētais diakons, tika pilnvarots nodot Labo vēsti samāriešiem (Ap.d.8:5).

Samarija bija vienīgā vieta, kur dzīvoja cilvēki, kas bija pietiekami pašpārliecināti, lai uzceltu templi, kas sacenstos ar Jeruzalemes templi. Viņi apgalvoja, ka šis templis ir Salamana tempļa pēctecis. Tikai šeit varēja atklāt citu Piecu Mozus grāmatu versiju.² Joprojām ir neliela samāriešu grupa, kas par savām lielākajām bagātībām uzskata pirmās piecas Mozus grāmatas, kas rakstītas senebreju valodā.³

Etiopija kļuva par nākamo valsti, kuru Jeruzalemes draudze evaņģelizēja. Grāmatā "Apustuļu darbi" aprakstītais stāsts liecina par sludinātāju Filipu, kuru pēc Evaņģēlija uzvaras Samarijā Svētais Gars nosūtīja uz dienvidiem. Tur viņš satikās ar Etiopijas karalienes kasieri, kura atgriezās savā valstī no Jeruzalemes, kur bija devies pielūgt Dievu. Kasieris lasīja Jesajas pravietojumu par Pestītāju, kas tika uzrakstīts astoņsimt gadus pirms Kristus dzimšanas. Filips šim patiesības meklētājam paskaidroja šī fragmenta nozīmi. Pravietojums un tā precīza piepildīšanās kļuva par spēcīgu vēsti Filipa mutē, pateicoties kurai einuhs pieņēma Kristu un tika turpat nokristīts. Tā sākās evaņģēlija sludināšana Etiopijā.⁴

"Sīrijas kristietības" iesākumi

Pateicoties Pāvila vadībai, bezbailīgam krusta sludinātājam, kristietība pārņēma jaunus apgabalus. Antiohija, Sīrijas Romas provinces galvaspilsēta, kļuva par jauno evaņģēlija centru. Pēc Jeruzalemes, galvenā draudzes centra, iznīcināšanas, vadība pārcēlās uz Antiohiju.

Kad evaņģēlijs sasniedza Sīriju, visa Draudze sakustējās. Kornēlijs, romiešu virsnieks no Cēzarejas, piedzīvoja pārsteidzošu pievēršanos. Draudzes locekļi iedegās ar jaunu dedzību un

ieradās Antiohijā, "nevienam nepasludinot vārdu, izņemot jūdiem"(Ap.d.11:19). Sīrija tajā laikā iekļāva Palestīnu, daļu Arābijas un izpletās līdz Eifratas upei. Tad sākās periods, ko pamatoti var saukt par "Sīrijas zelta laikmetu."⁵ Antiohijā, tā laika plaukstošajā galvaspilsētā, atradās austrumu Romas varas iestāžu administratīvie biroji. Tajā dzīvoja jūdi, kuru skaits bija tik liels un ietekmīgs, ka viņu tiesības un privilēģijas bija uzrakstītas uz vara plāksnēm.⁶

Barnabas un Pāvila kalpošanas rezultātā Antiohijā Jēzus sekotāji pirmo reizi tika saukti par "kristiešiem". Dieva gādība redzēja arī turpmāko evaņģēlija izplatīšanos. Jeruzaleme drīz tika iznīcināta, un desmitiem tūkstošu ebreju kristiešu, kurus noraidīja rabīniskais jūdaisms, tika padzīti uz ziemeļiem. Kopš tā laika Kristus sekotāji uzskatīja par lielu priekšrocību saukties par kristiešiem. Viņi vairs netika identificēti ar jūdiem, un jaunais vārds viņiem palīdzēja izvairīties no pagānu dusmām pret jūdu tautu. Kā tiks parādīts vēlāk, šie trimdinieki apmetās skaistās pilsētās un izveidoja nepārspējamu zināšanu skolās ziemeļos ārpus Kanaanas.⁷ Viņi iepazīstināja pasauli ar evaņģēlija izpratni par lielākajām kristīgajām doktrīnām, kuras viņu jūdu izcelsme ļāva viņiem uzzināt dziļāk nekā varēja cilvēki, kuri tikko atgriezās no pagānisma. Tieši no Antiohijas Pāvils un Barnabas, kurus speciāli šim darbam nošķīra Svētais Gars, devās kā pirmie ārzemju misionāri. Rezultāts bija atklāsme. Maz ticams, ka apustuļi spēja paredzēt, ka pagāni pamet pagānu tempļus un pievienojas Draudzei, kā tas bija ar ebrejiem, kuri ieradās Draudzē no sinagogām.

Pametot Kipras salu, kur pagāni ar izbrīnu klausījās Kristus mācību, Pāvils un Barnaba devās uz Mazāziju. Šeit, tāpat kā Sīrijā, pilsētas bija pilnas ar ebrejiem. Pāvils lepojās, ka ir izraēlietis, jo zināja, ka katru sestdienu atkārtotie piecpadsmit gadsimtus svētie norādījumi bagātināja ebrejus garīgo lietu izpratnē, kas ļāva viņiem viegli saprast patiesības par Dievu, grēku, morāli un nepieciešamību pēc Glābēja. Tāpēc sestdienās viņš ieradās sinagogā. Šajos reģionos, kas Pāvilam un viņa līdzgaitniekiem bija pilnīgi jauni, sinagogas tika dibinātas jau ļoti sen. Pateicoties ebreju klātbūtnē, viņi varēja pagānus iepazīstināt ar Evaņģēliju. Sīrijas un Jūdejas draudzes ieguva jaunu pieredzi, kad abi, kas lika pamatus ārvalstu misionāru programmai, atgriezās ar ziņām par viņu panākumiem. Pirms Pāvils pabeidza misijas darbu un vēl pirms Jeruzaleme pārvērtās drupās, apustulis Toms devās uz Persiju un Indiju.

Austrumos tajās auglīgajās zemēs, kas atradās starp Tigras un Eifratas upēm un ap tām, kristietības pamati tika likti otrajā Sīrijas centrā - Edesā. Edesa Mazāzijā (mūsdienu Urfa) tajā laikā bija mazās Osroenas⁸ karalistes galvaspilsēta. Šī pilsēta atradās apmēram trīs simti divdesmit kilometru uz ziemeļaustrumiem no Antiohijas. Turpmāk kristietība iekļuva Persijā, Indijā, Partijā, Ķīnā. No Edesas un citām tuvējām pilsētām pastāvīgi tika dots atbalsts, lai varētu strādātu tajās tālajās austrumu valstīs. Kāds ievērojams austrumu zinātnieks rakstīja:

"Edesā bija slavena medicīnas skola, kas pēc tam pārcēlās uz Nisibisu. Nestoriešu rindās iestājās daudzi pazīstami ārsti, kuri pabeidza šo skolu."⁹

Edesā viņi runāja vistīrākā sīriešu (aramiešu) valodā.

Tertuliāns, kurš rakstīja septiņdesmit piecus gadus pēc apustuļa Jāņa nāves, par kristietības izplatību šajā valodā ziņo šādi: "Kam gan citam noticēja tautas, ja ne Kristus, kurš jau bija ieradies?"

Kam gan citam varēja noticēt partieši, mēdieši, salamīti, Mezopotāmieši, Armēņi, Frīģieši, Kapadoķieši, Pontas, Āzijas, Pamfīlijas, un Ēģiptes iedzīvotāji, Lībijas daļā netālu no Kirēnas dzīvojoši, un, galvenais, daudzie jaunpieņācēji no Romas? Kam sāka ticēt ebreji, kas tolaik dzīvoja Jeruzalemē, un citas tautas no Getūlijas, Mauritanijas, Spānijas, Gallijas robežām, Lielbritānijas iedzīvotājiem, kas nebija pieejami romiešiem, bet paklausīja Kristus... visās vietās, tiek pagodināts Jēzus Kristus vārds, kurš jau ir atnācis un valda."¹⁰

Kas ienesa zināšanas par Kristu visās šajās vietās? Tie kristieši, kuriem bija patiesības gars - "Sīrijas teoloģijas" gars. Tomēr bija arī citi, kas izplatīja viltus mācības. Gnosticisms - Ēģiptes Aleksandrijas maldu mācība, Antiohijas sāncenša sakopojums - bija pagānu filozofijas apvienojums ar evaņģēlija patiesībām. Viņa sekotāji dibināja baznīcas un būvēja skolas, bet noraidīja Veco Derību, noliedza Radīšanu un nicināja visus ebrejus, pat kristīgos ebrejus.

Vēsturnieks Nūmens atšķirību starp Antiohijas un Aleksandrijas teoloģiju raksturo ar šādiem vārdiem:

"Ceturtnā un turpmāko gadsimtu kristoloģiskajās debatēs Aleksandrija un Antiohija vienmēr bija sāncenši. Aleksandrija pārstāvēja mistisko transcendentālismu un izvirzīja alegoriskas Svēto Rakstu interpretācijas. Antiohija uzstāja uz Rakstu gramatisko un vēsturisko interpretāciju bez jebkādas simpātijas pret mistisko domāšanas veidu."¹¹

Kam Austrumu draudze parādā par šo apbrīnojamo misijas aktivitāti gandrīz tūkstošs gadu? Tā dzimusi Antiohijas un Edesas reģionos. Milzīgā atšķirība starp apustulisko kristietību un tās Aleksandrijas sakropļojumu, agrīnā kristiešu draudzē ir parādīta Bigga rakstos: "Otrā gadsimta draudze cēla lielu trauksmi, tāpēc ka visi tā laika kristīgie rakstnieki, izņemot Džastinu Martinu un Klemensu no Aleksandrijas, drebinājās no šausmām tikai par filozofijas pieminēšanu vien."¹²

Neilgi pēc apustuļu nāves Jaunā Derība tika tulkota sīriešu valodā. Šī skaistā versija ar nosaukumu "Peshitta", kas nozīmē "vienkārša", ir kļuvusi plaši izplatīta austrumos.¹³ Lielās austrumu kopienās tas joprojām ir autoritatīvs teksts.

"Ķeltu kristietības" sākums

Pēc "Sīrijas kristietības" nodibināšanas pagānu apustulis tika aicināts nest evaņģēliju galatiešiem – ķeltiem lielam cilvēku ģimenes atzaram. Ķelti Galatijā runāja tajā pašā valodā kā īri, skoti, briti, velsieši un franki.¹⁴ Tādējādi Svētais Gars deva citu virzienu, kā iekarot zemes Rietumos.

Tieši tāpat kā Indiju un Ķīnu apvienoja "Sīrijas kristietība" ar Rietumiem, Īrija un Eiropas rietumi tika savienoti ar Austrumiem, pateicoties "ķeltu kristietībai". Pateicoties vienai dīvainai vēstures parādībai, ko pilnībā varētu saukt par "Dievišķo iejaukšanos", galatieši, liels Gallijas atzars no Francijas, devās uz Mazāziju. Viņiem bija ķeltu rases dedzīgais temperaments. Ceturtnajā gadsimtā pirms Kristus viņi iebruka Itālijā un iekaroja to, izlaupt Romu.¹⁵ Nesamierinoties ar šiem panākumiem, viņi iegāja Mazāzijā un, apmetušies tur, nodibināja Galatijas provinci.

Virzīdamies uz rietumiem, Pāvils plānoja viņiem paiet garām, bet Svētais Gars izlēma citādi. Nopietna slimība piespieda apustuli uzkavēties Galatijā. Viņš ieguva vietējo iedzīvotāju mīlestību un cieņu, un drīz vien tika nodibinātas draudzes, kuras viņš labprāt sauca par "Galatijas draudzēm" (Gal.1:2). Patriks ieradās Īrijā m.ē. ceturtnā gadsimta otrajā pusē un atklāja tur labi organizētu, plaukstošu "ķeltu kristietību".¹⁶ Liecības apliecina, ka ķelti Īrijā saņēma evaņģēliju no ticīgajiem, kuri bija no Galatijas.

Viens zinātnieks, kurš rūpīgi izpētīja Austrumu vēsturi, saka:

"Kristietība, kas vispirms sasniedza Franciju un Angliju (Galliju un Britāniju), nāca no apustuļa Jāņa skolām, kurš vadīja draudzes Mazāzijā. Tāpēc tās bija grieķu, nevis latīņu tipa."¹⁷

Ir daudz pierādījumu, ka trīssimt gadu laikā, kas atdala Pāvila un Patrika kalpošanu, starp Īriju, Franciju un Galatiju bija ciešas saites. Faktu, ka ķeltus Francijā evaņģelizēja ķelti no Mazāzijas, pierāda labi zināmi notikumi no Francijas baznīcas vēstures.¹⁹ Apmēram septiņdesmit gadus pēc apustuļa Jāņa nāves draudzi Francijas dienvidos smagi vajāja pagāni. Vajātie ticīgie brāļi 177. gadā nosūtīja ziņu par savām bēdām nevis uz Itāliju un nevis uz Āfriku, bet gan brāļiem Mazāzijā.

"Lai saprastu politisko vai reliģisko situāciju Francijas dienvidos, mums jāsaprot, ka Galliem rietumos un Galliem Austrumos bija viena izcelsme un ka katrs atzars, lai arī sajaukts ar citām ciltīm, saglabāja tai raksturīgās cilts iezīmes".²⁰

Tādējādi Īrija saņēma evaņģēlija vēsti no Mazāzijas pa jūru, kā arī caur ķeltu ticīgajiem Francijas dienvidos. Un viņi, savukārt, saņēma gaismu no galatiešiem, ko sludināja Pāvils.

Douglas Hude uzrādītie fakti parāda, cik liela bija ķeltu rase un cik plaši tā izplatījās visā Eiropā vairākus gadsimtus pirms Kristus dzimšanas. Aleksandrs Lielais nebūtu devies militārā kampaņā uz Āziju, ja vispirms nebūtu nodrošinājies ar ķeltu atbalstu.²¹

Drīz pēc apustuļu nāves un varbūt pat Jāņa dzīves laikā tika veikts skaistākais Jaunās Derības tulkojums latīņu valodā. Tādējādi parādījās versija itāļu valodā, ko bieži sauc par "Itala". Gadsimtiem ilgi ķeltu draudzes sludinātāji ir citējuši šo tekstu latīņu valodā.²²

"Grieķu kristietības" sākums

Pēc tam, kad Pāvils bija sludinājis Galatijā, Kungs nakts atklāsmē viņu nosūtīja uz Grieķiju. Pēdējo savu atvēlēto laiku viņš varēja darboties Mazāzijā, bet Svētajam Garam bija citi nodomi. Tādos grieķu centros kā Filipi, Saloniki, Vereja, Atēnas, Korinta, vēlāk Efezā apustulis nodibināja "grieķu kristietību". Atēnas bija pasaules pagānisma intelektuālais centrs. Grieķija joprojām atcerējās viņas lielo uzvaras pār persiešiem, kas viņus iedvesmoja radīt veselu literatūras krājumu. Pāvils sludināja evaņģēliju to cilvēku vidū, kuri runāja grieķu valodā, Dievs nolēma iedot tautai visaugstāko literāro darbu - Jauno Derību grieķu valodā. Pirmās sniegtās evaņģēlija atklāsmes draudzēm tika uzrakstītas grieķu valodā.²³

Vēlāk starp grieķu un latīņu baznīcām izcēlās naidis, un grieķu un latīņu garīdznieki viens otram meta dusmīgus vārdus. Šīs teoloģiskās debates radās tāpēc, ka abas baznīcas kļuva ārkārtīgi vērienīgas un stājās aliansēs ar ķēniņiem un imperatoriem. Visbeidzot, 1054. gadā grieķu un latīņu baznīcas tika sadalītas. Ilgi pirms tam latīņu valsts baznīca baidījās no spēcīgās grieķu literatūras ietekmes. Rietumeiropā latīņu valodu lietoja kā liturģisko valodu.²⁴ Grieķu valodu ar savu literatūru nosodīja Romas baznīcas garīdznieki. Tās pētījumi tika aizliegti, un uzrakstītie darbi grieķu valodā tika nodoti anafēmāi. Viduslaikos Īrijas ķeltu draudze palika par centru grieķu valodas mācīšanā, arī pēc tam, kad tā būtībā pazuda no Rietumu kristietības.²⁵ Latīņu universitātēs grieķu valodas zināšana tika pasludināta par briesmīgu indi.²⁶ Pēc tūkstoš gadu lietošanas grieķu valoda praktiski pārstāja pastāvēt Eiropas ģermāņu karaļvalstīs, izņemot grieķu un ķeltu kristietībā un tās evaņģēliskajās grupās, kuras uzskatīja Svētos Rakstus par vienīgo autoritāti.²⁷

Grieķu baznīca noraidot latīņu hierarhiju, sagatavoja pirmo buferi starp kristietības pārsteidzošo darbību Austrumos un uzvarošo Rietumu Eiropas pāvestu karaļvalsts zobenu.

"Latīņu kristietības" sākums

Dažreiz Kungs uzrunā un aicina, bet dažreiz uzliek uz cilvēku pleciem lielus uzdevumus nevis tāpēc, ka viņi ir nepaklausīgi, bet gan tāpēc, ka viņu pašreizējās intereses neļauj viņiem saredzēt nākotnes lielās iespējas. Pāvils atklāsmē tika sūtīts uz Grieķiju, bet devās uz Romu kā ieslodzītais. Paredzēdams savienot savu lielo darbu pagānu starpā ar "ebreju kristietību", viņš piekrita bīstamam Jeruzalemes draudzes vadītāju piedāvājumam. Citi apustuļi cerēja uzveikt ebreju vadītāju aizspriedumus pret Pāvilu, pamudinot viņu nepamatoti parādīties Jeruzalemes templī, lai izpildītu ceremonijas. Veicot nepieciešamos rituālus galvenajā Izraēlas svētnīcā, Pāvils bija gatavs riskēt ar savu dzīvību, lai novērstu plaisu starp pagāniem un "ebreju kristietību". Viņš zināja, ka pagānu ticīgie saņēmuši tikai visvienkāršākās instrukcijas evaņģēlija dziļajās patiesībās. Vai šī iemesla dēļ gandrīz visi viņa vēstījumi tika adresēti jaunām, nepieredzējušām draudzēm, kas izveidojās no pagāniem? Turklāt Pāvils paredzēja milzīgo opozīciju, kas radīsies no draudzēm, kas bija atkāpušās no patiesības un 1260 gadus vajās patieso Draudzi. Tāpēc viņš centās iepazīstināt jaunās draudzes ar pieredzējušo jūdaismu, kurš pievērsās Kristum.

Kalpojot jūdiem, Jēzus tika upurēts Jeruzalemē. Kalpojot pagāniem, Pāvilam būtu tāds pats liktenis. Tikai pienestais upuris spēja lēnām atvērt ticīgo acis un palīdzēt viņiem saskatīt lielos garīgos sasniegumus. Tikai Jēzus upuris varēja sagraut nocietinātās sirdis un iedvesmot tiekšanos pēc svētošanās. Lai arī Pāvils labi zināja, kā rabīni viņu nikni ienīst, tomēr viņš piekrita pārējo apustuļu plānam un iegāja templī. Drīz tie viņu atpazīna, un pūlis templī nikni metās uz viņu. Ja Romas karavīri, kuriem tik tikko bija izdevies izraut apustuli no ienaidnieku rokām, nebūtu dzirdējuši šo troksni, Pāvils būtu saplēsts gabalos. Iepazīstoties ar Romas tiesu, viņš saprata, ka nedabūs tur taisnīgumu, tāpēc teica:

"Es pieprasu ķeizara tiesu." Romas miertiesnesis atbildēja: "Tu esi piesaucis ķeizaru, pie ķeizara tev būs jāiet" (Ap.d. 25:11,12).

Kā ieslodzītais Pāvils tika nosūtīts uz Romu, latīņu valodā runājošo tautu galvaspilsētu, pasaules pavēlnieci. Kristietība Romā neienāca pateicoties Pāvilam, bet ierodoties tur, viņš atklāja, ka tur jau ir ticīgie. Neviens nezina, vai evaņģēlijs tur nonāca kopā ar tirgotājiem, vai ar pievērstiem karavīriem vai ar pazemīgiem misionāriem.²⁸ Neskatoties uz to, pateicoties lielā apustuļa kalpošanai, mazie ticības dzinumi drīz vien kļuva par varenu spēku. Pāvils deva izaicinājumu ebreju un pagānu sabiedrības augstmaņiem. Tā kā viņu uzskatīja par neparastu ieslodzīto un viņam tika piemērots mājas arests, pie viņa varēja ierasties apmeklētāji. Tādējādi apustulis divus gadus brīvi darbojās plašā sabiedriskā telpā, pirms viņa lieta tika nodota tiesā.²⁹ Viņa vēstule, kas pazīstama kā Otrā vēstule Timotejam, sarakstīta starplaikā no atbrīvošanas pirmajā tiesas sēdē līdz nāves spriedumam otrajā tiesas sēdē.

Tajā laikā Roma bija pagānisma militārais balsts, un Grieķija bija tās intelektuālais centrs. Ikviens, kurš pazīstams ar tādu zinātnieku kā Augusts Artūrs Beugnots rakstiem, kurš rakstīja vēsturi par pagānisma sabrukumu Rietumos, saprot, cik spītīga bija pagānisma pretošanās Itālijā. Latīņu kristietībai ne tik drīz izdevās sasniegt tādus panākumus, kādus sasniedza ķeltu un sīriešu kristiešu darbs. No trīssimt astoņpadsmit bīskapiem, kas 325. gadā parakstīja Nīkejas Ekumēniskā koncila lēmumus (pirmā ekumēniskā baznīcas padome), tikai septiņi³⁰ pārstāvēja Latīņu Rietumus. Lai saprastu patiesās Draudzes apustulisko izcelsmi, ir jāizpēta arī citu apustuļu panākumi. Pirmos septiņus vai astoņus gadus evaņģēlija vēsturē apustulis Pēteris bija dominējošā figūra. Nākamos trīsdesmit gadus Pāvils ieņēma galveno lomu. Pētera pēdējos dzīves gados viņa ietekmīgā kalpošana ieguva plašāku darbības sfēru. Viņa darbības lauks bija no Babilonijas³¹ austrumiem līdz Romas rietumiem. Ilgus gadus Pēteris strādāja Jeruzalemē. Ir pamats uzskatīt, ka viņš, tāpat kā Pāvils, Romā - nomira mocekļa nāvē.³² Rūpīgi pētot Pētera pirmo vēstuli, var redzēt viņa plašā darba nozīmīgos rezultātus.

Pētera vēstules draudzēm

Šī vēstule sākas ar apustuļa sveicienu ticīgajiem, kas "izkaisīti Pontā, Galatijā, Kapadoķijā, Āzijā un Bitānijā" (1.Pēt.1:1), un beidzas ar sveicienu no Babilonijas. Visas piecas šīs provinces atradās Mazāzijā. Nozīmīgie Pētera sasniegumi Bitānijā mudina mūs rūpīgi izpētīt šo reģionu. Pāvils devās sludināt evaņģēliju Galatijā, bet Svētais Gars neļāva viņam doties uz Bitāniju. Galatijā Pāvils "stādīja", bet Pēteris "laistīja" (1.Pēt.1:1; Gal.1:2,21). Bitānijā Pēterim vajadzēja gan "iestādīt" gan "laistīt". Daudzi zinātnieki ir pētījuši viņa darbu Bitānijā.

109. gadā deviņus gadus pēc apustuļa Jāņa nāves Romas imperators Trajāns lūdza Bitānijas pārvaldniekam zinātniekam Plīnijam uzzināt visu par kristietību, jo viņš bija dzirdējis daudz dažādu stāstu un nezināja, kam ticēt. Savā ziņojumā imperatoram Bitānijas provinces gubernators ziņo par neapšaubāmiem evaņģēlija panākumiem. Plīnijs sūdzējās, ka cilvēki pamet vecos elkus un viņu pagānu tempļus un daudzi pulcējas kopā, lai pielūgtu Kristu. Viņš sūdzējās, ka tiek samazināta peļņa no pagānu atpirkšanās upuriem. Izrādot apskaužamu cieņu kristiešu tikumiem, Plīnijs apraksta, kā viņi regulāri pulcējas reizi nedēļā "noteiktā dienā" pielūgšanai. Šī diena, protams, bija sestdiena, nedēļas septītā diena.

Pētera laikā baznīcas izveidojās Kaldejā, Asīrijā, Sīrijā un Mazāzijā. Kā parādīs nākamās divas nodaļas, šajā teritorijā izauga dižciltīgi, varonīgi un pašizliedzīgi kristietības vadītāji, kuri vairākus gadsimtus bija pasaules izglītotākais un stabilizējošākais spēks, kas stiprināja un pārvaldīja Tālo Austrumu un Rietumu patieso Draudzi.

Saskaņā ar Origena (185-254 m.ē.) rakstiem, Skitija (tagad Ukraina red.piez.) tika dota apustulim Andrejam kā lauks viņa evaņģēlija darbam, bet Tomass devās uz Persiju.³³ Tomēr saskaņā ar faktiem, kas tiks detalizēti apskatīti nākamajā nodaļā, pēdējais devās tālāk par Persiju. Uzticamā Sīrijas vēsture norāda, ka evaņģēlijs tika sludināts Mosulā (Mezopotāmija) 170.³⁴ gadā. Aptuveni 150 gadus jeb piecdesmit gadus pēc apustuļa Jāņa nāves Labā vēsts tika izsludināta Persijā, Mīdijā,

Partā un Baktrijā, kur tika organizētas draudzes.³⁵ Ravlinsons runā par kristietības izplatību Partas valstī līdz 150.³⁶ gadam. Acīmredzot, pirms apustulis Toms tika nogalināts Indijā 72. gadā, viņš tur nodibināja daudzas baznīcas.³⁷

Evaņģēlijs Indijā

Pantens, viens no Aleksandrijas teoloģiskās skolas dibinātājiem, septiņdesmit gadus pēc apustuļa Jāņa nāves devās uz valsti ar nosaukumu Indija, kur atrada pierādījumus tam, ka apustulis Toms tur bija strādājis jau iepriekš.³⁸ Evaņģēlijam, protams, vajadzēja būt lieliem panākumiem Sīrijas un Latīņu tautu vidū pusgadsimtu pēc apustuļa Jāņa nāves, jo līdz tam laikam bija parādījušies slavenā Sīrijas Jaunā Derība, saukta par Peshitta. Ir dokumentēti pierādījumi, ka imperatora Marka Aurēlija (161–180. gads m.ē.) valdīšanas laikā kristietība izplatījās visdažādākajos iedzīvotāju slāņos visā Persijā, Partā, Mīdijā un Baktrijā.⁴⁰ Kāda dievišķa vara pamudināja tos agrīnos ticīgos doties uz Eiropas pagānisma intelektuālo cietoksni, pakļaut riskam sevi Mazāzijas fanātiskajos panteonos, drosmīgi izturēt Arābijas svelmaino karstumu, pavadīt savu dzīvi ceļojot Tatarstānā un, būdami svešinieki, izturēt Indijas saules svelmi? Šis virzošais spēks bija Dieva Vārds, kas viņu sirdīs dega kā spoža liesma. Kopā ar apustuli Pāvilu viņi iesaucās: " Vai man, ja es nesludinātu evaņģēliju!" (1.Kor. 9:16).

Šie agrīnie misionāri uzskatīja Bībeli par savu ceļvedi, kas spēja viņus glābt no maldīgās atkrišanas, viltojumiem un "vilkiem aitu apgērbā". Paklausība šai grāmatai padarīja viņus par pagānu valdnieku niknu uzbrukumu mērķi. Viņi aizstāvēja patiesību no viltus Rietumu kristiešu pavadināšanas un lielo Austrumu reliģiju viltus doktrīnām. Neskatoties uz to, Pāvils rakstīja: "Jo Dieva vārds ir dzīvs un spēcīgs un asāks par katru abās pusēs griezīgu zobenu" (Ebr. 4:12). Un ar šo vārdu viņi uzvarēja.

Šajā nodaļā mēs izsekojām dažādu kristietības nozaru (sīriešu, ķeltu, grieķu un latīņu) izcelsmi un parādījām, kā apustuļi un viņu tiešie pēcteči aiznesa evaņģēliju dažādām tautām. Turpmākajās nodaļās mēs apskatīsim šo avotu turpmāko vēsturi dažādās zemēs un redzēsīm, kā un kur ir saglabājusies Jaunās Derības sākotnējā ticība ar tās apustuliskajām tradīcijām. Tad lasītājs varēs labāk salīdzināt mūsdienu kristietību ar agrīno.

4.nodaļa Apklusušās Sīrijas pilsētas

Reformatoru priekšteči bija dievbijīgi vīri un sievas, kuri pat drūmākajos laikos, pateicoties savai vienkāršajai kristiešu dievbijībai, turēja uguni uz altāra, lai tas pilnībā neizdzistu.¹

Pirmajos kristietības gadsimtos ziedošās Sīrijas pilsētas bija Draudzes patiesās mācības un misiju attīstības centri. Pārsteidzoši, ka daudzas no šīm klusajām un pamestajām pilsētām joprojām ir lieliskā stāvoklī. Pēc ebreju kristiešu migrācijas uz ziemeļiem, kad viņi tika izraidīti no Jeruzalemes, daudzus gadsimtus viņi turpināja papildināt ar locekļu skaitu šo ražīgo kristīgo reģionu ar tā galvaspilsētu Antiohijā.² Runājot par patiesās draudzes vēsturi, Sīrija bija maz zināma, taču ļoti nozīmīga teritorija.

135. gadā vadoties no naida uz jūdiem, kuru sacelšanos pret Romu nežēlīgi apspieda, imperators Adriāns aizliedza tiem ienākt Jeruzalemē. Tas, protams, neattiecās uz jūdu kristiešiem. Šis notikums arī sekmēja jaunu Sīrijas kristietības centru veidošanos. Mūsdienās Sīrijā jūs joprojām varat atrast lielisku villu, tempļu, pieminekļu un sabiedrisko ēku drupas, kas uzceltas kristīgā laikmeta pirmajos gadsimtos.³ Tieši šeit apustuļi un viņu sekotāji veidoja draudzes organizāciju un vadīja misionāru ceļojumus. No šī jaunā kristietības centra uz visiem zemes galiem aizplūda daudz dievišķās gaismas staru.

Tomēr, pirms aprakstīsim visu, ko pētnieks var atrast šajās pilsētās, pievērsīsim uzmanību šīs agrīnās Sīrijas civilizācijas vēsturiskajai un arheoloģiskajai pagātnei, kas veidoja misionāru darba centrus gan rietumos, gan austrumos.

Vēsturiskā un arheoloģiskā pagātne

Jeruzalemes krišana bija šoks miljoniem jūdu, kas dzīvoja ārpus Palestīnas. Pārbiedēti, par šo notikumu, viņi klausījās Labo vēsti, un neskaitāmas dvēseles pieņēma Jēzu par savu Glābēju. No jūdiem pārveidotie kristieši ir paveikuši lielu darbu, veidojot Draudzes visā pasaulē.⁴ Neietekmējoties no Jeruzalemes rabīnu fanātiskā ceremoniālo likumu pildīšanas, tūkstošiem no viņiem uzklausi draudzes vadītāju pārliecinošos vārdus par pravietisko pareģojumu piepildīšanos.

Romas armijas uzvaras pamudināja jūdu kristiešus Palestīnā ievērot Jēzus pavēli un bēgt no Jūdejas, kad Jeruzalemes krišana bija nenovēršama. Pirmais reģions, kas izjuta šīs iedzīvotāju migrācijas labvēlīgo ietekmi, izrādījās Palestīnas daļa uz austrumiem no Jordānijas, kuru Bībele sauca par Dekapoli (Decapolis) (Mateja 4:25; Marka 5:20; 7:31), kas nozīmē "desmit pilsētas". Romas impērija šīm pilsētām piešķīra īpašas pilsoniskās tiesības un iztērēja milzīgas naudas summas, lai tās izgreznotu un padarītu daudz pievilcīgākas. Romieši cerēja pievilināt jūdus ar izsmalcināto grieķu kultūru un filozofiju, un aizraut ar pagānu mākslu un domāšanu.⁵

Apustuļu dienās zeme, kas atradās aiz Jordānijas, bija ļoti auglīga un atnesa tās iedzīvotājiem daudzveidīgas ražas bagātības. Jūdu kristieši bēga uz šejieni, lai paslēptos no Romas kara šausmām (66. gadā m.ē.). "Apustuļu darbi" liecina, ka līdz tam to bija tūkstošiem (Ap.d. 21:20).⁶ Apmēram septiņdesmit līdz deviņdesmit tūkstoši jūdu kristiešu steidzās no Palestīnas uz austrumiem. Kopā ar viņiem tika izglābti arī daudzi kristieši, kas bija atgriezušies no pagānisma.

Pēc Eusebius teiktā, šie bēgļi atrada patvērumu Pellas pilsētā.⁷ Tas pats vēsturnieks piemin Pellu saistībā ar nepieredzētu ebreju sacelšanos 135. gadā, pēc kura imperators Adrians nopostīja un uzara Jeruzalemi, un mainīja tās vārdu uz Elia Capitolina. Viņš aizliedza, ka pagānu kristiešiem būtu jūdu izcelsmes vadītājs.⁸ Pella tajā laikā bija nozīmīgākā no desmit pilsētām (Decapolis). Ierodoties apgabalā ar šādu kultūras bagātību un brīvu domāšanu, izglābtie jūdu kristieši, satraukti par neseno vienu no Jēzus lielo pareģojumu piepildījumiem, ar jaunu spēku sludināja evaņģēlija vēsti un ievērojami ietekmēja savus jaunus kaimiņus.

Turpmākajos gados šeit apmetušos trimdnieku skaits pieauga. Pateicoties viņiem un viņu pēcnācējiem, izveidojās lielas labi apmācītas kristiešu kopienas. Šo pilsētu - Dekapoles - gaismai bija spēcīga ietekme uz kristietības attīstību.

Pēc tam no Dekapoles sākās vēl viena liela migrācijas plūsma uz apgabaliem pie Antiohijas. Ir pagājuši gadu desmiti, kopš Pāvils un Barnaba nodibināja draudzes tajā Sīrijas daļā, kas atradās uz ziemeļiem no Dekapoles. Starp pagāniem un jūdiem daudzi bija pievērsti Kristum, tomēr lielākā daļa no viņiem bija izraēlieši. Šī kopiena patiesību aiznesa līdz Dekapoles iedzīvotājiem. Pēc tam bēgļu pēcnācēji no Jeruzalemes pameta Pellu un tās apkārtni, lai papildinātu un paplašinātu kristiešu centrus, kas atrodas uz ziemeļiem līdz Eifratas upei.⁹

Sīrija ar savu lielisko arhitektūru savulaik piesaistīja izglītotu cilvēku uzmanību. Šī province tika uzskatīta par bagātāko un greznāko Romas impērijā.¹⁰ Sīrija bija slavena ar savu kultūru un zinātņi. Tās apkārtnē atradās majestātiski tempļi, kurus Romas imperatori uzcēla Saules dieva pielūgšanai. Sīrijas zemes vidū bija galvaspilsēta Antiohija. Vēlāk, ap 530. gadu m.ē., kad imperators Justiniāns gribēja uzcelt pasaulē elegantāko tempļi Konstantinopolē, viņš dedzīgi meklēja talantīgus arhitektus visā grieķu un latīņu civilizācijā, bet galu galā bija spiests vērsties pēc palīdzības Sīrijā. Tieši šeit viņš atrada vajadzīgo prasmju meistarus.

"Runājot par zinātnisko un literāro slavu, tā laika Antiohijas skola pārspēja visas citas skolas, tās metodes dominēja visos Austrumos. Sestā gadsimta vidū Justiniāns vēlējās atjaunot katedrāli Konstantinopolē, kurai viņš piesaistīja divus Antiohijas skolas arhitektus - Tralls Antimius un Miletus Isidors".¹¹

Par Sīrijas cilvēku nepārspējamajām prasmēm un apdāvinātību viens vēsturnieks saka: "Bizantijas arhitektūras galvenā iezīme ir tās perfektās kupolveida jumta seguma metodes. Skaistākais šāda darba piemērs ir lielā Sv. Sofijas baznīca Konstantīnopolē, kas bija Justiniāna lepnums, kurš to uzcēla. Divas agrīnās baznīcas tika nodedzinātas - Konstantīna baznīca m.ē. 404. gadā, Zeltamutes (Hrizontomas) laikā, un tās pēctece m.ē. 532. gadā. Starp citu Justiniāna Sv. Sofijas katedrāle, kas saglabājusies līdz mūsdienām un tiek izmantota kā mošeja, nav tipisks bizantiešu arhitektūras piemērs. Tā ir unikāla savā veidā. Nekas tāds pirms tam nebija uzcelts. Nekas no vēlāk būvētajiem netika veidots pēc tā parauga. Tās arhitekts Anthemius kļuva slavens ar to, ka izveidoja lielisku ēku, kurai līdzīgas nav bijis visā vēstures laikā. Kā norāda M. Bauers, "Sv.Sofijas katedrālei" ir "divkārša priekšrocība, iezīmējot jauna stila rašanos un vienlaikus sasniedzot nepārspējamās ēkas proporcijas austrumos".¹²

Pētot Īrijas ķeltu draudzes pēdas, zinātnieki bija pārsteigti par šī jaunā stila, ko ieviesa Sīrijas arhitekti, ietekmi uz Rietumu arhitektūru. Šī stila atveidojumus var atrast arī Rietumos. Jaunos Sīrijas arhitektūras principus aizņēmas arī Īrija.

"No Konstantīnopolē Bizantijas arhitektūra ātri izplatījās Rietumos. Grieķu māksla bija mirusi. Romas māksla arī bija mirusi. Sestajā gadsimtā bija saglabājusies vienīgi bizantiešu māksla, spēcīga un dinamiska. Tagad man jums jāparāda divas lietas: kā bizantiešu māksla, ieskaitot arhitektūru, nonāca Gallijā un pēc tam no Gallijas nonāca Īrijā. Runājot par bizantiešu arhitektūras pārvietošanos no Konstantīnopolē uz Galliju, šo pārejas laiku un vietu var noteikt bez grūtībām."¹³

Joprojām vērojam Sīrijā izveidotās civilizācijas krāšņumu. Tās slava ir aprakstīta Hovarda Krosbija Batlera rakstā "Pamesto pilsētu zeme":

"Tikai daži šodien, divdesmitā gadsimta rītausmā, atzīst to, ka joprojām ir senās Romas impērijas stūri, kur mūsdienu ceļotāja pēda nekad nav likusi kāju. Joprojām ir senas pilsētas, kuras tūristi nekad nav redzējuši, kā arī tempļi un torņi, kurus neviens klasiskās arhitektūras cienītājs nav apbrīnojis. Sengrieķu valodā ir uzraksti, kurus neviens zinātnieks nav atšifrējis. Ir arī veseli apgabali, kas ir pilni ar dažādām senlietām, kuras neviens Bedekers nav aprakstījis un kuras nav norādītas nevienā mūsdienu kartē."

Ļaujiet lasītājam to uz kādu brīdi iedomāties, attālinoties no viņam pazīstamajām greznajām ainavām, kuras klāj kalnu meži un svaigas zaļas ganības, lai gremdētos neauglīgo pelēko akmeņu zemē bez mākoņainām debesīm. Ļausim viņam pašam savā priekšā ieraudzīt sabojātu sienu un salauztu kolonnu kaudzes, masīvās pilsētas paliekas, kuras civilizēti cilvēki jau sen ir pametuši. Klusa, pamesta, ar plaši atvērtiem vārtiem, kurā nevienu māju neapdzīvo pat savvaļas dzīvnieki. Ļaujiet viņam saprast, ka šī vientuļā pilsēta pastāvēja pirms Konstantīna Lielā laikmeta. Tajā laikā Roma joprojām bija pasaules valdniece, un viņu tronī sēdēja Antonīnas imperatori. Viņu krāšņie tempļi tika uzcelti jau tad, kad mūsu senči vēl pielūdza Odinu un Toru. Kamēr anglosakši vēl bija apmierināti ar būdām, kas izgatavotas no zariem un ādām, viņu plašās villas un mājas jau bija iekārtotas ar lielu greznību. Un tad ļaujiet lasītājam saprast, ka šī savulaik bagātā un pārtikušā pilsēta trīspadsmit gadsimtu laikā ir palikusi neapdzīvota. Un neviena roka visu šo laiku neizkustināja ne vienu akmeni no savas vietas, nepielaboja šūpojošo sienu un nepaņēma nevienu no senlietām šajās izpostītajās mirušajās pilsētās."¹⁴

Šīs Sīrijas pilsētas, kas iegremdētas klusumā, daudzus aspektos atšķiras no citu pasaules reģionu arheoloģiskās pagātnes drupām un atliekām. Arhitektūras pieminekļus uzcēla nevis ārzemju būvnieki, bet talantīgi vietējie iedzīvotāji. Turklāt būvju akmeņi tika prasmīgi savienoti viens ar otru bez cementa un kaļķiem. Sanitārie mezgli un ierīces tika izgatavotas visaugstākajā līmenī un norāda uz augsti attīstītu civilizāciju. Daži autori atzīmē, ka šeit atrodamie veselības kompleksi un sanitārās iekārtas ir pārākas par tām, kurus daudzās vietās izmanto mūsdienu Rietumu pasaule.

Šīs civilizācijas atliekas norāda, ka cilvēki, kuri apdzīvoja šīs mazās pilsētas Sīrijas ziemeļos un dienvidos, pārstāvēja lielu un turīgu vidusslāni. Liekas, ka viņiem nebija valdnieku, kas dzīvoja blakus, izņemot tikai vienu rezidenci, kas atradās Sīrijas ziemeļos, kas bija ierīkota ar īpašu greznību, un vienu dienvidu daļā. Tās varētu būt vietējo valdnieku mājas.¹⁵

Apustuļi paredzēja, ka turpmākie evaņģēlija panākumi ievēdīs draudzē daudzus formālos locekļus. Pāvils liecināja, ka jau viņa laikā viltus brāļi ir ienākuši Draudzē. Aizstāvot īstās kristietības doktrīnas, Sīrijas draudzes bija nobažījušās par Svēto Rakstu brīvo interpretāciju, ko sev atļāvās daudzi tā sauktie kristīgie skolotāji. Draudze sacēlās pret gnosticisma mācībām, kas radās sagrozītajā Aleksandrijas kristietībā. "Antiohijas skola nonāca asā pretstatā ar Aleksandrijas skolas Svēto Rakstu interpretācijas metodi un izveidoja kritiskāku pieeju."¹⁶ Slavenais kristiešu vadītājs un zinātnieks Lukiāns bija spiests cīnīties pret maniheismu un it īpaši pret agrāk izveidoto gnosticismu.

Tā kā opozīcija ar tā laika alegoriskajām tendencēm bija koncentrēta Lukiana skolas teoloģijā, tā vēlāk apmetās austrumu draudzē.¹⁷ Jāatzīmē, ka Sīrijas teoloģijas tipam bija milzīga ietekme uz kristietību. Tas ilga līdz reformācijai un saglabāja savus apustuliskos pamatus. Uz daudzām ēkām atrastie uzraksti norāda, ka "Sīrijas kristietība" aptvēra lielāko daļu teritorijas, kurā šodien atrodas "apklusušās Sīrijas pilsētas".

Interesanti atzīmēt, ka šī reģiona uzrakstu frazeoloģisms (pētījis Viljams Kellijs Prentis), kas ilga vairāk nekā trīs gadsimtus, liek domāt, ka agrīnā kristietība ir veltīta "Dievam un Viņa Kristum", dažreiz pieminot Svēto Garu vai Trīsvienību. Bet tajos nav vērtības pie svētajiem un jaunavas Marijas. Šajā reģionā, tāpat kā Avranā, gandrīz nav saglabājušās musulmaņu atliekas, un abu reģionu labklājība acīmredzot beidzās ar musulmaņu iekarošanu.¹⁸

Al-Bara un citas pilsētas

Al-Bara ir viena no klusajām pilsētām, kas atrodas ceļā starp Alepo (Aleppo) un Latakia, netālu no Antiohijas. Šeit joprojām var redzēt villas, tempļus, apbedīšanas piramīdas un citas struktūras, kas runā par pagātnes kultūru un izglītību. Uz akmeņiem celtnieku izgredtās monogrammas apliecina ticību Kristum kā Alfai un Omega.¹⁹

Djebel-Barisha tika atrasti daudzi otrā gadsimta uzraksti un pieminekļi. Daži slaveni uzraksti uz šīm ēkām ir grieķu valodā, citi latīņu valodā, un daži sīriešu valodā. Daži no tiem, kas ierakstīti Amerikas arheoloģiskajā ekspedīcijā, lasāmi šādi:

Ja Dievs ir par mums, kas ir pret mums?

Šeit mīt mūsu Kungs Jēzus Kristus, Dēls, Dieva Vārds;

Un ļaunais neienāks.

Kungs sargās jūsu izešanu un ienākšanu.

"Uz šās klints Es gribu celt Savu draudzi, un elles vārtiem to nebūs uzvarēt."²⁰

Baoudā atrodas lielas tirdzniecības pilsētas drupas. Lai to sasniegtu, apmeklētājam ir jāiet pa Romas ceļu, kas acīmredzot būvēts pirms Kristus laika. Acīmredzot šī pilsēta bija komerciāls, finanšu un transporta centrs. Mūra ēku pirmie stāvi ir paredzēti veikaliem, bet augšstāvā bija īpašnieku apdzīvojamie dzīvokļi. Netālu no Baouda ir Babiska. Tur ir divas baznīcas, lielas un mazas publiskās pirtis ar ietilpīgām apmešanās vietām. Ēku celtniecība parāda lielu celtnieku centību un arhitektu meistarību. Citas lielas ēkas, iespējams tempļa, fragments datēts ar mūsu ēras 225. gadu.²¹

Kāpēc šīs pilsētas apklusušas un ir pamestas?

Lai saprastu, kāpēc šīs pilsētas kļuva klusas un pamestas, ir jāpievērš uzmanība Romas imperatora kristietības politikai līdz brīdim, kad islāma pletne sāka postīt Āzijas teritoriju. Tūlīt pēc Nīkejas padomes m.ē. 325. gadā Ziemeļu Gotu iebrukumi pievērsa nopietnu Romas imperatoru uzmanību. Barbari uzvarot ieņēma ievērojamu Rietumu impērijas daļu, samazinot to Eiropā līdz trešdaļai no sākotnējās teritorijas. Lai izdzīvotu, bija nepieciešams cieši apvienot to, kas bija palicis. Turklāt impēriskā kristietība sodu par ķecerību bija padarījusi par svarīgu politikas instrumentu. Drīz vien tie, kas atteicās no Romas baznīcas, piedzīvoja briesmīgas vajāšanas.

Šajos apstākļos ticīgo vidū Sīrijā (Romas impērijas senajā daļā) radās kustība, liekot daudziem no viņiem bēgt uz austrumu reģioniem, kuriem jau bija apnicis impērijas vardarbīgo pavēļu gars. Ķecerības izskaušanas posts bija jau skāris austrumu provinces. Daudzas kristiešu kopienas migrēja no klusajām Asīrijas daļas pilsētām, kas atradās netālu no Romas impērijas Eifratas un Tigras upju augšteces. Kad 532. gadā imperators Justiniāns sāka īstenot vispārēju pakļaušanu impēriskajai kristietībai, dievbijīgā, izglītotā un strādīgā iedzīvotāju daļa jau bija atstājusi šīs vietas, lai atrastu patvērumu atjaunotajā Persijas impērijā.²²

No otras puses, impēriskā kristietība bija pilnīgi nesagatavota Muhamedāņu grupām, kas negaidīti parādījās no Arābijas apmēram simts gadus pēc Justiniāna. Islāms nāca no Arābijas 622. gadā ar viesuļvētras spēku un pēkšņumu. Pabeidzis ofensīvu Mazāzijā un austrumu provincēs, islāms noraidīja Romas impērijas pārvaldību Āzijā, Ziemeļāfrikā un Spānijā. Jaunās fanātiskās reliģijas pirmā iebrukuma laikā tika iekarota Palestīna. Pēc tam sekoja Romas imperatora un viņa armijas sakāve kaujas laukā Sīrijā. Muhameda sekotāji turpināja veikt asinsizliešanu un laupīšanu, izdzina iedzīvotājus un postīja pilsētas. Kristiešu iedzīvotāji, kas joprojām palika Sīrijas zemēs, acīmredzami devās tālāk uz austrumiem.

Turpmākie austrumu draudzes vēsturiskie pārskati liecina, ka tiem "Sīrijas kristietības" pirmajiem sešiem ar pusi gadsimtiem bija liela nozīme Jaunās Derības draudzes veidošanā ne tikai austrumos, bet arī rietumos. Lielais pagānu un ebreju kristiešu kopienu sajaukums šajā reģionā, kā arī lieliskais garīgās izglītības pamats, ko ebreji apguvuši Vecās Derības laikā, bagātināja šo auglīgo sadarbību un ievērojami veicināja kristietības izplatību.

Impēriskās baznīcas vajāšana, ko pavadīja musulmaņu postīšana, galu galā pilnībā iznīcināja gan reģionu, gan arī Sīrijas kristīgo draudzi. Bet Dieva svētītā roka saglabāja Viņa patiesību, tāpēc draudzes tālu rietumos Eiropā un arī austrumos Āzijā bija pietiekami spēcīgas, lai turpinātu nest patiesības gaismu pasaulei.

Evanģēliskā draudze, nevis pāvesta baznīca

Austrumos bija daudz ebreju, un agrīno kristiešu kopienās viņi ilgu laiku bija vairākumā no visiem pievērstajiem.²³ Tāpēc ebreju, nevis Romas draudzes kalpoja par ticības apliecinājumu un rituālu piemēru, ko draudze ievēroja Austrumos. Pirmie kristieši ilgu laiku sauca sevi par Nacariešiem - Lūkas minēto vārdu, kas norādīja uz apustuļa Pāvila apsūdzētāju vārdiem: "Jo mēs esam izzinājuši, ka šis vīrs ir bīstams cilvēks un nemiera cēlājs visu jūdu vidū visā pasaulē, ka viņš ir nacariešu sektas vadonis" (Ap.d. 24:5). Viņi sevi sauca arī par Beni Izraēls, tas ir, par "Israēla dēliem". Tā kā viņi parasti runāja par Kungu kā Mesiju, tos bieži sauca par mesiānistiem. Daudzi šo kristiešu rituāli un ceremonijas atklāja saistību ar seno laiku ebrejiem.

Lielākā daļa katoļu baznīcas saglabāto hroniku liecina par domstarpībām šajā baznīcas sistēmā. Pētījums par pamata norādījumiem, ko atstājis apustulis Pāvils attiecībā uz atsevišķu draudžu organizāciju, atklāj agrīno kristiešu patieso reliģiju. Lielais pagānu apustulis skaidri norāda, ka kopienas, kuras viņš nodibināja misijas laikā, tika veidotas pēc Jūdejas kristīgajām draudzēm. Tātad, viņš saka: "Tā jūs, brāļi, esat sākuši staigāt to Dieva draudžu pēdās, kas apliecina Kristu Jēzu Jūdejā, jo jūs tāpat esat cietuši no saviem ciltsbrāļiem kā viņi no jūdiem" (1.Tes. 2:14). Pāvils neorganizēja vietējo kopienu darbu, par pamatu ņemot pagānu modeļus, ar kuriem viņš varēja sastapties savu ceļojumu laikā. Viņam dotais paraugs bija no Dieva. Kāds tad viņš bija? Tā bija pirmā kristiešu draudze Jeruzalemē un tās līdzība Jūdejā.

Nav iespējams iedomāties, ka apustulis Pēteris, kurš strādāja dažādās vietās no Babilonijas līdz Mazāzijas rietumu robežām, izveidotu draudzes pēc cita modeļa. Viņa kopienas bija turpinājums agrīnajām kristiešu kopienām Jūdejas provincē, jo īpaši draudzēm Jeruzalemē. Kādu laiku kristīgo ticīgo grupas sestdienās turpināja pulcēties sinagogās kopā ar ebrejiem.²⁴ Šis fakts norāda, ka apustuliskā baznīca sākotnējā organizācijas posmā neatteicās no visa, kas bija saistīts ar sinagogu. Pārlicinoši pierādījumi tam ir apustuļu un vecaju sanāksmes, kas pieminētas Apustuļu darbu grāmatā. Tur sapulcētie delegāti nobalsoja par to, lai pagāniem netiktu uzlikts neviens no

priekšrakstiem, izņemot tos četrus, kurus viņi jau bija apstiprinājuši iepriekš: "Jo Mozum no seniem laikiem ir visās pilsētās savi sludinātāji, un viņu katru sabatu lasa sinagogās" (Ap.d. 15:21).²⁵ Aleksandrijas gnostiskā teoloģija, kuru Romas baznīca mantoja, bija stingri pret visu ebrejisko, pat ebreju kristietību. Tāpēc, balstoties uz šīm vēsturiskajām tendencēm, mēs varam secināt, ka agrīnā "Sīrijas kristietība" nebija veidota pēc Romas baznīcas, bet atdarināja evaņģēlisko jūdu-bībeles tipa draudzes organizāciju.

Uzmanīgi pētnieki būs pārsteigti par varonīgajiem darbiem, ko paveikušas šīs misionāru kopienas - Sīrijas senās draudzes pēcnācēji plašajās teritorijās. Šeit jūs varat atrast Antiohijas Lukiāna garīgo vadību un sekotājus, kuru pārņēma Vigilancijs, kuru uzskatīja par nepārspējamu valdiešu līderi, un Patriku - ķeltu kristietības dibinātāju Īrijā. Sīkāks šo vadītāju pārskats ir sniegts nākamajās nodaļās.

5.nodaļa Lukiāns un Sīrijas draudze

"Lukiāns bija patiesi izglītots cilvēks. Ātri kļuva zināms viņa darbs pie Vecās Derības tekstiem, kurus viņš laboja, pārbaudot ebreju oriģinālu. Viņš bija hebraists (jūdu reliģijas pārzinātājs), un viņa tulkojums pieņēma daudzas draudzes Sīrijā un Mazāzijā. Lukiāns strādāja arī pie Jaunās Derības. Viņa teksta eksegēze ļoti atšķīrās no Origēna interpretācijas. Antiohijas alegoriskā Bībeles interpretācija nekad nebija populāra."¹

Līdz šim mēs esam apskatījuši Sīrijas milzīgo lomu agrīnās patiesās Draudzes pamatu saglabāšanā. Tagad mēs pievērsīsim uzmanību Lukiānam (250-312 m.ē.). Šim dievbijīgajam vīram, kurš dzimis Sīrijas kalnu vidū, vairākus gadsimtus bija paredzēts spēcīgi ietekmēt daudzu cilvēku domāšanas veidu. Viņš tika apveltīts ar neparastu garu izšķiršanas dāvanu, kuru Svētais Gars izmantoja, lai stiprinātu apustuļu ieliktos pamatus. Daudzu gadu garumā agrīnajā kristietībā ielavījās iznīcinošās un pat nāvējošās mācības. Lukiāns tika aicināts dot viņiem cienīgu pretsparu, un, kaut arī viņš nerasniedza pilnīgu ķecerību izskaušanu, viņš tomēr izveidoja drošu patvērumu ticīgajiem.

Lukiāns saglabāja, aizstāvēja un nodeva nākamajām paaudzēm neizkropļotus Svētos rakstus. Viņš ļoti labi organizēja draudzi, pastiprināja tās darbību un izstrādāja jaunas evaņģēlija darba metodes. Pat viņa pretinieki godina šī sludinātāja lielos darbus, neskatoties uz to, ka vēsturiskās informācijas par viņa dzīvi nav daudz saglabājusies.

Lukiāns dzimis Romas impērijas uzplaukuma laikos Antiohijā - Grieķijas dzīves un kultūras centrā. Tajā laikā nebija stiprākas un attīstītākas pilsētas. Tās nomalē slējās krāšņās Dafnes birzis, pārspējot visu citu skaistumu. Antiohijā notika daudz dažādu jutekliski izklaides pasākumi. Turklāt šeit varēja aplūkot klasiskās mākslas meistardarbus. Jaunībā Lukiāns bieži bija liecinieks pasaulīgās pārgalvības izpausmēm, taču viņa dievbijīgā sirds novērsās no tā visa un palika uzticīga Kungam. Iespējams, ka viņš varēja atrasties tajos skaistajos ciematos un pilsētās, kuru drupas tika aprakstītas iepriekšējā nodaļā. Tajā laikā šīs zemes palika drošs patvērumis izglītotam un dievbijīgam kristietim, stingri ievērojot evaņģēlija vienkāršību un noraidot nebībeliskās doktrīnas un pagānu paražas, kas jau bija iespiedušās dažās kristiešu kopienās. Pat jaunībā Lukiāns saprata, ka kristīgajā pasaulē ir izveidojušies divi virzieni: viens –brīvu uzskatu ticība, viegli ejot kompromisā ar pagānismu, otrs - balstīts uz kristīgās ticības stabilu patiesības pamatu.

Lukiāna pusaudža gadi un jaunība

Kad Lukiāns vēl bija ļoti jauns, bija notikums, kas viņam atvēra acis uz valstu savienību nestabilitāti. Fanātisma motivēti persieši, mitraisma piekritēji, kļuvuši par visas Tuvo Austrumu

pasaules pārvaldītājiem, nodibināja impēriju, kas galu galā pārtapa par draudošu Romas ienaidnieku. Šo divu impēriju konfrontācija ilga nākamajos piecus gadsimtus.

Lukiānam bija apmēram desmit gadu, kad persiešu monarhs Šapurs (Sapor) I uzsāka militāru kampaņu uz rietumiem, ieņēma Antiohijas pilsētu un sagūstīja Romas imperatoru.² Protams, viņš no šī reģiona aizveda daudzus gūstekņus, ieskaitot arī Sīrijas kristiešus, kuri Persijā nesa evaņģēlija vēsti. Antiohija atradās uz Romas impērijas un Persijas robežas un bija abu impēriju vēlamais laupījums. Tas Lukiānam izrādījās ļoti ērti - no šejienes viņa ietekme izplatījās gan uz austrumiem, gan uz rietumiem.

Drīz Romas pasaules valdīšana nonāca izlēmīgā komandiera - imperatora Aurēlija - rokās. Viņš dedzīgi sāka atgūt zaudējumus, ko imperatora sistēmai nodarīja viņa neuzmanīgo priekšgājēju politika. Tajā laikā Antiohijas bīskaps bija kāds Pāvils, kurš bija dzimis Samosatā. Izplatot savas mācības, viņš izraisīja Romas un Aleksandrijas baznīcu dusmas. Pāvils tika apsūdzēts ticībā Kristus dievišķai izcelsmei, kas, pēc Romas un Aleksandrijas bīskapu domām, bija ķecerība. Toreiz Lukiāns pirmo reizi dzirdēja strīda atbalsi par mūsu Kunga dēlu (Dieva dēla statusu). Kopš tā laika šis strīds neapklusīs gan pirms, gan arī pēc baznīcas pirmā un slavenākā ekumēniskā koncila, kas notika Nīkejā 325. gadā.

Ir viegli saredzēt, cik drausmīga un bīstama ir Lukiāna pozīcija. Romas un Aleksandrijas baznīcas apvienojās. Divus gadsimtus pirms Kristus dzimšanas Aleksandrija bija patiesā ebreju galvaspilsēta, kas uzturēja kompromisu ar pagānismu. Tieši šajā vidē radās Aleksandrijas baznīca. Romas pilsēta pastāvēja septiņus gadsimtus un līdz šim ir palikusi par pagānisma pasaules galvaspilsētu. Šāda vide spēcīgi ietekmēja Romas baznīcu.

Lukiāna garīgā veidošanās notika Sīrijas un Tuvo Austrumu baznīcās, kuras tika uzceltas pēc Jūdejā esošo baznīcu piemēra. Viņi kalpoja kā paraugs, ko Dievs sagatavoja nākamajām ticīgo paaudzēm. Lukiāns nodibināja skolu Antiohijā, kas centās neutralizēt Romas un Aleksandrijas bīstamo aliansi. Cik nožēlojama bija situācija un kāpēc galu galā notika šķelšanās starp Rietumiem un Austrumiem, izskaidro šādi četri fakti:

1. Aleksandrijas teoloģiskās skolas dibinātāji centās saglabāt patiesības pamatus. Justins Martirs, šajā darbā strādāja jau 150.gadā.³ Viņš bija Tatiana garīgais skolotājs, kurš, visticamāk, kļuva arī par Klementa skolotāju.

2. Klements, Aleksandrijas skolas spīdeklis, slavenais runātājs, kurš apmācīja Origēnu, lepni paziņoja, ka nemācīs kristietību, kamēr tā netiks apvienota ar pagānu filozofiju.⁴

3. Ap 190. gadu Romas bīskaps Viktors I noslēdza vienošanos ar Klementu par to, lai sameklētu iemeslu, lai svētdienu padarītu par pastāvīgu dievkalpojumu dienu Vidusjūras reģionā.⁵ Svētdienu godināja pagāni, tajā dienā viņi pielūdza Sauli. Bet Roma un Aleksandrija labi zināja, ka vairums draudžu visā pasaulē tur svētu Sabatu, turot ceturto bausli.⁶

4. Kad bīskaps Viktors I pavēlēja izslēgt no Austrumu draudzēm visus, kas neatbalstīs Lieldienu svinēšanu tikai svētdienās, Aleksandrija atbalstīja šo Romas lēmumu, tas bija pirmais solis uz pāvesta reliģisko tirāniju. Tā kā Lukiāns iebilda pret Aleksandrijas politiku, tie viņu ienīda un viņa vārdu bija aizliegts pieminēt.

Baznīcas debatēs par Pāvila Samosata ķecerību Lukiāns centās nepiedalīties. Kad izrādījās, ka nav uzvarošās puses, tika izsaukts imperators Aurēlijs. Grupai, kuru vadīja Romas un Aleksandrijas bīskapi, vajadzēja būt nosarkušai no kauna, jo, lai atrisinātu jautājumu par Dieva Dēla dievišķo izcelsmi, tika uzaicināts palīdzēt pagānu imperators. Pārsteidzoši, ka imperators atteicās izmeklēt šo lietu un lika (270. gadā) nodot to Itālijas un Romas bīskapiem.⁷ Impērijas galvaspilsētas bīskapam un viņa līdzstrādniekiem bija jāpieņem lēmums, kas mainīja visas kristīgās baznīcas nākotni. Līdzīgu iespēju no pagānu valsts saņēma pāvests Fēliks. To var viegli izmantot, lai attaisnotu apustuļa Pētera apgalvoto pārākumu.

Tomēr Lukiāns (viņam toreiz bija apmēram divdesmit pieci gadi) nevarēja neuztraukties par to, ka filozofiskie uzskati tika izvirzīti galvenajā plānā, aizstāvot teoloģiskos uzskatus par Dievišķo Kristus dabu, un Romas bīskaps tos aizstāvēja. Par kristietības stāvokli pēc Nīkejas koncila, kur dominēja Romas ietekme, vēsturnieks Edvards Gibons rakstīja: "Viņiem vairāk rūpēja sava Radītāja dabas izpēte, nevis Viņa likumu izpilde."⁸

Tā kā netika atrasts neviens ieraksts par Lukiāna iesaistīšanos šajā strīdā, vēlāk vēsturnieki nevarēja neko pateikt par viņa nostāju vai apsūdzēt viņu par nekoncekvenci. Lai atzītu nepareizos priekšstatus, pret kuriem Lukiāns iebilda, un viņa mācītajām patiesības doktrīnām, ir jāizpēta visi argumenti, lai aizstāvētu šo bīskapa Džordža Bulla apvainojumu. Nav oficiālu izvirzītu apsūdzību par ķecerību, ko pret viņu būtu izvirzījuši garīdznieki vai citi kalpotāji.

Jau agrā jaunībā Lukiāns tika aicināts pretoties divu viltus reliģiju - maniaheisma un gnosticisma - attīstībai un izplatībai.

Viltīgās mācības, kurām Lukiāns neļāva izplatīties

Maniaheisms neatzina 1. Mozus grāmatas nodaļu, noliedzot Dieva piedalīšanos radīšanā un Dieva radošo spēku, kā arī pieprasīja, lai baznīcas vadītāji dod celibāta solījumu. Tās sekotāji pielūdza Sauli kā augstāko Dievību.¹⁰ Turpinot seno persiešu naidu pret Veco Derību, maniaheisms savos viltus "rakstos" izsmēja sabatu kā ceturtdā bausļa izpildi un godināja svētdienu.¹¹ Drūmais fanātisms apņēma Sīriju kā biezu migla. Lukiāns atvairīja šīs viltus mācības uzbrukumus un aizstāvēja Svētos Rakstus un tās mācības.

Pēc tam viņš pacēla balsi, lai atklātu slēptu elku pielūgšanu agrīnajā Draudzē. Gnosticisms iekļāvās tajās kopienās, kas padevās kompromisam ar pagānismu. Pāvesta partijas dusmas krita uz Lukiānu, kad viņš atteicās piedalīties šaubīgajā kustībā, kura bez jebkāda pamata uzstāja uz Romas bīskapa pārākumu pār citiem bīskapiem. Vairāk nekā gadsimtu iepriekš parādījās viltus raksti, kas paaugstināja apustuļi Pēteri. Šajos sapītajos stāstos godīgais apustuļis tika pārvietots uz Romu un līdz ar to arī burvis Sīmanis (Magus), kuru viņš nosodīja. Pārdabiskas spējas tika piedēvētas Sīmanim. Šajās izdomātajās pasakās Pēteris, sekoja Sīmanim, apņēmīgi atklājot viņa ķecerības un varoņdarbus, tā veicot ārkārtas brīnumu. Šie Pētera viltus stāsti tika izplatīti visur.

"Apokrifiskās grāmatās... par Pētera darbiem Romā pārsniedz visas saprāta robežas. Viņi var slēpt patiesus faktus zem daiļliteratūras, bet fantastika tik ļoti ir pārspējusi un sagrozījusi reālus notikumus, ka tagad ir bezcerīgi mēģināt atdalīt vienu no otra... Neskatoties uz to, ikvienam, kurš cenšas saprast pāvesta varas izaugsmi, nevajadzētu ignorēt šo literatūru. Uz tām balstītās idejas un no tām aizgūtos notikumus pēc kāda laika sāka atzīt ietekmīgākie "Romā kristietības" autori, pat tie, kas, tāpat kā Eusebijs un Jeronīms (Eusebius, Jerome), pilnībā atzina, ka šī literatūra kopumā ir melu tīkls. Tādējādi it īpaši Romā reiz slavinātā Sīmaņa Magus figūra nekad netika no turienes izraidīta, tāpat kā Pēterim nevarēja atņemt slavu kā pirmajam varenākajam ķecerības uzvarētājam. Faktiski ir grūti nosaukt kaut vienu no baznīcas tēviem pēc trešā gadsimta, kuri nekad neatsauksies uz šo slaveno stāstu. Ambrozijs, Jeronīms, Augustīns un citi - neviens no viņiem nevarēja atbrīvoties no iespaida, ko uz viņiem šie stāsti atstāja."¹²

Lukiāns nekad neticēja šādiem apšaubāmiem stāstiem, kas paaugstināja Romas bīskapu kā "Dieva Dēla vietnieku". Viņš iebilda pret tiem, kas izplatīja šo daiļliteratūru, bet, jo apņēmīgāk viņš to darīja, jo vairāk pieauga pāvesta atbalstītāju naidīgums pret Lukiānu.

Lukiāna dāvana - Jaunā Derība grieķiski

Protestantu baznīcu Bībeles pamatā ir grieķu Jaunās Derības manuskripts, ko dažreiz dēvē par "Textus Receptus" vai "Vispāriņņemto tekstu". Tieši šis Jaunās Derības manuskripts bija pamats apustuļu darbu tulkošanai angļu, vācu, dāņu un citās valodās. Tumšajos viduslaikos Textus Receptus bija gandrīz nepazīstams ārpus Grieķijas baznīcas. Kristīgā pasaule to ieguva, pateicoties lielā Roterdamas zinātnieka Erasmus centieniem. Tomēr tikai daži cilvēki zina, ka Textus Receptus īstais redaktors bija Lukiāns. Visi, pat Lukiāna ienaidnieki, atzīst viņa panākumus šajā darbā.

Protams, Jaunā Derība grieķu valodā nepieder Lukiānam vai Erasmus, bet gan apustuļu spalvai. Bet Lukiāna dienās kropļojumu plūdi būtībā mēģināja iznīcināt gan pašas Bībeles manuskriptus, gan Bībeles teoloģiju. Origenis no Aleksandrijas skolas padarīja Bībeli un komentārus pie tās, par uzticamu maldu, filozofiski spekulatīvu, sofistikas un melu patvērumu.¹³ Uzcītība, ko Lukiāns parādīja, rediģējot, saglabājot un nododot tālāk Dieva Vārdu, ļāva mums saņemt saglabāto mantojumu, par kuru būtu jāpateicas visām paaudzēm.

Svēto rakstu sagrozījumi bija izplatījušies ļoti plaši.¹⁴ Bija vismaz astoņdesmit ķecerīgas sekas, no kurām katra cīnījās par pārākumu.¹⁵ Visi viņi izmantoja tiesības atņemt vai pievienot lapas Bībeles manuskriptiem.¹⁶

Apsveriet, cik pārliecinošiem vajadzēja būt Lukiāna pierādījumiem, lai ar to palīdzību varētu identificēt un saglabāt apustuļu atstātos Svētos Rakstus. No tā laika līdz mūsdienām Textus Receptus un no tās tulkotās Jaunās Derības ievērojami pārsniedz visus citus Bībeles tulkojumus, ar savu precizitāti.

Viltotu Vecās Derības grāmatu noraidīšana

Lukiāns ne tikai atjaunoja patieso Jauno Derību, bet arī pavadīja smaga darba gadus, strādājot pie Vecās Derības.¹⁷ Tā kā galvenie literārie darbi visā civilizētajā pasaulē tika izveidoti grieķu valodā, viņš tulkoja ebreju rakstus šajā valodā. Lukiāns šo darbu veica tik labi, ka pat viņa spīvākais pretinieks Jeronīms atzina, ka šis Vecās derības tulkojums grieķu valodā ir visvairāk pieprasīts Konstantinopolē un lielākajā daļā citu Tuvo Austrumu pilsētu.¹⁸

Jeronīms ienāca tajā pašā laukā un tulkoja ebreju Bībeli ne tikai grieķu, bet arī latīņu valodā. Kad parādījās vēl viens ebreju Bībeles tulkojums, kļuva redzama atšķirība starp Lukiāna un Jeronīma darbiem. Jeronīma latīņu valodā iekļautas septiņas jaunas grāmatas ar nosaukumu apokrifī, kuras protestantu pasaule vienmēr ir noraidījusi. Atbildību par to nevar uzlikt tikai Jeronīmam, jo viņš neuzskatīja, ka šīs septiņas grāmatas ir Dieva gara iedvesmotas. Tās apstiprināja Augustīns, kura slava, kā pāvesta draudzes tēvam bija lielāka un tā aizēnoja Jeronīma slavu.¹⁹ Tomēr, tā kā Romas bīskaps noalgoja Jeronīmu, lai veiktu šo tulkojumu par lielu samaksu, pāvests uzskatīja sevi par tiesīgu pievienot šīs septiņas pretrunīgi vērtētās, būtībā viltotās grāmatas Vecās derības latīņu valodas izdevumam. Pāvestība vēlāk šo Jeronīma Bībeles versiju pasludināja par Romas katoļu baznīcas Svēto Rakstu autoritatīvu publikāciju.

Tādējādi Lukiāna darbs kļuva par svētību tām draudzēm, kuras turpmākajos gados pāvestību pasludināja par "iebrukušu svešinieku" un atteicās tai piekrist, uzstājot uz apustuliskām tradīcijām.

Atmaskojot "alegoriskos" teologus

Dienās tieši pirms Lukiāna, Klements (194 m.ē.) un Origēns (230 m.ē.) no metafiziskās skolas Aleksandrijā ieviesa jaunu, sarežģītu, nesaprotamu Bībeles interpretācijas veidu - alegorisku. Viņi uzstāja uz Romas bīskapa vadību un paziņoja, ka ārpus baznīcas nav pestīšanas. Klements atbalstīja tautas viedokli - uzsvēra kristietības līdzību pagānismam un Saules pielūgšanu ar Taisnības sauli.

Džons Mosheims (John Mosheim) to apliecina šādi:

"Viņš pats (Klements) savās "Stromatās" skaidri norāda, ka kristīgo patiesību viņš neparāda tīru un neskartu, bet gan drīzāk slēptu... grieķu filozofijas principos."²⁰

Laikā, kad Klements un Pantens Aleksandrijā savienoja kristietību ar pagānismu, Lukiāns Antiohijā nodibināja Sīrijas teoloģijas skolu. Dr.Villistons Valkers atzīmē milzīgo atšķirību starp Lukiāna mācību un Ziemeļāfrikas teologu mācību, kuri izmantoja alegorisku interpretācijas pieeju: "Šajā laika posmā Lukiāns, par kuru saglabājusies ļoti maz bibliogrāfiskās informācijas, Antiohijā nodibināja teoloģijas skolu. Viss, kas ir zināms, ir tas, ka viņš bija prezbiteris un bija tālu prom no partijas, kas uzvarēja Pāvelu Samosatski. Viņš tur mācīja no 275. līdz 303. gadam un 312. gadā nomira mocekļa nāvē... Tāpat kā Origēns, viņš nodarbojās ar Svēto Rakstu ekseģēzi, bet nekad neizmantoja alegoriskas interpretācijas metodes. Viņa mācību varēja raksturot kā vienkāršāku, gramatiskāku un vēsturiskāku pieeju tekstam un dogmām."²¹

Šis bija kritisks brīdis draudzes vēsturē. Ar Ziemeļāfrikas mistiskas skolotāju Klementa, Origēna un Tertuliāna centieniem tika likts jauns pamats kristietībai. Toreiz Dievs aicināja Lukiānu, nenogurstošu patiesības kalpotāju. Gudrība un polemika draudzē sašķēla ticību, kas kādreiz tika dota apustuļiem. Evaņģēlija būtība bija pakļauta briesmām. To laiku precīzi raksturoja psalmista vārdi: "Kad pamati grūst, ko darīs taisnais?" (Psalms 11:4). Tajā laikā, pēc katoļu baznīcas vēsturnieka, Lukiāna laikabiedra teiktā, mocekļi veidoja patieso ticības apliecinājumu.²²

Tradīciju paaugstināšana pār Bibli

Apustulis Pāvils paredzēja: "Es zinu, ka pēc manas aiziešanas pie jums iebruks plēsīgi vilki, kas nesaudzēs ganāmo pulku. No jūsu pašu vidus celsies vīri, ačgārnības runādami, lai aizrautu mācekļus sev līdzī." (Ap.d.20: 29,30). Pāvils sacīja, ka tas tā būs, un Lukiāns to varēja pateikt, ka tas jau ir noticis. Pat nebija pagājuši simts gadi pēc apustuļa Pāvila nāves, un jau kļuva skaidrs, ka Romas katoļu baznīca izcēla tos autoru rakstus, kuri paaugstināja tradīcijas līdz Svēto Rakstu līmenim, un dažreiz pat vēl augstāk. Tertuliāns (150–235g.m.ē.), Kurš dzīvoja tajā pašā gadsimtā kā Lukiāns, izskaidrojot Eiharistiju mirušo labā, krusta zīmes uzlikšanu uz pieres un nožēlojošo grēcinieka trīskāršu iegremdēšanu ūdenī kristības laikā, raksta: "Ja Svētajos Rakstos meklējat konkrētus norādījumus par šīm un citām līdzīgām tradīcijām, jūs neatradīsiet nevienu. Kā šo tradīciju aizsācējiem, jums tiks dots mantojums, kā viņu sekotājiem – paražas, un kā to glabātājiem - ticība."²³

Tuksneša draudze uzskatīja, ka Bībele ir augstākā autoritāte. Viņas atbalstītāji bija pārliecināti, ka Svētais Gars un Vārds nav pretrunā viens otram, un atcerējās arī to, ka Jēzus atvairīja visus sātana uzbrukumus kārdināšanas laikā tuksnesī, sakot, ka "stāv rakstīts". Svētie Raksti ir nekļūdīgs pestīšanas ceļvedis, kas izslēdz tāda statusa piešķiršanu kādam citam tekstam. Paaugstinot tradīcijas un novietojot tās vienā līmenī ar Bībeli nozīmē atvērt durvis, lai Dievišķās autoritātes zīmogu piešķirtu un atzītu visiem citiem sacerējumiem. Turklāt tas ticīgajiem uzliek nepanesamu slogu pārbaudīt plašu literatūras daudzumu.

Gan protestanti, gan katoļi māca, ka Dievs ir Rakstu autors. Tomēr protestanti atzīst Bībeli un tikai Bībeli, savukārt pāvests baznīcas tradīcijas pielīdzina Svētajiem Rakstiem. Trentas (Trent) koncils 1545. gadā, kura lēmumi ir Romas katoļu baznīcas augstākā vara, par rakstītajām un mutiskajām tradīcijām saka šādi: "Trentas Svētais ekumeniskais un vispārējais koncils... sekojot

baznīcas tēvu paraugam, gan Vecās, gan Jaunās Derības grāmatas, jo Dievs ir abu veidotājs, kā arī tradīcijas, kas attiecas gan uz ticību, gan morāli (jo tā ir caur Kristu atklāta vai Svētā Gara iedvesmota un saglabāta ar nepārtrauktu katoļu baznīcas pārmantojamību) ir jāpieņem un jāgodina ar tādu pašu godbijību un dievbijību".²⁴

To, ka šis princips joprojām tiek ievērots Romas katoļu baznīcā, pierāda slavenā Baltimoras kardināla Gibonsa vārdi, kurš ilgu laiku bija savas baznīcas galvenais pārstāvis Amerikas Savienotajās Valstīs:

"Ticības likumiem vai kompetentiem norādījumam kristietiem vajadzētu instruēt visās patiesībās, kas nepieciešamas pestīšanai. Svētie Raksti nesatur visas patiesības, kurām kristietim ir pienākums ticēt, un tā nenorāda visus pienākumus, kas viņam jāveic. Neuzskaitot pat citus pienākumus, vai tad visiem kristiešiem nav pienākums svētīt svētdienu un atturēties no nevajadzīga ikdienas darba šajā dienā? Vai tad šī likuma ievērošana nav vissvarīgākais no mūsu svētajiem pienākumiem? Bet jūs varat izlasīt visu Bībeli no 1. Mozus grāmatas līdz Atklāsmes grāmatai un jūs neatradīsiet nevienu teikumu, kas likumīgi apstiprinātu svētdienas svētumu. Svētie Raksti mums uzliek par pienākumu stingri ievērot sabatu (sestdienu) - dienu, kuru mēs nekad nesvētīsim."²⁵

Lukiāns uzskatīja par savu pienākumu pretoties nepareiziem priekšstatiem, kas viņa dienās vairojās. Viņa uzskati bija pretēji Aleksandrijas skolas mācītāju uzskatiem, kuru mācība izcēla tradīcijas. Tertuliāns ieņēma tādu pašu nostāju kā citi agrīnie Ziemeļāfrikas autori, kurus tieši vai netieši atzina pāvests.²⁶

Lukiāns saskārās ar pretrunīgiem uzskatiem par desmit baušļu ievērošanu. Tāda pati neatbilstība saglabājas arī pāvesta doktrīnā šodien. Katoļu enciklopēdijā rakstīts: "No vienas puses, pēc tam, kad Romas katoļu baznīca ir pārcēlusī atpūtas dienu no ebreju sestdienas jeb nedēļas septītās dienas uz pirmo, tieši svētdienai jābūt svētai kā Kunga dienai. Trentas koncils (Sess. 6, can. 14) nosoda tos, kuri netic, ka **desmit baušļi ir saistoši kristiešiem**."²⁷ Tas ir tiešā pretrunā ar Akvīnas Toma mācību par ceturto bausli.²⁸ Neaizmirstiet, ka katoļu baznīca viņu uzskata par pāvesta dogmu galveno skaidrotāju.

Pretrunas "baušļu atcelšanas" teorijā

Ja katra desmit baušļu daļa ir ceremoniāla, kā to māca Akvīnas Toms, tad visiem apgalvojumiem, ka tie ir perfekti, nemainīgi, mūžīgi un paredzēti, lai tos ievērotu visi cilvēki, nav pamata. Slavenais reformators Kalvins sašutumā atspēkoja šo Akvīnas Toma darbu,²⁹ kura apgalvojums, ka sabata bauslis bija ceremoniāls, netiek apstiprināts, mainot sestdienu uz svētdienu, jo, ja mēs kādu dienu saucam par svētu, svētdiena būs tikpat svēta kā sestdiena vai vēl jebkura cita nedēļas diena. Uz tāda apgalvojuma pamata varētu izvēlēties vienu dienu no desmit vai vienu dienu no divdesmit.

Tā kā Jaunā Derība māca, ka **ceremoniālie likumi tika pienagloti pie krusta**, šis mēģinājums padarīt ceturto bausli daļēji ceremoniālu, pārvēršot to par rotaļlietu baznīcas rokās, skaidri norāda uz morālā likuma atcelšanu.

Iepriekš minētais katoļu enciklopēdijas citāts ir tieši pretrunā ar Akvīnas Tomu. Viņš saka, ka dekalogs ir morāles likums, un Toms paziņo, ka tas ir daļēji ceremoniāls. Kardināls Ņūmens slavināja Aleksandriju, gnosticisma cietoksni, kas apņēmīgi noraidīja Veco Derību un līdz ar to desmit baušļus. Lukiāns iebilda pret šādiem "baušļu atcelšanas" teorijas aizstāvjiem un mācīja, ka desmit baušļi ir obligāti. Tāpēc kardināls Džons Henrijs Ņūmens viņu sauca par "jūdaistu."³⁰

Ņūmens, prasmīgi lietojot angļu valodu, izrādīja nesavaldību, iebilstot pret Lukiāna mācību. Viņš, nodibinot Oksfordas kustību, mēģināja iznīcināt protestantisma sasniegumus Rietumu pasaulē. Neapšaubāmi, ir jāatzīst Oksfordas profesora, kurš atstāja Anglijas baznīcu, lielās spējas pievienoties Romas katoļu garīdzniekiem un vadīt diskusijas. Viņš aizstāvēja Aleksandrijas teologus³¹ un centīgi meklēja veidus, kā apiet patiesību. Pretstatā "Karaļa Džeimsa Bībelei" (King

James Bible), Nūmens, kā arī Oksfordas kustība smagi strādāja, lai pierādītu to kā kļūdainu doktrīnu.³²

Lai kaut kā pamatotu savas grāmatas ar nosaukumu "Ceturtais gadsimta ariāņi" (kas būtībā ir ateisma sprediķis, uzvelkot Evaņģēlija masku) rakstīšanu, šis kardināls bija spiests atzīt Lukiāna ievērojamo lomu. Viņš paziņo: "Tagad apskatīsim Lukiāna, skolotāja un mocekļa stāstu." Viņš tomēr nepiemin, ka Lukiāna ortodoksiju gadsimtiem ilgi ir aizstāvējuši tik lieliski zinātnieki kā Romas katoļu baznīcas vēsturnieks kardināls Cēzars Baronijs, bīskaps Džordžs Bulls un Henrijs Melvills Gvotkins. Tādējādi Nūmens pret Lukiānu izvirzīja senu apsūdzību saistībā ar judaismu. Kādi ir vēsturiskie fakti? Nūmens atzina, ka ebreji ir kļuvuši par "ietekmīgu politisko vienību, kas atrodas tuvu viņu vecajai dzimtenei, it īpaši Sīrijas provincēs, kuras tajā laikā bija galma rezidences vieta."

Neskatoties uz to, Nūmens kaut kādu iemeslu dēļ aizmirst pieminēt katoļu enciklopēdijā minētos faktus: "Acīmredzot ilgu laiku lielākā daļa agrīnās draudzes locekļu bija ebreji."³⁴ Tā kā ievērojama daļa austrumos ticīgo ilgu laiku bija pārveidoti par ebrejiem, nav grūti pieņemt, ka austrumu draudzē tika saglabāta tradīcija nedēļas septīto dienu ievērot kā Bībeles sabatu. Diez vai varēja būt savādāk. Ebreji, kas bija pārveidoti, bija visdievbijīgākie. Praviešu norādījumi ļāva ebreju kristiešiem saprast un izplatīt Svēto Rakstu patiesības. Viņi labāk nekā citi saprata tādu vārdu kā Dievs, grēks, taisnība un atpestīšana.

Lai arī Lukiāns bija cēlies no pagāniem, kardināls Nūmens viņu sauca par jūdaistu, jo tas bija vārds visiem, kas svēti sabatu, atturoties no darba. Kāpēc Lukiānam bija jāzaglabā sabata diena? Tas bija izplatīts ieradums. Baznīcas vēsturnieks Sokrāts Sholastiks gadsimtu pēc Lukiāna rakstīja: "Lai arī gandrīz visas pasaules draudzes katru nedēļu veica svētdarbības sestdienās, Aleksandrijas un Romas kristieši, balstoties uz kādām citām senām tradīcijām, pārtrauca šo praksi."³⁶ Kā attieksmi pret septīto nedēļas dienu mēs redzam Romas un Aleksandrijas baznīcu vienotību to naidīgumā pret Sabatu.

Sokrāta laikabiedrs Sozomens, kas ir arī katoļu baznīcas vēsturnieks, raksta to pašu: "Cilvēki Konstantīnopolē un lielākoties visur citur pulcējās sestdien, taču šī paraža nekad netika novērota Romā un Aleksandrijā."³⁷

Laodiķejas koncils (365.g.m.ē.) pieņēma dekrētu, saskaņā ar kuru "kristiešiem nevajadzētu būt jūdaistiem, atpūšoties sestdienā, bet gan jāstrādā šajā dienā... Ja kāds ir jūdaists, tad viņam lai ir anafēma".³⁸ Tādējādi šis baznīcas likums ticīgajiem aizliedza turēt Sabatu svētu, turklāt tas apzīmogoja tos, kas to ievēroja, un sauca tos par jūdaistiem.

Var jau uzskaitīt daudzus agrīnās baznīcas autorus, lai parādītu, ka kristiešu draudzes vairākus gadsimtus parasti ievēroja Sabatu kā septīto nedēļas dienu un šajā dienā atpūtās no visiem darbiem. Daudzas draudzes svinēja arī Kristus augšāmcelšanās dienu, šajā dienā rīkojot reliģiskas sapulces. Bet viņi šo dienu neturēja kā svētu dienu saskaņā ar ceturto bausli.³⁹

Kas attiecas uz doktrīnām un praksi, gandrīz visā pasaulē draudzes tika veidotas pēc tās draudzes parauga, kas bija Jeruzalemē. "Tā ir taisnība, ka Antiohijas liturģija Jeruzalemi sauc par visu draudžu māti."⁴⁰ Pāvils rakstīja: "Tā jūs, brāļi, esat sākuši staigāt to Dieva draudžu pēdās, kas apliecina Kristu Jēzu Jūdejā" (1.Tes.2:14).

Tādējādi apustulis Pāvils ir viens no jūdu kristietības modeļa dibinātājiem. Cik ilgi šis modelis varētu pastāvēt? Iepriekš minētais katoļu enciklopēdijas citāts (raksts "Calendar") apgalvo, ka milzīgs skaits izkaisīto kristiešu, nevis tikai daži, bija pievērsti no jūdiem, tāpēc jūdu kristietības paraugs bija kļuvis gandrīz vispārējs, un šī situācija pastāvēja ilgu laiku.

Sīrijā, kur dzīvoja Lukiāns, pastāvēja jūdu tipa kristietība. "Tās (De Lacy O'Leary grāmatas) noteikti pierāda jūdu kristietības turpmāko eksistenci un plašo darbību Sīrijas provincē."⁴¹

Jūdu kristietība izplatījās tik plaši, ka tā sasniedza Āfriku un pat Abesīniju. Abesīnijas draudze bija liela misionāru draudze. Mēs nedrīkstam aizmirst, ka ar raksturīgajām jūdu-kristiešu draudžu iezīmēm tā kļuva ļoti populāra 4. gadsimtā. Šī gadsimta otrajā pusē svētais Milānas Ambrozijus (St. Ambrose of Milan) oficiāli paziņoja, ka bīskaps Mozus no Abesīnijas "apceļojis

gandrīz visu Seres valsti" [Ķīnu].⁴² Septiņpadsmit gadsimtus ilgi Abesīnijas draudze turpināja turēt sabatu kā svētu dienu saskaņā ar ceturto bausli.

Jau otrajā gadsimtā jūdu kristietība Sīrijā izaudzina slavenus zinātniekus, patiesus Bībeles manuskriptu ekspertus. "Malkhiona darbs tiek uzskatīts par Antiohijas "agrīnās skolas" sākumu... Labākais redakcijas darba speciālists bija Malkhiona students Lukiāns, kurš nāca no Edesas... Rezultātā parādījās Antiohijas pārskatītais Vecās un Jaunās Derības teksts grieķu valodā."⁴³ Tāpat kā Origenis, arī Lukiāns un viņa skola strādāja Bībeles teksta apstrādes jomā, taču viņi izmantoja dažādus manuskriptus. Roterdamas Erasmus noraidīja Origena manuskriptus, tāpat kā pats Lukiāns.⁴⁴

Tieši Lukiāna Svētiem Rakstiem draudze deva priekšroku, it īpaši Austrumos. "Sīrijas rakstu mācītāju sastādītā Bībele, parādīja Antiohijas skolas tekstu sīriešu valodā, un šie Svētie Raksti kļuva par paraugu, kas aizstāja visus pārējos Rakstus austrumu draudzēs. Tas ir tas pats "Textus Receptus" (Vispārpieņemtais teksts), no kura tika tulkota mūsu "Autorizētā versija(angl.val.)."⁴⁵

Pirms savas nāves Lukiāns visā kristīgajā pasaulē tika atzīts par ortodoksālistu un fundamentālistu. Tomēr kardināls Ņūmens pēc piecpadsmit gadsimtiem augšāmcēla viņam izteiktos apmelojumus - apsūdzības par jūdaismu.

Zemāk sniegsim teoloģisko tēžu kopsavilkumu, kas dominēja Lukiāna dienās, kā arī viņa rakstu un ietekmes apskatu.

I. Teoloģija

Antiohijas skola, kuru dibināja Lukiāns, izstrādāja nenoliedzamu teoloģijas sistēmu. Un, kaut arī visas pāvestības spēki tika virzīti pret to, tā tomēr galu galā triumfēja.

Pāvestība arī izstrādāja savu teoloģisko sistēmu, kuru kritizēja gan Tuksneša draudze gan arī reformatori.

II. Kvalitāte, nevis kvantitāte

Antiohijas teoloģija, kuru mēs pārbaudījām, bija izcila. Tā izplatījās no Anglijas līdz Ķīnai, un no Turkestānas līdz Etiopijai.

Pāvesta teoloģiju arī var saukt par izcilu. Nav jāpierāda tās dominējošais stāvoklis visā pasaulē. Tomēr kvantitatīvs rādītājs vēl nav galīgais patiesības pierādījums. Piemēram, miljoniem cilvēku mūsu pasaulē ir Budas sekotāji, bet nevis kādas citas reliģijas piekritēji.

III. Patiesā Bībele

Lukiāns un viņa skola sastādīja un rediģēja precīzu un pilnīgu Bībeli - visas grāmatas no 1. Mozus grāmatas līdz Atklāsmes grāmatai. Plaši pazīstami autori, piemēram: Jeronīms, Erasmus, Luters, kā arī Džons Viljams Burgons un Fentons Džons Entonijs Horts 19. gadsimtā vai nu viņa atbalstītāji, vai oponenti, visi bija vienprātis, ka Lukiāns ir redaktors, kurš nodeva pasaulei Vispārpieņemto tekstu - Jaunās Derības tekstu, kas tika pieņemts par visu lielo reformācijas baznīcu pamatu. Visi no reformācijas baznīcas dzimušie - luterāņi, kalvinisti, anglikāņi, baptisti, prezbiteriāņi, metodisti, kongregacionālisti vai adventisti - pieņēma tikai to Bībeli, kuras Jaunās Derības teksts nācis no Lukiāna.

Pāvestība pasaulei ir devusi neprecīzu un nepilnīgu Bībeli. Lai arī zināmā mērā tā atzina visas grāmatas no 1. Mozus līdz Jāņa Atklāsmei, tomēr tām pievienoja vēl septiņas citas grāmatas, kuras iepriekšminētās baznīcas neuzskata par kanoniskām. Pāvestības latīņu valodas Vulgātā ir Jaunās Derības teksti, kas radikāli atšķiras no līdzīgiem Vispārpieņemtā teksta fragmentiem. Pāvestība pielīdzināja koncilu bullas un priekšrakstus Bībeles grāmatām. Citiem vārdiem sakot, Romas katoļu baznīca joprojām turpina rakstīt Bībeli. Pāvestība paaugstināja Katoļu Baznīcu pār Bībeli. Kardināls Gibons saka: "Raksti vien nesatur visas patiesības, kurām kristietim ir jātic."*⁶

IV. Īstie un viltotie rokraksti

Teksts, kuru Lukiāns atdeva pasaulei, bija absolūti neizkropļots un precīzs, pat viņa oponenti apgalvo, ka grieķu valodā nav vēl senāka Jaunās derības teksta, kā to sastādījis Lukiāns, un tieši ar šo tekstu vairums grieķu manuskriptu ir līdzīgi.⁴⁸

Romas katoļu Bībelē no 1. Mozus līdz Atklāsmei kanoniskais teksts un septiņas apokrifiskās grāmatas ir balstītas uz Origēna manuskriptiem (vēlāk to rediģējis Jeronīms) un tajā ir kļūdas. Atzīti katoļu un ne-katoļu teologu ir atraduši un pasaulei atklājuši tūkstošiem šādu kļūdu. Katoļi atzīst, ka Jeronīms bija polemisks teologs, kurš ļāva viņa aizspriedumiem sagrozīt viņa tulkojumu."⁴⁹

V. Dieva baušļu ievērošana

Antiohijas teoloģija uzsvēra ievērot visus desmit baušļus.

Pāvestības teoloģija parādīja savu spēku mainīt desmit baušļus.

VI. Kristus mūsu Galvotājs un Pestītājs

Antiohijas teoloģija mācīja, ka grēcīgs cilvēks saņem pestīšanu ar Kristus aizstājošo nāvi pie krusta.

Pāvests nemāca un nekad nemācīs grēcinieka pestīšanu ar Kristus aizstājošo nāvi pie krusta. Katoļu enciklopēdijā teikts: "Mūsdienās populārais termins "aizstājošā izpirkšana" baznīcas dogmās neatrod skaidru definīciju un nav adekvāts Kristus starpniecības nopelns".⁵⁰

VII. Sabats (sestdiena)

Lielākā daļa baznīcu Sīrijā un Austrumos kopš apustuļu dienām ir ievērojuši sabatu saskaņā ar ceturto bausli un turpinājuši to darīt gadsimtiem ilgi. Sabata ievērošana bija par pamatu mēģinājumam viņus padarīt par jūdaistiem.

Pāvests vienmēr ir mēģinājis aizstāt Bībeles Sabata ievērošanu, kas ir saskaņā ar ceturto bausli ar svētdienas ievērošanu. Pāvests Gregorijs I 603. gadā paziņoja, ka, ierodoties antikristam, viņš ievēros sestdienu kā sabata dienu saskaņā ar bausli.⁵¹

VIII. Baznīcas savienība ar valsti

Apustuļu radītā draudzes organizācija, kas turpināja savu veidošanos, pateicoties Sīrijas draudzei, bija vienkārša, evaņģēliska. Tā kategoriski noraidīja baznīcas un valsts savienību.

Baznīcas organizācija, ko izveidojusi pāvestība, balstās uz hierarhijas principu. Visu savu pastāvēšanas laiku tā ir atbalstījusi baznīcas un valsts savienību.

Lukiāns nomira, pirms Konstantīns apvienoja baznīcu ar valsti. Tomēr Lukiāna mācības turpināja dzīvot par lielu nožēlu pāvestībai. Viņa mantojumu saglabāja "Tuksneša draudze". Katoļu garīdznieki jau 15. gadsimtā bija ārkārtīgi naidīgi noskaņoti par grieķu valodas studijām.⁵² Tomēr grieķu valodas studijas turpināja "Tuksneša draudze" - Sīrijā, Itālijas ziemeļdaļā, ķeltu vidū vai austrumu zemēs. Visur, kur kristieši uztur patiesu ticību, viņi godināja un izmantoja Jauno Derību, kuru rediģējis un pārtulkojis Lukiāns.

Šis stāvoklis turpinājās līdz Luteram. Pāvestība kļuva stiprāka un despotiskāka. Draudzes, kas palika uzticīgas Jaunās Derības kristietībai, savu aicinājumu turēja vēl stingrāku. Kad beidzot sākās Lielā Reformācija, tās vadītāji nekavējoties novietoja reformētās draudzes pamatos grieķu valodā esošo Lukiāna Jauno Derību. No otras puses, pašos pirmajos četros nolēmumos Trentas koncilā (pirmajā katoļu ekumeniskajā koncilā pēc Lielās Reformācijas sākuma) tika nosodīts Lukiāna darbs un apstiprināts Jeronīma "Vulgāta".

Reformācijas līderi faktiski nebija šķīrušies no pāvestības mācībām, kuras pēc tam protestantu konfesijas uzskatīja par nebībeliskām. Tās ietvēra baznīcas un valsts savienību, rituālu ievērošanu, hierarhisko organizāciju utt. Protestantismam vēl bija daudz darāmā, lai atgrieztos pie "Tuksneša draudzes" ticības skaidrības.

Dzīves laikā un cīņā pret Aleksandrijas maldiem Lukiāns pierādīja, ka nekad nepieņems nekādu Trīsvienības doktrīnu, kas atceļ desmit baušļus. Viņš noraidītu jebkuru doktrīnu, ja tā baznīcu paaugstinātu pār Bībeli un jebkuru autoritāti, kas dalītu dekalogu morālajās un ceremoniālajās daļās. Par to liecina viņa darbi.

Lukiāns ir viena no ietekmīgākajām kristiešu personībām pasaules vēsturē. Mēs varam droši teikt, ka viņš pats sev uzcēla brīnumainu pieminekli, nododot nākamajai paaudzei "vispārpieņemto tekstu" vienkāršībā un skaidrībā. Vēl viena Lukiāna darbības epizode ir viņa milzīgā ietekme uz lielo austrumu draudzi, kuras darbībā un mācībā nevar nepamanīt viņa ietekmi. Šis draudzes vēsturē ir redzama Dieva roka, kas radīja stabilu pamatu Dievišķajām patiesībām, kuras glabātājiem bija jāpārdzīvo ilgs draudzes "tuksneša" periods.

6.nodaļa Vigilancijs -valdiešu līderis

Pagānisms, kurš drīz sāka atriebties par sevi, iekļūdams agrīnās baznīcas doktrīnās un tradīcijās, nekad netika pilnībā iznīcināts, un ikreiz, kad patiesā ticība samazinājās un dedzība tika novājināta, pagānisms kļuva par ķecerības un atkāpšanās avotu.¹

Ziemeļtālijas un Francijas dienvidu cēlsirdīgo valdiešu pirmais un izcilākais vadītājs bija Vigilancijs (364.–408.g. m.ē.). Daži viņu uzskata par "Tuksneša draudzes"² pirmo līderi. Viņa dienās protests pret pagānu paražu ieviešanu kristietībā pārauga reālā revolūcijā. Tad cilvēki, kas vēlējās saglabāt ticību, kas kādreiz svētajiem tika dota, devās uz Itālijas ziemeļdaļu un uz Francijas dienvidiem, apvienojoties izveidoja savu organizatorisko struktūru. Vēloties dzirdēt patiesību, kas balstīta tikai uz Bībeli, daudzi noraidīja baznīcas pagānu jaunievedumus. Šos cilvēkus lielā mērā ietekmēja Vigilancijs skaidrās Bībeles mācības. Nav šaubu, ka Patriks, kurš tajā laikā nodibināja Īrijas Draudzi, bija informēts par reformām, kas notiek Centrāleiropas dienvidos.

Vigilancijs dzimis Francijas dienvidos netālu no Pireneju kalniem.³ Viņa tēvs bija iebraucamās vietas īpašnieks. Topošā reformatora bērnība pagāja vietā, kur tirgotājiem, vēstniekiem, bīskapiem, imperatora vēstnešiem - slavenām personībām un parastajiem ceļotājiem tika sagatavota zirgu nomaiņa. Tēva nodarbošanās sniedza jauneklīgam iespēju saņemt daudzveidīgas liecības no tiem, kas uzturējās šajā vietā.

Kad Vigilancijs uzturējās vientuļās vietās, rūpējoties par aitu ganāmpulkiem, medījot un pavadot ceļotājus caur šaurām kalnu aizām, viņš jau tad izcēlās ar attapību un gudrību. Komunicējot ar kristīgiem ceļotājiem, viņš pieņēma Jēzu kā savu Glābēju. Netālu no viņa mājām atradās ievērojamā vēsturnieka Sulpiciusa Severa muiža. Šim slavenajam rakstniekam bija milzīga autoritāte izglītotu cilvēku vidū. Savā savrupmājā viņš uzņēma gandrīz visus tā laika ievērojamus cilvēkus. Viņš noalgoja Vigilancijsu darbam. Sākumā, iespējams, uzticēja vienkāršus pienākumus, bet vēlāk jauneklis kļuva par īres naudas iekasētāju un pārvaldīja viņa īpašumus.

Kamēr Vigilancijs kalpoja šim vēsturniekam, ar Sulpiciusu Severu notika lielas pārmaiņas. Viņu pilnībā pārņēma askētisma un mūka dzīvesveida idejas, kuras pēc tam pārpludināja Rietumus. Vigilancijs ātri iemīlēja savu saimnieku. Viņš apbrīnoja šī cilvēka izcilo intelektu, kurš varēja

pabarot izsalkušos, apgērbt trūcīgos un apmeklēt slimos, neskatoties uz to, ka viņš nodarbojās ar nopietnu literāro darbību.

Cīņa pret klosteriem

Netālu no viņa, nedaudz uz ziemeļiem, dzīvoja Tūras bīskaps Martins. Šis prelāts nodibināja pirmo klosteri Francijā Luāras upes krastā. Neticami stingrs askētisms, kuram viņš sevi pakļāva, kā arī ziņas par tā dēvētajiem neticamiem brīnumiem ļāva viņam aizraut Rietumus ar mūku dzīvi. Sulpicius Severs sava ķeltu palīga Vigilancija pavadībā devās ciemos pie Martina. Šī tikšanās izraisīja spēcīgas, bet tieši pretējas pārmaiņas Sulpicius un Vigilancija dzīvē. Bīskapa fanātisms un viņa lielie talanti pamudināja Sulpiciusu pieņemt lēmumu dzīvot mūka dzīvi.

"Vigilancijs nevarēja nepamanīt, ka viņa patrona vizīte pie Tūras bīskapa nepalīdzēja viņam kļūt ne laimīgākam, ne labākam. Pēc atgriešanās mājās Martina tēls vajāja iejūtīgo vēsturnieku: viņa atmiņā parādījās dažādas vīzijas, piemēram, askēts gulēja uz aukstas zemes, kura nokaisīta ar pelniem, apsedzies tikai ar maisauduma drēbi. Viņš atteicās no mīkstas gultas un siltām drēbēm pat smagu slimību laikā, paziņojot, ka kristietim jānomirst pelnos. Martins ēda visdraņķīgāko ēdienu, un nicināja jebkādu sevī lutināšanu. Viņš lūdās visnogurdinošākajās pozās, cīnījās ar miegu un pakļāva sevi izsalkumam, slāpēm un temperatūras maiņām. Sulpiciusa domas pastāvīgi atgriezās pie tā, ko viņš redzēja un dzirdēja Marmoutierā. Viņš noticeja, ka debesis viņam tiks slēgtas, ja viņš nepraktizēs to pašu askētismu."⁴

Mīlestība pret mistisko, ieradums pārdomāt stāstus par brīnumiem un askētisma praktizēšana pilnībā pārņēma Sulpiciusu. Bet Vigilancijs, gluži pretēji, šajā sistēmā redzēja tikai reliģijas ārējo formu, kurai nebija Kristus evaņģēlija vienkāršības.

"Tādējādi, no vienas puses, Vigilancijs novēroja lielīgu pacilātību, garīgu lepnumu un apgalvojumus, ka tam piemīt brīnumains spēks, un, no otras puses, prāta izsīkums un viltus pazemība, ko uztur tā pati viltus sistēma, kas devalvē mācību par pilnīgu un pietiekamu Kristus upuri, piedēvējot pārmērīgu vērtību Martina no Tūras ciešanām un brīnumiem. Vigilancijs droši vien paredzēja, kā šādus askētus ticībā vājie brāļi sāks paaugstināt un, ka sāks uzskatīt viņus par starpniekiem starp cilvēkiem un Dievu un viņi pārtaps par reliģiskās pielūgšanas objektiem. Tāpēc vēlāk Vigilancijs sāka atklāt askētisma kļūdas un pretoties kustībai ieviest svēto mocekļu godināšanu, balstoties uz iespaidiem, ko viņš pirmo reizi guva Sulpiciusa mājā."⁵

Plaisa starp Vigilanciju un viņa kungu, kuru viņu vizīte pie Martina izveidoja, palielinājās, kad Sulpicius viņu nosūtīja pie Pavlīna no Nolā (Itālija). Šis brīnišķīgais cilvēks arī dzīvoja nošķirtībā un varēja veltīt laiku "tām maldinošajām darbībām, kas vēlāk kļuva par Latīņu baznīcas iezīmēm un galu galā izrādījās nāvējošas evaņģēlija mācīšanas vienkāršībai... Reliģiskie rituāli, kas tika pārnesti no pagānu altāriem uz kristīgajām baznīcām, tika nosaukti to ticības varoņu vārdos par godu viņu svēto piemiņai. Un Pāvlīns, tāpat kā viņa senči, kas lūdza seno varoņu aizbildniecību, aizstājot Fēliksa vārdu ar Herkules vai Kvirīna vārdu, sāka lūgt mirušo mocekļu palīdzību, kaut gan viņam uz lūpām nevajadzēja būt nevienam citam vārdam, kā vienīgā Starpnieka starp Dievu un cilvēku."⁶ Turklāt ir pierādījumi, ka 5. gadsimtā pāvests Gelasius I Rietumos uzsāka šķīstīšanās svētkus, kuru laikā notika uguns lāpu gājiens, lai tādējādi aizstātu pagānu Luperkāliju svētkus.⁷

Kādai tai visam vajadzētu būt ietekmei uz mūsu vienkāršo kalnietī, kad viņš redzēja krāšņos tempļus, kas uzcelti Itālijā, lai pagodinātu vientuļnieku?! Ar Dieva žēlastības modrību izdevās izvairīties no spēcīgas apmātības, kas gandrīz neatvairāmi paralizē ikvienu, kuri praktizē ceremonijas, kas paredzētas evaņģēlija mācības vienkāršības aizstāšanai.

Apustuļu mācības godība ar laiku pamazām izbalēja Draudzes tēvu laikmetā. Vārdu "pamācīts no Svētā Gara" (1.Kor.2:13) vietā evaņģēlija tikumu pierādīšanai tika izmantotas zināšanas un argumenti. Īpaši tas attiecas uz Eiropu un Āfriku.

Sacelšanās pret askētismu un mūkiem

Cilvēki, kas praktizēja askētismu, pakļaujot sevi briesmīgām mokām, tādējādi parādīja, ka, viņuprāt, Pestītāja upuris nebija pietiekams bez viņu pašu ciešanām. Viņi noraidīja mācību, ka Kristus upuris ir kļuvis par pilnīgu un pietiekamu grēka izpirkšanu. Tika sastādītas litānijas (grieķu val. „litaneia” - “lūgumi”), izliktas relikvijas un dažu cildeno vientuļnieku kapu priekšā tika kvēpināts vīraks.

Mūki sekoja askētisma pēdās. Starp agrīnajiem apustuļiem Justins Martirs (Justīns Mocekļis) (150g. m.ē.)⁸ izcēlās ar sagrozītajām mācībām. Viņam sekoja viņa mācekļis Tatiāns, kurš savukārt to nodeva tālāk Klementam (190.g. m.ē.), Aleksandrijas teoloģiskās skolas dibinātājam. Klements paziņoja, ka viņš nodos tālāk evaņģēliju, sajaucot to ar pagānu filozofiju. Bet tieši Origens, kurš sevi kropļoja un bija Klementa sekotājs, sāka slavēt celibāta ievērošanu.

Mūku dzīves veids nav kristietības produkts, tas tika aizgūts no nekrīstīgajām reliģijām. Kristietība ar to pirmoreiz sastapās Ēģiptē, kur, kā šķiet, tā ir cēlusies no budisma. Bija divu veidu mūki. Pirmie ir vientuļnieki, kuri meklēja vientuļību tumšākajās, mežonīgākajās un vientuļākajās vietās. Otrie ir mūki, kuri izvairījās no vientuļas dzīves. Viņi organizēja komūnas, kuras sauca par klosteriem.

Atsakoties pakļauties kādam garīgajam vadītājam, izņemot baznīcas galvu, viņi pāvesta rīcībā nodeva milzīgu mobilo cilvēku armiju, kurai nebija nekādu pienākumu pret nevienu draudzes kopienu. Neaizmirstiet, ka ķeltu un sīriešu kristiešu Bībeles izglītības skolas nebija klosteru tipa, kaut arī daži vēsturnieki vēlas tās uzskatīt par tādām. Klosteru iedzīvotāju noteikumi atšķīrās no Bībeles izglītojošām skolām, kurās studenti nebija visu mūžu, bet gan studiju laikā, kā šodien jaunieši vairākus gadus pamet savas mājas, lai studētu universitātē.

Dažās noteiktās dienās mūki rīkoja svinīgas ceremonijas (ar noteiktiem rituāliem), veica lūgšanas un lūdza Dievu uz ceļgaliem. Visas šīs ārējās izpausmes bija baznīcas sistēmas stiprināšanas pazīmes. Viņi palīdzēja savienot posmus pāvesta baznīcas savienībai ar valsti. Neskatoties uz to, šīs un citas atkāpes no Jaunās Derības kristietības dziļi iekļuva visās tās zemēs, kurām bija jācīnās pret viltus jaunievedumiem un jāpieprasa atgriešanās "pie likuma un atklāsmes" (Jes. 8:20).

Vigilancija priekšgājēji

Lieliskā Milānas pilsēta, kas atrodas Itālijas ziemeļos, ir kļuvusi par saikni starp "ķeltu kristietību" rietumos un "Sīrijas kristietību" austrumos.⁹ Misionāri no Jūdejas un Sīrijas agrīnajām draudzēm pārliecinoši izplatīja vienkāršo apustulisko ticību Milānas apkārtnē. Milāna bija tikšanās vieta daudzām Austrumu teoloģijas sanāksmēm, tāpēc Antiohijas, Milānas un Gallijas agrīnās liturģijas praktiski neatšķīrās.¹⁰ Vēsture nezina tādu laiku, kad Itālijas ziemeļos Romas baznīcas hierarhijai lielākā vai mazākā mērā nesaskartos ar evaņģēlistu pretestību. Dr. Alliks to aprakstīja šādi:

"Šajā nolūkā būs noderīgi arī noteikt baznīcas institūciju kā līdzekli, ar kuru Milānas draudze palika neatkarīga līdz 11. gadsimta vidum. Šajā laikā valdiešiem nācās atklāti apliecināt savu antipātiju pret Romas baznīcu kā antikristīgu. Man ir pietiekami viegli saprast, ko es pieņemu, pētot baznīcas vēsturi. Acīmredzot pirms Nīkejas koncila, šī Itālijas draudze ļoti atšķīrās no Romas baznīcas".¹¹

Nākamajā citātā doktors Fabers min vienu iemeslu, kāpēc starp Milānas reģiona un Romas baznīcām izveidojās šāds bezdibenis:

"Tagad šī teritorija Kotijas Alpu austrumu pusē ir valdiešu (Waldenses) teritorija. Viņu senči patvērās otrajā, trešajā un ceturtajā gadsimtā notiekošo vajāšanu laikā. Tieši šajās vietās, slēpjoties no pasaules, viņi rūpīgi saglabāja agrīnās draudzes vērtīgās mācības un paražas, kas viņiem kļuva īpaši dārgas, jo viņi par tām samaksāja ar ciešanām un trimdu. Šajā laikā bagāto pilsētu un auglīgo

līdzenumu iedzīvotāji, kurus šajā laikā sabojāja turīga, pārtikusi un spēcīga garīdzniecība, katru dienu arvien dziļāk un dziļāk grima atkrišanā, ko tik skaidri paredzēja lielais apustulis".¹²

Pagānu tradīciju pretinieki

Pirmais no tiem, kas baznīcā iebilda pret pagānu paražām, bija Helvidius I (350-420.g. m.ē.). Interesanti atzīmēt, ka trīs ievērojamie pāvestības jauninājumu pretinieki "latīņu kristietībā" bija ieradušies no Itālijas ziemeļiem - Helvidijs, Jovinians un Vigilancijs.

Kas attiecas uz Helvidiju, tad viss, kas bija par viņu vai arī viņa paša uzrakstīts, diemžēl tika iznīcināts. Lai arī viņš dzīvoja pusotru gadsimtu vēlāk par Justinu Martiru (Justīns Mocekļis) un vairāk nekā gadsimtu pēc Tertuliāna, Kipriāna, Origēna un Klementa, viņu rokraksti ir saglabājušies, bet viņam tādu nav. Helvidijs piederēja baznīcai, kura centās saglabāt neskartas Bībeles mācības. Viņš ir pazīstams ar to, ka atmaskoja Jeronīmu, kurš izmantoja izkropļotos grieķu Bībeles manuskriptus, lai tulkotu Vulgātu, latīņu pāvestības Bībeli. Ja Jeronīma niknums nebūtu vērsts pret Helvidiju, tad mēs par viņu zinātu vēl mazāk.

"Helvidijs bija tā sauktais 4. gadsimta ķeceris un lajs, kurš iebilda pret pieaugošajām baznīcas mānītībām. Viņš bija Auksentija, Milānas bīskapa mācekļis, un Joviniana priekšgājējs."¹³ Dučesne norāda, ka Auksentijs, kurš divdesmit gadus vadīja Milānas draudzi, dzīvoja Mazāzijā un šajos reģionos organizēja Sīrijas tipa kristiešu vadību. Drosmīgais un izglītotais kristietis Helvidijs apsūdzēja Jeronīmu, kā viņš pats atzinās, izkropļoto grieķu manuskriptu lietošanā.¹⁴

Jeronīms kļuva par IV gadsimta baznīcas sistēmas iemiesojumu, kas izcēlās ar īpašu askētismu un stingrību. Viņš parādīja tās sliktākās un visnožēlojamākās iezīmes savā dzīvesveidā un komunikācijā. Aizkaitināmība, rūgtums, skaudība, neiecietība un neapmierinātība bez jebkādam svētuma izpausmēm, kas neatbilda viņa paša standartam, kļuva par viņa ieradumu un ir sastopamas gandrīz visā, ko viņš rakstījis, teicis vai darījis. Nosodīšanas tieksme un apvainojuma gars izrādījās viņa pamanāmākie trūkumi, un pat labākie tā laika cilvēki nevarēja izvairīties no viņa kritikas.¹⁵

Vēl viens ievērojams reformu veicējs Itālijas ziemeļos bija Jovinians, Vigilancija priekštecis (330-390.g. m.ē.). Šim cilvēkam bija tik lieliskas zināšanas, ka tādu pāvesta atbalstītāju kā Jeronīma, Augustīna un Ambrosija kopīgie centieni tika pilnīgi uzvarēti, kad viņi mēģināja atspēkot viņa Bībeles un vēstures argumentus.¹⁶ Alberts H. Nūmens apgalvoja:

"Tas, ka Jovinians protests izraisīja lielu interesi un saņēma ietekmīgu atbalstu, ir redzams no Jeronīma strīdiem un publiskajām tiesvedībām pret viņu Romā un Milānā... Joviniana ietekmes spēks bija labi redzams Vigilancija vadītajā kustībā."

"Visticamāk, Joviniana sekotāji atrada patvērumu Alpu ielejās un ievēroja evaņģēlija mācības, kas XII gadsimtā atkal tika atdzīvināta ar lielu spēku."¹⁷

Beuzarts minēja, kā viens izglītotas franču vēsturnieks runāja par nežēlīgo vajāšanu, ko mūki organizēja jau 1215. gadā pret tā sauktajiem ķeceriem, kurus sauca par jovinianistiem, patarīniem un albigijiešiem.¹⁸

Jovinians izraisīja Jeronīma dusmas, jo viņš mācīja, ka precēti cilvēki var kalpot Dievam, tāpat kā neprecēti cilvēki, un viņu dzīvi Dievs tikpat labi pieņems. Jovinians sludināja, ka ēšana Dieva acīs ir tikpat pieņemama kā atturība un ka kristībā dotais zvērests tāpat tiks apbalvots tiesas dienā. Šī iemesla dēļ Jeronīms Joviniana runas sauca par "vecas čūskas šņākšanu", "atkritumu smaku" un "sātaniski indīgu dziru".¹⁹

Vigilancijs bija pārliecināts, ka jaunā askētisma, ceremoniju un sakramentu sistēma nepadara cilvēkus laimīgākus un svētākus. Viņš bija liecinieks daudziem tā laika baznīcas pārkāpumiem. Kad Damasijs I tika ievēlēts par pāvestu (366.g. m.ē.), Romā nesaskaņas kļuva tik spēcīgas, ka bazilikas vārti, kur tika ievēlēts viņa sāncensis, ar spēku tika atvērti, jumts tika nojaukts un ēka tika nodedzināta. Tika nogalināti simts trīsdesmit septiņi cilvēki.²⁰

Līdzīgi baznīcas nemieri tajā laikā notika Palestīnā. Vienā no savām vēstulēm Jeronīms rakstīja, ka viņu biežās ķildas bija tikpat vardarbīgas kā barbariem.

Kāds bija iemesls strīdam starp Vigilanciju un Romu?

Kad Vigilancijs atgriezās pie sava saimnieka Sulpicija, viņš saskārās ar izvēli. No vienas puses, Martins, Tūres bīskaps, kurš veic iedomātus brīnumus, Sulpicijs, kurš priekšroku deva pasakām un vīzijām, nevis pareizai Bībeles mācībai, un Paulinijs no Nolas - maldu upuris, pielūdzot sava mīļotā svētā attēlus. Savukārt Helvidijs izaicināja Jeronīmu, kurš sagrozīja manuskriptus, Romas bīskapu un viņu sekotājus. Un arī lielais vadītājs Jovinians, kurš aizstāv evaņģēlija vienkāršību un precētu garīdznieku kalpošanu. Notikumi, kas palīdzēja Vigilancijam pieņemt lēmumu, bija viņa vizīte pie Jeronīma.

Tajā laikā goti, ķelti un franki aizmirsa savus uzbrukumus un reliģiskās atšķirības, un viņus vienoja sabiedriskās dzīves neredzamās saites. Viņi pagodināja savu latīņu Bībeli (nevis Jeronīma latīņu Bībeli), ko sauca par "Itala," to publiski lasīja visās Itālijas, Francijas, Spānijas, Āfrikas un Vācijas draudzēs - visur, kur saprata latīņu valodu".²¹ Lai atbrīvotos no šīs jaukās versijas, Jeronīms pēc pāvesta lūguma un ar tā finansiālo atbalstu veica jaunu latīņu valodas Bībeles tulkojumu. Impērijas baznīca uz viņu skatījās kā uz tā laika atzītu autoritāti. Vigilancijs, mantojis sava tēva īpašumus, vēlējās konsultēties ar Jeronīmu un nolēma viņu apciemot savā cellē Betlēmē.

Viņš ceļoja pa Itāliju un otro reizi apmeklēja Pauliniju. Uzturēšanās laikā viņš novēroja gājienu, kas devās pie svētā kapa. Tās dalībnieki dedzināja vīraku un nesa degošas sveces. Vigilancijs neko neteica. Sulpicija un Paulinija pieklājīgās manieres un dievbijība viņa acīs mīkstināja viņu maldus. Bet, kad viņš kļuva par liecinieku Jeronīma niknajām debatēm, Gallijas reformatora acis atvērās.

"Vigilancijs 393.g.m.ē. nesa Paulinija vēstuli Jeronīmam, un tas kļuva par iespēju personīgi satikties ar tā laika neparastāko cilvēku. Jeronīms savos laikabiedros iedvesa bailes. Viņš, tāpat kā neviens cits, cenšoties izpildīt viltus pienākumu pret Dievu, cieta graužošu sakāvi, nepildot savu pienākumus cilvēkam pret cilvēku, aizmirstot apustuļa vārdus: "Tas, kurš saka: "Es mīlu Dievu", bet ienīst savu brāli, ir melis". Miesas mērdēšana nomāca viņa garu, un no visiem 4. gadsimta polemistiem viņš bija nenogurdināmākais un dedzīgākais".²²

Pirmā Vigilancija tikšanās ar Jeronīmu Betlēmē ir aprakstīta šādi:

"Šaurais ceļš, kas veda no ielas uz vietu, kur kādreiz stāvēja cara Arhelaja kaps, meklētāju aizveda uz Jeronīma celli. Šeit viņš atrada vientuļnieku, kurš bija ģērbies tik rupjās un nožēlojamās drēbēs, ka tās pretīgajam izskatam jau bija garīga lepnuma nospiedums un, šķiet, sacīja: "Atkāpies, kas mani nēsā ir svētāks nekā tu." Mūka seja bija bāla un samocīta. Viņš lēnām atguvās no smagas slimības un gandrīz bija pārvērties par ēnu. Biežā raudāšana bija izvagojusi viņa vaigus, tie pārklājušies ar dziļām grumbām; acis iekritušas dobumos; visi viņa galvas kauli bija asi un caur ādu saredzami. Garie gavēņi, ierastā nospiešana un neapmierinātība, ko izraisīja nepārtrauktie strīdi, veidoja sejas izteiksmei drūmu izskatu, kas galīgi neatbilda viņa izteiktajai lepnam piebildei: kā viņš apgalvoja, ka šī celle viņam ir kā lapene Ēdenes dārzā."²³

Sākumā Jeronīms Vigilanciju uzņēma sirsnīgi. Tas, ko viņš redzēja Betlēmē, atgādināja faktus, kurus viņš redzēja savu draugu īpašumos, kuri bija pilnībā iegrimuši askētismā. Tomēr Vulgātas autora dusmīgais raksturs un niknā lamāšanās, Vigilancija sirdī radīja šaubas par visas šīs sistēmas vērtību. Gallijas prezbiteri īpaši pārsteidza Jeronīma kritiku pret Pavlinusu. Bet plaisa starp Vigilanciju un Jeronīma radās, kad Jeronīms sāka arī uzbrukt savam bijušajam draugam Rufinam.

Vigilancijs aizbrauca no Betlēmes, lai apmeklētu Rufīnu Jeruzalemē. Apmeklētāju no Francijas dienvidiem nekas nevarēja iedvesmot, ne senās pilsētas dzīvī un ne atmosfēra. Pēc tikšanās ar Rufīnu viņš saprata pietiekami daudz, lai atteiktos no Jeronīma padomiem. Viņa sirdī parādījās pirmais izteiktais protests pret askētismu un mūku dzīvi. Viņš atgriezās no Jeruzalemes uz Betlēmi, apņēmies iestāties pret nekristīgu rīcību un mūka izturēšanos, kuram tikai daži uzdrošinājās pretoties. Vigilancijs stingri nolēma atstāt pašpārliecinātos Aleksandrijas skolas sekotājus, jo uzskatīja viņu teoloģiju par ārkārtīgi brīvdomīgu un viņu saites ar Ēģiptes mūkiem pārāk ciešas. Tagad viņš bija apņēmies aizstāvēt kristīgā evaņģēlija vienkāršību.

Notika vēl viens starpgadījums, kas viņu stiprināja šajā lēmumā. Atgriezies no Ēģiptes, viņš atkal apmeklēja Nolu. Var iedomāties Vigilancijs sašutumu, kad viņš uzzināja, ka pazemojumi un ciešanas, kuras Pavilinus darīja askētisma vārdā, Jeronīmam nebija pietiekami daudz, un viņš uzrakstīja dzelīgu vēstuli, kurā viņš pieprasīja, lai viņa draugs nekavējoties šķirtos no visas savas bagātības.

Tad Vigilancijs nolēma pārtraukt klusēšanu. Kā tas notika, mēs uzzinām no Jeronīma atbildes Reparīsam, priesterim no Francijas dienvidiem, kuram ap 404. gadu Jeronīms rakstīja par Vigilancijs:

"Līdz šim es pats redzēju briesmoni un darīju visu iespējamo, lai sasietu šo trako ar Rakstu tekstiem, kā Hipokrāts savus pacientus savieno ar ķēdēm. Bet viņam izdevās izrauties, aizbēgt un paslēpties patvērumā starp Adrijas jūru un karaļa Kotijas Alpiem, uzstāties ar runām pret mani."²⁴

Kotijas Alpos, apgabalā starp Alpiem un Adrijas jūru, Vigilancijs bija pirmais, kurš piesaistīja sabiedrības spēkus, lai apturētu baznīcās ievestās pagānu ceremonijas. Kāpēc viņš izvēlējās šo reģionu? Tāpēc, ka tur satika cilvēkus, kuri bija uzticīgi Svēto Rakstu mācībām. Viņi pārcēlās uz šīm ielejām, bēgot no Romas armijas. "Viņš droši vien saprata, ka Kotijas Alpos atradīs cilvēkus, kuri iebildīs pret celibāta un atturības zvērestiem un tieši šīs dogmas bija pamatā visām Jeronīma askētiskajām ciešanām."²⁵

Cik auglīgi bija Vigilancijs centieni, var redzēt nākamajā fragmentā no citas Jeronīma vēstules Reparīsam:

"Ir kauns teikt, ka tur ir bīskapi (ja viņus vispār var saukt par tādiem), par kuriem tiek apgalvots, ka viņi ir iesaistīti viņa nešķīstībā. Viņi ordinē tikai tos diakonus, kuri jau ir precējušies."²⁶

Nav zināms, vai Alpu Itālijas vai Francijas pusē bija bīskapi, kuri atbalstīja Vigilancijs cīņā pret to dienu pus-pagānisko kristietību. Jeronīmam tas nebija tik svarīgi, jo Vigilancijs mācība šo kalnu abās pusēs izraisīja impērijas baznīcas lielā slavinātāja Jeronīma niknumu. Viņa draudi tika sadzirdēti no Betlēmes pa visu Vidusjūras piekrasti. Tātad Vigilancijs jaunā misija sadalīja ticīgos tajos, kuri nolēma sekot vienkāršajam apustuliskajam ceļam, un tiem, kuri runāja par baznīcas "attīstību", attaisnojot pagānu ceremoniju ieviešanu, kā valsts greznības krāšņuma izrādi.

Jaunā organizācija - brīvā draudze

Francijas un Itālijas Alpu draudzes sagaidīja Vigilancijs ar atplestām rokām, un viņa mācībās skanēja vārdi par patiesību. "Viņš veic uzbrukumus Gallijas baznīcās," iesaucās Jeronīms. Tie Francijas dienvidu iedzīvotāji, kuri vēlējās jaunas mācības, lūdza Jeronīmu aizsargāt jauninājumus no Vigilancijs uzbrukuma. Jeronīma atbilde, kas adresēta Reparīsam, apliecina to, kuras doktrīnas un tradīcijas Gallijas reformators nosodīja - celibāts, svēto relikviju pielūgšana, sveču dedzināšana, visas nakts dievkalpojumi un lūgšanas par mirušajiem.

Jeronīms atkārtoti lūdza atsūtīt viņam grāmatu, kuru sarakstījis Vigilancijs. Vēsturnieks Milners iesaucās: "Par vienu Jovinija vai Vigilancijs rakstu lappusi es labprāt atdotu visas Jeronīma lamas."²⁷ Jaunais draudzes vadītājs, kas nenoslēdza savienību ar valsti, iztērēja savu bagātību, vācot manuskriptus un izplatot Svētos Rakstus. Viņš nolīga rakstu pārzinātājus, lai sastādītu brošūras, traktātus un grāmatas. Jeronīmu pieprasīja izdot valstij Vigilancijs, lai to varētu sodīt vai pat izpildīt nāvessodu.

Kā norāda vēsturnieki, Romas baznīca, cenšoties atņemt pretiniekiem dzīvību, bieži vien viņus nodeva sodīšanai laicīgajā tribunālā.²⁸ Tādā veidā pāvestībai bija vieglāk slēpt viņu noziegumus.²⁹ "Nepareizu mēli ir jānogriež vai jāārstē neprāts," - rakstīja Jeronīms. Tā baznīcas vadītāji, atbalstot valsts varu, atstāja novārtā pārliecināšanu ar mīlestību, dodot priekšroku spēcīgiem varas instrumentiem.

Neskatoties uz visu, cilvēki šajos reģionos turpināja sekot tikai Bībelei. Viņi pieauga izturībā un bija vienoti. Pateicoties Vigilancijs centieniem, parādījās jauna organizācija, kurai bija lemts

pastāvēt daudzus gadsimtus. Vigilancijs daudzus gadus strādāja pie tā, dienas un naktis veltot izmeklējumiem un pētījumiem. Diemžēl nav saglabāties neviens no viņa rakstītiem manuskriptiem.

Cik demoralizējoša bija mūku dzīves histērijas ietekme, var redzēt no pārmaiņām, kas notika Augustīnā (354–430.g. m.ē.). Šim sabiedrībā zināmajam reliģiozajam autoram (iespējams, ka pāvestība viņu ciena vairāk nekā jebkuru citu) sabiedrības spiediena rezultātā tika uzspiesti Jeronīma uzskati.

Viņi sarakstījās. Viņa pilnīgo piekrišanu vajāšanas politikai ir detalizēti aprakstījis Limborhs³⁰ Augustīns no sava bīskapa krēsla Ziemeļāfrikā pāvestam piešķīra nāvējošu ieroci - viņš izgudroja briesmīgo mācību: "Spied visus nākt iekšā" (Lūkas 14:23).³¹ Tādējādi viņš lika pamatus inkvizīcijas dogmām. Grieķijas filozofijas reibumā viņš iesaucās, ka viņas gars piepildīja viņa dvēseli ar neticamu uguni.³² Deviņus ilgus gadus viņš bija maniheisma sekotājs, kas mācīja baznīcas un valsts apvienošanu un uzsvēra nedēļas pirmās dienas ievērošanu.³³ Augustīns atrada daudz iemeslu baznīcas doktrīnu un paražu uzspiešanai ar zobenu.³⁴ Mācība "Spied visus.. (piespiest nākt)" miljoniem ticīgo nosūtīja nāvei tikai tāpēc, ka viņi atteicās ievērot baznīcas dievkalpojuma formas, kuras bija noteikusi valsts. Tādas bija laikmeta vēsmas, kurās Vigilancijs veica savu kalpošanu.

Tajos laikos kristiešu pasauli satricināja vēl viena konfrontācija. Milāna, Itālijas ziemeļdaļas centrs, kā arī visas austrumu baznīcas sestdienu ievēroja kā septīto dienu, savukārt Romas baznīca pieprasīja, lai viņa sekotāji tajā dienā gavētu, tādējādi vēloties to diskreditēt. Interesantus šī konflikta aprakstus sniedza izcils zinātnieks un rakstnieks Dr. Peters Heilins.³⁵ Gan Ambrosijs, slavenais Milānas bīskaps, gan arī Augustīns, viscienītākais Āfrikas bīskaps, aprakstīja interesantu situāciju (abi bija Vigilancijs laikabiedri). Ambrosijs apgalvoja, ka, atrodoties Milānā, viņš svētīja sabatu bet, būdams Romā, sestdienās gavēja un svētīja svētdienu. Tā radās sakāmvārds: "Kad esat Romā, dariet visu kā romieši". Augustīns sūdzējās, ka no divām kaimiņu Āfrikas kopienām viena svinēja un svētīja sabatu, bet otra šajā dienā gavēja.³⁶

Vigilancijs sauca par "reformācijas priekštecī", "par vienu no mūsu agrākajiem protestantu priekšgājējiem."³⁷ Lai arī tradīcijas, pret kurām viņš iebilda, pastāvēja jau simtiem gadu, viņa mācības un sekotāju ietekme darbojās gadsimtu gaitā, līdz tā saplūda ar Lutera varonīgajām reformām. Kad pāvestība laiku pa laikam organizēja vajāšanas pret valdiešiem, tā paziņoja, ka viņu "ķecerība" ir līdzīga Vigilancijs mācībai.

Divus gadsimtus vēlāk viduslaiku autori iebilda pret Milānas bīskapu Klaudiju un viņa sekotājiem, apgalvojot, ka viņš ir inficēts ar Vigilancijs "indi".³⁸ Tajā laikā daudzskaitlīgās Itālijas ziemeļdaļas un Francijas dienvidu draudzes ļoti atšķīrās no tām, kas balstījās uz impērijas likumīgām baznīcām. Tādējādi Vigilancijs Eiropas dienvidos, tāpat kā viņa mūsdienu Patriku Īrijā, var uzskatīt par vienu no agrākajām "Tuksneša draudzes" spožajām zvaigznēm.

7.nodaļa

Patriks - Īrijas "Tuksneša draudzes" dibinātājs

*"No visa, ko var uzzināt par viņu (Patriku), galvenais ir tas, ka nekad nav bijis drošsirdīgāka kristiešu misionāra"... Viņš devās uz Īriju ar mīlestību uz Kristu un cilvēku dvēselēm... Ir pārsteidzoši, ka cilvēki, kuriem nebija nekādas saistības ar Romu, kuri ilgi cīnījās pret tās varu, pievērsoties Kristum, kļuva par Patrika uzticīgākiem sekotājiem."*¹

Patriks - varonis, kurš, būdams jauns cilvēks, nokļuva verdzībā - tāds ir kristīgās civilizācijas dibinātāja tēls. Viņš bija ne tikai Eiropas sabiedrības organizators un "īru kristietības" tēvs, bet arī pacēla patiesības karogu pret garīgajiem vilkiem, kuri ganāmpulkā ienāca aitas apgērbā. Par viņu ir tik daudz leģendu un mītu, ka nav grūti saprast, kā it kā eksistēja divas personības - īstais Patriks un izdomātais Patriks.

Īstais Patriks faktiski piederēja "Tuksneša draudzei". Šis paziņojums kādu var pārsteigt, taču turpmākajās lappusēs ir doti fakti, kas to pilnībā apstiprina. Daži vēsturnieki raksta par viņu kā par katoļu baznīcas figūru, kas ir pilnīga nepatiesība. Daudzi šīs grāmatas lasītāji pamanīs, ka viņi iepriekš tika maldināti, un viņi sapratīs, kurai draudzei patiesībā piederēja, dēls un apustulis - Patriks. Kā tiks parādīts vēlāk, viņš nāca no tās agrīnās kristiešu draudzes, kas ieradās Īrijā no Sīrijas.²

Viņu nekādā veidā nevar saistīt ar katolicismu, kas tika izveidots Itālijā un, kurš vienmēr ir cīnījies ar Patrika organizēto draudzi.

Patriks piederēja ķeltu atzaram, kuram pieder Anglijas briti, kā arī skoti un īri.

Ķelti harmoniski apvieno dzīvīgu temperamentu, cēlu drosmi, saskaroties ar briesmām, un dziļu mīlestību uz zināšanām. Ķeltiem, tāpat kā vāciešiem, ir ļoti liela tieksme uz ticību Dievam, kas padara viņus uzticīgus izvēlētajai ticībai. Šīs ciltis savulaik izplatījās no Skitijas uz Īriju.³ Ķelti cēlušās no Homēra, Noa mazdēla, un no tā viņi saņēma vārdu "Kimmerieši". Faktiski Velsas iedzīvotāji mūsdienās sevi dēvē par "Kimriešiem (Cymry)".

Trīs valstis - Lielbritānija, Īrija un Francija -, kuras pārstāv dažādi autori, cīnās par tiesībām tikt uzskatītām par Patrika dzimšanas vietu. Bet visi svarīgie pierādījumi skaidri norāda uz viņa dzimšanas vietu – Strasklides (Strathclyde) karalisti, kas atradās Anglijas ziemeļrietumos.⁴ Roma sadalīja salu piecās provincēs un papildus atzina Strasklidas karalisti. To apdzīvoja un kontrolēja senie briti. Tajā laikā viņi parasti runāja par provincēm kā par "britiem". Romas Senāts paplašināja pilsoņa tiesības desmit lielākajām šo britu pilsētām.⁵ Tā kā Patrika vecāki dzīvoja vienā no šīm pilsētām, visticamāk, tāpat kā Pāvils, viņš bija dzimis Romas pilsonis. Tas notika ap 360.g. m.ē.⁶

Par laimi ir saglabājušies divi Patrika darbi - "Grēksūdze" un vēstule pret Britānijas karali Korotikusu (Keredigu). Vēstulē Patriks paziņo, ka viņš atsakās no savām augstajām privilēģijām, lai kļūtu par Kristus kalpu. Par savu ticību un pievēršanos Dievam viņš saka:

"Miesā es biju brīvs cilvēks. Es esmu dzimis no tēva, kurš bija desmito-virsnieks. Tāpēc es pārdevu savu titulu citu labā, un man par to nav kauns vai arī skumjas. Visbeidzot, es, kalps Kristū, esmu sūtīts pie svešām tautām sludināt neizsakāmo mūžīgās dzīves slavu, kas ir Kristū Jēzū, mūsu Kungā."

Par šiem diviem rakstiem - "Grēksūdzi" un vēstuli - sers Viljams Betams raksta:

"Viņiem nav pašpārliecinātas augstprātības, nav garīga lepnuma, nav pretenziju uz īpašu svētumu, nav burvju vai magu lāstu, jo tajos ir iegrimuši viņa sekotāji. Nav ne cieņas pret relikvijām, ne svēto mirstīgo atliekām vai viņu zobu ziedojumu relikvijām, kas tik bieži notika Tirehanas (Tirechan) dzīvē un kolekcijās, kurš piemin Palladiju, bet ne Patriku."⁷

Sešpadsmit gadu vecumā Patriku nolaupīja pirāti, kuri acīmredzot kuģoja pa Klaido upi augšup vai arī piestāja tuvākajam krastam un nogādāja viņu Īrijā. Par to viņš raksta savā "Grēksūdzē":

"Es - Patriks, grēcinieks, ļoti nemācīts cilvēks, pēdējais starp visiem ticīgajiem, ko daudzi ļoti nicina. Mans tēvs bija Kalpurnijs, diakons, prezbitera Potitus dēls no Tabernijas Bonavenas apmetnes. Netālu no tās manam tēvam bija neliela villa, kur arī mani sagūstīja. Man bija sešpadsmit gadu, un es vēl nebiju iepazinis patieso Dievu. "Mani aizveda uz Īriju kopā ar daudziem tūkstošiem ieslodzīto - un pelnīti, tā kā mēs bijām novērsuši no Dieva, mēs neturējām Viņa baušļus."

Šajā fragmentā jūs varat redzēt, ka Patrika vectēvs bija prezbiteris. Acīmredzot viņš draudzē ieņēma tādu pašu amatu kā bīskaps šī termina pāvestības nozīmē. Šis ir viens no daudzajiem faktiem, kas parāda, ka celibāts nebija obligāts senajiem Britānijas garīdzniekiem. Patrika tēvs bija diakons baznīcā, pilsētas domnieks un fermeris.

Septiņu gadu verdzības laikā Īrijā Patriks apguva ķeltu valodas īru formu. Tas bija Dieva nodoms, jo pagānu Īrijas kareivīgais raksturs bija nopietns šķērslis romiešiem un britiem, kuri mēģināja veikt aktīvu misionāru darbu šajā zemē. Tomēr daudzi no iepriekšējiem ieslodzītajiem,

iespējams, bija kristieši, kuri sāka tik dedzīgi pārliecināt savus paverdzinātājus, ka tad, kad pēc aizbēgšanas Patriks uzdrošinājās atgriezties sludināt uz salas, Īrijā jau bija daudz kristiešu.

Turklāt iepriekšminētajā citātā teikts, ka viņš tika aizvests kopā ar "daudziem tūkstošiem ieslodzīto". Buru laivas, kuras pēc tam brauca gar Īrijas krastiem un sauca par "korakļiem" (coracles), bija mazi kuģi, kuru rāmji bija izgatavoti no vītulu zariem, kas pārklāti ar ādu. Problēma, kas saistīta ar tūkstošu cilvēku pārvadāšanu ar tik mazām laivām, norāda, ka sirojums bija jāveic tuvākajā piekrastē. Tas ir vēl viens pierādījums tam, ka Patrika dzimtene bija Britānija.

Šis vīrs, tāpat kā viņa Skolotājs no Galilejas, bija spiests iemācīties paklausību caur ciešanām. Viņu gaidīja liels uzdevums. Apustuliskā draudze trīs gadsimtos izcīnīja salīdzinoši vieglu uzvaru cīņā pret pagānu pasauli. Bet tagad tā saskārās ar gandrīz neiespējamu uzdevumu, kad kristietība, ejot savienībā ar pasauli, uzspiežot tās doktrīnas ar zobenu, kļuva par Romas impērijas valsts reliģiju. Pienāca laiks, kad bija nepieciešama jauna vadītāju paaudze. Dievs sāka gatavot Patriku laikā, kad radās cīņa par brīvām draudzēm par dzīvību un neatkarību no valsts garīdzniecības ietekmes.

Atskatoties uz šī kristīgā vadītāja jaunību, ir interesanti pasekot, kādi notikumi risinājās viņa gadsimtā. Vigilancijs⁸ savu darbu veica Francijas dienvidos, Itālijas ziemeļdaļā un arī starp latīņu tautām. Neilgi pirms Patrika, impērijā Konstantinopolē valdīja Konstantīns II, kurš atturējās no radikāliem uzskatiem par Dievu, ko viņa tēva Konstantīna Lielā dzīves laikā ar balsu vairākumu apstiprināja Nīkejas pirmajā koncilā. Kā tiks parādīts vēlāk, opozīcija šiem radikāliem uzskatiem bija izplatījies visā Eiropā. Arī Patriks piederēja šai opozīcijai. Dr Stokes raksta:

"Ceturta gadsimta Britānijas draudzes ir izrādījušas lielu interesi par baznīcu debatēm. Viņi iebilda pret ariānismu, bet nesteidzās, tāpat kā daudzi citi, lietot vārdu "homousion (grieķ.val)." (kas nozīmē "trīsvienība (konsekvenciāls))."

"Ķeltu kristietība" Patrika laikā atteicās pieņemt šo terminu un šo radikālo teoriju secinājumus.

Pārsteidzoši, ka Patrika laikā, kā vēlāk liecināja Alfonss Mingans, bija lielas kristiešu grupas. Viņi dzīvoja teritorijā no Eifratas līdz Indijas ziemeļrietumiem. Turklāt 411. gadā (Patrika aktīvākās darbības laiks) atzītais Austrumu baznīcas galva Selevkija (Persijā) apstiprināja draudzes līderi Ķīnai, kuram pakļautībā bija daudzi provinces vadītāji, tāpēc, ka tajā laikā Ķīnā bija daudz kristiešu draudžu. 396. gadā Ambrosijs ziņoja, ka Abesīnijas draudzes galva Musaeus "apceļoja gandrīz visu Serika valsti". Seriks ir senais Ķīnas nosaukums.¹⁰ Gadsimts, kurā Patriks strādāja, bez šaubām, bija evaņģēlija aizraujošo panākumu liecinieks visā pasaulē.

Īzaks, galvenais Austrumu draudzes vadītājs, un Teodors Mopsuetskis, rakstnieks un teologs, bija spēcīgi kristiešu vadītāji Patrika kalpošanas laikā. Kamēr Patriks uzvarēja Rietumos, Teodora mācības ietekme uz austrumu kristiešu uzskatu veidošanos un viņa izcilo darbu ietekme pieauga, atspēkojot mitraisma mācību Austrumos.¹¹

Kristietība Īrijā pirms Patrika

"Ķeltu kristietība" kļuva izplatītāka nekā īru un britu. Bija gallu (franču) ķeltu kristietība un galatiešu ķeltu kristietība, kā arī britu ķeltu kristietība. Tautu migrācija senatnē bija tik liela, ka ne tikai grieķi, bet arī asīrieši labprāt apmetās zemēs, kuras mūsdienās veido Franciju. Tādējādi gandrīz tūkstoš gadus pēc Kristus dzimšanas Francijas dienvidos dominēja grieķu un austrumu iedzīvotāji. Jau 600. gadā šajā teritorijā dzīvoja cilvēki, kas runāja asīriešu valodā.¹²

Neviens nevar apgalvot, ka šī "ķeltu kristietības" filiāle Mazāzijā, kuras baznīcas radās apustuļa Pāvila darba rezultātā, ir pieņēmusi no Romas bīskapa evaņģēliju.

No otras puses, ir acīmredzams, ka Gallija zināja Dieva vārdu, pateicoties misionāriem, kuri nāca no Mazāzijas. Tieši Jaunās Derības draudzes ķeltu vai galatiešu tipa kopienas sludināja evaņģēliju Lielbritānijā.¹³ Tomas Jeats par to raksta šādi:

"Liels skaits ķeltu kopien (Liona, 177.g. m.ē.) ir ieceļotāji no Mazāzijas, kuri, bēgot no vajāšanām, migrēja uz Īriju (Erina) un lika kristiešu draudzei pamatus pat pirms Patrika."¹⁴

Romas katoļu baznīcai gadsimtiem ilgi varēja bija liels skaits sekotāju Francijā. Bet līdz Francijas revolūcijai tai nekad neizdevās salauzt neatkarības garu Francijas hierarhijā, kas lielā mērā ir saistīts ar ķeltu tautas pagātni. H.D. Varners raksta:

"Francija visu laiku ir parādījusi šādu neatkarību, un to var redzēt ne tikai nacionālajā naidā starp galliem un pelagiešiem, bet arī ar tajā, ka Gallijas rietumu tautas nekad nav zaudējuši sakarus ar saviem austrumu radniekiem."¹⁵

Patrika darbība Īrijā

Pēc Patrika nāves pagāja divi gadsimti, pirms kāds vēsturnieks mēģināja savienot šī vīra darbu ar Romas pāvestību. Viņu nekad nav pieminējis neviens pāvests, un Romas baznīcas ierakstos viņa vārds nekad nav parādījies. Tomēr, izpētot divus Patrika atstātos darbus, jūs varat atrast vēsturiskus paziņojumus, kas palīdz precīzi noteikt gadus, kuros viņš strādāja.

Kad Patriks runā par salu, kurā viņš tika sagūstīts, viņš to sauc par "Britāniju" - vārdu šai salai romieši deva daudzus gadus pirms viņi to pameta. Pēc tam, kad goti izlaupīja Romu, 410.g. m.ē., imperatora leģioni tika atsaukti no Britānijas, lai aizsargātu teritoriju, kas robežojas ar Romu. Bet viņu atkāpšanās ļāva iebrucējiem no ziemeļiem un kontinenta iebrukt salā, izpostīt to un iznīcināt tās īpatnības, lai to vairs nevarētu saukt par "Britāniju". Pēc Romas leģionu aiziešanas 410.g. m.ē. vārdu "Britānija" vairs nelieto. Tāpēc, diezgan loģiski, pamatojoties uz šiem pierādījumiem, var secināt, ka Patriks savas vēstules un dokumentus sastādīja pirms šī datuma.

Tas atbilst laikam, kad savu kalpošanu sāka Kolumbāns, slavenais Patrika skolas absolvents, kurš atnesa kristietību Skotijā. Kolumbāns pabeidza skolu tad, kad Patrika dibinātās skolas piedzīvoja uzplaukumu. Laiks starp skolu dibināšanu un to izaugsmi Kolumbāna dienās norāda, ka Patriks savu kalpošanu Īrijā sāka ap 390.g. m.ē.

Tas, ko viņš darīja pēc izbēgšanas no verdzības Īrijā un pirms atgriešanās šajā valstī kā misionāram, nav zināms. Pāvesta hronisti smagi strādāja, lai aizpildītu šo plaisu - viņi rakstīja, ka Patriks bijis Romā. Piemēram, reiz viņš, iespējams, veica apšaubāmu varoņdarbu - ar eņģeļa palīdzību viņš no pāvesta nozaga vairākas relikvijas, starp kurām, domājams, bija pārklājs, kas notrieps ar mūsu Pestītāja asinīm un vairākiem Jaunavas Marijas matiem. Viens autors iesaucies:

"Ak, brīnišķīgs darbs! Cik diža zādzība - milzīgu vērtību, svētu lietu laupīšana, vissvētākā svētā laupīšana šajā pasaulē, kas izdarīta bez Dieva zaimošanas!"¹⁶

Pats Patriks runā par iekšējo nemieru, kas sagrāba viņa dvēseli pēc bēgšanas no verdzības, un nepameta to, līdz viņš paklausīja Dieva aicinājumam sludināt pestīšanas vēsti Īrijā. Patriks nemītīgi dzirdēja balsis no Hibernijas mežiem, kas viņam uzmācās, tāpat kā cilvēki Pāvila nakts redzējumā: "Nāc... un palīdzi mums" (Apustuļu darbi 16: 9). Viņu nevarēja apturēt ne vecāku asaras, ne draugu lūgumi. Viņš nolēma uz visiem laikiem atstāt mājas un veltīt savu dzīvi "Smaragda salai."

Viņa autoritāte – Bībele

Patriks sludināja Bībeli. Lai nodibinātu Īrijas draudzi, viņš vērsās pie tās kā vienīgās autoritātes, neatzīstot citus. Viņš nepievienojās nevienai ticības apliecībai. Tajā laikā vairākas Romas baznīcas ticības apliecības jau tika oficiāli apstiprinātas un ievērotas, taču Patriks nevienu no tām nepiemin. "Grēksūdzē" viņš sniedz īsu paziņojumu par savu ticību, bet neatsaucas ne uz nevienu baznīcas koncilu vai ticības apliecinājumu. Viņa dibinātie mācību centri, kas vēlāk kļuva par koledžām un lielām universitātēm, bija Bībeles izpētes skolas. Starp šo skolu absolventiem ir izcili vārdi - Kolumbāns, kurš aizveda Skotiju pie Kristus, Aidans, kurš sludināja evaņģēliju pagāniskajā Anglijā, Kolumbāns ar saviem sekotājiem, kurš atnesa kristietību Vācijā, Francijā, Šveicē un Itālijā un nodibināja slavenos Bībeles apmācības centrus kristiešiem, mācot Dieva vārdu,

un to izceļot kā vienīgo autoritāti. Viens ļoti pieredzējis un cienījams speciālists, runājot par šajās skolās izgatavotajiem Bībeles manuskriptiem, norāda:

"Runājot par satura precizitāti un rūpīgumu, nekļūdīgu izpildi, un visu paleogrāfijas kompleksu nevar salīdzināt ar šiem agrīnajiem īru manuskriptiem."¹⁷

"Vēstules" noslēgumā Patriks raksta:

"Gadījumā, ja kāds man pārmet necieņā, es liecinu Dieva un eņģeļu priekšā: vārdi, ko es savā vēstulē uzrakstīju latīņu valodā, nav mani vārdi, bet gan Dieva un apustuļu un praviešu. Bet ne Dievs, ne apustuļi, ne pravieši nekad nav melojuši, un tāpēc manā vēstulē nav melu."

Sekojošā Jēzus piemēram, Patriks Svēto Rakstu vārdus nolika augstāk par cilvēku mācībām. Tajā viņš atšķīrās no pāvesta piekritējiem, kuriem baznīcas tradīcijas bija augstākas nekā Bībele. Savos rakstos Patriks nekad nenorāda uz Romas baznīcu, lai tā apstiprinātu viņa misiju. Katru reizi, aizstāvot savu darbību, viņš atsaucās tikai uz Dievu un paziņoja, ka ir saņēmis aicinājumu tieši no Debesīm. Sers Viljams Betams apgalvo, ka Patrika laikos Jeronīma agrākā latīņu valodas versija netika lasīta publiski. Acīmredzot tam toreiz izmantoja Bībeles agrīno latīņu valodas versiju, kas pazīstama kā Itala. Interesanti arī atzīmēt, ka pagāja aptuveni deviņi gadsimti pirms Jeronīma Vulgāta varēja iegūt plašu izplatību Rietumos un aizstāt „Italu”.¹⁸

Katrā vietā, kur šis kristīgais vadītājs sēja, viņš arī pļāva. Īrijā uzplauka misionāra gara uguns, kuru aizdedzināja Patriks. Saskaņā ar ierakstiem Armaga grāmatā, viņš atkal atstāja Angliju un kopā ar vairākiem biedriem izsēdās Viklovhedā (Wicklōw Head), Īrijas dienvidaustrumu piekrastē.

Svētā Patrika "Trīsdaļīgajā dzīvē" ir daudz leģendu un mītu. Šai grāmatai nevar uzticēties, lai gan, protams, tā tika veidota, balstoties uz reāliem notikumiem, kas notika viņa dzīvē. Vismaz pamatojoties uz šiem ierakstiem, var izsekot viņa dzīvei salā ceturtdaļgadsimta garumā.

Patriks uzskatīja, ka galvenais kristietības pīlārs ir mājas un ģimene. Pārāk bieži tā laika kristīgās kopienas centās ieviest celibātu. To nevarētu teikt par Īrijas baznīcu un tās ķeltu filiālēm Lielbritānijā, Skotijā un kontinentā. Ķeltu baznīca, kuru organizēja un vadīja Patriks, ļāva saviem garīdzniekiem precēties.¹⁹

Celibāta neesamība ķeltu baznīcā ir papildus pierādījums tam, ka šiem ticīgajiem nebija nekādas saistības ar Romas baznīcu. Tātad, Dr. J.H. Tods raksta:

"Viņš (Patriks) neko nesaka par Romu vai to, ka viņu būtu pilnvarojis pāvests Celestīns. Savu Īrijas apustuļa darbību viņš pilnībā attiecināja uz iekšēju aicinājumu, kuru viņš uzskatīja par Dievišķo pavēli."²⁰

Viens no spēcīgākajiem pierādījumiem tam, ka Patriks nepiederēja pāvesta baznīcai, ir Romas vēsturiski apstiprinātā vēlme pilnībā iznīcināt Patrika dibināto draudzi. Tās vajāšanas nerimās vairākus gadsimtus. Jūlijs Mičilets raksta par Bonifāciju, kurš bija pāvesta apustulis pār ģermāņu tautu apmēram divus gadsimtus pēc Patrika:

"Viņš visvairāk ienīda skotus (vārds vienlīdz attiecas gan uz skotiem, gan īriem) un īpaši nosoda viņu atļauju doties priesteriem laulībā."²¹

Cīnīdamies par patiesības triumfu, Patriks sev izvirzīja divus mērķus. Pirmkārt, viņš sapņoja pārveidot tos, kuru starpā viņš kādreiz bija vergs. Turklāt viņš kaislīgi vēlējās iegūt Kristum Taru - Īrijas galvaspilsētu. Tāpēc Patriks nekavējoties devās uz Antrimas grāfistes apgabalu ziemeļrietumos, kur viņš kādreiz atradās verdzībā. Viņš nevarēja pārliecināt bijušo saimnieku, bet atveda pie Kristus viņa mājiniekus. Tas pavēra durvis turpmākam misionāru darbam ne tikai šajā reģionā, bet arī kaimiņos esošajā Skotijā.

Vēsture saglabājusi leģendas par Patrika gājiena uz Taru. Īriem, tāpat kā citām ķeltu tautām bija vietējie līderi, kuri bija neatkarīgi. Viņi izvēlējās savu valdnieku, kurš saņēma karaļa pilnvaras, ieskaitot tiesības vajadzības gadījumā sasaukt visus iedzīvotājus tautas aizstāvēšanai. Tara ilgus gadus bija slavenākā Īrijas pilsēta, kas pulcināja Īrijas vadītājus valdības jautājumu risināšanai. Šīs sanāksmes tika izmantotas ne tikai sabiedrisko attiecību kārtīšanai, bet arī svētku rīkošanai, kurās greznojās spilgtas izrādes un līksmas lugas.

Tomas Mūrs rakstīja:

*Arfa, kas savulaik neapklusā Tarā
Mūzikas dvēsele aizlūzusi,
Tagad karājas kā mēma pie Taras sienām,
It kā šī dvēsele būtu aizbēgusi. -
Klusi guļ iepriekšējo dienu lepnums,
Stiprs slavās saviļņojums bij viņai;
Un sirdis, kas reiz sitās tikai slavai,
Tagad vairs nesajūt pat pulsu.²²*

Stāsts ir tāds, ka Patriks personīgi ieradās vienā no šīm sanāksmēm, lai sludinātu Kristus vēsti. Šo notikumu ieskauj tik neticamas leģendas, ka daudzas detaļas nevar uzskatīt par faktiem. Panākumi nepārsniedza Patrika cerības, bet ar uzticīgiem centieniem viņš šajā ķeltu politiskajā centrā pacēla kristietības karogu.

Viņš neapmetās galvaspilsētā, jo uzskatīja, ka Dieva darbam nav nepieciešama valsts palīdzība. Ir pagājis vairāk nekā gadsimts kopš pirmā ekumēniskā koncila Nīkejā, kas apvienoja baznīcu ar impēriju. Patriks noraidīja baznīcas un valsts savienību. Viņš sekoja mācībai, kas sniegta Jāņa evaņģēlijā, kad Kristus atteicās kļūt par ķēniņu. Jēzus teica: "Mana valstība nav no šīs pasaules" (Jāņa 18:36). Ne tikai Īrijas misionārs, bet arī viņa slavenie pēcteči - Kolumba Skotijā un Kolumbāns kontinentā - ignorēja pāvesta Pontifikāta pretenzijas uz augstāko varu. Viņi nekad nepiekristu padarīt pāvestu par karali. Lai arī Romas impērija pēc ceturta gadsimta atbalstīja šādu varas uzurpāciju, visā Eiropā joprojām pastāvēja neapmierinātība ar šo civilās varas iebrukumu baznīcā.

Kamēr Patriks darbojās Īrijā, 418. gadā Ziemeļāfrikas bīskaps izslēdza no baznīcas garīdznieku Apiarisu, par nepareizu izturēšanos. Izslēgtais garīdznieks vērsās pie pāvesta, un viņš to attaisnoja, apejot savu tiešo priekšniecību. Atbildot uz to, bīskapi sasauca padomi un izstrādāja dokumentu, kas aizliedza zemākajiem garīdzniekiem nostāties pret tiešo augstākstāvošo priekšniecību, vērsoties tieši pie ārzemju varas. Pāvestība atbildēja ar rezolūciju, kuru, pēc viņu teiktā, apstiprināja koncilā Nīkejā. Tās nelikumību atklāja Āfrikas prelāti.²³

Tomēr nevajadzētu domāt, kā raksta daži ķeltu draudzes pretinieki, ka Patrikam un viņa sekotājiem nebija draudzes organizācijas. Katoļu zinātnieks Dr. Benedikts Ficpatriks noraida jebkādu šādu nostāju. Viņš min pārliecinošus pierādījumus tam, ka ķeltu kristietības īru dibinātāji izveidoja izcilu organizāciju.²⁴

Viltus Patriks

No paaudzes uz paaudzi, tika nodoti pasakām līdzīgie, Patrikam piedēvētie daudzie brīnumi. Pietiks ar diviem vai trim, lai parādītu atšķirību starp fantāziju izgudroto varoni un reālu vēsturisku cilvēku.

Ķeltu Patriks uz Īriju nokļuva parastajā veidā. Viltus Patriks nolēma parūpēties par viena spitālīgā braucienu, kad viņam pietrūka vietas laivā. Viņš savu pārnēsājamo akmens altāri iemeta jūrā. Akmens altāris nenogrīma un nevirzījās prom no laivas, bet peldēja blakus līdzās spitālīgam, līdz laiva sasniedza Īriju.²⁵

Lai kaut kā savienotu šo lielisko cilvēku ar pāvesta krēslu, viņi teica: "Romās iedzīvotāji iekrita dziļā miegā, un Patriks paņēma tik daudz relikviju, cik viņš vēlējās. Pēc tam pēc Dieva un īru ieteikuma viņi tika nogādāti Armagā. Tad tika dabūtas trīs simti sešdesmit piecas relikvijas, ieskaitot Pāvila un Pētera, Lavrences un Stefana un daudzu citu relikvijas. Bija arī pārklājs ar Kristus asinīm uz tās un jaunavas Marijas matiem."²⁶ Bet Dr. Killens atspēko šo stāstu:

"Viņš (Patriks) nekad nepiemin ne Romu, ne pāvestu un nenorāda, ka viņš kaut kādā veidā ir saistīts ar Itālijas baznīcas galvaspilsētu. Viņš neatzīst nevienu citu autoritāti, kā viņi Dieva Vārdu... Kad Palladijs ieradās šajā valstī, viņš nevarēja cerēt, ka viņu laipni sagaidīs Īrijas apustulis. Ja pāvests Celestīns viņu bija nosūtījis vietējiem kristiešiem, lai viņš kļūtu par viņa primātu vai

arhibīskapu, nav pārsteidzoši, ka apņēmīgais Patriks atsacījās liekt galvu šai varai, kas nozīmētu verdzības jūgu."²⁷

Apmēram divus gadsimtus pēc Patrika darbības pāvesta autori sāka stāstīt par kādu Palladiju, kuru 430. gadā tas pats pāvests Celestīns nosūtīja īriem par bīskapu. Tomēr viņi visi atzīst, ka viņš Īrijā palika tikai īsu brīdi un bija spiests doties projām viņam izrādītās necieņas dēļ.

Šeit tiek atkārtota vēl viena leģenda, kas slavēja Romas tradīcijas. "Patriks devās uz Romu, lai saņemtu viņam dotos baznīcas norādījumus; un Romas abats Celestīns lasīja orderi Germānija un Romas karaļa Amato klātbūtnē, kuriem viņš tika stādīts priekšā... Kad rīkojumi tika lasīti, trīs kori savstarpēji atbildēja: debess koris, romiešu koris un bērnu koris no Fočladas meža. Tas ir tas, ko viņi visi dziedāja: "Mēs visi īri lūdzam jūs, svētais Patriks, nāc un staigā mūsu vidū un atbrīvo mūs."²⁸ Maz ticams, ka debesu koris varētu piekrist, ka viņi ir īri.

Karš pret ķeltu draudzi

Pieaugošā atsvešinātība starp ķeltu un romas baznīcām, kas tika pieminēta iepriekšējās nodaļās, nebija saistīta ar ķeltu garīdznieku naidīgo attieksmi. Tas parādījās tāpēc, ka pāvestība attālinājās tālāk un tālāk no Jaunās Derības apustuliskās sistēmas. Neviens pāvests nekad nav informējis galvenos baznīcas bīskapus par lielo pagānu pievēršanos kristietībai, kas notika Patrika sludināšanas dēļ. Bet viņi to noteikti darītu, ja viņš būtu Romas Pontifikāta pārstāvis.

Pārsteidzoši, ka "Anglijas baznīcas vēsturē" nav pieminēts Patriks, kuru uzrakstījis Vatikāna dedzīgais sekotājs anglis Bede (the Englishman Bede), kurš dzīvoja divus gadsimtus pēc īru misionāra nāves. Mūsdienās daudzi autori uzskata šo grāmatu par līdzīgu akai, no kuras var iegūt informāciju par Anglosakšu Angliju. Bede bija pieeja Romas baznīcas arhīviem. Viņš bija labi pazīstams ar slavenajiem ķeltu misionāriem, kuri nāca no Patrika skolām. Viņš arī vērsa uzmanību uz būtiskajām atšķirībām starp ķeltu baznīcu un Romas baznīcu, kas izraisīja karstas debates starp karaļiem un bīskapiem. Tomēr, būdams uzmanīgs faktu apkopotājs, Bede nepiemin Patriku. Acīmredzot iemesls ir tas, ka tajā laikā pāvestība vēl nebija izdomājusi sataisīt Patriku par savas baznīcas kalpu.

Kad pāvests Augustīnu ar četrdesmit mūkiem nosūtīja pievērst pagānu anglosakšus savai ticībai, viņi nekavējoties sāka karu pret ķeltu baznīcu Velsā ar Kentas karaļa Etelberta katoļu sievas Bertes palīdzību. Viņš pieprasīja kristiešu kopienas pakļaušanos, Bangorā bija gandrīz trīs tūkstoši kristiešu.²⁹ Augustīns uzrunāja šīs kopienas vadītāju ar šādiem vārdiem: "Atzīstiet Romas varu". Un tūdaļ viņš saņēma atbildi: "Pāvestam nav dotas tiesības tikt sauktam par "tēvu tēvu", un vienīgā pakļaušanās, ko mēs esam gatavi viņam izteikt, ir tas, ko mēs parādām katram kristietim." Augustīns viņiem piedraudēja ar zobenu, un pagānu armija nogalināja tūkstoš divus simtus no šiem Britānijas kristiešiem.³⁰

Vēl viens pierādījums pieaugošajai bezdibenim starp Romas un ķeltu baznīcām ir notikums, kas notika Anglijā 664. gadā. Pielietojot valsts atbalstu, pāvests sarīkoja nežēlīgu triecienu slavenajai sinodei Vitbijā Anglijas ziemeļos. Šīs teritorijas karalis apprecējās ar Romas katoļu princesi, kura pēc viņas garīgā padomnieka ierosinājuma uzstādīja slazdus garīdzniekiem, kuri pabeidza Patrika skolu. Ķēniņš, noguris no baznīcu savstarpējās naidīguma un cīņas, kļuva par šī plāna instrumentu. Pateicoties padomes nelikumīgajiem lēmumiem, ķeltu baznīcas vadītāji tika izraidīti no Anglijas ziemeļiem.³¹ Romas katoļu baznīcas ietekme pieauga, un piecdesmit gadus vēlāk, 715. gadā, tā, paļaujoties uz Eiropas pāvesta monarhiem, sakāva Skotijas ķeltu kristietības centru Jonā. Šis centrs, kuru dibināja Kolumbs, tika cildināts dziesmās un stāstos. Šim centram uzbruka un Īrijas draudzes garīdznieki tika izraidīti no šīs vietas.

Patrika Raksturs

Līdzās visiem citiem apustuliskā rakstura tikumiem Patriks bija stingrs. Tāpat kā Mozus, viņš bija maigs cilvēks. Viņš bija neatlaidīgs mērķa sasniegšanā, kas ir tik ļoti vajadzīgs liela uzdevuma veikšanai. Viņa lieliskās organizatoriskās prasmes ļāva viņam realizēt daudzus kristīgus projektus, kas runā par viņu kā veiksmīgu vadītāju. Patriks vienmēr palika sirsnīgs un godīgs. Viņš piesaistīja cilvēkus pie sevis, un viņam blakus bija tie, kuru sirdis pilnībā piederēja Dievam. Šāds līderis bija vajadzīgs, lai Rietumos atdzīvinātu Jaunās Derības ticības mirgojošo liesmu, atjaunotu vecos pamatus un liktu pamatus lielai kristīgai nākotnei.

Tā kā jaunpievērstie nepalika bez aizbildniecības, Patriks iecēla aizbildņus vai bīskapus un lika viņiem rūpēties par vietējām kopienām. Tur, kur viņš gāja, parādījās jaunas draudzes, un to atbalstam viņš izveidoja skolas. Šīs divu veidu reliģiskās organizācijas tika apvienotas tik cieši, ka daži vēsturnieki kļūdaini tos sauca par klosteriem. Patrika dibinātās izglītības un misionāru grupas ļoti atšķīrās no askētiskajiem celibātu centriem, kurus centās izplatīt pāvests.³² Sers Viljams Betams apgalvo, ka pirmajos četros kristīgā laikmeta gadsimtos skoti un goti uzskatīja klostera dzīvi par neķītru.³³

Starp Patrika dibinātajām koledžām slavenākās ir Bangora, Klonmaknoisa, Klonarda un Armaga. Armagā, Īrijas slavenākajā kristiešu centrā, šodien atrodas abu baznīcu primātu - Anglijas un Romas katoļu arhibīskapu - pilis. Ir arī divas skaistas majestātiskas katedrāles.³⁴ Abas no tām ir uzceltas uz augsta kalna, un starp tām atrodas skaista ieleja. Viena katedrāle tiek izmantota Romas katoļu baznīcas relikviju glabāšanai, otra - Anglijas baznīcas relikviju glabāšanai. Armaga no mazās skolas pārvērtās par koledžu, un pēc tam kļuva par universitāti. Ir apgalvojums, ka vienā laikā tajā mācījās līdz septiņiem tūkstošiem studentu. Tā kā Īrija ieguva slavu pateicoties saviem kristīgajiem apmācības centriem, to sauca par "Svēto un zinātnieku zemi."³⁵ Tur viņi uzcītīgi lasīja Svētos Rakstus, un senās grāmatas tika rūpīgi glabātas un pētītas.

Ir vēsturnieki, kuri ir pārliecināti, ka klosteru skolu apmācība Sv. Benediktam radās uz tā pamata, kuru ielika Īrijas ķeltu mācību sistēma. S.V.Bisfāns izmeklēja jautājumu, kāpēc Benediktiešu statūti aizstāja Bangoras statūtus. Viņš nonāca pie šāda secinājuma: Benediktiešu statūti ir viena no pāvestības dēlu garadarbiem, šo dokumentu tie arī apstiprināja. Turklāt pāvestība neieredzēja ķeltu draudzi un aizstāja Bangoras statūtus ar savējiem.³⁶ Ordeņa dibinātājs Benedikts nicināja studijas un savā ordenī mācībām nepievērsa nekādu uzmanību. Viņa skolās neapmācīja audzēkņus, kamēr vien nebija spiests to darīt aptuveni 900. gadā, kad Kārlis Lielais uzkāpa tronī.³⁷ Apbrīnojamā ķeltu baznīcas izglītības sistēma, kuru Patriks padarīja vēl efektīvāku, ir veiksmīgi izplatījusies visā Eiropā pirms Benedikta sistēmas, kas saņēma pāvesta un valsts atbalstu. Pēdējā nozaga ķeltu baznīcas slavu un mēģināja iznīcināt visus tās izglītības sistēmas pierakstus.³⁸

Patrika pārlicība un mācība

Jaunas un svešas mācības burtiski pārpludināja Eiropu pirms Patrika dzimšanas. Evaņģēlija patiesības, pamudinot cilvēku prātus, pavēra tik daudz ietekmes sfēras darbību, ka alkatīgie pāvesta garīdznieki, kas, atstādami novārtā krustu, tiecās pēc karaļu troņa, izdomāja daudzas nepatiesas mācības. Patriks aizstāvēja Bībeles principus un iebilda pret šīm ķecerībām.

Nikejas koncilā, kuru 325. gadā sasauca imperators Konstantīns, sākās reliģiski strīdi, kas nekad nebeidzās. Šī slavenā tikšanās, kas notika ar baznīcas un valsts savienības atbalstu, apstiprināja pavēli ievērot jaunas mācības. Patrika pusaudža gados un šī gadsimta otrā pusē dažādās Eiropas daļās tika sasauktas četrdesmit piecas baznīcu padomes un koncili. Par to raksta Samuels Edgars:

Lepno Romas katolicisma savienību pārstāvēja dažādas ceturta gadsimta koncilu un ticības apliecības. Pāvestība uz tā pamata, tāpat kā jebkurā cita izdevīgā gadījumā, centās aizēnot protestantismu, publicējot savus ticības simbolus. Pēc Jortina sacītā, ceturta gadsimtā notika četrdesmit pieci koncili. No tiem trīspadsmit bija vērsti pret ariānismu, piecpadsmit - par atbalstu

šai ķecerībai, bet septiņpadsmit - pusariānisma atbalstam. Ceļi bija pārpildīti ar bīskapiem, kas plūda uz konciliem, un ķeizara apmaksātie ceļa izdevumi vadīja valsts kasi uz bankrotu. Šie notikumi bija pagānu izsmiekla priekšmets, jo tracināja to cilvēku darbība, kuri kopš bērnības bija audzināti kristietības garā un tika aicināti pamācīt citus šajā ticībā, kuri tagad steidzās uz tālām reliģisko sapulču vietām, lai apspriestu savu ticību.³⁹

Galvenais jautājums, kas gadu desmitiem bija vajājis prātu pēc Nīkejas koncila, attiecās uz attiecību nodibināšanu starp trim Dievības personībām: Tēvu, Dēlu un Svēto Garu. Koncils nolēma, ka Trīsvienības personas nav apvienojamas, un to būtība nav dalīta. Pāvestība pieņēma šo lēmumu, uzdodot to par savu. Romas garīdznieki paziņoja, ka grieķu valodā "homousius" ("konsekvenciāls") kristietībā atrada precīzu terminu, kas pareizi raksturo šīs attiecības.⁴⁰

Tad pāvesta partija sāka dēvēt par ariāņiem tos, kuri nepievienojās viņu mācībai, kamēr viņi paši sevi sauca par "Trinitāristiem". Ir izplatījies nepareizs priekšstats, ka visi, kurus sauca par ariāņiem, uzskatīja, ka Kristus ir radīta būtne.⁴¹ Tas izraisīja sašutumu tiem, kurus par to nepelnīti apsūdzēja.

Patriks bija liecinieks daudzām šādām diskusiju sanāksmēm. Interesanti izpētīt terminu, kas izraisīja šķelšanos baznīcā un izraisīja daudzu patiesu kristiešu sadedzināšanu ugunī. Tas palīdzēs noskaidrot situāciju. Angļu valodā vārds "consubstantial"(konsekvenciāls) nozīmē, ka "vairāk nekā viena persona ir viena un tā pati būtība bez dalīšanās. Sākotnējais grieķu valodas termins "homoousius" nāk no vārda "homos" (nozīmē) "tāds pats" un "ousia" (tas ir, "būtība, esība").

Tomēr radās nopietna problēma, jo grieķu valodā ir divi līdzīgi vārdi: pirmais homos ar nozīmi "tas pats" un otrais homoiōs ar nozīmi "līdzīgs" vai "tāds pats". Šiem abiem vārdiem ir sarežģīts stāsts. Šo vārdu izruna ir ļoti līdzīga. Atšķirība ir nozīmē. Runājot par Dievišķo, tas mulšina vienkāršo ticīgo prātus. Neskatoties uz to, tie, kas domāja par homoiousian - "līdzīgu", nevis "homoousian" - "identisku", garīdznieki ātri sāka piekārt birku, nosaucot tos par ķeceriem vai ariāņiem. Turklāt, kad ķeizars Konstantīns visu to klātbūtnē, kas pulcējās Nīkejas koncilā, prezidējošajam bīskapam Hosijam jautāja, kāda ir atšķirība starp abiem jēdzieniem, Hosijs atbildēja, ka tie ir vienādi. To dzirdot, visa sapulce, izņemot dažus bīskapus, smējās un sāka ķircināt priekšsēdētāju, nodēvējot viņu par ķeceri.⁴²

Gadsimtus vēlāk par ariāņiem tika sarakstīti veseli sējumi, bet šeit mēs šo jautājumu neapspriedīsim. Tomēr jāatzīmē, ka tam bija ļoti dziļa ietekme uz citām doktrīnām, kas saistītas ar pestīšanas plānu, kā arī uz ārējiem pielūgšanas rituāliem, tāpēc starp pāvesta baznīcu un Patrika dibinātajām draudzes organizācijām Īrijā radās milzīga plaisa.

Patriks varēja būt jebkas, izņemot ariānis. Neskatoties uz to, viņš nepiekrita "vienādības" idejai, kas dzirdama pretrunīgi vērtētajā vārdā "konsekvenciāls" vai "homousius". Parasti, kad notiek karstas debates, veidojas trīs grupas. Šajā gadījumā tika izveidotas divas galējas pozīcijas: vienu okupēja pāvestība, otru - ariāņi. Trešā grupa - ticīgie, kas turēja vidusceļu. Viņu nostāja bija tāda pati kā Patrika.⁴³ Komentējot savu pārliecību, doktors J. H. Todds runā par "homousius", vārdu, kuru pāvesta hierarhija izmantoja kā kritēriju: "Šī ticības pieņēmums noteikti nebija homoousian."⁴⁴

Vēl viens fakts, kas apstiprina Britānijas draudzes iebildumus attiecībā uz Nīkejas koncila galējiem secinājumiem par Trīsvienības godināšanu, ir koncila vēsture Rimini, kas notika ap Patrika dzimšanas laiku 359. gadā. Acīmredzot šis bija pēdējais baznīcas koncils, kurā britu draudzes ķeltu delegāti bija klāt, pirms Romas leģionu aiziešanas 410. gadā, pēc tam pagānu anglosakši ieņēma Angliju. Šis koncils Rimini izdeva dekrētus, ar kuriem tika nosodīti un noraidīti Trīsvienības dekrēti, kurus pieņēma Nīkejas koncilā. Romas pāvests nesen parakstīja līdzīgus dekrētus katedrālē Sirmiumā. Neviens nevaino evaņģēliskos kristiešus par novirzēm no pāvesta izpratnes par Trīsvienību, ja vēsture rāda, ka viņu pārliecība bija pietiekami spēcīga, lai piespiestu divus pāvestus parakstīt dekrētus, kas ir pretrunā ar pāvestības politiku attiecībā uz Nīkejas koncilu.

Nav šaubu, ka viens no iemesliem, kāpēc pāvests ilgus gadus nepieminēja Patrika vārdu un viņa panākumus, ir Īrijas draudzes attieksme pret Nīkejas koncilu dekrētiem. Paies gadsimts, pirms pāvestība atklās, ka Patrika nopelni ir pārāk lieli, lai tos neņemtu vērā. Tiem vajadzēja pielikt lielas

pūles, sacerot visa veida stāstus un mītus, lai Patriku padarītu par pāvestības kalpu un padarītu viņu par savu varoni. Pāvestība ieskāva Palladiusu ar lielas slavas oreolu, kuru acīmredzot Roma nosūtīja uz Īriju, kad Patrika darbība bija vislielākajos augstumos. Viņu arī nosauca par Patriku.⁴⁵

Patriks skatījās uz Kristu kā uz savu Aizvietotāju pie krusta un aizstāvēja Desmit Baušļu negrozāmību.

"Grēksūdzē" viņš saka: "Es tiku aizvests uz Īriju kopā ar daudziem tūkstošiem cilvēku - un pelnīti, jo mēs novērsāmies no Dieva, neturējām Viņa Baušļus." Visi, kas noraidīja tā saucamo "trinitāristu" pašizdomātos slēdzienus un secinājumus, ticēja 5.Mozus grāmatas vārdiem 29:29: "Noslēpumainās lietas visas pieder Tam Kungam, mūsu Dievam, bet atklātās lietas mums un mūsu bērniem mūžīgi - pildīt visus šīs bauslības vārdus."

Dekaloga negrozāmība Patrika dienās izraisīja karstas debates. Visas grupas ar atšķirīgu viedokli par Trīsvienību teorētiski atzina Desmit Baušļus kā Dieva morāles likumus, pilnīgus, mūžīgus un nemainīgus. Ir viegli saprast, ka Kunga spriedumā eņģeļiem un cilvēkiem būs tikai viens taisnības mērs. Ebrejiem nepastāvēja viens likums, bet pagāniem – cits likums. Sātana sacelšanās debesīs izraisīja lielu sacelšanos pret mūžīgo morāles likumu. Visi Trīsvienības strīda dalībnieki atzina, ka, radījis cilvēku pēc Sava tēla, Dievs viņu radīja bez neviena morālā rakstura trūkuma, viņa sirdī ierakstot Desmit baušļus. Bet visu grupu pārstāvji aizgāja vēl tālāk: viņi atzina, ka visā Visumā nav neviena eņģeļa, ķeruba, serafīma, cilvēka vai citas radības, izņemot Kristu, kura nāve varētu apmierināt pārkāptos likumus.

Tad sekoja dalīšanās. Tie, kuri noraidīja samocīto, sarežģīto trīs dievišķo personu definīciju vienā ķermenī, kā to bija noteicis Nīkejas koncils, un uzskatīja, ka Golgāta Kristu padarījusi par Dievišķo Upuri, grēcinieku Aizvietotāju. Pāvests neatbalstīja mācību, ka Jēzus nomira pie krusta kā grēcinieku Aizvietotājs. Tādējādi tā neņem vērā paaugstināto vieta, ko Dekalogam piešķir Kristus krusta nāve. Tie, kas uzskatīja par nepieciešamību paaugstināt un cildināt likumu, apgalvoja, ka nāve apliecina tiesības uz Dieva Dēlu, bet neietekmē Tēvu un Svēto Garu. Tāda bija Patrika un viņa sekotāju mācība.

Tātad ķeltu draudze aizstāvēja Desmit baušļu svētumu. Viņi atzina Jesajas pravietojumu, saskaņā ar kuru Kristus nāca, lai paaugstinātu un pagodinātu likumu. Tāpat kā Pāvils un Jeremija, arī Patriks un viņa līdzgaitnieki sludināja, ka Jaunās Derības mērķis ir uzrakstīt Dieva likumu uz sirds, un Tas Kungs ir taisnīgs un attaisno grēcinieku, kurš vēršas pie Kristus. Nav pārsteidzoši, ka ķeltu, gotu, valdiešu, armēņu un lielā baznīca Austrumos, tāpat kā citas kristiešu kopienas, ļoti atšķīrās no pāvesta baznīcas tās metafiziskajos trīsvienības jēdzienos un līdz ar to Desmit baušļu nozīmīgumā.

Nemaz nerunājot par Romas katoļu baznīcas pieņemto ikonu un attēlu pielūgšanu (nepārprotams otrā baušļa pārkāpums) un citiem morālā likuma pārkāpumiem, kurus citas kristīgās kopienas atteicās ievērot, viens no nodalīšanas pamatiemesliem bija Bībeles Sabata ievērošana. Kā tiks aprakstīts turpmākajās nodaļās, gotu, valdiešu, armēņu, sīrijas un austrumu baznīcas, kā arī Patrika dibinātā draudze ievēroja lielākoties sestdienu, nedēļas septīto dienu, kā svētu laika posmu divdesmit četras stundas, kurā Dievs atpūtās pēc radīšanas. Daudzi ticīgie arī svētdien rīkoja dievkalpojumu, tāpat kā mūsu dienās kopienas bieži pulcējas uz lūgšanu sapulcēm trešdienās.

Aprakstot ķeltu draudzi, vēsturnieks A. K. Fliks atzīmē: "Ķelti lietoja latīņu valodas Bībeli, kas atšķiras no Vulgātas, ievēroja Sabatu kā atpūtas dienu un svētdienā rīkoja īpašus dievkalpojumus."⁴⁶

T.Ratklifa Barneta grāmatā par dedzīgo katoļu Skotijas karalieni, kura bija pirmā, kas 1060. gadā mēģināja iznīcināt Kolumba brāļus, raksta: "Skoti, iespējams, ievēroja senās Īrijas baznīcas tradicionālās paražas, kas sabatu rīkoja kā atpūtas dienu nevis svētdienu."⁴⁷ Var arī teikt, ka, piervēršot Skotiju kristietībā, Kolumbs uzdeva saviem sekotājiem darīt dievbijīgus un šķīstus darbus, ko viņi uzzināja no praviešu, evaņģēlistu un apustuļu Rakstiem.⁴⁸ Tas liek domāt, ka Patriks un viņa līdzstrādnieki Bībeli padarīja par visas gudrības un izglītības sākumu.

Īrijas ķeltu draudzes ienaidnieki

Īrijas ķeltu baznīcas vēsturē ir izveidojies balts plankums: divarpus gadsimtus ilga dāņu kundzība "Smaragda salā" pazudusi no hronoloģijas. Devītajā gadsimtā viņi sāka uzbrukumus. Viņu kundzība turpināja pieaugt līdz karaļa Henrija II valdīšanai, kurš, pildot pāvesta bullu, 1171. gadā devās karā pret šo draudzi. Lielā sajukuma iemesls vēsturē ir šāds: kad Henrijs II iznīcināja Īrijas politisko un baznīcas neatkarību, viņš sadedzināja arī visus vērtīgos dokumentus, kas varēja apskaidrot, kāda bija Ķeltu baznīcas iekšējā garīgā dzīve un evaņģēlija struktūra Patrika dienās. Tomēr pat tas nespēja noklusēt vai nodzēst evaņģēlija atmodas un doktrīnas aizdegto uguni, kas izgaismoja Patrika darbu.

Kāpēc dāņi iebruka Anglijā un Īrijā? Atbilde būs - briesmīgie kari, Kārļa Lielā vadībā, ko izprovocēja pāvestība. Tie nodarīja ievērojamu kaitējumu dāņiem kontinentā. Ikviens pētnieks zina par Ziemassvētku dienu 800. gadā, kad pāvests slavenajā Romas katedrālē uzlika kroni Kārļa Lielā galvā, pasludinot viņu par jaunizveidotās Svētās Romas impērijas imperatoru.

Lai atvestu Skandināvijas iedzīvotājus uz katoļu baznīcu, Kārlis Lielais turpināja karus, kas sakaitināja dāņus. Bēgot no viņa, dāņi zvērēja atriebies, iznīcinot kristīgās baznīcas un nogalinot garīdzniekus visur, kur vien varēja. Tas bija iemesls kareivīgo skandināvu iebrukumiem Anglijā un Īrijā.⁴⁹

Postošie uzbrukumi vainagojās ar slaveno Dānijas valdnieku organizēto pārvaldību. Turgesius ar savu floti izsēdās Īrijas krastā 832. gadā. Viņš ar savu floti iebruca dziļi valsts iekšienē un tādējādi ieguva kontroli pār austrumiem, rietumiem un ziemeļiem. Viņa flote aplaupīja Īrijas kristiešu apmācības centrus un iznīcināja baznīcas.

Kāpēc dāņiem izdevās iznīcināt ķeltu baznīcu? Tai bija ļoti iecietīga attieksme pret pāvestību un pēc tam arī sekoja apvienošanās ar to. Nedomājiet, ka pagānu iebrucēji bija neziņā un analfabēti. Tas tā nebija. Viņi bija daudz izcilāki nekā ķelti, daudzās zinātnes un kultūras jomās.

Laika gaitā dāņu naid pret kristietību mazinājās, un daudzi no viņiem kļuva par formāliem kristiešiem. Atrodies pastāvīgā konfliktā ar ķeltu draudzes centriem, iebrucējiem bija iedzimts naidis pret to. Savukārt dāņu puspagāniskā kristietība ļoti iespaidojās no majestātiskām katedrālēm, greznās hierarhijas, svinīgiem rituāliem un pāvestības ceremonijām. Tāpēc viņi centās nodrošināt, lai viņu garīdzniecības pārstāvji saņemtu ordināciju no Romas bīskapu rokām. Lai turpinātu tēmu, mēs citējam šādu Dr. George T. Stokes darba citātu:

"Dāņi izveidoja vienu galveno plūsmu, pa kuru pāvesta diecēze turpināja un pabeidza savus plānus par Īrijas draudzes sagraušanu vienpadsmitā un divpadsmitā gadsimtā."⁵⁰

Kad Kenterberijas diecēze ordinēja Dānijas Voterfordas bīskapus, viņi ignorēja Īrijas baznīcu un Patrika pēctečus, tā ka kopš tā laika Īrijā ir izveidojušās divas baznīcas.⁵¹

Turgesius bija pirmais, kurš pamanīja tās zemes militārās spējas un izredzes, kur tagad atrodas Īrijas galvaspilsēta. Pateicoties viņam, tika nodibināta pilsēta, kas pārauga Dublīnas karalistē. Vēlāk šajā jaunajā galvaspilsētā parādījās bīskapija, kas veidota pēc pāvestības parauga. Un, kad īri vēlējās atbrīvoties no saviem ārvalstu iekarotājiem, viņi nevarēja izrauties no pāvestības reliģijas tīkliem, kurus tie bija sapinuši. Tad arī uzradās Brians Boru.

Brians Boru uzvar dāņu iebrucējus

Gadu desmitiem ilgi starp vietējiem īriem un viņu ārzemju iebrucējiem notika partizānu cīņas, kas vēlāk attīstījās kā nacionāls karš ar Brianu Boru - vienu no lielākajiem Hibernijas varoņiem priekšgalā. Sākumā viņš varoņīgi cīnījās kopā ar savu brāli Mahonu, Minsteres karali, un pēc brāļa nāves viens pats, jau kā karalistes mantinieks. Soli pa solim viņš iekaroja Dānijas zemes. Divas lielas cīņas, uz kurām viņu pamudināja dedzīga vēlme pēc brīvības, notika Glenmemā un Klontarfā, abas netālu no Dublīnas. Pateicoties pirmajam, viņš kļuva par Īrijas valdnieku līdz pašiem Dublīnas vārtiem. Pēc otrās reizes Dublīna bija pakļauta sākotnējā Īrijas karaļa valdībai, lai gan viņš, viņa dēls un mazdēls šajā kaujā gāja bojā.

Neapstrīdams ir tas, ka Brians pilnībā nevarēja izdzīt dāņus no Īrijas zemes. Viņi palika tur vēl daudzus gadus, viņu ietekme tad pastiprinājās, tad pavājinājās, bet nekad vairs tie pilnībā nepārņēma vadību. Dāņu spēki kļuva vājāki, bet pāvestības ietekme, kuru dāņi sekmēja īru vidū, kļuva arvien spēcīgāka. Lielo Briana uzvaru 1014. gadā Klontarfā izcīnīja piecpadsmit gadus pirms tam, kad pāvestības vadītais Viljams Iekarotājs ar normāņu armiju iekaroja Angliju.

Romas garīdznieki Īrijā, kuri centās iznīcināt ķeltu baznīcu, ieguva baisus sabiedrotos Anglijas pāvestības normāņu karaļu personā. Pēc Īrijas ķeltu draudzes vadītāja nāves nebija grūti laiku pa laikam iecelt Romas bīskapus par viņu pēctečiem. Galu galā Celsus, ķeltu Armagas arhibīskaps, kurš izplānoja panākt, lai Malahijs - Eiropā izglītots jaunietis - Bernarda Klervska skolā, kļūtu par ķeltu draudzes nodevēju. Šis jaunais vīrietis bija pāvestības mācību lietpratējs. Malahijs beidzot pakļāva Īriju Romas varai un nodibināja tur Romas pāvestības kārtību. Tāpēc, kad nedaudz vēlāk Henrijs II, paļaujoties uz pāvesta pilnvarām, pavēlēja Īrijai pakļauties anġļu pārvaldībai, ķeltu baznīcas likvidācija bija pabeigta.

Patrika draudzes sabrukums

Lai parādītu, ka pāvestības klātbūtne Anglijā mūka Augustīna vadībā galvenokārt bija reliģioza un Roma to pilnīgā pārvaldībā neieguva līdz Viljamam Iekarotājam (1066.g. m.ē.), Blackstone ziņo:

Tas, protams, dabiski ieviesa dažus pāvesta maldus attiecībā uz ticību un doktrīnām. Bet mēs nekur nelasām par pāvesta apgalvojumiem par pilsonisko varu šajās karaļvalstīs līdz norvēģu iekarotāju laikmetam, kad tolaik valdošais pāvests svētīja hercogu Viljamu un viņa armiju iekarot, iesvētot viņu karogus. Pāvestība izmantoja šo iespēju, lai paplašinātu savu reliģisko ietekmi. Iekarotāja politika ļāva viņam to darīt, lai beidzot pazemotu Saksijas garīdzniekus un paaugstinātu savus normāņu prelātus. Būdami audzināti ar bijību pret hierarhijas doktrīnām, viņi izjuta cieņu un godbijību pret to un baudīja, kad iekala ķēdēs brīvi dzimušus cilvēkus."⁵²

Pāvesta Adriāna IV bulla, kas 1156.gadā tika nosūtīta Anglijas karalim Henrijam II, pilnvaroja viņu iebrukt Īrijā. Vienā no bullas daļām tika minēts: "Jūsu augstības vēlme meklēt slavu savam vārdam uz zemes un mūžīgo laimi pierakstīt debesīs ir slavējama un noderīga, jo jūsu kā katoļu prinča nodoms ir paplašināt baznīcas robežas, lai nestu patiesību Kristīgā ticībā nicināmām tautām un grēku izskaušanai no mūsu Kunga zemes."

No šī bullas kļūst skaidras vairākas lietas. Pirmkārt, nodēvējot īrus par nicināmu tautu, pāvests apgalvoja, ka tajā nedominē tās doktrīnas, rituāli un garīdznieki.

Otrkārt, aicinot karali "paplašināt baznīcas robežu", pāvests atzīst, ka Īrija un tās iedzīvotāji nebija pakļauti pāvestības augstākai varai.

Treškārt, slavējot Henrija nodomu nest īru nācijai kristīgo ticību, pāvests Adrians atzīst, ka līdz tam pāvesta misionāri to nebija darījuši. Pateicoties Henrijam II adresētajam dekrētam paturēt Īrijas troni ar nosacījumu, ka viņš uzliks pāvestības nodokli katrai mājai Īrijā⁵³, kļūst skaidrs, ka Romas katolicisms nebija sena īru reliģija un līdz 12. gadsimta vidum šai zemei netika uzkrauts Romas jūgs.

"Īrijas vēsturē", runājot par Īrijas prinčiem un prelātiem, kurus Henrijs II savāca Kašelā, V. S. Teilors atzīmē:

"Sanāksmē tika lasīta pāvesta Adriana bulla ar pāvesta Aleksandra apstiprinājumu. Īrijas augstākā vara tika ar daudz balsīgu apstiprinājumu atdota Henrijam. Tika izteikti vairāki priekšraksti, lai nostiprinātu varu un palielinātu garīdznieku privilēģijas. Īrijas baznīcas organizācija tika izveidota saskaņā ar Romas Rietumeiropas parauga dibinātām diecēzēm."⁵⁴

Kopš tā laika līdz Reformācijai kopā ar visiem citiem evaņģēliskajiem ticīgajiem Eiropā Īrijas ķeltu baznīca piedzīvoja "tuksneša pieredzi". Tumšo Viduslaiku briesmīgajos gados daudzi ticīgie draudzēs un baznīcu kopienās cīnījās par apustulisko mācību sākotnējās tīrības atjaunošanu un saglabāšanu. Nav šaubu, ka niknos reliģijas uzbrukumos apvienojumā ar politisko varu vairākums ticīgo cilvēku pilnībā vai daļēji tika pakļauti. Tāpat kā "Tuksneša draudze" 1260. gadu laikā

musulmaņu un tālajās pagānu zemēs pievienojās svešiem rituāliem un ceremonijām, tā arī ķeltu draudze Īrijā tika pārpildīta ar pāvestības paražām. Neskatoties uz to, patiesības pamats pastāvēja, un, kad Dievs Savā žēlastībā izlēja Reformācijas garīgo bagātību, daudzi no šiem apspiestajiem kristiešiem atdzima un Bībeles augstākā autoritāte sakāva dominējošo hierarhiju.

8.nodaļa

Kolumba un Skotijas draudze

"Kolumba ieguva izcīlu izglītību. Viņš zināja latīņu un grieķu valodu, laicīgo un baznīcas vēsturi, jurisprudences pamatus, nacionālos likumus, medicīnu un loģiku. Viņš bija tā laika izglītotākais ķeltu izcelsmes īrs. Kolumba nodibināja labāko zinātnes skolu Britu salās Jonas salā un, iespējams, visā Rietumeiropā."

Kad viduslaiku tumšā nakts vēl klājās pār Eiropu, Skotijā un Īrijā spilgti uzspīdēja patiesības gaisma. Šeit parādījās Kolumba, kura vārds vienmēr tiek cienīts, un abās valstīs draudze drosmīgi sāka sludināt Dieva Vārdu. Īrija un Skotija tika uzskatītas par toreiz slavenās pasaules nomalēm. Tāpat kā klints, viņi stāvēja pretim gaidāmajiem reliģiskās tirānijas draudiem. Skotijas kristieši, tāpat kā valdieši Itālijas ziemeļos, atrada drošu patvērumu varenajos, nepieejamajos kalnos.

Kolumba dzimis Donegalā 521.gadā. Viņa vecāki bija no karaliskās ģimenes. Nelielā Jonas salā viņš nodibināja skolu, kas kļuva par slaveno patiesības bāku Eiropā un gadsimtiem ilgi izplatīja gaismu. Svarīgu lomu spēlēja tas, ka Britu salas apdzīvoja ķeltu, nevis latīņu ciltis. Kristiešu draudzes, kurās Patriks tika uzaudzināts, saņēma mācību nevis no Romas, bet no Mazāzijas draudzes. Tas apvienoja Patrika un Kolumba ticību ar agrīno kristietību.² Pat visattālākās zemes, kuru krastus apskaloja Atlantijas okeāns, vēroja enerģiskas, neatkarīgas apustuliskās kristietības izaugsmi, kas nebija saistīta ar Romas baznīcu.

Pretestība, ko Skotija izrādīja augošajai Eiropas hierarhijai, bija Kolumba darbības augļi. Aptuveni tajā laikā, kad viņš atstāja Patrika dibinātās skolas, lai dotos uz Skotiju, notika reakcionārs Konstantinopoles koncils 553.g. Šajā koncilā baznīcas visā Romas impērijā vienojās pakļauties pāvesta virsvarai. Četras lielās austrumu kopienas - armēņu, koptu, jakobītu un Austrumu baznīca (ko bieži kļūdaini dēvē par Nestoriānisko baznīcu) - atdalījās no Rietumu hierarhijas pārvaldības, sašutušas par nebībeliskajiem jauninājumiem, kas parādījās viduslaiku Eiropas kompromisu rezultātā.³

Ziņas par šiem izšķirošajiem notikumiem sasniedza ķeltu ticīgos Britu salās. Gatavojoties pārvarēt šo krīzi, Skotija un Īrija parādīja tādu pašu neatkarības garu kā austrumu kopienas. Tiek uzskatīts, ka, veltījis savu dzīvi kristietības izplatīšanai, Kolumba atteicās no iespējas ieņemt Īrijas troni.⁴ Viņa priekštecis Nialls (Neil) Deviņu ķīlnieku, Īrijas karalis, bija tik varens, ka no deviņām iekarotajām karaļvalstīm turēja deviņus gūstekņus.⁵ Kolumba bija saistīts arī ar slaveno Riadas ģimeni, kas iekaroja grāfisti Skotijas ziemeļaustrumos (Īrijas senais nosaukums). Jauno valsti sauca Dal-Riada (vārds "Dal" nozīmēja "mantojums") vai par Riadanu karalisti. Radniecība ļoti palīdzēja Kolumbam, kad viņš organizēja misijas centru Jonā un vadīja to.

Pusgadsimtu pirms šiem notikumiem Dal-Riadas klana pārstāvji ieradās no Īrijas. Viņi ieņēma lielāko daļu Kaledonijas (Skotijas senais nosaukums) rietumu un centrālo daļu, un nosauca savu jauno karaļvalsti par Dal-Riadu.⁶ Tas veicināja skotu pārceļšanos no Īrijas (Skotijas). Kad pēc kāda laika Dal-Riadas otrās karalistes skoti iekaroja lielo Piktū karaļvalsti Kaledonijā, kas atradās uz ziemeļrietumiem no tās, un pēc tam britu Straklaides (Strathclyde) karalisti, kas atradās uz dienvidiem, nosaukums Skotija dabiski aizstāja seno nosaukumu - Kaledonija.⁷ Vairākus gadsimtus vienlaikus pastāvēja divas Dal-Riadas karalistes - viena Īrijā, otra Skotijā. Tādējādi šī dzimta caur

Kolumbu sniedza Skotijai ne tikai garīgo vadību - vēlāk, pateicoties saviem karavīriem, viņš ieguva arī politisku pārvaldību pār to.

Saskaņā ar Dievišķo vadību Kolumba parādījās, lai šīm svarīgām pārmaiņām dotu pareizo virzienu. Jonas sala, ķēniņu un muižnieku kapenes, druīdu svētais centrs, kļuva par kaldu (Culdee) draudzes un Kolumba izglītības skolas centru. Šeit, starp kareivīgajiem un izglītotajiem pagāniem, šis lielais apustulis nodibināja jaunu Bībeles kristietības draudzi.

Kolumba izglītība

Piedzimstot Kolumbam tika doti divi vārdi: Krimtan - "vilks" - un Kolum - "balodis".⁸ Tomēr, brieduma gados, ko raksturoja dziļa veltīšanās Kristum un patiesībai, viņš kļuva slavens, ar viņa otro vārdu Kolum. Īrijas skolas, kas radās pateicoties Patrika darbam, bija iemantojušas labu slavu un ietekmi. Tad jauneklis pārcēlās uz Leinsteru un sāka izglītību pie barda Gemmana.⁹

Droši vien visslavenākais no visiem Kolumba skolotājiem bija slavenais Finians no Klonardas (Finnian of Clonard). Viņš baudīja lielu popularitāti, un visas savas mācības balstīja uz Bībeli. Saskaņā ar arhibīskapa Aškera liecībām viņa iestādē, kas tika pielīdzināta universitātei, kurā mācījās trīs tūkstoši studentu.¹⁰ Tur ieguvuši izglītību, daudzi iesvētījās kalpošanai Dievam.¹¹ Tieši Klonardā Kolumba lieliski apguva prasmi pārrakstīt Bībeles manuskriptus un apguva Svēto Rakstu interpretācijas prasmes. Viņš tur uzturējās vairākus gadus, līdz uzstājīgais Gara aicinājums viņu nemudināja veikt nozīmīgāku darbu - dibināt draudzes un misiju centrus.

Darbība Īrijā

Kolumba bija tikai divdesmit piecus gadus vecs, kad viņš uzcēla baznīcu Derrijā Īrijas ziemeļdaļā, kur vēlāk nodibināja skolu. Šī vieta tagad ir labi pazīstama kā Londonderijas pilsēta. Šī misionāra jauneklīgā centība un acīmredzamie panākumi ļoti pārsteidza vēsturnieku Bedu Godājamu, kurš uzrakstīja īpašu piezīmi par Derriju.¹²

Septiņu gadu laikā pēc Derrijas dibināšanas, Kolumba dibināja daudzas draudzes un Bībeles institūtus. Šajā laika posmā viņš nodibināja vairāk nekā trīs simtus draudzes. Apmēram trešdaļu no tām sauca par "klosteriem" vai draudzes skolām. Kolumba pastāvīgi ceļoja. Viņš atrada prieku, kalpojot Dievam. Slimie un cietēji viņu svētīja, savukārt nabadzīgie viņu redzēja kā draugu. Viņš bija garš un ar spēcīgu balsi, kas bija dzirdama no liela attāluma. Kad viņš kalpoja cilvēkiem, neviens ceļojums viņam nešķita pārāk grūts, neviens darbs viņam nebija pārāk smags.

Īrijā, kur cilšu virsaiši ķildojās savā starpā, Kolumba tika tik ļoti cienīts, ka viņš varēja ceļot, nemaz neuztraucoties par savu drošību. Viņš bija dedzīgs Svēto Rakstu pētnieks. Viņa biogrāfs uzsver, ka Kolumba daudz laika pavadīja, pārrakstot atsevišķas Bībeles grāmatas. Tiek uzskatīts, ka viņš personīgi trīs simts reizes pārrakstīja Jauno Derību.

Kolumba bija ne tikai latīņu himnu, bet arī dzejoļu autors dzimtajā īru valodā. Rūpīga viņa rakstu analīze atklāj, ka Kolumba bieži izmantoja Bībeles tulkojumu ar nosaukumu Itala. Ādamnans saka, ka "viņš nevarēja nodzīvot pat vienu stundu bez lūgšanas, lasīšanas, rakstīšanas vai jebkāda fiziska darba."¹³

Ceļojums uz Skotiju

Kolumba izvēlējās Skotiju par savu misijas lauku trīs iemeslu dēļ. Pirmkārt, valsts lielākā daļa - it īpaši pikti - joprojām bija pagāni. Un Kolumba tiecās pēc misionāras aktivitātes, kalpošanas. Otrkārt, piecdesmit gadus agrāk viņa tautieši no Dalriada iekaroja karalisti zemes rietumu centrālajā daļā, ko tagad sauc par Skotiju. Tā atvērās tumsas valstības durvis. Treškārt, Kolumba redzēja, ka viņš šeit varētu izveidot centru, kam būtu liela ietekme ne tikai uz Skotiju, bet arī uz Angliju, Velsu un Īriju.

Uzsācis kuģošanu ar divsimt biedriem no savas mīļotās Derrijas, viņš domāja apmesties tuvākajā salā, bet secinot, ka no viņa kuģa var redzēt Īrijas krastus, viņš lika kuģot tālāk. Noslēgumā

Kolumba izvēlējās mazo Jonas salu, kuru vietējie iedzīvotāji sauca par Hai (Hy). Starp viņu un cietzemi atradās lielā sala Mulla.¹⁴ Šeit viņš un viņa komanda izsēdās 563. gadā. Visticamāk, Mullas salas valdnieks, būdams Kolumba radnieks, Jonu nodeva viņam īpašumā. Viņa sekotājiem sala piederēja seši simti četrdesmit vienu gadu, līdz 1204. gadā viņus no turienes izdzina benediktiešu mūki.¹⁵

Jonas sala tajā laikā visos aspektos bija neskarta zeme. Misionāriem bija jābūvē mājojli un jāaudzē raža. Apmetnēs uz Jonas un citos centros, ko dibināja Kolumba un viņa studenti, nebija vietas greznumam un iedomībai. Šie vienkāršie kristieši nejaucās ne politiskās, ne laicīgās lietās, jo tas varēja novērst viņu pakļaušanos debesu aicinājumam. Lai arī Kolumbam bija nepieciešams vadīt šo jauno apmetņu darbu un attīstību, viņš atrada laiku, lai daudzus kaimiņsalas Mullas iedzīvotājus atvestu pie Kunga.

Kolumba nodibināja kristīgo skolu un izglītības centru, kas vēlāk ieguva augstu reputāciju, padziļināti izpētot Bībeli un zinātņi.¹⁶ Viņa darbs padarīja šo centru tik ietekmīgu, ka tā abati vadīja kaimiņu ciltis, un viņu baznīcu garīdznieki (tolaik tos sauca par bīskapiem) atzina šo abatu autoritāti. Kolumba Jonu pārvērtā par slavenu misijas centru, kas mūžīgi pagodināja šo salu. Šeit apbedīti ne tikai Skotijas karaļi, bet arī Īrijas, Francijas, Dānijas un Norvēģijas karaļi. Pat šodien tūkstošiem tūristu katru gadu ierodas šajā svētajā zemē.¹⁷

Misijas centrs Jonā

Dieva Gars paveica lielas lietas caur Kolumbu, kurš pazemīgi izvēlējās dzīvi visvienkāršākajā un necilākajā mājvietā. Viņa dedzīgo un izglītoto līdzstrādnieku pieticīgie mājojli pierāda, ka viņu sirdīs nebija vietas tā laika nemierīgam garam. Pat pēc vairākām desmitgadēm vēlāk, kad viens no slavenajiem Jonas misionāriem nodibināja citu centru Anglijas ziemeļrietumos, viņi teica, ka "viņš uzcēla baznīcu pēc Skotijas parauga - nevis no akmeņiem, bet gan no izcirsta ozola - un pārklāja to ar niedrēm".¹⁸ Atšķirībā no pāvesta pārstāvjiem, kuriem patika dzīvot karaļu pilīs un galvaspilsētās, šie misionāri izvēlējās kalpot Dievam nomaļās vietās.

Jonas misijas aktivitātes atbalstam bija nepieciešams daudz zemes. Studenti un skolotāji kultivēja lauku akrus, augļu dārzus un pļavas, apvienojot mācības un fizisko darbu. Ievērojama dienas daļa tika pavadīta, savācot un vētījot graudus, rūpējoties par aitām un teļiem, strādājot dārzos, maiznīcās un amatnieku darbnīcās. Šie pienākumi mijās ar lūgšanām un psalmiem, kā arī nodarbībām klasēs, kurās izglītoti skolotāji mācīja studentus. Par teoloģijas studentu mācīšanas kvalitāti var spriest pēc tā, ka bieži jauniešu mācība ilga astoņpadsmit gadus, un tikai pēc tam viņi tika ordinēti. Tikai šādā veidā viņi varēja kļūt par zinātniekiem un ministriem.¹⁹ Citiem vārdiem sakot, Jona nebija klosteris, bet gan lielisks misionāru institūts. Šo izglītības iestādi var salīdzināt ar Vecās Derības praviešu skolām vai ar Austrumu draudzes brīnišķīgajiem izglītības centriem.

Skotijas draudzes doktrīnas

Tā kā Īrija nebija Romas impērijas sastāvdaļa, to neietekmēja svēto tēlu, atveidu un relikviju pielūgšanas paražas, kas pārpludināja valsts baznīcu. Par Jonu nav ierakstu par teoloģijas studentiem, kuri meklēja relikvijas vai devās uz Romu relikviju dēļ, kas it kā piederēja kristiešu mocekļiem. Nebija reliģisku gājienu, kuru laikā tika demonstrētas relikvijas, kapa priekšā netika dedzināts vīraks un sveces. Faktiski laikā, kad Piktū apustulis uzcēla savu garīgo bāku Skotijas Dalriadā, Anglijā nebija kontinentāla tipa pāvestības klosteru.

Par laimi Kolumba spēja strādāt pietiekami ilgi, pirms Eiropas valstu ietekme Anglijas krastos ienesa jaunu kristietības veidu. Kolumba savu draudzi uzcēla uz Bībeles un tikai uz Bībeles pamata. Viņš varēja atsaukties uz oriģinālo "Grēksūdzi" - savu lielisko priekšteci Patriku, kurš šajā īsajā dokumentā izmantoja divdesmit piecus Svēto Rakstu citātus.²⁰ Kolumba mācīja saviem sekotājiem nepieņemt reliģiskas teorijas par patiesību, kamēr tās neatbalstīja Bībeles pierādījumi. Bede Godājamais pārliecinoši paziņoja, ka Kolumba no Īrijas uz Skotiju atkuģoja ar īpašu mērķi -

pievērst pagānus Dieva vārdam.²¹ Par Kolumba pēcteci Jonā Baitenu tika teikts, ka šajā Alpu pusē viņam nebija līdzvērtīgu pārzinātāju akadēmiskās zinātnēs un Svēto Rakstu izpratnē.²²

Kolumba izglītības sistēma bija garīgo centru savienība, ko savienoja neredzamā žēlastības un patiesības saite. Katrs no viņiem uzskatīja garīgo brālību par galīgo autoritātes instanci. Šiem kristiešiem nebija pāvesta vai tādu kalpotāju kā arhibīskaps, bīskaps, priesteris un diakons. Katras vietējās kopienas vadītāji bija Bībeles institūta abati.²³ Šīs kopienas izveidojās par labi organizētiem un efektīviem misiju centriem.

Jonu daudzus gadsimtus uzskatīja par vadošo evaņģēlisko centru, kurā galveno kalpotāju papildus tam, ka viņu sauca par abatu, bija arī Kolumba koarbs (the coarb) vai garīgais pēctecis.²⁴ Lai arī līdzīgu terminu "bīskaps" dažreiz lietoja garīdznieku apzīmēšanai, bet tas tradicionālajā mūsdienu izpratnē netika izmantots.²⁵ Vārds "kaldi", kas nozīmē "Dieva cilvēks", vēlāk tika izmantots, lai atsauktos uz Kolumba sekotājiem.

Maklahlans apgalvo, ka lielākā daļa Skotijas draudzes iezīmes, pat vēlākā periodā, bija tādas, ka nesaņēma protestantu nosodījumu.²⁶ Kad šie iniciatori evaņģelizēja valsts centru un Anglijas austrumu daļu netālu no Jonas apmetnēm un devās pārveidot Skotijas ziemeļu un rietumu daļas, viņus visur pavadīja panākumi. Lūgšanu vietu drupas, kuras ziemeļos joprojām ir redzamas līdz pat Hebrīdām, liecina par visaptverošo kaldu draudzes ietekmi.²⁷

"Misionāri pastāvīgi ieradās no Īrijas un Skotijas draudzēm, dodoties uz kontinentālo baznīcu. Mums par to ir pietiekami daudz pierādījumu daudzās gēlu (Gaelic MSS) rokrakstos, kas pieder baznīcām kontinentālajos klosteros."²⁸

Bībeles manuskripti un Bībeles studijas

Ja patiesībai pieņemam apgalvojumu, ka Kolumba personīgi pārrakstīja trīs simti Jaunās Derības eksemplāru kopā ar atsevišķām Vecās Derības daļām, tad kādam bija jābūt Jonas kopējam ieguldījumam Bībeles manuskriptu ražošanā? Mēs nedrīkstam aizmirst, ka, vadot kristīgos institūtus Skotijā, Kolumba nekad nepārstāja rūpēties par mācību centriem, kurus viņš dibināja Īrijā dzīves pirmajos četrdesmit gados. Nav pārsteidzoši, ka Īrijas un Skotijas draudzes ir iekarojušas evaņģēlijam visas Britu salas un vairāku desmitgažu laikā Eiropas kontinentā uzcēlušas tūkstošiem misiju centru.

Raksturojot Kolumba dzīvi savā pētījumā, Lūsija Menzija sniedz šādus pārsteidzošus faktus: "Izpētot kristietības izplatību Skotijā, mums ir jāpēta arī Īrija, īpaši attiecībā uz mākslas vēsturi un attīstību. Rakstība bija pazīstama Īrijā pirms Svētā Patrika; viņš mācīja saviem sekotājiem rakstīšanas mākslu. Burti un stils, ko izmantoja šie agrīnie rakstu skolotāji, iespējams, bija bizantiešu izcelsmes un nonāca Īrijā no Ravennas caur Galliju. Īrieši tos nedaudz mainīja, izmantojot savus skaistuma standartus, un, lai arī agrīnajiem īru manuskriptiem ir savas iezīmes, līdzīgi stili ir sastopami itāļu agrīnajās baznīcās, it īpaši Ravennas baznīcās. Šie stili simbolizēja dzīvi un nemirstību, bez sākuma un beigām. Auduma raksti, sapīti meldri, lentes, saites, virves un mezgli ir tradicionāli dažu tautu agrīnajai mākslai, un, kad pirmie misionāri ieradās Īrijā, atnesot Evaņģēlija kopijas, viņi, protams, atnesa arī šo prasmi. Pārrakstīšanas mērķis, protams, bija Svēto Rakstu eksemplāru pavairošana... Jonā bija atsevišķa telpa vai būda, kur glabāja materiālus rakstīšanai, bibliotēka, kurā varēja strādāt Svēto Rakstu rakstītāji. Gatavās kopijas un vērtīgie manuskripti karājās pie šīs telpas sienām."²⁹

Kaldu skolas skolēni ievēroja tādas fundamentālas kristīgās mācības kā Kristus Dievišķā būtība, kristības, izpirkšana, Svētos Rakstus kā Dieva iedvesmotu grāmatu un par pēdējo dienu pravietojumiem. Viņi noraidīja pāvestības nekļūdīgumu, celibātu, eiharistiju, grēksūdzi, mesas, relikviju pielūgšanu, ikonu godāšanu un apustuli Pēteri kā pirmo katoļu baznīcas pāvestu.

Killens atzīmē:

"Klosteri faktiski bija izglītības iestādes, kurās viņi rūpīgi mācīja visas zinātnes nozares. Tur tika pētīta astronomija, apmācības kursā bija iekļauta grieķu un latīņu literatūra. Ķēniņu dēli un muižnieki tika izglītoti klosteros, un dievbijīgi un daudzsološi jaunieši gatavojās svētajai kalpošanai

Dievam... Bet vislielāko uzmanību klosteru skolotāji pievērsa Bībeles izpētei. Bībele bija viņu rokasgrāmata un pamata mācību grāmata, un studentiem tika prasīts daudz ko zināt no galvas."³⁰

Pēdējās stundas Kolumba dzīvē aprakstītas šādi:

"Veicot darbu Skotijā trīsdesmit četrus gadus, viņš skaidri un atklāti paredzēja savu nāvi, un sestdien, 9. jūnijā, viņš teica savam studentam Dermitam:" Šo dienu sauc par sabatu, tas ir, par atpūtas dienu. Un tāda būs arī man, jo tā manu darbu pārtrauks."³¹

Laiks pēc Kolumba

Dieva vārds par Saulu saka: "*Un viņam līdzī gāja pulks vīru, kuru sirdis Dievs bija aizskāris.*" (1.Sam.10:26). Līdzīgi daži Kolumba līdzstrādnieki tika aizdedzināti ar tādu pašu, cēlu evaņģēlija uguni. Viņi pieveda Kristum šīs ziemeļu zemes neuzvaramos karotājus. Visredzamākais starp Kolumba laikabiedriem bija Beitens. Viņš nevēlējās visu laiku palikt zem Alma-mater spārniem un saņēma atļauju kuģot uz rietumiem uz Tires salu (Tiree), lai uzceltu jaunu mācību centru. Pēc tam, izplatījis evaņģēlija doktrīnu visā Skotijas ziemeļrietumos, viņš atgriezās Jonā, galvenajā misijas centrā, lai to vadītu pēc Kolumba nāves. Lai arī Beitens kļuva par abatu tikai četrus gadus pirms viņa nāves, viņš bija ļoti slavens kā apbrīnojami zināšanu cilvēks un uzticīgs darbinieks.

Šodien ar apbrīnu lasījām par to, kā Kenets, Kiarans, Kolmonnells, Donnans, Molais un citi devās uz dienvidiem, uz Kintura ragu, uz Rietumu vai Hebridu, uz skaistajām grāfistēm Fifē, Forfarshiri, Aberdeeni, kuru krastu skaloja Norvēģijas jūra, un jo īpaši uz Skotijas ziemeļiem, visbiežāk Kaithnessa, Sutherlanda un Ross grāfistēm. Šeit ķeltu draudzes misionāri pārveidoja pagānus par kristiešiem un uzcēla baznīcas. Viņi nodibināja kristīgās skolas, izplatīja Bībeli, mācīja cilvēkus lasīt un ar savu misionāru centību aizrāva jaunatgrieztos. Ja Jonas sala bija ziemeļu Piktas centrs, tad Abernete kļuva par tādu dienvidu Piktiem. Viņi devās uz dienvidiem līdz anglosakšu karalistei Nortumbrijai.

Jau septītā gadsimta vidū vai apmēram simts gadus pēc Evaņģēlija centra dibināšanas Jonā Britu salās izveidojās vairākas lielas, ietekmīgas misionāru skolas.³² Droši vien visslavenākā pēc Jona bija Lindisfarnes sala, kas atradās Anglijas ziemeļaustrumu krastā. Šis garīgais centrs ir īpaši saistīts ar Aidanu, kura darbība ir aprakstīta 12.nodaļā.

Cīņa pret normāniem un pāvestību

Četrus gadsimtus pēc centra dibināšanas Jonā notika trīs svarīgi notikumi Anglijā un Skotijā. Pirmkārt, izcēlās cīņa starp septiņām anglosakšu karaļvalstīm, kas pazīstamas kā Heptarhija, un trim Skotijas karaļvalstīm. Otrkārt, iebrukumus izpostīja visas trīs valstis - Angliju, Īriju un Skotiju. Angliju un Īriju iekaroja norvēģi vai dāņi. Treškārt, sākās saspringta cīņa starp pāvestību un ķeltu baznīcu. Tam bija globālas sekas. Skotijā Piktu un Britu karalistes beidzot pakļāvās skotu pārspēkam. Ja Anglija cieta tik nopietnus zaudējumus no norvēģu rokās, bet Īrija - no dāņiem, nav grūti saprast, cik smagai vajadzēja būt ķeltu baznīcas cīņai par neatkarību no pāvestības, kura paļāvās uz Eiropas katoļu valstu atbalstu.

Simt divdesmit piecus gadus pēc Kolumba nāves Romai bija tik spēcīga ietekme uz Piktiem, ka viņi galu galā piekrita svinēt Lieldienas. Tomēr Lieldienu pieņemšana nenozīmēja pilnīgu pāvesta pieņemšanu. Aptuveni tajā pašā laikā Piktu karalis Nektāns izraidīja Kolumba garīdzniekus. Tomēr, kad 864. gadā skotu karalis, iekarotājs Kennets McAlpins, apvienoja skotus un piktus, viņš atjaunoja Kolumba garīdznieku bijušās tiesības. Savu valdību viņš no Jonas pārcēla uz Forteviotu - seno Piktu Karalistes galvaspilsētu. Viņa dienās dāņi vardarbīgi postīja valsts piekrasti, iebrūkot rietumu salās, un praktiski sagraba visu varu Īrijā un Anglijā.

Dāņi bija nikni karotāji, taču viņi drīz vien saprata, ka skotus neiekaros. Skotija tajā laikā bija bagāta valsts un gadsimtu ilgi piesaistīja normāņus. Interesanti atzīmēt, ka šajā satraucošajā laikā Andrievs kļuva par Skotijas patronu-svēto, un dadža zieds rotāja viņa valsts emblēmu. Dadzis tika izvēlēts saistībā ar vēsturisku notikumu: kad dāņi, taisījās negaidīti uzbrukt, bet vēl sēdēja

paslēptuvē, vienam no viņiem iedūrās kājā dadzis, un skotu karavīri dzirdēja viņa skaļo sāpju kliegšanu.

Lai arī dāņi bieži aizdedzināja un aplaupīja Jonas apmetnes, cieņa pret salu bija tik liela un uz to plūda tik daudz svētceļnieku, ka tā ātri atjaunojās. Kaldu draudzi vadīja izglītoti un dievbijīgi vadītāji. Cilvēki viņus tik ļoti mīlēja, un arī viņu reliģija bija dziļi iesakņojusies tautā. Jāatgādina, ka divu gadsimtu laikā, kad normāņi mēģināja iekarot Skotiju, dāņi joprojām bija pagāni. Vairāki avoti apraksta, kā dievbijīgi karaļi, karotāji un parastie cilvēki, iegūstot Kolumba mirstīgās atliekas, pārvietoja tās drošās vietās, dažreiz uz Īriju, un dažreiz tālāk uz austrumiem - uz Skotiju. Kādu laiku bīskaps Armags Īrijā bija Kolumba un Patrika pēctecis - divas pozīcijas bieži apvienoja viena persona. Kad viena karaliste mēģināja iekarot otru, karojošās puses bieži vērsās pēc palīdzības pie sabiedrotajiem. Tādējādi pāvestībai tika atvērta jauna iespēja. Gadsimtiem ilgi ķeltu baznīca un to atbalstošie civiliedzīvotāji neredzēja Eiropā nevienu nāciju, kas nesadarbotos ar Romu.

1058. un 1066. gadā notika neticamas pārmaiņas. Tikai astoņi gadi ir starplaiks starp to, kad Malkolms III kļuva par Skotijas karali, un normāņu Viljams iekaroja Angliju.

Malkolms III ieņēma Skotijas troni, kad karojošajiem skotiem jau bija izdevies ieņemt Strasklīdu - britu ziemeļrietumu karalisti. Viņi enerģiski paplašināja savu teritoriju uz dienvidiem, līdz Tvīdas upei. Tā kā normāņiem joprojām piederēja Rietumu salas, viņi sadalīja Īriju un Skotiju. Tā kā tieši pāvestība mudināja Viljamu iekarot Angliju, Kolumba baznīca Skotijā tika atstāta pilnīgi viena, bez bijušās spēcīgās Īrijas, Anglijas un Eiropas politiskā atbalsta.

Turklāt Malkolms III jeb Malkolms Kanmore (kas nozīmē "lielgalvis") Anglijā tika izglītots kopā ar Romas katoļu karali Edvardu Konfesionāru (biktstēvu). Uzķāpis Skotijas tronī, viņš vairāk nekā visi viņa priekšgājēji, norobežojās no ķeltiem. Tomēr 1058. gadā Skotijas baznīca joprojām palika kopumā tāda pati, kā to bija noorganizējuši tās pirmie skolotāji. Malkolma kronēšana piespieda agrīnās kristietības piekritējus iesaistīties nesamierināmā cīņā.

Malkolms III otro reizi apprecējās ar Margaritu - jaunavu, kurai vajadzēja doties uz klosteri. Viņa piederēja ģimenei, kas savulaik valdīja Anglijā. Atrodoties trimdā Ungārijā, viņa un viņas brāļi tika audzināti stingrā katoļu atmosfērā. Malkolms III viņai bija kaislīgi pieķēries, jo viņa atteicās no nodoma kļūt par mūķeni, lai ar viņu apprecētos. Kļūstot par karalieni, viņa uzņēmās atbildību iesaistīties reliģiskās lietās un, paļaujoties uz visnelietīgāko pāvestības kalpotāju norādījumiem no Anglijas un Eiropas Romas baznīcas, trīs gadsimtu gaitā nobīdīja Kolumba baznīcu otrajā plānā.

Karaliene Margarita un Skotijas baznīca

Margarita noskaidroja, ka Skotijas baznīca ir tautas baznīca. Viņa nolēma padarīt to par monarhisku. Visu viņas dzīves virzienu var izteikt vienā vārdā - Roma. Dr Barnets atzīmē sekojošo: "Ungārija bija ļoti spēcīga Romas katoļu valsts... Šeit mēs saskaramies ar pirmo svarīgo avotu, kas karalieni Margaritu padarīja par kaislīgu Romas baznīcas varas piekritēju."³³ Un tad viņš turpina: "Uzticība šai baznīcai viņu burtiski aprija."³⁴

To pašu mērķi, kuru izvirzīja Margarita, kad viņa apprecējās ar Skotijas karali Malkolmu III, tas pats autors raksturoja šādi: "Ļoti drīz pēc viņas kāzām Margarita sāka ieviest katoļu principus un paražas Skotijas senajā ķeltu baznīcā."³⁵ Cits citāts no tā paša vēsturnieka darbiem palīdz izprast karalienes Margaritas vēlmi: "Nav grūti saprast, ka šī dievbijīgā karaliene, kura izglītojās reliģijā klosteru krāšņumā, vispirms Ungārijā un pēc tam Anglijā, kur tika uzceltas tādas ēkas kā Vestminsteras abatija, mēģināja Skotijas baznīcu pielāgot visvarenajai Romai."³⁶

Sākās cīņas, konfrontācija starp monarhiju un tautu. Karalienei bija caustrāvojošs prāts, laba atmiņa, viņa spēja izteikt savas domas un vadīt polemiku, aizstāvēt pāvestības doktrīnas. Šajās domstarpībās viņa piesaistīja arī mācītu katoļu mūku grupu, kuri viņai varēja palīdzēt uzbrukumos pret ķeltu baznīcu. Kad Margarita ieradās ar savu svītu Faišhīres grāfistes ostā, vietējie iedzīvotāji ieraudzīja lielākus kuģus, kas jebkad bija parādījušies Kaledonijas krastos. Šo seno ciematu iedzīvotāji novērtēja Saksijas princeses skaistumu. Tomēr viņi vairāk nekā karaliskos rubīnus un

dimantus vērtēja Dieva žēlastību. Svētie Raksti, kā arī Kolumba dzīve un darbi viņiem iemācīja mīlēt un domāt par Augstākām lietām.

Nevarēja iznīcināt Kolumba slavu – tik pat cik neiespējami bija sagraut apustuļa Pāvila autoritāti. Piecus gadsimtus Skotijas mīlestība uz Kolumbu nebija izbalējusi. Pāvestam bija visvieglāk sagraut ķeltu baznīcu, izdodot likumus, kas ir pretrunā ar tās reliģiskajām paražām. Margarita nekad nešaubījās par nepieciešamību apvienot baznīcu un valsti. Tāpat kā Konstantīns, viņa gribēja apvienot to, ko KRISTUS sadalīja. Sākot ar svētdienas likumu, viņa turpināja graut ķeltu baznīcu. Sabiedrībai diez vai radās aizdomas, ka reliģiskie likumi, ar kuriem uzspiež Lieldienas un svētdienas ievērošanu, bieži ir kļuvuši par paņēmienu, kā iznīcināt brīvību mīlošās draudzes dzīvi.

Margarita tā arī rīkojās. Karaliene sasauca baznīcas koncilu, kuru viņa pati vadīja trīs dienas. Viņa strīdējās, manipulēja, glaimoja un pavēlēja, prasmīgi vadot koncilu ar savu dzelzs roku, paslēptu mīkstā cimdā. Rupjš, nepacietīgs, kareivīgs karalis stāvēja viņai blakus, savu roku turot uz zobena. Vai imperators Konstantīns nebija lielajā Nīkejas koncilā 325. gadā, atbalstot bīskapa krēslu, kad katoļu baznīca kļuva par Romas impērijas pavadoni? Vai karalis Osviu netika vadījis Anglijas ziemeļdaļā Vitbijas koncilu (664. gadā), kad vairākumā esošo anglosakšu klātbūtnē, ķeltu draudzei tika nodarīts graujošs trieciens? Tāpat Malkolma dedzīgā mīlestība uz sievu lika viņam atbalstīt viņu ar valsts varas spēku.

Koncila problēmas

Lai arī vēsturnieki neapraksta detaļas, nav grūti iedomāties Skotijas Kolumba draudzes vadītājus, kuri trīs dienas bija spiesti piedalīties Margaritas koncila sanāksmēs. Vairāki jautājumi izraisīja strīdus, tos karalienes biogrāfijā atzīmēja viņas garīgais skolotājs Turgots.³⁷ Pirmie divi attiecās uz Lieldienām - strīdi par tām ilga gadsimtiem ilgi. Šī bija reliģiska tēma, kurā valsts varai vispār nebija tiesību iejaukties. Attiecībā uz trešo jautājumu - mesas svinēšanu - daži cienījamie zinātnieki domā, ka tas bija drausmīgs drauds, jo kaldi Dieva Kunga vakarēdienu izpildīja nevis latīņu valodā, kā to darīja Roma, bet viņu dzimtajā valodā.

Sabata(sestdienas) un svētdienas jautājums izraisīja asas diskusijas. Saskaņā ar iepriekšējiem Dr.Flika un Bārnetā citātiem³⁸, ķeltu baznīcas tradicionālā tradīcija bija ievērot sabatu, nevis svētdienu, kā atpūtas dienu. Šo viedokli aizstāv daudzi zinātnieki. Romas katoļu vēsturnieks Bellesheims runā par karalienes prasību un skotu paražu raksturo šādi:

"Turklāt karaliene protestēja pret plašo svētdienas apgānīšanu. "Ļaujiet mums," viņa teica, "godāt Tā Kunga dienu, jo šajā dienā mūsu Pestītājs augšāmcēlās no miroņiem. Šajā dienā neveiksim parastos dienas darbus "... Skoti šajā jautājumā, protams, ievēroja senās Īrijas draudzes tradīcijas, Sabatu - Dieva atpūtas dienu uzskatot par sestdienu, nevis svētdienu."³⁹

Endrjū Langs, sīki aprakstot ķeltu baznīcas pamatprocedūras, saka: "Viņi strādāja svētdien, bet ievēroja sabatu saskaņā ar baušļiem."⁴⁰ Cits autors raksta:

"Acīmredzot Īrijā un Skotijā agrīno ķeltu baznīcas paraža bija ievērot jūdu sabatu kā atpūtas dienu. Viņi burtiski paklausīja ceturtajam bauslim, turot nedēļas septīto dienu."⁴¹

Vēsturnieks Skens, komentējot karalienes Margaritas darbību, arī apliecina sabata īpašo situāciju:

Vietējie iedzīvotāji pienācīgi negodināja Kunga dienu, bet šajā laikā šķita, viņi ievēro paražu, kuras pirmsākumi meklējami Īrijas agrīnajā draudzē. Balstoties uz to, par atpūtas dienu viņi uzskatīja sabatu, šajā dienā viņi atpūtās no visa sava darba."⁴²

Kā parādīts Patrika vēsturē, desmit baušļu pretinieki nespēj atzīt, ka viens no galvenajiem Kristus nāves cēloņiem pie krusta papildus tam, ka viņš kļuva par cilvēka aizstājēju, bija morālā likuma paaugstināšana. Pāvesta baznīca noliedz, ka Kristus nomira pie krusta kā cilvēka aizvietotājs un galvotājs.⁴³ Tomēr Kolumba neapšaubāmi atzina šo patiesību. Šeit ir fragments no viņa dzejoļa, kurā slavēts Pestītājs:

*Kā Tu uz krusta cieti, lai glābtu bojā gājušo pasauli!
Visiem parādīji mīlestību! Parādīji Viņa godībā un žēlsirdībā!
Kā Tu uz krusta cieti, lai izglābtu grēcīgos bērnus!
Tu nomiri mūsu vietā! Atjauno mūs savā mīlestībā!*

Nekas tik ātri neizraisa vajāšanas, kā svētdienas likumu obligāta pieņemšana. Tādās valstīs kā Skotija līdzās varēja pastāvēt anglosakšu ticīgo grupa, kas ievēro svētdienu, ķeltu draudze, kas ievēroja sabatu jau no apustuļu dienām, musulmaņi, kas ievēro piektdienu, un neticīgie, kuri nesvin nevienu dienu. Likums, kas izceļ vienu nedēļas dienu, paaugstinot to līdz "svētas" statusam, kļūst par sektantisku likumdošanu. Drīz sekta, kas būs ieguvusi valsts labvēlību, būs sapratusi savu pārākumu un sākusi nicināt tos, kuri apzināti ievēro citu dienu. Pēc diezgan neilga laika uzliesmo sašutums, kam seko vajāšanas.

Tāpat, kaldiem tika pavēlēts pakļauties Skotijai vai arī to atstāt. Karalis Dāvids, Margaritas dēls, atņēma viņu zemes Lohē Lēvenā un lika viņiem ievērot svētdienu ievērojošo mūku paražas, kuriem viņš atdeva konfiscētos īpašumus.⁴⁴ Protams, ka kaldi atteicās to darīt un tika izraidīti. Tas notika 1130. gadā.

Skotija pēc pāvestības ielaušanās

Iznīcinot un sagrozot pagātnes ierakstus, neprincipiālie iekarotāji nepareizi atspoguļoja ķeltu baznīcas vēsturi.⁴⁵ Plaisa starp šo draudzi un pāvestību saglabājās milzīga līdz 1120. gadam. Nesavienojamas domstarpības izcēlās starp karali Aleksandru, vēl vienu Margaritas dēlu, un Edmeru, jauno Svētā Andreja diecēzes vadītāju. Kad viņš jautāja padomu diviem mūkiem no Kenterberijas, viņi sniedza pārsteidzošu atbildi: "Edmers nevar pievienoties Skotijas baznīcas paražām, jo tad kļūtu netikls savā raksturā un pakļautu savu pestīšanu briesmām."⁴⁶ Tādējādi Roma atzīst, ka jau 1120. gadā kaldu paražas bija tik atšķirīgas no Romas tradīcijām, ka, ja tās ievērotu, tad bīskaps apdraudētu savu mūžīgo pestīšanu. Tajā pašā laikā pāvesta baznīca izturējās pret skotu ticības varoni tāpat kā pret Patriku, - Kolumba tika klasificēts kā Romas baznīcas svētais.

"Interesanti atzīmēt, ka zemes, kurās sestajā un septītajā gadsimtā visveiksmīgākais bija Īrijas un Skotijas misionāru darbs, izrādījās tieši tie reģioni, kuros pēc tam visvairāk uzplauka evaņģēliskās reliģiskās kustības."⁴⁷

Nevar pārvērtēt pārmaiņas, kas notikušas Kolumba un viņa pēcteču darbības dēļ skotu paražās un tikumos: uzlabojies sieviešu statuss sabiedrībā, mainījusies attieksme pret bērniem, ticīgās personas ir iemantojušas mīlestību uz Bībeli, viņas ir nodibinājušas labas attiecības starp baznīcu un valsti, kā arī iedegušas misionāru uguni darbīgajos Rietumos. Visā auglīgajā Skotijas augsnē tika dziļi iesētas evaņģēlija labās sēklas. Diemžēl viņu izaugsmi vēlāk bremsēja milzīgie pāvesta paražu un tradīciju slāņi.

Vēlāk reformācija nonāca Skotijas karalistē, un tas būtībā nozīmēja karaliskā atbalsta pārtraukšanu pāvestam. Romas baznīca nespēja pilnībā izskaust ticību un vienkāršo mācību, kas nāca no senajiem Kaldiem, it īpaši tajās teritorijās, kas bija pirmā apmešanās vieta un pēdējais patvērumš senajiem kristiešiem. Tā kā pirms reformācijas cilvēki, kas bija uzticīgi neizkropļotajam Dieva Vārdam, dzīvoja gandrīz katrā Eiropas valstī, var pieņemt, ka viņi turpināja atrasties arī Skotijā, kas bija pēdējā, kas publiski protestēja pret nelikumīgo Romas baznīcas iebrukumu.

Nevienu reliģiju nevar iznīcināt, vajājot, ja neiznīcina cilvēkus, kuri šo reliģiju sludina. Apņemta mūžīgā mīlestībā, senā Kolumba ticība tika nodota no tēva dēlam. Ciešanas, kuras skoti cieta no Romas baznīcas piekritējiem, tikai stiprināja viņu ticību. Romas atbalstītāji vienmēr tikās ar spēcīgu skotu pretestību. Kā vēlāk izrādās, pāvesta valdīšanas laikā Skotijā bija Valdiešu pārstāvji un Viklifa sekotāji. Izšķiroša, ilgstoša un uzvaroša sacelšanās pret reliģisko tirāniju sākās, kad reformācija ieguva vienu no saviem lielajiem sabiedrotajiem, saskaroties ar šo zemi. No vēsturiskā viedokļa nebūtu kļūdaini apgalvot, ka Skotija divreiz izglāba pasauli reformācijai. Visbeidzot,

pateicoties spēcīgajam stimulam, ko viņai deva jaunā, pārsteidzošā Kolumba organizācija un dievbijīgā dzīve, "Tuksneša draudze" triumfēja.

9.nodaļa

Papas - pirmais draudzes vadītājs Āzijā

Nestoriāņu kristieši ir mazs, bet uzticīgs atlikums no kādreiz lielās un ietekmīgās kristīgās draudzes. Šie ļaudis ir visvecākā kristiešu reliģiskā kustība. Labākajos laikos nestoriāņi apdzīvoja visus reģionus no Palestīnas līdz Ķīnai. Tieši viņi atnesa evaņģēliju uz Ķīnu."¹

Nodaļās par Vigilanciju un Patriku tika apskatītas patiesās Draudzes aktivitāte Centrāleiropā. Papas² stāsts mūs ved uz austrumiem līdz milzīgam, blīvi apdzīvotam reģionam, kas ir kļuvis par patvērumu daudzām kristiešu baznīcām. Vēsture rāda, ka pirms Papas ievēlēšanas par Austrumu baznīcas galveno vadītāju 285. gadā, šai milzīgajai kristīgajai organizācijai nebija kopīga vadītāja. Papas, tāpat kā viņa laikabiedrs Lukians, kļuva par Patrika un Vigilancija priekšgājēju. Šajā nodaļā sniegtie fakti ļauj mums redzēt, ka Papas un Austrumu draudzes pieredze ļoti ietekmēja pēdējās darbību.

Kas ir zināms par draudzes organizāciju austrumos? Tūlīt pēc draudzes parādīšanās viņai nācās saskarties ar spēcīgu viltus reliģijas pretsparu. Baznīcu austrumos bieži sauc par asīriešu baznīcu, jo tā atrodas bijušās Asīrijas teritorijā. Šī zeme, kas stiepās gar Tigras un Eifratas upēm, savulaik piederēja Asīrijas un Babilonas karaļvalstīm. Šo vietu arī bieži sauc par Mezopotāmiju vai Asīriju. Šeit esošo baznīcu atkārtoti nepareizi sauca par Nestoriāņu draudzi. Un tā kā Selevkija, kas bija viņas vadības centrs, atradās tikai sešdesmit piecu kilometru attālumā no bijušās Babilonas, viņu sauca par Babilonas baznīcu, kā arī par Kaldejas baznīcu.

Papas tika ievēlēts par jaunās organizācijas vadītāju, kad visa pasaule bija kustībā. "Tuksneša draudzei" liela nozīme bija viņa plašajiem uzskatiem. Pirms viņa ievēlēšanas viņš vadīja Seleikijas apkārtnes reģiona draudzi. Jauns amats paaugstināja viņu no provinces vadītāja par visas austrumu draudzes vadītāju. Vienotība, kas palika šajā organizācijā, bija tik spēcīga, ka provinces baznīcu vadītāji no Asīrijas līdz Ķīnai atbalstīja šo izvēli, atzīstot Papasu un pakļaujoties savai augstākajai varai. Viņš ieradās, lai ietekmētu Sīrijas vai Asīrijas kristietību, kad bija nepieciešams līderis, kurš varēja ne tikai organizēt darbu austrumos, kas kļuva arvien vairāk, bet arī parādīt, kādu pozīciju austrumu draudzei vajadzētu ieņemt attiecībā uz kristietību Eiropā. Papas bija pazīstams kā ļoti izglītots cilvēks, kas pārzināja persiešu un sīriešu literatūru.³

Pagānisma pārveidošanās

Nebija pagājuši pat simts gadi pēc apustuļa Jāņa nāves, kad asīriešu kristieši nodibināja savas draudzes - persiešu, partiešu, mēdiešu, baktriešu, skitu, turku un huņņu starpā.⁴ Tas kļuva iespējams tikai viena apstākļa dēļ - tūkstošiem svētceļnieku atgriešanās Vasarsvētku dienā, kuri vēlāk pasludināja Evaņģēliju partiešiem, mēdiešiem, ēlāmiešiem, arābiem un Mezopotāmijas iedzīvotājiem (Ap.d. 2:9-11).

Kristietības patiesības satricināja partiešu vidū iesakņojušos poligāmiju. Baznīcas durvis bija atvērtas tikai tiem partiešiem, kuriem bija tikai viena sieva. "Grēka kaisle" (Rom.7:5), uz visiem laikiem pazuda no atgrieztajiem, kuri tagad dzīvoja nevis miesā, bet garā. Starp pievērstiem persiešiem misionāri atklāja arī plaši piekoptu incestu. Tēvi precējās ar meitām, bet dēli precējās ar mātēm. Šī paraža bija daļa no zoroastrisma, vietējās valsts reliģijas.⁵ Valsts varas dusmas, kā arī mobedu priesteru-burvju dusmas krita uz visiem, kas uzdrošinājās pret viņiem iebilst. Bet kristiešu vidū šādas tradīcijas tika izdeldētas.

Jaunās Derības augstie morāles standarti pārveidoja arī mēdiešu, baktriešu, huņņu un skitu ikdienas darbu un ekonomiku. Tumsas spēki krita gaismas bērnu priekšā! Bardesans, kurš savus darbus rakstīja ap 180. gadu, liecina:

"Mūs sauc par kristiešiem - vienā no Mesijas vārdiem. Runājot par mūsu paražām, brāļi atturas no visa, kas ir pretrunā ar kristiešu godu, piemēram, partiešu kristieši sev neņem divas sievas. Jūdu kristieši netiek apgraizīti. Mūsu baktriešu māsas neprecas ar svešiniekiem. Persieši neprecas ar savām meitām. Mēdieši neatstāj savus mirstošos radniekus un neapglabā viņus dzīvus. Kristieši Edesā nenogalina sievas un māsas, kas piekopusas netiklību, bet gan tur viņas atstatus un atstāj tās, lai gaida Dieva spriedumu. Kataras kristieši nenomētā zagļus ar akmeņiem."⁶

Īpašu uzmanību piesaista šādi vārdi: "Jūdu kristieši nav apgraizīti." Tas attaisno sabatu ievērojošos kristiešus, kurus jūdi apvainoja apgraizīšanās rituālu piekropšanā. Asīriešu kristiešu panākumi būtiski mainīja vietējo cilvēku morāles standartus.

Šis plašais reģions ar nenoteiktām robežām, kas atradās uz ziemeļiem un uz austrumiem no Melnās un Kaspijas jūras, parasti saukts par Skitiju, bija daudzu tautu šūpulis. Vairākkārt nežēlīgu varu karaspēks nesās cauri uz austrumiem caur Āzijas civilizētajiem reģioniem. Bieži vien tie apmetās iekarotajās teritorijās un tur nodibināja jaunas karaļvalstis.

Īpaši jāpiemin viena no skitu ciltīm. Tās teritorija izplatījās Indijas ziemeļrietumos, kuru tajā laikā kontrolēja Aleksandra Lielā pēcteči. Tad šī cilts nodibināja Kušana dinastiju (45.–225. g. m.ē.). Pie tās piederēja vairāki slaveni ķēniņi. Viens no viņiem, dedzīgs budisma atbalstītājs, sasauca slaveno budistu priesteru koncilu, lai stiprinātu mūku vienotību un pievērstu visu pasauli jaunajai Indijas reliģijai. Viens no galvenajiem šajā sanāksmē apspriestajiem jautājumiem bija panākt vienošanos par budistu mūku uzskatiem saistībā ar iknedēļas sabata ievērošanu. Kopējā sanāksmē Vaisali parāda, cik ļoti Vecā Derība atstājusi iespaidu uz Budu un viņa sekotājiem, ievērojot šo svēto dienu. Par šo koncilu Artūrs Loids raksta:

"Vai brāļiem no vienas kopienas ir atļauts sabatus ievērot katram atsevišķos laikos? .. Mēs redzam, cik spēcīga bija kustība, kuras atbalstītāji saprata sabata jautājumu. Strīdnieki, iespējams, vairs nevarēja sanākt kopā, lai kopīgi svinētu kopīgus rituālus, un tāpēc spriedze starp austrumu un rietumu mūkiem bija ļoti liela."⁷

Tādējādi kļuvis skaidrs, kā tika sagatavots pamats kristietībai. Misionāri no Asīrijas neatteicās no domas doties uz karaļvalstīm, kuras Indijā un Skitijā dibināja skiti. Tieši pretēji, viņi bija nenogurstoši neatlaidīgajos mēģinājumos nest evaņģēliju daudzām ciltīm ziemeļos. Viņi uzcēla savas teltis blakus šiem klejotājiem Tatarstānas līdzenumos. Tur viņi nodibināja tūkstošiem kristiešu centru un guva ievērojamus panākumus misionāru darbā.⁸

Seleikija - galvenais draudzes centrs

Lai saprastu tās austrumu draudzes spēku, pār kuru Papas tika iecelts par pirmo augstāko vadītāju, jāpievērš uzmanība sadraudzības pilsētām – Seleikijai (Seleucia) un Ktesifonai (Ctesifona), kas kļuva par šīs spēcīgās organizācijas galveno centru. Jāatceras, ka apustuļu dienās uz austrumiem no Sīrijas un Mazāziju izplatījās Partiešu impērija, kas pastāvēja apmēram piecsimt gadus (no 250.p.m.ē. līdz 226.m.ē.). Šis laika posms bija pietiekams, lai redzētu, kā romieši paverdzināja Aleksandra vājos pēctečus. Tomēr romieši baidījās no sadursmes ar partiešiem, jo viņiem bija kavalērijas karaspēks. Ja partieši atbrīvotos no zoroastrisma - spēcīgas un nežēlīgas pagānu reliģijas, kas tika pārņemta no Persijas impērijas laikiem, nolēma pārvaldīt valsti un bija vēl ambiciozāka varas iegūšanā, viņi varēja palikt spēcīgi iekarotāji.⁹

Bet viņiem tas neizdevās. Persieši 226. gadā gāza partiešus, un jaunā impērija savu galvaspilsētu nodibināja Seleikijā. Kad Papasu ievēlēja par galveno draudzes vadītāju, viņš tur pārcēla galveno centru. Tādējādi, kad Partiešu un pēc tam Persijas impēriju valdības atradās Seleikijā un Ktesifonijā, Jaunās Derības kristieši uz šīm vietām skatījās kā uz savu garīgo centru.¹⁰ Seleikija un Ktesifonija aizrāva iztēli. Netālu no viņiem, blakus Eifratas upei, pēc plūdiem noenkurojās šķirsts, un uz šīs zemes Noasa dēli lika pamatus Babilonijas impērijai. Ābrahāms un

viņa pavadoņi apmetās netālu no šejienes, kad devās no Kaldejas Ūras uz Kanaānu. Ja apustulis Jānis apmeklētu Edessu vecumdienās, viņš būtu redzējis vienu no sava laika skaistākajām un attīstītākajām pilsētām.¹¹

Asīrijas draudzes vadītāji pirms Papasa

Pusotrs gadsimts, atdalīja apustuļa Jāņa nāvi no Papasa dzīves laika, radījis lielu interesi austrumu ticīgajos. Ne tikai tur, bet arī Rietumu kristīgajā pasaulē notika ļoti svarīgi notikumi. Pateicoties partiešu iecietībai, Tuvo Austrumu tautas atšķirībā no Eiropas, kuras atradās Romas dzelzs rokās, nepiedzīvoja smagu apspiešanu. Jauniešiem, kuri, atsaucoties uz maķedoniešu aicinājumu, atvadījās no tuviniekiem, visi ceļi bija atvērti. Ceļojot no Īrijas ķeltiem pie Turkestānas un Mongolijas ķeltiem, ceļotāji apmetās slavenajās Edesas un Arbelas pilsētās. Ne līdzenumu aukstums, ne Indijas karstums nevarēja apturēt centīgos Sīrijas evaņģēlistus. Savās rokās viņi turēja spēcīgu iedvesmas avotu - Pešitu - Bībeles sīriešu tulkojumu. Burkits atzīmē: "Vieta, kuru Sīrijas draudzēs angliski runājošiem kristiešiem ieņem Bībele karaļa Džeimsa tulkojumā, pieder Pešitai."¹² Šis tulkojums austrumos ir gandrīz tikpat izplatīts kā Karaļa Džeimsa Bībeles tulkojums rietumos. Kristieši to iegaumēja, deklamēja un dziedāja. Mongoļi, mandžūri, tatāri, hinduisti, malaizieši un filipīnieši bija pārsteigti par evaņģēlija vēsti, kuru šādi pasludināja misionāri.

Partiešu impērijā līdz tās krišanai 226. gadā nebija nekādu šķēršļu brīvai kustībai. Vēl neviena reliģija nav apvienojusies ar valsti, lai organizētu citu ticīgo vajāšanu. Godīgi sakot, jāatzīmē, ka viņu dzimtenē, Persijā, zoroastrisms bija ārkārtīgi izplatīts. Tomēr, neskatoties uz tā varu, zoroastrisms tolaik netika uzskatīts par šī reģiona valsts reliģiju.

Adiabenes valstībai, kas atradās Partiešu impērijas pakļautībā, tika atļauts dzīvot pēc saviem likumiem. Tomēr šajā apgabalā pieci vietējo draudžu vadītāji pirms Papasa ievēlēšanas cieta savas ticības dēļ.¹³ Simsons tika nogalināts, jo viņš bija zoroastrisma pretinieks. Viņa pēctecis Īzaks tika īslaicīgi ieslodzīts un vēlāk iemests aizā par slavenas personas slēpšanu, kura atgriezās no magiānisma. Noas (163.-179.g.) laikos zoroastrieši nāca klajā ar jaunu, diezgan zemisku savas reliģijas izplatīšanas paņēmieni, viņi nolaupta kristiešu meitas un piespieda tās piedalīties dažos viņu saules pielūgsmes reliģijas rituālos. To darot, zoroastrieši apgalvoja, ka tās ir kļuvušas viņu reliģijas piekritējas, un paverdzināja tās.

Karaliskais dekrēts par reliģijas brīvību jau tika gatavots publicēšanai, taču Partiešu monarha nāve aizkavēja tā publiskošanu. Pēdējais garīgais vadītājs Adiabēnā kalpoja Partiešu impērijas vēstures pēdējā periodā. Tad sākās kustība, kas atbalsta visas austrumu draudzes vadītāja ievēlēšanu. Šis kopīgais darbs sapulcēja daudzus lielu provinču kopienu garīgos vadītājus. Laikā kad tika ievēlēts Papas, bija iemesls ļoti lielam uztraukumam.¹⁴ Ticīgajiem no Sīrijas līdz Ķīnai radās jauna cerība.

Otrā gadsimta beigās, kad austrumu kristieši sludināja evaņģēlija vēsti no Mazāzijas līdz Skitijai, Romas bīskaps Viktors I viņus izslēdza no baznīcas. Austrumu ticīgie bija nesapratnē. Ievērojot vecās paražas, viņi sekoja Svētajiem Rakstiem un iebilda pret jaunajiem uzskatiem un rituāliem, kurus ieviesa Romas impērijā. Viltīgie garīgie slazdi patiesajai draudzei rietumos izrādījās bīstamāki nekā nežēlīgās vajāšanas, kas apdraudēja ticīgo dzīvības austrumos.

Lai saprastu, kāpēc Roma pirmo reizi spēra šādu soli – izslēdzot austrumu kristiešus no baznīcas, ir jāpiemin daži fakti.

Baznīcas sadalīšana

Eiropā atsvešināšanās kļuva arvien pamanāmāka starp tiem draudzes locekļiem, kuri meklēja savienību ar pasauli, un tiem, kas lēnprātīgi sekoja Kristum. Pirmā gadsimta kristīgo autoru raksti, kuri ir nonākuši pie rietumu lasītāja, tiek attēlots kristietības un pagānu filozofijas sajaukums. Īpaši tas attiecas uz Aleksandrijas baznīcas skolas absolventiem - kalpotājiem, kuri Bībeles interpretācijā izmantoja alegorisko metodi.

Daudzi pazīstami teologi, īpaši protestantu vidū, uzskata, ka nav jāpiešķir pārāk liela nozīme tā saukto apustulisko tēvu rakstiem un nedrīkst paļauties uz tiem kā uz autoritatīviem darbiem. Augusts Neanders saka, ka tie "ir nonākuši pie mums tādā stāvoklī, ka nav pelnījuši uzticību."¹⁵ Džons L. Mosheims apliecina, ka visi apustuliskie tēvi uzskatīja, ka Svētiem Rakstiem ir divas nozīmes: viena tieša, otra paslēpta, un pievērsa lielāku uzmanību slēptajai nozīmei, tādējādi sajaucot Svēto Rakstu tekstu.¹⁶ Arhideakons Frederiks V. Farars raksta: "Starp tiem ir tikai daži, kuru lapas nav pilnas ar kļūdām. Viņu zināšanas par Veco Derību ir pilna ar neprecizitātēm un ar kļūdām."¹⁷

Martins Luters, uzmanīgi izpētot šo baznīcu tēvu rakstus, kuriem ir nosliece uz alegoriskām un mistiskām interpretācijām, apgalvoja, ka viņu Dieva vārda interpretācija ir kā piena filtrēšana caur kokogles maisu.¹⁸ Ādams Klārks apliecina: "Ortodoksālajā ticības apliecinājumā nav neviena patiesība, kura netiktu pierādīta ar viņas autoritāti, kā arī neviena ķecerība, kura ir aptraipījusi Romas baznīcu, kurā viņu pašu nevarētu vainot kā līdzdalībnieci".¹⁹

Otrajā gadsimtā Saules pielūdzējiem imperatoriem un Aleksandrijas teologiem bija kopīgi mērķi. Tika izstrādāti vērienīgi plāni - apvienot visas reliģijas vienā ticībā, kur "Saulē būtu galvenais pielūgšanas objekts".²⁰ Runājot par pagānu filozofijas ietekmi uz pirmo gadsimtu baznīcu rakstniekiem, Šafs atzīmē: "To mēs varam pamanīt... pat Svētajā Augustīnā, kurš apgalvoja, ka tā viņā aizdedza neticamu uguni".²¹

Atzinīgi vērtējot pagānu imperatoru aizbildniecisko attieksmi un Aleksandrijas evaņģelizācijas metodes, kas ļāva sasniegt tūkstošiem cilvēku sirdis, Romas bīskapi nolēma aizēnot visas sabiedriskās izklaides, ar to, ko piedāvāja pagānu svētki. Izveidojuši savu ietekmes centru impērijas galvaspilsētā, viņi nolēma apvienot Lieldienas - ikgadējās brīvdienas un svētdienu - nedēļas atpūtas dienu, kas veltīta saules pielūgšanai, lai atzīmētu gada lielākos reliģiskos svētkus.

Sākās strīdi par Lieldienām, kas nav mazinājušās daudzus gadsimtus. Dievs lika Vecās Derības Lieldienas svinēt pavasarī, pirmā Bībeles mēneša četrpadsmitajā dienā. Pagānisms vairākus gadsimtus pirms Kristus dzimšanas svinēja ikgadējos svētkus - saules pavasara saulstāvjus. To sauca par "Eostre" (no skandināvu vārda, kas tulkojumā nozīmē "pavasara dieviete"), no kura tika aizgūts vārds "Lieldienas" (ang.val. "Easter") Tā kā Kristus augšāmcelšanās notika Vecās Derības Lieldienu laikā, parādījās ikgadējo Lieldienu svinēšanas paraža, lai gan ne Kristus, ne Jaunā Derība nesniedz nekādus norādījumus par šo tēmu.²² Šī paraža sabojāja pagānu pavasara svētkus. Tomēr mēneša četrpadsmitā diena, tāpat kā tagad, varētu iekrist jebkurā nedēļas dienā. Austrumu draudzes katru dienu divas dienas pēc Lieldienām svinēja Kristus augšāmcelšanos. Viņi svinēja Kristus augšāmcelšanos jebkurā nedēļas dienā, iekrītot mēneša sešpadsmitajā dienā, kas bija saskaņā ar Vecās Derības metodi Lieldienu svinēšanas dienas aprēķināšanai.

Papildus ikgadējiem pavasara svētkiem, kas notika Lieldienu laikā, saules pielūdzēji svinēja arī iknedēļas svētkus. Kā minēts iepriekš, nedēļas pirmā diena tiek plaši atzīta par dienu, kas veltīta Saulei. Romas bīskaps, cenšoties sacensties ar pagānu svētkiem, nosodīja draudzes, kuras Lieldienas svinēja kā mainīgus draudzes svētkus. Viņš nolēma katru gadu vienā un tajā pašā nedēļas dienā - svētdienā²³ - noteikt Lieldienas. Tā radās precedents. Romas bīskapa divkosību varēja atklāt tikai dievbijīgs un mācīts pretinieks.

Romas baznīcas vadītājs ar savu lēmumu atbalstīja visizplatītākos šī gadsimta aizspriedumus. Ar to tas paziņoja, ka ir kalendāra noteicējs, civilizētu tautu instruments, un viņam ir tiesības dibināt baznīcas svētkus un svētas dienas. Viņš ievada šaubās daudzas draudzes kopienas, kuru locekļi bija parasti cilvēki, kuri Svētos Rakstos zināja labāk nekā viņš. Tikai tie, kas ir rūpīgi izpētījuši pāvesta varas attīstības vēsturi, varēs saprast, kāds spēcīgs rīks Romas bīskapu rokās bija strīds par Lieldienām.

Romas bīskaps Viktors I sasauca provinces koncilu gar Vidusjūras krastiem, lai vienotos par Lieldienu dienas noteikšanu. Aleksandrijas skolas vadītājs Klements apstiprināja Romas nostāju, publicējot leģendu apkopojumu, kuru viņš apkopoja, lai atbalstītu svētdienas ievērošanu.²⁴ Bet tad viņš gāja vēl tālāk. Pirms tam nebija neviena cilvēka, kurš uzdrīkstējās svētdienu saukt par Kunga

dienu. To izdarīja tieši Klements. Viktors I to paziņoja visām Vidusjūras tautām. Viņš zināja, ka pagāni piekritīs, ka Lieldienas tiek rīkotas svētdienā kā ikgadēji pavasara svētki, un kristieši, kuri pēc sirds vēlmēm kļuvuši par pasaulīgiem cilvēkiem, par to neiebildīs.

Tāpēc viņš izdeva savu dekrētu, kurā garīdzniekiem tika uzdots ievērot Lieldienas svētdien pēc pirmā pilnmēness, pēc pavasara saulstāvjiem. Obligātā pavēle, ko viens bīskaps adresēja otram, bija pilnīgi jauns notikums pasaulē. Kristiešu garīdznieki līdz tam laikam vadīja savus vietējos koncilus. Šajās sanāksmēs garīdznieki parasti akceptēja lēmumus, kas pieņemti ar balsu vairākumu. Pirms Viktora I neviens bīskaps neuzdrošinājās ignorēt vietējos koncilus un likt citam garīdzniekam pakļauties viņa norādījumiem. Šoks bija tik milzīgs un pretestība dekrētam bija tik intensīva, ka vēsturnieks Arčibalds Bovers Viktora I varas sagrābšanu raksturo kā "pirmo pāvesta uzurpācijas mēģinājumu."²⁵

Baznīca austrumos, atbildot uz Romas augstprātīgo prasību, stingri un kategoriski paziņoja, ka nekādā gadījumā neatkāpsies no tai dotās tradīcijas. Tad sekoja izslēgšana no baznīcas. Aizkaitinātais Viktors I pārtrauca visas attiecības ar dumpīgajām kopienām, pasludināja viņu kalpotājus par nederīgiem brāļu vārdam un izraidīja šos ticīgos no sadraudzības ar Romas baznīcu.²⁶ Tādējādi starp austrumu un rietumu baznīcām izveidojās plaisa, kas līdz ar Romas bīskapu varas pieaugumu palika arvien lielāka. Kad Papsu ievēlēja par galveno asīriešu kopienas vadītāju, viņš atklāja, ka viņš pats un viņa draudze ir izslēgti no baznīcas.

Zoroastriešu uzbrukumi baznīcai

Atgriezta no sadraudzības ar rietumiem, austrumu baznīca tika atstāta viena savam liktenim. Tai bija nepārtraukti jāatvairā zoroastrisma - Persijas valsts reliģijas, uzbrukumi. Tur sākas tās pirmsākumi. Zoroasters bija zoroastriānisma dibinātājs, kuru tās vēlākajā attīstībā sāka saukt par mitraismu.

Ja kāds ceļotājs šodien vērš uzmanību uz daudzajiem uguns tempļiem Persijā, tad viņš tūlīt sapratīs, kāds milzīgs spēks senatnē bija zoroastrismam. Daudzas šo tempļu drupas ir atrodamas Irānas stepēs.²⁷ Ceļotājs var apmeklēt Malabaras kalnu (Bombejā, Indijā), slavenu vietu, kur persieši - senās Persijas ticības pēcnācēji - apbedīja savus mirušos. Mūsdienu pētnieka galvenā interese nebūs vērsta uz klusajiem torņiem, kur plēsīgie putni tagad vij ligzdas. Tā vietā viņš uzmanību pievērsīs tempļim, kur pie svētās uguns sēdēja mantijā ģērbies garīdznieks, metot ugunī sandalkoka zarus.

Persieši bēga uz Indiju pēc tam, kad strauji tuvojās armija, kuras karotāji bija islamicīgie, un kuri iznīcināja lielo Persijas impēriju. Viņi apgalvoja, ka, bēgot no tiem, viņi sev līdzī paņēmuši svēto uguni. Pirms Persijas sagrāves, to apvienoja gandrīz neuzvaramā Mitras reliģija - Saules dieva pielūgšana - zoroastrisms.

Mitraisms ar savu pievilcīgo filozofiju, aizraujošajās leģendās aprakstītajām dievībām, zvaigžņu un planētu kustību aprēķiniem, svētajām grāmatām, monotono mūziku, intriģējošiem sakramentiem, svētajām dienām, priesteriem ģērbušos baltos tērpos, daudzus gadsimtus valdīja Partijas un Persijas impērijās, kamēr netika uzvarēta ar islamicīgajiem 636. gadā. Šī reliģija aizrāva gandrīz visu Romas impēriju.

Zoroastrianisms nokopē Bībeles doktrīnas

Vēsturniekus pārsteidza Bībeles reliģijas pārsteidzošā līdzība ar Irānas plakankalnes mistērijām. Par Zoroastru ir atšķirīgi viedokļi, taču mēs sniegsim pārliecinošus pierādījumus, kas apliecina, ka viņš, tāpat kā citi slaveni reliģiozie krāpnieki, pagātnes lappusēs palika tikai kā maldinātājs, kurš Veco Derību izmantoja saviem nolūkiem, jo īpaši tās vīzijas, kuras tika dotas pravietim Daniēlam. Lasītājam būs interesanti apskatīt mūsu piedāvātos citātus.

Zinātnieks Prido tieši runā par Zoroastra darbību kā par to, kurš bija pakļauts pravietim Daniēlam, Babilonijas un Persijas impēriju premjerministram. Aplūkojis dažādu virspusēju autoru teorijas par šo reliģisko persiešu mistiķi, viņš raksta:

"Bet austrumu autori, kuriem vajadzētu labāk zināt, vienprātīgi piekrīt, ka bija tikai viena Zaratustra vai Zoroastrs un ka laiks, kurā viņš darbojās, bija Persijas ķēniņa Dariusa Gistaspes valdīšana... Tāpēc šis krāpnieks bija Daniela pakļautībā... Un nav šaubu, ka, redzot tik lielu un gudru cilvēku, īstu Dieva pravieti, kurš impērijā ieņēma tik augstu amatu, šis viltīgais cilvēks gribēja slavu un godu, tāpēc nolēma uzdoties par pravieti... Tas viss skaidri parāda, ka šis mācības (zoroastrisma) autors labi zināja jūdu Svētos Rakstus, no kuriem acīmredzami bija aizņēmis izdomājot savu mācību. Viltīgais krāpnieks tikai rūpējās, lai dabūtu reliģijas izskatu un formu, kas līdzinās vecajai mēdiešu un persiešu reliģijai, ar kuru viņš to arī apvienoja."²⁸

Iepriekš minēto versiju atbalsta slavenais austrumu vēsturnieks E. A. Gordons. Lasot šīs liecības, mums jāatceras, ka Dāniels, Ecēhiēls un Jeremija tika audzināti kā jauni vīrieši un pravietoja vienlaikus. Tādā veidā mēs varēsim labāk izprast iespējamās Zoroastrs un Daniela attiecības.

"Nemiet vērā, ka, kā viņi saka, persiešu gudrais Zoroastrs apspriedās ar Jeremiju, vēl vienu no nebrīvē turētiem jūdu praviešiem...

Piektajā gadsimtā pirms mūsu ēras Ecēhiēls sniedz pārsteidzošu aprakstu par karavānas sakariem ar Tiru viņa dienās. Šis laikmets bija arī Konfūcija, Lao Dzi, Budas Gautamas un Pitagora laiks."²⁹

Atbildot vēsturniekiem, kuri apstiprināja hipotēzi par fiktīvu persiešu krāpnieku, "Katoļu enciklopēdija" par Zoroastru saka: "Nevar būt šaubu, ka Zoroastrs bija īsta vēsturiska figūra. Dažu zinātnieku mēģinājumi iedomāties viņu kā mītisku personāžu tika pieveikti, pat ja liela daļa no viņa dzīves saistītā ir izdomājums, kā tas ir Budas gadījumā."³⁰

Daniēla vīziju un Zoroastra sapņu līdzība ir tik acīmredzama, ka daži mūsdienu virspusēji Bībeles komentētāji ir minējuši, ka Daniēls savas vīzijas "norakstījis" no persiešu pravieša. Citi viņu sajaukuši ar pravieti Daniēlu. Daži autori nolēma, ka viņiem abiem ir kopīgs avots, un Vecās Derības patiesības, it īpaši Daniēla pareģojumi, tika saņemti no zoroastriešiem vai arī tie bija aizņēmušies tos no Vecās derības.³¹

Zoroastra reliģijā parādās šādas doktrīnas, kuras izklāsta pravietis Daniēls: viens augstākais Dievs, Mesijas atnākšana, eņģeļu esamība, eņģeļu atklāsme cilvēkiem³², mirušo augšāmcelšanās, cilvēces tiesāšana, Ādams un Ieva ir pirmie cilvēki. Ir "svēto" grāmatu kolekcija - Zoroastra sastādītas kompozīcijas, kuras sauca par "Ābrahāma grāmatu". Tajā ir tie paši norādījumi par šķīstas un nešķīstas gaļas lietošanu, ko devis Mozus, pavēles par desmito tiesu, tieši tāpat iesvētīt vienu augstāko priesteri pār visiem, kā arī norādes uz Jāzepu, Mozu un Salamanu tādā pašā formā, kā tie ir norādīti Vecā Derībā. Zoroastrs arī ienāda elku pielūgšanu.

Tā kā jūdiem bija dots redzēt Dievišķās klātbūtnes (Šehinas) slavu, norādot, ka Dievs atrodas tempļī, Zoroastrs mācīja saviem priesteriem pielūgt Sauli un svēto uguni tempļos kā savas augstākās dievības atklāšanos. Turklāt Zoroastrs noorganizēja priesterību, kas bija ļoti līdzīga jūdu priesterībai.

Lielos uguns tempļos priesteri maiņās sargāja un pastāvīgi uzturēja degam svēto uguni. Pagānu Īrijas druīdu priesteri un pagānu Romas vestalas solīja mūžīgo jaunavību un turēja svētu tempļa uguni, nepārtraukti dedzinot to gadsimtiem ilgi.³³

Zoroastrisma reliģiskie rituāli bija spilgti un krāšņi. Priesteri, tērpušies garos, baltos tērpos, kas vainagojās ar smailām galvassegām. Noteiktās svinīgo sapulču dienās tika organizētas reliģiskas procesijas. Viss tika izdarīts tā, lai procesija radītu paliekošu iespaidu. Svētku dalībnieki veica vīna upurēšanu dievam, dziedāja īpašas himnas un lasīja fragmentus no Zoroastra rakstiem. Priesteri saņēma ziedojumus. Viņiem piederēja ievērojamas bagātības.³⁴

Vecā Derība sniedz atklāsmi par Trīsvienību. Izmantojot "sagrozītas un neveiklas analogijas", Zoroastrs iepazīstināja ar savu izpratni par Trīsvienību.³⁵ Debesu hierarhijas galvā viņš nolika Ormazdu (vai Agura-mazdu), lielo un gudro garu, un Ahrimanu, pretējo augstāko ļauno garu, kurš it kā parādījās Visumā kopā ar viņu un kļuva par tumsas dievu, dzīvojot nakts bezdibenī. Tiem viņš pievienoja Mitrū - gaismas dievu. Viņš, pēc Zoroastra vārdiem, bija iemiesotā Saule, kuru vajadzētu pielūgt. Tāpat kā Saule, kas, būdama ne debesīs, ne virs zemes, brīvi rotēja starp debesīm

un zemi, Mitra bija lielisks starpnieks. Kad mitraisms izplatījās Romas impērijā, tika uzskatīts, ka Mitra ir grēcinieku aizstāvis, viņu pavadonis pēc nāves un dvēseles ceļvedis debesīs.

Ezra, Nehemija un Estere bija liecinieki Zoroastrisma kulta dominēšanai Persijas impērijā. Šī reliģija pa vienam aizrāva Romas impērijas provinces, līdz Saules dieva Mitras popularitāte kļuva par reālu kristietības draudu.

Mitras kults aizsniedzās tālu. Šīs reliģijas tempļi tika celti visur no Francijas dienvidiem gar Reinas upi, aizņemot arī ģermāņu cilšu teritorijas. Droši vien nevienā Romas impērijas provincē vairāk netika cildināta šī austrumu dievība, kā ģermāņu zemēs. Pati Romas pilsēta bija pārpildīta ar elkiem, kas atveido Mitru.³⁶ Viens no pierādījumiem par mitraisma milzīgo ietekmi bija tas, kā pagānu un pēc tam pāvestīgo Romu pārņēma persiešu, viņu ienaidnieku, reliģija.

Topošajai kristietībai nebija viegli pretoties reliģijai, kas sešus simtus gadu bija saglabājusi dominējošo stāvokli Persijas un Partijas impēriju kultu vidū. Tā kā zoroastrismā bija daudz rituālu un ticību, kas līdzīgi apustuliskās draudzes rituāliem un uzskatiem, agrīnajiem kristietības sludinātājiem garīgā opozīcija bija daudz aktuālāka un nopietnāka problēma nekā vajāšana. Šī antikristīgā reliģija sāka sludināt Mitru par starpnieku, par viņa zemes misiju aizsargāt ticīgos, par viņa pacelšanos debesīs, par kristībām, par otro atnākšanu, pēc kuras sekos miera atjaunošana, un par taisnīgo mūžīgo valdīšanu. Kristietības un zoroastrisma līdzība bija tik liela, ka tad, kad agrīnā kristīgā baznīca bija pietiekami spēcīga, lai stātos pretī saviem pretiniekiem, abas reliģiskās nometnes jau uzskatīja viena otru par krāpniekiem.

Zoroastra ticības apliecinājums par Saules pielūgšanu

Sasaistot planētu un zvaigžņu sezonālos novērojumus ar reliģisko kultu, zoroastrisms pavēra plašāku redzesloku iztēles lidojumam nekā senās mitoloģijas leģendas. Tomēr visgrūtākais šķērslis, ar kuru saskārās agrīnie kristieši, bija paaugstinātais statuss, ko piešķīra persiešu ticīgajiem svētdienas ievērošanā. Liela daudzu seno reliģiju izzušanas iemesls bija tas, ka pameta novārtā viņu sekotāju pulcēšanos noteiktā nedēļas dienā, lai noklausītos viņu reliģijas likumu skaidrojumus. Tas ir tieši tas, ko Mozus pavēlēja saviem ļaudīm darīt.³⁷

Zoroastrisms neaizmirsā šo principu. Tas uzsvēra vienas no septiņām dienām svētuma svarīgumu. Tā kā tā galvenokārt bija Saules pielūdzēju reliģija, kā gan kāds varēja nākt klajā ar kaut ko citu, kā tikai svētdienas - Saules dienas - izvēli par svētu dienu?³⁸

Lai vēl vairāk palielinātu svētdienas ievērošanu, burvji un persiešu gudrie mācīja, ka visas piecas tajā laikā zināmās planētas, kā arī Mēness un Saule ir dievības. Katra nedēļas diena atbilda vienam no šiem septiņiem debess ķermeņiem. Tātad svētdiena bija veltīta Mitram jeb Saulei, kas ir lielākais no visiem zoroastrisma dieviem.

Zoroastrisma kristības rituālu, ko sauc par "taurobolia", var saukt par mitraisma klasisko rituālu. Kristus sekotāji viņu uzskatīja par ārkārtīgi pretīgu. Iesācējs kails izstiepās uz istabas grīdas, kuras jumts bija režģis. Augštelpā tika nogalināts bullis, un tā asinis pilēja caur stieņiem uz jaunkristāmo, kas atradās zemāk. Mēs jau pieminējām plaši izplatīto incestu. Tā kā tika uzskatīts, ka Mitra ir ieņemts šādā veidā, šī pretīgā paraža bija iesakņojusies gadsimtiem ilgi. Papildus persiešu upuriem notika dažādas libācijas (upurēšana dieviem), piemēram, sviesta, medus vai piena izliešana uz grīdas. Tā kā mitraisma kulta sekotāji izgāja septiņus iesvētības grādus vai līmeņus, viņiem bija jāpiedalās daudzos rituālos, ieskaitot seksuālas perversijas.

Mēs atzīmējām neticamo ātrumu un spēku, ar kādu zoroastrisms iekaroja Romas impērijas provinces. Tieši tās dzimtenē, Persijā, šīs pagānu reliģijas centrā un avotā, pirmie kristiešu misionāri pret to stingri uzstājās. Tādējādi Rietumu baznīcas varas pretestība Eiropā un zoroastrisms austrumos kļuva par smagu pārbaudījumu Austrumu kristiešu draudzei. Providence priecājās, ka šajā saspringtajā laikā, kad Draudze izvērta savu darbību uz austrumiem, ticīgie apvieno spēkus un tās vadībā nostājās spēcīgs līderis – Papas.

Draudze sastopas ar Budas reliģijas trikiem

Gadsimtos pirms Kristus, kā arī tieši Viņa laikmetā civilizētās tautas uzzināja viena par otru, izmantojot navigāciju, tirdzniecību un ceļojumus.³⁹ Roma, Grieķija, Persija, Ķīna - tās visas bija ieinteresētas ceļu būvēšanā un uzturēšanā labā stāvoklī, jo viņi centās stiprināt savu ietekmi citās teritorijās. Līdz Pompejas laikam, aptuveni 50. gadā pirms mūsu ēras, Romas ērgļa spēks sasniedza Kaspijas jūras rietumu krastu, kur acīmredzot atradās Ķīnas robeža.⁴⁰ Kopš Aleksandrs Lielais iekaroja Indijas ziemeļdaļu (325.gadā p.m.ē.), starp Ēģipti un Indiju izveidojās ciešas saites.⁴¹ Ebreju sagūstīšana (divas dienvidu ciltis no 606.gadā p.m.ē. un desmit ziemeļu ciltis no aptuveni 800.gadā p.m.ē.) un viņu izklaidēšana tautu starpā arī sekmēja attiecību veidošanos starp austrumu tautām Vecās Derības laikā. Jezuītu zinātnieks M. L. Huks atzīmēja, ka jūdi ar daudzām piekabēm ceļoja uz Persiju, Indiju, Tibetu un pat uz Ķīnu. Tas sekmēja viņu reliģisko grāmatu, mācību un pareģojumu izplatīšanu visiem Āzijas iedzīvotājiem. Jūdi apmetās visās pilsētās, un nebija viegli atrast vietu uz zemes, kur vien viņi nebūtu apmetušies.⁴²

Cits autors runā par austrumu tautu attiecībām:

"Hanu dinastijas laikā starp Romu un Ķīnu pastāvēja komerciālas attiecības - divas lielākās un visspēcīgākās senatnes impērijas. Pirmajā gadsimtā Sarkanās jūras ostā Strabonas redzēja simts divdesmit kuģus, kas bija gatavi kuģot uz Indiju. Pirms trešā gadsimta sākuma jūras ekspedīcijas pameta Ēģiptes un Persijas ostas, kuģojot caur Sarkanu jūru un Indijas okeānu uz Kantonu un citām Ķīnas dienvidu ostām."⁴³

Khotanu, lielo Turkestānas pilsētu, kas atrodas tālu uz rietumiem no Ķīnas īpašumiem, nodibināja Ķīnas imperators, kurš 214. gadā pirms mūsu ēras uzcēla Ķīnas lielo mūri. Tā bija Turkestānas (vēsturisks reģions Centrālajā un Centrālajā Āzijā) galvaspilsēta, valsts, kas ir tikpat liela kā mūsdienu Francija un ir ļoti bagāta ar saviem resursiem. Šeit satikās ķīnieši un ārieši. Turkestānā bija plaši ceļi, labas iebraucamās vietas un daudzi transporta līdzekļi, kas veicināja ekonomikas attīstību un tirdzniecības attiecību nodibināšanu starp Ķīnu, Persiju un Indiju.

Vēsturnieki uzsver vienu interesantu un svarīgu detaļu. Gistaspas dēls, Dārijs Lielais iekaroja Indijas ziemeļrietumus tajā laikā, kad Buda bija slavenajā vizītē pie Ajatasatras karaļa, kura dinastijai piederēja plašas zemes Indijas ziemeļaustrumos.⁴⁴ Tādējādi tika atvērta iespēja sajaukt Zoroastra mācības ar Budas mācībām. Persijas iekarotā Indijas daļa tika uzskatīta par Persijas impērijas bagātāko provinci. No visiem impērijas Āzijas valdījumiem tas bija visienesīgākais.

Persijas armijas rindās, kas pretojās Grieķijai, cīnījās daudzi Indijas strēlnieki.⁴⁵ Šīs saites starp Persiju un Indiju sekmēja zoroastrisma iespiešanos Indijas zemēs.

Budas īstais vārds ir Gautama. Vārds Buda nozīmē apgaismots. Ernests de Bunsens saka: "Zoroastra mācības bija Gautamam tikpat labi zināmas kā citiem izglītotiem indiešiem, kaut arī viņi slēpa šīs zināšanas no vienkāršiem cilvēkiem."⁴⁶ Bunsens turpina: "Budistu reforma balstījās uz zoroastrisma doktrīnām."⁴⁷ Grieķijas zinātnieks Pitagors bija Zoroastrisma sekotājs. Konfūcisms Ķīnā bija ļoti tuvs budismam. Tas acīmredzami ir mantojis Vecās Derības mācības un apvienots ar Pitagora filozofiju, jo starp šīm trim mācībām var atrast daudz kopīga.⁴⁸ Galvenokārt tās atšķiras pēc akcentiem. Buda no Indijas izcēla gaidāmās valstības doktrīnu, Konfūcijs no Ķīnas - rases un valsts reliģiju, bet Pitagors no Grieķijas - prātu un dvēseli. Pirmā pieeja bija panteistiska, otrā - nacionāla, un trešā - garīga. Tādā veidā šie reliģiskie vadītāji ietekmēja tautas, aizraujot tās ar saviem pievilcīgajiem darinājumiem - Dievišķo atklāsmju viltojumiem.

Līdz Budas laikmetam, apmēram 5. gadsimtā pirms mūsu ēras, Indiju turēja gūstā brahmanisms, kur valdīja kastu sistēma un elkdievība. Jaunā Budas reliģija ir veiksmīgi iefiltrējusies šajā sabiedrībā. Budisms aizstāja pagānismu ar daudzu dievu godināšanu paša Budas pielūgšanā.⁴⁹ Viņa mācības ir piesātinātas ar dogmām un ceremonijām, kas būtībā ir Vecās Derības reliģijas viltojums. Budismā var atklāt vīzijas, brīnumus, priesterību, desmit baušļus, reliģiskās procesijas, tempļus, attēlus un brīvdienas.⁵⁰ Jāatzīmē, ka budistu svētku datums septītā mēneša piecpadsmitajā dienā precīzi sakrīt ar Bībeles svētkiem - Būdiņu svētkiem jeb Ražas ievākšanas svētku⁵¹ dienu. Šajā ziņā Buda, iespējams, sekoja Zoroastram.⁵² Vēlāk tiks sniegti pārsteidzoši fakti,

kas liecināja par to, kā budisms vēlāk aizstāvēja sevi no pasaules noraidījuma, viltojot Kristus vēsturi un mācības.⁵³

Budas attieksmi pret septīto dienu, Bībeles sestdienu, Artūrs Loids apraksta šādi:

"Nav grūti uzminēt, no kurienes viņš aizņēmas savu ideju par iknedēļas sabatu. Fakts, ka mūki ievēroja sabatu daudzus gadsimtus pēc Apgaismības, palīdzēs mums labāk izprast un atpazīt mācību, kurai seko ievērojama daļa ziemeļu budistu: ka Buda savas zemes laikā mācīja arī par pestīšanu, ko daudziem paveicis cits "Buda" kurš ir neierobežots - dzīvē, gaismā un līdzjūtībā. Japāņi viņu pazīst kā Amitabhu."⁵⁴

Austrumu draudze cīnās ar hinduismu

Hinduisms, kas jau mēģināja sacensties ar Vecās Derības un budistu reformas mācībām, tikpat enerģiski pretojās pret austrumu kristiešu draudzēm. Praviša Daniēla dienās Gangas upes krastu iedzīvotājiem izlija spoža Dieva patiesības gaisma. Viņi kādreiz bija iesaistīti saldkaislā elku pielūgsmē. Viņus ātri sāka pārvaldīt netiklība un degradācija. Ja pestīšana no citiem zemes nostūriem pie viņiem nebūtu nonākusi, viņu liktenis varēja būt nāve no viņu pašu netiklības.

Vairāk nekā gadsimtu pirms Daniēla tika sagūstītas desmit Izraēlas ciltis. Pēc Dieva plāna viņi bija izkaisīti daudzās zemēs, bet joprojām palika Dieva izredzētie cilvēki. Brīnišķīgās atklāsmes, ka pravietis Daniēls tika apbalvots, iedvesmoja viņu sludināšanu, un tas kļuva par īstu izaicinājumu Indijas animistisko dievu kalpiem. Jūdu literatūra izplatījās visos Himalajos un stāstīja cilvēkiem par Dievu Tēvu, Dievu Dēlu un Svēto Garu, par kuriem rakstīts psalmos: "Tā Kunga vārds manam kungam: "Sēdies pie Manas labās rokas"" (Ps. 109:1). Jūdi apmetās uz dzīvi Indijā.⁵⁵ Viens austrumu vēsturnieks atrada pārliecinošus pierādījumus tam, ka afgāņi cēlušies no jūdu pazuudētām ciltīm. Tajā zemē, kurā dzīvoja neskaitāmi jūdu cilšu pēcteči, valdīja budisms. Tur notika viens nozīmīgs notikums saistībā ar Budas kalpošanu.⁵⁶

Brahmaņi centās attīstīt jaunu dievības filozofiju. Vēsturnieki apgalvo, ka šajā laikā (500.gadā p.m.ē.) hindu priesteri mainīja mācību un aizņēmas lieliskas idejas par mīlošo Debesu Tēvu.⁵⁷ Parādījās milzīga apjoma jauna literatūra, kuras mērķis bija paaugstināt Brahmu (Radītājs), Višnu (Sargs) un Šivu (iznīcinātāju) - hinduistu trīsvienību līdz Jehovas līmenim. Šīs abstraktās, nevis materiālistiskās reliģiskās teorijas veidoja brahmaņu un sabiedrības augšējo slāņu pielūgšanu, bet parastie cilvēki palika elku pielūdzēji. Brahmaņi visādā veidā veicināja šādu sistēmu, cenšoties kontrolēt nezinošos cilvēkus, izmantojot lieliskās baiļu un žēlsirdības mācības.

Daniēla redzējumi par Mesijas atnākšanu sagūstītajos jūdus iedvesmoja nepieredzētu reliģisku entuziasmu. Šis jūdu pravietis paziņoja, ka Svaidītais būs Starpnieks, kurš cietīs, un mirs par grēciniekiem (Dan. 9:24-26; 7:27). Kaut arī brahmaņi šo Glābēja misijas daļu saprata ne vairāk kā farizeji, viņi bija sajūsmā par svarīgo aicinājumu, ar ko Dievišķais starpnieks uzrunāja cilvēkus. Tāpēc tika izgudrotas jaunas mācības, nenorādot viņu iedvesmas avotu. Brahmaņi sāka mācīt par hinduistu trīsvienību, tādējādi pārvēršot to par Vecās Derības dievības sāncensi. Apstiprinājums tam joprojām ir redzams šodien ārpus Bombejas, alas templī Ziloņa salā, kuru katru gadu apmeklē tūkstošiem svētceļnieku un tūristu.⁵⁸

Papildus mācībai par trīsgalvaino trīsvienību, kas parādīta vienā attēlā, priesteri izmantoja panteismu, pagānu mācības par nirvānu un dvēseļu reinkarnāciju. Panteistiskā stāvoklī dievība ir vispārējs Visuma rezultāts. Materiālas lietas tādā formā, kādā cilvēks tās redz, neeksistē. Visi redzami objekti ir ilūzija, visi objekti ir tikai īslaicīga dievības izpausme, kurai nav reālas būtības. Tikai Brahma ir īsts - Absolūts, Bezgalīgs, Neaprstāms, Visums.

Dvēseļu reinkarnācijas doktrīna Indijas cilvēku sirdīs iedvesa bailes. Tā aprakstīja notiekošo nāves, apbedīšanas un atdzimšanas secību zemākajās dzīvības formās - dzīvniekā un augā. Dzīve hinduistiem nesolīja neko labu. Tomēr arī nāve nesniedza atbrīvošanu. Tā vietā, lai atbrīvotos no zemes ciešanām, dvēselei atkal vajadzēja nolaisties uz zemes un kļūt par čūsku, suni vai cūku. Un, lai saglabātu vismaz kaut kādu cerību izvēlēties mazāko no nākamajām pasaules ļaunumiem, šajā dzīvē bija akli jāpakļaujas priesteriem. Tādā veidā brahmaņi ieguva milzīgu varu.

Trešā mācība par nirvānu runāja par personības absolūto absorbciju nāves brīdī. Tas nozīmēja aizmirst cilvēku, viņa "es", pilnīgas atkalapvienošanās laikā ar Brahma. Visām apzinīgajām būtnēm bija jāizšķīst bezkaislīgā mierā un mūžīgās dievības domās. Laimes virsotne tika uzskatīta par nirvānu - perfektu visas eksistences izšķīšanu.

Šī viltus dievu trīsvienība bezgalīgu gadsimtu laikā it kā absorbēja visas neskaitāmās Visuma personības. Debesis nesauca par konkrētu vietu, bet gan par prāta stāvokli. Sprediķis par mūžību, kas saskaņā ar Vecās Derības aprakstu tiks piepildīts ar svētām, laimīgām radībām, hinduistiem ir ķecerība. Saskaņā ar hinduismu, troņi, varas pārstāvji, eņģeļi, dēmoni un starpnieki iet bojā. Visas tās ir gara fantāzijas, kas patiesībā nekad nav eksistējušas.

Jauna revolūcija hinduismā

Šī bija Indija piecsimt gadus pēc Daniēla, kad austrumu draudze iekļuva šajā nelaimīgajā zemē. No visa tā ar ko nācās sastapties kristietībai austrumos, vissarežģītākā bija Indijas situācija. Bez bailīgā apustuliskā centība nekavējoties izaicināja iesīkstējušo pagānismu. Draudze, kuru Svētā Gara spēkā apvienoja Papas, centās iegūt dvēseles Kristum. Dievs piešķīra misionāriem ārkārtīgus panākumus. Ar patiesības sirpi rokās viņi savāca zelta graudus debesu klētī. Gadu pēc gada, gadu desmitus pēc gadu desmitiem, Indijā triumfēja kristietība.

Tad notika pārsteidzošas pārmaiņas. Brahmaņi no izbīļa pamodās. Viņi saprata, ka jaunās patiesības viņiem laupa varu, un sāka šādi spriedelēt: "Kāpēc mēs sēžam bez darba? Tas nav saprātīgi. Vai mēs neesam redzējuši, kā rietumos Romas baznīca veiksmīgi pretojās Jaunās Derības draudzei? Pārspēsim Romu un pārējās kristiešu kopienas. Mēs izveidosim tik krāšņu kristīgās doktrīnas viltojumu, kas varēs aizēnot visas citas reliģijas, pat mūsu pašu iepriekšējās mācības." Ap 600. gadu viņi sāka izplatīt Krišnas leģendu, un, lai tā būtu ticamāka, viņi pārrakstīja savu hronoloģiju.

Indijas vadītāji, kurus uzrunāja Evaņģēlijs, satraucās par maldu parādīšanos, un viņi apņēmīgi pret tiem uzstājās. Brahmaņi saprata: ja viņi neizdomās jaunus trikus, pagānu vara izbeigsies.

Viņu panākumi tagad bija atkarīgi no viņu spējas sagudrot viltojumus. Viņiem vajadzēja vērsties pie cilvēku sirdīm ar tik pat lielu spēku, kāds vispirms tika parādīts pasaulei caur Jēzu Kristu. Pagāniem bija jākopē patiesās baznīcas doktrīnas un, pārskatot savas reliģiskās vērtības, jāsaļauc patiesība ar meliem.

Lai uzstātos pret Evaņģēliju, viņiem bija jāizdara trīs lietas. Pirmais - jāizdomā jaunu, savu dievu, kurš it kā iemiesojas cilvēka ķermenī. Šāda leģenda varētu sacensties ar Jēzus dzimšanas stāstu, kas iekaroja visu sirdis. Otrkārt, ir nepieciešams šim viltotam mesijam dot vārdu, kas līdzīgs Kristus vārdam un izgudrot dzīves notikumus un mācības, kas līdzīgas Jēzus dzīvei. Treškārt, viņiem bija jāsaļauc vēsturiskā hronoloģija ar hinduistu astronomiju, lai atceltu datumu, kurā jaunā dievība tikusi iemiesota pirms gadsimtiem, ilgi pirms Kristus patiesās dzimšanas. Tādējādi radās iespaids, ka kristietība ir nokopējusi hinduisma reliģiju. Un lai tas, kļūtu par pamatotu realitāti, tika uzrakstīta jauna literatūra.

Dievībai, ar kuru nāca klajā brahmaņi, tika dots vārds Krišna - ļoti līdzīgs Kristus vārdam. Grāmatas, kuras hinduisti sarakstīja pirms kristietības parādīšanās, runāja par dievu pēctečiem, kas dzīvo cilvēku starpā. Tomēr tie visi bija tikai vienkāršs dievības individuālo īpašību apraksts. Jaunā iemiesošanās doktrīna radīja veselu literatūras un teoloģijas literatūras slāni, kas bija veltīts augstākā dieva, Višnas pārsteidzošajai dzimšanai, kurš atnāca cilvēka miesā ar vārdu Krišna.⁵⁹ "Viņš nonāca visā savā pilnīgā dievišķīgumā. Viņu dažreiz jauca ar Brahma. Pēdējais iemiesojās Krišnā kā "visaugstākais Brahma"."⁶⁰ Ir sarakstīti daudzi episki dzejoļi, godājot šī dieva darbus, kuri, šķiet, dalījās cilvēces priekos un bēdās. Daudzās sirdīs Krišna ieņēma Višnas vietu. Tāpat kā kristieši lūgšanas velta Kristum, tā vietā, lai pievērstos Dievam Tēvam, arī hinduisti var lūgt Krišnu, nevis Višnu, augstāko dievību."

Liels Džona Bentla nopelns slēpjās faktā, ka viņš 1825. gadā atklāja šo brahmaņu krāpšanu, kas ilga divpadsmit gadsimtus. Vārdu Kristus un Krišna līdzība tika pamanīta jau sen. Pētnieki ir

atraduši daudzas paralēles starp Kristus dzimšanu un dzīvi un stāstiem par Krišnu, ko viņa sekotāji stāstījuši.⁶¹ Kad vēlāk tika publicēti hinduistu literatūras tulkojumi, domājošie cilvēki bija samulsumā, atzīmējot pārsteidzošās līdzības starp abu reliģiju mācībām. Indijas priesteri, apgalvojot, ka Krišnas iemiesojums notika sešus simtus gadus pirms Kristus, ar lepnumu apgalvo, ka Jaunā Derība tika veidota, pamatojoties uz hinduistiskiem episkajiem dzejoļiem. Bentls atrada pavedienu šim noslēpumam. Viņš no brahmaņiem saņēma Krišnas horoskopu (saskaņā ar tiem Krišna dzimis 25. marta pusnaktī), kā arī datus par Saules, Mēness un piecu planētu atrašanās vietu citu debess ķermeņu vidū. Šis ziņkārīgais anglis, kurš labi pārzina matemātiku un astronomiju, pārlicinoši pierādīja, ka agrākais datums, ko varētu pasludināt par Krišnas dzimšanas dienu, ir 600. gada 7. augusts pēc Kristus dzimšanas.⁶² Pēc tam hinduistu hronisti apstiprināja, ka Bentla atradumi ir cieņas vērti.

Interesantu informāciju par Krišnu ziņo M'Klintoks un Strongs:

"Krišnaismu ar visiem tā trūkumiem var uzskatīt par neapmierinātas cilvēka sirds izmisīgu sacelšanos pret bezdievīgās filozofijas laikmetiem, kur vienlīdzīgi deģenerēts gan brahmanisms gan budisms. Vietējo vēsturnieku atrastās sešu filozofijas skolu spekulatīvās konstrukcijas kalpoja tikai prātu sajaukšanai. Tad nāca vārds maia - "ilūzija", kas attiecās uz visu reālo, savukārt tumšais nirvānas noslēpums aizēnoja priekšā stāvošo dzīvi. Cilvēka daba ilgojas pēc atbildēm uz sarežģītiem jautājumiem par mirstīgo eksistenci, un tajā pašā laikā tai ir vajadzīgs uzticams, tuvs dvēseles patvērumš...

No citas puses, Puranas⁶³ (poēmas) parādīja Krišnas cilvēcisko dzīvi no visizdevīgākā viedokļa, diskreditējot cilvēku kā tādu. Tas ir bērnišķības un netiklības sajaukums. Brīnumainās Krišnas aktivitātes reti atbilda dievišķā spēka iejaukšanās idejai. Viņš guva vislielāko popularitāti kā pielūgšanas objekts arāja lomā (gopal). Viņa draudzīgās attiecības ar ganiņiem (gopis) nav labākas par klasiskās mitoloģijas jaukiem stāstiem par amoriem."⁶⁴

Laikā, kad brahmaņi rakstīja stāstu par Krišnu, Indijā nebija pietiekami spēcīga pretošanās spēka, kas viņus varētu apturēt. Eiropā iesākās tumšo viduslaiku laikmets. Rietumiem nebija ne vēlšanās, ne iespējas pakļaut šo maldināšanu. Tikai Austrumu draudzes pārsteidzošās misionāru aktivitātes dēļ hinduisms, baidoties zaudēt varu, nolēma nokopēt Evaņģēliju un, izkropļojot to, radot nepatiesu dievību. - Tas pierāda, ka evaņģēlija draudze, kuru 285. gadā vadīja ievēltais Papis, līdz 600. gadam kļuva par spēku, ar kuru bija jārēķinās pagānu priesteriem.

Runājot par Kosmu, slavenu Nestoriāņu ceļotāju un sludinātāju, viens slavens austrumu vēsturnieks lieto vārdu "mūks" tā sākotnējā nozīmē "mācītājs" un norāda uz Austrumu draudzes plašo darbību 538. gadā:

"Šeit mēs atkal apstāsimies pie Kosmas (kurš pirms kļūšanas par mūku bija Aleksandrijas tirgotājs, apceļoja Vidusjūru un Sarkano jūru, Persijas līci, kā arī apmeklēja Indiju un Ceilonu) piezīmēm par plašo Austrumu kristietības izplatību 535. gadā, kad Mahajāna ieradās Japānā. Viņš apgalvo, ka baznīcas ar pilnu dievkalpojuma kārtību tajā laikā varēja atrast Ceilonā, Malabarā, Socotrā un Indijas ziemeļrietumos (acīmredzot, mēs runājam par apustuļa Tomasa kristiešiem). Kalpošanu veica kalpotāji un priesteri, kurus nosūtīja Seleikijas vadītājs. Baznīcas varēja atrast arī Baktrijā, starp huņņiem, Mezopotāmijā, Skitijā utt."⁶⁵

Tātad, mēs redzam spēkus, kas pretojās austrumu draudzei. Tomēr tā, būdama organizēta Papis dienās, pieveica visus spēcīgos ienaidniekus. Katra no šīm viltus reliģijām bija spiesta veikt enerģiskus pasākumus, lai pretotos patiesajai Draudzei - apustuliskās kristietības aizbildnei. Dievs bagātīgi svētīja austrumu draudzi un gadsimtiem ilgi to apsargāja, lai tā varētu pildīt savu misiju.

10.nodaļa Kā Draudzi izdzina tuksnesī

Goti uz Daķiju atveda sagūstītos kristiešus (no Mazāzijas). Pateicoties gūstekņiem, ievērojams skaits cilvēku pievērsās kristietībai. Vulfils bija dēls kādam no šiem sagūstītajiem kristiešiem, kurš mācīja kristīgos principus.¹

Gotu vēsture ir cieši saistīta ar 1260 gadu praviešu perioda interpretāciju. Aizdomājoties par šīs tautas parādīšanos pavediens mūs atved līdz Vulfilam (Ulfilam).

Nav iespējams aprakstīt, cik daudz Rietumeiropa cieta no seno ģermāņu uzbrukumiem, kuri iznīcināja visu, kas bija ceļā no austrumiem uz dienvidiem un rietumiem. Viņu reidi turpinājās vismaz divus gadsimtus un beidzās 508. gadā, kad pāvesta karaspēks sakāva šos kareivīgos iebrucējiem. Eiropas iedzīvotāji tika sakauti, izlaupīti un zaudēja savu ietekmi. Latīņu valodas vispārējā lietošana tika aizmirsta, jo iebrucēji ar savu svešvalodu dominēja no Donavas līdz Temzai. Vecās Romas impērijas teritorija tika samazināta gandrīz uz pusi. Pārējā daļā, kas tagad bija tikai Vidusjūras austrumu mala, notika pamatīgas pārmaiņas. Tikmēr Austrumeiropā no jauna atdzima agrīnā kristietība. Ķelti un goti rietumos arī deva ieguldījumu šī jaunā evaņģēlija laikā.

Liela uzvaras Kristum izcīnīja Vulfils (m.ē. 311. – 383.g.). Viņš strādāja tautu vidū, kas dzīvoja gar Romas impērijas ziemeļu robežām. Līdzīgi kā Patriks Īrijā, viņš jaunību pavadīja nebrīvē. Vulfils darbu pabeidza ap to laiku, kad Patriks sāka savu dzīvi. Šo divu ticības varoņu mācībās un paveiktajā ir daudz līdzību.

Lukiāna no Antiohijas spraigākā darbība bija tajos gados, kad Vulfils vēl bija ļoti jauns. Mazāzija – viņa dzimtene, kristīgās draudzes veidošanas laikā joprojām palika spēcīgā opozīcijā kalpotājiem, kuri lietoja alegoriskās metodes, kurus bija saņēmušas imperatora Konstantīna svētības, bet kuri nenoraidīja Lukiāna Bībeles tulkojumu un tās mācību sistēmu. Vulfilam bija jāizdara izvēle. Viņš nolēma nepievienoties tiem kristiešiem, kuri izmantoja alegorisko Rakstu interpretācijas metodi. Gotu Bībele, kuru viņš tulkoja, pamatā pieturējās Lukiāna "Vispārpieņemtā teksta" būtībai un saturam.² Tādi agrie kontakti un sakari izveidoja Vulfila pārliecību un ietekmēja viņa plānus. Goti, kas dzīvoja gar Melnās jūras ziemeļu krastu, sūtīja savus kuģus uz dienvidu ostām un sagūstīja un aizveda Vulfila senčus, kuri dzīvoja Mazāzijā.

Kā jau iepriekš tika atzīmēts, Konstantīns II, Konstantīna Lielā dēls un pēctecis, nepiekrita tēva uzskatiem bet gan piekrita citas reliģiskās grupas uzskatiem, kuru Romas baznīca nodēvēja par ariāņiem. Viņš tiem deva pilnīgu brīvību. Kāda bija Vulfila attieksme pret debatēm par dievišķo, kas izcēlās Nīkejas koncilā?

Vēsturnieks V. F. Adenejs raksta :

"Nav pamata šaubīties, ka Vulfils bija absolūti godīgs savā pozīcijā un izpratnē par Svētiem rakstiem. Kā dedzīgam misionāram, kuru vairāk interesē praktisks evaņģēlija darbs, nevis teoloģiskas debates, viņam vajadzēja izjust lielu pateicību par vienkāršo kristietības formu, kuru viņš daudz vieglāk varēja nodot saviem nedaudz rupjiem klausītājiem, nevis par samāksloto un izsmalcināto grieķu metafiziku."³

Tā kā goti atteicās pieņemt Romas baznīcas dogmas, un tāpēc viņi tika pieskaitīti par ariāņiem, katolicisms viņiem faktiski ļoti maz ko nozīmēja. Katolicisms maz arī nozīmēja viņu lielajam vadītājam Vulfilam.⁴ Goti nepiekrita daudzajiem jauninājumiem, kas tika ieviesti ķeizara baznīcā. Turklāt, pirms atnāca Vulfils, goti bija ļoti kareivīga tauta. Viņš ar tiem bija saspringtā cīņā, kas, pēc viņa teiktā, bija ne tikai elkdievības iznīcināšana viņu vidū, bet arī viņu neprātīgā karošanas vēlmes savaldīšana. Tomēr, kad viņi nomainīja aizraušanos ar militārām kampaņām, pret to, lai apmestos vienā vietā, kārtīgi valdītu un veidotu savu kultūru, viņu dzīvēs tika panākts ļoti liels progress.

No 250. līdz 500.gadiem senie ģermāņi aizpildīja Rietumeiropas provinces un izveidoja desmit jaunas tautas. Starp šīm desmit tautām bija divi gotu atzari: Visigoti - Rietumu goti un Ostrogoti - Austrumu goti. Citas iebrokušās ciltis bija franki, burgundieši, vandāļi, anglosakši, alemaņi, heruļi un suevi. Viņi kļuva par varenām Rietumeiropas tautām. Šīs iekarotāju grupas apmetās Romas impērijā un veidoja tādas valstis kā Anglija, Francija, Vācija, Šveice, Spānija, Itālija un Portugāle. Pateicoties masveida migrācijām, radās vēl trīs karaļvalstis, un, ja tās nebūtu uzvarētas, heruļi tagad varētu valdīt Itālijas centrālajā un dienvidu daļā, Vandāļi - Ziemeļāfrikā un Ostrogoti – Dienvidēiropā.

Divus gadsimtus cilvēku prātus satrauc svarīgi jautājumi: vai šīs jaunās tautas atgriezīsies pie senā ģermāņu pagānisma? Vai viņi izvēlēsies "ķeltu kristietību" vai arī pievienosies Romas baznīcai? Vēsture vēsta, ka daži no viņiem vispirms tika pārveidoti par gotu mācekļiem, bet pēc tam visi pārveidoti par "ķeltu kristietības" piekritējiem, pirms viņus pakļāva naidīgas tautas, kuru armijas atsūtīja pāvests.

Tā kā Vulfils piederēja draudzei, kas noraidīja ekstrēmus uzskatus par Trīsvienību, starp viņa atbalstītājiem un Romu sekojošajiem izveidojās liels bezdibenis. Būdams nebrīvē, viņš nebija aizraujošu notikumu liecinieks katedrālē Nikejas koncilā (325.g.). Šajā slavenajā vēsturiskajā koncilā Romas baznīca un imperators noraidīja Ārija uzskatus un nosodīja tos, kuri atteicās atbalstīt koncila lēmumus. Kas var droši apgalvot, ka Ārija mācības bija tieši tādas, kā tās mūsdienās tiek pasniegtas? Filips Limburcs šaubās, vai pats Ārijs kādreiz apgalvoja, ka Kristus ir radīta būtne, nevis Vienpiedzimušais Dēls.⁵

Pateicoties Konstantīna aizbildniecībai, Romas baznīcas partija kļuva par visietekmīgāko. Tomēr pēc viņa nāves imperatori apmēram pusgadsimtu uzturēja ciešas saites ar Romas baznīcas pretiniekiem un bieži vien sodīja viņu ienaidniekus. Reizēm šķita, ka impērijā mūžīgi dominēs to cilvēku uzskati, kuri atteicās no galējiem secinājumiem par labu Trīsvienībai. Pēc tam, kad tūkstoši draudžu un to līderu tika apzīmēti kā ariāņi, nemaz nav pārsteidzoši, ka Vulfils aizstāvēja šos uzskatus.

Tā kā gotiem nebija savas rakstiskās valodas, Vulfilam bija jāizveido viņiem alfabēts. Viņš pierakstīja gotiskās skaņas burtu veidā. Pirmais literārais piemineklis, ko redzēja daudzas impērijas ziemeļu robežās dzīvojošās tautas, bija Bībele. Tā apvienoja visus gotus un kļuva par senās ģermāņu literatūras priekšteci. Svētie Raksti kļuva par Lutera, Šekspīra un Gētes rakstu priekšteci. Bet, kā atzīmēja Milmans, saglabājušos Jaunās Derības gotiskā tulkojuma fragmentos nav nekādu pēdu no tā, ko sauc par ariānismu.⁶

Tā kā Vulfila senči bija no Mazāzijas (provinces, kurā Dievs īpaši uzdeva apustulim Pēterim izplatīt evaņģēliju), viņu neapšaubāmi ietekmēja jūdu apustuļa mācības. Viņš noraidīja liberālās un nebībiskās mācības, kas pārpludināja daudzas Rietumu baznīcas. Vulfils ticēja gan Vecās, gan Jaunās Derības dievišķajai atklāsmei. Viņš sludināja gotiem raksturīgo kristietību, kas bija saprotama vienkāršajiem cilvēkiem, tāpat kā Patriks un Kolumbs, acīmredzot, septīto nedēļas dienu ievēroja kā Bībeles sabatu. To var redzēt šādos fragmentos par lielo Teodoriku, nākamo gotu karali (454.-526.g.), kas aizgūts no vēsturnieka Sidonisa Appolinarija. Sidonius bija ne tikai baznīcas bīskaps Francijā, bet arī Romas imperatora znots. Kad notika lieli iebrukumi, viņš atradās Francijā, un tāpēc labi pārzināja gotu paražas.

Šis vēsturnieks raksta:

"Ir labi zināms, ka iepriekš austrumu iedzīvotājiem bija baznīcas paraugs svētīt sabatu tāpat kā Kunga dienu, rīkojot svētas sapulces. Tāpēc Asterijs, bīskaps Amasija Pontusā homīlijā (vispārējā jeb tautas lūgšana) par nesavienojamību, nosauc sabatu un svētdienu par brīnišķīgiem starplaikiem, bet Grigorijs Niskijs dažos sprediķos šīs dienās sauc par brāļiem un tāpēc nosoda greznību un sestdienu kaprīzes, kamēr, no otras puses, cilvēki rietumos tie, kas aizstāvēja Kunga dienu, noraidīja sabatu kā jūdu pieņemtu paražu. Šī iemesla dēļ Tertuliāns savā apoloģijā saka: "Mēs esam tuvāk tiem, kuriem Bībeles sabats ir atpūtas un miera diena." Tāpēc goti, būdami grieķu kārtības mācekļi, var domāt, ka viņiem jātur sabats svēts, tāpat kā grieķiem."⁷

No viena zinātnieka un ceļotāja, kurš apraksta krievu baznīcu Moskovijā (t.i., kristiešus, kas dzīvoja reģionā, kurā Vulfila mācības kādreiz bija ietekmējušas veselas ciltis), mēs uzzinām, ka pēc pārvēršanās viņi "kopš tā laika ievēroja grieķu kopienu un ticības apliecinājumus... uzskatot par nepieņemamu gavēt sestdienās."⁸

Tas pats autors, aprakstot grieķu pareizticīgo baznīcas principus, saka: Viņi ļauj priesteriem precēties... Viņi noraida gleznu un statuju reliģisko izmantošanu, tomēr atļauj vienkāršus attēlus savās draudzēs. Viņi svinīgi svin sestdienu (veco Bībeles sabatu), ēd gaļu un viņiem ir aizliegts gavēt jebkurā gada sabatā, izņemot dienu Lieldienu priekšvakarā.⁹ Daudzu gadsimtu garumā pāvests pavēlēja gavēt sestdienā, kas izraisīja naidīgumu pret šīs dienas svētumu baznīcas locekļu starpā, kuriem bija virspusēja attieksme.¹⁰

Vulfils pievērš gotus Kristum

Nav iespējams pareizi izprast notikumus, kuru rezultātā Draudze tika izraidīta tuksnesī, neņemot vērā traģiskos notikumus, kas notika ar gotiem. Pa vienam senās ģermāņu ciltis - gandrīz nezināmas tautas, kas dzīvoja uz ziemeļiem no Donavas - nāca ar tādu spēku, kas varēja radītu graužošus triecienus apdzīvotajām valstīm. Milzīgas masas apvienojās postošās iekarojošās armijās, kas koncentrējās uz Romas impērijas robežām. Radikālās izmaiņas, kas notikušas viņu kustību un izšķirošo uzvaru dēļ kaujās, atstāj lielu iespaidu un ieņem īpašu vietu vēsturē. Visiem par pārsteigumu, gotus evaņģēlijs iekaroja ļoti īsā laikā, un tas tika panākts nevis ar Romas centieniem, bet pateicoties Vulfilam. Kamēr Romas pāvesta hierarhija centās sagrābt laicīgo varu, draudzēs radās misionāru kustība.

Tad nāca varenās iebrucēju armijas ordas. Priekšgalā, aizsegtiem vagoniem, kuros bija sievietes, bērni un bagātības, milzīga auguma vīri pārvietojās, jājot uz zirgiem. Provincas krita viena pēc otras, spēcīgu uzbrukumu rezultātā. Romas iedzīvotāji vai nu gāja bojā, vai aizbēga uz kalniem, uz paslēptuvēm. Visbeidzot, 409. gadā iebrucēji sasniedza Romu. Iekarojuši pilsētu, kura daudzus gadsimtus šausmināja visu pasauli, viņi aizgāja, bet vairākiem gadiem tie atkal atgriezās, lai beidzot iekarotu Itāliju.

Goti un vandāļi cīnījās nevis tāpēc, ka viņiem bija asinskārs raksturs, bet gan tāpēc, ka romieši viņus aizturēja, kad viņus trieca uz rietumiem savvaļas ciltis no Skitijas un Sibīrijas. Vēsturnieks Valters F. Adenijš aprakstīja gotu tautas gara un dzīves veidu, kad viņi 410. gadā aplaupīja Romu:

"Pirmkārt, Eiropu šokēja tas, kā goti iebruka Itālijā un pat sagrāba Romu - viņi nāca kā kristieši, godinot un saudzējot baznīcas, atturoties no nežēlības, kura notika pagānu-sakšu Britānijas iekarošanas laikā.

Bet tajā pašā laikā daudzi no šiem vienkāršajiem gotu kristiešiem bija pārsteigti, uzzinot, ka viņi ir ķecerī, un visi viņu centieni izveidot brālīgas attiecības ar ortodoksālo baznīcas pārstāvjiem, tika ar naidu noraidīti."¹¹

Šie Tomasa Hodžkina vārdi parāda, cik morāli pārāki bija šie iebrukušie karaspēki, salīdzinot ar sagrauto valsts baznīcas stāvokli Ziemeļāfrikā, kad vandāļi, kuri arī noraidīja Romas noteiktās doktrīnas, pārņēma Tertuliāna un Kipriana dzimteni.

Augustīns sacīja:

"Es ierados no savas dzimtā pilsētas Kartāgas, apkaunojoša mīla visapkārt ritēja pilnā sparā... Ielas un laukumi bija pieblīvāti ar bordeļiem, kurus bieži apmeklēja cilvēki no augstas sabiedrības un cienījama vecuma. Šķīstums, izņemot garīdzniekus, ir kaut kas nezināms un neatrodams. Tika praktizēti, atklāti atzīti un pagodināti netikumi, kas bija tumšāki par Sodomas un Gomoras grēkiem." Šo aprakstu Āfrikas galvaspilsētā sniedza Gallijas prezbiteris.

Šajā grēku pilsētā ienāca vandāļu armija, un, izlasījis stāstu par tās darbiem, mēs varam teikt, ka tā bija puritāņu armija. Viņi padzina cilvēkus, kuri iztiku pelnīja, apmierinot zemiskas cilvēku miesas kārības. Viņi turējās šķīsti šīs krāšņās pilsētas netiklības vidū... Viņi ar gudru, bet ne nežēlīgu roku

iznīcināja prostitūciju. Ļoti īsā laikā, vandāļu valdīšanas rezultātā, Kartāgas pilsēta tika pārmainīta. Barbari viņu pārņēma, bet tajā sāka valdīt tikumība.¹²

Šeit jāuzsver, ka goti nav "Tuksneša draudzes" dibinātāji. Tomēr viņi noteikti nejuta simpātijas pret Romas baznīcu. Goti bija cilvēki, kas centās paaugstināt patiesību. Bet, no otras puses, Daniēla 8:12 pareģotajai reliģiskajai varai vajadzēja patiesību nogāzt zemē, rīkoties un plaukt.

Pravietojums par mazā raga 1260 gadu periodu

"Viņš tad man deva šādu paskaidrojumu: ceturtais zvērs ir ceturtais valsts, kas nāks virs zemes un kas ir citāda nekā visas citas valstis: tā aprīs visu zemi, to samīs un satrieks druskās. Desmit rāgi nozīmē desmit ķēniņus, kas celsies no šīs valsts, un pēc tiem izvirzīsies viens, kas ir citāds nekā agrākie, un nogāzīs trīs ķēniņus. Tas uzstāsies ar skaļām runām pret Visaugsto un apvainos Visaugstākā svētos, tas centīsies grozīt svētku laikus un bauslību; viņi būs nodoti viņa varā vienu gadu un divus gadus, un vēl vienu pusgadu. Bet tad notiks tiesa, un tam atņems varu, lai tai darītu galu un to iznīcinātu."(Daniēl. 7:23-26.)

Pravietiskā ķēde Daniēla grāmatas septītajā nodaļā ar simbolisku dzīvnieku palīdzību attēlo pasaules notikumu secību no pravieša laikiem līdz Kristus otrajai atnākšanai. Daniela pravietojumā uz ceturto zvēra galvas, ko bieži interpretē kā ceturto pasaules monarhiju - Romas impēriju, ir redzami desmit rāgi. Komentētāji uzskata, ka šīs ir desmit ģermāņu karaļvalstis, kuras iebruka Romas impērijas rietumu daļā, sakāva un iekaroja to - ceturto zvēra senču teritoriju. Jāpievērš uzmanība arī "mazā raga" spēka vairošanās, kas izrauj ar saknēm trīs no desmit rāgiem un runā augstprātīgus vārdus pret Dievu. To visu pavada 1260 gadus ilgs svēto vajāšanas periods.

Hlodvigs bija franku karalis, kādai no pagānu ciltīm, kas šķērsoja impērijas robežu Gallijas provincē. Iepriekš viņa tēvs bija darījis visu iespējamo, lai palīdzētu Romas bīskapiem. Hlodvigs satika un veiksmīgi sakāva impērijas armijas vājo pretestību. Nākamie viņa pretinieki bija briesmīgie alemaņu pagāni, kurus vēlāk sauca par ģermāņiem.¹³ Viņam ar tiem bija ilgs un asiņains karš, kā rezultātā viņš spēja veiksmīgi pretoties to uzbrukumiem. Pirms tam viņš apprecējās ar Klotildi, Burgundijas karaļa meitu, dedzīgu katolieti.

"Vērojot pāvestības spēku un ietekmi un ilgodamies izmantot pāvestības atbalstu, viņš 496. gadā pievērsās katolicismam. Visa viņa svīta apvienojās ar viņu un kļuva katolicisma piekritēji - trīs tūkstoši cilvēku tika kristīti kopā ar Hlodvigu. Kā jau viņš sagaidīja, katoļi paļāvās uz viņu kā uz vienīgo katoļu karali Rietumos."¹⁴

Francija, kā arī ģermāņu karaļvalstis, kas aizņēma citas Romas provinces, vai nu centās turpināt savu elku pielūgšanu, vai arī Vulfila mācības iespaidā pieņēma kristietību. Tie parasti tika ierindoti ariāņu starpā. Pēc pārejas uz katolicismu Hlodvigs, būdams Romas baznīcas aizstāvis, uzveica burgundiešus, kuru vidū bija gan pagāni, gan kristieši. Šī kareivīgā valdnieka nodoms bija izplatīt savu jauno reliģiju un iznīcināt kristīgās karalistes, kuras atteicās pieņemt jaunās doktrīnas. Hlodviga rīcības necilvēcība un nežēlība parādīja, ka viņa aicinājums nebija patiess, bet gan politisks. Viņa sirds nepakļāvās patiesībai. Nav šaubu, ka pievērsšanās jaunai reliģijai bija tikai maska, zem kuras tika slēpts nodoms paplašināt savu karaļvalsti, un šī iemesla dēļ Hlodvigs noraidīja elku pielūgšanu par labu Romas baznīcas kristietībai.¹⁵

Viņa slava un vara sasniedza kulmināciju, kad viņš sāka iekarot Visigotu bagātās zemes Francijas dienvidos. Soli pa solim ar Romas atbalstu un Konstantinopoles imperatora palīdzību Hlodvigs tos vajāja, līdz laikam, kad 507-508. gadā notika liela kauja. Tā kļuva izšķiroša, jo kaimiņu, ienīstošās pagānu karaļvalstis bija gatavas sagraut Hlodvigu, ja viņš atkāpsies. Roma ar satraukumu vēroja šo nāvējošo cīņu, jo tā ļoti saprata, ka cerība izplatīt ietekmi šajā pasaulē būs veltīga, ja vienīgais Romas kalpojošais karalis tiks uzvarēts Rietumos.

Arī imperators Konstantinopolē ar aizturētu elpu gaidīja šī kara iznākumu. Saskaroties ar spēcīgiem ienaidniekiem ziemeļos un austrumos, imperators saprata: ja Hlodvigs, cenšoties

nodrošināt frankiem drošu vietu zem Saules, tiks uzvarēts, viņa aizstāvētajai kristietības formai nebūs nākotnes.

Visigotas armiju franki sakāva 507. gadā. Hlodvigam vajadzēja iznīcināt iespējamo ienaidnieka papildinājumu avotus. Viņš kala dzelzi, kamēr tā bija karsta, un 508. gadā vajāja visigotus līdz viņu dienvidu cietokšņiem, kur viņš tos pieveica. Imperators iecēla Hlodvigu par konsulu.¹⁶ Romas baznīca viņu sauca par pirmo katoļu monarhu, bet viņa pēcteci - par "baznīcas vecāko dēlu". Tagad "Mazais rags" centās pilnībā izdzēst atlikušos ragus. Kādu iespaidu uz pasaules vēsturi atstāja 508. gada notikumu kulminācija, kad rietumos tika nodibināta pirmā katoļu karaliste, mēs varam redzēt aculiecinieku stāstos.

R.U.Čerčs raksta:

"Franku karalis, ariāņu lietā, lika zobenu uz svaru kausa un kļuva par visu Gallijas katoļu iedzīvotāju aizstāvi un cerību.

Beidzot ieradās iebrucēji, kuriem bija paredzēts šeit palikt. Tika nolemts, ka Gallijas un Ģermāņu likteni izlemj nevis goti, bet franki, un katoļu ticība, nevis ariānisms, būs šo lielo valstu reliģija."¹⁷

Doktora Deivida D.Hilla viedoklis :

"Līdz Hlodviga laikam no austrumiem iebrukušās ordas pastāvīgi virzījās uz rietumiem... Bija nepieciešams mainīt šo straumi un turpināt iekarojumus pretējā virzienā. No visām barbaru tautām, kas iepriekš iebruka impērijā, tikai franki nebija pilnībā pārņemti, bet saglabāja sava veida atklātu saziņas kanālu ar lielo ģermāņu pagātni. Tieši franki, kas bija vērsti uz austrumiem, ne tikai ierobežoja barbaru turpmāko virzību, bet arī... kļuva par kristietības aizstāvjiem."¹⁸

Profesors Georgs Adams raksta:

"Šo jautājumu Hlodvigs izlēma jau pašā darbības sākumā, pievēršoties katolicismam... Tāpēc Hlodviga darbam šajos trīs virzienos bija radoša ietekme uz nākotni. Viņš nostādīja romiešus un ģermāņus vienādos apstākļos. Gan tie, gan citi ir saglabājuši spēka avotu jaunas civilizācijas radīšanai. Viņš nodibināja politisko spēku, kura uzdevums bija apvienot gandrīz visu kontinentu un tādējādi izbeigt iekarošanas periodu."¹⁹

Tādējādi Hlodvigs, franku karalis, 508. gadā atņēma iespēju pagānismam vēl kādreiz gūt virsroku Eiropā.

Visās situācijās viņš (Hlodvigs) izrādījās bezsirdīgs slepkava, dedzīgs iekarotājs un asinskārs tirāns; bet ar savu atgriešanos viņš uzsāka katolicisma uzvaru. Viņš izglāba Romas baznīcu no ķecerības un pagānisma no Sicīlijas līdz Haribdām.²⁰

Ar Hlodvigu sākās jauns laikmets.

Šeit ir citāts no Lūisa Serdžanta darba:

"Pēc visām šīm izmaiņām franku vara patstāvīgi pieauga, veidojot likumus, baznīcu un impēriju. Hlodviga kristības, kas nozīmēja vispārēju franku pievēršanos kristietībai, uzlika kroni gadsimtiem, kuros Rietumu baznīcai apbrīnojami veiksies."²¹

Gotus iekaro imperators Justiniāns

Trīsdesmit gadus pēc 508. gada kaujām Justiniāns pasludināja vispārēju pāvestības virsvadību. Augsne jau bija sagatavota. Hlodviga uzvara pār visigotiem 508. gadā, kas izbeidza gadsimtiem ilgo pagānu valdīšanu, tomēr pilnībā neizdzēsa daudzviet izplatīto pagānismu. Bet trīsdesmit gadus vēlāk (538. gadā) pāvestība, kura izrādījās daudz nežēlīgāka nekā pagānisms, pārņēma vadību. Ir labi zināms, ka baznīcas un valsts savienība ir neiecietīgāka valdības forma nekā politiska valsts.

Romas baznīcas vadība, iedvesmojoties no Hlodviga uzvaras, visur kultivēja naidu. Ziemeļāfrikā viņa pārkāpa vandāļu kristīgās valstības pasauli, bet Spānijā sagatavoja sacelšanos pret visigotiem.

"Garīdznieki," saka Milmans, "visur palielināja savu varu, darbojoties vai nu kā mākslīgs starpnieks, slēdzot līgumus, vai atstājot gubernatorus iekarotās vai dumpīgās pilsētās."²²

Draudzi izdzen tuksnesī

Justiniāns nolēma izplatīt pāvestības likumus visā savā impērijā. 532. gadā viņš izdeva slaveno dekrētu, kas kļuva par pamatu Draudzes vajāšanām, kas 1260 gadus bija saglabājuši apustulisko ticību. Apskatīsim atšķirību starp nozīmīgajiem datumiem - 532., 533. un 538. gads.

Arčibalds Boveris par Justiniāna dekrētu saka šādi:

"Dekrēts, ko viņš izdeva, lai apvienotu visus cilvēkus vienā ticībā, neatkarīgi no tā, vai tie ir jūdi, pagāni vai kristieši, bija šāds:" Ja trīs mēnešu laikā viņi nepieņem un neatzīst katoļu ticību, viņiem tiek atņemtas pilsoniskās tiesības un tiek noņemti visi amati - civilie vai militārie. Viņi nevarēs atstāt testamentu, un viņu personīgais īpašums tiks konfiscēts." Tie bija spēcīgi argumenti par labu katoļu ticībai. Tomēr daudzi tos noraidīja, un pret šādiem cilvēkiem imperatora dekrēts tika izpildīts ārkārtīgi stingri. Ļoti daudzi tika izdzīti no mājām ar sievietēm un bērniem pilnīgi kaili. Citi bēga, paķerot to, ko vien varēja paņemt līdzī, bet viņiem atņēma pat to mazumiņu, kas viņiem bija. Daudzus no viņiem zvērīgi nogalināja katoļu zemnieki vai karavīri, kas sargāja ejas."²³

Imperators uzspieda ticību katram cilvēkam, un šī ticība sastāvēja no Romas doktrīnām. Pāvests neprotēja. Pagānisma valdīšana pasaulē ir beigusies. Bet viņa vietu ieņēma valdība, kas agrīnajai kristietībai bija vēl bīstamāka un postošāka. Justiniāns 532. gada dekrēts aptvēra visu impēriju līdz pašam nomalēm. Tiklīdz tika iekarota Ziemeļāfrika un Itālija, šis dekrēts sekoja arī tur. Kad beidzās noteiktie trīs mēneši, dekrēta nežēlīgā un iznīcinošā iedarbība nebeidzās. Šis dokuments noteica toni visam 1260 gadu periodam, par kuru rakstīja pravietis Daniēls.

Ar 532. dekrētu Justiniāns visus patiesos un īsteni ticīgos ielika vissarežģītākajā situācijā. Un ar 533. gada dekrētu viņš paaugstināja pāvestu ar visaugstāko šīs pasaules ieņemamo stāvokli. Tomēr, kamēr panākumi karā to vēl neīstenoja, šis nolikums palika uz papīra. Šī iemesla dēļ viņš to sākotnēji varēja piemērot tikai savā teritorijā. No otras puses, abi dekrēti bija spēkā Eiropā kopš 538. gada, kad Ostrogoti tika sakauti Itālijā un pāvestība ieguva vēl lielāku varu.

Justiniāns 533. gadā pāvestam rakstīja: "Mēs nekavējāmies apvienot un pakļaut visus Austrumu priesterus jūsu Visaugstākajai Svētībai." Tajā pašā vēstulē viņš pieminēja: "Mēs nevaram pieļaut, ka tiek kaut kas mainīts, kas saistīts ar baznīcas ietekmi, lai cik tieši vai arī apstrīdami tas nebūtu, bez jūsu Svētības, kurš ir visu svēto baznīcu galva, ziņas."²⁴

Kad 534. gadā parādījās ziņas par viņa komandiera panākumiem - vandāļu sakāvi Āfrikā, Justiniāns ļoti priecājās. Pēc tam, kā apgalvo vēsturnieks Gibons, "ar dedzīgu vēlmi iznīcināt vandāļu laicīgo un garīgo tirāniju, viņš nekavējoties turpināja pilnīgu katoļu baznīcas izveidi."²⁵

Tiklīdz izdevība parādījās, lai sāktu karu pret Ostrogotiem, Justiniāns nosūtīja pret viņiem savu ģenerāli Belisariju. Ieguvis vairākas uzvaras, militārais komandieris ar savu armiju ienāca Romā. Apkopojot apmēram 150 000 karotāju, Ostrogoti ieradās aplenkt Justiniāna armiju, bet Belisarijs pārspēja viņus militārajā mākslā. Viņi nevarēja tam neko likt pretī. "Visa Ostrogotu tauta tika savākta uzbrukumam," uzsver Tomass Hodžkins, "un visi viņi piedalījās aplenkumā." Viņš turpina: "Gadu un deviņas dienas pēc aplenkuma sākšanas armija, kura nesen bija tik spēcīga un neuzvarama, nodedzināja savas teltis un šķērsoja Milvijas tiltu." "Ar smagu sirdi viņi pagriezās uz ziemeļiem, atstājot daudzus drosmīgu cilvēku kapus, kas krita šajā nāves līdzenuma. Dažiem no karotājiem radās domas par to, ka viņi bija izrakuši vienu lielu, dziļu un platu kapu gotu monarhijai Itālijā."²⁶

Pateicoties 538.gada notikumiem, pāvests saņēma laicīgās varas atbalstu. Tā varēja turpināt apstiprināt savas virskundzības politiskās prasības un turpināt īstenot savus plānus sagrābt augstāko varu. Pāvesta hierarhijas pārākums Itālijā radīja divkāršu suverenitāti un kļuva par precedentu līdzīgas sistēmas veidošanai starp citām tautām. Ostrogotu varas sabrukums bloķēja Itālijas apvienošanu.

Komentējot šo sakāvi, vēsturnieks Milmans raksta:

"Kad Itāliju iekaroja grieķi, tas lielā mērā bija katoļu garīdznieku darbs... Gotu monarhijas gāšana bija Itālijai nenoliedzams ļaunums... Ar viņu gāšanu sākās fatāla Romas hierarhijas politika - liktenīga vismaz Itālijai... kurai nekad nav izdevies apvienoties zem vienas spēcīgas vietējās karalistes varas. Pāvestība vienmēr ir bijis nesamierinošs Itālijas neatkarības un apvienošanās ienaidnieks."²⁷

Nav svarīgi, vai valda Pētera viltus pēctecis desmit kvadrātjūdzes vai desmit miljonu kvadrātjūdzes. Ja viņš valda, tad viņš ir tāds pats karalis kā jebkurš cits monarhs. Šodien viņš ir Vatikāna impērijas imperators. Viņš ieceļ savus vēstniekus, izkaļ monētas, viņam ir savs pasts. Bet viņam nav neviena cita iemesla būt par karali, kā jebkuras protestantu draudzes vadītājam. Šādai valdīšanai nepieciešama baznīcas un valsts apvienošana. Tā bija tāda valstība, kuru Kristus īpaši nosodīja.

Justiniāns pasludināja pāvestu par "Visu svēto baznīcu galvu". Lai arī pāvestība aizmirs, ka šis tituls tika piešķirts grēcīgam cilvēkam, nevis Dievam, viņi nekad nav palaiduši garām iespēju pieprasīt savas tiesības uz varu. Pēc tam, kad pāvestībai piešķīra karaļvalsti Itālijā, Justiniāns rīkojās ar šīs valsts iedzīvotājiem ļoti negodīgi - viņš suverēnā valstī izveidoja suverēnu valsti. Ko tas mums saka par imperatora raksturu? Kāds cilvēks bija Justiniāns?

Gibons liecina:

"Neskatoties uz dažādām vajāšanām, Justiniāna valdīšana bija monolīta. Un šķiet, ka viņš ir pārspējis savus priekšgājējus gan likumu izgudrošanā, gan to stingrā ieviešanā un izpildīšanā. Visu ķeceru pievēršanai vai izraidīšanai tika noteikts trīs mēnešu periods. Viņa dzelzs jūgā, tiem tika liegti ne tikai sabiedriskie labumi, bet arī viņu civilās tiesības piedzimstot - cilvēciskās un kristīgās."²⁸

Pāvestība vienmēr ir apgalvojusi, ka tradīcijām ir vienāds statuss ar Rakstiem. Tai "bija acis kā cilvēka acis" (Dan.7:8) pāvests iesaucās: "Vairāk varas, vēl vairāk varas." Tā savu niknumu pievērša bēgļiem Itālijā, kuri aizbēga no austrumiem no Justiniāna dekrēta, cerot atrast aizsardzību pie tolerantā Ostrogotu karaļa Teodorīha.

Viņi pievienojās valdiešiem, kuri bija pārliecināti, ka pāvestība ir "mazais rags" no Daniēla grāmatas (Dan.7:8,20) un "grēka cilvēks" no Pāvila vēstules (2.Tes.2:3).²⁹ Romas baznīca aizņēmās no Justiniāna savu vajāšanas politiku un izmantoja viņam piešķirto augsto titulu. Tad īstajai Draudzei "tika doti... divi lielā ērgļa spārni"(Atkl.12:14), lai tā varētu aizlidot no lielajām bēdām, "kādas nav bijušas no pasaules iesākuma līdz šim laikam un kādas arī vairs nebūs" (Mateja 24:21). Sākās Tumšo viduslaiku gadsimti. Cietsirdīgā un nepārtrauktā vajāšana bija galvenie Romas baznīcas un valsts sistēmas izmantotie līdzekļi cīņā pret "ķeceriem". Pāvestība, kuras vara bija vēl nedalītāka par to, kāda kādreiz bija ķezariem, Draudzi izspieda vēl tālāk tuksnesī. Neskatoties uz to, bēdas un pārbaudījumi veicināja faktu, ka vajātā Draudze spīdēja spožāk un spožāk, līdz 1260 gadu beigās ar Dieva roku savus vajātājus "uz nāvi ievainoja" (Atkl. 13: 3,5).³⁰

Vulfils devās tālāk. Imperatoru baznīca, kuru viņš noraidīja, nevēloties nest tās mācības ziemeļu tautām, vēlāk iznīcināja to tautu neatkarību, kuras apliecināja viņa ticību. Viņus iekaroja nevis ar Jaunās Derības mācību, nevis ar misionāru centieniem, bet ar nežēlīgu zobenu. Kaut arī gotiem tika atņemta neatkarīgā valsts, šī tauta turpināja dzīvot. Goti dzīvoja paverdzinājumā, bet nekādā veidā neizrādīja mīlestību pret nesaprotamu ticības apliecību, kas viņiem tika mācīta ar rīkstes palīdzību. Atstāti bez ieročiem, viņi kļuva par vieglu laupījumu strauji progresējošiem frankiem. Neskatoties uz to, mēs varam redzēt viņu pēcnācēju gara stāvokli, kuri labprāt uzklaušāja cilvēkus, kuri zināja pravietojumus un ticēja Jēzum. Pienāca dienas, kad Vulfila darbu turpināja citi, ne mazāk uzticīgi un dievbijīgi vīri. Tāds bija viņu ieguldījums kopējā darbā, kad pienāca laiks atkal izcelt Bībeli kā visas kristīgās dzīves un ticības mērauklu.³¹

11.nodaļa Draudze Velsā un Dinods

"Kad Augustīns spieda Dinodu¹, vizizglītotāko Britānijas klostera abatu Bangorā, pakļauties visiem Romas baznīcas lēmumiem, šis kalpotājs, kura viedoklim par garīgiem jautājumiem bija liela autoritāte starp tautiešiem, sniedza viņam šādu satriecošu atbildi: "Mēs visi esam gatavi klausīties par Dieva draudzi, pāvestu Romā un ikvienu dievbijīgu cilvēku, lai parādītu jebkuram, atbilstoši savam stāvoklim, pilnīgu mīlestību un atbalstītu viņus ar vārdu un darbiem. Mēs nezinām nevienu citu paklausību, ko no mums var prasīt attiecībā uz to, kuru jūs saucat par pāvestu vai visu tēvu tēvu."²

Dinods (530-610.g. m.ē.) izgaismo ar slavu kristietības vēsturi Velsā - viņš deva ievirzes baznīcas attīstībai savā valstī. Viņa varonīgā personība atstāja spēcīgu iespaidu velsiešu dzīvē. Dinods vadīja ķeltu baznīcu tās izšķirošās tikšanās laikā ar Augustīnu, Anglijas pāvesta baznīcas dibinātāju. Tieši apdāvinātā ķeltu draudzes vadītāja dzīves laikā notika pirmais nopietnais konflikts starp viņiem un pāvesta pārstāvjiem. Apmēram tajā laikā, kad 1260 gadu periods sākās 538. gadā, Dinods kļuva par "ķeltu kristietības" vadītāju Anglijā un Velsā.

Velsieši joprojām uzskata, ka sestais gadsimts bija spilgtākais periods viņu vēsturē.³ Dinoda darbības kulminācija notika laikā, kad Kolumba darbs bija tuvu noslēgumam. Tā kā viņi abi bija vienas un tās pašas ticības vadītāji tajos gados, kad ķeltu baznīca devās triumfa gājienā pa Britu salām, gūstot lielus panākumus Dieva darbā, Dinods mācījās no Kolumba un sekoja viņa evaņģēlizācijas programmai.

Šo pionieru vārdiem vēl pievienosim slavenā Anglijas "ķeltu kristietības" vadītāja Aidana vārdu, kurš strādāja nākamajā paaudzē pēc Dinoda, un mēs kopā ar plašo evaņģēlija darbību varēsīm redzēt ārkārtīgu vienotību, ko parādīja šī draudze.

Lai iegūtu skaidru priekšstatu par apstākļiem, kādos Dinods veica savu lielo darbu, ir svarīgi izpētīt Britu salu vēsturi, jo viņi piedzīvoja trīs iebrukuma viļņus. Velsieši bija pirmie starp Lielbritānijas iedzīvotājiem, kuri izjuta agresiju, ko pāvestība pasniedza ķeltu baznīcai. Velsiešu ticīgie izrādīja ļoti lielu drosmi, daudzi no viņiem atdeva dzīvību ticības dēļ. Ķelti bija slaveni ar drosmi un lika noasiņot Romas impērijas iekarotāju spēkiem. Viena pēc otras pazuda armijas, kas cīnījās ar vietējām ciltīm, kuras apdzīvoja Velsas kalnus.⁴

Velsieši, kas bija liela ķeltu atzaru daļa,⁵ sākotnēji bija pagāni. Daži no tiem bija daudzdievības piekritēji, savukārt citi bija druīdisma sekotāji. Druīdu skolas vēsturē ir pazīstamas ar savām zināšanām un literāro izglītību.

Kristietības iesākums

Kristietība Britu salās ieradās diezgan agri. Evaņģēlija vēsts viņus varēja sasniegt jau apustuļu dienās, kā rakstīja Mosheims: "Mēs nevaram ticami apstiprināt, vai kāds no apustuļiem vai viņu līdzstrādniekiem apmeklēja Britāniju; tomēr, visticamāk, uz šo jautājumu var sniegt pozitīvu atbildi."⁶

Ap 225 g.m.ē. Origēns rakstīja: "Kad Britānija piekrita pielūgt vienu Dievu pirms Kristus nākšanas? Un Mauri? Un visa pasaule? Tomēr tagad, pateicoties Draudzei, visus cilvēkus aicina pielūgt Izraēla Dievu."⁷

Četrus gadsimtus, kad Britānija bija zem Romas impērijas, tur esošie Evaņģēlija sekotāji neko nezināja par baznīcas hierarhijas valdīšanu un krāšņiem Romas rituāliem. Patiesība tika pasniegta apustuliskā vienkāršībā. Britiem evaņģēliju atnāca nevis no Romas, bet gan ar misionāriem no Mazāzijas, kas palika uzticīgi apustuliskajai kristietībai.⁸ Kolumbs, kurš apliecināja tādu pašu ticību kā Dinods, paziņoja, ka viņa baznīca nav saņēmusi neko citu kā Kunga un apustuļu

mācības.⁹ To vēlāk var redzēt viņa konfliktā ar pāvestības līderiem. Tāpēc mums jāsecina, ka agrīnā "britu kristietība" bija apustuliska, nevis pāvesta.

Gotu iebrukums un Romas izlauptības krīzes situācijai pakļāva ķeltu baznīcu Anglijā un Velsā. Impērijas aizsardzības politikā notika fundamentālas izmaiņas. Imperatoriskajiem leģioniem tika pavēlēts pamest Britāniju, jo tie bija nepieciešami Eiropas kontinentā, tuvāk mājām. Impērijas robežas sašaurinājās, briti bija pamesti likteņa varā. Uz salu nekavējoties steidzās mežonīgi pikti no Skotijas un saksi no Skandināvijas. Un, kad ap 449. gadu sākās anglosakšu iebrukuma vilnis, ārzemnieku naidis pret britiem galvenokārt izpaudās viņu attieksmē pret britu baznīcu. Galu galā pagānisms kļuva dominējošs no Lamanša līdz robežai ar Skotiju. Tikai velsieši spēja aizstāvēt savu zemi.

Soli pa solim anglosakši kolonizēja Angliju, un, lai paveiktu to, ko romiešiem prasīja vairākus gadus, viņiem vajadzēja apmēram divus gadsimtus. Nekad nav bijusi tik cēlsirdīga, upurus prasoša un aktīva pretošanās iekarotājiem. Itālijas un Spānijas sagrābšana pārvērtās par migrācijas kustību, bet Anglija tika iekarota pēdu aiz pēdas, soli pa solim. Ar ārzemniekiem cīnījās ne tikai karavīri, bet arī zemnieki, gani, parastie cilvēki, bet pagānu iekarotāji iekaroja viņu zemes. Kristiešu baznīcas tika iznīcinātas vai aizstātas ar pagānu tempļiem. Tomēr šo sadursmju laikā Anglijā ķeltu kristietība izplatījās un nostiprinājās Īrijā, Skotijā un Velsā.

Kamēr anglosaksi atspieda ķeltu baznīcu uz Velsu, Francijā notika lielas pārmaiņas, kas galu galā ietekmēja kristietību Britānijā. Pagāniskie franki, kurš sapņoja ieņemt bagātās Dienvidfrancijas zemes, kas piederēja kristiešiem Visigotiem, lai sasniegtu savus politiskos mērķus, griezās pēc palīdzības, lai saņemtu atbalstu no Romas bīskapa un Romas imperatora. Franči iekaroja Visigotus 508. gadā, tāpēc viņu jaunā katoļu ticība sāka dominēt Francijā. Šie notikumi liecināja par atbilstošām tendencēm Anglijā. Pirms šīs radikālās pārmaiņas Gallijā bija pilnībā pabeigtas, anglosakšu iekarotāji Anglijā izveidoja daudzas spēcīgas alianses. Beigās radās septiņas karalistes, kuras sauc par Heptarhiju. Starp tiem vislielāko uzmanību nopelnīja Kentas karaļvalsts - tā tika paaugstināta agrāk nekā citas un tai bija ciešas attiecības ar Romas baznīcu.

Kentas karalis tajā laikā (560-616.g.) bija Eitelberts, precējies ar Berti, Romas katoļticīgu franku karaļa meitu. Princese Berte piekrita apprecēties tikai ar nosacījumu, ka kopā ar viņu uz Angliju dosies arī viņas garīgais tēvs. Pateicoties šai laulībai, pāvestība ieguva ievērojamas priekšrocības, jo dedzīgajai katoļu karalienei bija atbalsts ne tikai no spēcīgajām Gallijas un Itālijas valstīm, bet arī no austrumu impērijas, kuru imperators bija aliansē ar pāvestību.

Augustīns Lielbritānijā

Kad Augustīns un viņa mūki ieradās salā (597.g.m.ē.), viņu plāniem labvēlīga bija politiskā situācija. Pāvestība vairāk nekā divus gadsimtus mēģināja iznīcināt apustulisko kristietību, kas valdīja Lielbritānijā. Ar viltu un zobenu Romas baznīca vajāja īstenos kristiešus Itālijas ziemeļos un Lielbritānijā. Un, visbeidzot, pāvestība ieguva sabiedroto. Varonīgā britu-ķeltu pretestība vācu-anglosakšu iebrucējiem tracināja tos. Reliģiskais naidis, ko veicināja pāvestība, tagad tika apvienots ar anglosakšu nacionālo naidu.

Ierodoties, Augustīns devās uz Kenterberiju, Kentas galvaspilsētu. Viņš un viņa pavadoņi tuvojās, "apveltīti ar dievišķu un nevis maģisku cieņu, nesot īpašu zīmi- sudraba krustu un uz plāksnes uzgleznotu mūsu Kunga un Pestītāja attēlu, dziedot litāniju."¹⁰ Viņu izteikumi par "paklausību Visvarenajiem" un neatlaidīgie mēģinājumi pārliecināt visus, ka neredzamo Dievu var attēlot uz plāksnes (lai arī Dieva bauslis aizliedz pielūgt tēlus), kļuva par smagu pārbaudījumu kristietības sekotājiem, kura tika izplatīta starp anglosakšiem. Galu galā, vai pravietis neteica par Dievu: "Kam jūs Mani pielīdzināsīt, ka Es tam būtu līdzīgs?" (Jes. 40:25).

Ieradušajiem mūkiem tika uzdots mācīt atklāti, atjaunot un atvērt baznīcas, kuras bija iznīcinājuši pagānu anglosakši. Cik formāls, politisks solis bija desmit tūkstošu Kentu pavalstnieku masveida kristīšana, ko veica Augustīns, kļuva skaidrs uzreiz pēc monarha nāves, kad karaļvalsts iekrita atpakaļ pagānismā. Droši vien Augustīna ietekmes dēļ tika pārskatīti vecie likumi, kas

paredzēja parasto sodu par vienkāršu pilsoņu apvainošanu, deviņkārtīgu sodu par karaļa apvainošanu, bet vienpadsmit reizes par bīskapa apvainošanu un divpadsmit reizes par baznīcas ēkas apgānīšanu.

Tam sekoja vairāku laulību noslēgšana politisku iemeslu dēļ starp karalisko ģimeņu pārstāvjiem. Varbūt visnozīmīgākie panākumi, ko sasniegusi Augustīna, bija Romas katoļu princeses Etelbergas (Edilburga) laulība, Etelberta meitas laulības ar pagānu karali Edvīnu, Nortumbrijas valdnieku. Vēlāk notika Romas katoļu princeses Enfledas, karaļa Etelberta mazmeitas, laulība ar Nortumbrijas karali Osviju, Edvīna mazdēlu, kurš sava dievbijīgā tēva - slavenā Jonas salas Kolumba skolas absolventa karaļa Osvalda - ietekmē pieņēma ķeltu ticību. Kā rāda šie piemēri, Romas politika tajā laikā aktīvi izmantoja katoļu princešu apprecēšanas politiku ar to valstu valdniekiem, kuru ticība būtu jāizskauž. No šīm princesēm vislielākā ietekme bija Enfledai. No ķeltu baznīcas viņa novērsa sava vīra, Nortumbrijas karaļa Osviju sirdi. Pirms tam viņš kā monarhs desmit gadus sekoja sava dievbijīgā tēva pēdās.

Karalis Arturs un citi jaunie Velsas varoņi

Velsas varoņa karaļa Artūra vārds sekmēja visa romantiskās literatūras žanra rašanos. Viņš piedalījās daudzās sīvās cīņās pret anglosakšu iebrucējiem. Acīmredzot Artūrs bija Dieva zobens, kas aizsargāja britu baznīcu. Viņam tiek piedēvēta daudzu baznīcu celtniecība un remonts, kā arī uzvaras cīņās. Vēsturnieka Gibona piezīme:

Jebkurš britu vārds nobālēs Artūra nezūdošās slavas – Silūru mantinieka Dienvidvelsas prinča priekšā, - kurš bija ievēlētais karalis un tautas karavadonis. Pēc dažiem aprēķiniem, viņš uzvarēja divpadsmit cīņās pret Angļiem ziemeļos un Sakšiem rietumos. Bet pēdējos varoņa dzīves gadus aizēnoja tautas nepateicība un ieslodzījums savās mājās.¹¹

Ķeltu baznīcas straujā izaugsme, kas sākās karaļa Artūra laikā un ilga līdz Augustīna ierašanās brīdim, pāvesta baznīcai radīja daudz nopietnu nepatīkšanu. Dr.A.Ebrards, saka par pāvestu Gregoriju I šādi: "Īrijas baznīca Britānijā, kas bija brīva no Romas, un misijas centri Britu salās jau pastāvēja. Viņš piešķīra Augustīnam jurisdikciju pār visiem Britānijas baznīcas bīskapiem."¹² Fakts, ka pāvests Gregorijs I iecēla Augustīnu par Lielbritānijas arhibīskapu, kā arī Romas katoļu bīskapiem, pierāda, ka Pontifikāts plānoja izskaust ķeltu baznīcu.

Augustīns pārliecināja Kentas karali Etelbertu pulcēt ķeltu skolotājus no tuvākajām Lielbritānijas provincēm uz Augustīna ozolu - vietu, kas, iespējams, atradās Severnas upes krastā. Sanākušie tika nosūtīti uz slaveno ķeltu koledžu Bangorā, Velsā. Pāvesta vēsturnieks Beda Godājamais ziņo, ka šis lielais studentu teologu komplekts bija jāsadala septiņās daļās, no kurām katrai bija savs diakons. Kopumā bija vismaz trīs simti cilvēku, un viņi dzīvoja, pelnot iztiku ar savām rokām.¹³

Dinods, būdams savas koledžas vadītājs atbilstoši tā laika ķeltu baznīcas organizācijai, bija arī galvenais Velsas baznīcas vadītājs. Ja Dinods piedalītos ierosinātajā sanāksmē, Augustīnam būtu iespēja tikties ar izglītotu agrīnās britu kristietības pārstāvi.

Pie Augustīna ozola ieradās, profesoru un skolotāju delegācija no Bangoras Velsā, kuru koledžu, iespējams, varēja uzskatīt par britu garīgo centru.¹⁴ Romas katoļi sāka apvainot ķeltu mācītājus par baznīcas vienotības iznīcināšanu. Augustīns pieprasīja viņiem atteikties no Lieldienu svinēšanas metodes, lai saglabātu katoļu vienotību un apņemtos kopīgi sludināt evaņģēliju pagāniem. Bija daudz diskusiju. Šiem mācītājiem, kuru baznīca bija neatkarīga no Romas pāvesta un nekad nebija uzturējuši sakarus ar Romu, kļuva pilnīgi skaidrs, ka pakļaušanās prasībām nozīmēja patiesības zaudēšanu. Viņi atteicās ņemt vērā Augustīna un viņa pavadoņu pavēles un rīkojumus. Kalpotāji atbildēja, ka viņu prioritāte ir tiesības ievērot savas kristīgās paražas. Briti drosmīgi paziņoja, ka "viņi nevar atkāpties no savām senām paražām bez savas tautas piekrišanas un atļaujas."¹⁵ Tā rezultātā tika nolemts ieplānot otro sanākumi.

Otrā sanāksme par baznīcas doktrīnām

Pēc Bedas Godājamā teiktā, otrajā sanāksmē ieradās septiņi bīskapi, un daudzi izglītoti briti. Pirms došanās uz sanāksmi delegāti apmeklēja vienu no saviem Vecajiem, kurš izcēlās ar dievbijību un gudrību, lai lūgt viņa padomu. Viņš teica, ka viņiem jāļauj Augustīnam un viņa grupai ierasties pirmajiem uz notikuma vietu. Ja, ierodoties britiem, Augustīns pieceļas no savas vietas un pieņem viņus ar Kristus lēnprātību un pazemību, tad viņiem vajadzētu uz viņu skatīties kā uz Debesu sūtni. Bet, ja viņš izrādīs iedomību un augstprātību, tā būs zīme, ka viņiem nevajadzētu pakļauties viņa autoritātei un atteikties sekot viņam.

Kad delegāti ieradās notikuma vietā, Augustīns jau bija tur. Viņš nevēlējās piecelties un palika sēdēt savā vietā. Augustīns pavēlēja britiem svinēt Lieldienas saskaņā ar Romas baznīcas izveidoto kārtību, kā arī atstāt viņu evaņģēlija kārtību un kļūt par katoļiem. Bet delegāti, atbildot uz viņu, nosodīja viņu par iedomību un pilnīgi un apņēmīgi noraidīja Augustīna prasības par Romas baznīcas augstākās autoritāti atzīšanu un pāvesta, kurš viņu nosūtīja, pārākumu. Viņi paziņoja, ka "viņi neizpildīs nevienu no šīm prasībām un nepieņems viņu kā savu arhibīskapu."¹⁶ Tāpēc Augustīns, prognozējot viņu nāvi, sacīja: "Ja jūs nepievienojaties ar mums, tad nāve jūs gaida no jūsu ienaidnieku rokām."¹⁷

Džeims Ašers par šo diskusiju raksta: "Velsas hronisti tālāk ziņo, ka Bangoras abats Dinods ir iesniedzis dažādus argumentus, kas apstiprina, ka delegāti nedrīkst viņam pakļauties." No tā paša autoritatīvā avota mēs uzzinām to, ko velsieši teica, atbildot uz Romas kalpotājiem: viņi turas pie tā, pie kura turējās viņu svētie tēvi, kuri bija Dieva draugi un apustuļu sekotāji, un tāpēc viņiem nevajadzētu tos aizstāt ar citām mācībām."¹⁸

Drīz pēc šī strīda starp Dinodu un Augustīnu, velsiešu garīdznieki bija aculiecinieki viņu jauno kalpotāju briesmīgajai nāvei karā, kas tika vērsta pret britiem un Britānijas baznīcu Velsā. Nortumbrijas karalis Etelfrīts pulcēja pret viņiem lielu armiju. Gatavojoties uzbrukumam, viņš pamanīja Dievu lūdzošu jauniešu grupu, kurā bija apmēram tūkstoši divi simti cilvēku. Viņi bija no slavenās Velsas Bangoras koledžas. Kaut arī šie cilvēki atteicās nēsāt ieročus, viņi mēdza lūgt par karavīriem, par savu tautu, kas cīnījās par savu nacionālo eksistenci. Uzzinājis, kas ir šie jaunieši, Etelfrīts iesaucās, ka viņu lūgšanas apliecina, no kuras puses viņi ir, pat ja viņi nenēsā ieročus, un ka viņš tos vispirms nogalinās. Pēc viņa velnišķīgās pavēles jaunieši tika tūlīt iznīcināti. Asins izliešana bija tik liela, ka pāvesta vēsturnieks Beda Godājamais nolēma, ka šādā veidā tika izpildīts Augustīna lāsts.

Ašers pierakstīja vairākus slavenu Velsas bardu dzejoļus. Ievērojams dzejnieks Taliesins rakstīja:

"Bēdas tam, kurš neglābj savas svētās aitas no Romas vilkiem."

Apbrīnojams ir Velsas baznīcas vadītāju gars. Viņi, tāpat kā visi, zināja anglosakšu armiju nežēlību, kas pastāvīgi veica uzbrukumus. Papildus tam tika izvirzītas pāvesta emisāru un savienību prasības, kuras atbalstīja Francijas karalis un Romas imperators. Plaša starp abām ticīgo kategorijām kļuva arvien dziļāka un plašāka. Pāvests Gregorijs, kurš nosūtīja Augustīnu uz Lielbritāniju, izdeva bullu, kurā teikts, ka baznīcas pirmo četru ekumēnisko koncilu dekrēti ir tikpat iedvesmoti kā pats Evaņģēlijs. Tas bija šausmīgs mēģinājums izvērst cilvēku paplašināto Svēto Rakstu kanonu pieņemšanu. Ķeltu baznīca noraidīja bullu un palika uzticīga Bībelei un tikai Bībelei.

Turklāt velsieši neatbalstīja to, ko Augustīns darīja Kentā. Pēc Gregorija ieteikuma viņš tā vietā, lai aizliegtu pagānu svētkus un tradīcijas, sāka tās svētīt. Bet apustuļiem un viņu tiešajiem mantiniekiem bija ierasts atcelt pagānu upurēšanas tradīcijas, kas, viņuprāt, tika veikti dēmoniem.¹⁹ Pirmos trīs gadsimtus agrīno kristiešu draudzēs netika atļauts izmantot nevienu attēlu.

Turklāt, apgalvojums, ka ārvalstu itāļu arhibīskapa pārākums, kuru it kā iecēlis Dievs par vispasaules baznīcas vadītāju, pamatojoties uz apustulisko pēctecību, bija aizskarošs Velsas baznīcai, kas savu ticību mantoja tieši no apustuļiem.

Nākamais strīdīgais jautājums bija izpratne par bīskapa amatu. Ķeltu baznīca saglabāja sākotnējo izpratni par Jaunās Derības kārtību šajā jautājumā, saskaņā ar kuru bīskaps bija draudzes gans un kalpotājs un nevis garīgais skolotājs, kurš savu varu ieguvis no Romas katoļu hierarhijas augstākā ranga.

Vēl viens klupšanas akmens starp Velsas baznīcu un pāvestu bija Romas pieaugošais pieprasījums pēc celibāta. "Tuksneša draudze" vienmēr ir saglabājusi brīvību precēties, ko Dievs ir devis saviem kalpotājiem. Dažreiz, kad misionāriem nācās pārdzīvot briesmas, ilgstošas grūtības un daudz ceļot, viņi izvēlējās dzīvot vientuļnieka dzīvi. Šie gadījumi bija diezgan reti izņēmumi, un, protams, šādu izvēli diktēja tikai personisks lēmums, bet tas nekad nekļuva par nepieciešamu nosacījumu iesvētīšanai kalpošanā. Pat savas varas ziedu laikos pāvestam nekad nav izdevies piespiest pat ar varu Velsas garīdzniekus celibātam, kaut arī tika daudzreiz tika mēģināts to darīt.²⁰

Tad izcēlās cīņa par sestdienu. Vēsturnieks A. S.Fliks atzīmē, ka ķeltu draudze septīto nedēļas dienu ievēroja kā Bībeles sabatu.²¹ Ticīgie pretojās mēģinājumiem viņus uzskatīt par jūdaistiem tikai tāpēc, ka viņi apzināti ticēja: nedēļas septītā diena saskaņā ar ceturto bausli joprojām ir saistoša. Turklāt tas pats pāvests Gregorijs parakstīja oficiālu dokumentu, kas vērsts pret vienu no pašas Romas pilsētas daļām, jo tur dzīvojošie ticīgie kristieši atpūtās un sestdienās rīkoja dievkalpojumus.²² Kad fakti rāda, ka šajā laikā - septītajā gadsimtā - visā pasaulē joprojām bija daudz kristiešu baznīcu, kas ievēroja septīto dienu, Dieva iesvētīti ceturtajā dekaloga pavēlē un nesvinēja svētdienu, mēs varam pilnībā saprast šīs apustuliskās baznīcas, kurš atteicās pielūgt citu dienu.

Ir daudz pierādījumu tam, ka sestdienu visā Velsā ievēroja līdz 1115.gadam m.ē., kad pirmais Romas bīskaps tika iecelts par galveno Svētā Dāvida pilsētā.

Vecās Velsas baznīcas, kas ievēroja Sabatu, pat toreiz nelocīja ceļus Romas priekšā, bet aizbēga uz savām paslēptuvēm, "kur evaņģēlija dekrēti tika veikti to sākotnējā formā, kurus nebija samainījusi sabojātā Romas baznīca."²³

Velsieši nepiekrita pakļauties pāvestībai, kurus vadīja Augustīns. Velsas draudze palika neatkarīga. Tagad nekas vairāk Romu neiepriecinātu, kā ķeltu baznīcas iznīcināšana.

Pārmaiņas notika, kad Viljams Iekarotājs ar saviem normāņu karotājiem izsēdās Anglijas krastos un nogāza anglosakšu varu. Šeit var izsekot ļoti interesantu paralēli. Kad franki, vēl būdami pagāni, šķērsoja Reinu, lai uzbruktu Gallijai, pāvests, atbalstot šīs jaunās pagānu ciltis un paļaujoties uz viņu spēcīgo aliansi ar austrumu imperatoru, tā ietekmēja iebrucējus, ka, iznīcinot Galliju, viņi iznīcināja ķeltu baznīcu.

Ir ļoti skumji soli pa solim sekot politiskajiem lēmumiem, kuru mērķis ir izspiest ķeltu baznīcu Velsā. Var tikai apbrīnot neatkarību un uzticību evaņģēlijam, ko Lielbritānijas kristieši pildīja turpmākajos gadsimtos. Dinods ir vietējās draudzes izcilā vadītāja piemērs. Ja viss konflikts notiktu tūlīt pēc Viljama Iekarotāja ierašanās un nebūtu tik ilgs un nogurdinošs, agrīnā ķeltu baznīca, bez šaubām, tur būtu palikusi. Tomēr soli pa solim ar intrigām, glaimiem, draudiem, izmantojot angļu armijas atbalstu un spēcīgu pāvesta ietekmi Itālijā un Francijā, septiņus gadsimtus vēlāk uzvaru guva pāvesta garīdznieki.

Veiktie pasākumi britu pakļaušanai

Analizējot dažādas pāvestības darbības, kuru mērķis ir panākt britu pakļaušanu, mēs varam izcelt šādus galvenos punktus. Pirmkārt, daļu ķeltu garīdznieku izdevās pārliecināt saņemt ordināciju no visas Anglijas pāvesta primāta - Kenterberijas arhibīskapa. Otrkārt, Anglijas bīskaps pārņēma pilnvaras iecelt garīdzniekus Velsā. Treškārt, Anglija, kas bija guvusi uzvaras dažos karos, kā iekarotāja pieprasīja daļu teritorijas Velsas valstī, kur viņa tagad varēja uzcelt katoļu klosterus un novietot katoļu bīskapu pār draudzēm. Ceturtkārt, Velsā bāzētais Normāņu bīskaps bezkaunīgi izmantoja zemes tiesību pievienošanas politiku, ka var pretendēt uz zemi, kura pieder jebkuram kaimiņu muižniekam, kuram bija nesamaksāti nodokļi. Piektkārt, pāvesta garīdznieki Anglijā pielika lielas pūles, lai sanaidotu Velsas ķeltu garīdzniekus ar Velsas kņaziem. Sestkārt, Romas

varas iestādes pārliecināja Velsas kņazus, ka viņu pašu interesēs nošķirt savas intereses no vietējo draudžu interesēm un tas atnesīs tikai labu. Septītkārt, kad pāvesta garīdzniecība bija pietiekami nostiprinājusies Velsā, tās kalpotāji sāka rīkot vietējās koncilus un sanāksmes. Astotais, vēl viens solis tika gatavots iepriekš, lai vietējie garīdznieki paklausītu katoļu bīskapam, kurš viņus apmeklēja.

Pateicoties karaļa Edvarda I uzvarām, lietas uzņēma jaunus apgriezienus. Šis agresīvais komandieris, kurš gāza seru Viljamu Vollesu no Skotijas un Velsas princi Llevelinu, paziņoja par savām tiesībām būt par Velsas baznīcas galvu un Velsas valdnieku. Ar dekrētu, kam bija likuma spēks, viņš nolēma, ka Anglijas likumiem jāklūst par procedūras kodeksu katrā Velsas grāfistē, kuru apmeklēja karalis. Viņš pieprasīja, lai citur baznīcā dominētu vecie ķeltu garīgie likumi, bet laicīgās lietas regulēja Anglijas kodeksi. Tādējādi no 1272. gada līdz karalim Henrijam VIII Velsa vairs nebija Velsas civilo un reliģisko likumu pakļautībā, bet dzīvoja trīs dažādu kodeksu pārvaldībā.

Tas viss tika izskausts Henrija VIII valdīšanas laikā, kurš pavēlēja Anglijas civiltiesības un reliģijas likumus piemērot visā Velsā. Šim lēmumam bija milzīga ietekme uz Velsas tradīcijām. Ķeltu draudzes ietekme palika ļoti vāja. Velsas garīdznieki nonāca sarežģītā situācijā - ķeltu baznīcas kalpotājiem vajadzētu vai nu atteikties no gadsimtiem ilgas pārliecības un paražām, vai arī samierināties ar to, ka viņi tiek atzīti par nemierniekiem pret valsts augstākajiem likumiem.

Šī situācija saglabājas līdz šai dienai. Tas pavairoja to cilvēku rūgtumu, kuri iepriekš nebija jutuši īpašu mīlestību pret anglosakšu valdību. Viņiem ar spēku uzspiestās izmaiņas tika pieņemtas ārkārtīgi negribīgi, tāpēc, kad 18. gadsimtā Velsu pārņēma metodistu kustību, cilvēki, kas vienmēr pretojās nedzīvajiem rituāliem un bija gatavi atgriezties pie Evaņģēlija, viņus sagaidīja ar prieku.

Tieši Velsas ķeltu baznīca, nevis pāvesta baznīca, ir saikne starp apustulisko kristietību un turpmāko gadsimtu protestantismu. Lai arī gadsimtiem ir pagājuši, vecie reliģiskie pamati joprojām tiek saglabāti. Nesamierināmo cīņu starp šīm ķeltu un Romas baznīcām var rezumēt ar D. V. Vilisa Bunda vārdiem:

„Strīds nekavējoties pārcēlās no cīņas starp kristietību un pagānismu uz nāvējošo cīņu starp latīņu un ķeltu baznīcām. Anglijas ziemeļos triumfēja latīņu baznīca. Viņa piespieda ķeltu misionārus atkāpties uz Skotiju un Īriju, oficiāli pakļaujot Angliju Romas pārvaldībai. Bet Velsā rezultāts bija citāds. Šeit latīņu baznīcai tika dots spēcīgs pretspars, un tā gandrīz cieta pilnīgu sakāvi. Šeit "ķeltu kristietība" ilgu laiku saglabāja savu pozīciju ar tai raksturīgajām idejām un īpašo pārliecību."²⁵

12.nodaļa Aidans un Anglijas baznīca

"Ne jau Kenterberijas Augustīns, bet iesvētītie īru gaeli(Gaelic) - Aidans, Finans, Kolmans, Meldubs, Diuna un citi - bija tie, kas pirmie atnesa kristīgās kultūras evaņģēliju mežonīgām angļu ciltīm katrā Heptarhijas ielejā."

Patriks Īrijā, Kolumbs Skotijā, Dinods Velsā bija ķeltu valodā runājošo cilvēku garīgie līderi. Bet Aidans, Kolumba ķeltu skolas students, tika aicināts sludināt pagānu anglosakšiem Anglijā. Anglijas pievēršana bija lielākais Aidana darba panākums un misionāra centības uzvara. Iekarojot Lielbritāniju ar zobenu, pagāni gandrīz pilnībā iznīcināja seno britu baznīcu. Apmēram divsimt gadus vēlāk, pateicoties Aidanam un viņa domubiedriem, šī evaņģēliskā draudze, kas nebija saistīta ar Romas baznīcu, ar Evaņģēlija palīdzību atguva gandrīz divas trešdaļas no pagānu iekarotajiem.²

Aidana laikos Anglija tika sadalīta septiņās karaļvalstīs - Heptarhijā. Mersija -atradās karalistes centrā un bija vislielākā. Nākamā lielākā bija Nortumbrija, kas aizņēma šīs teritorijas ziemeļaustrumu daļu. Tieši tur Aidans sāka savu lielo darbu. Northumbrijas dienvidos gar krastu

atrodas Austrumanglija, Esseksa (Austrumu Saksoņu karaliste), Kenta un Saseksa (Dienvidu Sakšu karaliste). Uz dienvidrietumiem no tiem atradās septītais Heptarhijas loceklis - Vesseksa (Rietumu Sakšu karaliste).

Aidana raksturs un izglītība

Uz rietumiem un ziemeļiem no šīm septiņām pagānu anglosakšu valstībām bija ķeltu kristiešu zemes - Velsa, Īrija un Skotija. Un dienvidaustrumos atradās franku karaliste, kuru pārvaldīja pāvesta monarhi.

Aidans ieradās no Jonas, kura līdz tam laikam bija kļuvusi par izcilu universitāti.³ Tās katedrās mācīja slaveni zinātnieki. Šis fakts atstāja iespaidu uz slaveno angļu rakstnieku Dr. Samuēlu Džonsonu, un viņš rakstīja: "Mēs staigājām pa šo slaveno salu, kas kādreiz bija Kaledonijas zemju zināšanu bāka, kur mežonīgās ciltis un ceļojošie barbari varēja izmantot zināšanas un reliģijas svētības."⁴ Daudzi ceļotāji apmetās Jonas viesnīcās, kad Aidans bija studentu gadu, un viņš labprāt uztvēra stāstus, ko stāstīja jūrnieki no Islandes, no dienvidu zemēm un citām pasaules malām.⁵ Jaunietim bija daudz jāzina par septiņām pagānu Anglijas karaļvalstīm, jo daudzi angļu ieradās Kaledonijā. Pārsvarā tie bija bēgļi un skotu sagūstītie gūstekņi.

Divi notikumi tik ļoti ietekmēja jaunieti, kas tie noteica viņa aicinājumu kā cilvēkam ar neparastu raksturu. Pēc karaļa Osvalda lūguma draudze Jonā izvēlējās vienu no tās studentiem doties uz Nortumbriju kā evaņģēlistu. Sūtnis izcēlās ar askētisku attieksmi pret dzīvi un zināšanām, taču, neskatoties uz to, viņš ātri atgriezās mājās, sūdzoties, tāpat kā desmit senie izlūki, par nīknajiem cilvēkiem un lielajām grūtībām, ar kurām nācās saskarties. Lai arī viņam ļoti patika izrādīt savu talantu, bet viņam nepietika ticības, lai veiktu kalpošanu. Tad sapulce ievēlēja citu studentu, kurš, ieguva anglosakšu sirdis, izrādot ārkārtēju mīlestību, laipnību un pacietību. Tas bija jaunais Aidans.

Vēl viens faktors, kas ietekmēja jaunieti, bija tālredzīgs Osvalda lēmums, tās zemes valdnieka, kur bija uzaicināts Aidans. Kopš agras jaunības šis valdnieks zināja par savu pagānu cilvēku naidu pret britiem, kas noveda pie 1200 neapbruņotu lūdzošu studentu nāves.⁶ Viņš bija arī liecinieks sava pagānu tēva formālajai pievēršanai kristietībā, kuras pārstāvis bija priesteris Pavlins, kurš tika nosūtīts no Kentas. Vēlāk, kad Nortumbrija iekrita atpakaļ pagānismā pēc Osvalda tēva nāves, priesteris aizbēga. Pats Osvalds bija spiests bēgt no savas zemes. Viņš patvērās Jonā. Pēc kāda laika atgriezās tautiešu mīlestība pret Osvaldu ģimeni un atdeva viņam karaļa troni. Romas bīskaps Pavlins joprojām bija dzīvs un tuvu, taču Osvalds vēlējās, lai Nortumbrijas iedzīvotāji sekotu Kolumbam, tāpēc viņš negriezās pie šī priestera, bet ataicināja garīgo vadītāju no Jonas.

Romas misija Kentas karalistē

Nortumbrija nebija vienīgā anglosakšu karaliste, kura, atsakoties no katolicisma, nonāca pagānismā un pēc tam ķeltu baznīca to atkal atguva priekš Kristus. Visa 1260 gadu perioda vēsture rāda, ka tieši "Tuksneša draudze", kas cīnījās par savu eksistenci, palīdzēja Romas katoļticībai izdzīvot pāvesta zemēs. Kad tā tika aizstāta vai iznīcināta noteiktos apgabalos, kristietības principi ātri sāka zaudēt savu autoritāti. Tas notika Esseksā, Mersijā, Austrumanglijā un Kentā. Lai to saprastu un izsekotu Aidana un viņa pēcteču lielajam darbam, ir jāņem vērā Augustīna un viņa četrdesmit mūku aktivitātes, kuri 597. gadā ieradās kopā ar viņu no Romas uz Kenterberiju.

Ir svarīgi ņemt vērā nosacījumus, ko pāvests Gregorijs sniedza Augustīnam pēc tam, kad viņš ar pagānu karaļa Etelberta katoļu sievas Bertas palīdzību, viņam un viņa mūkiem ieņēma stingrus pozīciju Kentā:

"Sākumā Gregorijs plānoja iznīcināt visus pagānu tempļus, un viņš, protams, par to informēja karali Etelbertu. Bet visu rūpīgi pārdomājis, viņš mainīja savas domas un steidzīgi nosūtīja vēstuli ar abatu Mellitu, kurā viņš teica, ka pagānu tempļus, ja tie ir labi uzbūvēti, nevajag iznīcināt, tie jāaplaista ar svētu ūdeni, jāiesvētī ar svētām relikvijām un jāpārvērš dzīvā Dieva tempļos. Tas viss tika darīts, lai piespiestu cilvēkus pulcēties viņiem pazīstamās vietās. Turklāt

svētkus par godu elkiem, kurus cilvēki tie zaudēja, lika aizstāt ar citiem - vai nu baznīcu iesvētīšanas gadadienām, vai svētkiem par godu svētajiem, kuru relikvijas tajās tika glabātas. Tādās dienās cilvēki bija jāiemāca būvēt lapenes ap baznīcām, kurās viņi varētu ēst svētku ēdienus, un tādējādi pateikties visu Svētības devējam par šīm ātri bojājošajām dāvanām. Ja cilvēkiem ļaus neaizliegt sev dažus jutekliskus priekus, tad būs vieglāk viņus novirzīt uz iekšējo un garīgo pasauli"⁷

Vēsturnieks Alberts Henrijs Nūmans šādi aprakstīja metodes, kuras pielietoja Augustīns: "Slavinot askētisko dzīvi, stāstot par iedomātajiem brīnumiem un apsolut daudzas zemes svētības, viņiem izdevās pārvērst Sakšu karali Etelbertu, kuru misionāri kristīja upē ar apmēram desmit tūkstošiem sekotāju. Starp karali un Svēto troni tika noslēgta spēcīga savienība, un misionāri uzsāka grūtāku uzdevumu pakļaut Britānijas kristiešus Romai. Kad visi pārējie šī mērķa sasniegšanai izmantotie līdzekļi bija bezjēdzīgi, Romas atbalstītāji pārliecināja Saksijas karali sākt karu pret tiem. Vienlaicīgi tika nogalināti trīs tūkstoši Britānijas kristiešu. Daudzu gadsimtu laikā senās britu kristietības pārstāvji Velsā, Skotijā, Īrijā, kā arī dažās Vācijas daļās pretojās Romas iebrukumiem, un šāda veida kristietība, iespējams, nekad pilnībā nepazuda."⁸

Aidana misijas darbs

Tieši pretēja Augustīna izmantotajām metodēm Kentā bija Aidana darba metodes Nortumbrijā. Pāvestības piekritējs Džons Lingards atzīmē:

Tiklīdz Aidans saņēma iesvētīšanu kalpošanai, viņš devās uz Osvalda karalistes galmu. Viņa ierašanos sagaidīja ar vispārēju prieku; un karalis cēlsirdīgi atļāva tulkot sakšu valodā pamācības, ko misionārs pasniedza dzimtajā valodā. Bet Aidans guva lielus panākumus vairāk pateicoties savām personīgajām īpašībām, nevis saviem svētrunām. Stingras atturības dzīve, dziļa bagātības nicināšana un uzcītīga savu pienākuma izpilde ieguva iedzīvotāju sirdis un cieņu, un viņa argumenti pārliecināja klausītāju prātus. Katru dienu pieauga to cilvēku skaits, kuri pievērsās Dievam. Un dažus gadus vēlāk Nortumbrijas baznīca ieguva stabilu un uzticamu pamatu."⁹

Aidanam bija līdzsvarots raksturs. Viņš kļuva par dedzīgāko misionāru starp visiem lielajiem draudzes vadītājiem. Viņa darba mīlestība bija pārsteidzoša. Viņš nekad nav pavadījis laiku dīkā. Aidanā, tāpat kā daudzos jaunos misionāros, kurus sūtīja no Patrika un Kolumba skolas, dega sirdī dzīvās uguns liesma. Bede Godājamais par viņu rakstīja:

"Viņa mācības priekš cilvēkiem raksturīgākā iezīme bija tā, ka viņš un viņa sekotāji dzīvoja tā, kā mācīja. Viņš nekad netiecās uz pasaulīgo un nemīlēja šo pasauli, bet priecājās, ka varēja nekavējoties izdalīt nabadzīgajiem visas dāvanas, kuras viņam bija dāvinājuši ķēniņi un bagātnieki. Viņš mēdza apceļot pilsētas un valsti ar kājām, nekad ar zirgu, ja vien viņu nepiespieda kāda steidzama vajadzība. Un ikreiz, kad viņš satika kādu cilvēku savā ceļā, viņš aicināja viņus pievienoties ticības apliecinājumam, īpaši, ja viņi bija neticīgi. Viņš stiprināja ticīgos, pamudinot viņus ar saviem vārdiem un darbiem uz žēlsirdības un laipnības darbiem."¹⁰

Tik cēls darbs tika darīts arī citās anglosakšu valstīs. Par kādu pamudinājumu šī evaņģēlija kustība ir kļuvusi tiem, kam ir tāda pati ticība, kas strādāja pie pagānu pievēršanas Persijā un Tālos Austrumos. Viens viduslaiku vēsturnieks savos laikrakstos aizrautīgi stāsta par to, ko Dievs izdarīja karaļa Osvalda labā. Viņš uzskaita visas tautas - britus, skotus, piktus un angļus, kā arī Britānijas provinces, kuras valdīja Osvalds.¹¹

Aidans bija lūgšanu vīrs. Viņš aizgāja savā mazajā istabā un aizvēra aiz sevis durvis. Saliēcis ceļus, viņš patiesi lūdza Dievu. Aidanam bija skaidra patiesības un pienākuma izpratne un viņam vienmēr bija glābjoša un pārveidojoša ietekmi uz visiem, kas bija viņam blakus.

Šis nenogurstošais Tā Kunga kalps izrādīja lielu līdzjūtību nabadzīgajiem un trūcīgajiem un pielika lielas pūles, lai atvieglotu viņu likteni. Viņi teica, ka viņš ir dziļi nobažījies par nabadzīgo cilvēku labklājību un vergu stāvokli. Aidans darīja visu iespējamo, lai viņus atbrīvotu."¹² Kaut arī Bede Godājamais un paūž nožēlu par Aidana atteikšanos pieņemt pāvestības mācības, tomēr viņš ar lielu

atzīšanu saka, ka šis misionārs nepalaidis garām neko tādu, ko atradis apustuļu un praviešu rakstos, un ļoti centīgi mēģinājis visu pildīt.¹³

Aidans kļuva par daudzu draudzes skolu un koledžu dibinātāju. Kad viņš sāka savu kalpošanu, karalis Osvalds nodeva viņam Lindisfarnes salu. Tā atrodas pie Nortumbrijas austrumu krastā. Tad karaļvalsts galvaspilsēta atradās diezgan tuvu salai, bet tomēr tā atradās pietiekami tālu no galvenajiem saziņas ceļiem, kas radīja labus apstākļus izglītības centra izveidošanai. Izmantojot Jonas salu kā modeli, Aidans, organizējot šo koledžu, izdarīja Anglijai tāpat, ko Kolumbs izdarīja Skotijas labā. Zeme tika izmantota labības un dārzeņu audzēšanai, lai pabarotu studentus un skolotājus. Ķeltu baznīcas mērķis bija daudzu apmācības centru pamats, nevis liela cilvēku skaita un bagātības koncentrēšana vienā vietā. Aidans un viņa sekotāji uzcēla tikai tās ēkas, kuras mācību centriem patiešām bija vajadzīgas.

Džons Lingards saka, ka visos rakstos Aidans centās atdarināt savu skolotāju Kolumbu.¹⁴ Pēc pirmās Aidana skolas līdzīgi mācību centri parādījās Bernicē, Deirā, Mersijā un Austrumanglijā. Aidana darbība bija Patiesības triumfs. Pirmo reizi tika iznīcināta pagānisms, un iedzīvotāji pieņēma reliģiju, kuras pamatā bija Jaunās Derības mācības.

Aidans un viņa tiešie pēcteči - Finans un Kolmans - ir spējuši veikt šādu kalpošanu tikai trīsdesmit gadus. Bede raksta, ka Aidans varēja strādāt septiņpadsmit gadus, desmit gadus - Finans un trīs gadus - Kolmans.¹⁵ Neskatoties uz to, ka šis periods bija tik īss, ķeltu baznīca pieauga un uzplauka tā, ka Džons Meisners paziņoja: "Agrīnajai ķeltu kristietībai tādējādi bija ļoti spēcīga ietekme uz šo valsti laikā, kad Kentā ieradās pirmie katoļu emisāri."¹⁶ Edvards Hulme raksta, ka "Aidans bija Anglijas apustulis."¹⁷

Ķeltu draudzes mācību centri

Galvenais Aidana panākumu atslēga bija kalpotāju apmācības centri. Runājot par šīm izglītības iestādēm, daudzi autori tos sauc par "klosteriem", izmantojot šo vārdu tā sākotnējā nozīmē. V.M.Heatheringtons sniedz papildu pierādījumus tam, ka agrīnās britu kristietības dzimtene bija uz austrumiem, un vārdi "mūks" un "klosteris" nenozīmēja izolētu vientuļu vīriešu vai neprecētu sieviešu kopienu, jo šādi izteicieni mūsdienās ir vispārzināmi. Turpretī britu teoloģisko semināru studenti bija precēti cilvēki, kuru dēļ bieži vien pildīja kalpošanas un baznīcas pienākumus. Turklāt šis autors apgalvo, ka tur, kur Kaldi vai ķeltu kristieši nodibināja jaunas apmetnes, galveno amatpersonu ievēlēja balsojot, un viņu neiecēla neviens ārzemju bīskaps: "Viņš patiesībā nebija nekas vairāk kā" pirmais starp vienlīdzīgajiem."

Arhibīskaps Džeims Ašhers raksta, ka "mūsu klosteri senatnē bija kalpošanas teoloģiskās skolas. Cilvēki parasti ieradās mācībās šādās zinātnisko teologu koledžās, un šīs izglītības iestādes pastāvīgi nodrošināja draudzi ar apmācītiem kalpotājiem."¹⁸

Turklāt pētnieks Džozefs Binghamas pieliekot ievērojamu piepūli, izmantojot senos autoritatīvos avotus, lai pierādītu, ka vārdiem "mūks" un "klosteris" sākotnēji bija atšķirīga nozīme.¹⁹

Neilgi pēc centra izveidošanas Lindisfarnē Aidans nodibināja Melroses Tvīdas upes krastos, kā otro mācību vietu. Lai arī gadsimtu gaitā šīs zemes ir pārvērtušās par tukšiem laukiem, kur kādreiz atradās Kolumba koledža, joprojām tie ir izcili pieminekļi, kas apliecina milzīgu ieguldījumu civilizācijā.

Mācību centri Vitbijā

Vēl viens šāds kristīgās izglītības centrs, iespējams, slavenākais no visiem Kolumba garīgajiem centriem Anglijā, bija Vitbija, kas atrodas Nortumbrijas karaļvalstī. Ar šiem nozīmīgajiem vēstures centriem ir saistīti divi slaveni vārdi - Hilda un Kadmons. Vitbija bija īpaši slavēta, pateicoties slavenajai misionārei Hildai. Viņa piederēja karaliskajai ģimenei un trīsdesmit gadu vecumā bija pazīstama ar savu dievbijību, dziļu ticību un centību Kungam. Kad, pateicoties Augustīna centieniem, pagānisms atkal pacēla galvu Nortumbrijā, Hilda pameta valsti un devās uz dienvidiem, iespējams, uz Austrumangliju. Tur viņa cītīgi strādāja divos mācību centros. Pēc kāda

laika savā dzimtajā zemē karalis Osvalds uzkāpa tronī. Hilda atgriezās Nortumbrijā un sāka organizēt Bībeles seminārus Vitbijā.

Bede Godājamais raksta, ka Aidans un citi garīgi cilvēki viņu ne tikai labi pazina, bet arī ļoti novērtēja šīs sievietes darbu. Hilda ieguva gudrības dāvanu un vēlmi kalpot Dievam, tāpēc kristīgie vadītāji bieži apmeklēja viņu, lai pamācītos ticībā. Viņai padomus lūdza pat karaļi un princeses.²⁰ Hilda vadīja seminārus Vitbijā. Šī iestāde bija ļoti liela, un tai bija divas atsevišķas ēkas - katra dzimuma pārstāvjiem. Līdzīgs izkārtojums izglītības procesā tajā laikā bija ļoti neparasts. Hilda uzlika pienākumu ikvienam viņas vadībā veltīt daudz uzmanības Bībeles lasīšanai un iemācīties mācīt garīgas patiesības.

Ir pietiekami daudz pierādījumu, ka Vitbija piederēja tāda paša veida izglītības centriem, kurus visā pasaulē dibināja "Tuksneša draudze". Šeit tika iepazīstināta ar pētnieka un Svēto Rakstu rakstītāja specialitāti. Tur mācīja arī lauksaimniecību un amatniecību. Meitenes saņēma norādījumus, kas nepieciešami viņu turpmākajai dzīvei.

Vitbija bija pazīstama kā ievērojama cilvēku kalve. Viņš deva pasaulei Kadmonu, pirmo kristīgo angļu dzejnieku, un pieci viņa absolventi kļuva par arhibīskapiem. Dagdeils raksta, ka Hilda "aktīvi cīnījās pret pāvestības jurisdikcijas izplatību šajā valstī un visos iespējamajos veidos pretojās priesteru valkātajām tonzūrām²¹ un Lieldienu svinēšanai saskaņā ar Romas tradīcijām."²² Krīzes laikā notika garīdznieku vispārējā nacionālā sapulce. Kad 664. gadā Vitbijā satikās oponenti viens otram, pāvestības piekritēji un Britānijas delegāti, Hilda nostājās Aidana pēcteča pusē.

Papildus Vitbijai Skotijā, Apvienotajā Karalistē un Īrijā tika organizēti arī daudzi citi apmācības centri.

Kadmons

Lai kādu no šiem kristiešu apmācības centriem izvēlētos vadītāju, Kungs izmantoja vienu vienkāršu paražu. Vienā no svētku dienām, sēžot aplī, arfa tika nodota no vienas personas otrai, un katram bija jāstāda eksromptā panti un jāizpilda tie arfas pavadījumā. Kadmons, būdams vienkāršs gans, tik dziļi apzinājās savu nepilnību, kad vienā no svētku vakariem viņam tika iedota arfa, viņš pat atteicās mēģināt un aizgāja uz kūti, kur pieskatīja savus dzīvniekus. Viņš saka, ka sapnī parādījās vīrietis, kurš viņu sveicināja un teica: "Kadmon, nodziedi man vienu dziesmu." Jaunietis atbildēja, ka nevar, tāpēc aizgājis no svētkiem. Viesis viņam atbildēja: "Tomēr, tu nodziedi man dziesmu." "Kas man jādzied?" - jautāja pazemīgā jaunība. "No Radīšanas sākuma," kāda balss viņam pavēlēja. Kadmons nekavējoties sāka dziedāt un komponēt, pagodinot Dievu. Kad par to uzzināja viņa, Hilda, kura nenogurstoši meklēja studentos īpašas spējas, lūdza viņu izstāstīt sapni un atkārtot dzirdētos vārdus. Bede Godājamie ziņo: "Visi secināja, ka mūsu Kungs viņam ir devis debesu žēlastību."

Abatijas studenti izbaudīja šo dāvanu, kuru tika dota Kadmonam. Viņi deva viņam pantus no Svētajiem Rakstiem, kurus viņš nekavējoties pārvērtā uz melodiskiem dzejoļiem un lieliski izpildīja.

Bede raksta:

"Viņš dziedāja par pasaules radīšanu, par cilvēka izcelsmi, par notikumiem, kas ierakstīti 1. Mozus grāmatā. Kadmons uzrakstīja daudzas dziesmas par izraēliešu izceļošanu no Ēģiptes, par to, kā viņi iekaroja apsolīto zemi, un par daudziem citiem Svēto Rakstu stāstiem - par Dieva iemiesošanos, krusta mokām, par mūsu Kunga augšāmcelšanos un Viņa pacelšanos debesīs; Svētā Gara atnākšana un apustuļu sludināšanu; gaidāmās tiesas šausmām, bezdievīgo nāvi un ticīgo laimīgo dzīvi debesīs. Viņš daudz dziedāja par Dieva svētībām, par spriedumiem, ar kuriem Tas Kungs neatlaidīgi mēģina novērst cilvēkus no grēkiem, un par Viņa mēģinājumiem mudināt ikvienu darīt labus darbus."²³

Kadmona poētiskā sludināšana aizrauj Anglijas iedzīvotāju sirdis. Kadmons mīlēja rakstīt par tēmām, kas saistītas ar sakrālo vēsturi. Iemiesojušies cilvēku valodā, šos debess motīvus varēja dziedāt visu klases cilvēki. Pirmoreiz vienkāršie cilvēki baudīja brīnišķīgos himnu vārdus, kurus

viņi varēja saprast. Tajās dienās, kad vēl nebija iespiedmašīnas, Kadmons dziedāšanas laikā nodeva ziņu, ko Aidans un viņa studenti sludināja.

Finians

Pēc Aidana nāves viņa vietā tika ievēlēts Finians. Viņš prasmīgi turpināja darbu, ko sāka viņa priekšgājējs.

Finans sludināja Mersijā valstībā, kura ieņēma dominējošo stāvokli Heptarhijā, jo tā atradās Anglijas centrā un to apdzīvoja drosmīgi, karojoši cilvēki. Pateicoties valdniekam Pendam, šī valstība ir aizrāvusies ar pagānismu. Un tā notika, ka Pendas dēls Peada, ievērojams, plaša skatījuma un dedzīga prāta jauneklis, iemīlēja Elfledā, Karaļa Osvija no Nortumbrija meitu, kas bija Osvalda brālis. Kad Peada lūdza meitenes rokas, Osvijs atteicās no viņa, pamatojoties uz to, ka viņš nav kristietis. Bet viņš lūdza jaunekli saņemt norādījumus par Kristus mācībām un smagi strādāt, lai pievērstu Dievam Mersijas dienvidu daļu, kur Penda viņu padarītu par valdnieku. Kad Peada mācījās evaņģēliju un uzzināja par augšāmcelšanos un gaidāmo mūžīgo dzīvi, viņš bija sajūsmā par jauno gaismu un teica Elfleda tēvam, ka viņš patiešām vēlas kļūt par kristietī neatkarīgi no tā, vai viņš saņems atļauju precēties ar meiteni vai nē. Pēc tam Finians devās pie Peadas ar lielu grāfu, militārpersonu un kalpu skaitu. Finians kristīja jauno princi un kopā ar viņu atstāja četrus ķeltu draudzes kalpotājus - Keddu, Addu, Betiju un Diumu, lai viņš un viņa cilvēki saņemtu turpmākas zināšanas. Diuma bija skots, bet pārējie kalpotāji bija angļi. Kad šie kalpotāji prinča provincē sāka sludināt Dieva Vārdu, daudzi iedzīvotāji ar prieku atteicās no pagānisma un pieņēma pestīšanas vēsti - gan augstmaņi, gan vienkāršie ļaudis. Tūkstošiem cilvēku tika kristīti.

Austrumu sakši

Pētot Austrumu Saksijas reliģiju, atkal atklājas pāvestības kalpotāju virspusējais darbs. Pēc pirmajiem panākumiem Kentā Augustīns ordinēja Mellitu bīskapa pakāpei un nosūtīja viņu pie Austrumu Saksijas karaļa Saberta. Daudzi tika kristīti, un likās, ka Mellitu ir paveicis labu darbu. Tomēr pēc Saberta nāves viņa trīs dēli nekavējoties sāka atklāti sludināt pagānismu, no kura viņi iepriekš bija atteikušies. Viņi ļāva tautai brīvi kalpot elkiem. Redzot Romas bīskapu, kurš svinēja Misi, viņi ar viņu sāka strīdēties. Viņi galu galā piespieda bīskapu un viņa rīkojumu atstāt karaļvalsti. Mellits aizbēga uz Kentas karalisti un pievienojās abiem pāvesta bīskapiem. Trīs garīdznieki nolēma, ka viņiem labāk būs pamest Angliju, tāpēc viņi devās uz Franciju.

Finana laikā Austrumu sakši atkal atguva kristīgo ticību. Šoreiz ķeltu baznīca viņiem atnesa labo vēsti. Esekssas karalis Sigeberts un viņa draugi tika kristīti. Pēc kristībām karalis savā karalistē aicināja ķeltu misionārus. Tādējādi ķeltu baznīca kļuva par Dieva instrumentu Esekssas valstībā. Pateicoties viņai, šajās zemēs valdīja kristietība.

Finans labi zināja, kā darbojās Esekssas draudzes. Pēc savu priekšgājēju Kolumba un Aidana piemēra viņš Tilberijā nodibināja dievvārdu izglītības centru.

Trīs karaļvalstis - Nortumbrija, Mersija un Essekss - pateicoties skotu centīgai piepūlei, no elku pielūgšanas ir atgriezušās ķeltu kristiešu ticībā. Runājot par lielo darbu, ko šajās karaļvalstīs paveica ķeltu baznīca, vēsturnieks Rapins de Toiras ziņo:

"Augustīns piesavinājās slavu, par to ka pievērsis Angliju Dievam, bet viņa gūtie panākumi patiesībā bija ļoti mazi. Viņš sludināja sakšiem Kentā, tāpat kā Mellits to darīja Austrumu sakšiem... Veiksmīgākā darba laikā, par kuru viņš saņēma lielu uzslavu, Augustīns iecēla tikai divus bīskapus - Justusu Ročesterā (viņa dzīvesvietā Kentā) un Mellitu Londonā, kaut arī viņa pāvests lika viņam iecelt bīskapus, kur vien iespējams... Šie ir skaidri pierādījumi tam, ka viņam piedēvētie panākumi nebija tik nozīmīgi, kā paziņoja Gregorijs... Tāpēc ir ļoti pārsteidzoši, ka Anglijas pievēršana tiek piedēvēta Augustīnam, nevis Aidanam, Finanam, Kolemanam, Keddamam, Diumam un citiem Skotijas kalpotājiem, kuri neapšaubāmi strādāja daudz vairāk, nekā viņš to darīja. Bet tam ir iemesls: pēdējie nesaņēma norādījumus no Romas, tāpēc viņiem netika dota iespēja saņemt slavu par šo darbu."²⁴

Vēsturnieks Henrijs Soames raksta par šo tēmu sekojošo:

"Līdz ar to tikai divi grāfistes Temzas ziemeļos... bija Romas pāvesta kontrolē, pārejot no pagānisma uz kristietību. Viņi ir parādā viņu atgriešanos vairāk par vietējo - skotu misionāru centieniem. Arī visi pārējie apgabali no Londonas līdz Edinburgai var pateicīgi norādīt uz seno Britānijas draudzi kā uz savu māti-barotāju svētajā kristīgajā ticībā."²⁵

Draudzes Kentā, Veseksā, Austrumanglijā un Saseksā

Ko mēs varam teikt par pārējām četrām karaļvalstīm - Kentu, Austrumangliju, Saseksu un Veseksu? Kentu, karaļvalsti salas tālākajā dienvidaustrumu daļā, iepriekš apmeklēja Augustīns. Tāpēc šajā provincē dominēja pāvesta tipa kristietība. Veseksā - Rietumu Sakšu valstība - bija tālu no Skotijas un pāvesta ietekmes; tāpēc tā ilgi nepieņēma nekādu kristietības formu.

Runājot par austrumu angļu valsti, šeit bija skotu misionāru ietekme, kuri atkal atgriezās kristietībā, kad pēc Romas mūku aiziešanas viņa atkrita atpakaļ elkdievībā. Dažus gadus pēc šīs atgriešanās pie pagānisma Skotijas kalpotāji sāka strādāt tik dedzīgi, ka milzīgs skaits atkāpušos atteicās no maldiem un atgriezās ticībā Kungam.²⁶ Saseksa - dienvidu Saksijas karaliste - par zināšanām par Kristu bija parādā ķeltu baznīcai. Viņu karali kristīja Skotijas kristieši Mersijas provincē. Pat Romas katoļu Rietumu Saksijas provincē skotu misionāru darbs lielā mērā sekmēja anglosakšu pievēršanu. Nebūtu pārspīlēti apgalvot, ka visi angļu tauta, izņemot Kentu un Saseksu, ir pieņēmuši savas ticības pamatus no ķeltu misionāriem. Turklāt ir labi zināms, ka pat Saseksā skotu misionāri strādāja pirms Vilfrīda ierašanās."²⁷ Slavenais franču katoļu zinātnieks grāfs de Montalamberts rakstīja: "Nortumbrijas kristietība izplatījās visās dienvidu karalistēs"²⁸

Kolmans

Pēc Finana nāves Kolmans tika ievēlēts par ķeltu draudzes galvu. Bede Godājamais saka, ka viņš nācis no Skotijas²⁹ un sācis sludināt Dieva vārdu angļu tautai.³⁰ Skoti viņu nosūtīja uz Lindisfarnu, tāpēc viņa darbs tika veltīts tām pašām nolūkam kā Aidana un Finiana, kas bija Nortumbrijas karalistes iedzīvotāju evaņģelizācija. Tā kā tajā laikā Nortumbrijas valdnieks Osvijs bija visietekmīgākais starp citiem Anglijas karaļiem, Kolmans, protams, kļuva par galveno reliģiskās kopienas vadītāju. Tomēr viņam piemita Kristus pazemība. Soli pa solim britu kristietība veiksmīgi pretojās iesakņojusies pagānismam un brūkošajam katholicismam, triumfējoši soļojot no vienas provinces uz nākamo.

Bet pēkšņi situācija ir mainījās. Romas katoļu karalienes Enfledas, Osvija sievas, intrigas sasniedza savu mērķi. Kad Kolmans bija amatā tikai trīs gadus, karalienes rokaspuīši sagatavoja katedrāli Vitbijā. Pret Kolmanu bija trīs apstākļi: viņš savā amatā nebija strādājis pārāk ilgi; viņa pretinieks Vilfrīds bija prasmīgs pāvestības aģents; Romas katoļu baznīcas intrigas atbalstīja pati karaliene.

Galvenais strīda priekšmets bija tas pats, kas notika starp Augustīnu un Dinodu. Tieši šis jautājums pamudināja Romas bīskapu Viktoru I no kopienas izslēgt Austrumu garīdzniecību. Tas bija par Lieldienu svinēšanas datumu. Citās zemēs zobens tika izmantots pret tiem, kas atteicās pieņemt katoļu baznīcas ticības apliecinājumu.³¹ Karaliene Enfleda bija apņēmusies pārliecināt karali uz Romas paražām.

Karalienes garīgais tēvs Vilfrīds bija viens no sīvākajām ķeltu baznīcas pretiniekiem. Romā četrus gadus viņš studēja argumentu izvirzīšanas mākslu un pētīja tradīcijas, kas palīdzēja izplatīt pāvesta varu. Vilfrīdam tajos gados bija iespēja apbrīnot krāšņos pāvesta rituālus un katedrāles. Pēc tam viņš atgriezās Nortumbrijā, lai piespiestu ķeltu baznīcu pakļauties pāvesta paražām.³² Vilfrīds centās organizēt publiskas debates un cerēja, ka sabiedrība izlems par labu pāvestības atbalstam. Karaļa nenoteiktība praktiski garantēja viņam uzvaru. Osvija lika pusēm tīkties atklātā, pārstāvju sanāksmē. Vitbija tika izvēlēta par koncila vietu. Šo sanāksmi vadīja Osvijs. Kolmans, viņa kalpotāji, misionāre Hilda, viņas atbalstītāji un bīskaps Kadds bija skotu pusē. Karalis, viņa dēls princis Alfrīds, karaliene un divi neīsti Romas sūtņi kopā ar Vilfrīdu atbalstīja Romu.³³

Lasot ziņojumu par šo diskusiju, kuru sastādīja pāvesta vēsturnieks Beda Godājamais, ir grūti nepamanīt, cik gudri Kolmans atbildēja uz visiem uzbrukumiem. Tomēr Vilfrīds prasmīgi noveda debates līdz jautājumam par Pētera pārākumu. Kaut arī šis jautājums nekādā ziņā nebija patiesais debašu temats, Romas teologi izsmēja lielo Kolumbu ar izsmieklu, kad Vilfrīds iesaucās:

"Runājot par jums un jūsu biedriem, jūs noteikti grēkojat, ja, dzirdot apustuliskā troņa un Universālās baznīcas dekrētus, jūs atsakāties tos ievērot. Lai arī, jūsu tēvi, bija dievbijīgi, vai jūs domājat, ka viņu mazais skaits visattālākās zemes stūrī ir pārāks par Kristus Universālo baznīcu? Lai arī jūsu Kolumbs bija svēts cilvēks un veica lielus brīnumus, bet vai drīkst dot priekšroku viņam, nevis vissvētākajam apustuļu kņazam, par kuru mūsu Kungs teica: "Un Es tev saku: tu esi Pēteris, un uz šīs klints Es gribu celt Savu draudzi, un elles vārtiem to nebūs uzvarēt. Un Es tev došu Debesu valstības atslēgas; un, ko tu siesi virs zemes, tas būs siets arī debesīs; un, ko tu atraisīsi virs zemes, tam jābūt atraisītam arī debesīs." (Mat.16:18,19)³⁴

Karalis nekavējoties viņu pārtrauca: "Vai tā ir taisnība, Kolman? Vai šos vārdus Pēterim teica mūsu kungs? " Kolmans sniedza apstiprinošu atbildi, bet tajā pašā laikā viņš centās parādīt maldīgumu un neatbilstību, izmantojot šo fragmentu kā pamatu katoļu baznīcas pārākumam. Tomēr viņa paskaidrojumiem netika pievērsta uzmanība. Karalis turpināja sēt šaubu sēklas auditorijas starpā, līdz viņi beidzot atteicās no iepriekšējiem uzskatiem. Lielākā daļa nolēma pakļauties pāvesta baznīcas iespējamajam pārākumam un piekrist tās pārstāvju ierosinātajam datumam Lieldienu svinēšanai.³⁵

Ir viegli saprast, kāpēc karalis Osvijs padevās karalienes un viņas garīgā tēva spiedienam. Pateicoties aliansei ar Eiropas karaļiem, Roma paplašināja savas robežas un nodrošināja savas varas stiprumu. Eiropas kontinentālajā daļā parādījās jauna karaļu dinastija, Kārļa Lielā pēcnācēji, kuri visādā veidā atbalstīja pāvestu. Par vissvarīgākajiem sāka uzskatīt Romas baznīcas ekumēnisko koncilu lēmumus. Varbūt pat spēcīgāki karaļi nekā Osvijs būtu pakļāvušies šim spiedienam.

Četrsimt gadi pēc Vitbijas

Daži jautā: kāpēc Kolmans un viņa domubiedri nekavējoties devās uz Jonas salu? Bet kā viņi varēja rīkoties citādi? Ja Kolmans sāktu cīnīties pret ķēniņu un ārzemju priesteriem, tas varētu pilnībā iznīcināt draudzes organizāciju, kuru bija uzcēlušī Aidans un Finans. Kolmans atcerējās, ka tad, kad pirmās brutālās vajāšanas skāra jauno draudzi Jeruzalemē, apustuļi pameta pilsētu, lai glābtu baznīcu no ienaidnieku uzbrukumiem. Tāpēc šajā Kolmans un viņa līdzstrādnieku tūlītējā aiziešanā mēs varam redzēt viņa gudrību.

"Pēc Vitbija koncila Romas baznīcas izplatīšanos ziemeļu virzienā četrus tumšus gadsimtus aizkavēja nacionālā cīņa un pagānu iebrukums, kas radīja papildu barjeras starp ziemeļiem un dienvidiem."³⁶

Kolmana aizbraukšana nevarēja notikt labākā laikā - acīmredzot, tāda bija Dieva griba. Daudzi vēsturnieki apgalvo, ka pāvests nebija ļoti apmierināts ar savu šaubīgo uzvaru Vitbijas koncilā. Pirms Vilfrīdam un viņa atbalstītājiem izdevās pabeigt ķeltu baznīcas iznīcināšanu, kuras plānu viņš saņēma Romā, dāņi uzbruka Anglijai. Viņi pārpludināja valsti ar jaunu pagānisma straumi.

Tomēr, kad britu baznīcas vadītāji attālinājās, katolicisma pārstāvji nekavējoties ķērās pie garīgas virskundzības valstī. Gadu pēc Vitbijas pāvests Vitaliāns uzrakstīja karalim Osvijs vēstuli par Kenterberijas arhibīskapa iecelšanu, kurā viņš paziņoja: "Pateicoties Dieva žēlastībai, jūs esat pievērsušies patiesai apustuliskajai ticībai." Pāvests Vitaliāns uzstāja, ka ķēniņam ir jāizrauj nezāles.³⁷ Tālāk viņš apsoltīja nosūtīt ar vēstuli apustuļu Pētera un Pāvila kaulu relikvijas. Drīz pēc tam karaļa Alfira dēls atklāja un izraidīja "Skotijas sektu"³⁸ Tas tika darīts ar karaļa Osvija piekrišanu, jo skoti atteicās ievērot baznīcas noteikumus, kas sludināja relikviju pielūgšanu.

Pāvests sagrāba vadību Anglijā, bet Dievs neļāva patiesībai pazust uz visiem laikiem. Lai arī Aidana, Finana un Kolmana iestādītās sēklas dusēja, bet tās nebija nedzīvas. Ķeltu draudzes spēcīgā ticība saglabājās Skotijā, Īrijā, Velsā un Anglijas dienvidrietumos. Patiesības piekritēji turpināja

darboties gadsimtiem ilgi, un, kad Viklifs sāka savu apbrīnojamo sabiedrības garīgās atdzimšanas darbu, daži uzskatīja viņu par sekotāju tiem, kuri no paaudzes paaudzē nodeva Aidana mācības.

Četrus gadsimtus no Vitbijas līdz Normāņu iekarotājiem pāvestībai Anglijā nebija iespējams pieveikt ne dāņu pagānismu, ne arī salauzt ķeltu ticīgo drosmi, ko būtu vērts atkārtot. Romas baznīca saprata, ka uzvarai ir nepieciešams jauns plāns. Laiks un apstākļi deva pāvestam jaunu instrumentu, citu valdnieku, kurš Britu salās veica vairākas fundamentālas izmaiņas. Tas bija Viljams Iekarotājs no Normandijas.

Viljams Iekarotājs un pāvestība

Pāvests trīs iemeslu dēļ piekrita, lai Viljams no Normandijas iekaro Angliju. Anglosakšu Anglijas (820. gadā) iekarošanas laikā dāņi bija ar tik tumšu pagānu pagātni, ka Roma nevarēja rēķināties ar viņu palīdzību savas ietekmes izplatīšanā, lai gan vēlāk dāņi sliecās uz katoļu ticību. Tas varētu nozīmēt pat senās ķeltu baznīcas uzvaru, kura jau pierādīja, ka spēj garīgi pārvarēt anglosakšus un dāņus. Tāpēc pāvestam bija jādara kaut kas, lai sagrautu ķeltu baznīcas varu, īpaši Skotijā un Īrijā. Tā izmantoja izdevību, kad spēcīgais normāņu līderis Francijā pieprasīja savas tiesības uz Anglijas troni. Galu galā jauna troņa izveidošanai ir vajadzīga arī jauna tauta. Normāņi, kuru dzimtene bija Francija, dzīvoja to cilvēku pakļautībā, tādā sabiedrībā, kuru Romas galva sauca par "baznīcas vecāko meitu". Viņi bija apņēmības pilni, novērtēja krāšņās bagātīgās procesijas un bija tendēti uz māņticību. Normāņu vidū bija despotiska kastu sistēma. Ja šī tauta spētu sagūstīt Saksiju un Dānijas Angliju, tad visas Britānijas salas tiktu pilnībā pakļautas pāvesta pakļautībai.

Kad Viljams Iekarotājs 1066. gadā ar saviem karotājiem izsēdās Anglijas krastos, Dānijas karalis Harolds atradās ziemeļos, kur viņam bija jācīnās briesmīgā cīņā ar dumpīgu sāncensi. Lai satiktos ar normāņu iebrucējiem, viņa nogurušo armiju piespieda paātrinātā gājienā doties uz dienvidiem. Visbeidzot, viņi sarindojās augstienē netālu no Hastingsas, taču nespēja pretoties agresoriem, un normāņi uzvarēja kaujā.

Uzvara Hastingsas kaujā deva Romas baznīcai jaunu pārākumu Anglijā. Pēc tam sekoja pilnīga angļu dzīves, paražu un politiskās struktūras pārveidošana. Neskatoties uz to, pagāja trīs gadsimti pirms apvienotajiem Romas katoļticības spēkiem kontinentā, un normāņu darbībām beidzot izdevās pakļaut Īriju un Skotiju pāvesta kundzībai. Velsa nekad netika iekarota. Tajā laikā garīgo iekarošanu veica ar spēku, nevis ar pārliecināšanu. Iedzīvotāji, baidoties no varas represijām, pārņēma normāņu paražas un sāka oficiāli sludināt pāvesta dogmas. Iebrucēji apspieda dziļo patiesības un brīvības izpratni, kas valdīja ķeltu draudzes triumfa dienās. Likās, ka lielle Aidana darbi ir veltīgi. Gadsimtus vēlāk, kad reformācija tomēr apstrīdēja Romas varu, Aidana, Finana un Kolmana iestādītās sēklas deva jaunus asņus. "Tuksneša draudze" atkal augšāmcelās, un ne tikai Anglijā, bet arī visā pasaulē sākās cerīgas jaunas dienas rīts.

13.nodaļa

Kolumbans un draudze Eiropā

*"Kolumbans izrādījās lielisks civilizācijas atdzimšanas aizsācējs Eiropā. Nākamo piecu gadsimtu laikā nebija nevienas paaudzes, kas neredzētu daudzus Īrijas strādniekus, kuri strādāja Dieva vīna dārzā, un nedzirdētu cienījamus Gaēliešu balsis, kas vērsās pie kņaziem un tautas."*¹

Ķeltu misionāru darba viņa augšgalā parādījās līderis, kurš vairāk paveica Eiropas kontinenta jaunajai garīgajai pārveidei, nekā jebkurš cits pēc viņa. Kolumbans bija Eiropas garīgais līderis, kura bija Hlodviga ietekmē un pārņemta ar ziemeļu pagānismu. Patriks spēja pārveidot Īrijas seno pagānu civilizāciju par misionāru kristietību. Pateicoties dievvārdu koledžai, kura atradās Jonā,

Kolumbs izveda Skotiju no tumsas uz gaismu, bet Kolumbanam bija jāapstiprina Kristus mācības Francijā, Vācijā, Šveicē un Itālijā.

Kad Kolumbans atdeva savu sirdi Pestītājam, Svētais Gars viņam piešķīra daudz garīgu dāvanu. Apmācības laikā viņš juta aicinājumu nest evaņģēliju uz kontinentu, kurš atradās haosā. Laikposms, kurā Kolumbans dzīvoja (543.-615.g.m.ē.), bija vislabvēlīgākais no visiem laikiem Rietumos. Seno ģermāņu iekarotāju iebrukumi, kas pilnībā iznīcināja Romas civilizācijas struktūru Eiropā, neietekmēja Īriju un Skotiju. Nozīmīgākās ķeltu, romiešu un kristīgās kultūras vērtības saglabāja, organizēja un nodeva tālāk Patriks, Kolumbans un vesela entuziasma pilnu zinātnieku paaudze. Kolumbans ap sevi radīja šo atmosfēru, un, pateicoties retajam pašdisciplīnai, piemēram, kā Mozum faraona galmā vai Pāvilam farizeju sapulcēs, viņam toreiz tika mācīta "visā gudrībā" (Ap.dar. 7:22). Viņš bija garš, fiziski attīstīts un izskatīgs vīrietis. Pēc viņa biogrāfa Džonasa teiktā: „Viņa atlētiskā figūra un lieliskā sejas izteiksme izraisīja lielu patiku starp jauniešiem”²

Kolumbans vairākus gadus pavadīja Bangoras klasēs. Šeit viņš rūpīgi pētīja Rakstus. Svēto dziesmu melodijas aizgrāba viņa dvēseli, un viņš attīstīja talantu dzejas sacerēšanai. No Bangoras caur Īrijas kanālu viņš varēja redzēt Angliju, kuru joprojām apspieda pagānu anglosakši. Viņš bija liecinieks pārsteidzošajām pārmaiņām ziemeļos, kas notika pateicoties Kolumba darbam Skotijā. Tālāk austrumos Francijā notika liels morālais pagrimums. Kad jauneklis dzirdēja par nožēlojamo Gallijas stāvokli, viņā aizdegās apustuliskais gars. Kolumbans nolēma izplatīt evaņģēliju Francijā, ar ķeltu kristiešu misionāru centību.

Misijas centieni Francijā

Kolumbana ierašanās Gallijā pavēra Eiropai jaunas dienas sākumu. Daudzos civilizācijas centros, kuros viņš un viņa sekotāji izveidoja, Kolumbans ieaudzināja patieso kristietības garu.³ Neskatoties uz pāvesta varas valdīšanu, evaņģēlijs izplatījās.⁴ Romas baznīca, lai saglabātu savu varu, bija spiesta kritizēt Kolumbana mācības, un paaugstināt benediktīniešu mācības. Viss labākais Eiropas civilizācijas attīstībā ir parādā galvenokārt Kolumbanam, viņa līdzgaitniekiem un sekotājiem. Arī citi Eiropas evaņģēlisti pielika savus centienus.⁵

Kad Kolumbans ieradās Francijā, viņš bija aculiecinieks nežēlīgam brāļu karam starp Hlodviga pēcnācējiem. Cilvēki formāli atzina reliģiju, bet cilvēkiem nebija patiesas dievbijības un stingru principu, un patiesībā viņi palika pagāni. Visur valdīja amoralitāte un tumsonība. Iegūstot cilvēku uzticēšanos, Kolumbans un viņa biedri nepaļāvās uz politisko spēku, bet gan uz to, ka viņu sirdīs deg Dieva mīlestības spēks. Cenšoties izraisīt slāpes pēc taisnības starp cilvēkiem, šie uzticīgie misionāri savā nevainojamā dzīvē pilnībā paļāvās uz Svēto Garu.

Kolumbana gudrība palīdzēja viņam iegūt labvēlību Hlodviga valdošajos pēcnācējos. Karalis Guntrams priecīgi apsveica viņa ierašanos. Klarens V.Bisfams atzīmē: "Šeit Īrijas misionāri atradās jaunos apstākļos. Pirms tam viņi cīnījās ar pagānismu. Tagad viņi saskārās ar izvirtušo un kritušo kristietību."⁶ Džonass, Kolumbana biogrāfs, kuram laika biedri darīja zināmu sava garīgā vadītāja dzīvesstāstu, rakstīja: "Paliek tikai ticība Dievam. Bet grēku nožēlošanas dziedinošais spēks un vēlme izbeigt miesas kārības bija zināmas tikai nedaudziem"⁷ Karalis Guntrams lūdza palikt savā karalistē: "Ja vēlaties uzņemt Kristus krustu un sekot Viņam, meklējiet vientulības klusumu. Bet, lai palielinātu savu atalgojumu un mūsu garīgo labumu, jums jāpaliek mūsu karalistē un neejat pie kaimiņiem." Misionāri pieņēma dāvanu – Senās Romas dienās celto, pussabrukušās ēkas Anegratē (mūsdienu Annegre) un tur organizēja kristiešu centru.

Pirmie trīs centri Francijā

Misionāru darba sākums Anegratē, Vogēzes mežonīgajā apkārtnē, bija ļoti grūts. Pirms ēku atjaunošanas un pirmās ražas novākšanas Īrijas misionāri piedzīvoja ļoti daudz grūtību un ciešanu. Dažreiz pārtikas bija tik maz, ka bija jāēd ogas, mizas un viss, ko varēja atrast zemē. Bet Dieva kalpi uzticīgi veica savu pienākumu. Uzzinājis viņu nožēlojamo stāvokli, karalis Guntrams lika viņiem piegādāt pārtiku. Bet misionāri lūdza tikai dot viņiem iespēju strādāt ar savām rokām un

iespēju būt nošķirti, lai viņi varētu studēt Svētos Rakstus. Šiem garajiem un spēcīgajiem cilvēkiem, tērptiem rupjās, garās drēbēs, ar ādas somām, kas bija pārliktas pār plecu, kurās viņi nēsāja grāmatas, un ar spieķiem rokās, uz vietējiem iedzīvotājiem tie atstāja dziļu iespaidu. Par viņu priekšzīmīgo dzīvi un tikumības piemēru Džonass rakstīja:

"Viņi visi izcēlās ar peticību un mērenību, laipnību un maigumu. Viņu vidū nebija vietas netikumiem, slinkumam un nevaldāmai rīcībai. Lepnums un augstprātība, nicinājums un skaudība bija labprātīgi izskausta. Viņu pacietības, mīlestības un maiguma spēks bija tik liels, ka neviens nevarēja šaubīties, ka viņu vidū ir žēlastības Dievs."⁸

Dažreiz Kolumbans aizgāja pabūt vientulībā un vairākas dienas pavadīja viens pats. Viņš neņēma nevienu un neko sev līdzī, tikai Bībeli, kuru viņš, bez šaubām, pārrakstīja ar savām rokām Bangorā. Neskatoties uz stihijām un nelaimēm, viņš pilnībā uzticējās Dievam, kad tas parūpēsies par ēdienu. Viņi skatījās uz Kolumbanu, kā uz savvaļas dzīvnieku pavēlnieku. Pateicoties laikam, kas pavadīts vienatnē ar Kungu, viņš, tāpat kā senatnes pravieši, atgriezās spēka un jaunu plānu pilns.

Plaši izplatītā ietekme ātri ieguva slavu. Daudzi jaunieši no dižciltīgām ģimenēm ieradās iegūt izglītību jaunajā izglītības iestādē. Vairs nebija nepieciešams ceļot uz tālām valstīm, lai studētu Smaragda salas koledžās. Tajā strādāja trīspadsmit īru skolotāji slavenajā ķeltu seminārā, kuri mācīja dievbijīgu dzīvi, nodeva zināšanas un mācīja amatniecību. Pirms gadsimtiem Hlodvigs noslēdza politisko aliansi ar pāvestību, lai iegūtu austrumu imperatora atbalstu. Bet tas nodarīja vairāk ļauna nekā laba, jo Kolumbana laikos pāvests bija Gregorijs I, kuru sauca par Gregoriju Lielo. Viņš kļuva slavens kā akadēmiskās izglītības pretinieks.⁹ Daudzi karaļi viņu apsūdzēja par to, ka viņš izraidīja no Romas matemātiķus, aizliedza grieķu valodu un vispār nosodīja mācīšanos.¹⁰

Anegrate drīz kļuva pārāk maza. Pieauga studentu skaits. Kolumbana ietekme kļuva arvien spēcīgāka. Īru sirsnība un dievbijība bija nepārspējama visā kontinentā. Likās, ka šie cilvēki atnesa jaunu reliģiju. Nemierīgās Eiropas iedzīvotāji pievērsa uzmanību vietai, no kurienes nāca iedvesmojoši jaunumi, un evaņģēlistiem visas durvis tika plaši atvērtas. Tas pamudināja Kolumbanu atvērt vēl vienu evaņģēlija centru.

Karalis Guntrams dažādi centās viņam palīdzēt. Burgundijas valdnieks viņiem labprāt piešķīra zemes gabalu Luksijā, kas atrodas Vogēzes pakājē, kur kalnu meži pārgāja līdzenumos. Šeit atradās seno romiešu villu drupas, kas aizaugušas ar savvaļas krūmiem. Šajā mežonīgajā apgabalā bija daudz lāču, vilku, lapsu un citu savvaļas dzīvnieku. Bet, pateicoties „Tuksneša draudzes” misionāru centīgai piepūlei, viss apkārt sāka mainīties. Meži tika attīrīti un zeme apstrādāta. Arkli apstrādāja augsni, un drīz laukos slējās graudu vārpas. Tiklīdz tika uzcelti mājokļi, daudzi dižciltīgie jaunieši izteica gatavību pievienoties jaunajai brālībai. Šī mācību centra absolventi ir nodibinājuši daudzus centrus Eiropā.¹¹ Strādājot, šie misionāri atbildēja uz jautājumiem šādi: "Mēs esam īri, kas dzīvo zemes pašā malā. Mēs esam cilvēki, kas nav pieņēmuši neko citu kā tikai apustuļu un evaņģēlija mācības."

Luksijā, kā arī Anegratē tika novērota strauja izaugsme, un studēt gribētāju pieplūdums pieauga. Kolumbans Fontanē nodibināja trešo izglītības centru. Viņš to sauca tāpēc, ka no zemes izvirda karsti dziedinoši avoti. Šīs trīs apmetnes, kas atrodas trīsdesmit kilometru rādiusā, veidoja evaņģēlisko centru "Tuksneša draudzes" darbam Eiropā. Patiesības uzvara strauji gāja uz priekšu. Pieredzējušie vadītāji apmācīja jaunus darbiniekus, kuri pēc tam atkārtoja viņu sasniegumus. No Īrijas turpināja ierasties apmācītu vadītāju un skolotāju plūsma.¹² Tādējādi Dieva Vārds ātri aptvēra arvien vairāk jaunu teritoriju. Tomēr drīz radās nāvīgas briesmas, kas draudēja apturēt draudzes izaugsmi.

Cīņa ar Romas bīskapiem

Skotijā un Anglijā ķeltu misionāriem stūrgalvīgi pretī stāvēja pagānisms. Kontinentā viņi atradās grūtākos apstākļos. Plaša starp ķeltu baznīcu un Romas baznīcu kļuva lielāka nekā starp īru kristietību un pagānismu. Faktiski šī plaša tagad bija daudz plašāka nekā starp protestantismu un

katolicismu Lutera laikos. Pagānismam nebija piekļuves kultūrai un patiesībai, uz kuru pretendēja Roma. To, kā pāvesta varu, neatbalstīja Austrumu Romas impērijas militārā vara, kuru izveidoja Belisarijs, patiesi ģeniāls tā gadsimta ģenerālis. Kristīgās baznīcas apvienošana ar valsti vienmēr ir bijusi lielāka bīstamība nekā pagānisma savienība ar valsti. Tāpēc Romas bīskapu pretošanās Kolumbana darbam nozīmēja cīņu starp brīvību un tirāniju.

Pāvesta baznīcas stāvokli šajā reģionā viduslaiku vēsturnieks raksturoja šādi:

"Franku un ģermāņu baznīca bija nožēlojamā stāvoklī. Daudzas baznīcu zemes faktiski piederēja bagātiem iedzīvotājiem. Garīdzniekiem gandrīz netika piemēroti sodi, neviens tos nekontrolēja. Katrs garīdznieks darīja to, ko uzskatīja par pareizu. Tajā laikā bija daudz priesteru un mūku, kas klejoja pa valsti un ar viltu ieguva iztiku"¹³

Tas pats viduslaiku vēsturnieks raksta par baznīcu Justiniāna laikā: "Toreizējai kristietībai nebija spēka, un paši kristieši daudz neatšķīrās no neticīgajiem. Islāms radās saceloties pret valdošo netaisnību."¹⁴

Bīskapi kļuva skaudīgi par ķeltu misiju centru ietekmi un izaugsmi. Viņus aizvainoja Kolumbana pārmetumi, nosodot viņu apšaubāmu uzvedību. Tāpēc viņi 602. gadā uzaicināja Īrijas līderi sniegt atbildi uz Gallijas bīskapu sinodes jautājumiem. Viņš atteicās ierasties, bet aizstāvībai nosūtīja ziņu, aicinot viņus atturēties no iejaukšanās. Romas katoļu vēsturnieks Džons Healijs par šo lietu raksta šādi:

"Rīkojumu izteikšana izrādījās veltīga. Viņi stingri ievēroja savas valsts paražas. Nekas nespēja pārliecināt misionārus par to, ka tas, ko viņiem mācīja Svētais Patriks un svētie no Īrijas, varētu būt slikts. Kolumbans un viņa sekotāji vēlējās tikai vienu lietu - palikt vientulībā. Viņi nevēlējās uzspiest citiem savas paražas, bet negribēja pieļaut citiem piespiest sevi. Viņi aizstāvēja tiesības dzīvot klusumā savā brīvā dabā, jo viņi nevienam nebija nodarījuši ļaunu un aizlūdza par visiem. Kolumbans izteica šādu argumentu, vai drīzāk, viņš iebilda pret Francijas bīskapiem, kuri kritizēja viņa paražas. Viņa vēstules viņiem un pāvestam Gregorijam Lielajam par Lieldienu jautājumu joprojām tiek saglabātas, taču dažus viņa izteikumus diez vai var attaisnot. Vienā vietā viņš būtībā bīskapiem saka, ka viņiem ir labāk praktizēt likumā noteikto disciplīnu garīdznieku vidū, nevis pārrunāt Lieldienu jautājumu ar viņu un viņa mūkiem. Lai gan dažreiz viņš runāja ne tik tieši, bet arī parādīja patiesu pazemību un lielu daiļrunību. Ar visaugstākajiem vārdiem viņš lūdza prelātus, lai viņš un viņa biedri varētu dzīvot mierā un darīt labus darbus klusumā mežu vidū."¹⁵

Šeit ir vēl viens piemērs, kas ļauj jums redzēt starpību starp abu baznīcu gariem. Salīdziniet Kolumbana vēstuli ar Augustīna nicinošo attieksmi pret Dinodu no ķeltu Velsas. Klarens V. Bisfams raksta:

"Kolumbana atbilde ir krasā pretrunā ar Augustīna nepieklājīgo paziņojumu, kuras būtībā tika ietverta lielas atbildības uzņemšanās uz sevi. Jāatzīst, ka Bangoras dzīves noteikumi, kaut arī tie bija neparasti skarbi, tomēr ieaudzināja lēnprātību karstajos ķeltos un asi kontrastēja ar mēreno benediktiešu dzīves nolikumiem, kas Svētajā Augustīnā ieaudzināja tikai augstprātību."¹⁶

Kolumbans un karaliene Brunhilda

Ja kādreiz dzīvoja otrā Jezebele, tad tā bija Brunhilda, Austrāzijas karaļa Sigeberta sieva, Guntrama brāļa un Kolumbana vajātāja. Pēc sava vīra slepkavības 575. gadā viņa apbūra sava brāļa dēlu Hilperiku, Neustrijas karali. Aizrautīgs jauneklis viņu apprecēja. Vēlāk viņa pārvēdināja mazdēlu Teodoriks II, Burgundijas karali, dzīvot nešķīstu dzīvi. Teodoriks ļoti cienīja Kolumbanu un vairākus gadus viņu aizstāvēja un sargāja, pat tajā laikā, kad īru misionāri kritizēja un atklāja par viņa un Brunhildas ļaunajiem darbiem. Baidoties, ka Teodoriks apprecēs jaunu karalieni, kura var viņu nobīdīt malā, Brunhilda nolēma viņu turēt amorālās dzīves skavās.

Kad ķeltu garīgais līderis tai pārmeta par galma amorālo dzīvi, viņa nikni uzbruka viņam. Kopš tā laika Kolumbana dibinātos evaņģēliskos centrus nav atstājušas vajāšanas. Aptuveni desmit gadus iepriekš, mūks Augustīns, kurš tika nosūtīts pievērst Angliju, atnesa Brunhildai pāvesta ieteikuma vēstuli.¹⁷ Vēsturnieki raksta par Brunhildas saistību ar ķeltu baznīcas reliģiskajiem

pretiniekiem: "Saskaņā ar tā laika idejām Brunhilda šķita reliģioza sieviete. Viņa būvēja baznīcas, klosterus un slimnīcas un bija vietējo garīdznieku vadītāju draugs."¹⁸ Tā kā šī atraitne karaliene un Romas katoļu bīskapi bija naidīgi pret Kolombanu, viņa mudināja to uzbrukumus ķeltu ticībai, cerot iznīcināt viņu izglītības sistēmu.

Kolombans izsūtījumā

Līdz tam laikam Kolombana slava bija izplatījusies visās Francijas un Vācijas pilsētās un provincēs tik plaši, ka to godāja un cienīja visur. Pat karaļa karavīri dažkārt vai nu šaubījās par nepieciešamību ievērot karaļa dekrētu par viņa izsūtīšanu, vai arī izpildīja to tik nevērīgi, ka Kolombans varēja bēgt atpakaļ uz Luksiju. Baidoties no atriebības saviem biedriem, garīgais vadītājs nolēma pats doties projām. Vispirms viņš ar dažiem biedriem devās uz Luāras upi, no turienes devās uz Nantes ostu, lai kuģotu uz Īriju.

Viņa ceļojuma stāsts drīzāk apraksta nevis bēgšanu, bet iekarotāja kampaņu. Tomēr viņš neaizpeldēja no Nantes, bet devās uz Suasonu, Neustrijas karaļa Klotāra II galvaspilsētu. Tur viņš kļuva par otro cilvēku pēc karaļa. Klotārs prasīja padomus viņam par visiem svarīgiem valsts jautājumiem un sekoja viņa padomiem, taču Kolombanam bija jāizdara vēl lielāks darbs. Viņš cerēja izveidot jaunus centrus Vācijā, Šveicē un Itālijā.

Tas pats gods, ko Neustrijas (valsts, kas vēlāk paplašinājās un kļuva par Franciju) karalis Klotārs II Kolombanam izrādīja arī Austrāzijas karalis Teodeberts (valsti, kas vēlāk aizņems daļu no mūsdienu Vācijas teritorijas). Kad Kolombans brauca pie Teodeberta, viņš apstājās Meausā pilsētā, kur viņu uzņēma augsti godājams pilsonis, Teodeberta draugs. Viņa dievbijīgā dzīve ietekmēja tā meistara meitu, un viņa pieņēma Kolombana mācības. Ķeltu baznīcas izaugsme palielinājās, kad zinātnieki, Kolombana līdzgaitnieki, atteicās virzīties tālāk uz austrumu mežonīgiem apvidiem, bet sāka dibināt jaunus centrus, sākot ar Mecas pilsētu.

Karalis Teodeberts bija ārkārtīgi priecīgs par Kolombana ierašanos. Viņš lūdza viņu palikt karalistē uz visiem laikiem, un tieši šeit darīt savu darbu. Tomēr misionārs vēlējās darīt vairāk Eiropas labā, kura bija iegrimusi haosā un pagānismā.¹⁹ Benedikts Ficpatriks apgalvo: "Īri bija pirmie misionāri Vācijā, un lielākoties tieši pateicoties viņiem, tā kļuva par kristiešu zemi, kad Bonifācijs, kuru vēlāk sauca par Vācijas apustuli, pirmo reizi ieradās tur."²⁰

Īru misionāru paveiktais darbs vēlāk tika piedēvēts benediktiešu mūkiem. Ficpatriks saka: "Plaši izplatītais uzskats, ka benediktieši, kas tajā laikā bija vienīgie īru misionāru konkurenti, bija mācīti cilvēki, bija pilnīgi nepareizi. Pirms Maurīciešu parādīšanās septiņpadsmitajā gadsimtā nebija nevienas Benediktīniešu mūku iestādes, kura būtu izvirzījusi par savu mērķi zinātnes mācību pasniegšanu."²¹

Kolombans vairākus gadus strādāja Vācijā un Šveicē, nodibinot vairākas misijas, lai attīstītu iesākto darbu. Tomēr pret viņu izvērsta pagānu sazvērestības piespieda viņu atkal doties uz citām zemēm. Atstājot centru Brēgencē (tagadējā Austrijā) viena no saviem biedriem Gallā (tautā saukta par Svēto Gallu)²² vadībā, Kolombans, kaut arī tajā laikā viņam jau bija vairāk nekā septiņdesmit gadu, savā ceļā šķērsoja augstos Alpus un ieradās pie Agilulfa, Lombardijas karaļa. Šajā reģionā joprojām tika saglabātas Joviniana (4. gs.) un Kloda (9. gs.) agrīnās kristīgās mācības.²³ Šeit Kolombans tika sirsnīgi uzņemts. Šodien mēs varam teikt, ka ķelti un valdieši rīkojās, izplatot evaņģēliju tāpat kā ar labo, tā ar kreiso roku. Lombardijas iedzīvotāji un gotu pēcnācēji ievēroja vienkāršāku austrumu draudzes bībeliskās kristietības formu un nekad nesevoja pāvesta ceļiem.²⁴ Lombarda karalis ar prieku uzaicināja uz savu karaļvalsti tik ietekmīgu garīgo vadītāju no Īrijas. Viduslaikos šīs ielejas bija ārkārtīgi blīvi apdzīvotas.

Tomēr, atsakoties palikt galmā, Kolombans pārliecināja karali dot viņam vietu, kur viņš varētu izveidot jaunu centru. Agilulfam tika atgādināta par vienu vietu Bobbio, kur baznīca tika sagrauta. Lombardieši tajā laikā Romas skatījumā, tika dēvēti par āriešiem, jo tie neveidoja aliansi ar pāvestību. Tā kā pāvestība, ko atbalstīja Romas impērijas austrumu militārā vara, pastāvīgi

apdraudēja ķeltu kristietību un kopienas, kuras tā sauca par ariāņiem, Kolumbana un Agilulfs dabiski kļuva par brāļiem nelaimē.

Džons Heilijs raksta, ka Bobbio "atradās netālu no Trebbio, gandrīz tajā pašā vietā, kur Hannibals pirmo reizi izjuta šo sīvo ziemu smagumu Apenīnu kalnu sniegā".²⁵ Varētu būt pārsteigts, redzot brīnišķīgo darbu - mežu tīrīšanu, ēku uzcelšanu, zemes apstrādi un labības audzēšanu, kas atkal tika veikts Bobbio. Kolumbanam šķita izcila spēja vadīt lauksaimniecības darbu, dziedināt biedrus, izmantojot laču ādas, izgatavot sandales. Viņam bija prasme pieradināt savvaļas dzīvniekus. Nodarbojies ar tādiem jautājumiem kā ceļu celšana, aku rakšana, baznīcu un skolu celtniecība, viņš neatstāja novārtā Svēto Rakstu studijas. Viens zinātnieks raksta: "Īrijas izglītības iestādes Vācijā un Ziemeļitālijā ir kļuvušas par nozīmīgiem grāmatu iespiešanas centriem kontinentālajā Eiropā."²⁶ Kad zinātnieki vēlāk sāka meklēt īru manuskriptus, Sent-galla un Bobbio izrādījās vērtīgas glabātuves.

Par Bobbio ir rakstīts: "Pateicoties manuskriptiem, kurus Kolumbans atveda no Īrijas, un traktātiem, kurus viņš pats bija uzrakstījis, šeit tika izveidots centrs, kas kļuva par visslavenāko Itālijas bibliotēku." "Bobbio slava sasniedza Īrijas krastus, un Kolumbana piemiņa sildīja viņa tautiešu sirdis." "Muratori izdots desmitā gadsimta katalogs liecina, ka apskatāmajā laika posmā šajā bibliotēkā bija pārstāvēta katra zināšanu nozare - garīgā un laicīgā."²⁷ Bobbio kļuva par tādu evaņģēlisko mācību centru, ka vēlāk Romas katoļu baznīca rīkojās tāpat kā ar Patriku un Kolumbu, tāpat arī ar Kolumbanu. Galu galā tie pasludināja viņu par savu pārstāvi.

Kolumbana nāve

Pabeidzis darbu Bobbio, Kolumbans nenodzīvoja pat gadu. Ikvienam bija skumji, domājot par viņa gaidāmo nāvi, taču viņa paša sirdī nebija žēl. Viņš saprata, ka viņam ir bijusi liela ietekme uz frankiem, ģermāņiem, sueviem, švābiešiem, šveiciešiem un lombardiem. Viņš labprāt pabeidza darbu, ko viņam uzticējis Dievs. Kolumbans darbu pabeidza 615. gadā, kad viņam bija septiņdesmit divi gadi. Viņa ķermenis ir apbedīts zem baznīcas altāra, un līdz šai dienai viņa mirstīgās atliekas atrodas Bobbio baznīcas pazemes kapā. Tiek uzskatīts, ka apmēram divdesmit pieci izdzīvojušie manuskripti ir viņa darbi.

Pāvesta bīskapu opozīcijas iemesls

Daži vēsturnieki cenšas izlīdzināt atšķirības starp ķeltu un Romas katoļu baznīcām. Droši vien viņi patiešām vēlas ticēt, ka ķeltu baznīcas dievišķais vēstījums, kas iekļuva konkurentu sabiedrībā, nekad vairs neparādīsies. Šis viedoklis ir pretrunā ne tikai ar autoritatīvu speciālistu pētījumiem, bet arī ar secinājumiem, kurus var izdarīt, vienkārši pārdomājot atšķirības starp dzīvi un šo divu sistēmu mācībām. Runājot par ķeltu vadītāju lēmumu par Lieldienu svinēšanu, Džordžs T. Stokss atzīmē:

"Lai arī ķeltu baznīca astotā gadsimta sākumā piekrita austrumu un rietumu baznīcu vispārējām tradīcijām, šim līgumam nebija nekā kopīga ar Romas vadības pakļaušanu citiem jautājumiem. Gluži pretēji, mēs redzēsim arī to, ka XII gadsimtā ķeltu baznīca nespēja vienoties ar Romu par ļoti svarīgiem jautājumiem, kas nenoliedzami kļuva par iegānu normāņiem iekarot šo valsti."²⁸

Ar kādiem jautājumiem ķeltu baznīca gadsimtiem ilgi atšķīrās no romiešu baznīcas? Tās bija tik svarīgas mācības kā Svēto Rakstu augstākā autoritāte, pāvesta pārākums, garīdznieku celibāts, grēksūdzes priesterim, transubstantācija(eiharistija), trīsvienība un morāles likumu obligātās prasības. Jūs varat atcerēties daudzas citas atšķirības. Ņemot vērā pāvesta un ķeltu baznīcas mūžīgo naidu, kļūst skaidrs, ka vienai no organizācijām vajadzēja pazust vai pakļauties.

Izglītības neesamība pāvesta baznīcā un tās pārpilnība ķeltu baznīcā dienās pēc impēriskās Romas krišanas tiek pierādīta ar šādiem Benedikta Ficpatrika vārdiem: "Zemēs, kas agrāk piederēja Rietumu Romas impērijai, kur latīņu valoda bija kristietības un izglītības starpniece, diez vai eksistēja, tur skolas vārda tiešā nozīmē, izņemot tās, kuras jau tieši vai netieši dibinājuši īri."²⁹ Šis Romas katoļu autors tālāk saka: "826. gadā pirmo reizi vēsturē pāvests Eugeņijs II izdeva bullas,

kas aizliedz tāda veida skolas, kas gadsimtiem ilgi pastāvēja Īrijā, visā Gallijā un pārējā kristīgajā pasaulē."³⁰

Kolumbana un Velsas Dinods izrādīja kristiešu pieklājību katoļu vadītājiem, bet atteicās tiem pakļauties.³¹ Viņi, cik vien iespējams, centās veicināt brālīgās attiecības.

Kā norādīts, strīdā starp Skotijas Romas katoļu karalieni Margaretu un lielā Kolumba pēctečiem viena no galvenajām atšķirībām starp ķeltu baznīcu un Romas katoļu baznīcu bija Sabata ievērošana kā svēta atpūtas diena. Pāvests Gregorijs I, kurš Kolumbana dienās iebilda pret klasisko izglītību, bija tik neapmierināts, ka daudzi Romas pilsētas kristieši turēja Bībeles sabatu, kas 602. gadā izdeva bullu, paziņojot, tad, kad ieradīsies antikrists, viņš ievēros Bībeles sabatu. Šis notikums tiek pieminēts vispārējās hronikās.³² Vai daudzu pāvestu spēcīgā opozīcija ir saistīta ar īru misionāru brīnišķīgo darbu Eiropā ar faktu, ka ķeltu draudzes ieradums bija Sabatu turēt kā atpūtas un pielūgsmes dienu?

Pasludinot ķeltu baznīcu kontinentā par ķecerisku, daudzējādā ziņā it īpaši par sabata ievērošanu kā septīto dienu, Roma to apsūdzēja jūdaismā. Tādējādi pāvesta Gregorija III 45. vēstulē Vācijas Bavārijas bīskapiem pavēl viņiem ievērot Romas mācības un piesargāties no britiem, kuri pie viņiem ierodas ar viltīgiem un ķecerīgiem priesteriem.³³ Tos misionārus, kuri strādāja bez pāvesta pilnvaras, pāvesta legāts Bonifācijs apsūdzēja par pavedinātājiem, elku pielūdžiem un laulības pārkāpējiem (jo viņi bija precējušies). Visu to ievērojot, Romas katoļu baznīca ļoti rūpīgi uzraudzīja, lai līdz mūsdienām tiktu saglabāti tikai neskaidri un neprecīzi strīdīgo jautājumu aspektu apraksti.

Liftinas katedrāle (tagad Estinn, Beļģija) 743. gadā sniedz precīzāku informāciju. Dr. Karls J. Von Hofele raksta: "Trešais šīs koncila lēmums bija brīdinājums par sabatu, atsaucoties uz koncila rīkojumiem Laodiķejā."³⁴ Jau ceturtā gadsimta beigās Laodiķejas koncilā tika izdots dekrēts, ka visi, kas sestdien atpūties no darba, būtu jāuzskata par jūdaiem un jāizslēdz no baznīcas.

Luksija, Svētā Galla un Bobbio

No daudzajiem Kolumbana un viņa līdzstrādnieku izveidotajiem centriem Luksija kļuva par vadošo centru Francijā, Svētā Galla - par vadošo centru Vācijā un Šveicē, bet Bobbio - Itālijā. Tomēr bija daudz citu centru. Benedikts Ficpatriks par Luksiju raksta: "Luksija izrādījās lielākais un ietekmīgākais no visiem Kolumbans dibinātajiem klosteriem un skolām. Tā kļuva slavena kā atzīta garīgā galvaspilsēta visās franku pakļautības valstīs... Septītajā gadsimtā Luksija kļuva par kristīgās pasaules slavenāko skolu ārpus Īrijas."³⁵ Par Svēto Gallu un Bobbio viņš raksta: "Svētā Galla kļuva pazīstams" kā ģermāņu pasaules intelektuālais centrs", un Kolumbana dibinātais Bobbio jau sen bija kā "Ziemeļitālijas lukturis".³⁶

Kolumbana darbs ir patiesi nenovērtējams. Cilvēks nevar dot cienīgu slavu tam, ko Dievs ir paveicis, lai atklātu savu triumfējošo patiesību. Šis lielais evaņģēlists lika savus garīgos pamatus Romas impērijas drupām. Viņa misijas centri kļuva par civilizācijas šūpuļiem, studentu pilsētiņām un kristietības departamentiem. Šī apdāvinātā cilvēka cēlsirdīgais raksturs, viņa neparastās administratora spējas un, pats galvenais, pilnīga veltīšana Dievam padarīja viņu par garīgā vadītāja paraugu un ļāva ķeltu baznīcai veikt brīnišķīgu darbu.

14.nodaļa

Baznīcas Eiropā pēc Kolumbana ēras

"Jauno Īrijas misionāru darbs pievērst Britānijas un Centrāleiropas pagānus tika tīši pasniegts viltus gaismā, vai arī tika pilnībā ignorēts. Tāpēc, kaut arī īri faktiski strādāja pie pagānuģermāņu pievēršanas, ārkārtīgi viltīgais politiķis Vinfrīds (labāk pazīstams kā Svētais Bonifācijs) nopļāva apsēto lauku un tiek uzskatīts par tādu, kurš atnesa Vācijai patiesību, lai gan ir ļoti apšaubāmi, ka viņš kādreiz būtu sludinājis pagāniem"

Kolumbans dāsni izlēja mīlestības straumes uz aukstajām eiropiešu sirdīm. Viņš un viņa sekotāji ienesa patiesības gaismu zemēs, kuras no franku ierašanās bija pārklājuši tumsa.² Pēc Kolumbana nāves viduslaiku "Tuksneša draudzes" laikā Eiropā sekoja trīs nozīmīgi notikumi. Pirmkārt, pateicoties Kolumbana sekotāju ķeltu baznīcas vadītāju un agrīno valdiešu varoņu centieniem, Eiropas kontinentālajā daļā notika lēciens civilizācijas attīstībā. Otrkārt, tika organizēta pāvesta opozīcija misionāru darbam. Un, treškārt, pēc tam, kad pāvests kronēja Kārli Lielo par Karolingu dinastijas dibinātāju un pirmo Svētās Romas impērijas imperatoru, pienāca grūti laiki.

Ķeltu misionāri, kas ieradās no Īrijas 7.-8. gadsimtā, saskārās ar Eiropā tumsonību un haosu. Tajos reģionos, kur darbojās misionāru apmācības centri, ievērojami palielinājās iedzīvotāju intelektuālais līmenis. Sludinot evaņģēliju un uzpurēšanas garu, viņi cilvēku sirdīs ieaudzināja drosmi un cerību, ka patiesība triumfēs. Viņi mudināja ikvienu ar godbijīgu mīlestību saistīties ar svētajām un dievbijīgām tēmām. Jebkurš darbs tika uzskatīts par cienīgu, neviens darbs netika atstāts novārtā. Zemnieku saimniecības, kas kādreiz bija nolaistas, tagad iegādājās liellopus un citus mājdzīvniekus. Tur, kur sākotnēji bija klajums, tagad uzdziedēja koši krūmi. Piebriedušie vārpu lauki atkal priecēja iedzīvotāju acis, un visa zeme liecināja par labklājību.

Kas notika ar šiem daudzajiem civilizācijas centriem Eiropā, kurus dibināja Kolumbans un viņa sekotāji? Klarens V.Bisfams ziņo: "Kolumbans Gallijā uzcēla tik nomainīgu Īrijas reliģiskā gara pieminekli, ka viņa dzīves laikā vismaz tūkstotis abatu atzina tikai sava skolotāja nolikumu."³ Kolumbana ieradās kontinentā nepilnu pusgadsimtu pēc 1260 gadu perioda sākuma, kas sākās 538. gadā. Hlodviga pēcnācēji, Merovingu dinastijas karaļi, kļuva par Franku karaļvalsts dibinātājiem. Stāsts ir plaši zināms par to, kā Hlodviga nespēcīgie pēcnācēji, iesaukti par "slinkajiem karaļiem", pielāva majordomu (galma saimniecības pārvaldnieks), augstāko ierēdņu valdīšanu. Viņu vara pastiprinājās un pēc kāda laika nomainīja karali, lai nodibinātu Karolinga dinastiju, kas nosaukta Kārļa Lielā vārdā. Kārļa Lielā priekšgājēji saņēma varu un atbalstu no Romas pāvesta, pēc tam viņi sāka apspiest Kolumbana pēctečus.⁴

Uzmanība jāpievērš Kolumbana biedriem, kuri droši vien arī pameta Īriju un, tāpat kā viņš, kļuva par ne tikai izglītības centru, bet arī skolu, nometņu un lielo pilsētu dibinātājiem. Šie cilvēki bija dedzīgi misionāri un rūpīgi pētīja literāro mantojumu.

"Īrijas agrīnie manuskripti, kas joprojām tiek glabāti Eiropas bibliotēkās, liecina par īru mūku attīstīto kultūru un misionāru darbību. Visi darbi, kas pie mums nonākuši vecajā īru valodā, pēc būtības ir vienīgi reliģiski. Šo īru mūku prasme izcēlās no tā laika Rietumeiropas ar māku izrotāt manuskriptus ar miniatūrām, ornamentiem un ilustrācijām."⁵

Nedaudz agrāk jau tika minēts Gallinus (Gilianus), labāk pazīstams kā Svētā Galla. Benediktīnietis Ficpatriks pievērs uzmanību Eurtsīnam, kurš pēc kristīgās pasaules oāzes izveidošanas Šveices Biennas ezera krastos nodibināja Sent-Ursanas pilsētu. Sigiberts, saņēmis atļauju no Kolumbana, Alpu pakājē, kas sadalīja Itāliju un Šveici, nodibināja kopienas Disentisā, kad viņš šķērsoja bīstamos ledājus un augstumus mūžīgā sniega apgabalā. Dikuils - acīmredzami Sv. Galla brālis - lika pilsētas un misijas centra pamatus Lure.⁶ Šie un daudzi citi ķeltu kultūras izglītības centri izdzīvoja visgrūtākajos gadsimtos. Viņi turpināja pievērst tumsonīgos Eiropas iedzīvotājus un izglītot jaunas zinātnieku un skolotāju paaudzes.

Svētie Raksti bija ārkārtīgi izplatīti, ņemot vērā plašo teritoriju, kurā atradās ķeltu baznīcas centri. Daži no šiem semināriem bija pārpildīti ar studentiem. Viens Bībeles eksemplārs tika katram trijiem līdz četriem studentiem (tas ir mazākais), un Vecās un Jaunās Derības grāmatas bija paredzētas mūsdienu Francijas, Beļģijas, Vācijas, Šveices, Austrijas un Itālijas iedzīvotājiem. Šīs skotu-īru mācību iestādes tika apspiestas, jo notika svarīgas politiskas izmaiņas sakarā ar to, ka pāvests noslēdza aliansi ar dažādu valstu valdniekiem, lai stiprinātu savas baznīcas ietekmi.

Daži autori mēģināja kritizēt ķeltu baznīcu par to, ka tā, domājams, ir slikti organizēta un tai trūkst centralizētas pārvaldības. Tomēr daudzi fakti atspēko šo kļūdaino secinājumu. Īru kristieši izpētīja Bībeli un noklausījās tās brīdinājumu: "Bet viss lai notiek pieklājīgi un kārtīgi." (1. Kor. 14:40)

Taisnība, ka viņus nevarēja aizdzīt ar pātagu uz baznīcu, kas apvienota ar valsti, un viņi nepakļāvās pat zobena draudiem. Tieši pretēji, viņus savienoja neredzama patiesības saite, un viņiem bija Svētā Gara svētība un iedvesma. Viņi centās izvairīties no hierarhijas un tāpēc izmantoja kalpotāju vārdus, kas atšķīrās no Romas izmantotajiem. No otras puses, austrumu draudze, sākot no Asīrijas līdz Ķīnai, kas nokopēja ķeltu baznīcas struktūru rietumos, par augstāko mācītāju atzina katolikosu, kurš atradās Seleikijā, Mezopotāmijas dienvidu daļā. Šeit bija šīs baznīcas galvenais centrs.⁷ Protams, tā bija organizācija. Tā turpināja pastāvēt pēc musulmaņu iekarotās Persijas, bet katolikosa kalpošanas centrs tika pārcelta uz Bagdādi, bet piecus simtus gadus vēlāk uz Mosulu (netālu no Ninives), kas atrodas Tigras upes krastos Mezopotāmijas ziemeļrietumos.⁸

Pāvestības naidis pret ķeltu draudzi Eiropā

Tomēr bija viena vara, kas ar bailēm un satraukumu skatījās uz ķeltu baznīcas darbības paplašināšanos. Pāvests Zaharijs vēstulē savam galvenajam pārstāvim šajā Eiropas daļā atzina, ka kalpotāju šajā baznīcā ir daudz vairāk nekā viņa paša.⁹ Neanders Augustus citē pāvesta Gregorija III 45. vēstuli, kas adresēta Ģermāņu bīskapiem, kur viņš mudina viņus palikt uzticīgiem Romas katoļu baznīcas mācībām un paražām un piesargāties no britu un viltus priesteru un ķeceru mācībām, kas pie viņiem nāk.¹⁰ Tas pats vēsturnieks citē citas Gregorija III vēstules, kurās viņš stāsta hercogiem, ka viens no iemesliem, kādēļ viņš viņiem nosūtījis Bonifāciju, bija vēlme atgriezt tos, kuri bija "ķecerības un velnišķīgo apmāna upuri".

Tas viss mudina mūs uzmanīgi izpētīt informāciju par Bonifāciju (sākotnēji Vinfrīdu), kurš Vācijā bieži tiek minēts kā viņu apustulis un kristietības dibinātājs. Citāts šīs nodaļas sākumā norāda, ka jebkurš objektīvs vēstures lasītājs atradīs: kristietības dibinātāja nopelniem šajā valstī, kas parasti tiek piedēvēts Bonifācijam, pamatoti jāpieder Kolumbanam un viņa pēctečiem. Daudzi autori aizmirst par faktu, ka Bonifācijs bija anglis, kuram ieaudzināja naidu pret ķeltu baznīcu. Vilfrīds ir arī anglis (nevajag sajaukt ar Vinfrīdu). Pirmie nikni iebilda pret ķeltu baznīcu Anglijā. Otro, kas pazīstams kā Bonifācijs, Vācijā darīja tāpat. Dr A. Ebrards raksta:

„Galvenais mērķis un viss viņa dzīves darbs bija Austrāzijas un Neustrijas kristīgo baznīcu pakļaušana pāvesta baznīcas likuma dekrētiem, it īpaši kristīgo konfesijas paverdzināšanai un iznīcināšanai, kas, atsacījās atzīt Romas pāvesta virsvadību, cieši turējās pie savām mācībām un tradīcijām.”¹¹

Romas katoļu zinātnieks Benedikts Ficpatriks apraksta, kā Bonifācijs neatlaidīgi stāvēja pretī Īrijas misionāriem, jo kategoriski nepiekrita viņu mācībām.¹² Romas pārstāvis piespieda viņus parādīties koncila priekšā un pasludināja viņiem sodu, it kā viņi būtu ķeceri.

Pāvests ļoti baidījās, ka pats Bonifācijs nonāks misionāru ietekmē, kuru darbu viņš tika nosūtīts iznīcināt. Tāpēc, nosūtot viņu pildīt Romas pavēli, pāvests no šī kalpotāja pieprasīja svinīgu zvērestu uz iespējamās apustuļa Pētera kapenes Romā:

"Es apsolu jums - pirmajam no apustuļiem - un jūsu pārstāvim pāvestam Gregorijam (pāvests Gregorijs II) un viņa pēctečiem, ka ar Dieva palīdzību es palikšu uzticīgs katoļu mācībai. Es nekādā gadījumā nepiekritīšu kaut kam, kas ir pretrunā ar katoļu baznīcas vienotību, bet es

visādā ziņā saglabāšu savas ticības tīrību un pastāvīgi sadarbošos ar jums, jūsu draudzes labā, kuru Dievs ir devis tiesības sasaistīt un atbrīvot, kā arī jūsu iepriekšminēto pārstāvju un viņu sekotāju labā. Un, ja es atklāšu, ka baznīcu vadītāju izturēšanās ir pretrunā ar seno tēvu dekrētiem un paražām, man nebūs ar viņiem sazināties un neuzturēt sakarus. Tieši pretēji, ja es varu viņiem stāvēt pretī, es to darīšu, bet, ja nē, es par tiem uzticīgi paziņošu savam tēvam."¹³

Neanders arī saka, ka, lai arī misionāri, kuriem Bonifācijs apsoliya stāvēt pretī, bija viņa vadītāji, mācot un iegūstot dvēseles, viņa zvērests pāvestam nozīmēja, ka ģermāņu kristietībai bija jākļūst par Romas hierarhijas sistēmas daļu un tādējādi jāiestājas pret brīvu kristiešu attīstību, iznīcinot britu un Īrijas misionāru darbu.¹⁴ Šis nežēlīgais zvērests ne tikai pieprasīja Bonifācijam vajāt visus, kas nepiekrita pāvestības varai, bet arī uzlika viņam pienākumu rīkoties pret savu sirdsapziņu, lai par visu vienos ar Romu. Tas bija pirmais šāda veida zvērests, bet kopš tā laika to ir nodevis katrs Romas katoļu bīskaps. Par to raksta vēsturnieks Arčibalds Boveris:

"Kad Bonifācijs deva šo zvērestu (pirmais paklausības zvērests vēsturē vai, kā to sauc, uzticības zvērests pāvestam), viņš to ar savu roku uzrakstīja uz iedomātā Svētā Pētera ķermeņa, sacīdams: "Šeit ir zvērests, ko es dodu, un apsolu turēt to." Patiešām, veids, kā viņš to centīgi veica, pieliekot ievērojamas pūles, lai ne tikai Vācijā, bet arī Francijā apliecinātu pāvesta augstāko varu, pakļaujot visus pārējos bīskapus un pakļaujot viņus atkarībai un verdzībai, kam viņš pats tik akli paklausīja, vēlāk kļūst acīmredzami."¹⁵

Heinriks Cimmers raksta, ka tad, kad anglosakšu Bonifācijs (Vinfrīds) 723. gadā parādījās Francijas karalistē kā pāvesta legāts, lai katolicismā pārvērstu tur esošās baznīcas, kādus no ģermāņu ciltīm, tas ir, frankus, tjūringus, alemanus un bavāriešus, nevarēja uzskatīt par pagāniem. Viņš apvienoja un pakļāva Romas varas iestādēm, izmantojot militāru spēku, tās kopienas, kuras neatkarīgi no Romas gadsimtu iepriekš nodibināja Īrijas misionāri un viņu ārvalstu studenti.¹⁶

Kad Bonifācijs sāka pakļaut katoļticībai Bavārijas provinces, tās apdzīvoja Kolumbana sekotāji, viņa dibinātās draudzes sistēmas atbalstītāji.¹⁷ Bonifācijs, ierodoties šajās zemēs, nekavējoties atbrīvoja no pienākumiem Erenvolfu, kurš bija izcils kalpotājs.¹⁸ Vēlāk, kad Kārlis Martels (Āmurs) 732. gadā pieveica musulmaņus slavenajā Tūras kaujā, hercogs no Tjūringes, kurš iepriekš bija spiests izraidīt Skotijas un Īrijas garīdzniekus no savas zemes, neuzdrošinājās atstāt novārtā šo uzvarētāja Kārļa Martela lēmumu. Tātad, 733-734.gados ķeltu garīdznieki devās izsūtījumā.¹⁹ Neskatoties uz to, kalpotāju trūkums kļuva tik acīmredzams, ka Bonifācijs nobijās, kad viņš saprata, ka atgriešanās pie pagānisma briesmas. Viņš saņēma atļauju atjaunot noteiktu skaitu Kolumbana sekotāju.²⁰ 743. gadā Bonifācijs iemeta cietumā divus Skotijas - Īrijas kalpotājus, jo viņi aizliedza baznīcā godināt svētos, apgalvojot, ka svētceļojums uz Romu ir bezjēdzīgs, un līdz ar Jeronīma, Augustīna un Gregorija rakstiem noraidīja baznīcas tiesības.²¹ Tomēr cilvēki bija tik sašutuši, ka pat majordoms Pepins uzskatīja par saprātīgu abus atbrīvot.

Kārlis Martels

Kārļa Martela, tāpat kā Bonifācija, nopelni, daudzi vēsturnieki ir ļoti pārvērtējuši. Ir vairāki autori, kuri atzīst, ka viņa uzvarai pār musulmaņiem tiek piešķirta pārāk liela nozīme. Valters F. Adeni stāsta, ka visa Kārļa Martela loma tika samazināta līdz faktam, ka viņš atturēja mauru virzību uz Rietumiem. Šis karagājiens bija mazs un vājš, un tas, bez šaubām, nevarēja beigties ar Eiropas iekarošanu.²²

Albans Batlers parāda Bonifācija zvēresta sekas, kas izpaužas Kārļa Martela stāstā. "Pāvests Gregorijus viņam (Bonifācijam) uzdāvināja sastādītu baznīcas kanonu grāmatu, kas kalpoja par ceļvedi viņa darbos, un vēstules, kurās viņš ieteikts Kārlim Martelam."²³

Pēc "uzvarām" Kārlis Martels turpināja pāvesta varas paplašināšanu. Itālija joprojām atradās Austrumromas imperatora pārvaldībā, kura atradās Konstantinopolē. Svētās Romas impērijas laikmets Rietumos jau samazinājās. Džons Doulings sniedz precīzu tā laika apstākļu aprakstu: "740.gadā pāvests atteicās atdot divus hercogus -nemierniekus, Langobarda karaļa Liutpranda pavalstniekus. Tad šis karojošais monarhs sagrāba un izpostīja Romas teritoriju. Izmisumā un

šausmās par imperatora dusmām, liedzot viņiem vērsties pie viņa pēc palīdzības, kas viņiem bija steidzami vajadzīga, viņi nolēma vērsties pie slavenā Kārļa Martela.

Neapšaubāmi, viņš mēģināja pievērst pāvesta nedzirdīgās ausis šiem žēlabainiem lūgumiem, kad viņš, jau galīgi izmisis, lai sagaidītu palīdzību, apelēdams pie viņa lojalitātes un māntiecības, atrada viņa visneaizsargātāko vietu - iedomību. To izdarīja Gregorijs, apsotot Kārlim Martelam, ka viņš un romieši atsācīsies no alianses ar imperatoru, kurš atzīts par ķeceri. Atzīstot viņu par to aizstāvi, pāvests viņam piešķīra Romas konsula titulu ar nosacījumu, ka viņš aizsargās pāvestu, baznīcu un romiešus no langobardiem. Un, ja rodas vajadzība, no viņu bijušā saimnieka - imperatora atreibības. Šie priekšlikumi bija tik pievilcīgi kareivīgajam un iedomīgam Martelam, ka viņš nekavējoties nosūtīja savu vēstnieku uz Romu, lai ņemtu pāvestu savā aizsardzībā un sagatavotu vienošanos.²⁴

Tikmēr nomira Kārlis Martels, un viņu nomainīja viņa dēls Pipins. Jaunais majordoms bija iecerējis no troņa gāzt bezpalīdzīgo monarhu, Hlodviga pēcnācēju. Viņš nolēma saņemt garīdznieku atbalstu, apgalvojot, ka, tā kā viņš pārņēmis varu bez titula, viņam bija tiesības uz titulu. Pāvests Zaharijs, kuram tajā laikā bija saspīlētas attiecības ar impērijas valdnieku Konstantinopolē, bija neaizsargāts pret karojošajiem langobardiem Itālijas ziemeļdaļā, tāpēc viņš, kā viņš uzskatīja, bija spiests meklēt spēcīgā Pipina un franku aizsardzību. Vienošanās tika sastādīta. Vājais karalis gāzts. Drīz pēc tam Pipinu kronēja un iesvētīja kā bruņinieku, to visu sarīkoja Bonifācijs, kurš darbojās kā pāvesta legāts. Šī sazvērēstība ir spilgts piemērs tam, kā pāvests ieguva varu, noslēdzot alianses ar zemes karaļiem.

Romas baznīca palīdzēja Pipinam kļūt par karali. Tagad Pipina kārta ir pienākusi palīdzēt pāvesta priekšā. Longobardas karalis ielēca Ravennas pilsētu un draudēja doties uz Romu, ja viņa vara netiks atzīta par likumīgu. Pāvests nekavējoties vērsās pēc palīdzības pie Konstantinopoles imperatora, kurš formāli palika par Romas valdnieku. Kad tas nevarēja sniegt šo palīdzību, pāvests nolēma, ka Itālijas austrumu imperatora vara ir beigusies. Viņš personīgi ieradās pie Francijas karaļa Pipina, lai lūgtu atbalstu. Drīz Pipins un pāvests vadīja uzvarošo armiju, šķērsojot Alpus un sakaujot langobardus. Tad karalis izpildīja apsotījumu pāvestam un uz visiem laikiem atdeva viņam un viņa pēctečiem visas pilsētas, pilis un zemes, kas iepriekš piederēja rietumu imperatoram.²⁵

Kārlis Lielais un Svētā Romas impērija

Ziemassvētkos Romā (800. gadā) notika pārsteidzošs notikums - pāvests uzlika kroni Pipina dēla Kārļa Lielā galvai un nosauca viņu par visas Romas impērijas galvu. Tas iezīmēja lielāko pagrieziena punktu Eiropas vēsturē. Imperators, kurš atrodas Konstantinopolē, tika pilnībā izslēgts no turpmākas dalības Eiropas lietās. Tas nozīmēja daudzu prinču, hercogu, hercogistu iznīcināšanu un pilnīgu Akvitānijas, Alemanijas, Saksijas un Bavārijas pakļaušanu, jo tagad Kārlis Lielais paļāvās uz tādu zobena spēku, ka viņam vairs nebija konkurentu. Notika baznīcas un valsts apvienošana - pāvesta un impērijas savienība, kas ilga vairāk nekā tūkstoš gadus. Līdzīgi neuzvaramam kareivim, Kārlis Lielais izvilka savu vareno zobenu, lai izplatītu pāvesta varu visā Eiropā. Henrijs Harts Milmans raksta:

"Kārļa Lielā sakšu kari, pateicoties, kuriem viņš pievienoja saviem valdījumiem Vācijas zemes, bez šaubām, bija reliģiski kari. Ja Bonifācija bija kristietis, tad Kārlis Lielais bija evaņģēlija musulmaniskais apustulis. Viņa biogrāfs ziņo, ka viņa iebrukumu mērķis bija pagānisma izskaušana un visu pakļaušana kristīgai ticībai vai arī to iznīcināšana."²⁶

"Kārlis Lielais iekaroja tautas un ciltis ar armiju, kas uzdzina šausmas. Un šie karaspēki bija patiesi drausmīgi! Verdenā pie Alleras viņš aukstasinīgi nogalināja četrus tūkstošus drosmīgu karavīru, kuri padevās gūstā."²⁷

Romiešu autori aktīvi uzslavēja šādu Kārļa Lielā rīcību kā ortodoksālās baznīcas locekļa dievbijīgos darbus. Katoļu baznīca pievērstiem barbariem oficiāli uzspieda savas tradīcijas un naidu pret ķeceriem un neticīgajiem. Runājot par poligāmiju, Kāris Lielais bija vairāk kā austrumu sultāns. Viņa galms pārsniedza visas amoralitātes robežas un, protams, nesaņēma nevienu baznīcas

pārmetumu, kuras laicīgā galva viņš bija. Reliģijas garīgais vadītājs uz viņa galvas uzlika Svētās Romas impērijas kroni. Musulmaņi, ienīstot elkus un statujas, sacīja, ka Dievs viņus aicinājis iznīcināt elku pielūgšanu. Bet pāvestība tās vadītājiem ļāva statujas un elkus izvietot baznīcās.

Nav šaubu, ka tieši cietirdības dēļ, ar kuru Kārlis Lielais "pievērsa" Eiropas iedzīvotājus pāvesta ticībai, tūkstošiem dāņu pameta dzimto valsti uz kuģiem, dodot zvērestu visur iznīcināt kristiešus un kristīgās baznīcas. Drīz pēc tam viņi iekaroja Angliju un Īriju un pilnībā izpostīja šīs valstis. Viņi izgāza visu atriebību uz abu karaļvalstu kristiešiem. Divi gadsimti pagāja pirms Īrija, kuru vadīja slavenā Brians Boru²⁸, nogāza dāņu jūgu. Runājot par Angliju, tikai pēc Normāņu iekarotājiem, jaunā karaļu dinastija iznīcināja iebrucējus un ieņēma Lielbritānijas troni.

Nav nopietna pamata apgalvot, ka kopš Svētās Romas impērijas dibināšanas Eiropā "Tuksneša Draudzes" vadība ir bijusi ierobežota tikai ar Kolumbana sekotājiem. Ir bijuši notikumi, kas parādījuši visu kristiešu evaņģēlija grupu spēku. Impērijas karaļvalstīs, kur notika vajāšanas, nebija iespējams atrast pat redzamo evaņģēlija ticības vienotību. Bet garīgie līderi parādījās dažādās kontinenta daļās, un atsevišķas kristiešu grupas "Tuksneša Draudzē" saglabāja vienotību svarīgās doktrīnās, kaut arī viņiem nebija sakaru savā starpā.

Pāvesta Gregorija IX dekrēts (1236.g.) piemin dažādas kristiešu grupas ar dažādiem nosaukumiem un apliecina viņu evaņģēlija mācību vienotību. Tā teksts ir šāds: "Mēs izslēdzam no baznīcas un uzliekam anafēmu visiem ķeceriem - puritāņiem, patarēniem (katara), Lionas nabagiem, pasagiāniem, josepītiem, arnoldistiem, speronistiem un visiem pārējiem, lai arī kā viņi paši sevi dēvētu - var būt tiem ir dažādas sejas, bet to astes ir sasietas vienā mezglā."²⁹ Izteiciens "to astes bija sasietas vienā mezglā" nozīmēja, ka pāvests atzina, cik stipra ir evaņģēlisko kristiešu vienotība. Iepriekš (1183.g.) pāvests Lūcijs izdeva bullu pret ķecerību un ķeceriem, kuri atradās dažādās Eiropas valstīs ar dažādiem nosaukumiem. Bulla sacīja: "Visi katari, patarēni un visi, kas sevi sauca par Lionas nabagiem, un pasagiāni... tiek pakļauti mūžīgai anafēmai."³⁰ Pēc daudzu cienījamu zinātnieku domām, viduslaiku periods ienesa kontinenta iedzīvotājus dziļā tumsā. Džons Dovelings apliecina: "Laikposms, ko mēs tagad apskatām, aptver devīto un desmito gadsimtu, kā arī lielāko daļu no vienpadsmitā. Šie ir kristietības laika tumšākie gadsimti. Tā bija gara nakts, pilna tumsonības un māņticības. Dažādi vēsturnieki šo periodu ļoti pareizi sauc par "tumšajiem viduslaikiem", "važu gadsimtu", "stagnācijas gadsimtu" un "pasaules pusnakti", kurā gaismas stari reti kad iespīdēja. Šajos gadsimtos bija liels retums, ja kāds no parastajiem ļaudīm zināja, kā uzrakstīt savu vārdu."³¹

D. L. Mosheims raksta: "Ir vispāratzīts, ka neziņa šajos gadsimtos bija vienkārši neticama, un mācības tika pilnībā atstātas novārtā... Latīņu tauta nekad nav redzējusi tumšāku un drūmāku laiku".³²

Tumsonība un nabadzība viegli padarīja cilvēkus par māņticības upuriem. Vatikāna mūku un mūķeņu ordeņu un reliģisko karavīru skaits dramatiski pieauga. Bieži pāvests prasīja imperatoriem, prinčiem un vietējiem valdniekiem zvērestu, kurā viņi apsoltīja vajāt un sodīt kā ķecerus tos, kuri atteicās pakļauties impērijas baznīcai. Un, ja kāds valdnieks atteicās pakļauties pāvesta prasībām, baznīca atbrīvoja tā padotos no viņam dotā zvēresta. Tādējādi pāvesta vara pieauga. Tautas pilnībā bija sabiedētas ar zobenu un māņticību. Kristieši, kas atzina vienkāršu evaņģēlija ticību un sirsnīgi mīlēja Rakstus, nonāca cietumos. Daudzu īpašumi tika konfiscēti, un viņi paši tika nogalināti.

Albigijieši un pavlikāņi

Svētās Romas impērijas veidošanās laikā un, iespējams, jau agrāk, daudzi evaņģēliskie kristieši ieradās Eiropā no Mazāzijas. Tie bija pavlikāņi(pavlikiešiem), kurus gadsimtiem ilgi bija nepatiesi apsūdzēti, bet pēc tam attaisnoti. Viņi ieguva savu vārdu, pateicoties dedzībai dzīvot saskaņā ar Pāvila vēstulēm. Drīz viņi izplatījās visā Eiropā, un, lai arī nav precīzu uzskatu par viņu pārvietošanu, par to liecina viņu mācību parādīšanās daudzās Rietumu valstīs. Viņi pievienojās migrējošām grupām. D.A.Vuileijs piezīmē: "Kopš nesena laika kļūst manāma valdiešu darbība

Pjemontā, albigijiešu aktivitātes Francijas dienvidos, kā arī citu grupu citās Eiropas daļās, kuras, uzstājās pretim pieaugošajām mānīcībām, sāka atgriezties pie patiesības avotiem."³³

Īpaši jāatzīmē cēlsirdīgais Vigilancija darbs Itālijas ziemeļdaļā, kuru turpināja pavlikāņi. Jāsauc tās Jaunās Derības mācības, kuras, pateicoties Kolumbanam, ietekmēja Rietumeiropu, kā arī stāstīja par brīvību mīlošo kristietību, kas izcēla Visigotu ticīgos. Vēsturnieki saka, ka, lai arī pavlikāņus bija visnetaisnīgāk apmelojuši, tika pierādīts, ka viņi ir agrākās kristietības formas draudze. Neskatoties uz to, cilvēki, kuriem tas viss bija jāzina vislabāk, mēģināja viņus nodēvēt par maniheistiem (Manichæism). V. F. Adeni raksta:

„Viņi nepieņem jaunavas Marijas kultu un svēto aizlūgšanas neatzīst. Attēlu pielūgšanu, krustu, relikviju, vīraka, sveču izmantošana un svēto ūdens avotu apmeklēšana - tos visus viņi noraida kā elku pielūgšanas paražas. Šķīstītavas ideja netiek atzīta. Svētais gads sākas ar Jāņa Kristītāja svētkiem. Sestais janvāris tiek uzskatīts par kristību svētkiem. Viņi svin Lieldienas Nisana mēneša četrpadsmitajā mēnesī. Starp viņiem mēs neatradām īpašas attiecības ar svētdienu, taču viņi droši vien ievēro Bībeles sabatu. Viņiem nav Ziemassvētku brīvdienai vai Pasludināšanas svētku. Apsverot jautājumu par viņu mācībām, mēs ievērojām, ka vārds "Trīsvienība" viņu dokumentos nekad nav minēts."³⁴

Edvards Gibons, kurš uzrakstīja veselu nodaļu par pavlikāņiem, aizstāvēja viņus no apsūdzībām par maniaheismu.³⁵ Arī zinātnieks Džordžs Fabers savā grāmatā par albigijiešiem un valdiešiem, apspriežot pirmo pavlikāņu līderi Konstantīnu, atzīmē: "Konstantīns bija patiesi dziļi piesātināts ar Kristus vārdiem un Pāvila vēstulēm un atklāti noraidīja seno maniaheismu grāmatu". Tālāk Fabers paziņo par viņu Rakstu tīrību: "Ar šo apstākli vien pietiek, lai parādītu viņu šķietamo maniaheisma iespējamību."³⁶

Tādējādi pāvestība, kuras pārkāpums tika ārkārtīgi nostiprināts, saskārās ar tīras Bībeles patiesības straujo izplatību evaņģēlisko kristiešu sirdīs. Sākās cīņa, kas neapstājās, līdz reformācija sagrāva tumsas spēku. Lai gan ir veikti daudzi nopietni pētījumi, kuru mērķis bija atklāt pavlikāņu un albigijiešu attiecības savā starpā. Bet kļuva skaidrs tikai viens - viņu uzskati un vēsture ir, ja ne vienoti, tad ļoti līdzīgi. Albigijiešu bija daudz Francijas dienvidos, kur viņi daudzus ieguva par Kristus skolniekiem. Šeit viņi saglabāja savu neatkarību no pāvesta, noraidot eiharistijas doktrīnu.³⁷

Romu satrauca pieaugošais neapmierināto skaits, un viņš sāka rīkoties. Sākumā vajāšanas bija vietējas, retas. Bet jau 1198.gadā Roma nosūtīja pāvesta legātus uz Francijas dienvidiem, un uz spēles tika sadedzināti simtiem albigijiešu. Kad šie pasākumi nedeļa vēlamo rezultātu, Tulūzas valdniekam grāfam Raimundam tika pavēlēts iznīcināt savus nekaitīgos pavalstniekus. Raimunds vilcinājās. Turpmākie notikumi vēl vairāk palielināja pāvesta dusmas un viņš pasludināja karadarbību pret Francijas dienvidiem. Tās dalībniekiem tika apsoltā pilnīga grēku piedošana, kas izdarīti visā mūžā. Krustnešu armija sastāvēja no avantūristiem, karavīriem un vieglas naudas gribētājiem. Šīs kampaņas rezultāts bija milzīga skaita nevainīgu, patiesu ticīgu cilvēku nežēlīgs slaktiņš un nokaušana.

1209.gada jūlijā ap nocietināto pilsētu Bezjēru apmetās pāvesta savāktā neģeļu armija. Kad aplenktās pilsētas pilsoņi, no kuriem lielākā daļa bija labi katoļi, atteicās padoties, krusta karu dalībnieki pāvesta legātam jautāja, kā atšķirt katoļus no ķeceriem, un viņš atbildēja: "Nogalini visus! Kungs atšķirs Savus!"³⁸ Pēc tam notika briesmīgs slaktiņš. Vairākus gadus šis pretīgais slaktiņš notika te vienā pilsētā, pēc tam citā, līdz šausmu kliedziens sāka skanēt ne tikai Romas katoļu valstīs, bet visā Eiropā. Pāvesta autoritāte un prestižs stipri cieta.

Franciskāņi un dominikāņi

Nākamais vēstures periods stāsta par destruktīvu kampaņu, kas izraisa izbrīnu daudziem. Pēc reliģiskiem fanātiķiem, kuriem bija naži un zobeni, tiem sekoja franču un dominikāņu mūki. Dvešot niknumā un paļaujoties uz mistēriju mācībām, viņi iedvesmoja krustnešus.³⁹ Šie divi mūku ordeņi - Svētā Dominika un Svētā Franciska - tika izveidotas galvenokārt tāpēc, lai izskaustu domstarpības, kas izplatītas visā kontinentā (īpaši Francijas dienvidos) ar vissvarīgākajām Romas

katoļu doktrīnām. Franciskāņu ordenis oficiāli saņēma pāvesta apstiprinājumu 1223.gadā, dominikāņi - nedaudz agrāk. Ap 1200. gadu pāvests Inokentijs III nodibināja inkvizīciju. Pēc viņa domām, bīskapi un draudzes priesteri nebija piemēroti šim izšķirošajam uzdevumam, jo viņi neizrādīja pietiekamu dedzību ķeceru iznīcināšanā.⁴⁰

Aprīnojami, ka milzīgs skaits mūsdienu autoru pagodina Svēto Francisku - franciskāņu ordeņa dibinātāju. Šie rakstnieki stāsta par viņa it kā dievbijīgo, pazemīgo dzīvi un sprediķa spēcīgo dāvanu. Viņu ieskauj iedomātu brīnumu oreols un viņš piedalās notikumos, kas patiesībā nekad nav notikuši. Fakti liecina, ka vienīgais iemesls, kāpēc viņš parādījās vēstures lappusēs, ir tas, ka viņš iemeta cietumā nevainīgus kristiešus, kuri bija uzticīgi Dieva Vārdam, atdeva tos sadedzināšanai un nosūtīja trimdā tikai tāpēc, ka viņi atteicās pakļauties pāvesta rīkojumiem. Tomēr daudz vairāk var teikt par dominikāņu enerģisko darbību saistībā ar inkvizīciju, nevis par franciskāņu darbu. Turklāt ir autoritatīvi zinātnieki, kuri nekādā veidā neapraksta franciskāņu un dominikāņu medības uz ķeceriem, apgalvojot, ka viņu mistēriskās mācības un uzskati bija līdzīgi maniaheisma un citām austrumu panteistiskajām mācībām.⁴¹

Reformācijas spēks

Laiks gāja. Apustuliskās baznīcas pēcteces – "Tuksneša Draudzes" pamatmācības saskaņā ar Atklāsmes grāmatas divpadsmito nodaļu ir ieguvušas aizvien lielāku piekritēju skaitu Lielbritānijā un kontinentā. Ap šo laiku Roma mēģināja pārvērst albigijiešu dzimteni par asiņu zemi. Caur Viljama Iekarotāja pēctečiem pāvests nosūtīja armijas uz Īriju, lai pilnībā pabeigtu seno ķeltu kristietības pakļaušanu.

Tomēr līdz tam laikam bija parādījušies dažādi jauni enerģiski garīgi vadītāji, kuri bija izmantojuši patiesības karogu, kad pāvesta atbalstītāji to izvilka no ķeltu un albigijiešu rokām. Viklifs, "reformācijas rīta zvaigzne", četrpadsmitā gadsimta laikā iedvesmoja visu Angliju, iebilstot pret Romu un aizstāvēt Bībeli. Bohēmijā sekoja Huss un Jeronīms. Abi tika sadedzināti uz sārta. Pirms Lutera vadītās reformācijas sākās Vācijā, pāvests sarīkoja masveida Valdiesu slaktiņu Itālijas ziemeļos. Žans Kalvins, veiksmīgs līderis cīņā pret pāvestību Francijā un Skotijā, tiek uzskatīts par tiešu Valdiesu⁴² pēcnācēju. Lollardi, kā bieži tiek dēvēti Viklifs sekotāji, tika apmācīti bībeliskajās mācībās no albigijiešiem un valdiešiem.⁴³

Iepriekšējās nodaļās mēs redzējām Romas niknumu pret tiem, kuri turpināja ticēt, ka sabats ir nedēļas septītā diena, saskaņā ar ceturto bausli ir Bībeles atpūtas diena. Vēsturnieks A.K.Fliks un citas iestādes apgalvo, ka ķeltu baznīca sabatu turēja kā savu svēto atpūtas dienu un velsieši to svētīja līdz pat divpadsmitajam gadsimtam. Tajā pašā dienā novēroja petrobružieši un henrieši. Adeni kopā ar citiem autoriem apgalvo, ka pavlikāņi ievērojuši sabatu. Ir īsteni zinātnieki, kuri saka, ka valdieši un albigijiešu parasti ievēroja sabatu.

Pienāca reformācija, un trīsdesmit gadus pēc tās sākuma daudzas Eiropas tautas tika izrautas no pāvesta rokām. Vai kāds var apgalvot, ka tieši šajā laikā Draudze atstāja tuksnesi? Diez vai. Reformācija ir daļa no stāsta, kas bija 1260 gadu garumā "Tuksneša Draudzes" periodā. Atklāsmes grāmatas divpadsmitajā nodaļā nav attēlota Reformācijas baznīca kā Tuksneša draudzes pēctece. Tā ir Atlikuma draudze - pēdējā draudze -, kas pasludinās Jēzus Kristus otro atnākšanu, ievērojot "Dieva baušļus un ticību Jēzum" (Atkl. 14:12). Atlikuma draudze ir patiesā un galvenā "Tuksneša Draudzes" pēctece.

Svētās Romas impērijas beigas

Tas, ko izdarīja Reformācija, lai atgrieztu Bībeli Rietumu zemēs, bija jāizdara Francijas revolūcijas armijām, lai atbrīvotu Eiropas kontinentālās daļas tautas no pāvesta režīma jūga. Cilvēce ir ieguvusi vēl vienu iespēju - tā ir saņēmusi pilnīgu brīvību, unikālu zinātnisko izglītību un visas iespējas parādīt Visumam, vai tā ticēt un darbosies saskaņā ar Dieva atklāto gribu, ņemot vērā pravietojumus. Amerikas Savienotās Valstis kļuva par pirmo valsti, kas savā konstitūcijā iekļāva pilnīgu reliģijas brīvību. Lielbritānijas impērija un dažas citas valdības izrāda toleranci, kas būtībā ir

līdzvērtīga reliģiskās brīvības principam, taču praksē viņi joprojām atbalsta valsts baznīcu un nenodrošina pilnīgu sirdsapziņas brīvību saviem pilsoņiem.

Amerikas revolūcijas rezultāti satracināja Franciju. Parastie cilvēki sacēlās un sagrāva aristokrātijas un garīdznieku tirāniskos likumus un, atdarinot Amerikas Billu likumu (the American Bill of Rights), pasludināja reliģijas brīvību ne tikai Francijā, bet visur, kur vien devās Francijas armijas. Kulminācija notika 1798. gada maijā, kad franču armijas ienāca Romā, sagūstīja pāvestu, atlaida kardinālu kolēģiju un pasludināja reliģijas brīvību Kapitolija kalnā - slavenākajā no septiņiem Romas kalniem. Bez šaubām, šajā vēstures brīdī beidzas 1260 gadu pravietiskais periods.

Turpinājās vecā režīma iznīcināšana. Napoleons, šis militārais ģenijs, nostājās pie Francijas revolucionāro armiju galvas un iznīcināja visu, kas palika no bijušās Eiropas sistēmas, kuru nodibināja nelikumīga savienība starp Kārli Lielo un pāvestu. Vēsturnieki parasti saka, ka Svētās Romas impērija beidzās ar Napoleona sitieniem, kurus viņš viņai nodarīja 1804. gadā. Patiešām, Napoleons 1801. gadā noslēdza vienošanos starp Franciju un pāvestu, bet, parakstot to, uzvarošais ģenerālis atteicās piešķirt pāvestam iepriekšējo statusu. Viņš tikai atzina, ka katoļu ticība ir franču tautas reliģija. Un, lai arī Napoleons piešķīra pāvestam citas privilēģijas, tās nebija nekas vairāk kā parasti diplomātiskie noteikumi.

Kam tad var piedēvēt apspiesto Rietumu pasaules atbrīvotāju slavu no briesmīgās tirānijas? Nevis jebkura iekarotāja zobenam, bet gan "Tuksneša Draudzei", kas gadsimtiem ilgi cieta no asins izliešanas un mira par brīvību, patiesību un Svētajiem Rakstiem. Šo mocekļu piemērs cilvēku sirdīs ieaudzināja pretestības garu, līdz brīvība kļuva par valsts likumu.

Kolumbana un viņa sekotāju ticība un spēks, kopā ar brīvības garu dzīvoja ķeltu, gotu, longobardu pēctečos un pamazām pieauga to karaļu sirdīs, kuri pieņēma lēmumus, lai piepildītu Dieva gribu. Eiropas vēsture būs nepilnīga bez izpratnes par to, cik daudz valdieši darīja, lai kļiedētu tumšo viduslaiku draudošās ēnas un atdzīvinātu Bībeles kristietību. Turklāt daudz būtu jāpasaka par "Tuksneša Draudzi" Tuvajos Austrumos, Indijā, Vidusāzijā un Ķīnā.

15.nodaļa Agrīnie varoņi- valdieši

*"Šīs nodaļas aprakstos parādīsies dažādi termini: berengirāņi, petrobrusiāņi, henrieši, arnoldisti, valdieši, albigijieši, leonisti vai Lionas nabagi, lollardi, katarieši...
Viņi visi pārstāv cilvēkus, kurus apvienoja galvenie pamatprincipi, taču tie varēja nedaudz atšķirties mazsvarīgos jautājumos.
Katoļi viņus visus sauca ar vienu kopīgu vārdu - Valdieši."*

Itālijas ziemeļrietumos, Francijas dienvidaustrumos un Spānijas ziemeļos ir jāmeklē šī garīgais cietoksnis, kas gadsimtiem ilgi palika nepārspēts viduslaiku hierarhijas sīvajiem uzbrukumiem. Tur, starp Franciju un Itāliju, kā varenās sienas, cēlās milzu Alpi. Skaistajās ielejās, kas atrodas viņu pakājē, dzīvoja dižciltīgie Valdiešu varoņi. Šo zaļo lauku un ganību mierīgais skaistums šķita vēl iedvesmojošāks, pateicoties to cilvēku klātbūtnei, kuri vienmēr bija uzticīgi evaņģēlijam.

Lai arī valdieši ar savām Bībeles mācībām aptvēra daudzas zemes, viņi neiekļuva visās valstīs, kur atradās citas "Tuksneša Draudzes" filiāles. Viņu skaits nerasniedza miljonus, kā tas bija citās baznīcās drūmos viduslaikos.

Pirmais no tiem tiek pieminēts tāpēc, ka no visām kristiešu grupām, kas cīnījās par Bībeles un agrīnās kristietības mācību saglabāšanu, valdieši bija daudzskaitlīgākie. Kad iestājās reformācija, viņi joprojām protestēja pret baznīcu tirāniju. Viņu vidū triumfēja Patiesība.

Valdiešu ietekmes spēks veicināja Mārtiņa Lutera un Žana Kalvina garīgās pārvērtības. Viņu kaujās savainotās rokas nodeva Evaņģēlija karogu reformatoru rokās, pēc tam tas tika uzvilkt ar uzvarošiem saucieniem virs Ziemeļeiropas ģermāņu tautām un pēc tam pār jauno Ziemeļamerikas republiku.

Valdiešiem nācās saskarties ar sarežģītu uzdevumu - nodot šo patiesības gaismu nākamo gadsimtu protestantiem un apgaismot pasauli, kas ieslīga tumsībā ar Bībeles patieso mācību. Visu drūmo viduslaiku laikā valdiešu varoņi saglabāja ticību, ko viņi saņēma no saviem senčiem, un viņi to bija ieguvuši jau apustuļu laikos.

Sers Džeimss Makintošs par viņiem raksta šādi:

"Vēstures rītausmā parastus kristiešus mēs atrodam Alpu ielejās, kur viņi joprojām pastāv ar seno vārdu Vaudois ("ieleju cilvēki"). Ņemot vērā Jauno Derību, viņi redzēja neparastu kontrastu starp agrāko laiku ticības tīrību un apkārt esošās greznās impēriskās hierarhijas netikumiem."²

Slēpjoties kalnu ielejās, viņi stingri ievēroja agrīnās draudzes mācības un paražas, bet Itālijas līdzenumu iedzīvotāji nemanāmi aizmirsā patiesību.³ Ja jūs uzmanīgi skatāties uz majestātiskajiem valdiešu kalnu bastioniem, jūs nevarat nepamanīt, ka šeit Dievs sniedza saviem ļaudīm drošu patvērumu, ko Jānis bija paredzējis Atklāsmes grāmatā.

Pēc tam, kad imperators Konstantīns 325. gadā paziņoja, kuras kristīgās baznīcas viņš oficiāli atzīst un nolēma, ka Romas impērijas iedzīvotājiem jāievēro viņa lēmumi, starp kristiešiem, kuri atteicās atteikties no Jaunās Derības mācības, un tiem, kas bija gatavi pieņemt cilvēku tradīcijas, sākās spraiģa cīņa.

Mošeims atzīmē:

"Senos britus un skotus ilgu laiku neviens nebija spējīgs pārliecināt ievērot Romas dekrētus un likumus, kā Bede Godājamais vairākkārt ir apliecinājis - ne ar draudiem, ne ar pāvesta legātu solījumiem. Gallijas iedzīvotāji un spāņi, kurus neviens nevar noliegt, Pontifikam piešķīra tikai tik daudz autoritātes, cik, viņuprāt, būtu viņiem izdevīgi. Pašā Itālijā viņš nevarēja piespiest Ravennas bīskapu un daudzus citus verdziski pakļauties viņa gribai. Runājot par dažiem ļaudīm, bija daudz tādu, kuri atklāti pauda naidu pret viņa netikumiem, tostarp alkām pēc varas. Pierādījumu netrūkst pat tiem, kas apgalvo, ka valdieši (VII gadsimtā) pamatīgi bija apmetušies Pjemontas ielejās un atklāti pauda nostāju pret romiešu varu."⁴

Roberts Olivetons, dzimis valdiešu ielejā, kurš 1535. gadā iztulkoja valdiešu Bībeli franču valodā, šīs Svēto Rakstu versijas priekšvārdā rakstīja:

"Tikai jums (Francijas Reformācijas baznīcai) es dodu šo dārgo dārgumu... uzticīgu, trūcīgu cilvēku, jūsu draugu un brāļu vārdā Jēzū Kristū, kuri vienmēr ir priecājušies par dāsnajām svētībām, kuras saņem caur Kristus apustuļiem un vēstnešiem."⁵

Valdiešu ticība - pārņemta no apustuļiem

Saikne starp valdiešiem, albigijiešiem, citiem ticīgajiem, kas saglabāja Jaunās Derības patiesību, un Rietumeiropas agrīno kristietību, Voltērs skaidro šādi:

"Grēksūdze kalpotājiem līdz astotajam un devītajam gadsimtam netika pieņemta zemēs, kas atrodas Luāras otrā pusē - Langodokā un Alpos, kā Alkuins sūdzējās savās vēstulēs. Šķiet, ka šo zemju iedzīvotājiem vienmēr bija tendence ievērot agrīnās baznīcas mācības un noraidīt tās doktrīnas un paražas, kuras baznīca savas slavas zenītā uzskatīja par ērtām pieņemt.

Tie, kurus sauca par manihaeāņiem, un tie, kurus vēlāk sauca par albigijiešiem, valdiešiem, lollardiem un citiem dažādiem nosaukumiem, bija agrīnās galliešu kristietības paliekas, saglabājot dažas senās paražas, kuras Romas baznīca vēlāk uzskatīja par nepieciešamām mainīt."⁶

Aptuveni divsimt gadus pēc apustuļu nāves sākās aktīvs atdalīšanās process starp divām draudzes locekļu grupām, līdz radās atklāta šķelšanās. 325. gadā Nīkejā notika pirmais baznīcas ekumeniskais koncils, un tieši tajā laikā Silvestrs I tika atzīts kā Romas bīskaps. Tieši no šī Romas

bīskapa valdīšanas valdieši rēķina viņu atdalīšanos no pāvesta baznīcas kopības. Vēsturnieks Neanders atzīmē:

"Mums ir liels iemesls domāt, ka tā laika valdieši pasludināja savas sekas ļoti seno izcelsmi un apgalvoja, ka kopš baznīcas sekularizēšanās - tas ir, viņuprāt, no brīža, kad Konstantīna dāvinājuma (Konstantīna mantojuma akts) Romas bīskapam Silvestram I (314. -336.g.m.ē.) - tāda opozīcija, kas radās viņu starpā, pastāvēja nepārtraukti."⁷

Šie Alpu un Pireneju kalnu kristiešus sauca par "Valdiešiem" - no itāļu vārda, kas nozīmē "ieleja"; Francijā tos sauca par "Vaudois" - tulkojumā no franču valodas par "ielejas ļaudīm". Daudzi autori tos sauc par "Vaudois". Šīs "Tuksneša Draudzes" filiāles ienaidnieki mēģināja izkropļot tās vēsturi, vārda "valdiešu" izcelsmi interpretējot apzināti nepatiesi. Viņi centās savienot savu izcelsmi ar Pjēru Valdo, bagātu franču tirgotāju no Lionas, kurš kļuva zināms 1175. gadā. Šīs apbrīnojamās personas dzīve ieņem cienīgu vietu vēsturē. Tomēr valdiešu pirmajos un agrīnajos manuskriptos - to dokumentos, dzejoļos vai ticības atziņās - nekas neļauj mums vismaz zināmā mērā uzskatīt viņu par šīs kustības dibinātāju.

Dzīves vidū Valdo pieņēma patiesību, kas atgādināja to, kuru zināja valdieši. Viņš izdalīja savu bagātību nabadzīgajiem un sāka cītīgi strādāt, lai izplatītu evaņģēlija mācības. Kopā ar saviem sekotājiem Valdo drīz saskārās ar stingru opozīciju. Izmisumā viņi aizbēga un atrada patvērumu kopā ar tiem valdiešiem, kuri savulaik bija šķērsojuši Alpus un izveidoja lielu ticīgo kopienu Austrumfrancijā. Senā valdiešu dialekts saglabāja viņu oriģinālo latīņu valodas tīrību un arī kļuva par pierādījumu viņu izcelsmei - izcelsmei, kas bija neatkarīga no Romas.

Aleksis Mastons saka:

„Valdiešu ieleju vietējais dialekts izceļas ar pareizāku valodas struktūru nekā Pjemontas dialekts. Šīs vietējās dialekta pirmsākumi meklējami ne tikai itāļu un franču, bet arī romāņu valodu attīstībā, kuru agrīnajos dokumentos ir vēl vairāk līdzību ar pašreizējo Vaudois kalniešu valodu nekā ar trīspadsmitā un četrpadsmitā gadsimta trubadūru valodu. Šīs dialekta esamība pati par sevi ir pierādījums šo augstkalnu dziļajai senatnei, pierādījums viņu ilgstošai aizsardzībai pret svešiem piemaisījumiem un izmaiņām. Viņu valsts dialekts ir dārgs piemineklis.”⁸

Atgriežoties vēstures lappusēs, kurās aprakstīti notikumi, kas notika sešus gadsimtus pirms Pjēra Valdo, mēs saskaramies ar ļoti slavenu vārdu, kas saistīts ar valdiešiem - Vigilancijs (vai Vigilantijs Leo). Šis kristiešu līderis izskatījās kā spānis, jo viņa apdzīvotās vietas cilvēki bija, būtībā tādi paši kā ziemeļspānijas iedzīvotāji. Vigilancijs stingri cīnījās pret kārtējo atgriešanos pie pagānisma. Itālijas ziemeļu, Spānijas ziemeļu un Francijas dienvidu kristieši bija nomaļus no šīs atkrišanas. Viena no šīs grāmatas nodaļām ir veltīta Vigilancija stāstam.⁹ Runas par viņa aktīvo darbu izplatījās plaši, tāpēc kristiešus, kas ir uzticīgi evaņģēlijam, daudzus gadsimtus sauca par leonistiem, kā arī par valdiešiem un Vaudois.

Reinerijs Sakho, inkvizīcijas pārstāvis (1250.g.), uzrakstīja traktātu pret valdiešiem, kurā izskaidrota viņu agrīnā izcelsme. Pirms tam viņš bija viens no viņu kalpotājiem, bet atkāpās no ticības un kļuva par pāvesta mācītāju. Sakho vajadzēja zināt par viņiem vairāk nekā citiem vajātājiem. Viņš paziņoja, ka visas senās ķecerīgās sekas, no kurām bija vairāk nekā septiņdesmit, tika iznīcinātas, izņemot četras: ariāņus, manihaeāņi, runeārieši un leonistus, un piebilda: "Starp visām šīm sektām, kuras joprojām pastāv vai pastāvēja, nav bīstamāki baznīcai nekā leonisti."

Sakho savu vārdu atbalstam sniedza trīs argumentus:

"Pirmkārt, viņu ilgā pastāvēšana. Daži saka, ka viņi pastāvēja no pāvesta Silvestra valdīšanas laika, bet citi apgalvo, ka kopš apustuļu laikiem. Otrkārt, viņi ieguva vislielāko izplatību. Gandrīz katrā valstī ir šī sekta. Treškārt, kaut arī visas pārējās sekas iedzīvotāju vidū izraisīja bailes ar savu pārmērīgo Dieva zaimošanu, šiem Leonistiem bija liela dievbijība, jo viņi dzīvoja taisnu dzīvi cilvēku priekšā un visā, kas attiecās uz Dievu un doktrīnām, kas ir daļa no ticības apliecinājuma, viņi ticēja pareizi. Bet viņi zaimoja Romas baznīcu un garīdzniekus."¹⁰

Tādējādi Sakho parādīja, ka leonisti vai valdieši bija vecāki par āriešiem, pat vecāki par manihaeāņiem.

Viņu teritorija nebija Romas pakļautībā

Vēsturnieki ilgu laiku ir atzinuši atšķirību starp Itālijas ziemeļu pussalu un Romas valsts centrālo daļu. Vairāk nekā tūkstoš gadu Ziemeļitālijas bīskapija tika saukta par itāļu, bet Itālijas centrālā daļa - par romiešu. Runājot par agrīno latīņu Bībeli šajā teritorijā, Frederiks Nolans atzīmē: "Autors bez īpašiem pētījumiem pamanīja, ka tā (itāļu Bībele) savu vārdu ieguvusi no diecēzes, kuru sauca par itāļu valodu pretstatā romiešu vārdam."¹¹

Milāna, kas atrodas Itālijas pussalas ziemeļu daļā, vienmēr ir bijusi viena no slavenākajām pilsētām vēsturē. Vienā reizē viņš sacentās ar Romu. Vairāki Romas imperatori, pametuši pilsētu, uzcelto Tibras krastos, šeit nodibināja galvaspilsētu. Šajā slavenajā vietā satikās Rietumi un Austrumi. Viens autors apgalvo, ka Milānas reliģiskā ietekme tika respektēta un ka viņa autoritāte bija īpaši jūtama Gallijā un Spānijā.¹² Šī pilsēta bija galvenais ķeltu centrs, kas dzīvoja Alpu Itālijas pusē.¹³ Pirms nonākšanas Romas bīskapa ietekmē, gotu armijas iekaroja Itāliju un Franciju. Iekarotāji, kas pirms simts gadiem pievērsās Kristum, stingri ievēroja agrīnās baznīcas paražas un tradīcijas un neuzbruka Milānai.¹⁴

Kopš goti saviem pavalstniekiem piešķīra reliģisko brīvību, viņu pakļautībā Milāna uzplauka. Kad jaunievēlētie bīskapi no visas Eiropas ieradās Romā, lai tiktu ordinēti, garīdznieki no Itālijas Milānas un Turīnas diecēzēm neieradās. Viņi nepiedalījās reliģiskā procesijā. Faktiski pēc 553. gada gadu laikā plaisa starp Romu un deviņu provinču bīskapiem, kas bija Milānas bīskapa pakļautībā un kas atteicās no attiecībām ar Romu, lai būtu neatkarīga, Itālijas ziemeļos un apkārtējās zemēs ir palielinājusies. 553. gadā viņi tika izsūtīti Konstantinopoles koncilā ar slaveno "Triju nodaļu" dekrētu, nosodot trīs lielos Austrumu draudzes vadītājus.¹⁵ Šī reģiona iedzīvotāji sludināja patieso Kristus ticību. Viņi neticēja pāvesta nekļūdīgumam un neticēja, ka attiecību pārtraukšana ar to nozīmē pārtraukumu attiecībās ar baznīcu.¹⁶ Šie kristieši bija pārliecināti, ka viņu pašu ordinācija ir ne mazāk spēcīga kā Romas bīskapa apgalvotā apustuliskā pēctecība.

Pāvests arvien vairāk un vairāk pakļāva lielāko Eiropas daļu, bet abas Milānas un Turīnas diecēzes palika neatkarīgas. Romas baznīcai pati ideja, ka tajā pašā zemē, kur atradās tās tronis, Mordohajs varētu sēdēt pie tās vārtiem, bija neizturama. Viņas centienus anektēt Milānas teritoriju kavēja divi spēcīgi spēki. Pirmkārt, Longobarda karaļu klātbūtne, kurus nevarēja pieveikt gandrīz līdz 800.gadam, nodrošināja reliģisku iecietību. Turklāt longobardi, tāpat kā goti agrākos laikos, noraidīja daudzos Romas rīkojumus un neļāva Itālijas pāvesta bīskapiem piedalīties viņu likumdošanas padomēs.¹⁷ Tāpēc drīz, piesaucot vārdu, ar kuru Roma apzīmēja savus pretiniekus, viņi tika pasludināti par āriešiem.

Agrīnie varoņi- valdieši

Tā kā pāvesta kalpotāji smagi nopūlējās, lai romiešu vēsturnieki varētu uzsākt atskaiti valdiešu vēsturei, sākot ar Pjēru Valdo, visus valdiešu varoņus līdz krusta kariem, kas gandrīz pilnībā iznīcināja albigijiešiem, mēs sauksim par "agrīniem". Šis termins attiecas uz tiem evaņģēliskajiem vadītājiem, kuri centās saglabāt Centrāleiropas uzticību agrīnās kristietības patiesībām no apustuļu laikiem līdz krusta kariem pret albigijiešiem. Šie ticīgie neatdalījās no Romas baznīcas, jo viņi nekad tai nepiederēja. Patiesībā viņi Romas katoļu baznīcu ir daudzkārt dēvējuši par "svešinieci".

Stāstīt par agrīno Alpu varoņu garīgām uzvarām no Vigilancija līdz Valdo laikam nozīmē atbildēt pāvestībai, kuri apgalvo, ka valdieši neeksistēja līdz 1160. gadam. Visslavenākais katoļu pretinieks valdiešiem, kurš neatlaidīgi centās piedēvēt to sākumu šim datumam, ir bīskaps Žaks Bosuets. Bosuets ir izcils franču pāvestības pārstāvis, daži viņu uzskata par vienu no septiņiem lielajiem vēstures oratoriem. Ar īpašu rūpību viņš dziļi izpētīja tos vēsturiskos jautājumus, kas, viņaprāt, varētu kalpot par pierādījumu valdiešu agrīnajai izcelsmei, pēc kura viņš izdarīja kļūdainus secinājumus. Par viņu Mošeims rakstīja: "Šis autors noteikti neatsaucās uz pirmavotiem un, izklāstot notikumus savā subjektīvā skatpunktā, tiecās kļūdoties."¹⁸ Virspusēju vai maz informētu

lasītāju, Bosuets viegli ievēdīs maldos. Tomēr sīkāka iepazīšanās ar vēstures dokumentiem liecina, ka šis bīskaps ir vainīgs par apkaunojošu informācijas ļaunprātīgu izmantošanu.

Kādam, kurš uzskata, ka valdiešu dibinātājs bija Pjērs Valdo, var teikt, ka daudzi cilvēki satikās ar vārdu Valdo. Viens no pāvesta hronistiem īpašu uzmanību pievērsa noteiktam Pjēram Valdo, Romas pretiniekam, kurš dzīvoja 7. gadsimtā.¹⁹

Daži Romas katoļu autori apvienoja visas Romā naidīgi noskaņotās Eiropas reliģiskās grupas, sākot no 1000. gada un agrāk, ar vispārējo nosaukumu "valdieši."²⁰ Šis rīcības iemesls ir viegli saprotams, ja izpētāt ierakstus par to baznīcu rašanos, kuras atteicās pieņemt romiešu jaunievedumus.

Vigilancijs zināšanas un organizatoriskās prasmes iedvesmoja apustuļu sekotājus Itālijas ziemeļos, Francijas dienvidos un Spānijas ziemeļos.²¹ Tajos laikos evaņģēliskās baznīcas šajās Eiropas daļās nevarēja atrast patiesu vienotību un parādīties kā viena. Kad tie, kas saglabāja agrīnās kristietības patiesības, vairojās kontinentā un sāka nodibināt sakarus ar ķeltiem Britu salās un austrumu baznīcu, viņi atklāja, ka viņi ir apvienoti viņu patiesajā ticībā. Tad šie kristieši pilnīgāk apzinājās mūsu Pestītāja pareģojuma piepildījumu, ka Viņa baznīcu piepildīs cilvēki no visām tautām. Lai arī vēsturnieki ir ļoti centušies noskaidrot visu šo dažādo evaņģēliju grupu nosaukumus, pat viņu ienaidnieki dažreiz bija spiesti atzīt, ka viņi ir "ieleju iemītnieki" vai valdieši.

Miljoniem pagānu dabiski kļuva par misionāru lauku šīm divām konkurējošajām reliģiskajām kopienām - Romai un "Tuksneša draudzei." Pateicoties acīmredzamām uzvarām, kas gūtas, izmantojot likumus, zobenu un politiskās savienības, šķita, ka Romas katoļi ir pārākumā. Neskatoties uz to, evaņģēlija draudzes turpināja pieaugt.

Astotā gadsimta sākums iezīmējās ar ievērojamu līderu parādīšanos abās kopienās. Kolumbana pēcteči, kā arī spēcīgie Ziemeļitālijas evaņģēlisti un dedzīgie ķeltu misionāri paveica milzīgu darbu tautas labā. Koncilā Frankfurtē 794. g., kurā piedalījās bīskapi no Francijas, Vācijas un Lombardijas, apstiprināja nacionālās garīdzniecības neatkarību no Romas. Pāvestu legātu klātbūtnē tika noraidīts otrā koncila Nīkejā (kas notika 787. gadā), kas izdeva dekrētu par attēlu pielūgšanu.²² Austrumos tajā pašā gadsimtā neatkarīgā Austrumu baznīca Ķīnas galvaspilsētā tajā pašā laikā uzcēla slaveno, saglabājušos līdz mūsu laikam pieminekli- steli, kas liecina par misionāru lielajiem sasniegumiem Centrālajā un Tālajā Āzijā.²³

Turīnas Klaudijs

Neviens nevar būt 9. gadsimta pazinējs, ja viņš neizpēta tā laika slavenā apustuļa - Klaudija, kurš kļuva par Ziemeļitālijas gaismu, dzīvi. Lai arī viņš bija spānis, viņa izcilie talanti un zināšanas piesaistīja Rietumu valdnieka uzmanību. Šis imperators Klaudiju aicināja uz Ziemeļeiropas galvaspilsētu, kur viņš viņu izvirzīja Turīnas bīskapa amatam Itālijā - ietekmīgajā pilsētā, kuru ieskauj valdieši. Kad Klaudijs ieradās jaunajā amatā, viņš atklāja, ka valsts baznīca ir nožēlojamā stāvoklī. Uzplauka netikumi, māņticība, simonija, tēla pielūgšana un citas destruktīvas paražas. Vēsturnieku starpā šajā jautājumā ir gandrīz pilnīga vienošanās. Romiešu zemē atkal ienāca pagānisms. Klaudijs nekavējoties izvirzīja sev neiespējamo uzdevumu novērst šo atkrišanu. Viņš atklāja, ka pat evaņģēliskajām baznīcām bija smagi jācīnās pret šo dominējošo ietekmi. Klaudijs drosmīgi meta izaicinājumu pāvestībai un mudināja cilvēkus atgriezties pie Jaunās Derības ticības un paražām.

Lai arī Klaudijs uzskatīja, ka Kristus ir dievišķa dabas raksturs, viņš acīmredzami neatbalstīja galējos uzskatus par dievību, par kuriem nobalsoja pirmā Nīkejas koncila dalībnieki. To pašu var teikt par vairumu evaņģēlisko grupu, kas šķīrās no Romas baznīcas.²⁴ Nekas slavenā reformatora rakstos nevarēja tikt interpretēts kā ķecerība, lai gan viens ievērojams Romas atbalstītājs pēc nāves apsūdzēja Klaudiju par ķecerību.²⁵ Faktiski Bībeles komentāri un virkne citu viņa darbu raksturo Klaudiju kā Jaunās Derības kristieti. Vienā no savām vēstulēm šis kristīgais līderis stingri noraida pieņēmumu, ka viņš plāno organizēt jaunu sektu, un atgādina, ka arī Jēzus tika pasludināts par sektas locekli un apsēstu. Klaudijs apgalvo, ka ir atradis visas Turīnas baznīcas,

kur pilns ar netiklību un nolādētu attēlu plūdiem, un nekavējoties sāka iznīcināt to, ko šie cilvēki pielūdza.²⁶

Vēl viens reformatora pretinieks ziņo par tik interesantu faktu: Klaudija diecēze tika sadalīta divās grupās. Viens atbalstīja tā laika māņticības un nikni iebilda pret viņu; bet otri, gluži pretēji, vienojās ar viņu mācībā un paražās. Otro grupu, protams, veidoja valdiešu (ieleju iemītnieki) no Kotas Alpiem. Šis pretinieks, vārdā Dungals, kuru mūsdienu pāvesta rakstnieki slavē kā izcilu baznīcas aktīvistu, pastāvīgi apsūdzēja Klaudiju par Vigilancia ķecerību izplatīšanu. Fakts, ka

Klaudija pretinieki nekad nav pārstājuši iebilst pret viņu un valdiešiem, viņi saka, ka tic un māca to pašu, ko Vigilancia (slavenā reformatora, kurš dzīvoja četrus gadsimtus iepriekš) sekotāji, pierāda, ka patiesība tika izplatīta starp Itālijas ziemeļdaļas iedzīvotājiem no paaudzes paaudzē veselus četrus gadsimtus.²⁷

Klaudijš pacēla savu balsi pret attēlu pielūgšanu: "Ja cilvēkam nav labi pielūgt Dieva radīto, tad vēl jo vairāk viņam nevajadzētu pielūgt cilvēku radītos darbus." Ikvienam, kurš vēlas tikt izglābts ar attēlu palīdzību, ir jāreķinās ar cilvēkiem, kas aprakstīti romiešiem adresētās vēstules pirmajā nodaļā, "kuri kalpo radībai nevis Radītājam". Iebilstot pret krusta pielūgšanu, Klaudijš iebilda: "Bībele māca mums nest krustu, nevis to pielūgt. Tie, kas vēlas tam veltīt lūgšanas, nevēlas viņu nest garīgā vai burtiskā nozīmē. Dieva pielūgšana šādā veidā nozīmē atteikšanos no Viņa." Kad Klaudiju apsūdzēja par pāvesta autoritātes graušanu, viņš rakstīja: "par apustulisko pēcteci jāsauc... nevis to, kurš sēž apustuļu vietā, bet gan to, kurš pilda apustuļu pienākumus. Par to, kurš turas pie šīs vietas, bet nepilda savus pienākumus, Tas Kungs saka: "viņi ir apsēdušies uz Mozus krēsla" (Mateja 23: 2).²⁸ Klaudijš jautāja, vai cilvēkiem vajadzētu pielūgt krustu, kāpēc viņi nedrīkst pielūgt daudzas citas lietas, piemēram, silīti, zvejas laivas, kokus, ērkšķu kroni un šķēpu - visus tos priekšmetus, kas saistīti ar Jēzus dzīvi. Tā viņš aizstāvēja sevi pret tiem, kas viņam pārmeta, nosodot relikviju pielūgšanu.

Jaunās cīņas sākums

Tādējādi plaisa starp ticīgajiem, kas ievēroja apustuļu mācību, un tiem, kas atbalstīja pāvestu, kļuva lielāka. Ap šo laiku (831.g.) tika uzrakstīta grāmata, kas šo plaisu paplašināja.²⁹ Tā nodemonstrēja Kunga Vakarēdienā pilnīgi jaunu pieeju maizes un vīna jautājumam. Varbūt šis drosmīgais viedoklis tika izteikts tāpēc, ka autors zināja: viņa jauno teoriju atbalstīs pāvests. Romas bīskapam tikko bija izdevies ar Kārļa Lielā palīdzību organizēt Svētās Romas impēriju un tādējādi iegūt spēcīgu ietekmi. Tāpēc autors, ko atbalstīja teokrātija, bezbailīgi izklāstīja doktrīnu, kas nekavējoties tika apsvērta. Jau parādījušies pāvesta tēzes aizstāvji, ka priesterim ir vara pārvērst maizi un vīnu Jēzus Kristus īstajā miesā un asinīs. Bet tagad šī briesmīgā teorija tika iepazīstināta ar sabiedrību.

Vienkāršie Bībeles ticīgie ir secinājuši, ka šī mācība anulē Jēzus upuri pie krusta. Kristieši, kas bija pakļauti apustuliskajai ietekmei, uzstāja, ka pestīšana tiek panākta tikai ar Pestītāja nāvi. Bija acīmredzams, ka, ja šī jaunā mācība kļūst par dominējošo principu, tad dekalogs, ko Glābējs paaugstināja, mirstot pie krusta, ieņems zemāku pozīciju. Kopš tā laika patiesie evaņģēlija vadītāji nekad nav pārstājuši pretoties šai Romas mācībai. Revolucionāra grāmata par transubstantāciju (eiharistija) tika uzrakstīta apmēram sešus gadus pirms dievbijīgā Klaudija nāves 839.gadā. Nav pierādījumu tam, ka reformators būtu pietiekami labi pārzinājis šo pēdējo atkāpšanos pagānismā, lai to kritizētu.

Ikreiz, kad "Tuksneša Draudzes" vidū parādījās jauns patiesības nesējs, pāvests viņu un viņa sekotājus nekavējoties nodēvēja par jaunu "sektu". Tas noveda pie divkārša rezultāta. Pirmkārt, likās, ka šādi cilvēki nekad agrāk nebūtu pastāvējuši, lai gan patiesībā Bībeles piekritēji Eiropā un Āzijā dzīvoja jau no agrīnās draudzes laikiem, kaut arī viņi tos sauca savādāk. Otrkārt, evaņģēlija grupas bija sašķeltas, pat ja tās bija apvienotas galvenajās doktrīnās. Dažādas ticīgo grupas kopumā veidoja "Tuksneša Draudzi". It kā kāds aprakstītu Matejieši, Bartolomejiešus, Tomasieši, Pēterieši,

Pāvilieši un kristiešus. Šo klasifikāciju viņi neizgudroja personīgi, tieši pretēji, to izgudroja viņu pretinieki.

Filips Limbores atzīmē: "Tā kā viņi dzīvoja dažādās pilsētās un viņiem bija atsevišķi līderi, daudzi pāvestības darboņi, cenšoties radīt par viņiem vēl lielāku nepatiku, attēloja viņus kā dažādas sektas un piedēvēja viņiem dažādas ķecerības. Lai gan citi apgalvoja, ka viņi visi turējās pie vienas ticības zīmes un piederēja vienai un tai pašai sektai."³⁰

Ap šo laiku slavenais īru zinātnieks Džons Skots tika aizsaukts galmā pie Kārļa Lielā mazdēla Kārļa Balda(plikgalvja). Viņu parasti sauca: Džons Skots Erigēns. Tajos laikos vārds "Skots" nozīmēja cilvēkus no Īrijas. Erigēns ir vārda "skots" grieķu valodas ekvivalents. Šis cilvēks, Parīzes karaliskās skolas vadītājs, bija daudzu slavenu darbu autors un tika uzskatīts par tā laika vadošo zinātnieku. Viņš bija sašutis par briesmīgo traktātu, kurā tika teikts, ka maize un vīns Kunga Vakarēdienā caur misas rituālu tika pārvērsti īstā Kristus miesā un asinīs. Zinātnieks paņēma spalvu un uzrakstīja grāmatu, kura cienīgi vērēja sastapties ar jauno Evaņģēlija ienaidnieku un tika dziļi sakustināti senās kristietības principi. Divus gadsimtus vēlāk pāvesta koncils nosodīja šo darbu, jo tās dalībnieki saprata, cik ilgstoši un spēcīgi tās ietekme bijusi uz cilvēkiem.

Žilbinošie pāvesta viltojumi

Šajā gadsimtā notika citi jauni destruktīvi paziņojumi, ko nāca no pāvesta atbalstītājiem. Drūmie laikmeti jau ir sākuši izmest savu draudošo ēnu uz Eiropu. Reliģiskās domas saindēja to darbs, kuri sastādīja un izdeva virkni viltotu dokumentu.³¹ Šo darbu krājums, ko parasti dēvē par "Viltus-Isidorova dekrētu"(Pseudo-Isidorian Decretals), tika izdots, lai iesniegtu tik ticamus agrīnus ierakstus, kas apstiprinātu pāvestu apgalvojumus par viņu garīgo un laicīgo autoritāti. Šiem dokumentiem bija spēcīga ietekme nākamajos astoņos gadsimtos (no 800.g. līdz 1520.g.), maldinot gan valdniekus, gan pavalstniekus. Lai arī pēc apmēram septiņsimt gadiem viltus dokumenti tika atklāti kā viltoti, tomēr tāpat tirānijas un kundzības tiesības netika zaudētas, ko pateicoties tiem ieguva pāvests. Drūmā un dekadentā laikmetā šādi safabricēti dekrēti, kas apveltīti ar senatnes autoritāti, tika izmantoti pret "Tuksneša Draudzi". Ja ne par viņas drosmi, ko piešķīris Dieva Gars, tad apustuliskā reliģija, bez šaubām, būtu pazudusi šādu viltojumu nelabvēlīgās ietekmes dēļ. Pati Roma gadsimtus vēlāk bija spiesta noraidīt šo viltojumus.

11.gadsimta valdiešu varoņiem

Apsverot dienvidu un centrālās Eiropas baznīcas, kurās saglabājusies agrīnā kristietība, galvenā loma parasti tiek piešķirta tiem cilvēkiem, kuri dzīvoja Alpu un Pireneju abās pusēs. Šajās dziļajās, skaistajās, nošķirtajās ielejās tos bieži sauca ar nosaukumiem, kas saistīti ar viņu atrašanās vietu. Piemēram, pāvesta autors Ebrards no Betune (1200.g.) apskatīja vārdu "Vallenses" un rakstīja, ka viņi "dzīvo asaru ielejā."³² Pilcdorfijis, Romas atzītais autors, liecināja ap 1250.gadu: "Valdieši... tie, kas apgalvo, ka viņi ir pastāvējuši kopš pāvesta Silvestra."³³ Tā kā Silvestrs ceturtnā gadsimta sākumā bija Romas bīskaps, tika atrasts cits liecinieks, kurš paziņoja, ka "ielejas cilvēki" tur dzīvojuši jau 325. gadā.

Kardināls Pjotrs Damiani, viens no pieriedzējušajiem pāvesta hierarhijas kalpiem, kurš veica kampaņu (1059.g.) pret senajiem kristiešiem no Itālijas ziemeļdaļas, tos sauca par subalpiešiem.³⁴ Vārds, kas sarunvalodā apzīmē Alpu robežas iedzīvotājus, izklausījās kā "Vallenses". Laika gaitā "V" tika mainīts uz "W", viens no "l" uz "d", un no divpadsmitā gadsimta tie kļuva pazīstami kā valdieši (Waldenses).

Senā kristietība nostiprināja savu ietekmi un kļuva par tik nopietniem draudiem pāvesta hierarhijai, ka, lai apkarotu to, tika sasaukti daudzi sinodes un koncili. Evaņģēlija nesaskaņas ar aizvien pieaugošo pagānismu Romas baznīcā bija tik pamanāmas, ka pat pāvesta aizstāvji bija spiesti to saukt par "iesakņojošos".³⁵ Viņi nolēma cīnīties pret šo jauno spēku, izmantojot

viscietsirdīgākos pasākumus. Tās pašas sinodes laikā vai kādā citā evaņģēlisko kristiešu sinodē vai padomē viņi tika saukti pie atbildības vai ar viņiem izturējās citos nežēlīgos veidos. Šādas netaisnības piemēru var uzskatīt par Orleānas koncila gadījumu, kas tika izskatīts 1017. gadā Francijā.

Tā sauktajai ķecerībai ir jābūt izplatītai daudzās provincēs, jo tiesneši paziņoja, ka tā uz Galliju no Itālijas nogādāja misionāru, "pateicoties kuram daudzās teritorijās tūkstošiem cilvēku tika apvārdoti". Pāvesta varas iestādes bija šausmās, uzzinot, ka Stefans, karalienes bijušais garīgais skolotājs Heriberts, kurš bija viens no karaļa vēstniekiem, un Lisoue - visi, kas pazīstami ar savām zināšanām un dievbijību, kļuva par ienīstās draudzes locekļiem. Viņi tika nodoti tiesai prelātiem kā ķeceri.

Četri pretrunīgi vērtēti koncila gadījumi Orleānā ir mūs sasnieguši.³⁶ Pāvesta autori, piemēram, Bosuets, ir izmantojuši materiālus no šiem ziņojumiem, lai radītu nepamatotas apsūdzības evaņģēliski ticīgajiem manihaeismā. Vēsturnieki, pētot šos ziņojumus, nevar nepamanīt, ka apsūdzība nav pierādīta, un fakti tika sagrozīti un noformēti naidīgā formā.³⁷

Orleānas concilā notika trīs notikumi kas parādīja pāvesta tiesnešu garu, kuri sodīja trīspadsmit evaņģēliskos kristiešus ar sadedzināšanu uz sārta.

Pirmkārt, kad sodītie mocekļi tika izvesti uz ielas, karaliene Konstace, tuvojoties durvīm, iedūra bultu Stefana acī, kurš iepriekš bija viņas garīgais skolotājs un pārmeta viņam netikumīgu uzvedību. Par šādu rīcību viņu uzslavēja pāvesta atbalstītāji.

Otrkārt, ir zināms, ka viens franču augstmanis, cenšoties savākt ticamākus pierādījumus pret ticīgajiem, pievienojās evaņģēliskajiem kristiešiem, apgalvojot, ka viņš dalās viņu uzskatos un kļuva par viņu draudzes locekli. Pēc šīs briesmīgās darba viņš sāka spiegot par tiem un sadzirdēja vairākas frāzes, kas vēlāk kļuva par vēl vienu iespēju apsūdzībām tiesā.

Treškārt, pēc tam, kad šie mocekļi tika sadedzināti uz sārta, izrādījās, ka viens muižnieks trīs gadus bija šīs draudzes loceklis, kuru ienīst pāvests, un viņš bija miris pirms šīs tiesas. Dūsmās pāvesta kalpotāji izraka viņa ķermeni un novietoja to publiskā apskatē, lai vismaz pēc nāves nokauninātu šo muižnieku.

Šajā negodīgajā tiesā notiesātā ticība ir viegli saskatāma no viņu vārdiem, kas adresēti tiesnešiem astoņu stundu ilgas pratināšanas beigās, izmantojot "spaidu mērus". Viņi teica: "Jūs varat stāstīt šīs doktrīnas citiem, kas ir pilni ar pasaulīgu gudrību, tiem, kas tic miesīgu cilvēku mācībām, kas uzrakstītas uz pergamenta. Bet mums, kuriem ir likums Svētā Gara rakstīts mūsos, un mēs nezinām neko citu kā to, ko esam iemācījušies no Dieva, visu lietu Radītāja, jūs velti uzdodat jautājumus, kas ir lieki un pilnīgi sveši Dievišķajai gudrībai. Tāpēc atstājiet visus vārdus un dariet ar mums to, ko vēlaties. Mēs skaidri redzam mūsu Ķēniņu, kurš dzīvo debesu mājokļos, kurš mūs uzcelš ar savu roku nemirstības triumfam. Viņš mūs uzmodinās debesu prieka pilnībai."³⁸

Vai šādi vārdi varētu liecināt par izlaidīgiem vai ekstrēmiem reliģiskiem fanātiķiem?

Astoņus gadus vēlāk, 1025. gadā, Arasā (Francijas ziemeļdaļā) notika kārtējais tiesas farss. Apsūdzētie tika apsūdzēti par manihaeismā - parasto nepatiesu apsūdzību, ko pāvests izvirzīja evaņģēliskajiem kristiešiem. Bija acīmredzams, ka, ja tiesas process nebeigsies ar kaut ko, tas parādītu, ka šie misionāri ir pilnīgi nevainīgi. Kļuva skaidrs, ka šīs netaisnīgās tiesas nosodītā mācība nāk no Itālijas ziemeļiem. Tiesas ziņojumā šie mocekļi netika saukti par valdiešiem. Tomēr viņu pārliecība bija tāda pati kā Orleānas mocekļiem, un viņu mācības atgādināja valdiešu mācības. Balstoties uz pierādījumiem, kas iegūti šajos evaņģēlisko kristiešu pārbaudījumos, mēs nevaram secināt, ka viņu draudzes būtu lielas un viņu vidū būtu zinātnieki un ievērojamas personības.

Kopš seniem laikiem slavenās Tulūzas pilsētas Francijas dienvidos kopienas ir bijušas piemērs uzticīgai apustuļu mācībai. Viņi izraisīja krustnešu niknumu. Tulūza tika saukta ne tikai par ķecerības šūpuli, bet arī tika apsūdzēta par to, ka gadsimtiem ilgi, vispirms gotiskās kristietības dienās, vēlāk arī albigijiešu un valdiešu dienās, tur patvērumu atrada tie, kas noraidīja Roma.⁴⁰

Nevienu no šiem citādi domājošiem nevar saukt par "reformistu", jo viņi nekad nav

atkāpušies tālu no agrīnās baznīcas nedz ticības apliecībā, nedz tāpēc, lai veicinātu reformācijas kustību.

Attiecībā uz evaņģēlisko kristiešu dziļo seno izcelsmi, ko ienīda pāvests, Tulūzas pilsētā un karaļvalstī, tika saglabāts pārsteidzošs kapelāna vēstījums, kurš pievienojās asiņainajam karam 1208.–1218.gadā, kurš iznīcināja skaisto Albigijiešu civilizāciju. "Šī Tulūza," viņš teica, "ir bezvērtīga pilsēta, un, kā viņi saka, kopš tās dibināšanas tā nekad nav bijusi brīva no negantajiem dūmiem un nolādētās ķecerības pretīgajām čūlām, kas veiksmīgi pārnesa savas indes no tēva uz dēlu."⁴¹

Tūras Berengārs

Nežēlīga maldināšanas un varas izmantošana pret nekaitīgajiem un vajātajiem Jēzus Kristus sekotājiem tikai pārliecināja viņus, ka viņi dara Dieva darbu. Parasti cilvēki simpatizēja apspiestajiem ticīgajiem un lūdza viņus atbrīvot. Parādījās cēli un mācīti vadītāji, kas spēja stāties pretī apspiedējiem un apturēt vajāšanas un neiecietības vilni. Tomēr viņiem ne vienmēr bija upurēšanas gars. Starp tiem, kuru nesaskaņas ar Romu deva skaistus bagātīgus augļus, bija Berengārs no Francijas, kam jāpievērš īpaša uzmanība. Viņa sekotājus sauca par berengāriešiem vai agrīnajiem valdiešiem.⁴²

Pret Berengāru pulcējās vairāk baznīcu koncilu nekā pret jebkuru citu. Papīsti viņu ienīda, dzīvu un mirušu. Viņš kļuva par otro izcilo liecinieku, kura lūpās patiesībai bija vara. Pirmais bija Džons Skots Erigēns, pasaulslavenais kristiešu līderis, kurš dzīvoja divsimt gadus pirms Berengāra. Pastāv leģenda, saskaņā ar kuru Skots bija beidzis vienu no Kolumba dibinātajām skolām. Abi rūpīgi pārbaudīja transubstantifikācijas doktrīnu. Berengāram tas nebija tikai baznīcas maldi, bet arī pavedinošas ķecerības virsotne. Pie citiem Bībeles mācību kropļojumiem pieder tradīciju autoritāte, alegoriskā Rakstu interpretācijas metode, dekaloga atcelšana, sabata atstāšana novārtā un Jēzus Kristus upura pilnības noliegšana. Kopš Vigilancija un Klaudija laikiem Romas baznīca vēl vairāk iekrita atkrišanās, un Berengārs bija spiests stāties pretī daudziem nepareiziem priekšstatiem. Tāpēc viņš tika apzīmēts kā "ķecerību izplatītājs". Ap viņu pulcēja daudz studentu un uzdeva apmācītu jauniešu grupām izplatīt gaismu visos zemes stūros. Tūkstošiem cilvēku, kuru sirdīs tika saglabāta senās kristietības mīlestība, ar prieku pieņēma Berengāra studentus.

Matejs no Vestminsteras (1087.g.) sūdzējās, ka berengārieši un valdieši ir "savaldzinājuši" visu Franciju, Angliju un Itāliju.⁴³ Tas notika gadsimtu pirms Pjēra Valdo. Daudzi cienījamie eksperti atzīst, ka berengāru pretošanās pāvestam bija tikpat neatlaidīga kā valdiešu pretošanās. Citi, piemēram, Ašers un Benedikts, uzskata Berengāru par valdiešu vadītāju.

Romiešu garīdznieks Lanfranks bija Normandijas Viljama padomnieks un garīgais skolotājs, kad viņš devās iekarot Angliju. Pēc tam, kad Viljams pievienoja Anglijas karalisti franču īpašumiem, viņš ierosināja Lanfrankam būt par arhibīskapu pār tikko iekarotajām zemēm. Lanfranks ilgojās gāzt Berengāru, kuru viņš uzskatīja par patiesas doktrīnas ienaidnieku. Viņš nolēma to iznīcināt, izmantojot savu spalvu, jo Berengārs bija pārāk slavens un pārāk iemīlots, lai to sadedzinātu, lai gan iepriekšējos piecdesmit gados daudzi no tiem, kas ticēja no Itālijas ziemeļiem atvestajām doktrīnām, mira uz uguns sārziem. Atkārtoti notiesāts daudzos koncilos, Berengārs tika nosūtīts trimdā. Doktrinālā nozīmē viņš gāja tālāk par valdiešiem. Lanfranks ziņo, ka Berengāra sekotāji Romas baznīcu sauca par "bezdievju, sātana troņa, pulcēšanos". Pāvests nekavējoties apzīmēja tos, kā berengāriešus, kuri tūkstoši cilvēku ir priecājušies par Dieva patiesības gaišo un mirdzošo ausmu. Faktiski šie ticīgie bija tikai daļa no arvien pieaugošā skaita to cilvēku, kuri atteicās sekot Romai un atkāpties no apustuļu mācībām.

Šķelšanās starp grieķu un latīņu baznīcām

Tieši Anglijas iekarošanas laikā un mēģinājumiem gāzt Berengāra garīgo vadību notika galīgā šķelšanās starp pāvesta un grieķu baznīcas pārstāvjiem. Šajos notikumos bagātajos gados romiešu pontifiks kalpoja trīs baznīcas feldmaršali, kuri izcēlās ar īpašiem uzskatiem - Lanfranks, Damiāns un Humberts. Pāvests izmantoja Lanfranku pret Berengāru. Kardināls Humberts tika nosūtīts uz Konstantinopoli (1054.g.) ar grieķu baznīcai adresētu prasību pilnībā atzīt Pontifiku Vatikānā pārākumu pār pasauli. Kardināls Damiāns 1059. gadā tika nosūtīts uz Itālijas ziemeļiem, valdiešu zemēm, lai Milānas diecēzi pakļautu Romas varas iestādēm, kuras vienmēr bija neatkarīgas no pāvesta. Augstprātīgais Humberts pirms Damiāna ceļojuma uz Milānu saņēma Svēto Rakstos pamatotu atteikumu Konstantinopolē, un šīs ziņas ievērojami nostiprināja valdiešu apņēmību un gatavību pretoties.

Abas baznīcas, gan grieķu, gan latīņu, zaudēja daudz garīgā spēka, ko valdiešiem izdevās saglabāt. Dens Stenlijs parāda, cik dziļa salīdzinājumā ar grieķu bija latīņu baznīcas atkrišana 12. gadsimtā: "Nav šaubu, ka noteiktos tās pastāvēšanas periodos austrumu baznīcas civilizācija ievērojami pārsniedza rietumu baznīcas civilizāciju."⁴⁴

Roma pirmo reizi parādīja acīmredzamu neapmierinātību ar Austrumu baznīcu, kad Bulgārijas karali un viņa pavalstniekus grieķu misionāri 864. gadā pievērsa Kristum. Pāvests atzīmēja, ka šie misionāri sekoja evaņģēlija sludināšanas austrumu metodes piemēram, tulkojot Bībeli nevis no Latīņu Vulgātas, bet no oriģinālā grieķu teksta. Viņi deva bulgāriem liturģiju - iedibināto pielūgsmes kārtību, kas maz līdzinājās nebībeliskajai romiešu liturģijai. Pāvests nolēma panākt tādu pašu garīgo kundzību pār Bulgāriju kā pār Lombardiju un Angliju.

Atkal aktualizējās sestdienas jautājums. Austrumu baznīcās kopš senām dienām ir ievērots Bībeles sabats, bet tajās zemēs, kur notika dievkalpojumi svētdien, abas dienas notika reliģiski dievkalpojumi.⁴⁵ Bulgārijai agrīnajos gadsimtos tika dots norādījums, ka sestdienās darbu nedrīkst veikt.⁴⁶ Ilgi pirms šī laika Pavlikāņu baznīcas pārstāvji apmeklēja Bulgāriju. Šie cilvēki ievēroja septīto dienu, Sabatu, saskaņā ar ceturto bausli. Tātad viņi kļuva par spēcīgu grieķu nostājas stiprinājumu šajā jautājumā.

9. gadsimtā pāvests Nikolajs I nosūtīja Bulgārijas ķēniņam apjomīgu dokumentu, kurā izskaidroti politiski, teritoriāli un baznīcas jautājumi. Jo īpaši tā teica, ka ir jāpārtrauc darbs svētdienā, nevis sestdienā. Grieķijas baznīcas galva, aizvainots par pāvesta iejaukšanos, pāvestam pasludināja anafēmu. Grieķijas patriarhs nosūtīja apkārtrakstu vēstulei austrumu galvenajiem bīskapiem, nosodot Romas katoļu baznīcu par vairākām kļūdainām doktrīnām. Tas īpaši uzsvēra viņas piespiešanu draudzes locekļus gavēt septītajā dienā, sestdienā. Šis gavēnis tika uzlikts ticīgajiem, lai viņi varētu salīdzināt septītās dienas smagumu ar nedēļas pirmās dienas priekiem. Vēstījums pārmeta pāvestam par centieniem uzspiest šo jūgu bulgāriem. Tomēr galīgais sadalījums starp baznīcām tajā laikā vēl nebija noticis. Cīņa turpināja uzkarstēt, lai vēlāk izceltos ar jaunu sparu.

Apstākļi attīstījās tādā veidā, ka baznīcas grieķu un latīņu atzari arvien vairāk atšķīrās. Divsimt gadus vēlāk (1054. gadā) konflikts atkal saasinājās: grieķu patriarhs Mihaels Kerularijs un viens mācīts grieķu mūks izvirzīja vairākas apsūdzības Romas katoļu baznīcai, ieskaitot gavēņa noteikšanu sestdienā. Tad parādījās augstprātīgais kardināls Humberts. Tajā laikā Lanfranks atvairīja Berengāra uzbrukumus, bet kardināls Damiāna gatavojās pakļaut Valdiešu teritoriju Romai, pāvests nosūtīja trīs legātus uz Konstantinopoli ar pretprasībām. Starp daudzām citām grieķu baznīcai adresētām prasībām pāvests rakstīja: Jūs vērojat sabatu ar jūdiem un Kunga dienu kopā ar mums, šķiet, ka jūs atdarināt Nacariešu sektu, kas tāpat pievērsās kristietībai, lai nebūtu spiesta atteikties no jūdaisma."⁴⁷ Saniknots par neveiksmi, mēģinot pakļaut grieķu baznīcu, Humberts tai pasludināja anafēmu. Viņš atklāja, ka vadošie austrumu bīskapi atrodas Grieķijas patriarha pusē, un šķelšanās starp šiem diviem kristīgajiem virzieniem notika pilnībā.

Šis Džona Masona Neāla citāts parāda atšķirību starp grieķu un latīņu baznīcu nostāju attiecībā uz Sabatu: "Ir labi zināms, ka Sabata ievērošana ir sūru diskusiju temats starp grieķiem un latīņiem."⁴⁸

Revolūcija Ziemeļitālijā

Pāvests nekavējoties pievērsa savu uzmanību valdiešiem. Pārtraucis attiecības ar grieķu baznīcu, viņš kļuva par titulētu Eiropas garīgo galvu. Viņš nolēma pārtraukt paciest Milānas neatkarību. Evaņģēlija draudzēs viņš redzēja jaunu ienaidnieku, kura ar paceltu galvu un izplatījās visā kontinentā, jo tās cietoksnis bija Itālijas ziemeļi. Pāvests bija sašutis par viņu paziņojumu, ka viņi vieni paši ir vienīgā patiesā draudze, kas cēlusies tieši no apustuļiem, un viņš ienīda viņu sludināšanu, ka pāvestība ir mistiskā Bābele, kas minēta Atklāsmē.

Pāvests pat nevarēja iedomāties, ka tā vietā, lai iznīcinātu šo Itālijas ziemeļu draudzi, viņš veicinās izveidot nelielu, bet labi organizētu kopienu ar ievērojamām spējām. Pāvests cerēja uz Romas spiegiem, kurus viņš tur aizsūtīja. Pāvesta baznīcas pārstāvji bija apņēmības pilni iznīcināt Vatikāna politikas pretiniekus. Asinskārīgais kardināls Damiāns 1059. gadā tika nosūtīts uz Milānu, lai strādātu ar neapmierinātiem un pakļautu šo draudzi Romai.

Garīdznieki un cilvēki bija ļoti satraukti. Viņi vēlējās uzzināt, ar kādām tiesībām viena diecēze varētu pārkāpt citas tiesības un prerogatīvas.⁴⁹ Pilsētas iedzīvotāji sadusmojās, kad Damiāns, sapulcinājis visus Milānas garīdzniekus, runāja ar vadītāju, arhibīskapu Gvido, it kā būtu viņa valdnieks. Izmantojot viltotus dokumentus, viņš glaimoja, draudēja un solīja. Kardināls ievēroja jezuītu principu: "Kur mēs nevaram pārliecināt, mēs sajam prātu." Cita starpā viņš aicināja Milānas garīdzniekus pieņemt vairākas grieķu noraidītās ticības apliecinājumu dogmas, ieskaitot garīdznieku celibātu.

Tiklīdz Damiāns un viņa diplomātiskā pārstāvniecība atstāja pilsētu, uzticīgie garīdznieki un aristokrātijas pulcēja padomi, kas apstiprināja garīdznieku tiesības precēties. No otras puses, pāvesta legāti bija tik veiksmīgi savos centienos, ka viņi piespieda pilsētas prefektu ķerties pie publiskiem draudiem pret milāniešiem. Sakarā ar to, ka pilsēta tika plosīta ar strīdiem un sāncensības, iedzīvotāji, kuri atbalstīja precētos garīdzniekus, secināja, ka viss, ko viņi varēja darīt, bija aiziet vientulībā lūgšanai uz nošķirtu vietu ar nosaukumu Patara, kuras dēļ viņi vēlāk tiek saukti par patariešiem.⁵⁰ Valdieši saņēma segvārdu "patarieši", jo Damiāns valdiešus sauca par subalpiešiem, kuri vienlaikus atbalstīja līdzīgas doktrīnas kā Turīnas arhibīskapijā.⁵¹ Šī kardināla intrigas ne tikai iznīcināja gadsimtiem ilgo Milānas diecēzes neatkarību, bet arī pārvērtā patarēnus par spēcīgu, labi organizētu opozīciju. Tā viņš paveica šo aso apvērsumu.

Pateicoties Lanfranka iebildumiem, Berengāra dievkalpojumi kļuva vēl slavenāki. Naidīguma dēļ Humberts palika vēstures lappusēs kā spēcīgs draudzes pretinieks. Pateicoties Damiāna viltībai, Milānas diecēze ir kļuvusi par patarēnu organizāciju. Tādējādi šo trīs pāvesta legātu kaitniecības darbs ne tikai izraisīja cilvēku atsvešināšanos, bet arī izraisīja lielu kristīgo kopienu izaugsmi, pieturoties pie senās kristietības pamatiem. "Ielejas cilvēki" tajā laikā saņēma trīs jaunus vārdus - Berengariāņi, Subalpieši un Patarieši.

Grigorijs VII – novatoriskais tirāns

Kamēr strauji palielinājās attālums starp tradīcijām un Bībeli, starp apustulisko un viduslaiku kristietību, pāvests Gregorijs VII (1073.-1085.g.) pieņēma tiāru. Kad viņu ievēlēja par augstāko Pontifiku, viņš nekavējoties sāka pakļaut Romas katoļu garīdzniecību Romas bīskapam. Gregorijs VII mainīja vienkāršās liturģijas, iedibinātos pielūgšanas noteikumus, kas bija saglabāti no seniem laikiem, lai tie atbilstu jauninājumiem. Viņš uzspieda celibātu garīdzniekiem un ar savu dzelzs roku pakļāva Eiropas karaļus.⁵²

Gregorijs VII ir tas pats pāvests, kurš lika ķeizaram Henrijam IV ziemā trīs dienas basām kājām stāvēt Kanosas pils ārpagalmā, lūdzot piedošanu aizvainotajam Pontifikam un lūdzot viņa palīdzību. Cietsirdīgā un nežēlīgā Gregorija rīcība piespieda precētos garīdzniekus pamest sievas un

beidzot apstiprināja celibātu Romas katoļu baznīcā. Tam bija pretēja ietekme uz evaņģēlija grupām un tādējādi paātrinājām reformācijas sākumu.

Fakts, ka senās evaņģēliskās kristietības straujā izaugsme radīja bažas Romas Pontifikam, ir redzams Urbāna II dekrētā, kurš mēģināja turpināt Gregorija VII reformas. Šis Vatikāna valdnieks 1096.gadā izdeva bullu (apmēram gadsimtu pirms Pjēra Valdo), kas bija vērsta pret vienu no Valdiesu ielejām, kas atrodas Francijas Alpu pusē - viņš apsūdzēja tās iedzīvotājus par sirgšanu ar "ķecerību".⁵³

Nākamo simts gadu laikā cilvēkus, kas labāk pazīstami kā valdieši, sauca trīs jaunos vārdos - Petrobrusiāņi, Henrieši un Arnoldisti. Bet tas bija vairāk nekā tikai vārdi - aiz katra vārda bija spēcīga evaņģēliskā līdera biogrāfija. Tiklīdz parādījās jauns kristiešu līderis, Roma uztvēra līderi un viņa sekotājus kā "citu sektu". To darot, pāvestība centās noklusēt faktu, ka nākamais evaņģēlija vilnis, kas aptvēra visu Eiropu, bija vēl vienas "Tuksneša Draudzes" darba rezultāts. Tomēr, kad senā evaņģēliskā kristietība ienāca viņa ganāmpulkā, Roma palielināja tās vajāšanas. Sekoja inkvizīcija, dedzināšana uz ugunsšārtiem un moku kambari.

Vienpadsmitajā gadsimtā notika trīs svarīgi notikumi, kas veidoja atbildes reakciju, un kas evaņģēlisko kristiešu vidū atklāja spēcīgus garīgos līderus. Pirmais notikums ir Anglijas iekarošana. Otrais ir Anglijas garīgā pārvaldnieka arhibīskapa Lanfranka politikas sākums, kura mērķis bija Skotijas un Īrijas ķeltu baznīcas sakāve. Treškārt, karagājieni pēc Anglijas iekarošanas ātri padarīja Eiropu par spēcīgu bruņotu aliansi ar Romu, kuras armijas tika nosūtītas no Eiropas uz Āziju, lai glābtu Palestīnu no musulmaņiem.

Pāvests Urbāns II, bullas autors, apsūdzot ieleju iedzīvotājus "ķecerībā", aicināja visus karaļus, prinčus, bīskapus un abatus ņemt zobenus un 1096. gadā doties uz Palestīnu. Šādam aicinājumam viņš izvēlējās vispiemērotāko brīdi. Eiropa bija piepildīta ar tradīcijām, kas aizvietoja Bībeles mācību. Turklāt tūkstošiem cilvēku šajā laikā uztrauca nepatiesas Apokalipses interpretācijas.

Bija pagājuši tūkstoš gadi kopš pēdējās Bībeles grāmatas uzrakstīšanas, un daudzi domāja, ka ir pienācis laiks, kad sātans tiks sasiets, Svētā pilsēta nolaidīsies uz zemes un pienākusi pēdējā tiesas stunda. Atgriezušies no Jeruzalemes un citām mūsu Pestītāja zemes kalpošanas vietām, svētceļnieki bieži stāstīja rūgtus stāstus par musulmaņu nežēlību pret kristiešiem, un tas pielēja eļļu ugunij. Vatikāns sūtīja savus kalpus pa visu zemi, lai viņi iedrošinātu cilvēkus ar vēlmi iznīcināt musulmaņus un paaugstinātu Romas katoļu baznīcu.

Pēc nepilna pusotra gadsimta pēc šo plānu īstenošanas četri krusta kari cieta nežēlīgu sakāvi. Šo notikumu laikā Roma uzkūdīja neģēļus un asinskārus slepkavas, lai tie iznīcinātu skaisto Albīģiešu civilizāciju Francijas dienvidos. Eiropiešu acis atvērās. Viņi bija pārsātināti ar nežēlīgiem kariem par zemēm, kuras bija apdzirdinātas ar brāļu asinīm. Reformācijas kustības ieguva spēku. Taisnīgums arvien mazāk bija atkarīgs no vienas personas kaprīzēm. Auga nacionālisms. Tirdzniecība paplašinājās. Pāvesta prasības kļuva arvien mazākas, un "Tuksneša Draudzes" mācības arvien vairāk nostiprinājās.

Pīters de Bruijs

Krusta kariem nebija tikpat liela ietekme uz eiropiešiem, kā bija gaidījis pāvests. Krusts nav triumfējis pār pusmēnesi. Sadrupinātās un sakautās armijas, kas atgriežas no Austrumiem, atklāja pāvesta politikas pārgalvību. Viņi parādīja cilvēkiem, ka pēc Kristus mācības ir jādzīvo citādi. Cilvēki saprata, ka kristiešu uzvaras šajā dzīvē netiek sasniegtas ar zobenu. Tas izraisīja jaunu interesi par Svēto Rakstu izpēti, un daudzi vērsās pie valdiešiem, albīģiešiem un pavlikiešiem (tie visi ir atšķirīgi nosaukumi tiem pašiem evaņģēliskajiem kristiešiem), kuri vienmēr turēja un lietoja Bībeli, kas tulkota dzimtajā valodā, un viņiem bija vienkāršas dievkalpojumu formas. Svētītos un ļoti Dievbijīgos ļaudis aizkustināja tautu slāpes.

Divpadsmitajā gadsimtā notika trīs ievērojamu evaņģēlija varoņu parādīšanās. No tiem pirmais bija Pīters de Bruijs. Viņš ir dzimis Valdiesu ielejā, kas atrodas Alpu Francijas pusē un kas,

pēc Urbāna II teiktā, bija inficēta ar ķecerību. Viņa siltā jaunā sirids dega ar evaņģēlija uguni. Dekrēti par to, ka bez pāvesta atļaujas nevarēja sasaukt baznīcas koncilu, izraisīja sašutumu Francijas dienvidos. Pīters de Bruijs sāka strādāt ap 1104. gadu. Lai uzzinātu vairāk par šo evaņģēlija sludinātāju, jums jāizlasa tas, ko rakstīja viens abats - viņa laikabiedrs un pretinieks.⁵⁴

Divdesmit gadus Pētera de Bruijs darbība uztrauca visu Francijas dienvidu daļu. Tautas vidū notika dziļa garīga atmoda. Pīters de Bruijs atdeva cilvēkiem Bībeli un apustulisko kristietību. Viņa vēstij bija spēks mainīt raksturu. Viņš uzsvēra pielūgsmes dienu, proti, Jehovas iknedēļas svēto dienu, septīto dienu saskaņā ar ceturto bausli, ko tajā laikā atzina Britānijas salās, pavlikieši, ķeltu baznīcas un lielā Austrumu baznīca. Pēc pieciem gadsimtiem karstās sestdienas debašu laikā viens ievērojams Anglijas baznīcas bīskaps pieminēja Petrobrusiāņu Sabata ievērošanu.⁵⁵ Gadsimtiem ilgi evaņģēliskās kopienas, īpaši valdieši, tika sauktas par "insabātiem" vai "insavatiem", jo viņi ievēroja Sabatu.⁵⁶ "Daudzi pieņēma šos uzskatus," atzīmē Ašhers.⁵⁷ Aptuveni 1600. gadā jezuītu zinātnieks Jēkabs Grezers atzina, ka valdieši, albigijieši un insabāti ir atšķirīgi to pašu kristiešu vārdi.⁵⁸

"Zinātnieks Roberts Robinsons sašutumā noraidīja pieņēmumu, ka viņu apavu dēļ viņus sauca par" insabātiem ". Lai parādītu, cik plaši šis nosaukums - insabats - tika piemērots valdiešiem, mēs dodam šādu zvērestu, ko par inkvizīciju atbildīgie Romas katoļu mūki pieprasīja no ieslodzītajiem, kuri tiek turēti aizdomās par citādiem uzskatiem.

"Zvērestu, pateicoties kuram aizdomās turētā ķecerībā varēja sevi attaisnot, vajadzēja zvērēt publiskā vietā un lasīt šādi:" Es, Sančo, zvēru visvarenajam Dievam un Dieva svētajam Evaņģēlijam, kuru turu savās rokās arhibīskapa Garsija kunga un viņa citu rokaspuīšu priekšā, ka es nekad neesmu bijis un neesmu insabāts, valdietis, Lionas nabags vai citas ķecerīgas sektas piederīgais, kuru baznīca nosoda par ķecerību. Es neticu, es nekad neticēju viņu kļūdām un nekad neticēju tām, kamēr esmu dzīvs. Turklāt es zvēru un paziņoju, ka atzīstu un vienmēr atzīšu katoļu ticību, kuru Romas Svētā apustuliskā baznīca ievēro, māca un publiski sludina, un jūs, esat mans kungs arhibīskaps un citi katoļu baznīcas prelāti "⁶⁰

Lielākais postījums Pīters de Bruija darbam izraisīja apsūdzība par maniaheisma atdzimšanu. Vairākkārt ir pierādīts, ka šie ir meli. Neskatoties uz to, daudzi mūsdienu vēsturnieki, kuru izpratni kropļo pāvesta baznīcas dokumenti un darbi, atkārtoti šo apsūdzību. Apmēram gadsimtu pirms Pētera de Bruija un, iespējams, pat agrāk, maniaheisms zaudēja spēku. Visas baznīcas novērsās tās nenopietnām mācībām un elkdievīgajām paražām. Celt šo apsūdzību seno kristiešu nevainīgajiem sekotājiem ir tas pats, kas uzskatīt Petrobrusiešus par visa veida ļaunuma avotu. Ienaidnieki ilgu laiku vajāja Pīteru de Bruiju, un galu galā viņš tika notverts un sadedzināts uz sārta apmēram 1124. gadā. Viņa sekotāju vārdu "petrobrusiāņi", kas cēlies no viņu galvenā līdera Pētera de Bruija vārda, papīsti pievienoja citiem evaņģēlisko grupu nosaukumiem.

Lausannas Henrijs

Vēl viens liels šī gadsimta varonis bija Henrijs no Lausannas. Kad pāvests zaudēja Eiropas cilvēkresursus krusta karos, Henrijs Lausannas, kurš tiek uzskatīts par Pētera de Bruija mācekli, pārveidoja cilvēku raksturus. Henrijs neatzina krustnešu vēlmes. Viņš izmantoja Gara zobenu, nevis metāla zobenu.

Tāpat kā Pētera de Bruija gadījumā, daudz no tā, kas ir zināms par Henrija mācībām, ir ietverts traktātos, kas rakstīti pret viņu.⁶¹ Lai redzētu, cik trūcīga bija informācijai šim abatam, Henrija pretiniekam, bija jāuzraksta traktāts, ir jāpiemin viņa paša vārdi:

"Pēc Pētera de Bruija upura Sv. Gillas pilsētā, kad šis nešķīstais cilvēks pārgāja no īslaicīgas uguns uz mūžīgo uguni, Henrijs, ļaunuma pēctecis - par kuru es nezinu, bet ko esmu dzirdējis no citiem - ne tikai laboja, bet pārveidoja savu sātanisko mācību, tā, ka vēlāk viņš publicēja grāmatā, kura, kā viņi saka, tika uzrakstīta viņa diktētā rakstā, nevis tikai pieci, bet ļoti daudz rakstos. Stāviet pretī

sātaniskiem vārdiem ar svētām runām. Bet, tā kā es joprojām neesmu pilnīgi pārliecināts, ka viņš tic un sludina šādā veidā, es atlikšu savu atbildi, līdz būšu pilnīgi pārliecināts, ko runā par viņu."⁶²

Šis autors atzīst, ka par Henriju zina tikai ar baumu palīdzību. Viņš daudz runā par Pītera de Bruija un Henrija sekotāju doktrīnām un vienlaikus atzīst, ka viņam nav pilnīgas informācijas. Henrija grāmata, kuru pieminēja Pīters no Klūnijas (Pēteris Godājamais), varēja tikai ietekmēt Arnoldu no Breskijas un Pjēru Valdo, divus reformatorus, kuri kļuva par viņa sekotājiem.

Tā kā Henrijs ceļoja, strādāja, lūdza Dievu un sludināja, lai cilvēku sirdis pievērstu triumfējošai patiesībai, viņam uzbruka Romas ietekmīgākie kalpotāji. Bernards abats no Klairauksas - izrādījās vienīgais, kam piemita spēks un daiļrunība, lai mānīcīgo Eiropu virzītu uz traku soli - otro karagājienu. Pirmais karagājiens beidzās ar tādu sabrukumu, ka pāvests bija spiests ķerties pie Klairauksas Bernarda pakalpojumiem. Šī abata vārds bija tik svarīgs, ka pat ietekmēja pāvesta vēlēšanas. Vairāki no viņa veiksmīgajiem dzejoļiem tika sarakstīti patīkama mūzika un ir iekļauti protestantu garīgo himnu kolekcijās. Viņš atbalstīja un vadīja Īrijas bīskapu, kurš vairāk nekā jebkurš izdarīja, lai iznīcinātu ķeltu baznīcu Īrijā. Viņš uzdeva Īrijas mūkiem, kuri atgriezās mājās, iznīcināt Patrika sekotājus. Vēsturē viņš saņēma vārdu "to laiku orākuls". Tieši šis Bernards izteicās rupjus lāstus Henrijam. Lai arī viņš varēja pārvaldīt pāvestu lēmumus, nosūtīt krustnešu armijas no Eiropas uz Āziju un vadīt ķeltu baznīcas reorganizāciju un veidošanu Britu salās saskaņā ar katoļu principiem, viņam neizdevās salauzt Henrija gribu. Bernards pavēlēja Sv. Gillas grāfam arestēt šo sludinātāju - ieslodzīt viņu un notiesāt uz nāvi. Viņš teica:

"Cik liels ir ļaunums, par kuru es dzirdēju! Es zinu, ka šis ķeceris Henrijs jau ir izdarījis un katru dienu to dara Dieva draudzēs. Šis rūcošais lauva, vilks aitas apģērbā, aizņemts ar savu darbu jūsu zemēs. Bet, pateicoties mūsu Kunga norādījumiem, es viņu pazīstu pēc viņa augļiem. Baznīcas bez kopienām, kopienas bez priesteriem, priesteri bez pienācīgas godbijības un vissliktāk ir kristieši bez Kristus. Baznīcas tiek uzskatītas par sinagogām, tās par Dieva svētnīcu saka, ka tai nav svētuma, sakramentus neuzskata par svētiem, svētkiem nav raksturīgas svinības... Šis cilvēks runā un dara lietas pretēji Dievam, nevis no Dieva. Vēl skumjāk ir saprast, ka daudzi viņu klausu, un viņam ir sekotāji, kuri viņam tic... Viena ķecera balss apklusināja visus praviešus un apustuļus."⁶³

Bernards bija nežēlīgais Pītera de Bruija, Henrija no Lausannas un Arnolda no Breskijas vajātājs. Papildus tam, ka viņš tos kritizēja atsevišķos darbos, viņš izmantoja izdevību nosūtīt savas skarbās apsūdzošās runas pret visu to dienu evaņģēlija kustību. Evervins, priesteris no Vācijas, Ķelnes bīskaps, vēstulē lūdza Bernardu paskaidrot, kāpēc šie ķeceri gāja ugunī, priecājoties Kungā. Kad Bernards uzrakstīja atbildi uz šo jautājumu, viņš šos ķecerus sauca par "apustuliešiem". Šī nosaukuma izvēli viņš pamatoja ar to, ka neviens nevarēja izsekot to izcelsmei no kaut kāda kustības dibinātāja.

Bernards norādīja, ka ariāņu baznīcas dibinātājs bija Ārijs, pirmais manihaeāņu galva bija Mani (vai Manes), saveliāņu bija Savelijs; eunomiāņu - Eunomijs; nestoriāņu – Nestorijs.⁶⁴ Viņš atzina, ka visas pieminētās grupas ir nosauktas savu pirmo vadītāju vārdā. Bet viņš nevarēja atrast tādu cilvēku, kura vārds būtu saistīts ar visām ienīstām draudzēm, ar kurām viņš cīnījās. Galu galā viņš secināja, ka viņi ir dēmonu pēcnācēji. Fakts, ka Bernards šos kristiešus sauca par "apustuliešiem", un tas, ka viņi sevi neasociēja ar kāda dibinātāja vārdu, raksturo viņus kā tiešos pēctečus no agrīnās kristiešu Draudzes.

Šo ticīgo vienotību pamatdokumentos, kā arī to, ka viņi bija Lutera un Kalvina priekšteči, atzīst labi zināmi un autoritāri eksperti. Tādējādi Fransuā Meserets ziņo, ka pastāvēja divu veidu "ķeceri" - vieni nezinoši un neorganizēti, piemēram, manihaeāņi, citi vairāk zinoši un labi organizēti, ievērojot gandrīz tās pašas doktrīnas kā kalvinisti, kurus sauca par heinrikiešiem un valdiešiem.⁶⁵ Tomēr ir jāņem vērā šī autora pāvesta interešu nostāja. Viņš nekonkretizēja, ka bīskapi un garīdznieki, iespējams, jaukuši Pītera de Bruija un Henrija sekotājus ar manihaeāņiem.

Ir slavens Hilberta Genebrarda teiciens, kurš īpaši paziņo, ka kalvinistu garīgie tēvi bija petrobrusieši, heinrikieši un albigijieši.⁶⁶

Daudzi kristieši, kurus Pītera de Bruija un Henrijs no Lausannas mācību sekotāji, ar savu aktīvo darbu spieda pāvestu sasaukt vairākas baznīcu koncilus, lai izlemtu, kā apturēt pieaugošo evaņģelizācijas vilni. 1119. gadā pāvests Kaliksts koncilā Tulūzā Francijā paziņoja par "ķeceru izslēgšanu no baznīcas zemēs, kurās tiek nosodīti sakramenti, zīdaiņu kristības, priesterība, visi baznīcas rituāli un likumīgās laulības."⁶⁷ Ar likumīgām laulībām papisti saprata evaņģēlisko ticīgo atteikšanos saukt laulības par sakramentu, kas būtu jāveic tikai katoļu priesterim.

Kad pāvests Innokentijs II 1134. gadā sasauca koncilu Pizā (Itālijā), "doktrīnas, ko mācīja vientuļnieks vārdā Henrijs, tika pasludinātas par ķecerībām un tika nosodītas kopā ar to autoru un visiem, kas viņus mācīja vai pielietoja."⁶⁸ Pēc pieciem gadiem tas pats pāvests sasauca vispārējo koncilu Romā, kur pulcējās visi Rietumu ķēniņi. "Saskaņā ar šī koncila divdesmit trešo kanonu Arnolda no Breskijas viedoklis tika pasludināts par pretēju katoļu baznīcas doktrīnām un tika nosodīts."⁶⁹ Protams, šāds koncils nebūtu noticis, ja nebūtu nepieciešams izskatīt mācības un pieņemt svarīgus lēmumus. Tā kā visi šie koncils notika daudzus gadus pirms Pjēra Valdo parādīšanās, ir viegli saprast, ka evaņģēlija vēstīj bija liela vara jau ilgi pirms šī sludinātāja.

Arnolds no Breskijas

Arnolds no Breskijas kļuva slavens ar savu nesaudzīgo kritiku par pieaugošo imperatora baznīcas tirāniju. Viņam bija gan evaņģēlista, gan līdera dāvana. Arnolds piedzima Breskijā, pilsētā ar tādu pašu neatkarības garu kā Milāna un Turīna. Ir lielisks Breskijas manuskripts - skaistās "Italas" kopija - Jaunās Derības pirmais tulkojums no grieķu valodas uz latīņu valodu, kas tika veikts trīs gadsimtus pirms Jeronīma "Vulgātas." Arnolds uzauga brīnišķīgā vidē, turklāt viņam bija iespēja sēdēt pie slavenā sludinātāja - Abelarda kājām. Tur viņā vēl vairāk iedegās spoža brīvības liesma. Pēc studijām Abelarda vadībā viņš atgriezās Breskijā, kur viņa balss skanēja ar lielu spēku. Viņa runas tika uzklautas Šveicē, Itālijas dienvidos, Vācijā un Francijā. Tieši Francijā Klairauksas Bernarda uzmanīgā noklausīšanās Arnolda mācībā saklausīja pazīmes par draudiem katolicismam.

Arnolds bija priekšā savam laikam. Faktiski viņš izdarīja to, kur reformatori neveiksmīgi zaudēja, publiski nosodīja baznīcas un valsts apvienību. Arnolda ideālisms un daiļrunība ļoti iedvesmoja cilvēkus. Pāvesta bīskapi un garīdznieki apvienojās pret viņu. Tika sasaukta baznīcas koncils - progresā pretinieks, un 1139. gadā Arnoldam tika piesprieda mūžīgā aizmirstība un izraidīšana no Breskijas.

Viņš devās uz Cīrihi, Šveicē, un atkal pacēla savu balsi pret bagātājiem, valdonīgajiem un nešķīstiem garīdzniekiem. Arnolds aicināja izmantot bībelisku kalpošanu un ar to ļoti satracināja apkārtējās zemes. Pat pāvesta legāts - topošais pāvests - nostājās viņa pusē. Bernards no Klairauksas ātri lika šim legātam pakļauties Romai. Konstānces bīskaps atbalstīja Arnoldu, bet Bernards lika viņam pārtraukt visas saites ar arnoldistiem. Varenais cisteriešu garīdznieks pieprasīja, lai tiktu sadedzinātas visas Arnolda grāmatas un traktāti, kas arī tika izdarīts.

Bet, neskatoties uz šo stingro opozīciju, Arnolds turpināja darbu. Zeme bija auglīga, un reformators visur sēja patiesības sēklas. Varbūt Šveices iedzīvotāju apņēmība, ko viņi parādīja cīņā par savu neatkarību un reliģisko brīvību, zināmā mērā ir Arnolda darbības rezultāts. Papisti nevarēja viņam piedot par uzbrukumiem noteiktām dogmām. Viņš iestājās pret transubstantināciju, zīdaiņu kristīšanu un lūgšanām par mirušajiem.⁷⁰ Tāpēc Bernards no Klairauksas uzstāja uz Arnolda sodīšanu.

Tikmēr Romā notika vairāki notikumi. Šī pilsēta atbalstīja laicīgās valdības izveidošanu. Pāvests aizbēga, un Arnolds nekavējoties atgriezās. Cilvēki viņu sagaidīja ar lielu entuziasmu. Tieši tajā brīdī Arnolds atkāpās no saviem patiesi evaņģēlija vadīšanas principiem un ļāva sevi pārliecināt, pat iedvesmot cilvēkus izmantot spēku. Tā bija viņa lielā kļūda. Kļuvis par vadītāju, kuram nebija opozīcijas, viņš nošķīra reliģiju no pilsētas laicīgās varas un atjaunoja Romas Senātu. Atgriezās bijusī Itālijas slava. Arnolda nelokāmā pretestība tradīcijām, nebībeliskajiem rituāliem un mācībām stiprināja kristiešus, kuri saglabāja tīru evaņģēlija mācību. Viņu gars pletās plašumā, viņu

sekotāju skaits visur pieauga. Pāvesta kalpotāji nekavējoties ziņoja, ka ir izveidojusies jauna sekta – Arnoldisti.

Tad pāvests un imperators apvienojās pret Arnoldu, kurš drīz vien saprata, ka tas, kurš paņēma zobenu no zobena, arī mirs.

Viņu pameta nepastāvīgais pūlis, augsta ranga draugi izvēlējās atkāpties malā. Pēc tam, kad armija pāvesta sūtņu vadībā izraidīja Arnoldu no Romas, viņš tika sagūstīts ar ķeizara rīkojumu. Pēc nāvessoda izpildīšanas viņa ķermenis tika sadedzināts, un pelni tika iemesti Tibras upē.

Tā mira bezbailīgais vadītājs, kurš viens pats iebilda pret valdošo kārtību un uzdrošinājās pasludināt draudzes un valsts savienību par grēcīgu. Viņam nebija redzama atbalsta, uz kuru viņš varēja paļauties, izņemot dedzīgu cilvēku sirdis, kuras apbrīvoja viņa svinīgā vēstījuma varenību. Šis velītāis cilvēks ir ievērojami ietekmējis nākamās paaudzes. "Valdieši uzlūkoja Arnoldu kā vienu no savas baznīcas garīgajiem pamatlicējiem, un viņa reliģiskie un politiskie uzskati, iespējams, veicināja republikas neatkarības garu, kas to gaidīja Šveicē un visā Alpu reģionā."⁷¹

Tāpat Francijas dienvidu provinces bija blīvi apdzīvotas Pītera de Bruija un Henrija sekotāju ilgi pirms Valdo un viņa sekotāju aktivitātes. Tas izriet no vēstules, ko ap 1150. gadu Narbonnas arhibīskaps nosūtīja karalim Ludvigam VII: "Mans kungs karalis, mūs ārkārtīgi apgrūtina daudzas nelaimes, starp kurām viena mūs skar visvairāk. Katoļu ticība mūsu diecēzē ir ārkārtīgi satriekta, un Svētā Pētera laivu tik nežēlīgi izmet viņi, ka tā var noslīkt."⁷²

Pāvests Leo "Rodžersa Govdena hronikās" citē vēl vienu liecību, kas datēta ar 1178. gadu: "Ņemot vērā faktu, ka Gaskonu apdzīvo albigijieši, bet citās vietās ir ķeceri, kurus dažus sauc par "katarjiem", citus par" publikāņiem "un citus kā" patarēnus", bet citi tos sauc savādāk, viņu pretīgā nešķīstība iesakņojusies tik dziļi, ka viņi savu ļaunprātību neizmanto slepeni, kaut kur citur, bet viņi publiski runā par savām maldiem un vilina vājos un nestipros, padarot viņus par līdzdalībniekiem. Un mēs izlemjam viņus, viņu aizstāvjus un slēpējus, lai viņi tiktu šķirti no baznīcas."⁷³

„Svētā mācība” (Noble Lesson)

Ja reliģisko kustību cilvēku vidū diez vai var saukt par lielisku, kamēr tā nav radījusi krāšņu literatūru, tad valdiešu vēsti var saukt par lielu. Starp šo apbrīnojamo cilvēku, kas piedzīvojuši smagas vajāšanas, izdzīvojušajiem darbiem ir vērts pieminēt ievērojamo literāro darbu "Nobla Lecon" ("Svētā mācība"), kas uzrakstīts romiešu dialektā, kas izplatīts Dienvidēropā no astotā līdz četrpadsmitajam gadsimtam. Ievadā teikts, ka šis traktāts tika sastādīts 1100. gadā. Tajā cilvēki, kuriem piederēja šis dokuments, noteikti tiek saukti par "vaudoistiem" vai "ielejas iemītniekiem". Un tas ir apmēram gadsimtu pirms Pjēra Valdo. Ir veikts daudz pētījumu, lai noteiktu, vai šis 1100.gada paziņojums pieder „Nobla Lecon” autoram vai autoriem, vai tas ir uzrakstīts ar citu roku. Daži zinātnieki ir arī meklējuši atbildi uz jautājumu, kurā kalendārā ir noteikts šis datums.

"Nobla Lecon" sākas ar vārdiem: "Klausieties, brāļi, Svētā mācība!" Tad lasītāju sagaida svinīgs stāstījums par pestīšanas plāna sākumu un vēsturi. "Svētā mācība" runā par desmit baušļu mūžību un negrozāmību, un šajā kontekstā tas nozīmē lielu upuri pie krusta. Lasītājs soli pa solim iemācīsies brīnišķīgo Tēva mīlestību, kas parādīta cilvēkam, lai viņu izpirktu no grēka. Jūs sapratīsiet, cik milzīgs ieguldījums literatūrā bija šis darbs, lasot Pētera Alliksa sarakstīto nodaļu, kurā viņš analizēja un komentēja "Svētās mācības" vēstījumu.

Pjērs Valdo

Tagad daži vārdi jāsaka par slaveno sludinātāju Pjēru Valdo. Daži vēsturnieki apgalvo, ka vārds Valdo cēlies no valdiešiem, jo viņš starp viņiem dzīvoja un cītīgi strādāja. Tā ir taisnība vai nē, bet mēs droši zinām, ka, sākot ar viņa laiku, vārdu "valdiešiem" sāka plaši izmantot, atsaucoties uz tām lielajām reformistu grupām, kuras agrāk sauca par "ielejas cilvēkiem" vai valdiešiem,

albigijiešiem, insabātiem, berengāriešiem, subalpiešiem, patarēniem, petrobrusiāņiem, heinrikiešiem, arnoldistiem utt.

Pjērs Valdo no Lionas (Francija) savu darbību sāka kaut kur no 1160. līdz 1170. gadam. Viņš bija turīgs tirgotājs, bet pēc tam izdalīja visu savu mantu nabagiem un sāka sludināt Jaunās Derības patiesās mācības. Viņš pāvestu pasludināja par "grēka cilvēku" un "zvēru" no Atklāsmes grāmatas. Pjērs Valdo daudz laika veltīja Bībeles tulkošanai un izplatīšanai.

16.nodaļa Valdiešu draudze

"Valdieši faktiski ir to bēgļu pēcnācēji no Itālijas, kuri pēc tam, kad Pāvils sludināja tur Evaņģēliju, atstāja savu skaisto valsti un, tāpat kā Atklāsmes grāmatas pieminētā sieva, steidzās šajos vientuļajos kalnos, kur līdz šim viņi no tēva nodeva evaņģēliju dēlam tādā pašā tīrībā un vienkāršībā, kā to sludināja apustulis Pāvils" ¹

Iepriekšējā nodaļa stāsta par valdiešu stāstu pirms Pjēra Valdo darbības sākuma. Viņš šai draudzei deva jaunu impulsu un izgudroja jaunu ieroci Evaņģēlistiem, kuri nepiekrita Romai - viņš sagatavoja vienkāršajiem cilvēkiem saprotamu Dieva Vārda izdevumu viņu dzimtajā valodā. Kad Bībele izplatās starp pasaulīgajiem, ticīgos vienmēr iedvesmo evaņģēlija gars. Protams, Pjērs Valdo sniedza nenovērtējamu ieguldījumu valdiešu ietekmes un skaita palielināšanā.

Drīz vien pār viņu vēlās pāvesta dusmas, un Valdo aizbēga uz Francijas ziemeļiem un pēc tam uz Bohēmiju. Kad smagas vajāšanas sasniedza viņa sekotājus, ļoti daudzi steidzās uz Itālijas valdiešu ielejām.

Valdo došanās uz Centrāleiropas austrumiem un lielu daļu viņa sekotāju uz kalnu augstienēm bija Dieva nodoms. Iepriekšējos gadsimtos sētās patiesības sēklas sāka nogatavoties un dot bagātīgu ražu. 12. gadsimtā daudzi eiropieši ilgojās atgriezties pie reliģijas, uz kuru Jēzus norādīja, kad teica: "Jūs visi esat brāļi".

Baznīcas ar lieliskām ceremonijām, kas radīja milzīgu plaisu starp priesteriem un cilvēkiem, izraisīja nosodījumu. Garīdzniekiem bija stingra hierarhija, katram augstākam kalpotājam bija lielāki ienākumi un viņš baudīja lielu pagodinājumu. Dogmas izplatīšana, izmantojot valsts likumus, izraisīja asu noraidījumu. Raksti izplatījās arvien vairāk. Bībeles principi krasi kontrastēja ar hierarhiskiem kanoniem. Daudzi cilvēki, iepazīstoties ar patieso kristietību, kurā nebija nekādu pāvesta veiktu papildinājumu, apvienojās, veidojot lielas grupas. Viņus sauca par albigijiešiem, katarīem un pasagiešiem. Bet visi šie dažādie nosaukumi sāka izzust, kad izplatījās jauns vispārpieņemtais nosaukums – valdieši.²

No otras puses, Romas garīdznieki bija apņēmušies saglabāt iegūto laicīgo varu. Viņi apvienojās ar karaļiem, ģenerāļiem un pasaulīgajām amatpersonām un apgalvoja, ka viņi pretendēja ieņemt absolūtas varas vietu. Šīs vēlmes bija tik acīmredzamas, un nežēlīgais kundzības gars izraisīja tik lielu sašutumu, ka masas pārstāja uzskatīt par "ķecerību" par netikumu. Mēģinājumi saukt cilvēkus par noziedzniekiem tikai tāpēc, ka bija citas reliģijas, sacēlās arvien vairāk un vairāk. Valdiešu vārds eiropiešu mutēs ir kļuvis par kristietības sinonīmu, kuru saskaņā ar Jauno derību nodibināja Jēzus un apustuļi.

Cik nežēlīgas bija vajāšanas, ko piedzīvoja Valdieši, ir sīki aprakstītas visās vēstures mācību grāmatās. Šo kristiešu drosme un uzvaras ir vienkārši apbrīnojamas. Mūsdienu civilizācija ir parādā "Tuksneša Draudzei" lojalitāti, jo īpaši bezbailīgajiem Valdiešiem, kuri drosmīgi un izlēmīgi aizstāvēja brīvības, demokrātijas un apgaismības principus.

Rokrakstu iznīcināšana

Vajāšana nebija vienīgais veids, kā tikt galā ar evaņģēliskajiem kristiešiem. Viņu dokumenti tika sistemātiski iznīcināti. Senās impērijās jaunais iekarotājs bieži veica "tīrīšanas operāciju" - viņš nogalināja konkurējošo dinastiju pēcnācējus, sadedzināja visus ierakstus, kas stāstīja par viņu pagātni, un pat noņēma uzrakstus no akmens pieminekļiem. Tāpēc pāvesta dēļ gandrīz pilnībā tika iznīcināti valdiešu cildenie un apjomīgie literārie darbi, kas izveidoti itāļu, franču vai spāņu valodā.³ Tikai daži rokrakstu fragmenti izdzīvoja.

Lai atjaunotu valdiešu vēsturi, ir jāizpēta pāvesta inkvizitoru ziņojumi, viņu ziņojumi prelātiem, vajāto ticīgo nomelnošanas runu teksti, kā arī imperatoru, pāvesta koncilu un inkvizīcijas izdoti dekrēti un spriedumi.

Valdiešu izglītība

Valdiešu kalpotāji un skolotāji bija labi apmācīti. Lai atspēkotu pārmetumus, kas dažkārt tiek mesti viņu virzienā, mēs sniedzam šādu citātu. Aleksis Mastons atzīmē:

"Gilils apliecina:" Šiem valdiešiem bija augsti izglītoti kalpotāji... kuri labi zina Svēto Rakstu valodu... un ir ļoti strādīgi un dedzīgi... it īpaši, pārrakstot Svētos Rakstus saviem studentiem."⁴

S.V.Bompiani apgalvo:

"Diemžēl daudzas no šīm grāmatām tika zaudētas vajāšanas laikā 17. gadsimtā. Ir saglabājušies tikai tie senie darbi un dokumenti, kurus mācītājs Lēgers nosūtīja Kembridžas un Ženēvas bibliotēkām. Katras vajāšanas laikā papisti centās iznīcināt pēc iespējas vairāk valdiešu literatūras.

Daudzi no "barbiem" (valdiešu mācītājs) bija izglītoti cilvēki, kuriem bija zināšanas par Bībeles valodām un Rakstu izpratni. Bībeles zināšanas ir seno un mūsdienu valdiešu raksturīga iezīme. Gadsimtiem ilgi viņiem tika liegta redzamā baznīca un viņi bija spiesti pielūgt alās un patversmēs, tāpēc valdieši īpaši loloja šīs slepenās zināšanas par Dieva Vārdu, kas palika viņu vienīgā gaisma. Viņu skola atradās gandrīz nemanāmā nošķirtā vietā - dziļā kalnu aizā, kuru sauca par Pra del Tora. Mācības bija intensīvas un ilgstošas, un tajā ietilpa latīņu, romāņu un itāļu valodas."⁵

Aleksis Mastons raksta:

"Mānticības, aizēnojot morālo un garīgo uztveri, vienādi aizēno visas cilvēka saprāta sfēras. No otras puses, evaņģēlija gaisma... paaugstina, vairo un attīra prāta spēkus. Valdieši ir spilgts pierādījums tam. Viņi stāvēja... mūsdienu literatūras priekšgalā, būdami pirmie, kas veidoja darbus tautas valodā. Valoda, ko viņi izmantoja, ir romāņu. Viss, kas no viņa palika, izdzīvoja, pateicoties valdiešiem. Tieši uz šīs valodas pamata izveidojās franču un itāļu valoda. Valdiešu reliģiskie dzejoļi joprojām ir labākie tā laika darbi. Viņos žilbina evaņģēlija gaisma."⁶

Roma radīja un uzspieda viedokli, ka valdiešu ir maz, viņiem nav labas organizācijas, stipendiju un attīstīta neatkarīga kultūra. Bet šo ideju atspēko ticami zinātniski pierādījumi. Ir daudz pierādījumu tam, ka dažās vietās dižciltīgi cilvēki ir kļuvuši par valdiešu kopienas locekļiem. Valdieši bija tā laika lielākie zinātnieki un teologi, kā arī labākie valodas, literatūras, mūzikas un oratorijas eksperti.

Viņu centīgie misionāru centieni aptvēra plašas teritorijas. Cik spēcīga bija viņu ietekme uz reformāciju, šie vārdi labi raksturo:

"Izskatās, ka lielā cīņa, kas norisinājās visās Eiropas daļās, viņus neskāra, bet patiesībā viņiem bija liela ietekme uz pasauli. Viņu misionāri atradās visur, sludinot vienkāršās kristietības patiesības un satraucot cilvēku sirdis līdz pašiem dziļumiem. Ungārijā un Bohēmijā, Francijā un Anglijā, Skotijā un Itālijā viņi strādāja ar milzīgu, kaut arī klusu spēku. Lollards, kuri bruģēja ceļu priekš Viklifa Anglijā, bija misionārs no šīm ielejām... Vācijā un Bohēmijā tika paziņotas valdiešu mācības, un, ja tās nepasteigtos, tad reformācija, Huss un Jeronīms, Luters un Kalvins varētu izdarīt daudz mazāk darba, ko iesāka valdiešu misionāri."⁷

Tā kā valdiešu vai albigiņu doktrīnas pieņēma muižniecība, to sīki aprakstīja Filips Mornijs:

"Viņiem pievienojās daudz lielisku un cēlu cilvēku, proti: Raimunds - Tulūzas un Sv. Gilles pilsētu grāfs, ķēniņa brālēns, Raimunds Rodžerss - Bezjēras un Karkasonnas Vikonts, Pjērs Rodžerss - Kabaretas Lords, Raimunds - Foiksas grāfs, Aragonas karaļa tuvs radnieks, princis Gastons no Beamas, Bigarlas grāfs, Vaudas Lēdija, Karmanas grāfs, Raimons Tarmē, Ameriks no Monrevilas, Viljams no Menerbes un daudzas citas cildenas un ievērojamas personas - cilvēki ar tik augstu stāvokli, ka ikvienam kam ir saprāts, nedomās, ka viņi varētu apdraudēt savu dzīvību, bagātību un godu aizstāvēt tos riebīgos netikumus un maldus, kuros viņi tika apsūdzēti."⁸

Pēc skolas apmeklēšanas valdiešu jaunieši parasti devās turpināt izglītību Lombardijas lielāko pilsētu seminārā vai Parīzes universitātēs.⁹

Bībeles ļaudis

Ar pārlicību var apgalvot, ka Valdieši bija "Tuksneša Draudzes" atzars, Bībeles cilvēki. Turpmākajos gadsimtos neviena protestantiskā baznīca nepārzināja Svētos Rakstus labāk nekā šie ticīgie. Valdiešu paklausība Dieva grāmatai izraisīja viņu ārkārtējos panākumus un apvainojumus viņu ienaidniekiem. Visos garajos, drūmajos viduslaikos šie cilvēki bija Svēto Rakstu patvērums. Viņi bija šķirsts, kas droši saglabāja Bībeli Eiropā no vardarbīgas vajāšanas.

Tā kā Valdieši pastāvēja no agrīnajiem gadsimtiem, ir tikai dabiski uzskatīt, ka viņu pirmā Bībele bija rakstīta latīņu valodā. Rūpīgi pētījumi pierādīja, ka tā ir taisnība. Viņiem bija skaista Svēto Rakstu latīņu valodas versija, ko sauca par „Itala” un kas tika tulkota no grieķu manuskriptiem.¹⁰ To apstiprina, salīdzinot „Italas” tulkojumu ar liturģiju, ar iedibināto pielūgsmes kārtību, ko gadsimtiem ilgi izmantoja Milānas diecēzē, kurā ir daudz „Italas” Rakstu tekstu.¹¹

H.J. Vorners atzīmē:

*"Versija, kas izplatījusies starp Rietumu ķeceriem, balstās uz tekstu grieķu valodā, nevis uz „Vulgātu.”"*¹²

Kad Romas impērija sabruka ģermāņu tautu iebrukuma dēļ, romāņu - tā skaistā valoda, kas gadsimtiem ilgi kalpoja par tiltu, kas savieno seno latīņu valodu un mūsdienu itāļu valodu, kļuva par valdiešu dzimto valodu.¹³ Viņi izplatīja Svētos Rakstus šajā valodā Tajos laikos tās pārrakstīja ar roku.¹⁴

Bībele bija viņu dievkalpojumu pamatā, un bērni tika mudināti iegaumēt lielos fragmentus no tās.¹⁵ Tika organizētas jauniešu biedrības, kas mācījās no galvas Bībeli. Katram šādu dievbijīgu biedrību loceklim bija pienākums uzmanīgi glabāt atmiņā noteiktu skaitu Svēto Rakstu nodaļu. Kad visi dievbijīgie locekļi bija sapulcējušies, šie jaunieši varēja skaļi citēt visas kalpotāju norādītās nodaļas.¹⁶ Nav grūti saprast, kādā dabiskā veidā viņu kalpotāji, saukti par "barbi", kļuva par izglītotiem cilvēkiem.¹⁷ Viņi ne tikai lieliski zināja Bībeli latīņu un dzimtajā valodā, bet arī ļoti labi pārzina ebreju un grieķu valodas, kā arī mācīja jauniešiem sludināt Eiropas valodās.

Tātad, pateicoties šiem cilvēkiem, agrīnās baznīcas Bībele sasniedza pašreizējo paaudzi, kas ielika stabilu pamatu "Autorizētās versijas"(angļ.val. KJV) tulkošanai.¹⁸

Valdiešu vajāšanas

Jau līdz trīspadsmitajam gadsimtam tika veiktas vajāšanas pret tiem, kurus uzskatīja par valdiešiem, bet, iespējams, viņi tika nosaukti savādāk. Gadsimtiem ilgi ir cīnījies karš, lai iznīcinātu visus šo dažādo kristīgo grupu darbus. Viņu ienaidnieki izmantoja jebkuru viltību, nežēloja spēkus un līdzekļus, lai iznīcinātu visus seno ticīgo vēsturiskos dokumentus.

Valdiešu ielejās nebija neviena ciemata, kurā mocekļi nemirtu. Valdiešus dedzināja, iemeta tumšos, briesmīgos pazemes cietumos, veselās kopienas, ieskaitot bērnus, sievietes un vecāka gadagājuma cilvēkus, dziļās kalnu alās noindēja ar indīgiem dūmiem. Viņi tika izdzīti aukstumā, kaili un izsalkuši, piespieda kāpt sniegotajos kalnos, lai vēlāk nomestu tos uz klintīm. Valdiešu bērni tika nozagti, lai mācītu reliģiju, kuru ģimene uzskatīja par pretīgām. Viņiem tika nosūtīti

marodieru karavīri, kuri no viņiem atņēma īpašumus, viņus vajāja un nogalināja. "Tūkstošiem ķeceru, vecāka gadagājuma vīriešu un sieviešu, bērni tika pakārti, sacirsti četrās daļās, piesieti pie riteņiem vai sadedzināti dzīvi, un viņu īpašums tika konfiscēts par labu ķēniņam un svētajam tronim."¹⁹

Par šiem apstākļiem ir sarakstīts tik daudz grāmatu, ka tās attēlo sirdi plosošas ainas, ka šo zvērību sīkāka uzskaitīšana nav nepieciešama. Pietiek pateikt, ka valdieši palika Patiesībai uzticīgi. Kad, pateicoties Lutera, Cvinglija, Kalvina un citu darbam, sāka ataut reformācijas rītausma, viņi bija gatavi tikt ar jaunās kustības delegātiem, kuri ieradās, lai uzzinātu viņu uzskatus. Pēc V. S. Gilli liecībām, līdz 1550. gadam palika diezgan daudz valdieši - astoņi simti tūkstošu cilvēku Alpu provincēs turpināja noraidīt pāvesta katoļu ticības apliecinājumus un paražas.²⁰

Patiesība, kuru izsēja daudzās zemēs

Iedvesmojoties no triumfējošas patiesības spēka, valdieši attīstījās Eiropā. Cik apjomīgs bija šo cildeno cilvēku darbs, var redzēt no Samuēla Edgara piezīmēm:

"Valdieši bija sena un arī liela tauta. Vīgners, tāpat kā citi vēsturnieki, runā par viņu daudzskaitlīgumu. Pēc viņa teiktā, valdieši bija lielā skaitā Francijā, tāpat kā citās kristīgajās valstīs. Neskatoties uz pāvesta centieniem tos iznīcināt, viņiem bija daudz aizstāvju Vācijā, Francijā, Itālijā un it īpaši Lombardijā.

Šī sekta, kā norāda Nangis, ir kļuvusi ļoti daudzskaitlīga; Rainers ziņoja, tā atrodas gandrīz katrā valstī; izplatījās, saka Sanders, visās zemēs; inficēja, saka Sesarijs, tūkstošiem pilsētu; un izplatīja savu infekciju, saka Sazonijs, gandrīz visā latīņu pasaulē. Gretcers gandrīz nevar atrast reģionu, kas būtu brīvs no viņu ietekmes un nebūtu inficēts ar šo mēri. Valdieši, saka Popliners, izplatījās ne tikai visā Francijā, bet gandrīz visā Eiropas piekrastē. Tie atrodas Gallijā, Spānijā, Anglijā, Skotijā, Itālijā, Vācijā, Bohēmijā, Saksijā, Polijā un Lietuvā. Matejs Paris raksturo šie cilvēki, kuri ir izplatījušies visā Bulgārijā, Horvātijā, Dalmācijā, Spānijā un Vācijā. Viņu skaits, pēc Benedikta teiktā, bija milzīgs Francijā, Anglijā, Pjemontā, Sicīlijā, Kalabrijā, Polijā, Bohēmijā, Saksijā, Pomerānijā, Vācijā, Livonijā, Sarmatijā, Konstantinopolē, Filadelfijā un Bulgārijā."²¹

Daži apgalvo, ka albigijieši atšķīrās no valdiešiem. Neskatoties uz to, viņiem bija tāda pati reliģija. Albigijiešus tā sauca tikai tāpēc, ka viņi savu vārdu aizņēmas no Albi, Francijas pilsētas, kurā atradās viņu galvenais centrs. Bet pāvestu dekrēti viņus nosodīja, tāpat kā valdiešus. Pāvesta legāti cīnījās ar viņiem kā par valdiešu ticības apliecinātājiem. Mūki - inkvizitori pret viņiem izvirzīja tādu pašu apsūdzību kā pret valdiešiem: cilvēki viņus vajāja kā tādus... Daudzi vēsturnieki tos sauc par valdiešiem "²²

Par to, kā valdieši vai albigijieši ir paveikuši misionāru darbu bulgāru starpā, parādīts šajā Filipa Mornija darba citātā:

"Matejs Paris apgalvo, ka viņi izplatījās pat Bulgārijā, Horvātijā un Dalmācijā un bija tur tik spēcīgi, ka piesaistīja daudzus bīskapus: tur bija ieradies Bartolemejs no Karkasonas, Narbonnas pilsētas Francijā, pie kuru viņi visi pulcējās... un viņš iecēla kalpotājus un deva norādījumus draudzēm."²³

Protestantisms - valdiešu krāšņie darba augļi

1517. gadā Eiropā iestājās protestantu reformācijas rītausma. Protestantisms nebija tik daudz atdalīšana no Romas baznīcas, cik apustuliskās doktrīnas atdzimšana, kuru valdieši ilgi turēja. Protestantisms bija garīgais turpinājums "Draudzei tuksnesī". No evaņģēlija draudzēm, kas saglabājušās no apustuļu laikiem, valdieši bija visdievbijīgākie un ievērojamākie. Džeimss D. Makkabe runā par agrīno reformatoru delegātiem, kuri tika nosūtīti uz valdieši koncila asambleju: Tas turpinājās līdz brīdim, kad reformācija sāka uzaust pasaulē. Valdieši bija ļoti gandarīti par šo vispārējo cilvēka prātu pamodināšanu. Viņi uzsāka saraksti ar reformatoriem dažādās Eiropas daļās un nosūtīja viņiem dažus "barbus" (mācītājus), lai viņiem dotu norādījumus. Reformatori no savas

puses atzina valdiešu paražu senatni un viņu ticības šķīstību un izturējās pret šo kalnu draudzi ar lielu cieņu. 1532. gada 12. septembrī Angrognā notika sinodālā assambleja. Tajā piedalījās daudzi delegāti no Francijas un Šveices reformētajām draudzēm. Viņu vidū bija Viljams Farrels no Francijas. Viņš izrādīja lielu interesi par Svēto Rakstu ar roku rakstītajiem eksemplāriem, kurus valdieši ir saglabājuši kopš seniem laikiem. Pēc viņa lūguma visa Bībele tika tulkota franču valodā un nosūtīta kā dāvana franču baznīcai no valdiešiem."²⁴

Viņu dzīves vienkāršība un šķīstība bija viņu mācību vienkāršības un šķīstības rezultāts. Viņi sekoja apustuļa Jāņa pavēlei, kurā teikts, ka nevienam nevajadzētu neko pievienot vai ņemt no Dieva Vārda. Šī nostāja kļuva par stabilu aizsardzību pret nepareiziem priekšstatiem un lika pareizo pamatu veiksmīgām misionāru iniciatīvām. Pat ienaidnieki atzina, ka viņu ticības apliecinājumi ir līdzīgi seno kristiešu mācībām. Šo ticības apliecinājumu saraksts atgādina Vigilancija svētrunas IV gadsimtā un Turīnas Klaudija VIII gadsimtā. Antuāns Monastirs parāda kļūdas, kuras viņi noraidīja: "Senie valdieši vienmēr apņēmīgi nepieņēma doktrīnas, kas balstītas uz cilvēka autoritāti un cilvēku tradīcijām; ar svētu sašutumu viņi noraidīja attēlus, krustus un relikvijas kā godināšanas un pielūgšanas objektus, kā arī Vissvētākās Jaunavas Marijas un svēto godināšanu un aizvietošanas lūgšanas. Tā rezultātā viņi nepiedalījās svētajiem veltītajos svētkos, kur viņiem par godu skaita lūgšanas un tiek dedzināts vīraks. Viņi noraidīja mesu, slepenu grēksūdzi, šķīstītavu, koncilus, lūgšanas par mirušajiem, gavēni, svētu ūdeni, iedibinātas gavēņus un grēku nožēlošanu, reliģiskas procesijas un svētceļojumus utt. Viņu izteikumi arī par šiem jautājumiem bija skaidri noteikti, cik arī spēcīgi."²⁵

Viņu pretinieks Renerijs Sakho atzina, ka viņi bija cilvēki, kas ievēroja baušļus: "Par viņu paražām viņš (Renerijs) raksta:" Viņi bija pieticīgi, vienkārši, nedaudz iesaistījās tirdzniecībā un citās darījumu operācijām. Pirmie likumi un instrukcijas, ko viņi deva saviem bērniem, bija Desmit baušļi."²⁶

Bija sagaidāms, ka vajāšanas, izolācija un citi sarežģīti apstākļi daudziem šiem cilvēkiem liks atteikties no viņu uzskatiem un laika gaitā daži no viņiem nonāks kompromisā ar pāvesta paražām. Turklāt, kad reformācija, daudzējādā ziņā izpauzdama pārmērīgu liberālismu, izplatījās visā Eiropā, tai bija liela ietekme uz senajām baznīcām, kuru nopietni ietekmēja atsevišķas doktrīnas, pie kurām reformatori atgriezās. Daudzos jautājumos šīm senajām baznīcām bija ticības apliecinājumi, kas bija līdzīgi reformatoru atbalstītajiem. Diemžēl, sirsnīgi priecājoties par reformāciju, viņi piekrita dažiem kļūdainiem reformatoru uzskatiem.

Reformācijai, kā tā attīstījās, bija spēcīga pozitīva ietekme. Bet ir vispārpieņemts, ka viņa nav gājusi pietiekami tālu.²⁷ Daudzi citi, kas nebija Reformācijas pionieri, bija spiesti strādāt pie tālāko seno kristīgo ticību un paražu atjaunošanas draudzēs, kas sirsnīgi ievēroja Skolotāja pavēles.

Vai valdieši ievēroja Sabatu?

Pirms apsvērt Sabata ievērošanas tradīcijas senajiem valdiešiem, būs lietderīgi apsvērt svētdienas statusu baznīcas vēstures pirmā perioda beigās, kas beidzas ar koncilu Nikejā (325g.m.ē.).

Konstantīns - pirmais Romas impērijas kristiešu valdnieks - laikā, kad baznīca un valsts sāka stingri apvienoties, izdeva viņa slaveno likumu (321.g.) par svētdienu. Autoritatīvāko Romas katoļu žurnāla komentāros ir skaidri izklāstīta pāvesta nostāja šajā jautājumā:

Pēc pievēršanās kristietībā imperators Konstantīns svētdienas ievērošanu uzlika par pilsonisku pienākumu. Likums, kas pavēlēja to pildīt, ir Romas likumu kodeksā. Godājamajā Saules dienā ļaujiet visiem tiesnešiem, amatpersonām un visiem pilsētas cilvēkiem atpūsties, un ļaujiet visām amatniecības darbnīcām būt slēgtām. Tomēr laukos cilvēki, kas nodarbojas ar lauka darbiem, var turpināt strādāt brīvi un bez bailēm, jo bieži gadās, ka nākamajā dienā var sākt līt lietus un jūs vairs nevarēsiet sēt vai strādāt vīna dārzā, un, ja jūs nokavējat šim darbam labvēlīgo laiku "Debesu svētības netiks izlietas tik dāsni." Grūti iedomāties, ka Konstantīns būtu izdarījis izņēmumu

attiecībā uz lauksaimniecības darbiem, ja baznīca kristiešiem būtu stingri aizliegusi darbu, kuru tā bija aizliegusi vēlākā laika posmā... Tāpēc teologi no neatminamiem laikiem vienprātīgi mācīja, ka parastā darba pārtraukšana ir ne tikai jautājumu par maināmo kārtību var iztikt bez baznīcas pilnvarām, ja tam ir pamatots iemesls."²⁸

Citāts parāda, ka, ievērot svētdienu 4. gadsimtā, nebija nekā nejauša vai neparasta. Tā bija ne tikai valsts baznīcas paraža, bet, kā liecina pierādījumi, Romas baznīca paziņoja, ka tai ir pietiekami daudz varas, lai sākumā ieviestu svētdienu un norādītu, cik daudz darba šajā dienā vajadzētu vai nevajadzētu darīt. Šeit ir vēl viens pārlicinošs šī paša žurnāla citāts:

"Mēs varam apgalvot, atsaucoties uz daudziem ievērojamiem zinātniekiem, ka pavēle atturēties no darba svētdienā pirmajos kristietības gadsimtos nebija stingra. Šajā dienā kristieši uzskatīja par prieku, triumfa un pateicības dienu Dievam. Viņi pulcējās draudzē, lai izrādītu cieņu Visvarenajiem. Bet nekas neliecina, ka darba izbeigšana tika uzskatīta par obligātu. Droši vien šajā darba pārtraukšanā varētu būt zināmas briesmas, kas rodas no jūdaisma, un, iespējams, šīs ieraduma dēļ vajāšanas laikā tika pakļauti daudzi kristīgi kristieši. Tika uzskatīts par pietiekamu, lai sabiedrisko lūgšanu aizstātu ar ebreju sestdienu, jo to ievēroja daudzi ticīgie."²⁹

Var skaidri redzēt, ka svētdiena agrīnajos kristīgajos gadsimtos nebija Dieva noteikta svēta diena. To ieviesa cilvēks, un tajā dienā turpinājās fiziskais darbs. No turpmākiem baznīcu vēsturnieku citātiem ir viegli saprast, ka Austrumu baznīcās, kā arī visās Rietumu baznīcās, izņemot Romu, visi, kam bija pietiekami drosmes, pretoties pieaugošajam spiedienam tiem, kas mēģināja nomierināt saules pielūgto pagānu pasauli īpaša nozīme svētdienai.

Tagad pievērsīsim uzmanību septītajai dienai - sestdienai. Divi jau pieminētie citāti ir vērts atkārtot. Sokrāts, ceturtā gadsimta baznīcas vēsturnieks, atzīmē: "Lai arī gandrīz visas baznīcas visā pasaulē iknedēļu sestdienā svinēja sakramentus, Aleksandrijas un Romas kristieši, atsaucoties uz kādu senu tradīciju, pārtrauca to darīt."³⁰

Un šeit ir fragments no baznīcas vēsturnieka Sozomena, kurš bija Sokrāta laikabiedrs, rakstiem: "Konstantinopoles un gandrīz visu citu vietu ļaudis pulcējās sestdien, kā arī nedēļas pirmajā dienā. Bet šī paraža nekad netika ievērota Romā un Aleksandrijā."³¹

Tomēr, ja pievērsīsimies Spānijas vēsturei, mēs atradīsim daudz vairāk informācijas par Sabata ievērošanu līdz 325. gadam. Vairākus gadsimtus Romas katoļu baznīca Spāniju būtiski neietekmēja. Viņas draudzes vēsture ir sadalīta divos periodos: pirmais attiecas uz laiku līdz 325 gadiem, otrs - uz laiku no 325.g. līdz 1200 gadiem. Pirmo četru gadsimtu izpētē tiek izmantoti saglabājušies katedrāles dekrēti (astondesmit viens dokuments), kas atrodas Elvīrā, Spānijā (305.g.). Elvīras koncila lēmumi parāda trīs svarīgus faktus. Pirmkārt, pirms šīs koncila sasaukšanas Spānijas baznīca nepieņēma vienu ticības apliecību un, protams, to, kuru vēlāk atbalstīja Nīkejā.³² Otrkārt, maksimālais sods, ko baznīca varēja piemērot pret vainīgajiem locekļiem, bija izraidīšana no draudzes sakarā ar to, ka tajā laikā nebija apelācijas pie civilā likuma. Un, treškārt, pirms koncila Elvīrā baznīcas un valsts kustība vienai pretī otrai nebija veiksmīga, lai gan ir acīmredzami, ka šajā virzienā tika veikti mēģinājumi.

Ja vaicāsim, kā jutās kristieši Spānijā par Sabata ievērošanu, atbilde būs acīmredzama. Elvīras koncila 26. definīcija parāda, ka Spānijas baznīca tajā laikā Sabatu rīkoja kā septīto dienu. "Saistībā ar gavēni sestdienās tika nolemts labot šeit pieļauto kļūdu."³³ Šāds koncila lēmums bija tieši pretējs Romas baznīcas īstenotajai politikai, kas sestdien pavēlēja gavēt, lai to pazemotu un padarītu to par apgrūtinājumu cilvēkiem.³⁴

Kāda ir saistība starp šiem faktiem un agrīnajiem valdiešiem? Tas slēpjas faktā, ka gadsimtiem ilgi kristietība Spānijā bija viena, bet, kad sākās Romas iebrukums pret Spānijas seniem kristiešiem, Pireneju kalnu iedzīvotāji pasargāja sevi no kļūdām, kas viņos iekļuva. Roberts Robinsons raksta, ka cilvēki, kuri dzīvoja dažādu valstu ielejās, kļuva pazīstami kā "valdieši"(Waldenses).³⁵ Latīņu valodā – "Vallis", angļu- "Valleys", itāļu- "Valdesi", franču un spāņu -"Vaudois". Faktiski šis autors apgalvo, ka Pireneju iedzīvotājus veidoja īstie valdieši.³⁶

Elvīras koncila divdesmit sestais dekrēts parāda, ka Spānijas agrīnā baznīca ievēroja sabatu, un vēsture apstiprina, ka valdieši tajā laikā dzīvoja Spānijas ziemeļos. Šis apraksts arī pierāda, ka senie valdieši Spānijā ievēro sabatu kā septīto dienu.

Interesanti atzīmēt, ka Spānijas ziemeļaustrumos, netālu no Barselonas pilsētas, ir Sabadella pilsēta, apgabalā, kuru, ļoti iespējams, sākotnēji apdzīvoja cilvēki, kurus sauca par "valdiešiem" un "Sabatatiem".³⁷ Vai ir iespējams, ka nosaukums Sabadella nāk no frāzes "Sabata turētāju ieleja"? Kā izrādījās, tas ir absolūti pareizs pieņēmums. Šīs pilsētas iedzīvotāji patiešām ievēroja sabatu. Sabadellas pilsētas tuvumā arheologi joprojām atrod pēdas par šo seno cilvēku darbību.³⁸ Gadsimtus vēlāk Spānijā nostiprinājās pāvestība, un šo ieleju iedzīvotāji cieta vajāšanas. Viņi bieži atrada patvērumu Itālijas ziemeļdaļā, kur viņus sirsnīgi uzņēma Alpu valdieši.³⁹

Valdieši - Bībeles cilvēki

Palielinoties pāvesta varai, arvien lielāka nozīme tika piešķirta svētdienai. No otras puses, baznīcas, kas palika uzticīgas apustuliskajai kristietībai, par spīti visam, turpināja ievērot Dieva iesvētīto dienu.

Valdieši bija tik uzticīgi Bībelei, ka gadsimtiem ilgi septīto dienu - sestdienu - turēja kā svētu atpūtas dienu. Divus gadsimtus pēc tam, kad pāvests Gregorijs I (602.g.) izdeva bullu pret sabiedrību, kas Romā ievēroja Sabatu, Friaulā, Itālijas ziemeļos, notika draudzes koncils (791.g.), kas atzina Sabata ievērošanu šajā pussalā. Friaula bija viena no trim lielākajām hercogistēm, kas kļuva par Lombardu valsts pamatu.

Šī koncils, uzdodot visiem kristiešiem ievērot Kunga dienu, par plašu Sabata ievērošanu liecināja šādi: "Turklāt mēs runājam par Sabatu, ko ebreji ievēro, nedēļas pēdējo dienu, kuru arī visi kristieši ievēro."⁴⁰ Apmēram simts gadus vēlāk (865-867.g.) starp Romas un Grieķijas baznīcām izcēlās strīds par bulgāru pievēršanos un sabata ievērošanu, un šis jautājums atkal kļuva aktuāls. Tas ir pamanāms pāvesta Nikolaja I atbildēs uz simts sešiem jautājumiem, ko viņam uzdevis Bulgārijas karalis.⁴¹

Pīters Alliks, atsaucoties uz vienu autoru, kurš izpētīja valdiešu doktrīnas, raksta: "Viņš apgalvo, ka tā ir viena no viņu mācībām burtiski ievērot Mozus likumu un ka ir nepieciešams ievērot Sabatu, apgraizīšanu un citus rituālus."⁴² Tomēr apsūdzība par to, ka viņi praktizēja apgraizīšanu, atkārtoti bija nepatiesa. Runājot par pasagiāņiem, kuri tika uzskatīti par valdiešu atzaru, Dāvids Benedikts atzīmē:

"Stāsts par viņu apgraizīšanas praksi, bez šaubām, ir viņu ienaidnieku izgudrots apmelojums. Un, iespējams, tas notika šādi: tā kā viņi ievēroja septīto dienu, par viņiem smējās kā par ebrejiem, kā mūsdienās tos bieži sauc par sabatāriešiem. Bet, ja viņi būtu ebreji, viņiem būtu jāapgraiza savi sekotāji. Tā acīmredzot viņu ienaidnieki sprieda. Bet šķiet pilnīgi neiedomājami, ka viņi patiešām praktizēja šo asiņaino rituālu."⁴³

Adams Blērs uzsver :

"Starp dokumentiem, ko rakstījuši tie paši cilvēki, ir Desmit baušļu komentārs, kuru Bauers datēja 1120.gadā. Tajā ir kristīgās morāles kopsavilkums. Tika iedrošināta nesavtīga Dieva mīlestība, un tika nosodīta palīdzības lūgšana no planētām un burvjiem. Dieva pielūgšana caur tēliem un elkiem tika saukta par grēku. Tika atļauti svinīgi zvēresti, lai apstiprinātu šaubas, bet Dieva zaimojoša lādēšana bija aizliegta. Sabata ievērošana, atturoties no parastajiem darbiem un grēkiem, tika atzinīgi vērtēta, lai izdarītu labus darbus un palīdzētu dvēselei lūgt un dzirdēt Svētos Vārdus."⁴⁴

Neskatoties uz vajātāju niknumu, Kristus labvēlīgā roka sargāja Dieva tautu, kura ievēroja baušļus. Tās skaits pieauga. Bet divpadsmitajā gadsimtā Romas bīskapam bija nopietni iemesli baidīties no valdiešu pieaugošā skaita. Tā sauktie "Francijas dienvidu ķeceri" faktiski bija valdiešu rietumu filiāle. Viņus parasti sauca par Albigijiešiem, jo to skaits bija liels Albi pilsētā. Province, kurai piederēja Albi, bija savienībā ar Francijas karali, kaut arī tā nebija šīs karalistes sastāvdaļa. Pāvests noslēdza līgumu ar Francijas karaļiem. Ķeceru koncils notika 1167. gadā Tulūzas reģionā.

Tajā piedalījās katara no Lombardijas, Itālijas un Francijas, un to vadīja uzaicinātais Konstantinopoles bīskaps un Pavlikāņu vadītājs Nikets.⁴⁵ Pavlikieši, kā uzsver Adeni, svētdienu atstāja novārtā un ievēroja sabatu.⁴⁶

Romas baznīca atradās jaunos ekonomiskos apstākļos. Lai cīnītos pret ķecerību, tika organizēti divi klostera ordeņi - franciskāņu un dominikāņu. Viens autors raksta: "Ir noskaidrots, ka franciskāņu un dominikāņu ordeņi tika izveidoti, lai iznīcinātu valdiešus."⁴⁷

Par to, kā valdieši cieta no vajāšanām, jo ievēroja Sabatu, skaidri norādīts Spānijas valdnieka Alfonso dekrētā, kas publicēts 1194. gadā:

"Alfonso - Aragonas karalis un tā tālāk, visiem arhibīskapiem, bīskapiem un citiem... Mēs, atdarinot savus senčus, pavēlam jums būt paklausīgiem katoļu baznīcas norādījumiem un valdiešu ķecerīgiem, insabātiem, visiem, kas sevi dēvē par Lionas nabagiem, un citiem ķeceriem, viņi jāaizdzen prom no Dieva sejas un visiem katoļiem, viņiem jāpamet mūsu karalisti."⁴⁸

Termina "insabāti" lietojums šajā citātā liek domāt par spāņu ticīgajiem, kuri sabatu vēroja viduslaikos. To, ka insabāti bija valdieši, pierāda slavenā inkvizīcijas programmas autora Bernarda Gjū vārdi: "Ensavates (insabāti) bija vārds šiem valdiešiem."⁴⁹ Ir daudz pierādījumu tam, ka šos sabatā uzturošos ticīgos sauca par valdiešiem un insabātiem (Insabbatati).⁵⁰

Karaļa Alfonso dekrēts (1194. g.) satur vairākus interesantus faktus, kas atklāj terminu "insabāti". Pirmkārt, par gotiskās spāņu liturģijas esamību.⁵¹ Tas ļoti atšķīrās no romiešu, bet netika atcelts līdz 1088. gadam.⁵² Šis Mišela Gedda darba citāts izskaidro faktu attiecības: "Senajā gotiskajā baznīcā viņi neko nezināja par pāvesta pārākumu. Tātad pāvesta mācības par transubstantināciju, šķīstīšanu, lūgšanas eņģeļiem un svētajiem, tēla pielūgšana un slepena grēksūdzes utt. tai bija maz pazīstamas. Es uzskatu, ka to var viegli pierādīt, pamatojoties uz viņas izdzīvojušajiem dokumentiem."⁵³ Tālāk tajā pašā rindkopā autors turpina teikt, ka senās Spānijas gotiskās baznīcas ticības apliecība bija tāda pati kā senās Britānijas baznīcas. Pietiek, ja lasītājs atsaucas uz iepriekšējām šīs grāmatas nodaļām, lai pārliecinātos, ka senā Britānijas vai ķeltu baznīca ievēroja, sestdienu, saskaņā ar ceturto bausli. Tas pievieno vēl vienu saikni ar pierādījumu ķēdi: termins "insabāti" attiecas uz kristiešiem, kas septīto dienu ievēro kā Bībeles Sabatu.

Otrais interesants fakts ir īpašas uzmanības vērts. Aragonas karaļa Alfonso dekrēts tika izdots 1194. gadā, un apmēram tajā pašā laikā pāvesta autori Vācijā, Itālijā un Francijā rakstīja savus darbus pret sabatatiem jeb insabātiem. Tas parāda, cik ilgi viduslaikos Spānijā valdieši turēja sestdienu un cik plaši tās izplatījās. Inkvizīcijas ierakstos ir daudz norāžu uz "ķeceriem", sauktiem par sabatatiem jeb insabātiem. Viņu ticības apraksti tomēr ir ļoti skops jo, pēc Roberta Robinsona domām, "Saskaņā ar vienu no katoļu noteikumiem vajadzētu izvairīties no ķecerības pieminēšanas viņu koncilos, lai neviens negribētu noskaidrot, no kā tā sastāv. Viņi aizliedza sludinātājiem citēt pat labas idejas, lai cilvēkiem nebūtu labvēlīga viedokļa par viņu autoriem."⁵⁴

Šie termini - sabbati, sabatati, insabati - ir saistīti ar septītās dienas svinēšanu kā Bībeles sabatu. Vēsturnieks Goldasts raksta par tiem, kurus sauca par insabātiem: "Viņus sauca par insabātiem nevis tāpēc, ka viņi tika apgraizīti, bet gan tāpēc, ka viņi ievēroja Sabatu saskaņā ar ebreju likumiem."⁵⁵

Drīz pēc karaļa Alfonso dekrēta izdošanas pret insabātiem Spānijā parādījās dedzīgs pāvesta vēsturnieks, kurš vēlāk kļuva ļoti slavens. Tas bija Lūkas no Tuijas, labāk pazīstams kā Lūkas Tudensis. Viņa darbi apraksta, cik spēcīgi un neskaitāmi insabati bija Spānijā ap 1260. gadu. Lūkas nomira apmēram septiņdesmit piecus gadus pirms Viklifa parādīšanās, kas bija "Reformācijas rīta zvaigzne". Viņa rakstiem dota izcils raksturojums:

"Ikviens, kurš uzņemas grūtības lasīt šo darbu, pamanīs, cik daudz Lūkas dzīvoja pēc Spānijas svētā Isidora iespējamiem uzskatiem; kā viņš sūdzējās par to, ka vajadzētu veicināt Spānijas entuziasma atdzīšanu, jo tam nevajadzētu parādīties katoļu ticības pretinieku bruņotu vajāšanu veidā; kā arī viņš iebilst pret ķeceru slepenajām sanāksmēm un publiskajām debatēm, par baznīcu apgānīšanu, par Arnolda ierašanos Spānijā un darījumu Leonā, šāds lasītājs sapratīs, ka

Lūkasa prātu aizņemtas domas par Spāniju, nevis ar albigijiešiem vai citādi domājošiem ārzemniekiem."⁵⁶

Valdiešu ieslodzītās pirms inkvizīcijas (iespējams, Fraiburgā, Vācijā) sniedza šādus Sabata pierādījumus:

"Barbara fon Tajs apliecina... ka Svētā Mihaila dienā priesteru grēksūdzes laikā viņa tajā nepiedalījās. Uz jautājumu, kā pielūgt Jaunavu Mariju, viņa neatbildēja. Par svētdienām un svētku dienām viņa saka: "Kungs Dievs mums lika atpūsties septītajā dienā, tāpēc es to daru; ar Dieva palīdzību un ar Viņa žēlastību mēs visi ticībā liecinām un mirstam, jo tā ir patiesa ticība un patiesais ceļš Kristū."⁵⁷

Kristus tik ļoti svētīja Savus vajātos bērnus, ka viņi iekļuva daudzās zemēs. Mosheims ziņo, ka vēl pirms Lutera bija daudz cilvēku, kuros valdiešu, viklīfītu un husītu principi bija dziļi iesakņojušies. Viņi slēpās visās Eiropas valstīs, visbiežāk Bohēmijā, Morāvijā, Šveicē un Vācijā.⁵⁸

Šie cilvēki svinēja Bībeles Sabatu saskaņā ar Dieva likuma ceturto bausli. Cik liela bija muižnieku, kungu un prinču lojalitāte, ievērojot Sabatu, var redzēt no šādiem Lamija vārdiem:

"Visi padomes locekļi un dižie Lordi, kuri jau ir pieņēmuši Vitenberga, Augsburgas, Ženēvas un Cīrihes doktrīnas, - Petrovičs, Džaspers Kornijs, Kristofers Famigals, Žans Žerendi, vadītāji, kas ievēro Sabatu - svinēja nevis svētdien, bet gan sestdien. Viņu audzēkņus sauca par Žernoldistiem. Viņi un citi atbalstīja Blandrāta uzskatus."⁵⁹

Ir daudz pierādījumu, kas apliecina mācību līdzību no apustuļu laikiem līdz reformācijai un pēc tās, ieskaitot ticības apliecinājumus, kas piederēja Ziemeļtālrijas ticīgajiem, albigijiešiem, viklīfītiem un husītiem. Andrejs Favens, pazīstamais katoļu vēsturnieks, izsekoja Lutera mācību attīstību līdz Vigilancijam un Jovinianam un apgalvoja, ka Vigilancijs nodeva savas mācības "Albigijiešiem, ko sauc arī par valdiešiem". Pēc viņa teiktā, viņi, savukārt, nodeva viņu Bohēmijas viklīfītiem un Husa un Heronīma sekotājiem.⁶⁰

Glābēja iedvesmoti valdieši vienmēr ir izcēlušies ar misionāru darbu. Tāpēc dažās vietās tos dažreiz sauca par pasagiešiem. Tātad, Džilija ziņo: "Passagias un passagians jeb kalnu pāreju iedzīvotāji no latīņu valodas vārda" passagium "ir viens no nosaukumiem, ko senatnē rakstnieki devuši valdiešiem."⁶¹

Lielākā daļa valdiešu, lai arī kā viņus sauktu, uzskatīja, ka ceturta baušļa ievērošana ir obligāta visai cilvēcei. Tāpēc viņiem tika dots atbilstošais nosaukums - sabatatiem jeb insabatatiem. Lauksaimnieki un pilsētnieki, kas sestdien strādāja savos darbos, bija ļoti pārsteigti, pamanot, kā kristiešu grupas šajā dienā pulcējās uz dievkalpojumiem.

Jēdziens "Sabats" kā "atpūtas diena" nozīmē gandrīz nekad netika lietots par svētdienu. Runājot par 321. gada Konstantīna svētdienas likumu, Roberts Kokss saka: "Nav pierādījumu tam, ka pirms šī likuma ieviešanas kādā kristīgās pasaules daļā Kunga diena tika uzskatīta par Bībeles Sabatu."⁶²

Valdieši septīto dienu stingri turēja kā atpūtas dienu, par ko liecina šāds citāts: "Viņi apgalvoja, ka nav jāievēro baznīcas rituāli un priekšraksti, kas ieviesti pēc Kristus augšāmcelšanās, jo tie ir veltīgi. Viņi apņēmīgi noraidīja brīvdienas, gavēni, ceremonijas, lūgšanas, baznīcas amatus un tamlīdzīgi."⁶³ Tā viņi par viņiem runāja Bohēmijā. Roterdamas Erasmus raksta, ka jau ap 1500. gadu šie cilvēki ne tikai stingri ievēroja septīto dienu, bet arī tika saukti par sabatatiem.⁶⁴

Balstoties uz pārliecinošiem, neapšaubāmiem vēstures pierādījumiem, mums ir tiesības apgalvot, ka, valdieši, saukti par dažādiem nosaukumiem, ievēroja sabatu. Fakts, ka viņus sauca par sabatatiem, insabatatiem un citiem līdzīgiem nosaukumiem, nozīmē, ka viena no lielākajai daļai valdiešu pamata mācībām un paražām bija septītās dienas ievērošana kā Svēta atpūtas diena saskaņā ar ceturto bausli.

Valdieši un Reformācija

Lai arī reformētās baznīcas mainīja Eiropas veidolu, tās tika uzvarētas vēlmē neatgriezeniski noraidīt dažas Romas katoļu paražas, kas vēlāk vērsās pret tām. Uzrunā svētceļniekiem, kuri pameta

Holandes krastus, lai atrastu savu dzimteni Jaunajā pasaulē, mācītājs Robinsons sacīja, ka baznīcas (viņam bija prātā reformētās baznīcas) nesin izgājuši no neizdzēšamās antikristīgās tumsas, ir gandrīz neiespējami uzreiz realizēt garīgo zināšanu gaismas piepildījumu.

Varbūt, ja Pjemontas baznīcas, neskatoties uz dedzīgo prieku no tikšanās ar jauno protestantu armiju un sirsnīgajām brālīgajām jūtām, varētu turpināt ievērot senās tīrās mācības, jautājums par mūsdienu valdiešu atbilstību viņu senajiem un viduslaiku brāļiem nebūtu.

"Valdiešu pēcnācēji, kuri dzīvoja šķirti Pjemontas ielejās, pateicoties viņu tuvumam francūžiem un Ženēvas iedzīvotājiem, pieņēma viņu mācības un dievkalpojuma formas. Jau 1630. gadā tika saglabātas daudzas viņu senās paražas. Bet šogad no mēra nomira daudzi valdieši. Jaunie skolotāji, kurus viņi pieņēma no Francijas, visas savas lietas sakārtoja pēc Francijas reformētās baznīcas parauga."⁶⁵

Lai arī valdieši galvenajās doktrīnās bija vienādi ar reformācijas baznīcām, viņi nezaudēja savu atsevišķo organizāciju. Reformēto baznīcu spēks pieauga tiktāl, ka Vācijas un Anglijas kristieši atbrīvoja sevi no pāvesta vajāšanām. Tomēr ar valdiešiem, kuri joprojām atradās Romas pakļautībā, tā nebija.

Pēc koncila, kurā ar viņiem tikās reformatoru delegācija, viņi solījās publiski liecināt drosmīgāk nekā jebkad agrāk. 1561. gada 20. janvārī delegāti no savām draudzēm zvērēja mūžīgu draudzību sniegotajās Alpu virsotnēs. Un nākamajā dienā viņu ienaidnieki izdeva dekrētu, ar kuru visiem valdiešiem uzlika pienākumu apmeklēt Misi. Reaģējot uz bruņotiem mēģinājumiem nosūtīt viņus katorgu darbam, ugunsšārtiem, cietumiem un karātavām, viņi izrādīja nepieredzētu pretestību un drosmi, tāpēc Savoijas hercogs, kuru ietekmēja viņa sieva protestante, piešķīra viņiem amnestiju.

Vajāšanas, kas plosījās no 1655. līdz 1689. gadam, izrādījās visnežēlīgākās. Viņi gandrīz iznīcināja šos evaņģēliju mīlošos cilvēkus. Notika briesmīga slaktiņi, tika veiktas neticami nodevīgas darbības. Valdiešu ciemati tika nodedzināti, bērni tika paņemti no mātēm un nomesti no klintīm, bēgļu pūļi šķērsoja robežas - šie briesmīgie notikumi sekoja viens pēc otra. Puse valdiešu bija trimdā trīsarpus gadus. Viens cienījamais zinātnieks saka par šīm vajāšanām: "1655. gadā vajāšanas izcēlās ar jaunu sparū. Ja nebūtu iejaukušies visas Eiropas protestantu spēki, valdieši būtu pilnībā iznīcināti."⁶⁶

Viņu kalpotājs un drosmīgais karavīrs Henrijs Arnauds 1689. gadā ar deviņiem simtiem savu karavīru devās no Šveices uz pilsētu, kas atrodas uz Balsillas robežas. Visu ziemu viņi pretojās desmit tūkstošus lielai armijai. Kad sāka šķist, ka viss ir zaudēts, Savoijas hercogs pievienojās protestantu princim no Holandes, un valdiešiem ļāva mierīgi atgriezties savās ielejās. Šo lielisko varoņdarbu sauca par Slavenu atgriešanos "Glorious Return". Līdz 1260. gadu beigām šī "Draudze tuksnesī" filiāle ieguva reliģisko brīvību. Valdiešu vajāšanas iedvesmoja Džonu Miltonu 1655. gadā uzrakstīt slavenu sonetu "Nesenie slaktiņi Pjemontā":

Kungs, atriebies par Savoijas svētajiem,
Kuru kauli Alpu kalnos iesala,
Kuru vectēvi tai dienās, kad mēs pielūdzām elkus,
Turēja Tavu svēto derību savās sirdīs.
Nekad nepiedod slepkavām to mokas,
Kuras viņi izjuta pirms nāves,
Kad viņu sievas ar mazuļiem tika sagrābti
Un nīrgājoties no stāvām klintīm mesti,
Viņu nāves vaidus kalni paceļ Debesīs,
Viņu pelnus vēji nes uz Itāliju -
Uz zemi, kur valda trīskāršais tīrāns,
Kurš nokāva nevainīgos!
Ļauj, lai visi dreb, redzot Tavas dusmas,
Kad Tu drīz izsauksi uz tiesu netiklo Bābeli!

Pamodusies pasaules interese par Bībeles pravietojumiem

Protestantisms lielā mērā kļuva par brīnišķīgu "Draudzes tuksnesī" augli. Protestantisms noraidīja attīstības teoriju - ļoti svarīgu katolicisma doktrīnu. Balstoties uz šo teoriju, pāvests apgalvo, ka viņam ir vara turpināt attīstīt apustuļu mācības. Pateicoties tai, Roma izstrādāja savas doktrīnas, līdz tie izvirzīja mācības, kas ir pretrunā ar Bībeli. Kardināls Gibons raksta: "Svētie Raksti vien nesatur visas patiesības, kurām kristietim ir pienākums ticēt."⁶⁷

Protestantisms iezīmēja atgriešanos pie Bībeles. Viņš savas mācību centrā izvirzīja pamatīgu un brīvu no aizspriedumiem un māņticības iemiesojumu garīgajām patiesībām. Protestantisms izrādījās liels spēks, un, tā kalpotājiem turpinot iedziļināties Bībeles izpētē, protestantu baznīcas arvien vairāk atzina steidzamo vajadzību - ņemt vērā Bībeles pareģojumos ietvertos brīdinājumus. Īpaši centīgi tika pētīti lielie pravietiskie periodi. Tātad 1756. gadā Džons Veslijs no Atklāsmes grāmatas 13. nodaļas skaļi paziņoja par divragaino zvēru: "Viņš vēl nav ieradies, kaut arī viņš nav tik tālu, jo viņam vajadzētu parādīties pirmā zvēra četrdesmit divu mēnešu beigās."⁶⁸

1260 gadu pravieša periods piesaistīja plašu uzmanību, kas veicināja septiņdesmit nedēļu pamatīgu izpēti no Daniēla grāmatas 9. nodaļas, kurā sākumpunkts bija Kristus krustā sišanas datums. Tuvojās laiks, kad Draudze pameta tuksnesi. Rezultātā tika veikts lūgšanu pētījums par ilgāku 2300 dienu periodu no Daniēla 8. nodaļas. Sāka parādīties Bībeles biedrības, tika izveidotas misionāru apvienības. Misionāri devās uz visiem zemes nostūriem, lai pasludinātu, ka ir pienācis "Pēdējais laiks". "Draudze tuksnesī" vēsturē atklātās ticības gadsimti ir aizstāti ar Atlikušo draudzes periodu, kurā tiek ievēroti "Dieva baušļi un ticība Jēzum" (Atkl. 14:12).

17.nodaļa Aba un Persijas baznīca

"Pēc viena Nestoriešu ceļotāja teiktā, sestajā gadsimtā kristietība tika sekmīgi sludināta baktriešiem, huņņiem, persiešiem, indiešiem, perso-armēņiem, mīdiešiem un elamiešiem - ārvalstu baznīcas no Persijas līča līdz Kaspijas jūrai radās ļoti daudz... Nestoriešu dedzība pārvarēja šķēršļus, kuras norobežoja grieķu un persiešu aktivitāte un zinātkāre. Misionāri no Balkā un Samarkandas bez bailēm sekoja klejojošiem tatāriem pa pēdām... Pārvietojoties pa sauszemi un jūru, nestorieši Ķīnā ienāca caur Kantonas ostu."¹

Aba (500–575.g.) - viens no slavenajiem bezbailīgajiem kristiešu līderiem, kurš izplatīja ticību uz austrumiem no Tigras upes. Viņš tiek identificēts ar šo lielo draudzi, kuru sauca par "Austrumu valdiešiem". Vairākus gadsimtus Kristus sekotājus Āzijā sauca par Mesiju vai Mesijas ļaudīm. Daudzi slaveni mesiāņi bija niknā opozīcijā Persijas valsts reliģijai - mitraismam - seno kristietību ievada Indijā, Vidusāzijā, Ķīnā un Japānā. Īpašu vieta aizņem starp tiem - Aba. Ja kristietības uzvara pār mitraismu Romas impērijā kļuva par Eiropas triumfu, tad "Draudzes tuksnesī" uzvara pār šo viltus persiešu reliģiju bija vēl izcilāka. Mitraisms lepojās ne tikai ar savu dominējošo stāvokli Persijā, bet arī tāpēc, ka tas padarīja zoroastrisma pievilcīgu un pieejamu Rietumu pasaulei. Tāpēc tika sagatavota augsne, lai šī saules pielūgšanas forma kļūtu par Romas pasaules universālo reliģiju.²

Divarpus gadsimtus, atdala Papasa (285.g.) - pirmā katolokosa jeb Austrumu baznīcas augstākā vadītāja - un katolokosa Abas (538.g.), mierīgos laikus nomainījās ar vajāšanas periodiem. Jāatceras, ka austrumu baznīcas augstākais vadītājs tika saukts par "katolokosu" un tieši tādi bija viņa pienākumi. Vienā no iepriekšējām nodaļām tika runāts par to, kā pāvests tajā pašā gadā stingri nostiprinājās Romā.

Pārejas gadu desmitos Asīrijas baznīcā bija daudz spilgtu personību, kas varēja pamācīt ticīgos. Daži no viņiem ticību apzīmogoja ar savām asinīm. Persija, uzsākot karu ar Romu, protams, sāka vajāšanas. Persijas ģenerāļi neatšķīra Romas impērijas pāvesta katoļu kristietību no Mesijas draudzes. Visi ticīgie, neatkarīgi no tā, vai tie ir persieši vai romieši, viņiem bija vienādi. Irānas valdnieki baidījās par Romas un Persijas evaņģēlistu slepeno vienošanos un aizdomās par viņu spiegošanu. Turklāt mitraisms centās atrast katru iespēju uzbrukt vienkāršajai, bet arvien pieaugošajai "Draudzei tuksnesī".

Mitraismā saule bija svēta. Vajāšanas krita uz ticīgajiem, kuri dzīvoja un strādāja līdzās saules pielūdzējiem. Kristieši neuzdrošinājās teikt, ka saule nav dzīva būtne. Mitraisti aizņēmas daudzus kristīgus rituālus, mainot tos tā, lai tie organiski iekļautos saules pielūgšanā.³ Romas baznīca, kas saskaņā ar dažiem autoritatīviem avotiem ir iestrādājusi lielu daļu mitraisma filozofijas, tai ir kļuvusi garīgi ļoti tuva.⁴ Kristieši Persijā atteicās no rūpīgi izveidotās irāniešu elkdievības un cieta no tā.

Pirmās plašās vajāšanas pēc visu Austrumu baznīcas teritoriju apvienošanas Papasa vadībā organizēja Persijas karalis Šapurs II. Tas sākās, kad Simeons (Šimuns) bija katolikoss, un ilga četrdesmit gadus (335-375.g.). Karalis Šapurs centās pārņemt kontroli pār visām teritorijām, kuras kādreiz atradās karaļa Kserksa valdībā senajā Persijas impērijā. Pie pirmās izdevības viņš sāka savu uzbrukumu. Bet kristiešu draudzes locekļi atteicās kalpot viņa armijā, un monarhs bija ļoti dusmīgs. Viņš kļuva nikns ne tikai savas kampaņas sakāves dēļ, bet arī tāpēc, ka lielā Nisibisas cietokšņa drosmīgie aizstāvji atvairīja viņa uzbrukumus. Romas baznīcas ieceltās vietējais bīskaps Jēkabs viņus atstāja dzīvus. Pēc atgriešanās galvaspilsētā Seleikijā karalis nolēma atgūt zaudējumus no persiešu kristiešiem.

Mobeti - magiānisma priesteri - visos iespējamajos veidos kurināja dusmas karalim. Dekrēts, kas iezīmēja jauna vajāšanas viļņa sākumu, mesiāņiem uzlika dubultu nodokli, kuram vajadzēja nosegt militāro kampaņu izdevumus. Katolikosam Simeonam tika pavēlēts tos savākt. Viņš atteicās, jo bija pārliecināts, ka tas ir nepareizi no reliģiskā viedokļa, kā arī tāpēc, ka viņš zināja, cik nabadzīgi ir viņa ļaudis. Lai arī Simeons bija karaļa draugs, pēdējais gribēja parādīt mācību kristiešiem. Tika pavēlēts iznīcināt baznīcas ēkas visā impērijā un apcietināt katolikosu. Viņam un viņa kalpiem tika piedāvāta brīvība ar nosacījumu, ka viņš vismaz vienu reizi pielūgs Sauli. Pēc atteikuma viņš un pieci viņa palīgi un simts citu garīdznieku pārstāvji tika nogalināti.

Četrdesmit gadu ugunīgie pārbaudījumi krita uz Dieva bērniem. Provinču valdniekiem bija tiesības spriest vai attaisnot. Ja pārvaldnieks bija taisnīgs un žēlsirdīgs valdnieks, tad viņa reģionā pret baznīcu izturējās labi. Bet parasti bija savādāk. Cilvēku sūdzības, kas izraisīja valdnieku sašutumu pret kristiešiem, izklausījās apmēram šādi: "Viņi nicina mūsu dievu - Sauli. Vai Zoroastrs, mūsu Dievišķo mācību dibinātājs, pirms tūkstoš gadiem nepavēlēja godināt Sauli ievērot svētdienu Vecās Derības sabata vietā, kuru toreiz mūsu zemes jūdi svētīja? Tomēr šie cilvēki turpina pielūgt sestdienās. Viņi apgāna svēto zemi, sadedzinot savus mirušos un piesārņojot ūdeni ar savām kristībām. Viņi atsakās doties uz Shah-in-shah ("ķēniņu ķēniņa") karu un sludina, ka čūskas, skorpionus un rāpuļus ir radījis labais Dievs."

Šapura II organizētā Kristus sekotāju vajāšana nebeidzās ar Simeona nāvi. Nākamais katolikoss, kuru izvēlējās viņa pēctecis, sekoja viņam mocekļa kapā. Kad tika ievēlēts cits baznīcas galva, viņš arī drīz tika nogalināts. Amats palika brīvs divdesmit gadus. Pats par sevi saprotams, ka garīdznieki bija galvenais uzbrukumu mērķis, bet kristieši, kas pievērsās no magiānisma, cieta visniknākos pārinodarījumus. Tajā laikā austrumu baznīcā nebija klosteru - klosteru neprecētai dzīvei, kas bija izplatīti visā Ēģiptē un Eiropā. Neskatoties uz to, daži cilvēki uzskatīja, ka viņi varētu strādāt efektīvāk, paliekot vieni.

Tie, kuri daudzu paaudžu garumā dzīvojuši brīvās un evaņģēlija gaismas apgaismotās valstīs, visticamāk, nesapratis izmisīgo pretestību, ar kuru krusta vēstneši gadsimtiem ilgi ir tikušies dažādās zemēs. Austrumos kristietība saskaras ar budismu - mūku un mūķeņu reliģiju. Lai

konkurētu ar tik spēcīgiem pretiniekiem kā budisms un zoroastrisms, daži cilvēki izvēlējās neprecēties, jo uzskatīja, ka viņi var veiksmīgāk strādāt misijas laukā bez ģimenes.

Garīdznieku celibāta propaganda nekad nav bijusi veiksmīga austrumu baznīcā. Klosteri ar celibāta iemītniekiem nevarēja iesakņoties Persijā. Diezgan smagas vajāšanas cieta austrumu misijas centrus, jo īpaši pār neprecētiem garīdzniekiem. Mitraisma ticības apliecība lielu uzsvaru lika uz laulībām, kas valstij deva bērņus militāram dienestam un citus pienākumu veikšanai.

Pēc Šapura II nāves uz kādu laiku baznīcas vajāšanas beidzās. Ticīgie beidzot savāca spēkus un izvēlējās jaunu vadītāju. Pēc tam katolikoss un viņa garīdznieki izmantoja pamieru, lai reorganizētu baznīcu. Bija nopietna vajadzība pēc spēcīgākas baznīcas struktūras, jo vajāšanas aizdedzināja misionāru uguni ticīgajos. Daudzi aizbēga uz austrumiem uz citām zemēm, lai tur dibinātu jaunas baznīcas.

Drīz vien naida un vajāšanas viļņus atkal piedzīvoja Persijas kristieši - sekojošo Ezdegerds I, Bahrams V un Ezdegerds II valdīšanas laikā. Viņi izrādījās ne tik ilgi kā zem Šapura II, bet gan nežēlīgāki. Vajāšanas uzliesmojumi Ezdegerda I valdīšanas laikā - pirmais no šiem karaļiem - ir aprakstīti De Leisi O'Leari.

Persijas bīskaps Suzs pārsteidzīgi iznīcināja vienu no uguns pielūgšanas Zoroastriešu tempļiem. Karalis saņēma sūdzību, un viņš lika bīskapam atjaunot ēku, novēršot visus postījumus. Kad bīskaps atteicās, Ezdegerds I draudēja iznīcināt visas draudzes ēkas, kas atrodas viņa īpašumā. Tika saņemti atbilstoši rīkojumi, un zoroastrisma piekritēji, kas gailēja naidā pret ticīgajiem, sāka tos izpildīt. Drīz baznīcu ēku iznīcināšana pārvērtās par smagu vajāšanu. Ezdegerds I nomira 420. gadā, un viņa dēls Bahrams V pavairoja baznīcas bēdas.⁵

Vissmagākās mokas cieta garīdznieki un parastie ticīgie. Viņu pēdas bija caurdurtas ar asu dzelzi, un daži piedzīvoja tā dēvētos "deviņus nāves gadījumus" - viņu ķermeņi pakāpeniski tika zāģēti gabalos. Dažādu monarhu valdīšanas laikā tas bija diezgan izplatīti gadījumi, kad konfiscēja kristiešu mantu un aplaupīja viņu mājas.

Ja Romas impērijā nebūtu pāvesta, iespējams, ka Persijā nebūtu arī kristiešu vajāšanas. Zenons - Romas imperators - slēdza Asīrijas baznīcas koledžu Edesā, jo viņš nepiekrita teoloģiskajiem uzskatiem, kas dominēja pār valsts reliģiju. Austrumu baznīcas spēcīgais vadītājs pārcēla mācību iestādi uz Nisibisu - spēcīgi nostiprinātu pilsētu. Tur šī koledža varēja ne tikai turpināt darbu, bet arī kļūt par vienu no vadošajiem intelektuālajiem centriem pasaulē.

Bāra-Saumas atvērtais jaunais Nisibisas koledžas izcilais darbs un ietekme sasniedza Oksfordu, Kembridžu un Parīzi. V. A. Viġrama piezīmes:

"Kad mēs atceramies, ka civilizācija lielā mērā nonāca viduslaiku Eiropā, pateicoties saracēņiem un ka" nestorieši " bija viņu skolotāji, rodas jautājums - vai Oksforda, Kembridža un Parīze ir daudz parādā Bar-Saumei, pat ja ceļš no Nisibisas uz šiem centriem dažreiz gājusi cauri Bagdādei un Salamankai ."⁶

Persija vēlāk kļuva iecietīga pret kristietību. Valstī uzplauka reliģijas brīvība, bet Eiropā notika pretējas izmaiņas.

Ja islāms neiekarotu Persiju, kristieši, iespējams, saņemtu pilnīgu reliģijas brīvību.

Persiešu kristieši noraidīja Romas teoloģiju

Persijas kristietība bija ne tikai mitraismam izaicinājums. Tā ļoti atšķīrās no Romas impērijas valdošās baznīcas. Četrdesmit Šapura II vajāšanas gadi pārtrauca visus kontaktus starp ticīgajiem šajos divos apvidos. Pagrieziena punkti, kas notika pie koncilā Nīkejā, un sīva cīņa, kas viņam sekoja, draudzēm, kas atradās Eifratas upes otrā pusē, nebija zināmas. Viņi nepiedalījās karstās debatēs par Dievu. Šie kristieši pieauga ticībā un nenogurstoši strādāja pie Evaņģēlija izplatīšanas uz austrumiem, līdz nesākās polemika ap Nestoriju. Nestoriānisms, pēc Samuēla Edgara domām, ir strīdi, kas saistīti ar vārdiem.⁷ Nav pareizi piesaukt Austrumu draudzi par Nestorija baznīcu. Pat šodien tā sauktās kopienas ir sajukumā, dzirdot šo vārdu. Austrumu baznīca

Indijā bija brīva arī no imperatora kristietības debatēm. Šis fakts izskaidro dalījumu starp Indijas baznīcu un rietumu baznīcu.

Ņemiet vērā dažas atšķirības starp austrumu baznīcu un pāvesta draudzi. Austrumu baznīca noraidīja attēlu izmantošanu un neatzina starpniekus, piemēram, Jēzus māti Mariju starp Dievu un cilvēku. Austrumu baznīca neatzina sveces, vīraku, relikvijas un daudzus citus impēriskās baznīcas atribūtus. Viņiem bija Bībele, kas atšķīrās no Romas Bībeles. Viņu Bībele - „Pesšita” - acīmredzot bija Lukiāna⁹ skolas skolas darba auglis. Asīriešu kristieši, par kuriem bieži tiek saukti austrumu baznīcas ticīgie, noraidīja Romas pāvesta pārākumu. Tajā laikā Seleikijā, baznīcas galvenajā centrā, bija daudz jūdu,¹⁰ un daudz kristiešu bija jūdu izcelsmes. Par persiešu kristiešiem V. F. Adeni rakstīja:

"Viņiem nav doktrīnas par transsubstanciāciju un šķīstītavu, viņi aizliedz pielūgt Mariju un pielūgt attēlus, un viņi pat neļauj viņiem ievietot ikonas baznīcās. Vīrieši un sievietes Vakarēdienu pieņem abos veidos (vīnu un maizi).¹¹ Visiem pieciem garīdzniecības līmeņiem zemāk par bīskapu ir atļauts precēties."¹²

Misijas paplašināšanās no Papasa līdz Abam

"Pirmajos gadsimtos pēc kristietības parādīšanās starp Vidusāzijas līdzenumu lielākajām pilsētām bija attīstīta ceļu un pasta staciju sistēma (par to liecina dokumenti, kas atrasti vairāku pilsētu drupās). "Ķīniešu ceļotāji zināja ne tikai tiešos maršrutus, bet arī visus ceļus, kas savienoja budistu centrus."¹³

"Kad Persijas karalis Kavads (498.g.) savā valstībā notiekošo nemieru dēļ divreiz patvērās pie huņņiem un turkiem, viņš starp viņiem tiem atrada kristiešus, kuri viņam palīdzēja atgūt savu īpašumu."¹⁴ Kad viņš atguva troni, viņš sodīja dažus mitraistus, citus ieslodzīja, bet viņam palika liela labvēlība pret kristiešiem, jo daži no viņiem viņam palīdzēja ceļā pie turku cara.¹⁵

Apmēram tajā pašā laikā asīriešu kristiešiem tika uzticēts iemācīt turkiem rakstīšanas mākslu dzimtajā valodā. Komentējot viņu izplatību austrumos, Vigrams ziņo par viņu ietekmi Tibetā: "Septītais gadsimts bija misionāru misiju periods Ķīnā; un mūsdienu lamu rituāli, pārsteidzoši līdzīgi kristiešu, iespējams, ir aizgūti no asīriešu avotiem."¹⁶

Zinātnieks Aleksandrs fon Humbolts parāda, cik pamatīga izglītība bija Austrumu baznīcā pirms Abas un cik pārdomāta bija tās organizācija. Viņš apraksta, kā šī draudze mācīja arābiem mākslu un zinātni.

"Kristiešu Nestorija sekta, kas ievērojami ietekmēja zinātnes izplatīšanu austrumu valstīs, atnesa labumu arābiem, pirms viņi pat nonāca mācītajā Aleksandrijas pilsētā, kuras iedzīvotāji tik ļoti mīl debates. Bruņoto islāma sekotāju aizsardzībā Nestorija kristietības dogmas spēja iekļūt dziļi Austrumāzijā. Arābi pirmo reizi iepazinās ar grieķu literatūru caur sīriešiem, semītu asinsradniekiem, kuri paši šīs zināšanas ieguva apmēram simts piecdesmit gadus agrāk, pateicoties ķecerīgajiem nestoriešiem. Ārsti, kas ieguva izglītību grieķu skolās un slavenajās medicīnas skolās, kuras nestoriāņu kristieši nodibināja Edesā (Mezopotāmijā), Muhameda laikā dzīvoja Mekā un draudzīgi izturējās ar pravieti un ar Abu Bekru."¹⁷

549. gadā baltie huņņi apdzīvoja Baktriju un Okas upes krastā dzīvojošos huņņus (Amu Darja) sūtīja vēstnešus uz Persiju katolikosam Abam ar lūgumu nosūtīt viņiem garīgo vadītāju. Persijas cars bija pārsteigts, kad uzzināja, ka tūkstošiem kristiešu, kas dzīvo tālajā zemē, pārstāvji ir vērsušies pie tā. Viņš piekrita - nenoliedzami, Svētā Gara ietekmē. Tika iecelts garīgais vadītājs un kopā ar delegāciju devās turp.¹⁸ A. Mingana sniedz sarakstu ar pilsētām un provincēm (viņa sarakstā ir divdesmit viena), kas atrodas uz rietumiem no Okas upes un kurām bija garīgi vadītāji, kas iecelti misiju vadīšanai baznīcās, un īpaši piemin piektā un sestā gadsimta vadītājus. Viņš apgalvo, ka lielākā daļa no šiem diviem spēcīgajiem austrumu turku atzariem - Uiguriem un Keraītiem - bija kristieši un ka Kristus evaņģēlijs iekļuva spēcīgajā Naimanas aliansē, kurā ietilpa deviņi spēcīgi klani.¹⁹ Šie misionāri izveidoja arī ceturto turku izcelsmes cilšu asociāciju ar Mongolijas asiņu

piejaukumu, ko sauca par Merkītiem.²⁰ Visas šīs spēcīgās tautas dzīvoja tālu Āzijas ziemeļaustrumos. Attiecībā uz pilnīgāku informāciju par šo izplatību austrumu virzienā, E. A. Gordons atzīmē: "Dr. Aurels Šteins nesēn atklāja tūkstošiem dārgu manuskriptu ruļļu Ķīnas Turkestānas smiltīs."²¹

Klaudijs Bučanans atstāja aizraujošu savas pieredzes aprakstu Indijā ap 1812. gadu. Viņš paziņoja, ka šajā zemē redzējis Bībeles versiju sīriešu valodā, kas, pēc vispārējā viedokļa, datēta ar aptuveni 325. gadu – gads, kad notika koncils Nīkejā.²² Nav šaubu, ka cara Šapora II nežēlīgās vajāšanas četrdesmit gadu laikā daudzus kristiešus piespieda bēgt no Persijas uz Indiju. Viens no šīs baznīcas vadītājiem rakstīja, ka vēstule romiešiem tika tulkota sīriešu valodā (425.g.) ar Indijas mācītāja Daniela palīdzību.²³ Sīrieši 5.gadsimtā Indijā, tāpat kā citur, ne tikai mācīja Dieva vārdus, bet arī dziļas un daudzpusīgas zināšanas. Pati Indija atradās Seleikijas katolikosa pārvaldībā. Slavenais venēciešu ceļotājs Marko Polo rakstīja par lielo Sokotras salu Arābijas jūrā pie Adenas līča, kur bija daudz kristīto kristiešu, kuriem nebija nekā kopīga ar Romas baznīcu un kuri bija pakļauti katolikosam, kurš atradās Bagdādē. Daži vēsturnieki saskata saikni starp šīs salas kristiešiem un Abesīnijas baznīcu.²⁴ P. U. Saeki raksta par šīm plaši izplatītajām misionāru iniciatīvām: "Slavenais Bar-Sauma - Nisibisas bīskaps 435.– 489.gadā - uzcītīgi strādāja, izplatot Nestorija mācības Austrumos, Vidusāzijā un pēc tam Ķīnā."²⁵

Mingans parāda šo misionāru kultūras ietekmi: "Neaizmirstiet vispārzināmo faktu, ka nestoriešu izmantotie sīriešu burti radīja daudzus Vidusāzijas un Tālo Austrumu alfabētus, piemēram, mongoļu, mandžūriešu un sogdiešu burtus."²⁶

Šie fakti liecina, ka Āzijas kristieši bija alfabēta veidotāji un Tālo Austrumu literatūras autori. Joprojām ir apjomīga Sīrijas baznīcas literatūra, kuras pētījums atklāj aizraujošus pagātnes faktus.

Visiem reģionu garīgajiem vadītājiem bija jāiesniedz gada pārskati galvenajam centram. Tiem, kas strādāja attāļajās austrumu provincēs, vismaz reizi sešos gados bija jāsniedz ziņojums katolikosam. Droši vien Persijas monarhs bija pārsteigts, redzot, kā dažādu valstu pārstāvji ieradās Seleikijā oficiālo darīšanu gaitās.

Kozma, ģeogrāfa, kurš ceļojis ap 530. gadu, darbi satur dažus interesantus Asīrijas draudžu aprakstus, kas atrodas uz austrumiem no Persijas. Kozma bija Papasa un Aba tautietis un dalīja viņu ticības uzskatus. Viņš bija Abas laikabiedrs un katolikosa personīgais draugs. Tā kā viņš izpētīja daudzas Āzijas zemes, viņš, pateicoties ceļojumiem Indijas jūrās 6. gadsimta sākumā, tika saukts par "Indicoplustes" - "Indijas ceļotājs". Viņš pieļāva, ka zemei ir forma, kas atgādina Mozus telti, un devās visos virzienos, lai noskaidrotu šo jautājumu. Viņa grāmata ar nosaukumu "Topographia Christiana" ("Kristīgā topogrāfija") ir pārsteidzošu faktu apkopojums, no kuriem daudziem ir patiesa vērtība. Pateicoties tai, jūs varat uzzināt, cik tālu ir izplatījušies austrumu kristieši.

"Pēc kāda nestoriešu ceļotāja teiktā, 6. gadsimtā kristietība tika sekmīgi sludināta baktriešiem, huņņiem, persiešiem, indiešiem, perso-armēņiem, mēdiešiem un elemītiem. Cittautiešu draudzes no Persijas līča līdz Kaspijas jūrai bija ļoti daudz. Viņu jauniegūtā ticība bija labi redzama lielā sekotāju skaita dēļ, kā arī viņu kalpotāju svētuma un mocekļu drosmes dēļ. Persijas piekrastē Malabarā, kā arī Sokotras un Ceilonas okeāna salās dzīvoja ļoti daudz kristiešu, un viņu skaits pieauga. To nošķirto reģionu kalpotāji un garīdznieki savu ordināciju saņēma no Babilonas katolikosa."²⁷

Aba kļūst par katolikosu

Aba kļuva par katolikosu pēc daudzu gadu nemieriem, kas izraisīja strīdus un neskaidrības, kas radās konfliktos starp pretendentiem uz šo amatu. Viņš tika pārveidots no zoroastriānisma. Kad Aba vēl bija Saules pielūdzējs, viņa zināšanas un spējas palīdzēja viņam sasniegt maģijas (Mobets) skolotāja amatu. Pēc pārveidošanās kādu laiku mācījās slavenajā Asīrijas baznīcas koledžā Nisibisā. Vēlāk viņš apceļoja Rietumus un novēroja kristietības stāvokli Sīrijā un Konstantinopolē.

Atgriezies, viņš ieņēma skolotāja vietu Nisibisas kristīgajā koledžā. Lai aprakstītu turpmākas viņa dzīves epizodes, mēs sniedzam šādus fragmentus no ievērojamā V. A. Vigrāma darba:

"Organizatoriskais darbs, ieskaitot reformu, netika ātri pabeigts; jo tikai dažas nedēļas pēc katolikosu atgriešanās no ceļojuma Mobeti sāka viņu vajāt. Tas bija tiesas process, kas ilga līdz viņa nāvei.²⁸

Kā jau varēja gaidīt, drīz tika apsūdzēts slavenais "atkritējs", kurš kļuva par katolikosu. Viņu cara priekšā apsūdzēja Mobetu kalpotāji, kuri šādā veidā mēģināja atgriezt cilvēkus viņu reliģijai un pauda nicinājumu cilvēku ticības brīvai izvēlei...

Katolikoss tika arestēts par cilvēku pievēršanu kristietībai. Viņš to atzina, pēc tam viņam par to draudēja nāvessods.²⁹

Abam netika dota iespēja sevi aizstāvēt, viņš tika nekavējoties pasludināts par vainīgu un pelnījis nāvi. Tāpēc viņš vērsās pie cara, kurš līdz tam laikam (tiesas procesam bija vajadzīgs zināms laiks) no kara jau bija atgriezies Seleikijā.

Cars Hosrovs noklausījās lietu. Mobeti pieprasīja viņu "reliģijas" ienaidnieka nāvi un aicināja katolikosu uz tiesu. Viņš atbildēja: "Es esmu kristietis; Es sludinu savu ticību un vēlos, lai visi viņai pievienotos, bet tikai pēc savas gribas un nevis piespiedu kārtā. Es nespiežu nevienu ar varu, bet es aicinu kristiešus ievērot savas reliģijas likumus." "Un, ja jūs viņu klausītos, kungs, jūs pievienotos mums, un mēs jūs labprāt pieņemtu," no pūļa kļiedza balss. Tas bija Abrujs, kristietis no ķēniņa galma kalpiem. Viņa vārdi, protams, sanikvoja Mobedus, kuri alka pēc "dieva zaimotāja" nāves.³⁰

Tomēr tika atklāts viltus apsūdzētājs. Viņu apkaunojoši atklāja tiesā, un viņš visas savas apsūdzības atzina par nepatiesām. Šādas apsūdzības izbeigšana pret Abu, personu, kura veica reformu darbu, bija visspēcīgākais pierādījums viņa spēcīgā rakstura būtībai, kādu vien varēja sniegt.³¹

Drīz pēc tam Hosrovs satika Abu uz ielas (iespējams, ka katolikosam tika piešķirta zināma personiskā brīvība), un, par Mobedu šausmām un niknumam, viņš draudzīgi sveicināja viņu un uzaicināja viņu uz audienci. Tur viņš viņam atklāti pateica, ka viņš kā atkritējs ir likumīgi pelnījis nāvi... "Bet jūs brīvi aiziesiet un paliksiet par katolikosu, ja pārtrauksiet pieņemt atgrieztos, atzīsiet laulību saskaņā ar Mobedu paražām un ļaujiet, lai jūsu tauta ēstu Magu burvju upurus." Acīmredzami Mobedi ietekmēja caru. Viņa priekšlikums liecina par baznīcas straujo izaugsmi un patriarha kā atzītā viņa reliģijas vadītāja augsto statusu. Tomēr Aba varēja atbildēt uz šiem apstākļiem tikai ar stingru "non possumus" (latv.val. "nevaram"), un nokaitinātais cars lika viņu ieslodzīt Mobedu uzraudzībā. Tas bija pielīdzināms nāvessodam, kaut arī tas, iespējams, nebija tik acīmredzams: kad Aba atradās cietumā, viņu viegli varēja nogalināt ar kāda kalpotāja roku un pasludināja šo lietu par rīcību, kas izdarīta dusmu lēkmē pret bēdīgi slaveno atkritēju, kuru nevajadzētu sodīt nežēlīgi.³²

Ievērojot kristiešu rūgto žēlošanos viņš tika izsūtīts uz necilu provinci, bet vietējais Radža Dardins (cilvēks, kurš pazīstams ar savu smago raksturu) drīz vien izrādīja tik lielu cieņu un uzmanību patriarham, ka viņu no turienes aizveda un aizsūtīja uz Sīršu - galveno zoroastriānisma centru un patieso cietoksni. Šeit viņa apcietināšanas apstākļi kļuva ļoti nežēlīgi. Magi neslēpa cerības uz viņa nāvi. Augstās Irānas plato bargās ziemas kļuva par jaunu pārbaudījumu cilvēkam, kurš uzauga Radanas zemē, kas faktiski ir Babilonijas līdzenums. Tomēr vēlāk, iespējams, galma norādījumu dēļ viņam tika ļauts dzīvot savā mājā. Aba vienu no istabām pārvērta par baznīcu, un draugiem ļāva viņu apmeklēt. Šeit viņš septiņus gadus tika turēts gūstā, ko var salīdzināt ar apustuļa Pāvila gūstu; viņš darbojās no sava cietuma, kas atradās zoroastriānisma cietoksnī, kā patiess katolikoss. Viņš iesvētīja bīskapus, mierināja grēkus nožēlojošos, vadīja lietas, izmantojot tikšanās un saraksti. Daudzi ieradās viņu apskatīt, un "Azerbaidžānas kalni tika nopēdoti ar svēto kājām", kuri viņu apmeklēja baznīcas jautājumos vai (tajā laikā šī tendence tikai parādījās) kā svētceļnieki apmeklējot dzīvu svēto.³³

Beigu beigās viņa vajātāji, vīlušies par sava divdomīgā plāna - atņemt Abu varu un paātrināt viņa nāvi - neveiksmi, nolēma viņu uz visiem laikiem izbeigt. Mobedi nolīga slepkavu - noteiktu Pīteri no Gurganas, atkāpušos kristiešu kalpotāju. Tika izstrādāts plāns nogalināt Abu, kurā viņa nāve tika izskaidrota šādi: likumpārkāpējs tika nogalināts, mēģinot bēgt. Sižets neizdevās un tika atklāts, un neveiksmīgi nolīgtais slepkava aizbēga.

Tomēr Aba saprata, ka nākamais mēģinājums varētu būt veiksmīgs, un pieņēma drosmīgu lēmumu. Viņš atstāja savu trimdas vietu kopā ar vienu vai diviem biedriem un negāja kaut kur slepenā patvērumā, bet tieši uz Seleikiju, pie cara, un parādījās viņa izbrīnītā skatiena priekšā.

Magi, protams, bija sajūsmā, jo viņi uzskatīja, ka viņu ienaidnieks beidzot cietīs nāvi. Protams, katolikosu tika arestēts un pārsteigtais Hosrovs jautāja, ar ko viņš rēķinās, kad viņš aizbēga un parādījās caram. Aba bez bailēm atbildēja, ka "viņš ir gatavs nomirt, ja cars to vēlas, bet dod priekšroku tam, lai viņš tiktu izpildīts saskaņā ar cara vārdu un netiktu nogalināts pretēji viņa pavēlei. Lai caru cars piepilda taisnīgumu!" Neviens lūgums nespēj sasniegt Austrumu iedzīvotāja sirdi tikpat daudz kā lūgšana par "cara taisnīgumu"...

Uz Abu plūda valdnieka apsūdzību vārdi: "Tevi apsūdz par atkrišanu, proselītismu, liekot jūsu tautai atturēties no laulībām saskaņā ar valsts likumiem; atrodies trimdā, jūs rīkojāties kā katolikoss pretēji cara pavēlei, izbēgāt no cietuma - un jūs atzīstaties par vainīgu. Es piedodu visus apvainojumus pret valsti; bet kā zoroastriānisma aizbildnim jums ir jāatbild uz šīm apsūdzībām vispirms Mobediem. Tagad, kad jūs esat brīvprātīgi nonākuši līdz cara tiesai, dodieties uz savām mājām, un jūs atbildēsiet uz apsūdzībām, kad viņi tevi pasauks. "Šis lēmums parāda gan ķēniņa spēku, gan vājumu. Viņš piedod daudzas no Aba izvirzītajām apsūdzībām un izrādīja cieņu pret viņa cēlu raksturu, bet neuzdrošinājās apstrīdēt Mobedu hierarhiju.

Baidoties no Mobediem, cars ļāva arestēt katolikosu un slepeni viņu aizveda uz cietumu, baidoties no sacelšanās. Lai gan, protams, viņš deva stingrus norādījumus, lai nodrošinātu, ka Aba netiek nogalināts. Daudzus mēnešus katolikoss palika ieslodzīts. Neskatoties uz to, kā tas parasti notiek austrumu cietumos, draugiem bija atļauts viņu apmeklēt (iespējams, pateicoties bakšišas spēkam - kukuļošanai). Kamēr viņš atradās apcietinājumā, viņam pat ļāva ordinēt bīskapus. Ieslodzījumā viņam bija pienākums pavadīt caru visos "vasaras ceļojumos", kaut arī katrā apstāšanās vietā kristieši pulcējās, labprāt redzot Abu un saņemot no viņa svētības, kā arī lūdzot caru atbrīvot dievbijīgo ieslodzīto. Pat Mobedi beidzot izrādīja cieņu pret viņu un pauda gatavību atbrīvot Abu, ja viņš apsola vairs nepārvērst cilvēkus savā ticībā.

Beigu beigās pēc cara atgriešanās Seleikijā uzvarēja viņa pacietība un neatlaidība. Hosrovs viņu bez ierunām pilnībā atbrīvoja. Tiesa, tiklīdz cars atstāja pilsētu, Mobedi nekavējoties sagrāba savu upuri, un katolikoss atkal tika ieslodzīts. Bet, lai gan Hosrovs ilgi varēja šaubīties pirms lēmuma pieņemšanas, viņš nebija aklais rīks Mobedu rokās, kā viņi to iedomājās. Viņu atklātais nicinājums pret karaļa dekrētu viņu sakaitināja.

Atkal iznāca stingrs rīkojums par ieslodzītā tūlītēju atbrīvošanu; un Aba, novājināts, ar sliktu veselību, bet uzvarošs, beidzot pameta cietumu. Deviņus gadus ilgas vajāšanas un briesmas bija viņa liktenis, taču viņš izturēja līdz galam un tika izglābts.³⁴

Drīz pēc tam Aba nomira. Viņš ir spilgts katolikosu pārstāvis, kurš vadīja austrumu baznīcu laikā, kad Persijas tronī dominēja Mitras reliģija. Aba smago uzdevumu izpildīja tajā brīdī, kad Dieva darbam bija vajadzīgs spēcīgs vadītājs.

No Abas līdz musulmaņu iekarotājiem

Abas pēcteču vēsture ir ļoti interesanta, kuri strādāja divus nākamus gadsimtus, līdz musulmaņi iekarotāji nogāza Zoroastrisma valdīšanu. Bībeles sekotāji turpināja dzīvot šajās vietās. Persijas pakalni un Tigras un Eifratas upju ielejas atkārtoja viņu slavas dziesmu. Kristieši novāca un atdeva desmito tiesu Tam Kungam. Neapgrūtināti ar daudzajiem rituāliem, kurus bija pieņēmusi Rietumu hierarhija, viņi koncentrējās uz Svēto Rakstu vārdiem. Ticīgie sestdien pulcējās savās

draudzēs, lai pielūgtu Dievu.³⁶ Misionāru kopienās jaunieši bija gatavi darbam un mēģināja doties uz Turkestānu, pie skitiem, uz Mongoliju, Tibetu, Mandžūriju, Ķīnu - tur, kur Dievs viņus sūtītu.

Šie cilvēki ar vienkāršu ticību un vienkāršu pielūgsmes veidu, ar godbijīgu attieksmi pret Svētajiem Rakstiem, cilvēki, kuri noraida attēlus, ikonas, slepenu grēksūdzi, šķīstītavu un svēto pielūgšanu, bija Āzijas protestanti.³⁷ Kļūstot par reformatoriem ilgi pirms reformācijas, viņi sūtīja dāvanas un patiesības un gaismas vēstījumus tumsībā nomāktajiem ticīgajiem, kuri tumšajos viduslaikos lūdza Dievu, cieta un mira par patiesas kristietības uzvaru. Viņu darbības Vidusāzijā, Indijā, Ķīnā un Japānā apraksts musulmaņu valdīšanas laikā, kā arī stāstījums par šo notikumiem bagāto laikmetu ir sniegts nākamajās šīs grāmatas nodaļās.

Jakabs Baradajs, citas austrumu draudzes organizators, protestējot pret Romas jauninājumiem, tika aicināts kļūt par jakobītu vadītāju tajā pašā gadā, kad Abu izvēlēja par Asīrijas kristiešu katolikosu.³⁸

Jakobīti veidoja ievērojamu daļu no miljoniem atšķirīgo Austrumu kristiešu, kuri nepiekrita pāvesta spekulatīvajiem secinājumiem par dievišķo raksturu. Halkedonas koncilā (451.gadā) pieņemto doktrīnu dēļ Etiopijas baznīca, Ēģiptes koptu baznīca, Sīrijas Jakaba baznīca un Armēnijas baznīca pārtrauca visas saites ar Romu. Pārsteidzoši, ka gadsimtu gaitā šīm ticīgo kopienām ir izdevies palikt brīvām no varenās Romas uzskatiem un paražām, kuras vēlāk noraidīja reformācija. Tomēr, neskatoties uz apustuliskās ticības salīdzinošo tīrību, ko šie kristieši saglabāja pāvesta valdīšanas laikā, viņi tomēr pieņēma dažas pāvesta vai pagānu paražas.

Sers E. A. Voliss Budge savos komentāros par strīdu par Kristus divām dabām raksta: "Ir ļoti grūti precīzi noskaidrot, ko Nestorijs domāja un teica par to, jo mums ir tikai viņa pretinieku paziņojumi, pēc kuriem mēs varam par to spriest."³⁹ Valsts iejaukšanās reliģiskajās lietās uztrauca jakobītus. Daudzus ticīgos apbēdināja tas stāvoklis, kurā viņus nolika valsts reliģijas kalpotāji. Tieši tad parādījās Jakabs Baradejs un izveidoja enerģisku organizāciju, kas saglabājusies līdz mūsdienām. Jakobītu un pat citu zemju disidentu lieta atrada stabilu pamatu Jakaba Baradeja vadībā.

Edvards Gibons, apgalvojot, ka austrumu baznīca pat sarežģītos apstākļos dod priekšroku Turcijas valdībai nevis pāvestam, rakstīja: "Pēc tūkstoš trīs simt sešdesmit gadiem... šis naidīgās kopienas joprojām saglabāja savu dibinātāju ticību un paražas. Paliekot visbriesmīgākajā stāvoklī - neziņā, nabadzībā un verdzībā - nestorieši un monofizīti (cits vārds - jakobītiem) noraidīja Romas garīgo pārākumu un novērtēja viņu turku valdības iecietību."⁴⁰

Lai arī nav iespējams apgalvot, ka jakobīti un Austrumu baznīca pilnībā vienojās par doktrīnām, organizācijām un paražām, atšķirība starp tām nebija liela. Austrumu baznīcu Roma nekad nav pārvaldījusi. Monofizīti visās to filiālēs - abesīnieši, Ēģiptes kopti, jakobīti un armēņi - bija impērijas pilsoņi, līdz viņi nesarāva saites ar Romu; pašā sākumā viņi atteicās no kaut kā kopīga ar ķeizaru reliģiju. Ticīgie, kas dzīvoja Tigras un Eifratas upju ielejās, izvairījās no daudzām nepatiesām ticības apliecībām un paražām, kuras pāvests vēlāk pieņēma.⁴¹ Kad no aptuveni 650. gada abas grupas nonāca musulmaņu pakļautībā, viņu bēdas bija mazākas par tām, kuras cieta evaņģēliskie kristieši desmit Rietumu Eiropas gotiskajās valstībās, kas bija pakļautas pāvesta kontrolei. Asīriešu kristieši un jakobīti daudz vairāk cieta no jezuītiem nekā no musulmaņiem. Šīs ciešanas parasti viņiem palīdzēja tuvināties, kas skaidri redzams Asīrijas kristiešu piemērā Indijā. Kad jezuītu postošās vajāšanas krita uz viņiem, viņi atzina Monofizīta- bīskapa vadību, kurš tajā brīdī ieradās Malabāras krastā.

Sīki tika aprakstītas daudzas būtiskas atšķirības starp abām grupām, no vienas puses, un imperatora baznīcu, no otras puses. Pārbaudot asīriešu baznīcas turpmākās izaugsmes vēsturi musulmaņu valdīšanas laikā Persijā, tiks minēti autoritatīvi avoti, kas ir pierādījumi tam, ka dažos Tuvo un Tālo Āzijas reģionos Bībeles Sabatu saskaņā ar ceturto bausli ievēroja gan monofizīti, gan austrumu baznīca.

Musulmaņu izcelsme un to uzvaras

Līdzīgi kā dūmi (Atkl. 9:1-3), aizēnojot visu apkārt, no Arābijas pēkšņi parādījās jauna Muhameda reliģija. Līdzīgi kā viesuļvētra, tā izmisīgi plūda pāri upēm un līdzenumiem, līdz iekaroja visu Rietumāziju, Ziemeļāfriku un Eiropas dienvidu nomali. Arābu ātras un negaidītas uzvaras sekmēja trīs faktori. Pirmais: starp arābiem sākās jauna nacionālā atmoda. Otrkārt: Romas un Persijas impērijas viena otru izvārdzināja ar pastāvīgiem kariem, kas četrus simtus gadu uzliesmoja, te atkal nodzisa; turklāt milzīgi gotu iebrukumi izpostīja Romas rietumu provinces. Treškārt: pats Muhameds bija izcila, varonīga personība.

Abas un viņa pēcteču dienās arābu starpā radās jauna kustība. Arābi iznīcināja savus vecos elkus, cenšoties iegūt monoteistisku reliģiju, tāpat kā ebreji un citi spēcīgi kaimiņi. Šai tautai bija neatvairāma vēlme pēc nacionālās vienotības. Vairāki veiksmīgi uzbrukumi pārliecināja viņus par Romas un Persijas impēriju aizsardzības trūkumiem. Viss, kas viņiem tagad bija vajadzīgs, bija spēcīgs līderis. Muhameds kļuva par šādu vadītāju.

Protams, pagāja zināms laiks, līdz šis nezināmais kamieļu braucējs pārliecināja savus radniekus tā saucamajā atklāsmē no Debesīm, kurā it kā tika paziņots, ka Dievs ir tikai viens, un Muhameds ir Viņa pravietis. Dzimis ap 570. gadu Mekā, viņš bija parasts strādnieks, pirms apprecējās ar turīgo atraitni, pie kuras viņš strādāja. Kad viņa reliģiskā dedzība sāka augt, Muhameds sāka redzēt vīzijas un sapņus, bet kādu laiku viņa "pravieša" panākumus ierobežoja tiešo radnieku un kalpu pievēršana savā ticībā. Laika gaitā tās augošie panākumi izraisīja naidīgumu Mekas iedzīvotāju vidū. Tāpēc ap 622. gadu viņam bija jābēg ar saviem uzticīgākajiem biedriem uz Medīnas pilsētu, kur viņu uzņēma kā pravieti. Šo bēgšanu, "hidžra" musulmaņi izvēlējās par pirmo musulmaņu kalendāra gadu.

Jaunais "pravietis" un viņa kareivīgie mācekļi sāka uzbrukt bagātīgiem karavānām. Palielinot viņu spēkus un iespējas, pateicoties bagātībām un ieročiem, kas iegūti laupīšanas laikā, viņi sāka Arābijas iekarošanu, kuru pabeidza līdz Muhameda nāvei. Pateicoties viņa tiešo pēcteču - Abu Bekra, Omāra un Osmaņa - dedzībai, Sīrija, Ēģipte un Persija drīz tika iekarota. Kad arābu impērija bija stingri nodibināta, viņi uzcēla Bagdādi - viņu jauno un majestātisko galvaspilsētu. Austrumu baznīca, joprojām atzīstot nepieciešamību izvietot savu galveno centru laicīgās sabiedriskās un valsts dzīves vidū, pārcēla savu garīgo galvaspilsētu no Seleikijas uz Bagdādi, kur tā palika apmēram piecus nākamus gadsimtus.

Neskatoties uz to, kamēr islāms valdīja visās zemēs, kas atradās līdz Klusajam okeānam, austrumu draudze tam Kungam izcīnīja lielas uzvaras. Šīs uzvaras ir nākamo nodaļu temats.

18.nodaļa Timotejs no Bagdādes

Draudze – musulmaņu valdīšanas laikā

"Kā tiks parādīts vēlāk, šie cilvēki vispirms ieguva zināšanas par Glābēju nevis no Nestorija, bet no Toma, Bartolomeja, Tadeja un citiem."¹

"Pirms muhamedāņu postīšanas Āzijā viņi dzīvoja Asīrijas līdzenumos un bija spēcīga un pārtikusi tauta. Viņiem bija savas skolas un koledžas, un viņu studenti, iespējams, bija pirmie, kas ziņoja par Mesijas atnākšanu uz Ķīnu un Indiju."²

Timotejs ir izcils Austrumu draudzes vadītājs tās plašās izplatības laikā visā Āzijā. Viņš dzīvoja tajā laikmetā, kad pēc zoroastriānisma gāšanas Muhameda sekotāji dominēja ne tikai

Persijā, bet arī Tuvajos Austrumos. Timotejs pārstāv patriarhu dinastiju, kas baznīcu vadīja gadsimtiem ilgā musulmaņu valdīšanas laikā.

Pēc tam, kad austrumu draudze tika aizdzīta tuksnesī, Timoteja pakļautībā (un pat īsi pirms tās) tā ieņēma nozīmīgu vietu evaņģēlija un pravietiskā vēsturē. Tas nenotika tāpēc, ka arābu valdnieki vajāja kristiešus, bet gan pāvesta baznīcas nostājas rietumos dēļ. Kad musulmaņu vara sagrāva Mitraistu Persijas carus, islāms joprojām nebija pietiekami stiprs, lai izlēmīgi iebilstu pret citām reliģijām. Pašam Muhamedam bija labas jūtas pret kristietību, it īpaši attiecībā uz vienkāršiem ticīgiem Kristum - piemēram, asīriešu kristiešiem.³ Kad uzvarošais musulmaņu komandieris iekaroja Zoroastriešu Persiju, austrumu baznīca nonāca gudra un spējīga valdnieka varā, kurš saglabāja noteiktas tiesības kristiešiem.

Išo Jabs (dažreiz saukts par Jēzu - Jabus) kā katolikoss saņēma aizsardzības un pielūgšanas brīvības garantiju, ja kristieši maksās noteiktas nodevas, sers E. A. Voliss Budge sacīja:

"Patriarhs Išo Jabs II, kurš valdīja no 628. līdz 644. gadam, saprata, ka Persijas impērijas krišana ir neizbēgama, un nonāca pie vienošanās ar Muhamedu vai Abu Bekru... Patriarhs lūdza pasargāt kristiešus no ienaidnieku uzbrukumiem un nepiespiest viņus doties karā. Viņš lūdza palīdzēt kristiešiem atjaunot savas vecās baznīcas un nepiespiest viņus mainīt savas paražas un likumus. Viņš pieprasīja, lai nodokļi nabadzīgajiem nepārsniegtu četrus zuze, bet tirgotāju un bagāto cilvēku nodoklis - desmit zuze vienai personai. Lai kristīgās sievietes kalpotājas nebūtu spiestas atteikties no savas ticības un neatstātu novārtā gavēni un lūgšanas."⁴

Šīs privilēģijas, kuras pagarināja Abu Bekra, Omārs, viņa pēctecis, ne tikai atstāja - viņš pat atcēla nodokļus. Pirms slavenā komandiera Alepo (Aleppo) tika saglabātas tās tiesības un privilēģijas, kuras baznīca saņēma. Arābi, tāpat kā persieši, ļoti labi atsaucās uz asīriešu kristiešiem, jo pirmajos savas varas gados viņi mācījās lieliskajās šīs baznīcas organizētajās skolās. Medicīna darīja lielus panākumus austrumu draudzes vadībā.⁵ Arābu tiesa un tās daudzie augstmaņi bija gatavi pieņemt darbā kristiešus par sekretāriem un administratoriem.

Austrumu baznīcu satrauca briesmīgie Justiniāna likumi pret kristiešu kalkpotājiem Mazāzijā un Persijā. Viņš iznīcināja visas iespējas samierināties ar Asīrijas baznīcu, kad viņš izvirzīja imperatora apsūdzību trim draudzes vadītājiem, parasti sauktu par "Trim nodaļām". Ar šo 553. gadā publicēto pavēli miljoniem ticīgo Āzijā izraisīja atsvešināšanos, tā vietā, lai iegūtu labvēlību neapmierinātajiem. Āzijas kristiešiem nekad vairs nebija uzticības un labvēlības pret Romu.

Katolikosa pārceļšanās uz jauno musulmaņu galvaspilsētu

Musulmaņi kā aizmuguri izmantoja iekaroto Persijas impēriju, no kurienes tika nosūtīti karaspēki turpmākai zemju iekarošanai. Viņi ar alkātīgām acīm raudzījās uz Vidusāzijas bagātajiem un kulturālajām valstīm. Šodienas ceļotājam, kurš pauž skatu uz Palestīnas smilšainajiem plašumiem, ir grūti iedomāties kādreiz varenās Izraēlas un Jūdas karaļvalstis, kas šos plašumus aizņēma. Steidzoties uz šiem Ēdenes dārzjiem, bezbailīgie Muhameda karotāji izcīnīja izšķirošas uzvaras un, atgriezušies atpakaļ, parādīja pārsteigtajiem tautiešiem apburošās Transoksānijas bagātības.⁶ Dominējošā stāvokļa paplašināšanās izraisīja kontroles vājināšanos. Ātrās un negaidītās islāma Rietumu armiju uzvaras, kuras viņi guva visur no Vidusjūras dienvidu daļas līdz Atlantijas okeānam, kā arī ziemeļaustrumos līdz Turkestānai, salauza impērijas vienotību.

Starp dažādām Muhameda pēcnācēju atzariem izcēlās strīdi. Viena vietā radās trīs kalifāti. Ommiādu dinastija sagrāba varu pār zemēm no Vidusjūras līdz Ķīnas krastiem. Šī jaunā kalifāta dzimšana bija iemesls jaunas galvaspilsētas dibināšanai. Tika izvēlēta izcila vieta uz Tigras upes, un Bagdādes pilsēta, kura šodien tur atrodas, ir izaugusi visā krāšņumā.

762. gadā ar pārdomātu lēmumu Austrumu draudzes vadītāji sava lielā mēroga darba galveno vadību pārcēla uz Bagdādi. Viņi saņēma Kalifu atzinību un tika saukti par "Melet", kā pakārtotās reliģijas to mēdza dēvēt austrumos. Ābrahāms Johannans norāda: Indijas arābu vēsture norāda, ka 1000. gadā daudzi Sīrijas, Irākas un Hurasānas iedzīvotāji bija kristieši.⁷ Viņš paziņo, ka

Kalifu valdīšanas laikā Asīrijas kristieši ieņēma augstus valdības amatus. Vēsturnieks Arminius Vamburijs raksta, ka līdz 1000. gadam austrumu baznīca bija guvusi daudz lielākus panākumus Vidusāzijā, nekā minējuši musulmaņu vēsturnieki.⁸

Timoteju ievēl par katolikosu

Timotejs I (780–824.g.) Tika ievēlēts par katolikosu tajā laikā, kad Kārlis Lielais pielietojot savu smago zobenu, tādā veidā nostiprinot pāvesta varu Eiropā. Timotejs kļuva par katolikosu divpadsmit gadus pirms Kioto dibināšanas - slavenākās no senām Japānas pilsētām. Tieši pirmajos viņa valdīšanas gados Japāna nosūtīja Kobo Dishī, kurš tiks aprakstīts vēlāk, apmeklēt Ķīnu un saskaņot Japānas budismu ar veco Mikado karalistes vietējo reliģiju – sintoismu.

Timoteja dienās slāpes pēc zināšanām satrauca Austrumu un Ziemeļaustrumāzijas iedzīvotāju prātus. Zinātnieki ir paveikuši ļoti daudz pētījumu. Austrumu baznīcas rīcībā bija dziļas zināšanas un plaša literatūra. Gandrīz visi mūsdienu institūtu piedāvātie priekšmeti tika pasniegti izglītības iestādēs.⁹ Šeit ir dažas no viņu zinātnisko pētījumu jomām: filozofija, farmakoloģija, medicīna, astronomija, tiesības, Bībele, teoloģija, ģeometrija, mūzika, aritmētika, dialektika, gramatika, retorika, grieķu literatūra, kā arī grieķu, sīriešu, kaldeju un ēģiptiešu valodas. Klaudijs Bučanans atzīmē:

"Viņi gadsimtiem ilgi rūpīgi glabāja Svēto Rakstu manuskriptus un tagad tos nodeva mūsu rokās. Šie kristieši cītīgi aizstāvēja mācības tīrību no antikristīgajām mācībām un tāpēc ir pelnījuši visas kristīgās pasaules atzinību un pateicību."¹⁰

Timotejs prasmīgi izmantoja iespējas un vadīja situāciju. Šis nenogurstošais strādnieks vienmēr bija aizņemts ar Dieva darbu. Viņš pastāvīgi uzraudzīja mācību tīrību. Timotejs saņēma atskaites no attālo zemju kalpotājiem un vienlaikus mudināja mācību centrus apmācīt arvien vairāk misionāru. Viņš audzināja lojālus jauniešus, kuri dega ar upurējošu misionāru garu, nežēlīgās sirdīs iestādīja žēlastību un ieaudzināja tumsonīgām tautām kultūru. Šie cilvēki pulcēja sev apkārt klejojošās tuksneša ciltis, lai pētītu Svēto Rakstu vēstījumu. Timotejam bija priecīgs, kad viņš saņēma ziņas no Ķīnas, lai gan lielu attālumu dēļ tās ieradās ļoti vēlu. Katolikosa laikos, kas bija pirms viņa, valsts galvaspilsētā Čanganā tika uzcelts akmens piemineklis, kas bija veltīts kristietības uzvarām šajās zemēs.¹¹ Bet Ķīna toreiz bija lielākā impērija pasaulē, un tās galvaspilsēta tika uzskatīta par apbrīnojamāko pilsētu uz planētas.

Saglabājusies Timoteja rakstīta vēstule, kurā izskanēja ziņas par Turcijas cara pievēršanos. Viņš paziņo, ka šie cilvēki ir novērsušies no elku pielūgšanas, kļuvuši par kristiešiem un lūdz, lai viņiem tiek nosūtīts metropolīts, lai viņi pamācītu savus ļaudis jaunajā ticībā. Šāds lūgums par metropolīta iecelšanu apliecina, ka turku vidū bija daudz provinces garīgo vadītāju. Timotejs apgalvo, ka šis pieprasījums jau ir izpildīts.¹² Tas ir teikts vēstulē: "Šajās dienās Svētais Gars iesvētīja vienu metropolītu priekš turkiem, un mēs gatavojam vēl vienu iesvētīja, lai kalpotu Tibetas iedzīvotājiem."¹³ Par garīgā vadītāja sagatavošanu Tibetai tiek runāts par panākumiem, ko austrumu draudze guvusi tautu starpā, kuri dzīvo šajā kalnu plato.

Vēstulēs kādam Rabanam, Sergijam, katolikoss ne tikai ziņo, ka tajā laikā daudzi misionāri "šķērsoja jūru un devās pie indiešiem un ķīniešiem, viņiem bija tikai ceļa spieķis un Svētie Raksti". Vienā no šīm vēstulēm viņš raksta par Ķīnas metropolīta nāvi.¹⁴ Tādējādi, kamēr Kārlis Lielais deva satriecošus triecienus lieliskajiem ķeltu kristietības centriem Eiropas ziemeļrietumos un Romas kalpotāji aktīvi neļāva izplatīt Skotijas un Īrijas kristietību Anglijā, "Draudze tuksnesī" austrumos iesvētīja metropolītus, lai vadītu garīgo darbu Tibetā, Ķīnā, Indijā un Turcijas tautu vidū.

Tomas no Margas apliecina ne tikai to, ka Timotejs strādā nenogurstoši, bet arī stāsta par astoņdesmit misionāriem, kas nosūtīti pievērst Tālo Austrumu pagānus:

"Viņi bija evaņģēlisti, kas sludināja Kristus mācības Dailamītiem, Gilaniaņiem un citās mežonīgās valstīs, parādot mūsu Kunga evaņģēlija patiesības gaismu... Viņi viņus kristīja, veica brīnumus un rādīja zīmes. Ziņas par viņu darbiem sasniedza visattālākos Austrumu nostūrus. To var

uzzināt no vēstules, ko Timotejam (katolikosam) rakstījuši daži ķēniņa tirgotāji un muižnieki, kas apmeklēja šīs vietas tirdzniecības un valsts lietu jomā."¹⁵

Citā vietā tas pats autors saka, ka apmēram tajā pašā laikā Timotejs veltīja Šubbalisho, lai evaņģēliju sniegtu tautām, kas dzīvo ārpus Vidusāzijas. Katolikoss atzīmēja, ka šī uzdevuma veikšanai izvēlētais evaņģēlists ir piemērots darbam, jo viņš zina ne tikai sīriešu, bet arī arābu un persiešu valodu. Šī vēstule norāda, ka Austrumu baznīca ne tikai iepazīstināja pagānus ar ticību, bet arī dedzīgi veica tai uzticēto grūto uzdevumu par nepareizu Kristus mācību sekotājus, piemēram, markionītu un manihaeiešu, pievēršanu īstam Dievam. Tomass no Margas turpina:

"Viņš sludināja un kristīja daudzās pilsētās un ciematos un deva viņiem norādījumus par Dievišķās dzīves mācīšanu. Viņš uzcēla baznīcas un ievietoja tajās kalpotājus un diakonus un pamācīja dažus brāļus, kuri ar viņu bija veikuši misionāru darbu, mācīt viņiem psalmus un garīgās dziesmas. Viņš pats devās dziļi cietzemē, uz vistālākajiem austrumu krastiem, lai turpinātu lielo evaņģelizācijas darbu, ko viņš vadīja pagānu, markionītu, manihaeiešu un citu ticību un reliģiju vidū, kas izraisīja riebumu. Viņš izplatīja evaņģēlija mācības spilgto gaismu - dzīvības un miera avotu."¹⁶

Šādi labi dokumentēti fakti liecina par Asīrijas draudzes neticami aktīvo darbību. Darbs turpinājās gadsimtiem ilgi arī pēc Timoteja, viņš bija gudrs, apņēmīgs un strādīgs vadītājs, kurš gadu desmitiem ilgi visā Āzijā pievērsa cilvēkus Kungam. Viņš var kalpot par piemēru jebkuram misionāram.

Misionāri nebija aizmirsuši par Indiju. Kā jau minēts, Timotejs sūtīja misionārus uz Indiju un Ķīnu. Katolikoss Išo Jabs, kurš noslēdza vienošanos ar musulmaņu Kalifu, kas garantēja savas tautas aizsardzību vairāk nekā simts gadus pirms Timoteja, nosodīja Persijas ziemeļaustrumu metropolīta, kas robežojas ar Indijas ziemeļrietumu robežām, nepareizu vadību. Savā neuzticībā pauda nožēlu par šī vadītāja nelikumīgo darbību nožēlojamajiem rezultātiem: "Bīskapa pēctecība Indijā tika pārtraukta" un "Dievišķā mācība ar likumīgu bīskapu palīdzību" Indijā nevarēja sadzirdēt. Citiem vārdiem sakot, pārmetums bija visiem, kā garīdzniekiem, provinces baznīcu vadītājiem un organizētās kristiešu kopienām visā Indijas pussalā.

Šis autors par Timoteju raksta šādi: kad šis draudzes vadītājs rakstīja Marona mūkiem par pretrunīgi vērtētajiem vārdiem "kurš tika par mums krustā sists"¹⁷, viņš piebilda: "Visās Austrumu valstīs - indiešu, ķīniešu, tibetiešu un turku vidū - un visās provincēs, kas bija šī katolikosa pārvaldībā, netika pievienots neviens vārds: "par mums krustā sists."¹⁸

Mongoļu iekarojumi

Mingans citē vēstuli, kuru, iespējams, ir uzrakstījusi Filaksens. Viņš bija slavens vēsturnieks, kurš piederēja nelielai austrumu baznīcai (monofizīti).¹⁹ Dokumentā ir divas daļas. Otrā daļa, kas acīmredzami ir novēlots iespraudums, norāda uz kristietības sludināšanu turku starpā. Viņa dziļās un plašās diskusijas par Tālo Āzijas tautām, kā arī to aprakstu krāšņums šo nepazīstamo reģionu iepazīstina neparastā gaismā. Turki ir attēloti dzīvojam teltīs, viņiem nav pilsētu, ciematu un māju.

Viņi ir labi organizēti un atgādina Izraēlu, kad tā četrdesmit gadus ilgi klejoja tuksnesī. Šie turku bija tīrīgi un sakopti cilvēki, kuri labi uzturēja savas kopienas. Viņi sīriešu valodā pieņēma gan Veco, gan Jauno Derību, lai gan ir pierādījumi, ka viņiem Bībele bija dzimtajā valodā. Sabiedrisko dievkalpojumu laikā kalpotāji tulkoja rakstus vietējā valodā, lai cilvēki varētu saprast rakstīto.

Apbrīnojamākie pierādījumi par turkiem ir tas, ka viņus pārvaldīja četri lieli un spēcīgi karaļi, kuri dzīvoja tālu viens no otra. Visās vēstules daļās ir minēts tatāru vārds. Viņu valsts tiek nosaukta par Seriku - šis vārds, kā norāda Mingana, tika dots Ķīnai Kristus dienās. Katrs no ķēniņiem valdīja vairāk nekā četrsimt tūkstošu ģimeņu, kuras pieņēma evaņģēliju un bija paklausīgas Kristus mācībām. Ja katra ģimene sastāvēja no aptuveni pieciem cilvēkiem, tad četrās valstībās iedzīvotāju skaits bija aptuveni astoņi miljoni, un viņi visi bija kristieši.

No divdesmit septiņām lielākajiem draudžu atzariem, kas aptvēra austrumus, bija ziņojumi ne tikai par jauniem draudzes panākumiem, bet arī par starptautiski nozīmīgiem notikumiem. Tā 1009. gadā Abdušs, Mervas metropolīts, draudzes vadītājs lielajā Hurasanas provincē Persijas ziemeļos, katolikosam Joanam rakstīja, ka divsimt tūkstoši turku un mongoļu pievērsušies kristietībai. Viņš pastāstīja, kā notika šī pievēršanās. Keraītu cars, kura ļaudis izplatījās pa visām zemēm, kas ieskauj Baikāla ezeru Sibīrijā, ceļojot pa augstiem kalniem, viņu pārsteidza briesmīga sniega vētra. Viņš bija bezcerīgā situācijā un bija pārliecināts, ka mirs. Bet drīz vien karalim sapnī parādījās milzis, kurš teica: "Ja jūs pieņemat Kristu, es jūs aizvedīšu uz drošu vietu." Apsolījis kļūt par kristieti un neskarts atgriezies savā valstībā, valdnieks atrada kristīgus tirgotājus, kuri ceļoja starp viņa ciltīm un mācījās no viņiem pestīšanas ceļu.

Jāpiemin Joans, kura stāsti satrauca viduslaiku Eiropu. Rietumu pilsētās nonāca baumas par varenu kristiešu ķēniņu, kurš Skitijas plašumos pārvaldīja spēcīgus cilvēkus. Viņu pazīst ar dažādiem vārdiem: prezbiteris Joans, Presteris Joans, Jan-Hans. Daži domā, ka viņš bija Keraītu cars, bet citi viņu uzskata par Lielo caru, spēcīgā Karakatijas cara znotu. Šo tautu un viņu skarbo karaļu, kas pieņēma Kristu, vēsturiskā pieredze apstiprina Mingana uzskatu, ka Austrumu baznīca "bija lielākā misionāru baznīca, kāda jebkad ir bijusi kristietībā."²⁰ Viņas turpmākie evaņģēlija iekarojumi attiecas uz Turkestānu, Sibīriju, Mongoliju, Mandžūriju un Tibetu. Tā aptvēra pasaules lielāku nekā ceturtais daļas teritoriju. Patiesi, "Draudze tuksnesī" bija pārsteidzoša misionāru draudze.

Čingishana iekarojumi

Garīgie iekarojumi, ko divpadsmit gadsimtu garumā pastāvīgi ieguva austrumu draudze, pakāpeniski palēninājās. Neskaitāmo Mongolijas un Sibīrijas cilšu neapturamā enerģija, satraukta ar jaunām idejām, kas dzirdamas no misionāru lūpām, sāka izskatīties kā globāls drauds. Šīm valstīm bija vajadzīgs tikai tāds līderis kā Jūlijs Cēzars, lai sāktu iekarojumus, kas liktu Vācijai, Francijai un Anglijai drebēt pirms nākamajiem sitieniem.

Šāds vadītājs parādījās trīspadsmitā gadsimta sākumā. Viņa vārds bija Čingis - mongoļu valdnieks. Pēc pirmajām uzvarām pār Sibīrijas ciltīm viņš ieguva hana (cara) titulu. Čingishans iekaroja visu Āziju un kopā ar dēlu Ogodaju (Ugedei) izpostīja Austrumeiropu. Tad pāvests sāka celt trauksmes signālu un mēģināja izmantot austrumu baznīcas ietekmi, lai glābtu katoļu tautas rietumos. Visi šie fakti ir ļoti nozīmīgi.

Mongoļu vārds divus gadsimtus pēc Čingishana valdīšanas pārbiedēja visu Vidusāziju. Cilts izcelsme nav pilnībā izprotama. Tas nebija vislielākais tatāru zemēs. Čingis dzimis no karojošiem vecākiem, bet trīspadsmit gadu vecumā palika bez tēva. Viņa māte izlēmīgi pārņēma valdību un pakļāva pusi dumpīgo vadītāju. Vēlāk Čingis iekaroja pārējās un sāka veiksmīgi iekarot kaimiņu tautas - Keraītus, Merkītus, Uigurus un Najmaņus.

Čingisha spožās uzvaras Ķīnā bija stratēģijas un militārā izveicības rezultāts. Viņš spēja kompetenti, meistarīgi koordinēt dažādos reģionos izkaisīto milzīgo karaspēka grupu darbības un nosūtīt tās uz atsevišķām pilsētām. Viņš bija iecietīgs pret reliģiju, viņam nepiemita aizspriedumi pret kristietību, budismu, islāmu un citām ticībām. Daži autoratīvi zinātnieki saka, ka viņš nogalināja visus vienādi, ja viņi traucēja viņa iekarošanai vai atradās pilsētās, kuras viņam bija paredzēts iznīcināt. Abduls Farai raksta, ka Čingis "pavēlēja uiguru rakstu mācītājiem mācīt savas grāmatas mongoļu bērniem."²¹ Viņš bija augstākas kārtas likumdevējs, kurš bija izveidojis saviem pavalstniekiem likumu kodeksu, kurus vēlākie iekarotāji labprāt pieņēma. Viņa armijas militārais spēks pastiprinājās pēc šādām uzvarām Sibīrijā, Mongolijā un Ķīnā, un viņš pievērsa uzmanību Rietumāzijai un Austrumeiropai.

Par Čingishana nodarītiem postījumiem raksta Arminijs Vamburijs:

"Kad Čingishans kļuva septiņdesmit gadus vecs, viņš atkal devās kampaņā pret tanhutiem, kuri sacēlās pret viņu; bet viņš nomira šī iebrukuma laikā 624. gadā (1227. g. m.ē.), atstājot aiz sevis uguns un zobena pēdas visā Āzijā. Viņa aizraušanās ar karu izpostīja visu kontinentu. Bet nekur tas

nav ietekmējis tik daudz kā Transoksāniju, kur tika iznīcināta gadsimtiem ilga civilizācija un cilvēki iekrita tumsonības bezdibēnī, pilnībā aizmirstot savu bijušo diženumu. Neviens reģions no visas Āzijas nav tik daudz cietis no mongoļu ordas reidiem kā valstis, kas robežojas ar Oksusu (Amu Darja) un Jakartesu (Sir Darja)...

Nav pārsteidzoši, ka piecu īsu gadu laikā tika izpostīti Vidusāzijas lielie kalnu ceļi, pa kuriem Ķīnas un Indijas preces tika transportētas uz Rietumāziju un Eiropu. Oāzes, kas pazīstamas ar auglību, tika nodedzinātas un pamestas. Visā islāma pasaulē zināmā prasme ražot ieročus, rotaslietas, zīdu un emaljas ir mūžīgi pazudusi. Pilsētas gulēja drupās, zemniekus vai nu nogalināja, vai piespiedu kārtā iekļāva mongoļu armijā, un tūkstošiem amatnieku nosūtīja uz Tālajiem Austrumiem, lai dekorētu iekarotāju mājas...

Buhāra un Samarkanda nekad vairs neatgriezās pie savas intelektuālās darbības aktivitātes, un kopš tā laika viņu zinātniskie darbi ir pilnībā veltīti kazuistikai, mistikai un viltus reliģijām."²²

Čingishana kampaņu laikā Krievija sastāvēja no daudzām neatkarīgām kņazistēm, kas pastāvīgi cīnījās savā starpā. Formāli viņi atradās kopīga valdnieka - lielkņaza vai karaļa – valdībā.²³ Visas pilsētas, kuras iekaroja Čingishana armijas, tika pilnībā noslaucītas no zemes virsmas. Tātad mongoļu vadītājs varēja pateikt, ka viņš kļuvis par "Dieva pletni." Laikā, kad viņa armijas iekaroja Ķīnas ziemeļu impēriju austrumos, un citi mongoļu pulki cīnījās Indijas ziemeļrietumu daļā, Čingishana iznīcināja mūsdienu Krievijas daļu, virzoties augšup pa Volgu. Šīs militārās kampaņas laikā nāve viņu pārsteidza.

Viņš nebija kristietības vajātājs. Tiek apgalvots, ka viena no viņa sievām, bija cēlusies no Keraītu ģimenes, prezbitera Joana tuva radniece. Viņš novēlēja saviem trim dēliem savu plašo impēriju, kas stiepās no Ķīnas līdz Ungārijai un Polijai. Viens no trim dēliem - Ogodajs, kļuva par sava tēva pēcteci.

Kujuks saudzē Eiropu

Ogodajs devās briesmīgos karos. Eiropas iedzīvotājiem draudēja pilnīga pakļaušanās mongoļiem. Batu, bezbailīgais un neuzvaramais Ogodaja komandieris, pēkšņi parādījās Polijas un Ungārijas austrumu pusē. Daudzi uzskatīja, ka Ungārija spēs aizturēt mongoļus, taču tā izrādīja negaidīti vāju pretestību, un vairākus gadus tatāri pārvietojās pa šo zemi, aplaupot, izpostot un iznīcinot pilsētas un ciemus. Tikai Svētās Romas impērija tagad atdalīja iekarotājus no Francijas austrumos un Anglijas rietumos.

Ogodajs nomira 1241. gadā. Viņa dēli prinči tika atsaukti no kara, lai izvēlētos jaunu hanu. Kamēr viņi pulcējās kopā, karaliene māte, daudz pūlējās un smagi strādāja, lai tiktu ievēlēts viņas mīļais dēls Kujuks, un viņas darbs vainagojās ar panākumiem. Kujuks bija īsts kristietis, un kristiešu autoritāte viņa īpašumos bija ļoti liela.²⁵ Mingans ziņo, ka viņa galms bija pilns ar draudzes vadītājiem, garīdzniekiem un zinātniekiem, un kristietis vārdā Kaddaks kļuva par viņa lielo vezīru. Kujuka valdīšanas laikā acīmredzot apstājās slaktiņi un postījumi, kas iezīmēja Čingishana un Ogodaja valdīšanu. Nav zināms, vai Eiropa būtu varējusi izvairīties no mongoļu nikniem uzbrukumiem, ja kristietis Kujuks nebūtu ievēlēts par imperatoru.

Pēc Kujuka nāves 1251. gadā valdīšana tika nodota Mangam. Tule, Ogodaja brālis, bija spēcīgs komandieris. Mingana par Sarkuti-Bagiju, Tules sievu, rakstīja, ka viņa ir kristiešu cariene, patiesa ticīga persona un ļoti gudra sieviete.²⁶ Viņai bija trīs dēli, kuri savukārt kļuva par imperatoriem. Visi bija kristieši vai viņiem bija kristīgās sievas. Viņu vārdi bija Mangs, Kulags un Kublajs. Aizraujošs stāsts par viņu ieguldījumu Austrumu baznīcas attīstībā pieder Ķīnas vēsturei un ir aprakstīts vienā no šīm nodaļām.

Kad nāvējoši draudi sariesās pār Vāciju, Itāliju, Franciju un Angliju, pāvests nosūtīja sūtni nežēlīgajam Batu, kurš vadīja tatāru armiju. Ubagu ordeņa mūks Džons de Plano-Karpini tika izvēlēts par sūtni. Viņš sasniedza Dņepras krastus, kur tatāru ordām bija uzslietas nometnes, savā ceļā saskaroties ar daudzām grūtībām. Nesaņēmis pieklājīgu uzņemšanu, viņš steidzās uz Volgu, kur

atradās galvenā Batu noņemne. Bet Batu negribēja pieņemt pāvesta piedāvājumu, un neatlaidīgais mūks steidzās uz centrālo mītni, uz austrumiem. Viņš ieradās pēc Ogodaja nāves pirms jauna valdnieka ievēlēšanas.

Dažus gadus pēc mūka Joana ceļojuma Francijas karalis Luijs IX uzdeva mūkam Viljamam no Rubrukas doties uz galveno mongoļu noņemni cerībā pievērst ķeizaru katoļu ticībā. Mūks Viljams sniedz daudz interesantas detaļas par asīriešu kristiešiem²⁷ (viņš tos sauca par nestoriešiem), kurus viņš sastapa šajos īpašumos. Viņš tos atrada gandrīz katrā valstī, kuru apmeklēja. Mūks Viljams ar viņiem tikās Karačatas valstī, kur viņš atzīmēja, ka turkiem, kurus sauca par "Maimaņiem", ir nestoriešu ticības cars.²⁸

Viņš saka, ka nestorieši atradās tajās zemēs, kur dzīvoja turkmēņi. Viņi rīkoja dievkalpojumus un rakstīja grāmatas savā valodā, nestoriešu aktivitātes pēdas tika atrastas visās viņu pilsētās.²⁹ Viņš saka, ka piecpadsmit Ķīnas pilsētās bija nestoriešu draudzes kopienas. Imperatora Manga lielais sekretārs vārdā Bulgajs bija nestoretis. Viņa padomi vienmēr tika ievēroti. Bulgajs bija arī imperatora tulks.³⁰

Mongoļu kristiešu doktrīnas

Tas, ka mongoļu valdnieki jau sen ir izturējušies pret austrumu baznīcu ar lielu labvēlību, norāda, ka kristīgo mongoļu doktrīnas ir asīriešu draudzes mācības. Par šiem ievērojamajiem ticīgajiem un viņu atzīto kristietības veidu tiks runāts nākamajās nodaļās.

Bet vispirms mēs atkal pārdomājam prezbiteri Joanu. Šī slavenā persona ir saistīta ar svarīgu vēsturisku notikumu, kas notika Āzijas tatāros ap 1000. gadu. Daudzi objektīvi vēsturnieki saka, ka keraītu ķēniņš pievērsās Kristum. Viņš paņēma vārdu Joans, un kopā ar savu galmu viņu kristīja austrumu baznīca. Viņa impērija pieauga, katru nākamo valdnieku sauca arī par Joanu. Pēc apmēram diviem gadsimtiem Čingishana iekaroja pēdējo caru. Tā kā mongoļu monarhs apprecējās ar noslepkavotā cara-priestera meitu, Austrumu draudzes mācībām bija liela ietekme uz mongoļiem.³¹ Mosheims saka, ka Eiropu dziļi saviļņoja ziņojumi par šīs kristīgās valsts bagātību, spēku un labklājību. Portugāles karalis nosūtīja sūtņus uz Abesīniju, jo viņš nolēma, ka prezbitera Joana mācības ir tādas pašas kā apkārtnes iedzīvotājiem.³² Sūtņi Abesīnijas iedzīvotāju vidū atrada daudz kas kopīga ar to, kas jau bija zināms par prezbiteri Joanu.

Austrumu baznīca un tās iekārtojums

Austrumu ticīgo organizācija ir ne mazāk interesanta kā aizraujošie notikumi, kuru laikā viņi dzīvoja. Timoteja dienās ticīgie visā Āzijā draudzi sadalīja lielās apvienībās no divdesmit sešām līdz trīsdesmit kopienām. Katra kopienai bija savs metropolīts. Laiku pa laikam droši vien šie garīdznieki katru gadu pulcējās kopā ar savu reģionālo vadītāju, lai ziņotu par situāciju kopienās un apspriestu problēmas, ar kurām viņiem nācās saskarties. Dažreiz metropolītu vadībā notika lielas sanāksmes, kurās piedalījās delegāti no dažādām provincēm. Ja attālumi bija pārāk lieli, lai ātri sazinātos ar Bagdādes draudzes vadītāju katolikosu, metropolītiem bija jāsniedz ziņojums vismaz reizi sešos gados.

Ir dažādi Austrumu draudzes mācību un paražu novērtējumi, kurus bieži kļūdaini dēvē par nestoriešiem, nosaucot Nestorija vārdā. Mak Klintoks un Strongss skatās uz šiem ticīgajiem kā uz kristietības austrumu atzara protestantiem. "Svētā Toma kristieši Austrumindijā ir nestoriešu ticības atzars. Viņi ir nosaukti par apustuļa Toma sekotājiem, kurš, domājams, šajā valstī ir sludinājis evaņģēliju."³³

Viņi bija pilnībā atdalīti no Romas baznīcas. Edvards Gibons parāda, ka Svētā Toma kristieši, tāpat kā Sīrijas kristieši, nekādā veidā nebija saistīti ar Romas katoļu baznīcu. Pēc viņa teiktā, kad portugāļi pirmajos ceļojumos uz Indiju¹⁶ gadsimtā parādīja Svētā Toma kristiešiem Jaunavas Marijas attēlu, viņi atbildēja: "Mēs esam kristieši, nevis elku pielūdzēji."³⁴

Apsveriet Asīrijas kristiešu doktrīnu sarakstu Indijā, kurus sauc par Svētā Toma kristiešiem. Šie ir viņu principi:

1. Nosodīja Romas pāvesta virsvaldību.
2. Tika apgalvots, ka Romas katoļu baznīca atkāpās no īstās ticības.
3. Noraidīta transubstantācija.
4. Nosodīja attēlu pielūgšanu.
5. Neizmantoja eļļu.
6. Noraidīta šķīstītavu.
7. Neatzina garīgo radniecību.
8. Viņi neko nezināja un neizmantoja slepenu grēksūdzi.
9. Neko nezināja par pārdabisko dziedināšanu un neveica to.
10. Atļāva garīdzniekiem precēties.
11. Viņi noraidīja, ka laulības un Vakarēdiens ir sakramenti.
12. Kalpošanā izmantoja raugu maizi un svētīja to ar lūgšanām.³⁵

Ir pārsteidzoši, ka, saskaroties ar neticamām grūtībām, Austrumu baznīcai daudzus gadsimtus ir izdevies saglabāt tik pārsteidzošu ticības un Bībeles principu vienotību. "Pirmkārt," saka Eteridžs, atsaucoties uz vienu Austrumu baznīcas atzaru, "Nestorija draudzē vienmēr ir bijusi cieņa pret Svētajiem Rakstiem. Viņu ticības noteikums bija un ir rakstītais Dieva vārds."³⁶

Gadsimtiem ilgi septītās dienas, Sabata, ievērošana bija plaši izplatīta Austrumu baznīcas ticīgajiem un Svētā Toma kristiešiem Indijā, kuriem nekad nebija bijusi nekāda sakara ar Romu. Abesīnieši, jakobīti, maronīti un armēņi - viņi visi to novēroja savās kopienās, kas pārtrauca attiecības ar Romu pēc koncila Kalkedonā. Sabata novērotāju skaits mainījās atkarībā no konkrētās kopienas lieluma. Daži to turēja ilgāk nekā citi.

Slaveni baznīcas vēsturnieki, kas rakstīja par nestoriešiem Kurdistānā, saka: "Nestoriešu gavēnis ir ļoti garš, gaļu ir aizliegts ēst 152 dienas. Viņi neēda cūkgaļu un svinēja abas dienas - sestdienu un svētdienu. Viņi neticēja ne slepenajai grēksūdzei, ne šķīstītavai un ļāva saviem kalpotājiem precēties."³⁷

Abesīniešu Sabata ievērošana ir pelnījusi īpašu uzmanību. Par viņiem vēsturnieks Gibons saka sekojošo: "Etiopieši, uz visām pusēm ieskaiti ar viņu reliģijas ienaidniekiem, gulēja apmēram tūkstoš gadu, aizmirstot par pasauli, kamēr viņi paši tika aizmirsti."³⁸ Kad sešpadsmitajā gadsimtā Eiropa atkal sāka sazināties ar abesīniešiem, nedēļas septītā diena bija viņu iknedēļas atpūtas diena, un svētdiena bija tikai sapulcēšanās diena. Viņi, ļoti apspiesti no islāmistiem, pieļāva to pašu kļūdu, ko Svētā Toma kristieši pieļāva Indijā, 1534. gadā vērsoties pēc palīdzības pie Portugāles - tā laika lielākiem jūras spēkiem Eiropā. Kad Abesīnijas vēstniekam jautāja, kāpēc Etiopija ievēro septīto dienu, diplomāts sniedza Portugālei šādu atbildi:

"Tāpēc, ka Dievs, pabeidzis pasaules radīšanu, šajā dienā atpūtās. Tas ir it kā Dievs sauca šo Vissvētāko dienu, tāpēc nesvinot to ar lielu pagodinājumu un ziedošanos, tas būs pilnīgi pretējs Dieva gribai un baušļiem. Drīzāk debesis un zeme aizies bojā nekā Viņa vārds. Un jo īpaši tāpēc, ka Kristus nenāca pārkāpt likumu, bet gan to piepildīt. Tāpēc šīs dienas ievērošana nav jūdu atdarināšana, bet gan pakļaušanās Kristum un Viņa svētajiem apustuļiem. Mēs arī vērojam svētdienu, sekojot citu kristiešu piemēram Kristus augšāmcelšanās piemiņai."³⁹

Kad portugāļi devās palīdzēt abesīniešiem, delegācijas sastāvā bija daudzi jezuīti, kuri nekavējoties sāka pārveidot Abesīnijas ticīgos katolicismā. 1604.gadā viņi piespieda karali pakļauties pāvestībai un, pirmkārt, piespieda viņu aizliegt visiem pavalstniekiem ievērot septīto dienu, pretējā gadījumā viņi tiks bargi sodīti.⁴⁰ Izcēlās pilsoņu karš, jezuīti tika izraidīti, un viņu likumi tika atcelti.

Jacovītus XVII gadsimta sākumā apmeklēja slavenais zinātnieks Samuels Purča. Viņš raksta: "Viņi svēti ievēro Sabatu, gavēni sestdien neuzskata par likumīgu, bet tikai Lieldienu priekšvakarā. Viņi sestdienās rīko svinīgus dievkalpojumus."⁴¹

Cits autoritatīvs vēsturnieks Džozefs Abudakans, kurš rakstīja par jakovītiem 18. gadsimtā, apgalvo, ka viņi katru sestdienu pulcējās savos tempļos. Šos vārdi J.Nikolajs to komentē šādi: "Mūsu autors apgalvo, ka jakovīti pulcējās Sabata dienā, pirms Kunga dienas templī, un to novēroja tieši tāpat kā abesīnieši. To mēs redzam no Etiopijas ķēniņa Klaudija viņu ticības atzīšanas... Rezultātā jakovīti ievēroja Sabatu līdz ar Tā Kunga dienu un joprojām to ievēro."⁴² Aleksandrs Ross raksta, ka arī maronīti ievērojuši Sabatu līdz ar svētdienu.⁴³

Tādējādi četras austrumu kristiešu kopienas, no kurām trim nekad nebija nekāda sakara ar Romas pāvestu, turpināja godināt Sabatu.

Ja mēs izpētīsim apmēram piecus gadsimtus Āzijas musulmaņu valdīšanu, parādīsies trīs uzmanības vērti apstākļi. Pirmkārt, relatīvi toleranta valdnieku attieksme. Tas nenozīmē, ka laiku pa laiku nebija vajāšanas un asas opozīcijas. Tomēr nevar runāt par pastāvīgu stingru nodomu nežēlīgi, asiņaini iznīcināt kristiešus. Musulmaņu iekarotājus galvenokārt virzīja nevaldāmas slāpes pēc varas, nevis fanātiska vēlme nogalināt neticīgos. Islāma vadītāji pastāvīgi bija aizņemti ar kariem savā starpā, tāpēc viņiem nebija ne laika, ne vēlmes izveidot savus organizētus garīdzniekus, kas balstītos uz stingru pakļaušanos, kā tas bija pāvesta diecēzē. Dinastijas nāca un gāja, un austrumu baznīca auga un izplatījās visās Āzijas zemēs.

Otrkārt, var tikai pārsteigt, apskatot lielisko Austrumu baznīcas iekšējo struktūru, kas ļāva prasmīgi koordinēt un virzīt misionāru darbību. Austrumu kristieši noraidīja musulmaņu poligāmiju, un viņu dzīvi neaizēnoja vietējās ķildas. Šie paši ticīgie atteicās uzstāt uz garīdznieku celibātu - likumu, kas valdīja budismā un Rietumu katolicismā. Tā kā laulību Dievs bija iecerējis ne tikai mīlestības vairošanai, bet arī tās šķīstīšanai, austrumu baznīca tika pasargāta no degradācijas, kuru novēroja budistu priesteri un mūki. Viņu domas vienmēr bija vērstas pret māju, kas viņiem bija dārgāka nekā visas pils zāles. Citiem vārdiem sakot, viņi bija paklausīgi četriem dievišķajiem priekšrakstiem, kas ierakstīti 1. Mozus grāmatas pirmajā nodaļā, proti:

1. Radītāja pielūgsmē
2. Sabata ievērošanas
3. Ģimenes dzīvē
4. Veselīgs uzturs un atturēšanās

Un, visbeidzot, austrumu kristieši bija ne tikai draudzes kalpotāji un misionāri, bet arī pareizas mācības cilvēki. Grūti pateikt, kas ir bīstamāks - pareiza mācīšana bez misionāru aktivitātes vai misionāru darbība bez pamatotas mācīšanas. Pirmais noved pie reliģijas aukstuma, otrās rezultāts būs teātra izrāde patiesas evaņģelizācijas vietā. Austrumu baznīca izvairījās no šīm galējībām. Tā sniedza ticības pamatus un vienlaikus parādīja misionāra centību un uzupurēšanos, kuras ir grūti saviltot.

20.Nodaļa

Svētā Toma kristieši Indijā

"Goā (Indijā) 16. gadsimtā tika uzsākta nežēlīga inkvizīcija, izmantojot spīdzināšanu. Kad tika nolemts pakļaut Sīrijas baznīcu pāvesta jurisdikcijai, šis nesaudzīgais rīks tika izmantots, lai iedvesmotu dievbijību un novērstu bīskapu ierašanos no Babilonijas. Pakļaušanās beidzās ar sinodi Diaperē 1599. gadā, un romiešu tirānija, kas ilga gandrīz divas paaudzes, līdz sākās slavenā Asīrijas baznīcas sacelšanās pie Kooneni krusta."¹

Indijā - eksotikas un romantikas zemē - evaņģēlija vēsts tika izteikta vienlaikus ar Itāliju. Kristus pavēlēja saviem apustuļiem būt Viņa lieciniekiem līdz pašam pasaules galam. (Ap.darbi 1: 8), un viņi piekrita doties jebkur. Ar lielu ticību, kas spēja pārvietot kalnus, viņi, neko neapstājoties, strādāja pie visu cilšu un tautu pievēršanas.

Pirmo gadsimtu kristīgais autors apgalvo, ka tad, kad pasaule tika sadalīta sludināšanai, Toms devās uz Partiešu valsti.² Tam ir pietiekami daudz pierādījumu. Bibliotēkas ir pilnas ar grāmatām, kas stāsta par to, kā viņš Indijā dibināja draudzes.³

Šīs liecības runā par interesantu saikni starp apustuļiem un veidu, kā Toms ievada kristietību Indijā. Skolotājs par Saviem mācekļiem izvēlējās jauniešus, kuri daudzus gadus varēja turpināt strādāt pēc Viņa krustā sišanas 31.gadā m.ē. Pāvilam tika nocirsta galva apmēram pēc trīsdesmit pieciem gadiem. Toms tika nogalināts, pēc autoritatīvu autoru domām, 72. gadā Indijas rietumu krastā ar Brahmaņa šķēpu.⁴ Ir pierādījumi, ka apustulim Jānim, kurš nodzīvojis līdz cienījamam vecumam (pēc Jeronīma teiktā līdz simts gadiem), pirms viņa evaņģēlija un Atklāsmes grāmatas sarakstīšanas būtu bijis jādzird par garīgajām uzvarām Indijā.

Toms un Evaņģēlijs Indijā

Daudzi vēsturnieki ir mēģinājuši rast atbildi uz jautājumu, cik ilgi Toms strādāja Indijā. Lielākie pētījumi tika veikti ar cerību atrast neapstrīdamus pierādījumus. Ir acīmredzams, ka, ja "Draudze tuksnešī" cieta jebkurā valstī, tad tā cieta Indijā. Visi zinātnieki vēlējas uzzināt, kas bija šīs baznīcas dibinātājs. A. Mingans raksta:

"Saskaņā ar iedibināto tradīciju, Austrumu draudze uzskata, ka apustulis Toms evaņģelizēja Indiju un nav neviena vēsturnieka, dzejnieka, rekvizīcijas, liturģijas, neviena autora, kurš, kam būtu iespēja runāt par Tomu, nesaistītu viņa vārdu ar Indiju."⁵

D.M.Nils liecina:

"Austrumu baznīcā viedoklis, ka evaņģēliju Indijā sludināja apustulis Toms. Viņš paziņoja labo vēsti Arābijā un Sokotras salā, un pēc tam ieradās Kranganorā - pilsētā, kas atrodas uz ziemeļiem no Kokinas, kur dzīvoja spēcīgākais no kņaziem, kuri valdīja Malabarā. Šeit paveicis daudz brīnumu un nodibinājis baznīcu, Toms devās uz dienvidiem uz Kaulana pilsētu. Šeit viņa darbs bija tikpat veiksmīgs, un, šķērsojot pussalu, viņš ieradās Meliapurā - pilsētā, kas atrodas netālu no Madrasas. Braucot no šīs ostas, viņš sludināja kristietības vēsti Ķīnā un, atkal atgriezies Meliapurā, tik dedzīgi mācīja ticību, ka tas izraisīja brahmiešu niknumu un naidu. Divi no viņiem sakūdīja cilvēkus pret viņu un, pamudinot pūli, viņu nomētāja ar akmeņiem. Viens no brahmiešiem, pamatot dažas dzīvības pazīmes apustulī, caurdūra viņu ar šķēpu, pabeidzot viņa mokas."⁶

M. L. Abbe Huss, jezuīts, slavens autors un ceļotājs, saka:

"Zinātnieki bieži uzdeva uzmanības vērtu jautājumu: vai Sv. Toms sludināja visā Indijā? To atbalstot, mēs atrodam tik daudz pierādījumu, ka atvērtam prātam ir grūti atspēkot faktu, ka šādas pazīstamas vēsturiskās varas iestādes apgalvo. Visi grieķu, latīņu un sīriešu literārie pieminēkļi sludina, ka Sv. Toms bija Indijas apustulis, kurš ticības lāpu nogādāja attālos reģionos, kur viņš saņēma mocekļa nāvi. Daži vēsturnieki ir apstiprinājuši, ka viņa apustuliskie raksti sasniedza Ķīnu.

Gan kalpošana, gan ciešanas Sv. Toms Indijā tiek pieminēts visās mocekļu biogrāfijās un senajās liturģijās, kas ir tīrākais un ticamākais kristīgo tradīciju avots."⁷

V. F. Adeni, atsaucoties uz Armēnijas, Abesīnijas un Gruzijas baznīcu izcelsmi, saka:

"Visām neatkarīgajām baznīcām, kas atrodas reģionos ārpus Romas impērijas, būs nepieciešama mūsu uzmanība vēlāk, jo Sīrijas baznīca Indijā, kas Svēto Tomu uzskata par tās dibinātāju, ir saglabājusi savu neatkarīgo eksistenci līdz šai dienai, un ir ļoti interesanti uzzināt visu tās attīstības vēsturi."⁸

J. D. D'Orsejs liecina šādi:

Starp svētā Toma kristiešu neskaidrajām tradīcijām šis stāsts šķiet vistuvāk patiesībai. Pēc kristietības pasludināšanas Arābijā un Dioskorides salā (tagad Sokotra) svētais apustulis ieradās Kranganorā. Šeit dzīvoja visspēcīgākais Malabaras krasta cars. No kristiešu vēsturniekiem, no Jāzepa Flāvija un no pašiem Svētajiem tekstiem, no stāstījuma par brīnumu Vasarsvētku dienā mēs zinām, ka pirms Jēzus Kristus dzimšanas no Jūdejas iznāca daudz cilvēku, un viņi bija izkaisīti visā Ēģiptē, Grieķijā un dažās Āzijas valstīs. Svētais Toms uzzināja, ka viena neliela grupa apmetušies uz dzīvi blakus Kranganorai. Savas tautas mīlestība viņu uzrunāja, un viņš, uzticīgs Jēzus Kristus pavēlei, kurš uzdeva Saviem apustuļiem sludināt evaņģēliju jūdiem pirms došanās pie pagāniem, devās uz valsti, kuru viņa tautieši bija izvēlējušies kā patvērumu. Viņš sludināja viņiem evaņģēliju, tos pievērsa un pārvērsa viņu sinagogas kristiešu draudzēs. Tas kļuva par kristietības šūpuli Indijā."⁹

Kristietības ienākšana Indijā

Saskaņā ar viena autoritatīva hronista vārdiem, kurš dzīvoja apustuļa Toma dienās, "katru gadu uz Indiju no Ēģiptes devās simts divdesmit lieli kuģi."¹⁰ Indijas dienvidos tika atrastas daudzas romiešu monētas, kas liecina par plašo tirdzniecību starp Romu un austrumu valstīm pirms un pēc Kristus. Teodors Mommsens novērtēja, ka Romas monētas, ko katru gadu sūtīja uz Indiju, ir pieci simti tūkstoši mārciņu.¹¹ Tāpēc nav nekā neiespējama pieņēmumā, ka apustulis Tomas sludināja evaņģēliju Partiešu valstī un Indijā.

"Pa visu zemi ir izgājusi viņu balss skaņa, līdz pasaules galam viņu vārdi," - Pāvils savā laikā varēja pateikt par tiem, kas izplatīja evaņģēliju (Rom. 10:18). Pārdomājiet daudzās tautas, kuras Jeruzalemē pārstāvēja Vasarsvētku laikā, un viņu pārstāvju īpašības. "Dievbijīgi vīri no visādām tautām zem debess," teikts Svētajos Rakstos. Kas viņi ir? "Partieši, mēdieši, ēlamieši, kā arī Mezopotāmijas iedzīvotāji... Krētieši un arābi." (Apustuļu darbi 2: 5;9-11.) Kad šie svētceļnieki laimīgi atgriezās savās mājās, ziņas par stāstu, kas notika Vasarsvētku dienā, hronisti apgalvo, ka Toms ieradās Indijā neilgi pēc Vasarsvētkiem.¹²

Vēl viens faktors, kas veicināja ātru evaņģēlija izplatīšanos austrumos, bija jūdu pārvietošana visā Āzijā. Ābrahāma pēcnācēji piepildīja austrumus. Visur, bija grūti atrast zemi vai pilsētu, kur viņi nedzīvotu. Šie cilvēki svinēja svētās dienas, neaizmirstot savas jūdu saknes.¹³

Kristietības izcelsme ir Edesā (mūsdienu Urfa Mazāzijā). Edesa bija intelektuāla pilsēta un pirmais kristietības izplatības centrs austrumos. Šeit bija ļoti daudz jūdu.¹⁴ Faktiski viņi ilgu laiku veidoja lielāko daļu jauno draudžu.¹⁵

Vēl viena palīdzība evaņģēlija izplatīšanā austrumos bija aramiešu valoda. Ebreju, sīriešu un aramiešu - no kurām pēdējā bija Kristus dzimtā valoda - ir radniecīgas valodas. Vēsture vēsta, ka Džozefs Flāvijs, slavenais jūdu rakstnieks apustuļu laikos, darbu "Jūdu karš" rakstīja vispirms aramiešu valodā, vēlāk grieķu valodā, jo austrumos bija milzīgs aramiešu valodas lasītāju loks. Šī valoda dziļi iespaidās Partiešu impērijā, ieskaitot Seleikiju un Ktesiponu - šīs karalistes brīnišķīgās metropoles dvīņu pilsētas.¹⁶

Kristiešu pieaugums Indijā

Dabiski, ka Austrumu baznīca, kas Tomu uzskata par tās dibinātāju, nepiešķir nekādu nozīmi apgalvojumam, ka Pēteris bija "akmens", uz kura Kristus uzcēla savu baznīcu, un "atslēgas" viņš deva tikai Pēterim. Atšķirība starp Indijas baznīcu, kuru organizēja apustulis Toms, un Romas baznīcu, kuras izcelsme sākas ar apustuli Pēteri, izpaudās doktrīnās un paražās. Šis kontrasts ir attēlots vēsturnieka Gibona stāstā par pirmo jezuītu, kas ieradās Indijas krastos, pirmo tikšanos ar Svētā Toma kristiešiem. Viņš raksta:

"Kad portugāļi pirmo reizi atkuģoja uz Indiju, Svētā Toma kristieši šeit bija jau vairākus gadsimtus, kopš viņi apmetās Malabāras krastā. Dieva mātes pielūgšana viņu ausīm bija aizskaroša; un viņi ļoti saudzīgi izteica Jaunavas Marijas pagodinājumus, kurus romiešu māņticības paaugstināja gandrīz līdz dievietes rangam. Kad viņas tēlu pirmo reizi parādīja Svētā Toma sekotājiem, viņi tūlīt iesaucās: "Mēs esam kristieši, nevis elku pielūdzēji."¹⁷

Cik daudz kristīgās ticības pasaule Indijā mums ir parādā daudz, mēs uzzināsim tikai mūžībā. Pirmos sešus gadsimtus Indijas dienvidu baznīca veiksmīgi cīnījās pret tur valdošo budismu. Tad vēl tūkstoš gadu viņa cīnījās pret samaitāto mānīgo hinduismu. Bet īstā cīņa sākās XVII. gadsimtā, kad jezuīti, paļaujoties uz portugāļu militāro spēku, ienāca viņu kristiešu draudzēs. Pirmie Indijā nebija misionāri no Romas. Jaunās Derības ticība, kas tika atvesta uz Malabarāras krastu pirms deviņpadsmit gadsimtiem, joprojām vēl pastāv. Viņa ir tāda pati kā pārējās protestantu pasaules ticība.

Sešpadsmit gadsimtu laikā svētā Toma kristieši baznīcu nekad nav novietojuši virs Bībeles. Viņu autoritāte bija Svētie Raksti. Viņi noraidīja uzskatu, ka baznīca ir "Debesu dzīves pilna", un doktrīnu, ka Bībeli var izskaidrot tikai garīdznieki. Tādējādi šie ticīgie uzskatīja Rakstus par vienīgo kanālu, pa kuru varēja darboties Svētā Gara glābjošā un pārveidojošā ietekme. Viņi arī noraidīja domu, ka pestīšana tiek panākta ar sakramentiem, apejot Rakstus. "Vārdi, ko Es jums runāju, ir gars un dzīvība," sacīja Jēzus (Jāņa 6:63) un pildīja Viņa norādījumus.

Mingans raksta: "Ikviens mēģinājums runāt par atšķirību starp agrīnajiem kristiešiem Indijā un Sīrijas austrumu baznīcu ir lemts neveiksmei. Kristietība Indijā bija neatņemama baznīcas sastāvdaļa, kas pirmā gadsimta beigās sāka enerģiski attīstīties Tigras upes ielejās."¹⁸

Aptuveni tajā pašā laikā notika trīs svarīgi pagrieziena punkti. Viens no tiem – pašos kristietības pamatos, otrs - Partiešu impērijā, bet trešais - Romas impērijā. Pirmās būtiskās izmaiņas bija galīgā plaisa starp austrumu un rietumu baznīcu. Austrumu kristieši, ievēlējuši Pāpasu no Seleikijas par katolikosu (285.g.), pozicionēja sevi kā neatkarīgu organizāciju. Šis jaunais katolīkoss desmit gadus pēc ievēlēšanas padarīja Indiju par vienu no pasaules lielākajām baznīcu filiālēm, ordinējot Dāvidu no Barsas, kurš kļuva par pirmās jaunās filiāles vadītāju, kurš bija pazīstams ar savām dziļām zināšanām.¹⁹ Fanātiski sekojot zoroastriānismam, persieši savā sabiedrību reorganizēja, pēc tam uzbruka partiešiem un sakāva viņus. Ticīgajiem viss mainījās. Tā kā Persijas impērija tajā laikā neizrādīja toleranci pret citām reliģijām, izņemot Zoroastrismu (vai Mitru), austrumu baznīca bija spiesta reaģēt uz jauniem apstākļiem. Viņa to izdarīja, izvēloties Pāpasu par savu katolikosu.

Trešais pagrieziena punkts ir kompromiss starp kristietību un pagānismu. Imperators Konstantīns uzskatīja, ka šis solis ir izdevīgs. Laikā, kad notika pēdējās Jaunās Derības ticīgo nīknās vajāšanas, Konstantīns uzvilka imperatora mantiju un paziņoja par reliģiskā naida izbeigšanu. Viņa pieņemtais 321. gadā „Svētdienas likums” kļuva par ēsmu atkritušajiem kristiešiem un nomierināšanai romiešiem, kas svētīja dienu, kuru svētīja Zoroastriešu saules pielūdzēji.

Bet Konstantīns neapstājās. Vajāšanas sākās no jauna. Šoreiz tās izvērās tikai pret tām draudzēm, kuras nolēma aizstāvēt ticību, kuru reiz bija saņēmuši no svētajiem. Viņiem bija jābēg. Persiešu naidis pret romiešiem nozīmēja naidu pret jauno Romas katoļu kristietību, kā arī lielu labvēlību pret evaņģēliskiem ticīgajiem. Tāpēc bēgļi - viens no visdedzīgākajiem kristiešiem Eiropā - sekoja saviem brāļiem, kurus pirms simts gadiem vajāja pagānu Roma, un pievienojās austrumu

draudzei. Drīz 345.gadā uz Indiju devās jauns ticīgo vilnis, kurā bija kvalificēti speciālisti, tirgotāji, amatnieki un garīdznieki.

Tas ir pārsteidzoši, cik ātri garīgais aklums apņēma Rietumu garīdzniecību pēc koncila Nīkejā. Tuvojās tumšie laiki. Tūkstoš gadu zem pāvesta varas zemes palika tumsā. Austrumos bija gaismā. "Draudze tuksneši" kļuva par šķirstu, saglabājot Svētos Rakstus no apustuļu laikiem līdz mūsdienu brīvības rītausmai. 1812. gadā, veicot pētījumus, Klaudijs Bučanāns Malabāras piekrastes Sv. Toma kristiešu vidū atklāja Bībeles eksemplāru, kas, viņaprāt, pie tiem atradās pat pirms koncila Nīkejā. Viņš rakstīja: "Katrā baznīcā un daudzās privātmājās bija manuskripti sīriešu valodā, un man izdevās iegūt dažus vecus vērtīgus Svēto Rakstu un citu grāmatu eksemplārus, kas dažādos gadsimtos rakstīti ar dažādiem rokrakstiem."²⁰ Tas pats autors teica par Travankoras pilsētu: "Šajā vietā es atradu daudz labu un vērtīgu manuskriptu."²¹

Kristietība Indijā tumšajos viduslaikos

Saņēmis ziņas no Indijas par Malabāras kristiešiem, katolikoss nosūtīja Tomasam ar tirgotājiem- garīdzniekus, diakonus, amatniekus un pieredzējušus strādniekus (kopā apmēram trīs tūkstoši cilvēku) apmesties starp saviem brāļiem Travankorā (345.g.). Perumāls, Malabāras karalis, sirsnīgi viņus uzņēma un deva viņiem lielas sociālās un komerciālās tiesības. Daži uzskata, ka šīs privilēģijas paaugstināja kristiešus un viņu mācekļus muižniecības stāvoklī.

Vairāk nekā simts gadu laikā no Persijas ir ieradusās arvien jaunas ticīgo grupas. Šapura II valdīšana Persijā, pēc Konstantīna kristietības pieņemšanas Romas impērijā ilga vairāk nekā sešdesmit gadus. Kad Persija bija mierā, senie evaņģēliskie ticīgie, kas ieradās no rietumiem, tika labi uzņemti. Bet kara laikā viss bija savādāk. Abas impērijas pēc Konstantīna nāves bija savstarpēji naidīgas, un, protams, zoroastrieši visus kristiešus turēja aizdomās par spiegošanu Romas impērijas labā. Nav grūti uzminēt, kāpēc Indija bija kļuvusi par piemērotu patvērumu trimdā esošajiem ticīgajiem.

To, ka kristiešu esamība Indijā, vilināja viņu brāļus Eiropā doties turp, var saprast no šī fakta atkārtotas pieminēšanas, kas atrodami II, III un IV gadsimta darbos.

Evaņģēlija gars, kas atklājās šo kristiešu attieksmē pret Svētajiem Rakstiem, liecina, ka viņi nebija pāvesta vai jūdu pārstāvji. Mingans raksta: "Piektais gadsimts sākas ar Indijas kristietību, kas bija tādā attīstības stadijā, kas ļāva nosūtīt savus priesterus mācīties Sīrijas austrumu baznīcas labākajās skolās un palīdzēja šīs baznīcas zinātniekiem, kuri bija iesaistīti Pāvila vēstuļu seno sīriešu tulkojumu labošanā."²²

Tādējādi 500. gadā visā Indijā bija daudz asīriešu kristiešu kopienu. Patiesi pēc savas evaņģēlija pārliecības, viņi Sabatā pulcējās uz pielūgsmi.²³ Kad tūkstoš gadus vēlāk priesteri no Romas ieradās Indijā, pāvests naidīgi apzīmēja vajāto draudzi par jūdaistiem. Svētā Toma kristieši centīgi uzraudzīja savu bērnu garīgo izglītību, cenšoties viņus audzināt par kalpotājiem vai misionāriem. Viņu skolas bija vienas no labākajām pasaulē. Ātri un ērti ceļojumi pa jūru tieši no Ēģiptes uz Indijas dienvidiem, kā arī no Persijas līča uz tām pašām vietām palīdzēja viņiem uzturēt labu komunikāciju un dalīties zinātniskās attīstības apmaiņā. Viņi neievēroja Bībeles doktrīnas, tāpēc ka, bija nonākuši pie loģiskiem secinājumiem, ka tās ir uzticamas. Pirmkārt, viņi balstīja savu ticību uz to, ka viņi to saņēma tieši no apustuļiem, un, turklāt, ar lūgšanu pilno un dievbijīgo Svēto Rakstu izpētes rezultātā. "Indijas baznīcas vienotību ar Mezopotāmijas un Persijas baznīcām skaidrāk atspoguļo cits zinātnieks Mana no Edesas skolas. Viņš bija Rivardaširas bīskaps, rakstīja persiešu (Pahlavi) valodā garīgās domas, psalmus un himnas un no grieķu valodas tulkoja uz sīriešu valodas Diodora un Teodora no Mopsueti darbus."²⁴

Asīriešu kristieši bija ne tikai zinātnieki, tulkotāji un garīdznieki, bet arī ceļotāji. Kozmas, dzimtā zeme, kura atrodas netālu no Babilonijas, ir plaši pazīstama ar saviem pētījumiem sestā gadsimta pirmajā pusē. Viņš tik bieži kuģoja ar Indijas jūrām, ka viņu sauca par "Indijas ceļotāju" (Indicoplustes). Kozma bija personīgi iepazinies ar asīriešu draudzes katolikosu. Savos slavenajos

aprakstos viņš stāsta par to, cik tālu paplašinājās austrumu draudze, kuras loceklis viņš bija. Kozma raksta par lielo skaitu baznīcu, to garīdznieku un draudzes locekļu, kas pieder baktriešiem, hunņiem, persiešiem, grieķiem, ēlamiešiem un indiešiem.²⁵ Stāstot par viņa ceļojumiem Ceilonā, Kozma saka, ka šajā salā atrodas persiešu kristiešu baznīca ar prezbiteru, kas iecelts no Persijas, un diakonu. Tajā tiek organizēti labi organizēti sabiedriskie dievkalpojumi. Komentējot šos paziņojumus, Mingans raksta: "Iepriekš minētie Kozmas piezīmju citāti pierāda ne tikai daudzu kristiešu kopienu pastāvēšanu daudzu tautu vidū Vidusāzijā, Indijā un kaimiņu reģionos, bet arī viņu pakļautību nestoriešu katolikosam Seleikijā un Ktesiponā."²⁶

Ir ļoti svarīgi, ka Kozma rakstīja par Sokotras salu Indijas okeānā, kas atrodas tieši jūras ceļā no Ēģiptes uz Indijas dienvidiem. Viņš ziņo, ka visi viņa iedzīvotāji ir asīriešu kristieši. Cits slavens ceļotājs, itālis Marko Polo, kurš piederēja pāvesta baznīcai, par Sokotru rakstīja 1295. gadā - daudz vēlāk nekā Kozma. Tajā laikā baznīcas galvenais centrs jau bija pārcēlies no Seleikijas uz Bagdādi:

"Viņi sludina kristietību un ir attiecīgi kristīti. Viņus, gan laicīgā, gan garīgā veidā pārvalda arhibīskaps, kurš nepakļaujas pāvestam, bet gan katolikosam, kurš dzīvo Bagdādē, kurš viņu ir iecēlis. Vai dažreiz to ievēl paši draudzes cilvēki, un viņu izvēle tiek apstiprināta."²⁷

Cits slavenais ceļotājs Nikolo de Konti aptuveni tajā pašā vietā apmēram 1440. gadā rakstīja: "Šo salu, kas ražo Sokotras alveju, kuras apkārtmērs ir vairāk nekā deviņi simti kilometru, galvenokārt apdzīvo nestoriešu kristieši."²⁸

Ap 774. gadu no rietumiem ieradās kristiešu papildinājumi. Šis notikums, protams, paaugstināja Malabāras kristiešu stāvokli valdošā karaļa acīs un viņu pagāniskās sabiedrības. Viņš izdeva vienu no vara vēstulēm, plaši pazīstamu Indijas vēsturē, kristiešu kopienas vadītājam Iravi Korttanam. Dokumentā tika apstiprināta viņa iecelšana par galveno Keralas karalistes tirgotāju.²⁹

Apmēram piecdesmit gadus vēlāk, pēc Dieva vēlējuma, ieradās papildu papildinājumi. Acīmredzami Persijā bija "pārmērīgs" kristiešu skaits, kuri līdz tam laikam bija ievērojami pieauguši skaitā un veidoja lielāko daļu no visiem valsts iedzīvotājiem. Šie cilvēki atteicās dzīvot savtīgi sev, dzimtenē, pārpilnības vidū. Daudzi slaveni cilvēki ar ģimenēm devās uz Travankori. Lai arī islāms līdz tam laikam bija kļuvis visvarens Irānā, tas vēl nebija dziļi iekļuvis Indijā. Ar lūgšanu un ticību divi ievērojamie Austrumu draudzes vadītāji atveda šo kristiešu kolonistu grupu uz Keralas valstību.³⁰

Tas notika 822. gadā. Viņi tika saņemti ar lielu cieņu, un viņiem uz piecām misiņa plāksnēm piešķirtas augstas kārtas garantijas un privilēģijas.³¹ Tad šajā Indijas valstībā ieradās jaunas kristiešu grupas, kas joprojām bija pietiekami spēcīgas, lai aizturētu ārvalstu iebrucējus. Viņiem tajā laikā uz vara plāksnēm piešķirtās politiskās tiesības garantēja vietējās baznīcas neatkarīgo stāvokli, viņu pagāniskajā vidē. Sociālajā ziņā viņi stāvēja blakus brahmaņiem, un reliģiskajā dzīvē viņiem tika dota pilnīga brīvība. Tas viss liecina par baznīcas stiprumu Malabāras piekrastē 9. gadsimtā.

Par kristiešu statusu septiņus gadsimtus vēlāk Viljams V. Hunters raksta: "Portugāļi viņus ieraudzīja, kā par lieliski organizētiem garīgo vadītāju, bīskapu, arhibīskapu un priesteru vadībā, kuri rīkojās kā viņu pārstāvji attiecībā ar Indijas kņaziem. Ilgu laiku viņiem bija kristīgi karaļi, un vēlākā periodā viņiem bija savi valdnieki."³² Izplatījušies visās zemēs, viņi organizēja vienkāršu, efektīvu un spēcīgu organizāciju. Katra kopiena, kas bija augstākās garīgās galvas vadībā, centās uzturēt augsta līmeņa izglītības iestādi. Viņu absolventi devās uz teoloģijas semināriem Asīrijā.

Portugāļi ieradās 1500. gadā. Viņiem sekoja jezuīti. Viņi mēģināja sadedzināt visus šo "ķecerīgo" draudžu ierakstus, tāpēc tika zaudētas daudzas vēsturiskas detaļas.³³ Neskatoties uz to, ir saglabāti pietiekami daudz laicīgo un baznīcas pierakstu, lai parādītu reālu draudzes attēlu. Ir arī Eiropiešu un musulmaņu ceļotāju novērojumi.³⁴ Marko Polo saka, ka Indijas centrālajā daļā bija sešas lielas karaļvalstis. Trīs no viņu karaļiem bija kristieši, pārējie bija musulmaņi. Viņš saka, ka "lielākais no sešiem bija kristietis."³⁵

"Draudze tuksnesī" Indijā turpināja pieaugt 12. –15. gadsimtā. Tad viņa uzsāka nāvīgo cīņu ar jezuītiem. Mingans citē svarīgu Marignollija liecību, kura savās "Atmiņās par austrumu ceļojumiem" runā par Indijas kristiešiem kā par metālapstrādes amatniekiem un garšvielu veikalu

īpašniekiem Dienvidindijā.³⁶ Nikolo de Konti ziņo, ka nestorieši "bija izplatīti visā Indijā tāpat kā jūdi mūsu vidū"³⁷ Lai parādītu viņu dzīves tīrību, Konti saka, ka, lai arī viņi ir izplatījušies visā Indijā, viņi joprojām palika izņēmums jautājumā par poligāmiju. Viņš ziņo, ka ticies ar vīrieti no Indijas ziemeļiem, kas bija divpadsmit dienu ceļojumā no Ķīnas (Ķīnas ziemeļiem), kur karalis un viņa iedzīvotāji bija nestorieši. Šis cilvēks ieradās Indijā, lai uzzinātu par tiem pašiem ticīgajiem. Konti atzīmē, ka viņa aprakstītās kristiešu baznīcas valstībā bija lielākas un stiprākas nekā Indijas baznīcas.³⁸

Vārtemas Luijs rakstīja ļoti interesantas ceļojumu piezīmes par Dienvidāziju 15. gadsimtā. Viņš runā par Svētā Toma kristiešiem, kurus viņš sastapa 1505. gadā Malabāras krastā, kā arī apraksta apgalvoto Svētā Toma kapavietu netālu no Madrasas Koromandes krastā.³⁹

Viņš stāsta interesantu vēsturi par Svētā Toma kristīgajiem tirgotājiem, kurus viņš satika Bengālijā:

"Viņi paziņoja, ka ieradušies no Sarnajas pilsētas (Siamā) un atveduši pārdošanai zīda izstrādājumus, alvejas koku, stiraka koku un muskusu. Šie kristieši teica, ka viņu valstī bija daudz kristiešu -valdnieku, taču viņi paklausībā lielajam Kataras (Ķīnas) hanam. Attiecībā uz šo tirgotāju drēbēm tie bija ģērbusies ādas kamzoļos (jerkin) ar krokām un kokvilnas piedurknēm. Uz viņu galvas viņi valkāja cepures pusotru plaukstu, kas izgatavotas no sarkanā auduma. Šiem cilvēkiem bija tāda pati balta āda kā mums, un viņi sevi sauca par kristiešiem... No turienes mēs ar šiem ceļotājiem devāmies uz pilsētu, kuras nosaukums bija Pego (Birmā) un kas atradās apmēram Bangelā (Bengālijā) apmēram tūkstoš seši simti kilometru. Pēc tam mēs devāmies gar līci (Martabana) uz dienvidiem un beidzot nonācām Pego pilsētā."⁴⁰

L. di Vartems atzina pāvesta ticību un saprata, ka Pego iedzīvotāju reliģija ir atšķirīga. Viņš ziņo, ka caristē dzīvoja "vairāk nekā tūkstotis kristiešu no iepriekšminētās valsts, tas ir, nestoriešiem no Sarnajas."⁴¹ Viņš un viņa pavadoņi lūdza kristiešus kļūt par viņu gidiem, apmeklējot Sumatras, Javas, Borneo salas, kā arī Molukkas salas.

Tas ir raksturīgs izcilai misionāru baznīcai, kuras locekļi nesamierinājās sēt savas ticības sēklas Persijā, Indijā un Ķīnā, bet turpināja darbu augšpusē Malakas šaurumā Sumatrā, Java, Borneo un "Garšvielu salās". Ir rakstīts, ka 1503. gadā katolikoss Ēlija V ordinēja trīs metropolītus kalpošanai un vienu nosūtīja uz Indiju, otru uz Ķīnu un trešo uz Javu.

Šīs draudzes stingri turējās pie senās ticības, kas, bez šaubām, nāca pie tām no apustuļa Toma. Gūstot lielas uzvaras pār pagānismu, viņiem tagad bija jāiztur visgrūtākie pārbaudījumi, jo 16. gadsimtā sāka pie viņiem ierasties jezuīti.

20.Nodaļa

Lielie pārbaudījumi Indijā

"Papildus ķeceriem, ebrejiem, tikko pievērstajiem kristiešiem, kā arī tiem, kas apsūdzēti jūdaismā (tas ir, Mozus ceremoniālā likuma izpildē - neēd cūkgaļu, ievēro sabatu, nokauj Pasā jēru utt.), Goa inkvizitori meta savos pazemes cietumos cilvēkus, kas apsūdzēti maģijā un burvestībās."¹

Laikā, kad austrumu baznīca iekļuva dziļi kontinentā, notikumi Rietumos sekmēja krīzes tuvošanos, kuras mērķis bija kļiedēt drūmos viduslaikus. Izcēlās konflikts starp valdošajām baznīcu sistēmām un Dieva Vārdu. 1517. gadā Lutera sāka aizstāvēt Svētos Rakstus, cenšoties atjaunot to likumīgo vietu. Tumšie viduslaiki beidzās.

Šajā laikā tika izveidota jauns katoļu mūku klostera ordenis, ko sauca par "Jēzus biedrību," kas labāk pazīstama kā Jezuītu ordenis. Jezuītu uzdevums bija atrast pazudušos, atjaunot bojātos un aizsargāt atlikušos. Citiem vārdiem sakot, šiem mūkiem, ja iespējams, jāturpina pāvestības restaurācija un jāpalielina tās vara.²

Pirms jaunpiedzimušais protestantisma pārveidojošais spēks skāra Spāniju un Portugāli, jezuītu ordenis noslēdza spēcīgu aliansi ar šo valstu monarhiem. Kad "Jēzus biedrība," paļaujoties uz Portugāles militāro spēku, ieradās Indijā, Svētā Toma kristiešiem pienāca grūti laiki.

Portugālei bija paredzēts izveidot pārsteidzošu impēriju austrumos. Ir pārsteidzoši, cik maz informācijas ir saglabājusies par septiņiem reģioniem, kurus okupēja Portugāles karavīri. Kronis viņiem pasludināja viņus par savas impērijas īpašumu - pāvests tam deva piekrišanu.³ Ja neņem vērā apmetnes Āfrikas rietumu krastā, šo plašo koloniālo valstības kundzību var iedalīt šādās daļās:

1. Āfrikas austrumu krasts ar tuvējām salām;
2. Arābijas un Persijas dienvidu krasts;
3. Baločistānas (Pakistānas province) un Indijas ziemeļrietumu krasti;
4. Indijas rietumu krasts, uz kura, kā teica portugāļi, "Goa ir visizcilākā pilsēta";
5. Indijas austrumu krasts;
6. Mūsdienu Birmas un Malajas valstu rietumu krasts;
7. Piekraste no Singapūras līdz Taizemei, Indoķīnai un Ķīna, uz ziemeļiem līdz Makao

Daži apbrīno Portugāles bruņinieku varonību, kuri iekaroja šīs piekrastes valstis, taču mums nevajadzētu aizmirst par viņu fanātismu un nežēlību. J. D. D'Orsejs atzīmē: "Reliģija vai, drīzāk, reliģiskais fanātisms bija viņu mugurkauls, viņu iedvesmas avots katram varonīga sasnieguma solim. Viņu kari vairāk līdzinājās krusta karagājieniem nekā patriotiskām cīņām."⁴

Viņu galīgo krišanu izraisīja viens labi zināms gadījums, kad tika atklāta iebrocēju lielā nežēlība. Trešās Portugāles ekspedīcijas laikā (1502. gadā), kuru vadīja Vasko da Gama, divdesmit kuģu flotile, kas pa jūru devās uz Kalkutu. Iepriekšējā ekspedīcijā zamorins (valdnieks) Indijas Kalkutu karalistes valdnieks pēc arābu tirgotāju ierosinājuma, kuri tirgoja vērtīgas preces, uzbruka portugāļiem. Šajā laikā tika nogalināts tuvs Vasko draugs Gaspars Korrea. Vasko da Gama organizēja jaunu ekspedīciju, lai atrietos musulmaņiem par drauga nāvi un sodītu par uzbrukumu katoļticībai. Brauciena laikā viņš sastapa kuģi ar musulmaņu svētceļniekiem, kuri bija atgriezušies no Mekas. Arābi, apzinoties portugāļu pārkumu un spēku, piedāvāja lielu izpirkuma maksu, kuru portugāļi pieņēma. Neskatoties uz to, Vasko deva pavēli aizdedzināt kuģi. Nelaimīgie svētceļnieki krita panikā, bet tomēr nodzēsa uguni. Tomēr Gama lika aizdedzināt vēlreiz kuģi.

Aprakstot notikumu, ka izmisumā mātes rādīja savus bērnus Gamam, lūdzot viņu par žēlsirdību. Ugunsgrēks bija tik briesmīgs, ka viens hronists to salīdzināja ar elles uguni.⁵ Jezuīti palika vienaldzīgi pret bojāgājušo nepanesamajām ciešanām un paziņoja, ka tie ir tikai nākotnes uzvaru priekšvēstneši.

Viena ekspedīcija sekoja otrai, līdz tika nodibināta Portugāles kolonijas valsts. Sīvu karu rezultātā tika iekarota Indijas pilsēta Goa, kas atradās pie Mandavi upes plašās ietekas. Portugāļi to labi nostiprināja un padarīja to par jaunās impērijas galvaspilsētu. Plašajā ostā sagaidīja kuģus no visas pasaules, izcili militārie kavalkādi, majestātiskie valstu kuģi, ārvalstu vēstnieki ar savām svītām. Milzīgas noliktavas tika piepildītas ar precēm, lai apmainītos ar rietumiem un dekorētu lieliskos latīņu muižniecības īpašumus. Iespējams, ka grandiozākās un spožākās ceremonijas no šiem greznajiem laikiem bija baznīcu gājieni un svinīgi reliģiski rituāli.

Goa šodien jūs varat redzēt krāšņo katedrāli, kur zvans zvanīja, kad ieslodzītos veda uz nāvi. Tās bija Goa godība, spēks un bagātība. Ja kāds šajās dienās apmeklēs šo pilsētu, viņš pamanīs, ka Portugāles teritorija ir sarukusi līdz nelielam zemes gabalam rietumu centrālajā krastā. Viņa ir tik ļoti pamesta, ka saglabā tikai blāvu savas bijušās diženuma ēnu. Tomēr Goa joprojām ir saglabājušās vecās slavas pēdas.

Tā kā jezuīti jau kontrolēja Spāniju un Portugāli, viņi pavadīja iekarotājus galvenokārt tāpēc, ka viņi cerēja pārveidot Svētā Toma kristiešus. Indijai izkrita smaga loze - piedzīvot augstprātīgo mūku graužošo spēku. Šie varmācīgie cilvēki tika apmācīti izsmalcinātā viltībā un debatēšanas mākslā tādā veidā, ka, lietojot neviennozīmīgus vārdus, ievilinot pretinieku slazdos. Vienkāršie,

sirsnīgie Svētā Toma kristieši nevarēja ar viņiem sacensties. Jezuīti vēlējās vadīt visas skolas un koledžas. Tiecoties uz šo mērķi, viņi ieņēma skolotāju un nodaļu vadītāju vietas skolās, kas nav katoļu skolas, bet nevis kā jezuīti, bet gan kā protestantu baznīcu atbalstītāji, pie kurām piederēja šīs izglītības iestādes. Galu galā mūki guva panākumus - 1582. gadā četrdesmit astoņus gadus pēc "Jēzus biedrības" nodibināšanas viņi kontrolēja divsimt astoņdesmit septiņus koledžas un universitātes Eiropā, un daži no tām nodibināja paši.

Bet viņu patiesais nodoms stiepās vēl tālāk. Jezuīti mēģināja iekļūt valsts dienestā un pakāpties rindās uz augstākajiem amatiem, lai varētu ietekmēt sabiedriskās lietas Romas katoļu interesēs. Šie mūki ir kļuvuši par nepārspējamiem krāpšanas meistariem. Pirmkārt, viņi slepeni un ļoti prasmīgi izveidoja situācijas, kas draudēja vienkāršiem cilvēkiem ar milzīgām katastrofām, un pēc tam piedāvāja atbrīvoties no radītajām briesmām. Tā rezultātā cilvēki cildināja jezuītus par glābšanu no it kā bezcerīgās situācijas, un visa vaina par viņu patiesajiem darbiem uzgūlās uz citiem.

Pāvesta koncils Trentā

"Jēzus biedrība" bija iecerējusi Svētajiem Rakstiem piešķirt sekundāru statusu, aizstājot tos ar Bībeles interpretācijām, kuras pirmajos gadsimtos radīja reliģiski autori, kurus viņi sauca par "tēviem". Tika savākti visi maldu mācību manuskripti, visi alegoriskie Rakstu kropļojumi, kas mulsināja un aptumšoja pirmo trīs gadsimtu prātus. Pirmais ekumeniskais pāvesta koncils, kas tika sasaukta pēc reformācijas, bija koncils Trentā (1545.–1563.g.), kurā dominēja jezuīti. Pateicoties viņu ietekmei, koncils izveidoja likumus, kurus neviena pāvesta vara neuzdrošinājās apstrīdēt.

Sasaucot šo baznīcas koncilu, imperators Kārlis V deva rīkojumu apspriest tikai pārkāpumus baznīcā, nevis dogmas. Viņš izmisīgi raudzījās uz savu karalisti, kuru plosīja divas konkurējošas baznīcas. Ķēniņam bija pilnīgi vienalga, kāda veida ticība uzvarētu. Viņš organizēja plaša mēroga reliģisko koncilu tikai, lai labotu situāciju. Kārlis V vēlējās, lai gan luterāņi, gan katoļi piedalītos koncilā, un patiesi ticēja, ka Eiropa atkal tiks apvienota.

Jezuītu ietekme uzreiz kļuva acīmredzama: pāvests ignorēja imperatora pavēli paziņot reformatoriem. Pēc dažām nedēļām koncils beidzot sapulcējās un pieņēma pirmos četrus dekrētus:

1. "Vulgāta" ir īstā Bībele, nevis "Vispārpieņemtais teksts", ko gadsimtiem ilgi ievērojuši reformatori, grieķu baznīca, Austrumu baznīca un Rietumu īstās baznīcas.
2. Tradīcijām ir vienāda autoritāte ar Svētajiem Rakstiem.
3. Piecas apokrifiskas grāmatas, kas veido katoļu Bībeli, bet kuras protestantu zinātnieki noraida, tiek pasludinātas par kanoniskām.
4. Svētos Rakstus var pareizi interpretēt tikai priesteri, bet ne parastie cilvēki.⁷

Kad imperators uzzināja, ka protestanti nav saņēmuši ielūgumu uz koncilu, viņš kļuva nikns. Izsakot nopietnus draudus, viņš pieprasīja, lai viņa sākotnējais plāns tiktu izpildīts. Pēc ilgas kavēšanās pāvests negribīgi paklausīja, bet jau pieņemtie dekrēti neatgriezeniski mainīja situāciju uz sliktāko pusi. Luterāņi atteicās atbalstīt aizskarošās tēzes. Tikmēr pāvests nomira, un viņa pēctecis apstiprināja jezuītu politiku. Diskusijas turpinājās tāpat kā uzsākusies. Koncils izdeva dekrētu pēc dekrēta un doktrīnas pēc doktrīnas. Imperators tika atkārtoti maldināts, līdz viņš izlēja niknas dusmas uz Romas pontifiku par viņa viltīgām intrigām.

Kā baznīcas prelāti varēja aizstāvēt doktrīnas, kurām nebija Bībeles pamata? Stundas, nedēļas, mēneši... Pagāja daudzas sanāksmes, un šis satraucošais jautājums palika atklāts. Un tad kādu dienu, 1562. gada 18. janvāra rītā, arhibīskaps no Reggio steidzās kolēģiem paziņot, ka viņam ir atbilde. Viņš sacīja, ka protestanti nekad nevarēs attaisnot svētdienas svētumu.⁸ Ja viņi turpinās uzstāt uz savu galveno principu - Bībele un tikai Bībele, viņi neatradīs Bībeles norādījumus nedēļas pirmās dienas ievērošanai. Pēc pāvesta koncila atbalstītāja Pallavicini liecībām šis

arhibīskaps teica: "Tad kļūs acīmredzams, ka baznīcai ir tiesības mainīt baušļus", jo svinamo dienu no sestdienas uz svētdienu pārcēla pateicoties tikai savai varai, nevis Jēzus pavēles dēļ.⁹ Jezuīti secināja, ka tradīcija nepavisam nav senatnē; Svētais Gars iedvesmoja šo tekstu radīšanu, tāpēc tradīcija ir dievišķās iedvesmas turpinājums. Neviens nevar cīnīties pret tradīcijas pieņemšanu, ja svētdienas svētuma vienīgā autoritāte baznīcā bija pati tradīcija. Šis "atklājums" iedvesmoja koncilu, un viņš turpināja darbu.

Visas dogmas, pret kurām iebilda reformatori, tādējādi Roma pārformulēja un pamatoja. Divdesmit piecās koncila sēdēs 1545.-1563.gadā visi rituāli un paražas, kuras "Draudze tuksnesī" noraidīja, pāvesta tradīcijā tika iekļauti rūpīgāk nekā jebkad agrāk.

Kopš šī brīža pāvestam bija tikai viens mērķis - piespiest visas tautas, katru cilvēku pakļauties Trentas koncila lēmumiem. Tika izgudrota jauns devīze, kuru jezuīti sludināja visā pasaulē: "Trentas koncils, Trentas koncils, Trentas koncils". Cilvēki ar bailēm un pazemību klausījās šo lozungu.

Kopā ar jezuītiem inkvizīcija nonāca Indijā. "Vēl ietekmīgāks piespiešanas veids bija inkvizīcija, kas tika nodibināta Goā 1560. gadā un drīz parādījās kā dedzīgs briesmīgu un nežēlīgu sodu atbalstītājs."¹⁰ Svētā Toma kristiešiem Indijā izmantoja Eiropas, nevis Āzijas spīdzināšanas instrumentus, kurā izmantoja ūdeni, stieni un uguni, ieskaitot dedzināšanu pie staba.

Augstākais sods, protams, bija tieši pie staba dedzināšana. Ja nelaimīgais evaņģēliskais ticīgais atteicās no savas vienkāršās ticības un pieņēma Romas katoļu baznīcas jauninājumus, rituālus un sakramentus, tad pienāca diena, kad viņš, tērpies melnā halātā ar kapuci, tika izvests uz publisko laukumu, lai veiktu vissvarīgāko reliģisko darbību. Dedzināšanai sodītie tika sasieti ar ķēdēm pie augsta staba tieši virs žagariem. Tad divi jezuīti mudināja viņu nožēlot grēkus. Kad inkvizitors signalizēja, degošās lāpas, kas piesietas pie garas kārts, tika pieliktas moceklim pie sejas un turētas, līdz viņa seja bija pilnībā sadegusi. Tad tie aizdedzināja ugunsgrāvu, un plīvojošās liesmas mēles izdzēsa cietēja dzīvību, mirstot par viņa ticību.

Ap 1674. gadu franču ārsts M. G. Dellons devās uz Indiju. Pēkšņi viņš tika arestēts un nosūtīts uz Goa cietumu, apsūdzot viņu dažu pāvesta dogmu neievērošanā un nicinoši runājot par inkvizīciju. Patiesais iemesls, pēc Dellona teiktā, bija tas, ka viņš runāja ar jaunu kundzi, kurai Portugāles valdnieks pievērsa uzmanību, kaut arī ceļotājam nebija nopietnu nodomu.¹¹ Viņu iemeta pazemes kamerā, kura platība bija mazāka par vienu kvadrātmetru, un tur pavadīja apmēram divus gadus, neredzot nevienu, izņemot cilvēku, kurš atnesa ēdienu, un apsargus, kuri viņu veda uz tiesu. Dellons, tāpat kā citi ieslodzītie, bija spiests basām kājām iet pa asiem ielu akmeņiem. Tas līdz asinīm ievainoja kājas. Ārsts vēlāk teica, ka viņa prieks bija milzīgs, dzirdot, ka viņš netiks sadedzināts, bet nosūtīts uz galerām tikai uz pieciem gadiem.¹²

Dr. Dellons savā grāmatā par šo traģisko pieredzi pastāstīja pasaulei par šīs vietas šausmām. Divstāvu ēka sastāvēja no aptuveni divsimt kamerām. Smirdoņa bija vienkārši nepanesama, netīrumi atradās visur un naktī ieslodzītais neuzdrošinājās apgulties, jo kameru piepildīja kukaiņu bari.¹³ Daudzreiz viņš dzirdēja citu ieslodzīto kliegumus, kas spīdzināšanas laikā blāva sāpēs. Viņš necieta no šādas vardarbības, bet bieži veica ilgstošas pratināšanas un vairākas reizes viņš mēģināja izdarīt pašnāvību. Viņš tika nosūtīts uz kuģi soda izciešanai, bet reisā viņš satika vienu ietekmīgu draugu, kurš palīdzēja mainīt sodu.

Runājot par dedzināšanu pie staba, ko jezuīti veica daudziem Svēto Toma kristiešiem, Džordžs M. Rae citē šādus fragmentus no Dr. Dellona pierakstiem:

"Bet, iespējams, vēl ir jāatklāj šīs ļaunās sabiedrības melnākie darbi. Jāizskata to personu gadījumi, kurus piespieda sadedzināt, un tāpēc tika noteikts, ka katru no viņiem jāuzrāda atsevišķi.

Piemēram, tika sadedzināti četrus mirušo cilvēku mūmijas ar kastēm, kurās glabājas to kauli... Divas no četrām mūmijām bija cilvēku, kas apsūdzēti maģijā, mirstīgās atliekas - tika teikts, ka viņi bija jūdaisti. Viens no viņiem nomira "Svētā biroja cietumā"¹⁴, bet otrs nomira savās mājās. Viņa ķermenis jau sen ir apbedīts paša ģimenes kapos. Bet viņu pēc nāves apsūdzēja jūdaismā, jo viņš atstāja lielas bagātības, un viņa kaps tika atvērts, un atliekas tika ņemtas svinīgai

sadedzināšanai. Mēs klusībā nevaram klusēt par šo dūmakaino skatu upes krastā, kas, šķiet, ir piesaistījis Goa vicekaraļa un viņa bezsirdīgās svītas uzmanību."¹⁵

Ar kādu niknumu jezuīti uzbruka ticīgajiem, kuri ievēroja Sabatu, nedēļas septīto dienu kā atpūtas dienu, var redzēt šādus Rae vārdus: "Diecēzes attālajās vietās - gan dienvidos, gan ziemeļos - kristieši, kas dzīvoja stepēs, tika notiesāti par darbu un tirdzniecību svētdienās un svētās dienās, it īpaši vakaros."¹⁶

Jezuīti metodiski iznīcināja Svētā Toma kristiešus, šim nolūkam izmantojot savas parastās metodes. Tās ir:

1. Viņi nodibināja jezuītu koledžu, kurā jaunieši no asīriešu kopienām, kurur viņi pagrieza uz savu pusi, kā arī jaunie Svētā Toma kristieši tika apmācīti kā pāvesta garīdznieki Sīrijā;
2. Piesavinājās varu ievēlēt Asīrijas vadītājus;
3. Viņi sasauca koncilu, kurā, kā jau iepriekš bija zināms, viņi visu pārvaldīs.

Jezuītu koledža, kas atrodas Vaipikotā netālu no Kočinas, šajā vidē ienesa sīriešu valodu. Tie ļāva Svētā Toma jaunajiem kristiešiem ģērbties Sīriešu apģērbā. Šie jaunieši tika iepazīstināti ar pāvesta dogmām un paražām. Bet, kad tika pabeigtas pirmo jauno Sīrijas kristiešu grupu apmācības, absolventi secināja, ka Asīrijas draudze viņus neatzīst par garīdzniekiem. Šī draudze arī neļāva Portugāles priesteriem iekļūt savās pielūgsmes vietās.

Kad šī izglītības iniciatīva netika pieņemta, jezuīti krita uz draudzes vadītājiem. Viņi arestēja Mar Džozefu, Mar Ābrahāmu un Mar Simeonu. Bez bīskapiem šī termina vispārpieņemtajā lietošanā austrumu baznīca tās provinču vadītājus sauca par "Mar", kas nozīmē "garīgais vadītājs", savukārt nosaukums "katolikoss" vai "patriarhs" tika piešķirts augstākajai vadītājam, Bagdādes tēvu tēvam (un agrāk Seleikija). Jezuīti piesūtīja spieģus Indijas draudzes vadītājiem. Tie viņiem draudēja ar inkvizīcijas šausmām Goā.

Šajā laikā tur ieradās pāvesta prelāts Aleks de Menezes, Romas aģents, kurš daudz darīja, lai iznīcinātu Asīrijas baznīcu. Viņš bija ļoti cietsirdīgs un viltīgs cilvēks. Vatikāns viņu paaugstināja Goa arhibīskapa amatā un lika izbeigt Svētā Toma kristiešu "ķecerības". Pēc Mar Ābrahāma nāves Menezes nikni uzbruka arhidiakonam Georgam, kuram Ābrahāms uzticēja vadību pirms jaunā draudzes vadītāja ierašanās no Bagdādes.

Menezes nekavējoties veica sarežģītu un neparastu braucienu - viņš nobrauca apmēram sešus simtus piecdesmit kilometrus no Goa līdz Malabaras krastam. Arhidiakonam spieda piekrist Romas dogmām. Viņš atteicās, paziņojot, ka Svētā Toma kristieši vienmēr ir bijuši un arī turpmāk būs neatkarīgi no Romas. D'Orsi šādus notikumus apraksta šādi:

"Tagad tautas nemieri ir sasnieguši galējo robežu. Nelaimīgie Kristus sekotāji, kas tik sirsnīgi sveica romiešu katoļu kristiešus, sāka protestēt pret šiem apspiedējiem. Viņi uz portugāļiem skatījās tikai kā uz cietsirdīgiem savas senās ticības ienaidniekiem, kā uz nežēlīgiem kalpotāju un priesteru vajātājiem, kurus vietējie kristieši cienīja un mīlēja. Tāpēc viņi ņēma ieročus rokās un izraidīja jezuītus no savas valsts. Divreiz viņus gandrīz nogalināja, bet tomēr noturējās."¹⁷

Bet vissliktākais vēl bija tikai gaidāms. Kad arhibīskaps ieradās Kočīnā 1599. gada janvārī, viņam tika parādīta lieliska uzņemšana. Viņš iepriekš bija noslēdzis vienošanos ar Indijas Radžu, kuram piederēja zeme, kurā dzīvoja Svētā Toma kristieši, jo viņš izmantoja Portugāles floti, lai iznīcinātu pirātu apmetnes. "Viņa ierašanās brīdīm tika veikti lieliski sagatavošanās darbi - kāpnes tika speciāli konstruētas tā, lai varētu pārklāt ar paklājiem. Valdnieks un milzīgā galma svīta sagaidīja Romas garīdznieku tieši uz piestātnes, izrotātu ar neskaitāmiem karogiem. Kad kardināls izkāpa, tad bija dzirdami priecīgi izsaučieni, skanēja svinīga mūzika un artilērijas ugunošana."¹⁸

Ātri pabeidzis visas militārās un politiskās lietas, katoļu garīdznieks pievērsa uzmanību savam galvenajam uzdevumam. Viņš izsauca samulsušo un nobijušos arhidiakonu Georgu, kurš bija romiešu spieģis. Arhidiakonu uzskatīja, ka laiks strādāt viņam par labu, un cerēja, ka, ja viņš varētu atlikt satikšanos, tā varbūt nenotiks vispār, jo arhibīskaps Menezes drīz atgriezīsies Goā. Tomēr

Romas kardināls pieprasīja, lai Georgs ierodas pie viņa, un arhidiakons ar saviem bruņotajiem kalpiem devās uz Kočīnu, lai sveicinātu vareno Romas garīdznieku.

Aleksam de Menezesam tika skūpstītas rokas un viņam tika dota atļauja sludināt un svinēt Misi Sīrijas kopienās. Bet, kad arhibīskaps dzirdēja, ka Bābeles katolikoss tiek pieminēts Svētā Toma kristiešu lūgšanās kā baznīcas universālais garīgais gans, viņš kļuva nikns. Menezes sapulcēja pasniedzējus, studentus un visus garīdzniekus un dusmīgi paziņoja, ka Romas pāvests ir vienīgais vadītājs, bet asīriešu katolikoss ir ķeceris. Arhibīskaps uzrakstīja dokumentu, kurā minēts, ka tiks izslēgti no baznīcas visi, kas lūdza Dievu par Babilonas vai Bagdādes patriarhiem. "Parakstiet to," viņš pavēlēja arhidiakonam. Ostā stāvēja Portugāles karakuģi. Menezes uzstājās kā apvienotās militārās varas un baznīcas autoritāte. Nobijies no jezuītu arhibīskapa, arhidiakons Georgs parakstīja šo dokumentu. Šī ir kauna lapa kristietības vēsturē. Aleksis de Menezes piespieda evaņģēlija kalpotāju atteikties no savas tautas tiesībām. Piespiedis baznīcas organizācijas vadītāju, pāvesta prelāts tagad spieda Svētā Toma kristiešu garīdzniecību pa vienam atnest viņu piecpadsmit gadsimtu garīgo mantojumu. Menezes saņēma atļauju apmeklēt Sīrijas ticīgos, ja viņš nemācīs viņiem pāvesta dogmas. Arhibīskaps neizpildīja šo nosacījumu: viņš atklāti iebilda pret Malabāras draudzes pārliecību un paražām. Viņš pat ordinēja jauniešus, kuri solīja atteikties no Bābeles patriarha un atzīt pāvestu par baznīcas vadītāju. Šie jaunieši pāvesta dogmu un rituālu dēļ atstāja Austrumu baznīcas atšķirīgās doktrīnas.

Romas kalpotājs turpināja to darīt, līdz bija pārliecināts, ka gaidāmajā koncilā iegūs pietiekami daudz balsu. Arhidiakons lūdza aizsardzību pie Radžām. Bet Menezes pakļāva visus Radžas ar draudiem un kukuļiem. Atlika vien sniegt pēdējo sitienu.

Aleksis de Menezes lika arhidiakonam Georgam pakļauties Romai un parakstīt pāvesta dekrētus, oficiāli apstiprinot sasaukt koncilu un apstiprināt lēmumus, kuri tur tiks pieņemti. Arhidiakons vilcinājās. Tad Menezes ķērās pie visbriesmīgākajiem draudiem: viņš teica izmisušajam, nobijušajam garīdzniekam, kurš vadīja neaizsargātus cilvēkus, ka viņi visi tiks šķirti no baznīcas un tiks nodoti inkvizīcijai Goā. Georgam radās skaidrs priekšstats par karātavām, stieņiem un degošajiem uguns kuriem. Pilnīgi salauzts, viņš parakstīja desmit dogmas, kas bija pamats koncilam Diamperā.

Liktenīgais koncils Diamperā

1599. gada 20. jūnija rītā lielā baznīca zaudēja neatkarību. Vienpadsmit dienas pirms šī notikuma arhibīskaps Menezes ieradās kopā ar saviem atbalstītājiem un dažiem asīriešu draudzes kalpojošajiem vadītājiem, lai pabeigtu lēmumus, kurus Roma bija plānojusi pieņemt koncilam. Menezes plānoja visu noorganizēt tā, lai ārēji asambleja saglabātu padomdevēja formu, lai gan patiesībā tā gandrīz pilnībā bija pakļauta pāvesta varai.

Viņi nolēma sarīkot sanākumi visu svēto baznīcā Diamperā - kopienā, kas atradās divdesmit trīs kilometrus uz austrumiem no Kočīnas. Cilvēki sāka ierasties agri. Pāvesta baznīcu pārstāvēja dekāns, garīgie līderi un koris. Kopā ar viņiem ieradās daudz Kočīnas pilsētas domes darbinieku un amatpersonu, kas bija ģērbusies zīdā, samtā un mežģīnēs. Viņi ieradās iepriekšējā dienā tirgotāju un kuģu kapteiņu pavadībā. Bagātīgi košie tērpi stāvēja līdzās spīdīgām bruņām un ķiverēm, kas rotātas ar spalvām.¹⁹ Praktiski visi iedzīvotāji pameta ierastās aktivitātes, lai apmeklētu koncila atklāšanu.

Arhidiakons Georgs kā Svētā Toma kristiešu vadītājs ieradās ģērbies krāšņās drēbēs, kas izgatavotas no tumši sarkanā zīda. Viņa garā bārda bija zem vidukļa. Uz Georga kakla bija liels zelta krusts. Viņu pavadīja simt piecdesmit trīs kalpotāji, tērpti garos, baltos halātos un savdabīgās sarkanā zīda galvassegās. Ieradās arī seši simti delegātu no dažādām Malabāras draudzēm un neskaitāmiem diakoniem, kuri Sīrijas pārstāvju skaitu palielināja līdz apmēram tūkstošiem.

Menezes teica atklāšanas runu, kurā pateicās Dievam par lielo tikšanos pieticīgajā koncilā. Pēc tam, saskaņā ar Romas katoļu baznīcas paražu, viņš svinēja Misi, lai likvidētu šķelšanos. Viņš

pilnībā ignorēja Sīrijas arhidiakons prasības attiecībā uz reliģisko kalpošanu. Tad Menezes uzkāpa kancelē, lai izlēmīgi izskaidrotu Romas pontifika prasības. Viņam kā Kristus vietniekam uz zemes tika pavēlēts nodrošināt, lai pēc Mar Ābrahāma nāves Indijā neierastos neviens Sīrijas pēctecis. Šīs runas beigās Menezes noformulēja Romas dekrētus un aicināja delegātus nākt klajā un parakstīt tos.

Pirmais dekrēts par atšķirībām starp abām baznīcām atgādināja Trentas koncila pirmo dekrētu. Tas bija vērsti pret protestantu Bībeli. Šis dekrēts paaugstināja latīņu valodas Vulgātu līdz Bībeles augstumam, kas jāievēro. Tika ieviesti citi dekrēti. Viņi ieviesa septiņus reliģiskos svētā noslēpuma darbības, bet sīrieši atzina tikai trīs. Jezuīti pieprasīja, lai Eiharistiju svinētu saskaņā ar pāvesta rituāliem. Turklāt viņi uzstāja, ka sīrieši atzīst, ka: Eiharistijā vai Vakarēdienā maize tiek pilnībā pārvērsts Miesā, un vīns tiek pārvērsts par Kristus asinīm.

Sekoja lēmumi, kuru mērķis bija Sīrijas baznīcu saskaņot ar pāvesta katoļu mācībām par epītīmijas(sodi), slepenu grēksūdzi, svaidīšanu ar eļļu, tēlu pielūgšanu, relikviju godināšanu, šķīstīšanos, mūžīgas mokas, svēto pielūgšanu, indulgences, pāvesta virsvaldību un Jaunavas Marijas godināšanu. Visi, kas mācīja kaut ko citu, ko Trentas koncils neapstiprināja, tiks nolādēti. Tika pieņemti deviņi dekrēti par svētām dāvanām un piecpadsmit par Mesu. Viss liecināja par pilnīgu Sīrijas paražu iznīcināšanu un Romas katoļu dogmu un rituālu uzspiešanu bez mazākās piekāpšanās.²⁰

Turklāt koncils pieprasīja: visas Sīrijas kristiešu grāmatas atdot Romai, pārrakstīt vai iznīcināt; pārtraukt visas saites ar Bagdādes patriarhu vai Svētā Toma kristiešu mācībām - tās tiek nosodītas; visi Svētā Toma kristieši, tiek nodoti inkvizīcijai Goā. Tika pieņemti četrdesmit dekrēti par svētkiem un gavēņiem, organizāciju un kārtību baznīcas lietās. Kopumā nedēļas laikā notika deviņas sanāksmes, kurās tika pieņemti divsimt sešdesmit septiņi lēmumi.

Prasībām, kurām vajadzēja paklausīt arhidiakonam un viņa garīdzniekiem ir aprakstītas zinātnieka Geddes piezīmēs. Viņš atsauca uz saīsinātu koncila protokola tulkojumu, ko nosūtījis protokola rakstvedis un Portugāles varasiestādes atzinušas par oficiālu:

Viņa Ekselence, pabeigusi lasīt šo svinīgo paziņojumu un ticības apliecinājumu, apsēdās savā vietā. Uz viņa galvas bija Mitra, bet rokās - svēti Evaņģēliji ar krustu. Godājamais Georgs, Serras bīskapijas arhibīskaps, nometās ceļos viņa priekšā un izteica tādu pašu ticības apliecinājumu skaļā un skaidrā balsī malabāru valodā, deva zvērestu arhibīskapa kungam. Pēc viņa visi priesteri, diakoni, kalpotāji un citi garīdznieki, kas tur atradās, nometās ceļos, un Pallanas vikārs Jēkabs un tulks lasīja iepriekš minēto grēksūdzi Malabarā. Viņi to visu sacīja kopā ar viņu. Tad viņi visi zvērēja uzticību arhibīskapa kungam, kurš viņiem individuāli pajautāja, vai viņi stingri tic visam, kas bija šajā grēksūdzē."²¹

No lēmumiem, kas šajā briesmīgajā sanāksmē tika pieņemti, šie trīs nežēlības ziņā pārsniedza visus pārējos. Pirmkārt, tas bija dekrēts par garīdznieku celibātu. Visiem Sīrijas priesteriem savas sievas vajadzēja nekavējoties atbrīvot. Un tā kā Sv. Toma kristiešiem bija ierasts kalpotāju sievietēm sniegt nelielu finansiālu atbalstu no draudzes ienākumiem, arī šī tradīcija izbeidzās. Tāpēc nelaimīgās sievietes un viņu bērni palika bez iztikas līdzekļiem.

Vēl viens nežēlīgs koncila lēmums bija pavēle izraudzīties vairākus kristiešus sadedzināšanai pie staba - tos, kurus Romas katoļu baznīca sauca par atkritušajiem.²² Kā jau tika minēts iepriekš, kristiešus, kurus viņi pasludināja par atkritušajiem, parasti sauca par jūdaistiem vai tiem, kas septīto nedēļas dienu ievēroja kā Bībeles Sabatu. Reģistrētais 15.dekrēts VIII. Lietas nosaka, Geddes raksta: "Koncils visiem locekļiem pavēlēja sestdienās neēst gaļu, piedraudot ar nāves grēka sodu t.i. piespriežot viņiem nāvessodu."²³

16. dekrēts paredz, ka visām brīvdienām un badošanās dienām jāšākas un jābeidz pusnaktī, jo paraža sākt un beigties dienā, kad noriet saule, ir jūdu.²⁴ Šis dekrēts tieši ir pretrunā ar Svētajiem Rakstiem, kas norāda, ka jauna diena sākas ar saulrietu.

Vēsturnieki bieži atzīmē, cik daudz pūļu pāvests veltīja, lai pazemotu Sabatu, padarot to par gavēņa dienu. Neanders apgalvoja, ka spēcīgā pretestība septītās dienas kā Bībeles Sabata ievērošanai, kristiešos radīja vēlmi īpaši ievērot svētdienu, nevis sestdienu.²⁵ Ap 290. gadu bīskaps

Viktorins atklāj pāvesta patieso motīvu: "Lai Sabats būtu stingra gavēņu diena, lai mēs neievērotu Sabatu kopā ar jūdjiem."²⁶ Neanders arī rakstīja: "Kamēr rietumu un it īpaši Romas baznīcā valdīja nepatika pret jūdaismu. Tāpēc radās tradīcija Sabatu noturēt kā gavēņa dienu."²⁷

Arhibīskaps Menezes, atbalstot imperatora kristietības paražas, piespieda Diamperā koncila dalībniekus pieņemt dekrētu, kas Sabatu pārvērtā par gavēņa dienu. Tas svētā Toma kristiešus, kuri turpināja ievērot Bībeles Sabatu kā svētkus, uzskatīja par kristiešiem, kas bija atkrituši, un tos sodīja ar ugunskuru Goā. Tomass Jates, kurš daudz ceļoja, apsprieda Austrumu kristiešus, rakstīja, ka Sabats "viņiem ir Svēta diena saskaņā ar šīs baznīcas senajām paražām."²⁸

Uzskaitot Sīrijas baznīcas doktrīnas, Samuels Purejass atzīmēja: tās locekļi uzskatīja, ka "Svētais Gars nāk tikai no Tēva. Dievkalpojumus viņi svinīgi notur sestdien, tāpat kā mēs svētdien. Viņi sestdienas svin kā svētkus, ēd gaļu un gada laikā šajās dienās ne badojas, izņemot Lieldienu vakaru... Turklāt viņi neatzīst šķīstītavu."²⁹

Iepriekšējās nodaļās tika atzīmēts, ka pāvests apzīmēja kā āriešus visus, kuri parasti nepiekrita Romas katoļu baznīcai, un jo īpaši tos, kuri bija pārliecināti, ka atpūtas diena saskaņā ar ceturto bausli ir nedēļas septītā diena. Pirmo trīs gadsimtu gnostiskā un daļēji gnostiskā autoru raksti ir saglabājušies, cenšoties pierādīt, ka Dievs atcēla Desmit Baušļus un viss, kas tagad vajadzīgs sirdsapziņai, ir Svētā Gara vadība. Baznīcas kristietība ir pastāvīgi uzsvērusi Baušļu atcelšanu. 602. gadā pāvests Gregorijs I izlaida slaveno bullu, kurā viņš kā jūdaiistus un antikristiešus apzīmēja tos kristiešus, kuri dziļi ticēja, ka nedēļas septītā diena ir Bībeles atpūtas diena saskaņā ar ceturto bausli.³⁰ Tāpēc turpmākajos gadsimtos pāvests aktīvi vajāja patiesos kristiešus, kuri bija pārliecināti, ka apzināta septītās nedēļas dienas ievērošana ir obligāta Kristus sekotājiem.

Šīs nodaļas sākumā lasītājs var atrast citātu, kas pierāda, ka Svētā Toma kristieši ir nepamatoti apzīmēti par Sabata svinēšanu kā jūdaiisti. Turklāt vēl viens autoritatīvs hronists, uzticams zinātniekiem, raksta, ka armēņi Sabatu uzskatīja par Bībeles atpūtas dienu: "Armēņi Indostānā... uzturēja Bībeli tīru, un viņu mācība, cik autors zina, ir bībeliska. Turklāt viņi septītajā nedēļas dienā visā mūsu impērijā veic svinīgus dievkalpojumus."³¹

Vēsturnieki uzskata par nepiedodamu Diamperā koncila lēmumu iznīcināt vai pilnībā mainīt visus Svētā Toma kristiešu rakstus. Liedzot šai baznīcai tās atšķirīgos teoloģiskos darbus, koncils panāca visu to kultūras saišu iznīcināšanu, kas to saistīja ar pagātni. Tika likvidēti rokraksti par baznīcas darbību, sadedzināti dokumenti un pieraksti, kas saistīti ar šo ievērojamo cilvēku aktīvo darbību.

Cik bagātīga evaņģēlija literatūra īsā laikā tika iznīcināta! Kurš var pateikt, cik daudz kristiešu autoru darbu, kas tapuši jau apustuļu dienās, varētu parādīt informāciju par apustuļa Toma darbu un austrumu baznīcas pirmajiem gadiem? Šajā neprātā iznīcinātā literatūrā, varēja atrast lēmumus par daudzām problēmām, kuras šodien austrumos nevar pārvarēt, neskatoties uz neatlaidīgajiem misionāru centieniem. Iepriekš tika atzīmēts, ka daži pazīstami Persijas un citu austrumu daļu autori, asīriešu baznīcas atbalstītāji ne tikai veica pašu darbu tulkojumus, ko sūtīt brāļiem Indijā, bet arī tulkoja citu nozīmīgu rakstnieku darbus un nosūtīja tos uz Malabāras krastu. Bija normāli gaidīt, ka postošajā Centrālajā un Tālajā Āzijā musulmaņi sadedzinās kristīgo darbu rokrakstus, bet kurš gan būtu domājis, ka šāds nenovērtējamus dārgums iznīcinās baznīca, kas sevi dēvē par kristīgu?

Jezuītu jūras karaspēku sagrauj angļi

Kamēr jezuīti Indijā iznīcināja austrumu baznīcu, Eiropā notika notikumi, kas radikāli mainīja visu pasauli. 1582. gadā jezuīti sāka jaunu latīņu valodas „Vulgātas” tulkojumu angļu valodā. Viņi cerēja, ka šādā veidā tiks neutralizēta lielā ietekme ephālā V.Tindāla darba, kurš 1525. gadā tulkoja no grieķu valodas "Vispārpieņemto tekstu." Jezuītu angļu valodā izdotā 1582.gada izdevuma "Jaunā Derība" ievadā teikts, ka valdiešu Jaunās Derības tekstu pāvests noraida ar nepatiku.

Spānija ir savākusi visu spēku un bagātību, ko tā saņēmusi no valdījumiem Jaunajā pasaulē, lai nosūtītu savu labākos jūrniekus iznīcināt britu protestantismu. Pirms tam viņa uzveica Portugāli, pateicoties šai uzvarai iegūstot abu valstu flotes. Aptuveni simts trīsdesmit spāņu kuģu, lielu un mazu, flotili, no kuriem daži bija bruņoti ar piecdesmit lielgabaliem, kuģoja uz Lamanšu, lai sniegtu pēdējo triecienu protestantismam Anglijā.

Džons Ričards Grīns par šo flotiles ziņojumu stāsta šādi: "Tomēr pašā armijā valdīja vilšanās. Kuģi savilkās kopā no vēja un britu briesmīgās uguns, viņu buras bija saplēstas, masti tika salauzti. Kaujās tika nogalināti četri tūkstoši cilvēku, un kādreiz drosmīgos jūrniekus tagad pārbiedēja briesmīgais slaktiņš. Pārpildītās galeras pārvērtās par ārpātīgu putru. Pats Medina bija izmisumā. "Mēs esam miruši, Senjor, Oakvenda," viņš kļiedza savam visdrosmīgākajam kapteinim. "Ko mēs darīsim?" "Ļaujiet citiem runāt par viņu nāvi," atbildēja Oakvenda. - "Jūsu ekselencei vajadzētu izvirzīt tikai jaunus spēkus priekšplānā." Bet Oakvenda bija viens, un militārā padome nolēma, ka labāk ir atgriezties Spānijā."³²

Sv.Toma kristiešu slavenā sacelšanās

Anglijas uzvara pār Spāniju pavēra ceļu jezuītu sakāvei Malabāras krastā. Bija vajadzīgi vairāki gadi, lai austrumi saprastu pilnu nozīmi uzvarai pār milzīgo Spānijas armādu. Svētā Toma kristiešu cietējiem tas deva jaunas cerības. Viņi vaidēja apspiestībā, ko viņi sauca par Babilonijas gūstu. Viņi ienāda attēlu pielūgšanu, relikviju, reliģisko gājieni, vīraku, sveces un visu šo rituālu godināšanu, ko viņu tēvi nepazina. Viņi ilgojās dzert dzīvo ūdeni no kristāldzidra avota - Svētajiem Rakstiem. Viņi ilgojās pēc literatūras, ko draudze glabāja kopš apustuļu dienām. Viņu gars dega iekšpusē, kad viņi pārdomāja par "viņš gaidīja pilsētu ar stipriem pamatiem, kuras cēlējs un radītājs ir Dievs." (Ebr. 11:10)

Drīz notika notikums, kas pamudināja šos cilvēkus sacelties. Veiksmīgās hollandiešu un angļu uzvaras pār pāvesta armijām Indijā deva Babilonijas patriarham iespēju iecelt jauno Indijas baznīcas vadītāju Ahatallu un nosūtīt viņu veikt dievkalpojumus. Viņš izsēdās Mailaporā netālu no Madrasas un tur tika sagūstīts. Ahatalla tika nosūtīta pa jūru uz Goa, kur viņš drīz tika sadedzināts pie staba.

Šausmīgās ziņas nekavējoties izplatījās visā Malabāras draudzē. Ticīgie ieradās no pilsētām un ciemiem, lai izteiktu savu protestu. Pirms milzīga krusta, kas tika uzcelts netālu no Kočinas, tūkstošiem kristiešu pulcējās pret Romas pāvestu. Tā kā ikvienam nebija iespējams pieskarties svētajam simbolam, no tā tika izstieptas garas virves. Turoties pie tās, ticīgie svinīgi atteicās no Romas. Šis incidents notika 1653. gadā un ir palicis vēsturē kā "Kunana Krusta zvērests"

Kad pāvesta vadītāji redzēja, ka viņu draudze zaudē apmēram četrus simtus tūkstošus kristiešu, viņi nekavējoties nosūtīja pie viņiem mīkus, lai pēc iespējas uzlabotu situāciju. "Rezultātā," saka Adeni, "Sīrijas baznīca tika sadalīta. Viena grupa ieņēma pāvesta baznīcas pusi un tiek dēvēta par Romas sīriešu baznīcu, savukārt garīgi stiprākie atgriezās pie Sīrijas draudzes paražām. Tiek lēsts, ka pirmajā, ko sauc par Patenkura vai jauno kopienu, tagad ir apmēram simts desmit tūkstoši, bet otrajā - Palaijakura vai vecajā kopienā - ir aptuveni trīs simti trīsdesmit tūkstoši biedru."³³

Atšķirības par tiem pašiem jautājumiem kā iepriekš joprojām pastāv, un tiem, kuriem, tuvinot Debesu valstību un, pirmajā vietā liekot Bībeli, ir plašs lauks evaņģēlija darbībai.

21.Nodaļa Adams un draudze Ķīnā

"Kīrs, ieņēmis Bābeli, nekavējoties atbrīvoja jūdu gūstekņus. Šis notikums kalpoja par sākumpunktu jūdu ticības un paražu izplatībai, kas spēcīgi ietekmēja pagānu pasauli."

Ādama vārds pieder neparastam kristiešu līderim, kura stāsts ir saistīts ar austrumu baznīcu. Kad viņš vadīja Asīrijas baznīcu, Ķīnā Dieva godībai tika uzcelts marmora piemineklis(stele), atzīdams apustuliskās baznīcas lielos panākumus. Tas notika 781. gadā, un 1625. gadā tas tika atrakts, un kopš tā laika tas tiek uzskatīts par vienu no slavenākajiem vēstures pieminekļiem. Notikumi, kas iedvesmoja tā uzstādīšanu, un tajā iegravētie uzraksti liecina par agrīnajiem misionāru sasniegumiem, pateicoties kuriem Evaņģēlijs iekļuva Tālajos Austrumos.

Kad Dieva Gars pamudināja Ķīniešu asīriešu baznīcas vadītāju Ādamu un viņa biedrus uzcelt pieminekli un tādējādi atstāt aiz sevis šo spilgto liecību par spēku, Bībeles patiesība kādu laiku jau spilgti apgaismoja šo zemi. Asīriešu baznīca, iespējams, bija diezgan liela, un tai bija ievērojama ietekme, ja tai izdevās realizēt tik lielisku ideju - impērijas centrā izveidot kristiešu piemiņas vietu. Tas liecina par apbrīnojamo reliģijas brīvību, kas valdīja austrumos. Mēs nedrīkstam aizmirst, ka Eiropā tajos gados Kārļa Lielā tēvs iznīcināja ķeltu baznīcu.

Lai parādītu, cik liels bija valstsvīrs Ādams un cik liela bija viņa autoritāte 781. gadā Ķīnas, Japānas un Arābu impēriju politiskajās aprindās, sniedzam dažus faktus. Ādams bija daudzu ļoti ietekmīgu cilvēku draugs - Ķīnas imperators, kurš pavēlēja uzcelt slaveno akmens pieminekli; kņazs Kuo-Dzu - spēcīgs komandieris un ministrs, kurš atvairīja bīstamo tibetiešu uzbrukumu; Issu - asīriešu priesteris, kuru valsts atzinusi par izcilu darbu; Kobo Dishī - lielākais japāņu domātājs; Prajņi - slavenais budistu līderis un ķīniešu garīgais līderis Kobo Daisi; Liu Jong - slavenās spēcīgās ķīniešu reliģiskās sekta, kas pazīstama kā "Nemirstības zāles", dibinātāja; arābu galma muižnieki. Harūns al Rashīds, visspēcīgākais no Arābu imperatoriem, lūdza ievērojamajam Asīrijas baznīcas kalpotājiem pārvaldīt jauno impērijas izglītības sistēmu.²

1625. gadā piemineklis - skaista akmens stele - tika nejauši atklāts izrakumu laikā celtniecības darbu laikā netālu no Čanganas pilsētas, kuru sen sauca par Sianu vai Sian-Fu, bet tagad tā ir atguvusi savu seno vārdu. Astotajā gadsimtā Čangana bija lielākā pilsēta pasaulē. Tas atradās aptuveni divus tūkstošus piecsimt kilometru no krasta. Tad valstī valdīja imperatora Tangu dinastija (618–907.g. m.ē.). Vēsturnieki uzskata, ka Tangu dinastijas valdīšana kļuva par izcilāko, brīvāko un progresīvāko laikmetu no visām Ķīnas dinastijām. Čangana bija labi pazīstama divus tūkstošus gadu pirms Kristus dzimšanas; to sauca par "bagātīgi apūdeņoto pilsētu."³ Tās vēsture atspoguļo visus ķīniešu civilizācijas veidošanās posmus. Čangana bija tik ļoti attīstīta, ka tai bija ievērojama ietekme uz visām apkārtnējām tautām. Piemēram, Kioto - senā Japānas galvaspilsēta - tika uzcelta līdzīgi kā Sian-Fu (Čangana).

G. B. Sansoms savos slavenajos darbos, kas bija veltīti japāņu tautai, šajos gados lieliski aprakstīja Čanganu. Piekrītot, ka Japāna ir daudz parādā Ķīnai, vēsturnieki bieži norāda, ka tieši Tangas civilizācija visvairāk ietekmēja Japānu. Nozīmīgu ieguldījumu tās attīstībā deva austrumu baznīca.

"Politiski Ķīna, iespējams, tajā laikā bija visspēcīgākā, attīstītākā un efektīvāk pārvaldītā valsts pasaulē. Visos dzīves materiālajos aspektos viņš neapšaubāmi pārspēja Japānu. Ķīnas impērija paplašinājās līdz Kaspijas jūrai, Persijas un Altajas kalnu robežām. Viņa uzturēja sakarus ar tautām, kuras apdzīvoja mūsdienu Vjetnamas, Tibetas, Indijas teritoriju, kā arī ar turkiem, persiešiem un arābiem. Ķīnas imperatora galmā varēja redzēt daudzu tautu pārstāvjus, kuri veda nodevu naudu, preces, kā arī jaunas idejas un atklājumus, kas ietekmēja Ķīnas zinātņi un mākslu. Persiešu un mazāk acīmredzama grieķu ietekme ir pamanāma daudzās Tangas perioda skulptūrās un gleznās. Kopš Vei imperatoru dienām starp Ķīnu un Persiju ir nodibinātas draudzīgas attiecības. Zoroastriešu templis tika uzcelts Ķīnā 621. gadā.

Man būtu jāveic ievērojama atkāpšanās, lai runātu par glezniecību, bronzu un keramiku, daudzkrāsainiem zīdiem, dzeju un Ķīnas kaligrāfiju. Pietiek pateikt, ka visas šīs mākslas uzplauka, kad Tangas galvaspilsētā parādījās pirmās japāņu delegācijas. Droši vien jaunrades joma un Ķīnas kultūras attīstības ātrums japāņus pārsteidza vairāk nekā konkrēti mākslas sasniegumi. Kad imperators Sui uzcēla galvaspilsētu, būvniecībā bija iesaistīti divi miljoni amatnieku. Astoņi tūkstoši cilvēku vilka svētku rotāto flotili pa Dzeltēno upi. Kad imperators devās ceļā, viņa karavāna stiepās piecsimt kilometru garumā. Viņa harēmā bija trīs tūkstoši konkubīņu. Imperators bija bibliotēka, kurā bija septiņpadsmit tūkstoši grāmatu. Pat ņemot vērā to, ka pils vēsturnieku darbi ir izrotāti ar glaimiem, šis apraksts ir pārsteidzošs tā milzīgajā apjoma un neticamā mēroga dēļ. Un, lai arī pirmie Tangu dinastijas imperatori bija pieticīgāki, viss, ko viņi darīja, nesa diženuma zīmogu. Japānas vēstnieki bija šokēti."⁴

Slavenais monuments- stele tagad atrodas Pei Lin, Čanganas rietumu malā.⁵ To izveidoja ar impērijas dekrētu, lai iemūžinātu kristietības izplatību Ķīnā un pateiktu pēctečiem par misionāru panākumiem.

Šis marmora piemineklis ir ne mazāk vērtīgs kā Rosetta akmens no Ēģiptes vai Behistunas uzraksts Persijā. Tajā bija iegravētas 1900 ķīniešu zīmes, apmēram piecdesmit sīriešu vārdi un septiņdesmit vārdi sīriešu valodā - jauno kristiešu dzimtajā valodā. Asīriešu baznīcas oficiālā valoda bija arī sīriešu.⁶

Šie pierādījumi, kas apstiprināja agrīnās kristietības diženumu Ķīnā, atstāja dziļu iespaidu uz visu valstu zinātniekiem.⁷ Monumentam-stelei ir veltīti daudzi zinātniskie darbi. Fakti, kas iemūžināti uz pieminekļa, vienmēr ir pievērsusi to uzmanību, kurus interesē patiesās Draudzes vēsture.

Cik augsts bija civilizācijas līmenis Vidusāzijā un Austrumos, var redzēt šādos autoritatīva zinātnieka vārdos:

"Ar nepieredzētiem cieņas apliecinājumiem imperators Kao Csung un viņa sieva 645. gadā satika svētceļnieku mūku Huenu Ciangu, kurš atgriezās pēc sešpadsmit gadu svētceļojuma. Viņš devās apmēram 160 tūkstošu kilometru attālumā uz Fo de Fangu, Indijas svēto zemi, lai atrastu dārgās sutras un "patieso labo likumu", ko viņš visur atradis starp Vidusāzijas tautām, augstāko civilizācijas līmeni un pilnīgu nodošanos reliģijai."⁸

Huens Ciangs sāka savu izpēti braucienā tūlīt pēc tam, kad Kolumbans pabeidza savu slaveno darbu. Dodoties uz austrumiem, ķelts Kolumbans paņēma līdzi savu Bībeli. Un ķīnietis Huens Ciangs devās uz Rietumiem, lai saņemtu Budas rakstus Indijā.

Daudzi no tiem, kas rakstīja par šo lielisko akmeni, kļūdaini to sauc par Nestoriešu steli. Vārds "Nestoriani" nav atrodams nekur. Uzraksts vispār nemin Nestoriju vai viņa sekotājus. Turklāt viņa noteikti runā par Austrumu baznīcas galvas vadību, norādot patriarha vārdu un datumu Bagdādē (Persijā), kurš tajā laikā vadīja baznīcas lietas visās tās milzīgajās robežās. No sīriešu valodas tiek tulkoti šādi vārdi: "Mūsu tēvu tēvu dienās mans kungs Hanans-išo, katolikoss, patriarhs... tūkstoš deviņdesmit otrajā gadā Grieķijas kalendārā (1092 - 311 = 781.g. m.ē.)."⁹ Steles augšdaļā apzīmogotajam tekstam ir deviņu ķīniešu rakstzīmju virsraksts. Saeki grāmatā ir viņa tulkojums: "Neaizmirstama stele par spožas reliģijas izplatīšanos no Ta-Chinas līdz Viduszemes carīstī." Autors apgalvo, ka "Ta-Chin" bija Jūdejas nosaukums ķīniešu valodā, un "spoža reliģija" ir termins, ko ķīnieši lietoja, lai apzīmētu kristietību.

Kad šis monumentālais liecinieks tika uzcelts Ķīnā, pasauli valdīja trīs lielas impērijas. Eiropā 800. gada Ziemassvētku dienā pāvests kronēja Kārli Lielo par jaunizveidotās Svētās Romas impērijas galvu. Tālajos Austrumos Ķīnas impērija, pēc daudzu domām, bija visspēcīgākā no visām valstīm, un to pārvaldīja Tangu dinastija. Starp viņiem atradās varena arābu impērija. Visslavenākais ķeizars viņas vēsturē bija Haruns al Rashids.

Tolaik, kad tika nodibināti sakari starp Persiju un Ķīnu, bija daudz faktoru. Lielākā daļa tautu, kuras atradās starp tām, bija ļoti daudzskaitlīgas. Braucieni bija bieži, un ceļi tika uzturēti lieliskā stāvoklī. Turklāt daudzi transportlīdzekļi un iebraucamās vietas atvieglāja tirgotāju un

ceļotāju braucienus.¹⁰ Tā tas bija ilgi pirms postošajiem mongoļu iebrukumiem un postošajiem Tamerlāna reidiem, kuru dēļ šīs valstis nonāca panīkumā. Iedzīvotāju skaits bija pietiekami liels, lai izturētu gaidāmās smilšu vētras, kas vēlāk apraka daudzas skaistas pilsētas. Ķīnas budisti pastāvīgi devās uz Rietumiem, it īpaši uz Indiju, lai iegūtu senos slaveno reliģisko autoru darbus.¹¹ Daudzi notikumi pierāda, ka Ķīnas valdnieki bija tolerantī vai vienaldzīgi pret visām ticības mācībām, tāpēc valsts bija atvērta jaunām reliģijām.

Vai Konfūcijs nokopēja Daniēla reliģiju?

"Apmēram piecus gadsimtus pirms kristīgā laikmeta sākuma šķita, ka starp indoariāņiem, grieķiem un, protams, visiem domātājiem visā tā laika civilizētajā pasaulē bija liela uztraukums. Kad Buda kļuva populārs Indijā, Pitagors parādījās Grieķijā, Zoroastrs Persijā un Konfūcijs Ķīnā"¹²

Iepriekšējā nodaļā tika teikts, ka simt gadu laikā pēc pravieša Daniela nāves Persijā uzplauka zoroastrisms, budisms radās Indijā, bet konfuciānisms – Ķīnā.¹³ No Pitagora, kurš, iespējams, bija Zoroastra skolnieks, filozofija izplatījās Grieķijā. Ja rēķina pēc datumiem, kas nosaka Daniēla un Konfūcija dzīvi, tad laikā, kad nomira lielais pravietis, konfuciānisma dibinātājs bija apmēram četrpadsmit gadus vecs.

Starp Pitagora un Konfūcija filozofijas atsevišķajām daļām ir pārsteidzošas līdzības. Citāts no pazīstama autora darba parāda ciešu saikni starp budismu un konfuciānismu.

"Viņi runā par slaveno ķīniešu gudro, kas pazīstams kā "cēlais Fu". Jautāts, vai viņš ir budistu kalpotāju, viņš norādīja savu daoistu galvassegu. Jautāts, vai viņš ir daoists, viņš norādīja uz savām konfūciešu sandalēm. Beigās viņi jautāja, vai viņš ir konfūcietis, un viņš norādīja uz savu budistu šalli."¹⁴

Jūdi izkaisīti pa dažādām valstīm, un tādējādi aizraujošie Daniēla pareģojumi izplatījās visur. Tas pamudināja visas tautas sagaidīt lielā atjaunotāja atnākšanu. Gudrie, kas nāca no Austrumiem, lai pielūgtu Pestītāju siltē, bija saviļņoti arī par gaidāmā Pestītāja solījumiem. Pirmā gadsimta romiešu vēsturnieki Suetonijs un Tacits liecina par gaidāmo Mesijas ilgām visā pasaulē. Budas pareģojums par pravieti bija vēl viens šī Budas apstiprinājums: "Piecsimt gadus pēc manas nāves parādīsies Pravietis, kurš visu mācību pamatā liks Savas mācības. Kad Viņš nāks, ticiet Viņam un jūs saņemsit neskaitāmas svētības."¹⁵

Ir arī zināms, ka Konfūcijs, lielais ķīniešu nacionālās reliģijas dibinātājs, VI gadsimtā pirms mūsu ēras teica: "Rietumos dzims Svētais, kurš atgriezīs Ķīnā pazaudētās svētās zināšanas."¹⁶

Nevajadzētu domāt, ka Ķīnas imperators, kuru ieskauj lielākie savas karaļvalsts zinātnieki, pieņēma pārsteidzošu lēmumu - ļaut Ādamam uzcelt slaveno akmens stelu - tikai tāpēc, ka viņu ietekmēja to dienu kristiešu misionāri. Imperators un viņa zinātnieki labi zināja par apbrīnojamajiem notikumiem, kas pāršalca Austrumu baznīcas vēsturi, un kristietības izplatību Vidusāzijas tautu starpā.

Turklāt komentētāji pamatoti paziņo, ka tieši par Ķīnu tiek runāts slavenajā Jesajas pravietojumā, kas paredzēja to cilvēku atgriešanos, kuri nāca no Sinimas zemes (Jes. 49:12). Daudzi pētnieki secināja, ka pirmie ķīniešu kolonisti, kas apmetās Dzeltenās upes rietumu krastos, nāca no Eifratas līdzenumiem. Nav šaubu, ka lielie agrīnās Bībeles vēstures fakti bija zināmi austrumos jau senatnē. Starp Persiju un Ķīnu bija ciešas saites. Tieši tāpat, kā Mozus izveda izraēliešus no Ēģiptes, Tigras un Eifratas upju vietējie iedzīvotāji veica garu ceļojumu cauri Turkestānai līdz Vei upei Ķīnas ziemeļrietumos un uz šo reģionu veda daudzus Kaldeju civilizācijas elementus.¹⁸ Tiek uzskatīts, ka viņi no Babilonijas līdzenumiem pārņēma daudzus reliģiskus un astroloģiskus tradīcijas un rituālus, kurus pēc tam sāka praktizēt Ķīnā. Starp tiem bija svinības, kas veltītas septiņu dienu nedēļas periodam.¹⁹

Cik spēcīga un ilgstoša bija jūdu (kuri vairākkārt tika aizvesti gūstā uz austrumiem) ietekme Ķīnā pirms kristīgā laikmeta, jūs varat redzēt no šī citāta:

"Daudzi no izraēliešiem, kurus Dievs izkļiedināja starp tautām, ieskaitot tos, kuri atradās asīriešu un babiloniešu gūstā, devās uz Ķīnu, kur atradās valsts dienestā, ieņemot svarīgus militārus amatus. Daži no viņiem kļuva par provinču valdniekiem, ministriem, zinātniekiem un skolotājiem. Pērs Gaubila apgalvo, ka Karojošo valstu laikā - tas ir, 481.-221 .p.m.ē., - daudzi jūdi dzīvoja Ķīnā."²⁰

Tādējādi nav šaubu, ka Daniela laikos Ķīna bija pazīstama ar Vecās Derības reliģiju. Grāmatā "Pavasaris un rudens", kuru Konfūcijs sastādīja 481. gadā pirms mūsu ēras, "baltie svešinieki", kas bieži ieradās Ķīnā, tika pieminēti vairāk nekā vienu reizi. Saeki uzskata, ka tie varētu būt Mezopotāmijas līdzenumu iedzīvotāji. Savulaik spēcīgā Hanu dinastija (206. gads pirms mūsu ēras – 9.gadsimts mūsu ērā) savus iekarojumus atzīmēja tālu uz Rietumiem, uz Babilonijas līdzenumiem.²¹ Saskaņā ar kuru Toms, nodibinājis kristiešu draudzes Indijā, atveda Labās Vēstis uz Dzeltenās upes valsti.²² Apustulis Pāvils reiz teica, ka evaņģēlijs tika sludināts "līdz zemes galiem". Cik spēcīga kristietība bija Ķīnā, liecina Anti-Nikejas(pirms Nikejas koncila periods) tēva Amobja paziņojums, kas rakstīts apmēram 300. gadā, kur viņš ierindo ķīniešu tautu starp austrumu tautām, kuru starpā baznīca tika dibināta.²³ Jāatzīmē, ka Asīrijas baznīcas patriarhs Īzāks 411. gadā iecēla Ķīnas metropolītu. Metropolīti parasti bija līderi sešām līdz astoņām provinču baznīcu vadītājiem, no kuriem katrs savukārt bija līderis starp daudziem priesteriem. Tādējādi nav grūti saprast, ka kristietībai varētu būt tik liels skaitliskais pieaugums tikai tad, ja tā izplatītos Viduszemes valstībā vai Ķīnā senatnē.

Atgriežoties pie diskusijas par Vecās Derības mācību izplatību Ķīnā jau ilgi pirms Kristus dzimšanas, jāatzīmē, ka Vecās Derības mācības Ķīnā nonāca ne tikai caur Indiju, bet arī caur Turkešānu. Laikā, kad Veco Derību sāka pielāgoties pagānu reliģijām, karalis Dārijs, spējīgs persiešu valdnieks, iekaroja Baktriju. Šī bagātīgā un plaukstošā valstība atradās starp Persijas ziemeļaustrumiem un Oksusas upi (Amu-darja), un acīmredzot tur bija tūkstošiem pilsētu.²⁴ Dārijs nosūtīja savu karaspēku uz slaveno Turkešānas pilsētu Kotanu.²⁵ Tas bija galvenais tirdzniecības centrs starp Ķīnu un Baktriju. Turkešānas austrumu teritoriju starp Kotanu un Ķīnu okupēja neskaitāmas pilsētas, kas apraktas ceļojošās smiltīs. "Kur kopš seniem laikiem ir bijuši pārtikuši ciemati un bagātas kopienas," saka ķīniešu hronists, runājot par šo reģionu, "tagad neko nevar redzēt, izņemot plašo tuksnesi. Viss ir aprakts smiltīs."²⁶ Kopš kristīgā laikmeta sākuma ir pagājuši gadsimti, pirms šīs pilsētas sāka izzust.²⁷

Turkešānā ceļš uz Ķīnu vedis cauri daudzām pilsētām. Ceļotāju bija tik daudz, ka ceļošanai nevajadzēja meklēt biedrus. Ceļi bija tik lieliskā stāvoklī, ka braucieni no Kotanas uz Ķīnu varēja ilgt tikai četrpadsmit dienas.²⁸ Tādējādi jauna rietumos populāra reliģija, pateicoties ceļotājiem, varēja ātri izplatīties visos Austrumos.

Ja mēs novērtējam Konfūcija veiktās revolūcijas ietekmi uz nākamajām paaudzēm, tad to noteikti var uzskatīt par vienu no lielākajām revolūcijām vēsturē. Divas tūkstošgades laikā konfuciānisms saglabāja nenoliedzamu pārsvaru pār ķīniešu tautu. Pateicoties ceļotājiem, Konfūcijs labi pārzina sava laika aktuālos notikumus. Šis augstāko literāro talantu cilvēks bez pietiekamas tālredzības nespēja padarīt savu reliģiju spējīgu veiksmīgi konkurēt ar budismu, zoroastriānismu un hinduismu. Viņš atklāja, ka Ķīna ir nonākusi politiskā un reliģiskā haosā, un piešķīra savai zemei reliģiju un morāles standartus, kas pastāvēja gadsimtiem ilgi. Vēsturnieki uzskata, ka viņš uzmundrināja un izmantoja lielo reformāciju, kas tikko notika jūdaismā, un apzināti apvienojās jaunajā reliģiskajā sistēmā idejas, kas aizgūtas ne tikai no jūdaisma, bet arī no zoroastriānisma un budisma. Vissaprātīgāk šķiet pieņemt, ka Konfūcijs pamanīja iepriekšminētās lielās kustības un saskatīja iespēju piedāvāt kaut ko līdzīgu Ķīnai.

Padomājiet par to, cik lieliska bija reforma, kas notika jūdaismā Daniēla dienās! Pagāni bagātinājās ar Vecās Derības gudrību. Vēsturnieks Džordžs Raulinsons raksta: "Līdz ar vecās semītiskās pagānisma sadalīšanos attīstījās tā tiešais pretstats - tīrs garīgais monoteisms. Tas pats trieciens, kas satrieca babiloniešu reliģiju, noplēsa jūdaismam važas... Kīrs, ieņemdam Babilonu, nekavējoties atbrīvoja jūdu gūstekņus. Šis notikums kalpoja par sākumpunktu jūdu ticības un paražu izplatībai, kas spēcīgi ietekmēja pagānu pasauli."²⁹

Trīs jauno reliģiju dibinātāji - Zoroastrs, Buda un Konfūcijs - bija gatavi aizņemties daudz no senāka kulta nekā viņu pašu. Tomēr, lai izvairītos no apvainojumiem par nokopēšanu, viņi centās izveidot to tā, ka viņu pašu sistēma nav precīza oriģināla kopija. Konfūcijs, tāpat kā Buda un Zoroastrs, bija pietiekami izglītots par jauno gaismu, kas nāca no Rietumiem, lai izveidotu savu reliģisko sistēmu. Pamata patiesībai par Augstāko Dievību bija tik spēcīga ietekme uz zoroastriānismu, budismu un konfuciānismu, ka šo reliģisko sistēmu pamatā tika nodibināta viena galvenā dievība, kas dominēja visā, ko Vecā Derība mācīja gadsimtiem ilgi. Tas, kā arī mazo dievību gāšana nekavējoties izraisīja tautas masu labvēlību.

Ir arī skaidri pierādījumi tam, ka Vecās Derības mācības bija zināmas un atdarinātas visā Tālajos Austrumos. Stāsts par septiņām radīšanas dienām radīja dziļu iespaidu uz austrumu zemju iedzīvotājiem un stingri ienāca austrumu reliģiskajā dzīvē un paražās. Runājot par Vecās Derības pielūgšanas sistēmas plašo ietekmi, Tomass Makkaltijs raksta:

"Pēc Zend-Avestas teiktā, Ahurazda Dievs (dievišķotais Ādams vai Noa) Dievu radīja sešos dažādos laika intervālos, kas ir vienādi ar veselu gadu. Cilvēks, saskaņā ar Mozus stāstu, tika izveidots sestajā periodā. Etruski apgalvo, ka Dievs (Ādams vai Noa) pasauli radījis sešos tūkstošos gadu; cilvēks vien tika izveidots sestajā tūkstošgadē. Eusebijs piemin dažus senos dzejniekus, kuri septītajā dienā piešķīra augstāko svētuma pakāpi. Tā rīkojās Hesiods un Homērs, kā arī Kallimahus un Linijs. Porfīrijs saka, ka fenīcieši vienu dienu no septiņām veltīja savam dievam Kronosam (Ādams parādās Noā). Hellijs Aulijs apgalvo, ka daži pagānu filozofi tempļus apmeklēja tikai septītajā dienā. Lukiāns septīto dienu min kā brīvdienu. Senie arābi ievēroja Sabatu pirms Muhameda laikmeta. Septiņu dienu skaitīšanas metode valdīja arī indiāņu, ēģiptiešu, ķeltu, slāvu, grieķu un romiešu vidū. Josifs Flāvijš pamatoti paziņoja: "Nav nevienas grieķu vai barbaru pilsētas, nav nevienas nācijas, kur mūsu paraža nav sasniegusi atpūtu septītajā dienā!" Dions Kasijš izseko metodi, kā laika skaitīšana pa nedēļām tiek aprēķināta ēģiptiešiem, bet viņam to vajadzēja pateikt ēģiptiešu senajiem senčiem, kuri vienādi bija visas cilvēces senči. Antiohijas Teofilis apgalvo, ka septītā diena visur tika uzskatīta par svētu; un Filo (Grot, Gale) paziņo, ka septītajai dienai nevajadzētu būt šīs vai tās pilsētas svētkiem, bet gan vispasaules."³⁰

Interesantākais šajā citātā ir tas, ka septiņu dienu nedēļa kā laika aprēķināšanas veids tika atklāta ne tikai Indijā, bet arī ķeltu, slāvu, grieķu un romiešu vidū. Arī Homērs un Hesiods, kuri dzīvoja devītajā vai astotajā gadsimtā pirms Kristus dzimšanas, ticēja septītās dienas svētumam. Vecās Derības ietekme ne tikai Eiropas, bet arī austrumu zemēs bija tik spēcīga, ka pat tur noteica nedēļas laika ciklu.

Iepriekš tika pieminēts liels skaits jūdu, kas dzīvoja Ķīnā pēc 400. gada pirms mūsu ēras. Daudzus gadsimtus viņi septīto dienu uzskatīja par atpūtas dienu. Viens zinātnieks nesen veica pētījumu par nelielu jūdu atlikumu, kas joprojām dzīvo Ķīnā. Viņš saka: "Viņi ievēro Sabatu tikpat stingri, kā to dara jūdi Eiropā."³¹

Ja septītās dienas godināšana patiešām tika saglabāta seno kaldeju zemes iedzīvotāju vidū, kurus uzskata par ķīniešu senčiem, tad tas noteikti bija arī senajā Ķīnā. Izraksts no slavenā Konfūcija darba, kas uzrakstīts ap 500. gadu pirms mūsu ēras, ziņo sekojoši: "Senie cari šajā kulminācijas dienā (tas ir, septītajā) aizvēra savus vārtus, tirgotāji preces nepārveda, un kņazi nepārbaudīja savus īpašumus."³² Karls de Arless piebilst: "Tā bija īpaša atpūtas diena."³³ Tātad visi fakti apstiprina, ka Konfūciju tieši vai netieši ietekmēja Vecās Derības mācības kopumā un īpaši Daniēla atklāsmes.

Agrīno kristiešu pieaugums Ķīnā

Slavenās akmens steles celtniecības laikā misionāri, kas nesa Ādama apliecinājumu, jau strādāja visā Centrālāzijā un Ķīnā bija daudz baznīcu. Cik tālu šie evaņģēlisti ir izplatījuši zināšanas par Ādama dzimto sīriešu valodu, var saprast no šādiem Ernesta Renana vārdiem:

"Mēs redzam, cik nozīmīga loma sīriešu valodai ir Āzijā no trešā līdz devītajam gadsimtam mūsu ērā, pēc tam, kad tā kļuva par kristietības sludināšanas valodu. Tāpat kā grieķu valoda austrumu grieķiem un latīņu valoda rietumiem, sīriešu valoda kļuva par Augšzijas kristiešu un baznīcas valodu."³⁴

Pat šodien citās valstīs ir daudz tūkstošu ticīgo, kuru baznīcas ir cēlušās no asīriešu kopienām un turpina izmantot sīriešu valodu savos dievkalpojumos.

Politiskās, sociālās un komerciālās saites starp Ķīnu un Rietumu valstīm izveidojās gadsimtiem ilgi, pirms tās galvaspilsētas iedzīvotāji uzstādīja piemiņas steli. Apmēram simts divdesmit gadus pirms mūsu ēras. e. Ķīnas imperators nosūtīja oficiālu delegāciju izpētīt Rietumu karaļvalstis un uzdeva saviem sūtņiem uzņemt vietējos iedzīvotājus un valdniekus. Šī pētnieku grupa, atgriezusies, pastāstīja, kā tā gājusi cauri Baktrijai, Persijai, Partijai un Da-Čin (tas ir, pēc steles - Palestīnai, Ādama reliģijas valstij). Divus gadsimtus vēlāk apustuļu laikā ķīniešu komandieris sava imperatora uzvarošos pulkus virzīja caur Persiju uz Kaspijas jūras krastiem.³⁵

Ķīnas hronisti ziņo par Romas imperatora vēstniecību Ķīnas imperatora tiesā aptuveni 168. gadā m.ē. un apmēram simts gadus vēlāk - viena vai divas vēstniecības. Viņi arī raksta, ka pēc apmēram divsimt gadiem (381.g.) vairāk nekā sešdesmit "rietumu reģionu" valstis nosūtīja vēstniekus vai sūtīja nodevas Viduszemes valstij.³⁶

Ja ķīnieši tik tālu devās uz Rietumiem, nav pārsteidzoši, ka Saeki paziņo: "Būtu ļoti dīvaini, ja apņēmīgi Sīrijas kristieši, kas ir pilni ar patiesu misionāru centību, pēc sludināšanas Persijā otrā gadsimta vidū vai beigās neietu uz Ķīnu!"³⁷ Cits autoritatīvs rakstnieks uzskata, ka viņi apmetās uz dzīvi Ķīnā 508.gadā.³⁰ Tādējādi ir pietiekami daudz pierādījumu, lai secinātu, ka īstie ticīgie Āzijā dzīvoja vairākus gadsimtus pirms misionāra Ādama, kura biedri viņa baznīcai uzcēla monumentu.

Agrīnās kristietības mācība Ķīnā

Daudzi dokumenti un citi vēstures avoti ziņo par ticību, kuru Ādama dienās ir atzinusi Ķīnas austrumu draudze. Jau ir teikts par pravietojumu, ko runāja Jesaja, paredzot cilvēku pievēršanos šajā tālajā zemē. Tika sniegti pierādījumi, kas apstiprināja, ka laikposmā no 481. līdz 222. gadam daži jūdi ieņēma augstus militāros amatus, daži bija pat provinču valdnieki, valdības ministri, zinātnieki un skolotāji. Vecās Derības draudzes locekļi ķīniešiem mācīja baušļu patiesības un praviešu rakstus.

Tas ir vienkārši pārsteidzoši, kā Asīrijas baznīcai izdevās saglabāt ticības vienotību visos tās milzīgajos garīgajos īpašumos - Indijā, Tibetā, Turkestānā, Persijā un Ķīnā. Draudzes locekļi, kas pielūdza Dievu saskaņā ar Austrumu draudzes mācībām, bija ne tikai bija harmonijā savā starpā, atrodoties šajās dažādās valstīs, bet arī ar galveno centru Persijā. Pirmais, kam pētnieki pievērta uzmanību, bija tas, ka tā bija stingri evaņģēliska baznīca. Daudzi autori atzīmē viņas aktīvā misionāra darba apustulisko raksturu un Jaunās Derības ticības un paražu tīrību. Šie ticīgie pastāvīgi ir paziņojuši, ka viņi pieņem tikai Kristu, praviešu un apustuļu mācības. Sirsds vienkāršībā, bez jebkāda formālisma, viņi paveica savu grandiozo misionāru darbu.

Pozīcija, ko Ādams apliecināja par lielisko Austrumu draudzes organizāciju un tās statusa stiprumu Ķīnā. Uz steles Ādams tiek nosaukts par Ķīnas mācītāju un metropolītu.⁴⁰ Šis oficiālais nosaukums norāda, ka baznīcām, kuras viņš vadīja, bija jābūt daudzām un ļoti spēcīgām. Tālāk uzrakstā teikts, ka Ādams atzina tēvu tēvu - katolikosu, kurš strādāja Bagdādē.

Ķīnā Ādams un viņa līdzgaitnieki cīnījās pret poligāmiju. Prakse nosiet ķīniešu meiteņu pēdas bija nopietna misionāru problēma. Ķīniešu ticība mirušo gariem un viņu senču kults piespieda misionārus cīnīties pret spiritismu, maģiju un astroloģiju.

Divas valodas, kurās rakstīti uzraksti uz pieminekļa, - sīriešu un ķīniešu - varētu liecināt, ka aprūtinotā ķīniešu burtu sistēma pieļaus ceļu uz labāko - sīriešu piedāvāto alfabētisko metodi. Bet ortogrāfiskā pareizrakstība pat tagad paliek spītīgā pretestībā visiem mēģinājumiem vienkāršot ķīniešu valodu.

Ādama rīcībā bija plaša kristīgā literatūra. Saeki sīki uzskaita trīsdesmit piecu grāmatu nosaukumus, kas tika atklāti alā 1908. gadā Ķīnas ziemeļrietumos. Daži manuskripti bija veseli darbi, citi bija tikai fragmenti. Austrumu baznīca visu šo literatūru izplatīja ķīniešiem. Saeki raksta: "Šie cilvēki izmantoja Apustulisko ticības apliecību ķīniešu valodā, kā arī ļoti skaistas himnas kristībām. Viņiem bija grāmata par Mesijas zemes dzīvi un grāmata par krustā sišanas mācību. Vārdu sakot, viņiem bija visa aktīvai draudzei nepieciešamā literatūra. Viņu priekšgājēji astotajā gadsimtā bija pietiekami ietekmīgi, lai Čanganas apkārtnē uzceltu pieminekli."⁴¹

No Ādama līdz mongoļu imperatoram

No Tangu dinastijas līdz mongoļu iekarošanai pabeigšanai pagāja apmēram pieci simti gadu. Austrumu baznīcas attīstība Dzeltenās upes krastos šajā periodā turpinājās kalpotāju rakstura, kristīgās literatūras, kristiešu dzīves, pastāvīgās kopienu aktivitātes un kalpošanas dēļ, ko viņa veica šai tautai.

Kalpotāji, kas noveda Austrumu baznīcu līdz uzvarai, sastāvēja no augstas morāles un izglītotiem cilvēkiem. Viņi atklāja, ka seno ķīniešu reliģijas - konfūcisms un daoisms - ir cieši iesakņojušās vietējo iedzīvotāju vidū. Konfūcija atbalstīja poligāmiju.⁴² Turklāt viņš praktizēja spiritismu un uzskatīja, ka viņu pavada valdnieka Džou gars.⁴³ Budisti bija elku pielūdzēji, kas pielūdza Budas attēlus.⁴⁴ Viņi biedēja cilvēkus gan ar savām mācībām, gan ar šausmīgajām gleznām un statujām, kas tika uzstādīti viņu tempļos.⁴⁵ Turklāt viņi stāstīja par budistu paradīzes miesīgajiem priekiem. Tomēr pat saskaroties ar tik spēcīgām pagānu reliģijām, asīriešu baznīca pieauga un uzplauka.

Budisms Ķīnā bija skarbs. Viņš neatstāja vietu Glābējam un līdz kristīgās mācības par izpirkšanu pieņemšanai kopumā izraisīja cilvēkos riebumu. Šīs tumsas laikā Ādams un viņa līdzgaitnieki garīdzniekiem mācīja vismierinošāko un neapgāzamāko patiesību. Viņi izaudzināja tāda paša veida garīdzniekus, kas grieķu un romiešu kultūru Mezopotāmijā atnesa arābiem, kuri savukārt to aiznesa uz Rietumiem.

Sīrijas kristiešu mācības ir uzrakstītas sīriešu valodā uz ķīniešu monumenta: "1092. gadā pēc Grieķijas laika (1092 - 311 = 781 g.m.ē.) mans kungs Jazedbozids, karaliskās pilsētas priesteris un Čanganas bīskaps, mirušā Milisa dēls, priesteris no Balkā, Toharistānas pilsētas, viņi uzcēla šo pieminekli, kur bija uzrakstīts Viņa, mūsu Pestītāja, likums un mūsu priekšteču norādījumi Ķīnas valdniekiem."⁴⁶

Tomēr nevajadzētu domāt, ka kristīgās baznīcas izaugsme notika netraucēti. Bieži misionāri saskārās ar stingru opozīciju. Pēc viena no Tangu dinastijas dižo imperatoru nāves neilgu laiku troni vispirms okupēja viens, bet pēc tam cits ne tik cēls tā pārstāvis. Viens no viņiem atbalstīja budismu. Budisti izmantoja šo iespēju un iebilda pret kristīgo reliģiju. Saskaņā ar citu likumu daoistu zinātnieki imperatora aizgādībā izsmēja un apmeloja kristietību.

Visām Rietumu reliģijām sākās sīvas vajāšanas kopš 845.gada. Daži uzskata, ka tieši tajā pārbaudes stundā ticīgie paslēpa slaveno steli zemē, jo viņi baidījās par monumenta drošību. Vajāšanu laiks nāca postošās ietekmes dēļ, ko konfūciānisma un daoisma sekotāji apzināti uzspieda imperatoram. "Neskatoties uz to, šķiet, ka kristietība nav daudz cietusi," atzīmē Mingans, "kopš senā nozīmīgā laikmeta laikmeta paziņojuma katolikosa Teodosija (rakstīts ap 852.–858.g.) joprojām atsaucas uz Samarkandas, Indijas un Ķīnas metropolītiem."⁴⁷

Interesanti atzīmēt, ka šo vajāšanu uzsāka viens no pēdējiem Tangas imperatoriem. Dinastija tuvojās tās krišanai. Tad sekoja anarhijas un haosa gadi, kad septiņas dažādas dinastijas valdīja viena pēc otras.

Pateicoties Ķīnas valdības atbalstošajai attieksmei kristietības izplatīšanās sākumā, galvaspilsētā tika uzceltas vairākas lieliskas baznīcas. Turklāt valdnieki deva pavēles līdzdarboties vienādu tempļu celtniecību visās provincēs, kas tomēr nenozīmēja baznīcas un valsts savienību. Sākot no 1020. gada, visā Eiropā izplatījās aizraujoši stāsti par lielo kristiešu karali no tatāru ciltīm, kas sludina kristietību, kura vārds bija Joans prezbiteris. Un apmēram 1009. gadā galvaspilsētas

metropolīts, kas atrodas Persijas ziemeļrietumu provincē, nosūtīja Bagdādes katolikosam ziņas, ka divsimt tūkstoši turku un mongoļu pievērsās kristietībai.⁴⁸ Šajos dokumentos nav grūti saskatīt austrumu baznīcas stiprumu vienpadsmitajā gadsimtā. Dens Milmans atzīmēja: "Kristietības esamību Ķīnā starp septīto un trīspadsmito gadsimtu nenoliedzami pierāda ķīniešu, arābu, Sīrijas un latīņu liecības. Starp tām nav pretrunu."⁴⁹

22.Nodaļa Markos no Pekinas

*Šie vēsturiskie fakti ir pietiekami, lai pierādītu sakarus, kas savieno Ķīnu un Romas Austrumus, un to, ka senajai Ķīnai bija sauszemes sakari ar Vidusjūras valstīm un Indiju. Maršruts varētu šķērsot Kotanas un Turkestānu līdz Indijas ziemeļiem, Afganistānu utt. Būtu ļoti dīvaini, ja, sasniedzot Persiju ap otrā gadsimta vidu vai beigām, drosmīgie Sīrijas kristiešu misionāri centībā neietu uz Ķīnu."*¹

Izcila personība kristietības izplatīšanai Ķīnā bija Markos. No pilnīgas neatpazīstamības šis jauneklis nokļuva austrumu baznīcas galvenā vadītāja amatā.

Vēsturniekiem ir maz informācijas par kristietības pieaugumu Ķīnā trīs gadsimtu vētrainajos karos, daudzo dinastiju izmaiņām starp Tangas imperatoru krišanu un mongoļu valdnieku valdīšanu (1204.g. m.ē.). Lai atrastu pierādījumus par šo laika periodu, jums jāatsaucas uz Bagdādes draudzes vadības dokumentiem vai uz Vidusāzijas, kā arī valstu, kas robežojas ar Ķīnu, vēsturiskajiem dokumentiem.

Sākoties tatāru kundzībai šajās vietās, situācija nomainījās. Kolosālās pārvērtības, kas pavadīja Āzijas un Austrumeiropas mongoļu iekarojumus, parādīja pasaulei neticamos austrumu baznīcas sasniegumus Ķīnā un Āzijā. Čingishans apvienoja austrumu tautas un vienlaikus pavēra ceļu to tuvināšanai ar Eiropas civilizāciju.²

Čingishana un viņa dēla Ogodaja (Ugedei) panākumi, draudzība ar Austrumu baznīcu kļuva par neatņemamu Āzijas vēstures sastāvdaļu. Triju Ogodaja Mangs, Kubilajs (Kublai) un Kulagu brāļadēlu - arī imperatoru un iekarotāju - dzīve ir cieši saistīta ar baznīcas vēstures triumfa periodu Ķīnā. Imperators Mangs un viņa tēvs Tulijs (Tolui) pabeidza Ķīnas iekarošanu. Kublajs, kurš kļuva par Mangu pēcteci, skitu pasaules galvaspilsēta no senču ligzdas Sibīrijā pārcēlās uz Pekinu, ko tajās dienās sauca par Hanbaliku. Kad Kubilajs uzkāpa mongoļu pasaules tronī, viņš iecēla savu brāli Hulagu par neatkarīgu imperatora vietnieku (teritoriju, kas robežojas ar Eiropu, valdnieku) un piešķīra viņam pili Persijā. Saksijas princis Frīdrihs Luteram sniedza ne mazāk atbalstu kā Tulija uzvarošā komandiera trīs dēli Asīrijas katolikosam Bagdādē un viņa draudzei Indijā, Āzijā un Ķīnā. Imperatora Mangu kristīgā pārlicība ir skaidri izteikta ar viena mūsdienu autora vārdiem: "... Jēzus reliģijas sekotājs un aizstāvis."³ Mangs bija laipns pret kristiešiem, musulmaņiem un budistiem, taču viņš bija īpaši uzmanīgs, lai piesaistītu austrumu kristiešus savai valstij, jo viņš uzskatīja, ka viņu medicīniskās zināšanas un lielās biznesa spējas ir ļoti vērtīgas.⁴

Vācijas, Francijas un Anglijas karaļi, tāpat kā pāvests, baidījās no mongoļu valdnieku uzvarošo armiju atgriešanās. Viņi cerēja uz Asīrijas baznīcas ietekmi Āzijas karaļvalstīs. Daudzi vēstnieki veica aktīvas sarunas starp Angliju, Franciju, Vāciju un pāvestu un Mangu, Kubilaju un Hulagu galmiem. Rietumu valdnieki cerēja atgūt Palestīnu un Jeruzalemi no ienīstiem musulmaņiem ar imperatora Kubilaja-Hana no Pekinas un viņa brāļa Hulaga, Persijas viceimperatora atbalstu. Sarunās par šo tēmu ar Kubilajs-Hans, kam bija simpātijas pret Rietumiem, divi jauni kalpotāji, kuri bija devušies no Pekinas uz Bagdādi, varēja dot lielu labumu. Viņi labi pārzināja mongoļu un ķīniešu valodas, kā arī savas dzimtenes cilvēkus un paražas.

Šeit derēs sīki aprakstīt šo divu jauno garīdznieku vēsturi, kuri 1284. gadā veica slaveno ceļojumu no Pekinas uz Persiju, dodoties ceļā uz Jeruzalemi. Tas ir vienkārši pārsteidzoši, cik daudz lielu kopienu, kas pieder austrumu baznīcām, tās sagaidīja dažādās pilsētās ilgā ceļojumā pa kalniem, tuksnešiem un līdzenumiem. Interesanti atzīmēt, ka, lai arī abi jaunie vīrieši bija uiguri, viņi bija Kubilaja-Hana mongoļu impērijas pavalstnieki. Zem viņa aizsardzības un, iespējams, pēc imperatora lūguma, viņi devās no Ķīnas uz dievkalpojumu Jeruzalemē.⁵

Šie divi jaunie mācītāji - Markos un Sauma - ieradās Persijā. Viņus sagaidīja ne tikai asīriešu baznīcas līderis un visa šīs karalistes vecākā garīdzniecība, bet arī Hulagu karaļa galma pavalstnieki. Kaut arī šī imperatora pils atradās Persijā, galminieki noteikti zināja mongoļu un ķīniešu valodu. Viņi ar prieku redzēja šīs divas imperatora Kubilaja-Hana protežē, jo viņi runāja mongoļu, ķīniešu un persiešu valodā.

Jauno kalpotāju īsā agrīnā vēsture

Manuskriptu, kurā stāstīts par Sumas un Markosa ceļojumu, sākotnēji tika uzrakstīts persiešu valodā, bet saīsināto sīriešu tekstu, pateicoties kuram šis stāsts kļuva plaši pazīstams, uzrakstīja nezināms autors. Zinātnieki ir pateicīgi Romas katoļu priesterim Pāvelam Bedjanam par Sīrijas teksta manuskriptu. No oriģināla tika veikts tulkojums angļu valodā, kur vispārīgie termini tika lietoti ar konkrēto reliģisko nokrāsu. Stāsts tiek pasniegts no to cilvēku stāvokļa, kuru rokās tas nonāca. Tāpēc, satiekoties ar terminiem "mūks" vai "bīskaps", vajadzētu būt uzmanīgiem. Šo divu jauniešu no Ķīnas agrīnā vēsture atspoguļo austrumu baznīcas izaugsmi un stāvokli tajā laikā.

Sauma, kuru vēlāk sauca par Rabbans Sauma (nosaukums "rabban" atbilda pārvaldnieka statusam), bija turīga asīriešu kristieša dēls, kurš ieņēma svarīgu vietu Pekinas baznīcā. Zēns ieguva izcilu izglītību un zināja savas baznīcas vēsturi. Jaunībā viņš bija saderinājies ar vietējo meiteni. Viņa tēvs nodrošināja viņam Pekinas galvenās baznīcas ēkas pārvaldnieka amatu. Tomēr divdesmit gadu vecumā viņš atteicās precēties, jo nolēma sevi veltīt tikai reliģiskajai izglītībai. Viņš atstāja savu dzimto pilsētu un devās uz vientuļu vietu, kas dienas gājuma attālumā atradās uz rietumiem no galvaspilsētas. Pēc kāda laika viņu iecēla kalpot Pekinas metropolīts Mar Georgs. Viņa slava drīz izplatījās, un cilvēki nāca no tālienes, lai klausītos viņa dievkalpojumus.

Aptuveni tajā pašā laikā parādījās vēl viens spilgts jauniešs, kurš dzīvoja dažu dienu gājuma attālumā. Viņa vārds bija Markos. Viņš bija arī asīriešu kristietis, kura tēvs ieņēma arhidiakona amatu savā dzimtajā pilsētā. Markos atteicās no pasaules un veltīja evaņģēlija izplatīšanai šajos drūmajos un nemierīgajos laikos. Viņš pievienojās Saumam, par kuru viņš jau bija daudz dzirdējis. Sauma centās pārliecināt viņu atgriezties pie vecākiem, taču viņam tas neizdevās, un Marko tika iesvētīts kalpošanai no Mar Nestoriojs, Pekinas metropolītu tajā laikā.

Viņi abi, pretēji vecāku un draugu lūgumiem palikt dzimtenē, nolēma doties uz Jeruzalemi. Viņi pārdeva visu savu īpašumu un devās prom kopā ar tirdzniecības karavānu, kas kursēja starp Ķīnu un rietumu zemēm. Metropolīts no Ķīnas ziemeļu lielpilsētas Pekinas, protams, sniedza viņiem ieteikumu vēstules saviem brāļiem, kurus ceļotāji varēja satikt savā ceļā. Kad viņi sasniedza Košangu, Markosa dzimto pilsētu, viņi tika uzņemti ar lielu prieku. To vietu tatāru kņazi dzirdēja par viņu ierašanos. Viņi mēģināja pārliecināt abus misionārus palikt dzimtenē, bet viņi tomēr nepalika. Tad tatāru kņazi viņiem iedeva zirgus, paklājus, drēbes, naudu un apgādāja ar provīziju šim garajam ceļojumam.⁶

Pirmā pilsēta, kuru jaunieši sasniedza savā ceļojumā uz rietumiem, bija Dunhuanga, kas senatnē kalpoja par vārtiem starp Ķīnu un Turkestānu. Šī vieta ir slavēta ar tūkstošiem Budas alu.⁷ Tad tā bija nozīmīga pilsēta Tangutas valstībā, kas, pēc mūsdienu autoru domām, aptvēra mūsdienu Gan-su provinces teritoriju. Šajā valstībā bija daudz asīriešu kristiešu. Brāļi Dunhuangā, kur, pēc Marko Polo teiktā, bija trīs lielas baznīcas, dzirdējuši par jauniešu ierašanos, devās uz svinīgu tikšanos, lai sirsnīgi sveicinātu viesus un izteiktu dziļu cieņu.

No šejienes, pēc divu mēnešu ceļojuma pa Turkestānas austrumu tuksneša smiltīm, Sauma un Markos devās uz Kotanu, kas slavena ar nefrīta ražošanu. Kādreiz krāšņās šī reģiona pilsētas bija klātas ar ceļojošām smiltīm.⁸

Tomēr tajos laikos apgabals bija labi apdzīvots un plaukstošs centrs. Kotanā dzīvoja visu šīs provinces asīriešu baznīcu vadītājs, un jaunieši varēja būt pārliecināti, ka viņus sagaida cienīga uzņemšana. Tajā laikā starp cilts vadītāju un lielo Hanu notika karš, pret kuru viņš sacēlās, tāpēc abi ceļotāji bija spiesti uzturēties Kotanā sešus mēnešus.

Sākot no Kotanas, šie misionāri devās uz ziemeļrietumiem uz Kašgaru. Marko Polo, kurš pa šo ceļu devās tikai dažus gadus iepriekš, bet pretējā virzienā, rakstīja: "Valstī ir daudz nestoriešu (asīriešu) kristiešu, kuriem ir savas draudzes. Vietējie iedzīvotāji runā īpašā valodā, un valsts teritorija ir vienāda ar piecām gājuma dienām."⁹ Kašgara bija svarīgs centrs. Šeit beidzās daudzi karavānu maršruti no austrumiem uz rietumiem. Teritorija bija ļoti auglīga, un tirgotāju un zemnieku dzīvoja pārpilnībā.¹⁰

Pēc Kašgaras apmeklējuma drosmīgi teoloģijas dievvārdu-studenti devās cauri augstajiem Pamīru kalniem un ieradās Khurasanā, Persijas ziemeļaustrumu provincē, kur nokļuva pēc lielām grūtībām, nonākot garīga un fiziska izsīkuma stāvoklī. Bet Sauma un Markos bija mierīgi, jo Dievs viņus atbrīvoja no visām nepatīkšanām, pasargāja tos no laupītājiem un zagļiem un nepieļāva, ka ar viņiem notiktu kāda nelaime.¹¹

Viņi ieradās militārajā nometnē, vietā, kuru sauca par Talasu. Cars Kaidis (Hajdu Hans), viena no Čingishana vecākajiem dēliem, kurš nekad neatzina, ka viņa vectēvam nav piešķirta augstākā imperatora vara. Šajā laikā viņš karoja ar ķeizaru Kubilaja-Hanu, kura sākums bija konflikts par mantojumu. Ceļotāji devās uz caru Kaidu; un, dodot viņam savu svētību, viņi lūdza rakstisku atļauju doties caur viņa valsti.

Pēc tam viņi devās uz vienu no asīriešu baznīcas garīgo mācību centriem, kas atrodas netālu no lielās Tus pilsētas, Khurasanas galvaspilsētas, kur viņus viesmīlīgi uzņēma draudzes provinces vadītājs un viņa palīgi garīdznieki. Viņi, tāpat kā apustulis Pāvils, kurš ieradās Romā, šeit "pateicās Dievam, un viņam radās drosme" (Apustuļu darbi 28:15).

Kalpotāji satiek katolikosu

Jaunieši gatavojās doties tālāk uz Persijas ziemeļrietumiem, lai no turienes nokļūtu galvaspilsētā Bagdādē, kur atradās austrumu baznīcas katolikoss Mar Denha. Tomēr viņi tikās ar patriarhu Maragā - pilsētā, kuru Hulagu padarīja par provinces galvaspilsētu. Ieraudzījuši viņu, viņi bija sajūsmā, nokrita zemē viņa priekšā un raudāja. Tā Sauma un Markos parādīja cieņu austrumu baznīcas augstajam katolikosam. Tās locekļi kopā ar jakovītiem pārsniedza grieķu un latīņu baznīcu atbalstītāju skaitu.¹² Katolikoss bija pārsteigts, kad uzzināja, ka ceļotāji ierodas no lielā cara Kubilaja-Hana. Viņi teica, ka viņi ieradās saņemt svētību no tēvu tēva, no garīdzniekiem un svētajiem cilvēkiem šajā pasaules malā. Un, ja Dievs viņiem izrādīs žēlsirdību un padarīs viņu ceļu veiksmīgu, viņi dosies uz Jeruzalemi.¹³ Patriarhs tika aizkustināts līdz asarām un uzmundrināja jauniešus.

Tā kā viņi labi pārzināja lielā cara pilsētu un varēja runāt mongoļu valodā, patriarhs lūdza viņus doties pie rietumu imperatora, kurš bija rietumu mongoļu valdījumu vice-imperators, lai palūgtu valdnieku apstiprināt Mar Denha ievēlēšanu, kuru rietumu garīdznieki ievēlēja viņu par katolikosu. Šī misija bija veiksmīga. Tajā laikā Persijas tronī bija Abags Hanāns, Hulagu dēls un pēctecis, Čingishana mazdēls. Kad viņi ieradās viņa nometnē un tika iepazīstināti ar viņu, viņš tos laipni pieņēma un pavēlēja viņa valstības cēlājiem cilvēkiem izpildīt viņu lūgumu pēc patriarha Mar Denha un dot viņiem rakstiskus norādījumus, lai apstiprinātu viņu lūgto.

Kad Sauma un Markos atgriezās, katolikoss viņus informēja, ka tagad nav īstais laiks doties uz Jeruzalemi, jo ceļi bija briesmu pilni. Viņš ziņoja par briesmīgām ziņām par Pekinas provinces baznīcas vadītāja nāvi un sacīja, ka nolēmis ordinēt Markosu par Ķīnas metropolītu un iecelt savu

biedru Saumu vadīt draudzes rietumos. Viņi abi mēģināja noraidīt šos priekšlikumus, bet, redzēdami, ka patriarhs nevēlas pieņemt viņu atteikumu, viņi sacīja: "Lai ir mūsu Debesu Tēva griba". Tad katolikoss viņiem uzrakstīja ieteikuma vēstuli, jo viņi plānoja apmeklēt slavenos Rietumu garīgos centrus, kas saistīti ar Asīrijas baznīcu.

Neskatoties uz to, ka Markos bija cittautietis, viņš tika labi uzņemts un cienīts visur, kur ticīgie ievēroja Bībeles patiesības, kas kopīgas austrumu draudzei. Ne pēdējā vieta starp asīriešu kristiešu mācībām bija Sabata ievērošana. Tā kā Ķīnas kristieši Markos dzimtenē septīto dienu ievēroja ar Dieva pavēli, kā norādīts vienā no iepriekšējām nodaļām, tas kļuva par kopsaucēju, kas apvieno viduslaiku baznīcas locekļus Āzijā.¹⁴

Jaunajiem aktīvajiem mācītājiem bija liela atbildība. Drīz pēc viņu iecelšanas jaunajos amatos Mar Denha nomira. Romā bija labi saprotams, ka Persijas vice-imperators un augstākais imperators Kubilaja-Hana bija īpaši iecienījuši Markosu. Pēc savstarpējām sarunām viņi nolēma Markosu ievēlēt par katolikosu. To apstiprināja cars Abags Hanāns, kas sūtīja lielas dāvanas jaunajam katolikosam, apstiprināja viņa ievēlēšanu un palīdzēja palielināt atbalstu, evaņģēlija darbam un palielinot draudzes mācību centru skaitu. Neilgi pēc tam pats Abags Hanāns nomira.

Pēc viņa tronī uzkāpa Abaga Hanāna brālis Ahmads (Tekuders). Viņam nebija pietiekamas izglītības un gudrības, un viņš vajāja kristiešus, jo agrāk viņš bija saistīts ar musulmaņiem. Tomēr viņa valdīšana ilga ne vairāk kā divus gadus. Tad troni ieņēma Abaga Hanānas dēls Arguns. Jauno vārdu Markos, kas tika saņemts pēc iesvētīšanas jaunā amatā, bija Jabalahs. Dievs viņu svētīja ar labu veselību, un dzīves laikā viņš ieraudzīja sešus dažādus vice-carus uz imperatora troni Rietumu Persijā. Atstājot malā daudzās Markosa dzīves epizodes, mēs atzīmējam galveno: baznīcas, kas bija paveicis lielu darbu vēl pirms Markos (Jabalahs) kļūšanas par patriarhu, visdziļākā uzticība palika nemainīga. Tādējādi Sauma un Markos stāsts parāda tik plaši izplatītās Austrumu baznīcas diženumu, spēku un ietekmi.

Marko Polo un asīriešu kristieši

Tajā pašā gadsimtā, kad Markos un Sauma devās no Ķīnas uz Persiju, tika aprakstīti vēl pieci ceļojumi. Pateicoties šīm piezīmēm, mums ir pārsteidzoši mongoļu pasaules apraksti no Vidusjūras līdz Klusajam okeānam, no Sibīrijas līdz Indijas okeānam. Vislielāko interesi rada braucieni, ko veica itālis Marko Polo no Venēcijas, dedzīgs katolīcticīgs. Viņa reliģiskā audzināšana izpaudās tā, kā viņš aprakstīja notikumus:

"Mosula ir liela province, kurā dzīvo daudzas tautas, dažas no tām pielūdz Muhamedu un tiek saukti par arābiem. Citi atzīst kristīgo ticību, bet ne saskaņā ar (romiešu) baznīcas kanoniem, no kuriem viņi lielākoties ir atkāpušies. Šos cilvēkus sauc par nestoriešiem, jakovītiem un armēņiem. Viņiem ir patriarhs, kuru viņi sauc par katolikosu. Šis patriarhs ieceļ arhibīskapus, bīskapus un abatus. Bet viņš tos nosūta uz visām Indijas zemēm, uz Baudas (Bagdāde) un uz Katai (Ķīna) - tieši tāpat kā pāvests to dara Latīņu valstīs."¹⁵

Kad Joans de Plano-Karpini un Viljams no Rubrukas devās pie tatāru imperatoriem, galvaspilsēta joprojām atradās Karakumā, Sibīrijā, starp Āzijas līdzenumu ceļojošām ciltīm. Marko Polo ceļojums viņu atveda uz jauno mongoļu galvaspilsētu Pekinu imperatora Kubilaja valdīšanas laikā. Toreizējā Pekinas apraksts ved Manuelu Komrofu:

"Pirms Marko Polo ierašanās jau tika uzcelti divi tehnikas brīnumi. Pirmais ir Lielais Ķīnas mūris, otrais ir Lielais (Imperiālais) kanāls, kura otro pusi (gandrīz tūkstoš kilometru) pabeidza Kubilajs-Hans. Šis kanāls ved no Pekinas uz Kantonu (Guandžou) un līdz šai dienai joprojām ir garākais cilvēka veidotais ūdens ceļš. Zemes komunikācija, izmantojot pasta stacijas, ir attīstīta augstā līmenī, un to sīki aprakstījis Marko Polo. Runājot par dažādajām mākslām, Ķīna daudz aspektos jau ir sasniegusi pilnību. Krāsošana, gravēšana, bronzas liešana, tēlniecība, arhitektūra un porcelāna ražošana bija labi attīstīta. Arī literatūra tika augstu novērtēta. Šeit papīrs tika izgudrots 105.gadā, un kopš 932.gada grāmatas tika iespiestas ar koka blokiem. Apmēram piecdesmit gadus

vēlāk imperatora personīgā uzraudzībā tika iespiesta liela enciklopēdija, kas sastāvēja no tūkstošiem dažādu sadaļu. Marko Polo varēja atrast grāmatas par politiku, ekonomiku, filozofiju, reliģiju, militārajām lietām, lauksaimniecību, glezniecību, mūziku un citām mākslām.

Drukas burtu salikšana pirmo reizi parādījās Ķīnā izgatavojot tos no porcelāna, kas apdedzināti krāsni jau 1043 gadā, un daudzās impērijas daļās tika izmantota papīra nauda, kas ļoti pārsteidza Marko Polo. Mehānisko izgudrojumu netrūka. Uz tiltiem tika uzstādīts ūdens pulkstenis, pastāvīgi tika izmantoti astronomiskie instrumenti, raktuvēs tika iegūts metāls un ogles, no jūras ūdens tika iegūts sāls. Tieši šajā neparastajā pasaulē ieceļoja Marko Polo, zinātkārs jauneklis, divdesmit viena gada vecs.¹⁶ Kad Marko Polo, toreiz vēl deviņpadsmit gadus vecs zēns, devās ceļojumā ar savu tēvu un tēvoci, viņš būtībā devās pa to pašu ceļu no rietumiem uz austrumiem, pa kuriem Markos un Sauma devās no austrumiem uz rietumiem. Viņš arī pamanīja, cik spēcīga austrumu baznīca bija Jarkānā (Jarkenda), kas atrodas Turkestānas rietumu daļā: "Jarkāna ir piecas dienas ilga gājuma province. Iedzīvotāji ievēro Muhameda likumu, bet ir arī nestoriešu un jakovītu kristieši."¹⁷

Nokļūvis Tangutā, vienā no Saumas pieminētajām vietām, Marko Polo pamanīja asīriešu kristiešu esamību¹⁸ un arī atrada viņus Dunhuangā, pilsētā, kuru viņš sauc par Čingintala.¹⁹ Papildus šīm pilsētām viņš redzēja vēl desmit citas vietas, kur apmetās, ceļodams pa impēriju. Raksturojot pilsētu, kuru mūsdienās dēvē par Sudžou, viņš saka: "Pēc šīm desmit dienām jūs nonākat citā provincē, kuras nosaukums ir Suktura." Viņš norāda, ka daži no šīs vietas iedzīvotājiem bija kristieši, bet citi bija elku pielūdzēji.²⁰ Tad ceļotājs devās uz Kapihionas pilsētu (tagad Gandžou). "Šajā vietā," viņš rakstīja, "kristiešiem ir trīs lielas skaistas baznīcas."²¹

Sākot no Kapihionas viņš devās tālāk uz austrumiem uz Jangui caristi ar tāda paša nosaukuma galvaspilsētu, kas acīmredzot tagad ir Liandzhou pilsēta.

Marko Polo liecināja: "Šī ir viena no vairākām caristēm, kas veido lielo Tangutas provinci. Tautu veido nestoriešu kristieši, elku pielūdzēji un Muhameda sekotāji."²² Marco Polo tūlīt piemin citu pilsētu, kas atrodas uz dienvidiem no Lianzhou - acīmredzot mūsdienu Iningas pilsētu, kuru ceļotājs piemin kā asīrijas kristiešu pilsētu.

Turpinot uz austrumiem no Lianzhou, Marko Polo ieradās provincē, kuras galvaspilsēta bija Kalačana. Viņš slavē šo reģionu ar daudzām pilsētām un ciemiem, kur ir skaistas baznīcas, kas pieder Asīrijas kristiešiem.²³ No turienes viņš turpināja austrumu virzienā, līdz nonāca kristiešu pārvaldītajā Sendukas provincē. Par šo provinci viņš saka:

"Provinces cars ir cēlies no Joana prezbiteru pēcnācējiem, viņa vārds ir Georgs. Viņš valda zemi lielā Hana vārdā, bet ne visu, bet tikai vienu daļu, kas bija vecākajam Joanam. Es varu jums pastāstīt par vietējo paražu: šie cari - Joana prezbitera pēcnācēji - vienmēr apprecas vai nu ar lielā Hana meitām, vai citām viņa ģimenes princesēm... Šeit esošajās provincēs valda kristieši."²⁴

Šekspīrs rakstīja par Kataju, nākamo caristi, kur devās Marko Polo un viņa pavadoņi. Gadsimtiem ilgi Ķīnu rietumos sauca par Kataju. Lielais cars drīz pamanīja Marko Polo spējas un pieņēma viņu dienestā. Šajā statusā viņš veica daudzus ceļojumus pa visu caristi un veica daudzus ierakstus par daudzajām pilsētām un ciemiem, kuros viņš atklāja nestoriešu kristiešu.²⁵

Būdams imperatora Kubilaja-Hana ierēdnis, viņš devās uz Ķīnas dienvidrietumiem un pamanīja asīriešu kristiešus Juņnaņa-fu pilsētā, Juņanas provinces galvaspilsētā.²⁶ Jandžou pilsētai tika pakļautas divdesmit septiņas turīgas pilsētas un trīs baznīcu ēkas, kurai par pagaidu valdnieku iecēla Marko Polo.²⁷

Tātad ir izcili liecinieki, kuri savām acīm redzēja plaukstošās kristiešu baznīcas Ķīnas impērijā laikposmā no 600 līdz 1300 gadiem. Tagad šo baznīcu tur nav. Kas ir noticis kopš tā laika? Vēl viens straujš pagrieziens Āzijas un Eiropas vēsturē: turki gāza mongoļus un nodibināja savu kundzību.

Tamerlāna paaugstināšana

Protams, rodas jautājums: kas notika ar plaši izplatīto kristietību austrumos, kas ir austrumu baznīcas varonīgo centienu auglis? Atbilde jāmeklē vēsturē, kas saistīta ar Tamerlānu (Timuru), jezuītiem un tuksneša ceļojošām smiltīm.

Tamerlāns (1333.-1405.g.m.ē.) kļuva par vienu no lielākajiem pasaules iekarotājiem.²⁸ Salīdzinot Čingishanu ar Tamerlānu, daudzi slaveni autori uzreiz kapitulē. Čingishans iekaroja lielāko daļu Austrumeiropas un visu Āziju, izņemot Indijas dienvidu daļu. Vēsturnieki uzskata: ja austrumu kristiešu baznīca neietekmētu Čingishana pēctečus, kas saudzēja dažas kristīgās tautas, šodien viņi visi runātu mongoļu valodā. Tamerlānam piederēja visas zemes, kuras iekaroja Čingishans, izņemot Ķīnu. Būdams mongolis, Čingishans tam laikam piešķīra apbrīnojamu reliģijas brīvību visai impērijai.

Tamerlāns bija turks, fanātisks musulmanis, kurš iznīcināja simtiem tūkstošu, ja pat ne miljonus kristiešu, kā arī iznīcināja viņu baznīcas un mācību centrus. Viņa nežēlība bija viens no iemesliem, kāpēc Asīrijas kristietība Tālajā Āzijā nonāca pilnīgā pagrimumā. Vēl viens iemesls ir jezuītu iebrukums, paļaujoties uz Spānijas un Portugāles ieročiem, par kuriem tiks runāts vēlāk.

Ar mežonīgumu un cietsirdību Tamerlāns nebija līdzīgs visā iepriekšējā cilvēces vēsturē. Kur viņa armija gāja garām, pārtikušās zemes pārvērtās tuksnešos. Vietējie iedzīvotāji tika nogalināti vai nonākuši verdzībā. Tamerlāns nāca pie varas ap to laiku, kad novājinājās Mongoļu impērija, un tika sadalīta starp Čingishana mazbērniem. Viņam bija visas izcilā komandiera īpašības un trīsdesmit gadus ilgušo pastāvīgo karu laikā viņam izdevās iekarot Āziju un Persiju. Tikai Isfahānas pilsētā pēc Tamerlāna pavēles septiņdesmit tūkstoši cilvēku galvas tika saliktas piramīdā. Viņš devās karagājienos Mazāzijā un Gruzijā, kas tajā laikā bija ļoti spēcīga valsts, un pēc tam devās uz Krieviju. Viņš nosūtīja savas armijas uz Sibīriju, un tās iekaroja visas zemes ziemeļos līdz Irtišas upei un austrumos līdz robežām ar Ķīnu. Indijas ziemeļu iekarošana kļuva par izcilo Tamerlāna militāro kampaņu. Komandierim jau bija vairāk nekā sešdesmit gadu, kad viņš šķērsoja Indas upi un sāka virzīties uz priekšu, iznīcinot mājas un nogalinot vietējos iedzīvotājus.²⁹ Tatāru armija saņēma gūstā simts tūkstošus ieslodzīto pirms nokļūšanas Deli. Karavīri saņēma pavēli iznīcināt gūstekņus un tika informēti, ka ikviens, kurš atsakās veikt asiņaino darbu, tiks briesmīgi sodīts. Vēsturnieki uzskata, ka neviens nāvei nolemtais nevarēja izglābties.³⁰

Pēc atgriešanās no Indijas Tamerlāns izcīnīja vairākas iesaistītas uzvaras pār Osmaņu turkiem - sagūstīja Bagdādi, Damasku, Alepo. Viņš pat sagūstīja sultānu. Plaša mēroga militāru kampaņu laikā pret Ķīnu Tamerlāns saslima ar drudzi.³¹

Šis nežēlības vilnis kļuva par vētru, kas beidzot iznīcināja Āzijas civilizācijas pamatus. Āzija ir zaudējusi iespēju veidot arvien labāku pasauli. Labklājības un pārpilnības laiks ir devis ceļu gadsimtu neziņai un nabadzībai. Kādreiz tur bija auglīgi misiju lauki, bet tagad šīs zemes bija izpostītas, pamesti tuksneši, kur kļuva neiespējami stādīt patiesības sēklas, kuras kristīgā baznīca cenšas sēt. Glābējs mācekļiem mācīja: "Kad viņi tevi vajās vienā pilsētā, bēdziet uz otru" (Mateja 10:23). Tamerlāna dienās misionāriem bija jāmeklē citas zemes, lai izplatītu evaņģēlija vēsti un pavairotu kristietības augļus. Piecpadsmit gadsimtu garumā "Draudze tuksnesī" ir veikusi krāšņu darbu valstīs, kas atrodas uz austrumiem no Vidusjūras. Tagad kristiešu karogam, kas krita no austrumu baznīcas rokām, bija jāsagrābj kontinents, kuru nesen atvēra Kolumbs. Amerika guva arvien lielāku spēku nest pasaulē Jēzus Kristus evaņģēliju.

Sahāru var droši saukt par nepievilcīgu vietu misionāru centieniem, un Sibīrija, Turkestāna un Ķīnas ziemeļi kļuva tam līdzīgi - tos aizputināja virpuļojoši smilšu mākoņi. Vētra padarīja aizņemtos darba gadus, kas pavadīti pilsētu pieaugumā, par neko. Cilvēks ar visiem viņa aizsardzības līdzekļiem nespēja izturēt tuksneša uzbrukumu. Pievērsoties A. Herrmana modernajam Ķīnas atlasam, Turkestānas austrumos atrodam vietas, kur zem tā smiltis apglabātas veselas pilsētas.³²

Starp Kotanu un Ķīnu tuksneša kustīgās smiltis apglabāja neskaitāmus ciematus, kas senatnē bija plaukstošas tirdzniecības un lielu kopienu vieta.³³ Tāds autoritatīvs speciālists kā V.H.

Džonsons apgalvo, ka kādreiz trīs simti sešdesmit pilsētas divdesmit četrās stundās bija pārklātas ar smiltīm.³⁴

Sera Aurela Steina no apbērtajām Ķīnas pilsētām un Svena Hedins grāmata par Lop-Noras senām drupām sniedz papildu interesantas ziņas par smiltīs apbērtajām pilsētām savulaik pārtikušo un blīvi apdzīvoto Āzijas teritoriju.³⁵ Svens Hedins apliecina, ka Loi-lanas drupās Turkestānas ziemeļrietumu zemienē arheoloģisko izrakumu laikā tika atrasti papīra atgriezumī ar uzrakstiem, koka plāksnes, monētas, krūzes, vāzes un citi piederumi. Visi tie ir datēti no trešā vidus līdz ceturtā gadsimta sākumam. Viens dokuments ziņo par militāru ekspedīciju, cits par diplomātisko vizīti, kuras laikā pilsēta uzņēma četrdesmit karavīrus, kas apsargā robežas. Ir arī norādes, ka tur atradās lielas saimniecības.³⁶

Jezuītu ierašanās Ķīnā

Daudz bīstamāks nekā Tamerlāna un spēcīgāks par tuksneša kustīgajām smiltīm, bija vēl viens apstāklis, kas palīdzēja novājināt asīriešu baznīcu Ķīnā un atņēma tai dominējošo stāvokli - jezuītu iebrukums.

Līdz ar viņu ierašanos Ķīnā ticības cīņa ir pārvirzījies uz jaunu plāksni. Iepriekš mēs runājām par Indijā ienākušo jezuītu graujošo ietekmi, kuri sev līdzī atnesa Portugāles inkvizīciju. "Nestoriešu baznīcas krišana Indijā," raksta V.Hunters, "notika nevis pagānisma atgriešanās vai vietējo kņazu vajāšanas dēļ, bet gan Portugāles inkvizīcijas spiediena dēļ. Roma sāka dedzīgi pārveidot vietējos pēc viņu ticības."³⁷ Tāpat jezuīti darbojās arī Ķīnā un Japānā.

Slavenais Fransisko Ksaverijs, kurš Indijā nodibināja inkvizīciju, 1549. gadā devās uz Japānu. Savu pirmo baznīcu Jamaguchi viņš uzcēla 1552. gadā. Cik lielā mērā Ksaverijs pielāgoja budistu filozofiju un pagānismu pāvesta dogmām, var redzēt šādā citātā: "Viņš izmantoja altāra traukus, lampas, vīraku un dažus attēlus, kas atrodas viņu budistu tempļos - tas viss tik maz atšķiras no katoļu baznīcas liturģiskajiem piederumiem."³⁸

Tomēr viņa uzturēšanās Ķīnā bija īslaicīga. Pēc kādu laika ierēdņi sāka pretoties viņa sekotājiem. Tikai 1601. gada janvārī Matteo Ricci, jezuītu priesteris no Portugāles, varēja stingri nostiprināties Pekinā - galvenokārt pateicoties viņa zināšanām matemātikā, militāro transportlīdzekļu būvē un astronomijā.³⁹

Paļaujoties uz Portugāles un Spānijas militāro un politisko spēku, jezuīti ieguva lielu autoritāti izglītoto klases un imperatora galma vidū. Viņu panākumi bija acīmredzami. Laikā, kad Ricci nomira - līdz 1610. gadam - jezuīti Pauls, Leons un Mišels bija slavenākie un cienījamākie zinātnieki.⁴⁰ Ap 1615. gadu divas augsta ranga ķīniešu amatpersonas lūdza imperatoru uzdot jezuītiem tulkot labākās Eiropas grāmatas ķīniešu valodā, lai bagātinātu nacionālo literatūru.⁴¹

Aptuveni tajā pašā laikā starp pašiem jezuītiem sākās cīņa aizkulisēs un ne tikai Ķīnā, bet arī Eiropā. Pretrunu temats bija tāds, ka Matteo Ricci kristīja cilvēkus, kuri turpināja ievērot pagānu paražas un apgalvoja, ka Kristus un Romas katoļu baznīca nav pret senču kultu un citiem pagānu rituāliem.

Jezuītu vēsturnieks Huks, strīdoties par tēva Ricci līdzgaitnieku un pēcteci Lombardu, sacīja: "No šī viedokļa Lombardam un misionāriem, kas izturējās pret elku pielūgšanu, šķita, ka Ķīnas paražas ir pilnīgi nesavienojamas ar kristietības svētumu, noziedzīgām darbībām, par kuru ļaunumiem būtu jānorāda ķīniešiem, kuriem pēc Dieva žēlastības uzspīdēja Evaņģēlija gaisma. Šāda prakse būtu jāaizliedz visiem kristiešiem neatkarīgi no viņu stāvokļa."⁴²

Kļūst skaidrs, cik ļoti jezuīti Ķīnā atšķīrās no austrumu baznīcas. Piedāvājot ticības apliecinājumus un paražas, kas vairāk atļāva, nevis kavēja pagānu elku pielūgšanu, viņi ieguva pietiekami daudz spēka, lai tur iznīcinātu Jaunās Derības kristietību, tāpat kā Indijā. Turklāt atzīstot pavardu-dievu mājas aizstāvjus un aizlūgšanas par mirušajiem, deva iespēju jezuītiem izmantot, ko paver slavenā ķīniešu steles atklājums. Viņi iecerēja iznīcināt ķīniešu zīmes uz šī slavenā pieminekļa, kas tika atrasts bijušajā Ķīnas impērijas galvaspilsētā, apmēram divdesmit vai

divdesmit piecus gadus pēc viņu pirmajiem ievērojamajiem panākumiem. Senā uzraksta sagrozīšana bija iespaidīgs gājiens, kas ļāva jezuītiem veikt savu propagandu.

Sagrozīts uzraksts ķīniešu valodā

Iepriekš pieminētais slavenais ķīniešu piemineklis tika izrakts 1625. gadā Čanganā. Viņš nekavējoties tika atzīts par ļoti vērtīgu atradumu. Abi zinātnieki, Ķīnas amatpersonas un jezuīti steidzās pieminekli izmantot savā labā. Pirmais solis bija izgatavot akmens dublikātu un pēc tam atbrīvoties no oriģināla.⁴³ Lai to panāktu, ierēdņiem bija vajadzīga jezuīti, un jezuītiem bija nepieciešama ierēdņu palīdzība. Viņi visi centās pasargāt sevi no atklājošajiem pierādījumiem par šo revolucionāro vēsturisko atradumu. Tajā pašā laikā oriģināla atklāšana izraisīja spēcīgus plašus nemierus, tāpēc to nebija iespējams iznīcināt, neizveidojot dublikātu.

Dr. V.Valls apgalvo, ka sīriešu valodā akmens uzraksts ir īsts. Viņš min šādus trīs argumentus, kas, viņaprāt, pierāda, ka ķīniešu burti, kas izcirsti uz marmora, ir viltoti:

1. Apstākļi, kādos atradums tika paziņots sabiedrībai;
2. Steles saturs;
3. Zīmes, pēc kurām izdarīts uzraksts.⁴¹

Attiecībā uz pirmo argumentu faktu labi apstiprina versija, ka oriģinālu iznīcināja Ķīnas valdība. Ir pierādījumi, ka tika izgatavota precīza kopija. Jezuīts Atanasijs Kirhers, kurš tajā laikā dzīvoja un izrādīja lielu interesi par piemiņas akmeni, pierakstīja šādus jezuītu zinātnieka, misionāra darba Ķīnā vadītāja Martina Martini vārdus:

"Mēs varam teikt, ka valdnieks par pieminekļa atrakšanu uzzināja, pateicoties ķīniešiem raksturīgajai zinātkārei. Viņš devās aplūkot akmeni un, tiklīdz izpētīja tā senās zīmes, par pieminekli sastādīja grāmatu un pavēlēja izgatavot tāda paša izmēra akmeni. Uz tā viņš liek izgredt tieši tās pašas zīmes un burtus, kas tika izgatavoti uz oriģināla."⁴⁵

Dr. Valls citē divus citus jezuītu priesterus Boimu un Samadu, lai pierādītu, ka ķīniešu uzraksts ir iegravēts uz otra tāda paša izmēra akmens, kā pirmais. Jezuītu zinātnieki deva savu ieguldījumu šī uzraksta ekspozīcijā, jo tie tūlīt parādījās blakus akmenim, tiklīdz tas tika izrakts.⁴⁶

Kādi bija abu pušu - ķīniešu zinātnieku un jezuītu - motīvi, kas centās cilvēkiem uzrādīt nomainītu ķīniešu uzrakstu? Ķīnas zīmju valoda ir tik ļoti mainījies laikā, kad akmens atradās zemē, ka uzrakstu uz steles nevarēja atšifrēt. Tomēr amatpersonas apgalvoja, ka viņu valodas sistēmas gājieni un līnijas, kā arī katras zīmes nozīme divus tūkstošus gadu nemainās. Šī iemesla dēļ Debesu impērijas zinātnieki iznīcināja vai izlīdzināja jebkuru seno uzrakstu, tik tikko ieguva vismazāko iespēju to izdarīt.⁴⁷ Bet, tā kā piemineklis tika atrasts netālu no lielās pilsētas un izraisīja lielu iedzīvotāju interesi, varas iestādes uzskatīja par nepieciešamu sabiedrībai uzrādīt oriģinālam pēc iespējas līdzīgu dublikātu un iznīcināt ķīniešu uzrakstu, kuru nevarēja atšifrēt.

Kas pamudināja jezuītus kļūt par šīs maldināšanas līdzdalībniekiem? Kāpēc amatpersonām bija jāgriežas pēc palīdzības pēc viņiem? Jezuīti ātri saprata, ka vēsturiskais piemineklis liecina par agrīnu austrumu baznīcas iespiešanos Ķīnā, kuru no Romas baznīcas izraidīja apmēram 200.gadā.⁴⁸ Viņi izmantoja izdevību un uz šī akmens uzrakstīja pāvesta baznīcas dogmas, pārliecinoties, ka tās nav pretrunā ar sīriešu valodā cirstās uzrakstu. Tā kā ķīnieši, pat viņu zinātnieki, pilnīgi nezināja par baznīcas vēsturi un kristīgajām doktrīnām, viņi vērsās pēc palīdzības pie jezuītiem, un viņi nāca klajā ar stāstu, kas saskanēja ar to, kas bija rakstīts uz Sīrijas steles daļas.

Ikviens var redzēt, ka uzrakstu ķīniešu daļā uzrādīto dogmu būtība pierāda jezuītu maldināšanu. Atsevišķi pieminēti "jaunajā" ķīniešu tekstā par attēlu izmantošanu kristiešu dievkalpojums un lūgšanās mirušajiem norādīt uz doktrīnām, kuras Austrumu draudze nekad nemācīja. Tomēr, pateicoties uzrakstu Sīrijas daļai, kuru jezuīti nevarēja mainīt, Romas baznīca bija

spiesta atzīt, ka piemineklis tika uzcelts par godu lielajai misionāru organizācijai. Tā kā ķīniešu burtus un to interpretāciju var atrast jebkurā darbā par šo tēmu, mēs šeit nepieminēsim krāpnieciskus fragmentus. Turklāt ķīniešu zīmes uz akmens nekonzentrējas uz evaņģēlija orientāciju. Nav atsauču uz Kristus brīnumiem, un nekas netiek teikts par Viņa nāvi, augšāmcelšanos un pacelšanos Debesīs. Turklāt uzraksta ķīniešu daļā Ķīnas imperatori tiek pārmērīgi cildināti, un tiek apstiprināta paraža pakārt viņu portretus pie baznīcas sienām. Šeit aprakstītas arī citas doktrīnas, kuras izlēmīgi noraidīja Austrumu draudze.⁴⁹

Pievēršot uzmanību zīmēm, ar kurām tika veikts ieraksts, Valls izmanto svarīgu argumentu, lai pierādītu Sīrijas uz autortiesību uz autentiskuma uz steles un tādējādi arī paša atraduma autentiskumu, kā arī to, ka ķīniešu uzraksts bija viltots. Savā grāmatā ar tabulu palīdzību, salīdzinot abas valodas zīmes uz paneļa ar tām, kuras tiek izmantotas dažādos laikmetos, Valls pārlicina lasītāju par Sīrijas uzraksta patiesumu un ķīniešu valodas nepatiesību.⁵⁰

Sīrijas uzraksta uz steles pilnīga analīze ļauj precīzi noteikt gadu, kurā tas tika uzstādīts. Turklāt viņa skaidri un pareizi nosauc Ķīnas austrumu baznīcas galvu. Šis uzraksts arī pasaka austrumu pasaules baznīcas augstākās galvas vārdu, kas novērš pēdējās šaubas, ka piemineklis bija piemineklis austrumu baznīcai un tās panākumiem Ķīnā. Sīrijas uzrakstā noteikti teikts, ka uz šī akmens ir izgriezta mācība Tam, kurš ir mūsu Pestītājs, mācībai, ko misionāri senos laikos sludināja Ķīnas cariem.

Filoloģija ļauj mums izsekot, kā ķīniešu rakstzīmju nozīme ir mainījusies no gadsimta uz gadsimtu. Rakstzīmes, ko parasti izmanto ķīniešu rakstībā, nenodod skaņas vai vārdus, bet gan jēdzienus vai attēlus. Lai iznīcinātu sākotnējo akmeni un aizstātu to ar citu, tika atrasts oficiāls skaidrojums: uz izraktā pieminekļa ķīniešu zīmes bija nopietni sabojātas. Tāpēc vēsturnieki ir nonākuši pie secinājuma, ka izglītotā Čanganas klase vēlējās reproducēt ķīniešu burtus skaistākus un vieglāk lasāmus.

Iemesls, kāpēc daudzi labprāt piekrīt uzskatīt Sīrijas zīmes par autentiskām, ir acīmredzams: ne ķīnieši, ne 17. gadsimta jezuīti Ķīnā nepārzina septītā gadsimta sīriešu valodu. Tomēr, kad Sīrijas zinātniekam tika uzrādīti Sīrijas akmens uzraksti, viņi nekavējoties atklāja simbolu līdzību ar simboliem, kas tika izmantoti galveno kristīgo centru dokumentos. Tie atbilda arī Austrumu baznīcas vēsturei, ko rakstījuši tās locekļi un objektīvie vēsturnieki.

Ieraksti, kas pirms simtiem gadu ir iecirsti Sīriešu valodā, uz šīs apbrīnojamās steles, stāsta par izcilā darba vēsturi, ko veica Ķīnas austrumu baznīca. Liela daļa cilvēku, kas šajā valstī ir pie pievērsušies Kristum, pateicoties "Draudzei tuksnesī" centieniem, stāvēs uz stikla jūras kā atpestītie uzvarētāji no zemes.

23.Nodaļa

Draudze Japānā un Filipīnās

"Budisma izplatība ir neiznīcināma, kaut arī tā ietekmēja japāņu senos uzskatus. Budisms viņiem neaizliedza ievērot citas reliģiskās tradīcijas. Kā redzams no oficiālajām avīzēm, japāņi nav atstājuši novārtā seno ķīniešu debess ķermeņu kultu."

Japānas civilizācija ir ļoti parādā austrumu draudzei. Daudziem tas var šķist dīvaini. Tiem, kas nezina, kādu spēcīgu ietekmi kristietība ir atstājusi uz salas impērijas attīstību, būs daudz pārsteidzošu atklājumu.

Vietējo iedzīvotāju reliģija ir sintoisms. Vārds sinto nozīmē dievu ceļu. Dr. Nitabe norāda, ka sintoisms ir vispoliteistiskākais no visām ticībām, kas atzīst daudzdievību.² Šī reliģija redz dievus it visā - vai tie būtu dabas elementi vai pieticīgi virtuves mēbeļu gabali. Sintoisms, neraugoties uz ierobežotajiem uzskatiem, ir kļuvis par stabilu nacionālās vienotības pamatu, tāpēc

palika vienīgais japāņu reliģiskās apziņas veids, līdz to ietekmēja kristīgās doktrīnas un budistu sistēma.

Lai arī rakstiski pieminēti, kas stāsta par Japānas vēsturi, parādījās salīdzinoši nesen, tās cilvēku tradīcijas sakņojas gadsimtu dziļumā - vairāk nekā seši simti gadu pirms Kristus. Imperatora godināšana daudzus gadsimtus joprojām bija Japānas sabiedrības galvenais princips. Viņu pat uzskatīja par īstu saules dievietes pēcnācēju, kam piemīt dievišķa daba. Sintoisms bija šī kulta turpinājums. Visas nacionālās eksistences sfēras bija koncentrētas ap imperatora augsto figūru.

Japāņu sociālajā, politiskajā un reliģiskajā dzīvē ir notikušas pārsteidzošas pārmaiņas. Bet imperatora kults un sintoisms saglabājās visā Japānas vēsturē. Pat attiecību attīstība ar Rietumiem šos divus faktorus nav ietekmējusi. Japāņu studenti pabeidza Rietumu universitātes, bet atgriezās mājās bez mazākām izmaiņām reliģiskajā pārlicībā par imperatora ģimeni. To labi parāda fakts, ka izglītība var atsaukties uz saprātu, bet nespēj mainīt sirdi.

Japāņu raksti tiek nodoti no paaudzes paaudzē. Vecākie ar vēsturi saistītie gadaraksti ir Kojiki, kas sastādīti jauktos arhaiskos japāņu un ķīniešu valodā, un Nihongi, visi rakstīti ķīniešu valodā. Abi teksti datēti ar 8. gadsimtu (m.ē.) Vēsturnieks Andervuds paziņo:

"Kojiki" dažreiz sauc par "japāņu Bībeli", lai gan ir grūti atrast tā rakstīšanas reliģisko pamatu, jo dokumentā ir senie stāsti par "dievību izcelsmi un cilvēku radīšanu". Sastādītais vispirms centās parādīt valdošās ģimenes dievišķo principu un apliecināt valsts dibināšanas senatni."³

Tas pats autors saka, ka Nihongas hronika daļēji veltīta tai pašai tēmai kā Kojiki, taču ir arī cita tā paša mīta versija.

Pirmajos divpadsmit kristiešu laikmeta gadsimtos Japāna akli kopēja Ķīnas valsts struktūru un dzīvesveidu. Milzīga ietekme uz japāņiem bija ķīniešu valodai un domāšanas veidam. Šajā sakarā Japāna faktiski ir kļuvusi par Debesu impērijas provinci. P. V. Saeki par to raksta šādi:

"Ja Sian-fu pils ēkas tika nokrāsotas sarkanā krāsā, tad Naras pilsētā tās kļuva tādas pašas. Ja Ķīnas valdība katrā provincē uzcēla tempļus, tad japāņi rīkojās tāpat. Ja Ķīnas imperatora dzimšanas dienu Ķīnā svinēja kā valsts svētkus, tad arī to darīja Japānā. Ja Ķīnas galvaspilsētas aristokrātu pilsētnieki spēlēja futbolu, Japānas aristokrāti Narā un Asuka-oka arī sāka jautri pavadīt laiku."⁴

Budisms bija plūsma, kas atnāca no Ķīnas un dziļi ietekmēja Japānu. Bet tas daudz mainījās, saskaroties ar kristietību, un tas manāmi izpaužas Japānas vēsturē.

Sintoisti imperatoru uzskata par tiešu saules dievietes Amaterasu pēcnācēju. Šīs reliģijas priesteri apgalvo, ka Amaterasu nacionālais tempļis Ise tika uzcelts sakarā ar atklāsmi, kas tika sniegta tajā pašā laikā, kad Kristus piedzima.⁵ Viņi paziņo par savas saules dievietes iemiesojumu, tāpat kā kristieši runā par Mesiju. Kristietībai un sintoismam ir daudz līdzīga, pat kopīga. Tāpēc sintoisms uzskata, ka šīm reliģijām ir kopīgs sākums, bet to atklāsme ir oriģināla, ko viltojuši apustuļi. Ise - reliģiskais centrs - japāņu svētums. Miljoniem cilvēku katru dienu pagriežas tās virzienā lūgšanai, tāpat kā citās zemēs ticīgie pagriežas Mekas vai Jeruzalemes virzienā. Lai atrisinātu problēmas, kas neizbēgami rodas sadursmē starp Austrumiem un Rietumiem, ir svarīgi saprast, kā Japānas nacionālajai reliģijai izdevās kļūt tik tuvu kristietībai dogmās un reliģiskos rituālos. Kā Japānā sajaucās sintoisms un budisms un kā šī nacionālā reliģija sacentās ar Bībeles atklāsmēm?

Kristietības viltojums Austrumos

Kopumā budisms mūsdienās ir pilnīgi atšķirīgs no tā, kāds tas bija tā dibinātāja nāves brīdī. Budas mācītajai mācībai nav Bībeles dziļuma, plašuma un spēka. Ja viņa Asoka Pijjadzi (Lielās Indijas impērijas valdnieks, 273. g. m.ē.) nebūtu atradusi patronu un atbalstītāju, tad tā, iespējams, nebūtu izdzīvojusi. Lai arī budisms ieguva daudzu Indijas valdnieku atbalstu un tādu, kuru patiesā Kristus draudze nekad nebija saņēmusi, tā bija tik sveša cilvēka dvēseles vajadzībām, ka, ja tā nebūtu apguvusi kristietības doktrīnas un struktūru, tā šodien būtu mirusi. Bet šodien budisms joprojām ir viena no lielākajām reliģijām pasaulē.

Budisms, jaunā ticības apliecība, kuru tā dibinātājs kultivēja nežēlīgā, netīrajā un primitīvajā hinduismā, daudzējādā ziņā bija pārāks par pamatiedzīvotāju bruto elkdievību. Tomēr viņš ar

izbalējušajām nākotnes cerībām neko nevarēja piedāvāt cilvēkam, kurš izslāpis pēc attiecībām ar Dievu. Turklāt budisms bija pārāk virspusējs, lai izturētu atdzimušo hinduismu un progresīvo kristietību. Budisma agrīnajā formā Trīsvienība neparādījās.⁶ Šis ticības apliecinājums sniedza skaidrāku dievības ideju nekā tā, kas iepriekš bija iefiltrējusies Indijā caur hinduismu, bet saglabāja lielo plaisu starp cilvēku un Dievu. Budismā nav Glābēja. Nav tādas Dievišķās personības kā Svētais Gars. Cilvēkam jāmeklē spēks sevī, lai pārvarētu plaisu starp sevi un Radītāju. Vinsents Smits raksta: "Antīkais budisms, kas ignorēja dievību, vēlāk kļuva pazīstams kā "Hinajana "(kas no sanskrita tiek tulkots kā " šaurais ceļš," "mazākie pestīšanas rati"). Un šīs reliģijas mainītais veids, kas atzina lūgšanas vērtību un pasludināja Budu par cilvēces Glābēju, tika saukts par "Mahajānu" "Lielais ceļš", "Lielais ratiem")."⁷ Pestīšanas mācība tikai caur ticību jeb "Mahajānu" budismā parādījās apmēram tūkstoš gadus pēc tās dibinātāja nāves.

Budisms Ķīnā ienāca 67. gadā pēc Kristus krustā sišanas. Sešus gadus iepriekš imperators Ming-Ti bija sapnis, kas viņa dvēselē izraisīja tikpat dziļu apjukumu, kādu kādreiz bija pieredzējis Nebukadnēcars. Ķīniešu valdnieks, pēc leģendas apraksta, redzēja, ka no augšas atlido liels apzeltīts attēls, kas karājās virs pils, kur valdnieks gulēja. Šajā vietā attēls ilgi karājās un šūpojās no vienas puses uz otru. Saule un mēness, kas atspoguļojās debesu apmeklētāja izstarojošajā krāšņumā, padarīja viņu par starojošu pārdabisku gaismu.

Imperators atsauc vienu no saviem gudrajiem, kurš sapni nekavējoties izskaidroja kā redzējumu, kurā parādījās indiešu dievība Buda. Tad monarhs nosūtīja astoņpadsmit cilvēku delegāciju uz Rietumiem, lai uzzinātu par šo Budu.

Vēstnieki atgriezās Ķīnas galvaspilsētā Luojangā baltu zirgu pavadībā, kuri nesa Svētos Rakstus un relikvijas. Tad imperators lika uzcelt templi, lai veiktu jaunās ticības apliecināšanas rituālus, un nosauca to par Baltā zirga templi - to dzīvnieku piemiņai, kuri no Indijas atveda relikvijas un budistu sutras.

Kārlis Rakelts piebilst: "Tā no Indijas uz Ķīnu sākās budistu mūku pieplūdums, kas ilga septiņsimt gadus. Tas bija ļoti svarīgi Viduszemes Karalistei."⁸

Kamēr budisms pavēra ceļu uz Ķīnu, tajā notika pārmaiņas. Lai arī sākumā viņš atradās imperatora aizbildnībā, kā mācība tā bija pārāk auksta un neefektīva, lai konkurētu ar konfuciānismu - Ķīnas vadošo pagānu reliģiju.⁹ Kopība ar Austrumu draudzi deva budismam iespēju apgūt nenovērtējamās Kristus atklāsmes, kuras sešus gadsimtus pēc Budas veica savu zemes kalpošanu.

Slavenais ķīniešu budistu priesteris Šaņdao (613–681. gadā pirms mūsu ēras) sāka sludināt pestīšanu Ķīnā, ticot Budam savā jaunajā iemiesojumā Amitabha. Turklāt Šaņdao mācīja Trīsvienības doktrīnu tik veiksmīgi, ka par viņu tika teikts: "Kad viņš sludina, viņa dvašā parādās trīs Budas."¹⁰ Viņš atbalstīja ideju aizstāt citus ar glābējiem no neierobežotas gaismas vai mūžīgās dzīves, izmantojot ticību Amitabha. Kur viņš šo viedokli aizņēms? Protams, ka no kristiešu misionāriem.

Faktu, ka kristiešu misionāri un budistu līderis Šaņdao vienlaikus atradās Ķīnas galvaspilsētā, apstiprina šāds citāts: "Kao Tsung (650-683 g.m.ē.), tuvs Šaņdao draugs, bija imperators, kurš visvairāk atbalstīja asīriešu draudzi Ķīnā."¹¹ Budisms ķīniešu valdīšanas laikā, kura bija radošāka rase nekā indieši, vadīja Jaunās Derības patiesības. Tā viņš savu auksto pestīšanas mācību aizstāja ar augsto labo vēsti - pestīšanu ticībā. Rakelts runā par Amitabhu, jaunu vārdu budismā: "Tas, kas tika teikts par Amitabhu, ir pietiekams, lai saprastu milzīgo nozīmi, ko viņš ieguva Ķīnā, un parādītu, kā visi pavedieni Mahajānas sistēmā atgriežas pie tās."¹²

"Tādējādi," raksta Artūrs Loids, "- mums ir sava veida trīs dažādas budistu Trīsvienības... Viņi visi apgalvo, ka cēlušies no Mahajānas pirmsākumiem, visi it kā parādījušies Ķīnā vienlaikus, proti, kad kristiešu misijas pirmo reizi tikai ieradās šajā impērijā. Turklāt visi trīs Nara sākuma periodā tika nogādāti Japānā. Būtībā šīs trīs "versijas" nozīmēja gandrīz vienu un to pašu."¹³ Kopā ar Indijas budismu pastāv arī ķīniešu un japāņu budisms.

Budisms nokopē otro Budas atnākšanu

Viņu dievībai pievienojot Amitabha, budistiem tika dota iespēja sludināt par glābēju. Lai apmierinātu cilvēka dvēseles vajadzības, viņi bija spiesti iet tālāk. Budisti sāka pareģot par sava jaunā starpnieka otro atnākšanu vai krāšņo atgriešanos, kurš bija sasniedzis nirvānas stāvokli - augstāko svētlaimi, tāpat kā paradīzē. Viņi apgalvoja, ka pēc gadsimtiem viņš atgriezīsies uz zemes. Viens Austrumu zinātnieks raksta par Budas otro atnākšanu ar savu japāņu vārdu Maitrejas (Miroku), tas ir, Mīlošais, kurš Atgriežas."¹⁴

Lai novērtētu šīs mācības ietekmi gan Japānā, gan Ķīnā, jums jābrauc no Čanganas, Ķīnas senās galvaspilsētas, uz Kioto pilsētu, kas savulaik bija Japānas galvaspilsēta, un jādodas pa trošu dzelzceļu uz Koya-san - Japānas svēto kalnu. Slavenajos kapos kalna virsotnē var atrast slavenā akmens pieminekļa eksemplāru no Čanganas Ķīnā. Par šo kapsētu un tajā esošo budistu klosteri, ko dibinājis Kobo Daishi (816.g. m.ē.), Saeki raksta:

"Tā (akmens) stāv tieši pie ieejas brīnišķīgajā Okuno-in kapsētā, kur atpūšas desmitiem tūkstošu japāņu - no imperatoriem līdz zemniekiem -, gaidot Miroku atnākšanu, budistu Mesijas, vienpadsmit gadsimtus kopš viņu iemīļotā un godātā Svētais Kobo Daishi atgriezās no Čanganas, kur, pēc viņa teiktā, viņš redzēja "Runājošo Akmeni", kuru Nestoriešu mūki tur uzcēla divdesmit trīs gadus pirms viņa ierašanās."¹⁵

Kur budisms kopumā un it īpaši japāņu budisms aizņēmas ideju par Miroku otro atnākšanu, japāņu budistu Mesiju? Redzot apbrīnojamo kristietības ietekmi uz cilvēci, budistu garīdznieki saprata, cik primitīva un virspusēja ir viņu ideja par nemirstīgu dvēseli bez ķermeņa, vērojot aizejošos gadus bezgalīgā ķēdē, kurai nav skaidrs, kur. Viņi saprata Jaunās Derības ticīgo mācību spēku, kas pasludināja Kungu Jēzu Kristu, debesu mākoņos nonākdamu lielā krāšņumā. Toreiz budisti nolēma papildināt savu mācību kolekciju ar līdzīgu Mesijas mācību, kura noteikta laika beigās no debesīm nolaidīsies, lai sniegtu apgaismību. Spilgtākie un dziļākie budisma centieni ir saistīti ar Miroku, kā japāņi to dēvē, ar Atgriešanās cilvēku.

Sintaisma aizstāšana ar kristianizēto budismu

Japānas sintoisma pilnīgu aizstāšanu ar kristianizēto budismu galvenokārt izraisīja apdāvinātais japāņu domātājs Kobo Dishī. Tieši viņš nodibināja klosteri Koya-san kalnā, kas tagad ir lielākais un, iespējams, turīgākais Japānā.¹⁶ Jau agrā jaunībā viņš parādīja izcilas intelektuālās spējas, un Japānas imperators viņu nosūtīja uz Čanganu ar rīkojumu mēģināt saskaņot budismu un sintoismu. Saeki apgalvo, ka budistu klosteris, kurā divus gadus dzīvoja Kobo Dishī¹⁷, atradās netālu no lielā kristiešu mācību centra, kuru uzcēla imperatora rīkojums austrumu baznīcai.

Tādējādi Ķīnas galvaspilsētā, kas tajā laikā bija lielākā impērija pasaulē, persiešu galvenā centra kristīgie pārstāvji bija blakus izglītotiem Japānas pārstāvjiem. Jautājums var tikai rasties: vai Persijas kristieši mācījās kopā ar Kobo Dishī, un vai Japānas valsts pārstāvji mācījās pie kristiešu misionāriem? Pateicoties evaņģēlisko misionāru ierašanās no Persijas, ķīniešu civilizācija ir pakāpusies līdz nepieredzētam līmenim. Acīmredzot kristiešu līderi ieradās Ķīnā, lai dotu. Japānas pagānisma vēstnieks Kobo Dishī ieradās Ķīnā, lai ņemtu.

Ko viņš dabūja? Ar lielu pārliecību mēs varam secināt, ka Kobo Dishī, kura vārds šodien ir uz visu japāņu cilvēku lūpām, atgriezās uzlecošās saules zemē ar dziļākām zināšanām par civilizāciju, kas Ķīnā uzplauka līdz ar kristietības iestāšanos.

Pirmkārt, viņš vienkāršoja japāņu rakstības stilu (literāro stilu), kas iepriekš bija nopietns šķērslis labāko ārzemju darbu tulkošanai, un saskaņoja to ar japāņu domāšanu un literatūru. Atrodies Ķīnā, Kobo Dishī ļoti iespaidoja Amitabha mācības (japāņi viņu sauc par Amitu). Amitabha ir dievība, kas budistu doktrīnu sistēmā ieņem augstāko vietu. Kobo Dishī ieradās Ķīnā, lai samierinātu nevis sintoismu ar kristietību, bet gan sintoismu ar budismu. Neskatoties uz to, kristietībai bija tik spēcīga ietekme uz viņu, ka pēc atgriešanās dzimtenē viņš ieviesa jaunu doktrīnu sistēmu, kuru viņš sauca par "Šingon" vai "patieso vārdu". Laika gaitā šī Šingonas skola ir kļuvusi

par ietekmīgāko Japānā. Šingonas sakramentos kristības ir ļoti svarīgs rituāls. Kobo Dishī guva zināmus panākumus Japānas vietējo dievu un budistu dievības apvienošanā. Tātad viņš spēja identificēt Japānas saules dievieti ar Amidu, ar lielo spīdekli.

"Šinto arhitektūra ir aizņēmusies daudzus elementus no budistu tempļiem," saka Sansoms.¹⁸ Var uzskaitīt daudzus citus piemērus, lai parādītu, kā kristietības iedvesmots Kobo Dishī ir panācis tādu attiecību nodibināšanu starp Japānas pamatiedzīvotāju elku pielūgšanu un budismu, ka kopš tā laika Japānas civilizācija ir bijusi parādā kristietībai.

Piemineklis Austrumu draudzes darbam Japānā

Akmens piemineklis Japānas Koya-san kalna virsotnē ir slavenās steles kopija, kas izrakta Ķīnas galvaspilsētā Čanganā ap 1625. gadu. Šī ir atslēga no krāšņās Austrumu kristīgās pagātnes zāles. Šeit mūsdienu pasaule var pārdomāt tā lielā darba pēdas, ko Austrumu baznīca paveica Debesu impērijā. Tur izgrebtie stāsti ir Bībeles stāstījumi par patriarhiem, praviešiem, Kristu un apustuļiem. Ķīniešu kristiešu vadītāji, kuru vārdi bija uzrakstīti arī uz steles, dzīvoja lielā Bībeles apmācības centrā akmens metiena attālumā no budistu tempļa Ķīnā, kur dzīvoja Kobo Dishī. Kristīgie evaņģēlisti ieradās Ķīnā, lai Rietumos ienestu garīgo gaismu un civilizāciju. Kobo Dishī ieradās Ķīnā, lai aizņemtos no viņa labāko civilizāciju, kas tajā laikā tur atradās, un padarītu to pieejamu Japānas iedzīvotājiem. M. Anesaki liecināja:

"Katru dienu šeit uz Koya-san ierodas simtiem cilvēku. Daudzi no viņiem ir dievbijīgi svētceļnieki baltos halātos, kas dzied dažādas tantras. Bet šeit ir vienkārši ziņkārīgi apmeklētāji... Šī kapsēta aizņem apmēram divu kilometru lielu platību no centra līdz Kobo Dishī mauzolejam, kur, saskaņā ar leģendu, viņš vēlējās, lai apglabāt viņu dzīvu, "samadhi" stāvoklī, tas ir, dziļas meditācijas stāvoklī."¹⁹

Gadsimtos pirms un pēc 804. gada no kultūras viedokļa ir pamatoti uzskatīt Japānu par Ķīnas daļu. Civilizētās kultūras saskarsmes ceļi, kas virzījās no tās galvaspilsētas uz šo Ķīnas austrumu provinci, stiepās cauri ūdeņiem, kas tos dalīja uz uzlecošās saules zemi. Kā jau minēts iepriekš, ar imperatora atļauju tika uzcelts piemineklis austrumu baznīcai. Viņa iesvētīšanas krāšņās ceremonijas atbalsis joprojām bija dzirdamas, kad Kobo Dishī dzīvoja tajā pašā pilsētā. Līdzīgi kā dažās Bībeles nodaļās, kas īsi atspoguļo daudz, šis akmens atklāj mācību, kas Ķīnu paaugstināja no neziņas dziļumiem līdz spēcīgas civilizācijas līmenim. Kristietība kopā ar šo valsti paaugstināja Japānu. "Tas izstaro gaismu," saka P. J. Saeki, atsaucoties uz oriģinālo stele Čanganā, "par Čanganas civilizācijas izcelsmi, kas ietekmēja senās Āzijas kaimiņvalstis... Tas atklāj civilizācijas būtību, ko japāņi saņēmuši no Āzijas kontinenta, pateicoties viņu attiecības ar Ķīnu Tangu dinastijas laikā."²⁰

Trīs notikumi dramatiskāk mainīja Japānas vēsturi līdz deviņpadsmitajam gadsimtam. Pirmais ir Kobo Dishī atgriešanās no Ķīnas, kurš sniedza ziņojumu valdībai un kļuva par ietekmīgu darbu autoru. Ar saviem spēcīgajiem dievkalpojumiem viņš atdzīvināja jaunu skolu, kas šodien ir lielākā reliģiskā kopiena Japānā. Pirms kristiešu ierašanās ķīniešu civilizācijai un reliģiskajām doktrīnām tika atņemtas vislabākās zināšanas par Evaņģēlija izziņāšanu un tikumiem, ko "Draudze tuksnesī" jau bija atnesusi Persijai un Īrijai. Tagad Japāna kopā ar Ķīnu priecājās par Rietumu dāvinātajiem dārgumiem. Līdz tam laikam, kad ieradās japāņu zinātnieks Kobo Dishī, lai iekļūtu Čanganas slavas noslēpumā, Ķīna divsimt gadus mācījās Austrumu baznīcas skolā. Tur viņš tikās ar "Tīras zemes skolu" - visspēcīgākajām un ietekmīgākajām budistu skolām. Viņu pilnveidoja Šandao, kurš attīstīja savas mācības Nestoriešu misiju labklājības laikmetā.²¹

Tieši Šandao vispilnīgāk izskaidroja Amitabha doktrīnu - budistu dievības līdzjūtīga glābēja jēdzienu. "Svētā Trīsvienība no Rietumiem parādās skaidrāk."²² Kobo Dishī devās nedaudz tālāk. Viņš aizņēmas šīs mācības un sajauc tās ar sintoismu. Viņa jaunā skola - Šingon-syu - neiznīcināja šinto dievības, bet tikai tās mainīja. Par Kobo Dishī G. B. Sansoms raksta:

"Piemiņa par viņu dzīvo visā valstī, par viņu runājam var saklausīt pat attālāko nostūru iemītnieki. Viņš tiek cienīts ne tikai kā svētais, bet arī kā sludinātājs, zinātnieks, dzejnieks, tēlnieks,

mākslinieks, izgudrotājs, pētnieks un, bez šaubām, garīdznieks un lielisks kaligrāfs. Ar viņa vārdu ir saistītas daudzas brīnišķīgas leģendas."²³

Ceremonijas, kas notika kopā ar kristiešu piemiņas atklāšanu Čanganā 781. gadā, tika atkārtotas 1911. gadā, kad steles kopija Japānā tika uzstādīta Koya-san kalnā. Precīzs tās kopija atrodas blakus lielā skolotāja kapam. Svinīgi tika atklāts steles dublikāts, lai atgādinātu japāņiem, it īpaši budistiem, par avotu, no kura viņu ievērojamais līderis iedvesmojās. Lai ilustrētu, kā Austrumu baznīca ir ietekmējusi mūsdienu Japānas domāšanu un dzīvi, var citēt doktrīnu par Kristus otro atnākšanu godībā, kuru aizņēmās budisms. Tātad, Sansoms raksta par Kobo Dishī: "Kad viņš devās prom uz Koya-san, viņš nedomā, bet gulēja "samadhi" stāvoklī savā kapā, gaidot Maitrejas, budistu Mesijas, atnākšanu. Starp visnoderīgākajiem no visiem viņam piedēvētajiem sasniegumiem var minēt Japānas iepazīstināšanu ar tēju, kā arī noderīgākiem darbiem, piemēram, tiltu būvēšanu un ceļu ierīkošanu, kā arī japāņu zilbju alfabēta "Kana" izgudrojumu. Tādu majestātisku darbu paraugstunda paliek atmiņā tikai par izcilu cilvēku, un mēs varam būt pārliecināti, ka Japāna viņa personā ieguva nacionālu ģeniju, kas ir viens no lielākajiem vēsturē."²⁴

Ķīnas satriecošais zaudējums Japānai

Otrs pagrieziena punkts Japānas vēsturē bija milzīgo ķīniešu ordu uzbrukuma atvairīšana, kas notika ap 1284. gadu. Ir pagājuši vairāk nekā četri simti gadu kopš Japānas civilizācijas pārveidošanas, ko veica Kobo Dishī un viņa līdzgaitnieki. Tajā laikā Japāna turpināja skatīties uz Ķīnu kā uz savu "vecāko brāli". Joprojām nebija citas nācijas, ar kuru tā saskartos un tādējādi ieguva salīdzināšanas iespējas. Pirmajos divpadsmit kristiešu laikmeta gadsimtos Ķīna nekad nav pievērsusi uzmanību Japānai kā teritorijai, kuru varētu ieinteresēt iekarošanai. Tomēr pienāca laiks, kad Austrumu troni pārņēma mongoļi. Kubla-hana (Kublai) uzkāpa Mongoļu impērijas tronī un pārcēla galvaspilsētu uz Pekinu.

Pirmais Kubla-hana mēģinājums iekarot Japānu tika atvairīts. Viņa flote ar trīsdesmit tūkstošiem karaspēku tika sakauta. Sala priecājās par uzvaru, taču tās valdnieki bija pārliecināti, ka ķīniešu monarhs savu uzbrukumu atkārtos ar lielu spēku. Pagāja septiņi gadi, un 1281. gada jūnijā notika jauns trieciens. Visi Japānas impērijas iedzīvotāji - vai tie būtu cienījamie pilsoņi, aristokrāti, zemnieki vai vergi - visi kā viens bija gatavs uz aizstāvību. Divas milzīgas armijas, kurās bija vairāk nekā simts tūkstoši ķīniešu, mongoļi un korejieši, devās uz Japānu. Bet otrais iebrukums Ķīnā izraisīja graužošu sakāvi un tā rezultātā pilnīgu autoritātes zaudēšanu. Japāna ir pārstājusi skatīties uz savu lielo kaimiņu ar cieņu un uzticību. Tas bija lielisks pagrieziena punkts Japānas vēsturē. Trīs gadsimtus, no 1200 līdz 1500. gadam, sala patstāvīgi attīstīja valdību, armiju, arhitektūru, literatūru un reliģiju.

Austrumu baznīca sasniedza arī savas attīstības virsotni, īpaši Ķīnas un Mongoļu valdnieku valdīšanas laikā, kad kristiešu misionāri priecājās ne tikai par sabiedrības iecietību un pārvietošanās brīvību, bet arī par imperatoru labvēlību. Austrumu baznīca ir izdarījusi daudz vairāk Āzijas civilizācijas attīstībā nekā pāvests. Tajā pašā gadsimtā attīstījās Reformācija, kuras mērķis bija novērst baznīcu tirāniju Rietumos. Un tagad Austrumu baznīca ir piedzīvojusi smagus kārdinājumus un pārbaudījumus. Labklājība mazināja viņas izturību. Cerība uz iekšēju iedvesmu un rituāliem pakāpeniski aizstāja Svētos Rakstus. Kaut arī doktrīnu liberālisms nebija īpaša izpausme, pastāvīga modrība un uzticība principiem gandrīz pazuda. Dzīves vienkāršība vairs nav raksturīga pazīmei cilvēkiem, kuri tik ilgi ir bijuši veltīti savam uzdevumam. Dogmas struktūra kopumā nemainījās, bet Svētais gars pazuda. Tāds bija Austrumu baznīcas stāvoklis, kad Vidusāzijā viņu sita nikns musulmaņu fanātisms Tamerlāna vadībā.

Tas, kā Tamerlāns pārklāja ar cietsirdību visas tautas no Krievijas līdz Ķīnai, jau ir aprakstīts. Kad postošā iekarošanas vētra pārgāja, no austrumu krāšņās baznīcas, kurai savulaik bija miljoniem sekotāju, bija palikuši tikai daži simti tūkstošu locekļu. Vēlāk tiks teikts, kādus pārsteidzošus līdzekļus Dievs izmantoja, lai kompensētu šo zaudējumu.

Japānas cīņa ar jezuītiem

Trešais pagrieziena punkts Japānas vēsturē bija jezuītu misionāru ierašanās 16. gadsimta vidū. Viņi sāka strauji attīstīt misionāru darbību, organizēja asiņainas kristiešu vajāšanu austrumos un panāca viņu izdzīšanu. Miera un politiskās vienotības atjaunošanai septiņpadsmitā gadsimta sākumā pavadīja ar katoļu misionāru iznīcināšanu un ārējo attiecību pārtraukšanu.²⁵

Kā jezuītu ierašanās Japānā un Filipīnās ietekmēja kristietības izplatību šajās valstīs? Viljams E. Grifiss, cienījams speciālists par Japānu, atzīmē:

"Kristietība sešpadsmitajā gadsimtā ienāca Japānā tikai pāvesta vai Romas katoļu formā. Lai arī tas bija piesātināts ar Lajolas un Ksaverija spēku un garu, objektīvam kritiķim ir jāatzīst, ka pāvesta reliģija bija militāra, paverdzinoša un politiska. Neskatoties uz to, ka Portugāles kristietība jezuītu personā bija nešķīsta, viltus principu, netikumu un māņticību piesātināta, tomēr jezuītu personā tā morālā, intelektuālā un materiālā ziņā saskārās ar šausmīgu situāciju. Japāna to nav zinājusi visā savā vēsturē... Būtu labāk, ja katoļu misionāri nevis imitētu kareivīgos budistu priesterus, bet sekotu Miera Princim (Jes. 9: 6). Tomēr viņi to nedarīja. Jesuīti atnesa viņiem inkvizīcijas garu, kas pēc tam uzplauka Spānijā un Portugālē, kā arī mehānismu, kas viņiem bija labi pazīstams vietējo un holandiešu "ķeceru" pāraudzināšanu. Atrodoties Goā, Ksaverijs pat ķērās pie pasaulīgās palīdzības, lai nodibinātu inkvizīciju Indijā, un, protams, viņš un viņa domubiedri Japānā būtu palaiduši šo elles mašīnu, ja vien būtu tāda iespēja. Viņi apzīmogoja un iznīcināja "ķecerus" savā valstī, izmantojot ārpazīstamas spīdzināšanas sistēmu, kuras briesmīgās detaļas nekādi nevar aprakstīt."²⁶

Tas pats autors apliecina jezuītu darbu Japānā: "Visām teritorijām tika pavēlēts kļūt par kristiešiem. Bonzes (budistu priesteri) tika padzīti vai nogalināti, un līdz ar sprediķi iedzīvotājiem tika sludināta uguns un zobens."²⁷

Japānas vēsture nebūtu pilnīga bez stāstiem par jezuītu darbu šajā valstī, par viņu metodēm un postošajām sekām, kuras japāņu tauta izjuta uz sevi, pateicoties tādai "kristīgajai" dedzībai. Šīs cietsirdīgās organizācijas iedvestās bailes no sacelšanās pamudināja valdniekus pieņemt galīgo lēmumu aizvērt kristietībai šīs valstis durvis.²⁸

Japāņi izrādīja lielu iecietību pret reliģisko kustību, kuru viņi uzskatīja par ārvalstu agresiju, kas vēlēja aizkavēt visu progresu. Viņi uzskatīja, ka viņu valsts drošība ir apdraudēta. Rezultātā viņi visā Japānā uzcēla dēļus ar uzrakstiem "Kristiešus jūrā", jo viņu evaņģēlija ideja nāca no organizācijas, kuras nosaukumā bija Kristus vārds, bet pilnīgi pretēja Viņa garam. Tas pamudināja Sansomu uzrakstīt:

"Tās bija dienas, kad Leonardo da Vinči lika pamatus eksperimentālai metodei un tāpēc mūsdienīgai zinātniskajai pieejai pētniecībā. Koperniks mācīja jaunu Visuma teoriju. Viljams Hārvijs atklāja asinsriti, un Hilberts sāka eksperimentus ar elektrību. Bet, tā kā šie atklājumi nepatika inkvizīcijai, kas Bruno sadedzināja uz staba un ieslodzīja Galileo, maz ticams, ka japāņi no šiem misionāriem ir saņēmuši vismaz kaut kādu liecību par viņiem."²⁹

Japāna ir nolēmusi norobežoties no pārējās pasaules. Divsimt gadu laikā nevienam ārzemniekam neļāva tuvoties tās krastiem. Šī valsts neko nezina par ār pasauli, kas, savukārt, neko par to nezina, līdz brīdim, kad Amerikas Savienoto Valstu flotes komodors Perijs Metjū Kalbraits noenkuroja savu floti Urugas ostā. Amerikas diplomāta un Japānas valdības pārstāvja sarunu tiešais rezultāts bija ostu atvēršana ārējai tirdzniecībai 1859. gadā. Pēc tam Japāna sūtīja vēstniekus uz Angliju - lai organizētu savu floti, uz Vāciju - lai organizētu savu armiju un uz Ameriku - lai organizētu savu izglītības sistēmu. Ja Japāna būtu agrāk uzzinājusi par lielās protestantu reformācijas gaismu un turpinājusi iet pie tās brīvības un Bībeles, šodien šai valstij varētu būt pavisam cits stāsts.

Filipīnu iekarošana

Ir pierādījumi, ka izglītība Filipīnu salās bija diezgan augstā līmenī, kad spāņi iekaroja šīs zemes (1569.g.). Tā kā filipīniešiem nebija kontaktu ar attīstītajām Rietumu valstīm, izņemot saziņu ar misionāriem, kuri sasniedza Filipīnas, var izdarīt vienīgo secinājumu: lieliskā izglītības sistēma, kas tajā laikā bija spēkā, tika izskaidrota ar austrumu baznīcas kalpotāju centieniem.

Tomēr kāda bija situācija, kad spāņi salu iekaroja? Lai citētu Blēru un Robertsonu: "Ja, kā droši tic apgalvots, Filipīnās prasme rakstīt un lasīt ir izplatītāka nekā parasto eiropiešu vidū, mēs varam izdarīt tikai secinājumu: salās bija daudz vairāk cilvēku, kuri zināja rakstītprasmi un lasīja tikai garīgo literatūru, nekā jebkurā citā sabiedrībā pasaulē."³⁰

Austrumu baznīcas pacēlums, izaugsme un attīstība ir tik sīki izklāstīta, ka šodien tā var būt lieliska iedvesma Atlikuma draudzei.

24.Nodaļa

Atlikuma draudze - "Draudzes tuksnesī" pārmantotāja

"Kas ir tā, kas kāpj augšup no tuksneša, atbalstīdamās pret savu draugu?

(Dz.8:5)

Atnākusi spilgtā stunda - draudze ir iznākusi no tuksneša. Viņa palika uzticīga savam uzdevumam un lieliski paveica savu darbu, - savas ilgās cīņas augļus, tā varēja nolikt patiesus dārgumus pie kājām - tāpēc tagad laikmeta pēdējā perioda baznīcai, ko Glābējs sauca par pagānu laikiem (Lūkas 21:24 Gliks). Konfrontācija bija ilga un sīva. Tas nebija trīsdesmit gadu karš un pat simts gadu karš, bet gan cīņa, kas ilga 1260 gadus. "Draudze tuksnesī" tajā cieta daudz zaudējumu. Viņa nekad nav zinājusi miera laiku, pilnīgi brīvu no konfrontācijas, bet tomēr saglabāja Pestītāja novēlēto pasauli. Ne spīdināšanas kameras, ne galeras ķēdes, ne uguns kuri, ne smags darbs, ne verdzības stāvoklis viņu nevarēja sabiedēt. Tomēr, uzvarot, ko draudze deva cilvēcei? Vai viņa nav ieguvusi brīvību, apgaismību un tiesības pielūgt Dievu pēc savas sirdsapziņas?

Mūsdienu autori mēdz koncentrēties uz kļūdaino viedokli, ka pāvests ir saikne starp apustuļu draudzi un mūsdienu kristietību. Šo nebībelisko ideju pastāvīgi atbalsta ieinteresētās cilvēku grupas. Pat protestanti un neticīgie izvirza daudzus nepatiesus argumentus. Tā piemērs ir šāds mūsdienu autora citāts: "Protestantisms nekad nedrīkst aizmirst, ka tas savu ticību ir saņēmuši no katolicisma. Romas baznīca joprojām ir vienīgā saikne starp mūsdienu pasauli un agrīnajiem kristietības sekotājiem."¹

Savā grāmatā mēs centāties skaidri parādīt, ka 1260. gadu periodā "Draudze tuksnesī" ir patiesā saikne starp Apustulisko baznīcu un mūsu laiku. Tai esam parādā zināšanas un patiesības bagātības, kas saglabātas tumšajos viduslaikos. Kas attiecas uz Svēto Rakstu neizkropļotā teksta nodošanu, par to jāpateicas nevis pāvestam, kas paaugstina tradīcijas virs Bībeles, bet gan uzticīgajām draudzēm, kuras visu tumsas un mānītības gadsimtu laikā ir stingri ievērojušas patiesos apustuliskos Svētos Rakstus un to neizkropļotos tulkojumus. Mūsu darbs ir paredzēts tikai zināmā mērā, lai veltītu cieņu pagātnes gadu patiesās kristīgās baznīcas neapdziedātajiem varoņiem.

Tuksneša perioda beigas

"Šī parādība īstenosies noteiktā laikā," saka pravietis (Hab. 2:3). Dievs dara savu darbu noteiktos laikos. Pirms katra vēstures perioda Viņš izvirza Savu uzdevumu. Debesu ķermeņiem ir uzdots izmērīt pravietojumu noteiktos gadus. Tas, kurš kontrolē zvaigžņu kustību, aizsargā arī Savu kalpu svētos teicienus. Patiesās Baznīcas parādīšanās, izaugsme un izplatība Lielbritānijā, Eiropā, Āfrikā un Āzijā sekoja to gaitai noteiktajā kārtībā. Kad beidzās 1260. gadu periods, Dieva Draudze

atteicās no savas dzīves tuksneša dzīves un atkal pravietoja "par tautām un ciltīm, par valodām" (Atkl.10:11). Nav iespējams aizkavēt vai izlaist "noteikto laiku."

Kad Daniēlam tika parādīta pārsteidzoša pravietiskā ķēde, eņģelis Gabriēls skaidri norādīja 1260.gadu perioda beigās kā laiku, kad zīmogs tiks noņemts no Dievišķajām prognozēm: "Bet tu, Daniēl, paglabā labi slepenībā šais atklāsmēs sacīto un apzīmogo šo grāmatu līdz pēdējam beigu laikam; daudzi to tad izpētīs, un atziņas vairošies!" (Dan. 12: 4).

Ko nozīmē izteiciens "pēdējais laiks"? Ievērojiet, tas nebija "laika beigās". Acīmredzot šī frāze raksturo salīdzinoši īsu, pēdējo gadu periodu starp 1260 gadu pareģojuma beigām un pasaules galu. Nesen Draudzes uzmanības pasaulei atklās simbolu nozīmi, kas parādījās pirms pravieša pārsteigtā skatiena. Tas pats par sevi būs pierādījums tam, ka Draudze ir iznākusi no tuksneša. Daniēls ieraudzīja lauvu, lāci, leopardu un zvēru ar deviņiem ragiem. Viņiem sekoja neliels rags, kas 1260 gadus apspieda Visuvarenā svētos. Daniēlam tika parādītas citas pravietiskās ķēdes. Tas viss, pēc eņģeļa vārdiem, simbolizē valstību rašanos un ļoti nozīmīgu notikumu secību, kuru ietekmi uz Draudzes vēsturi nevar pārvērtēt. Tādējādi "pēdējais laiks" attiecas uz laikmetu, kad beidzas pagaidu pareģojumu skaitīšana. Tad visas pravietiskās ķēdes tiks saprastas, zīmogi tiks noņemti, un Draudze sāks skaļi pasludināt savu vēsti nevis simbolu valodā, bet tieši un svinīgi iepazīstinās ar Dieva brīdinājumiem, kas ietverti pareģojumā, un to piepildījumu.

Jēzus, pravietis Daniēls un apustulis Jānis lielu uzmanību pievērta ciešanām, kas notika 1260. gadu laikā. Jēzus teica:

" Jo tad būs tādas lielas bēdas, kādas nav bijušas no pasaules iesākuma līdz šim laikam un kādas arī vairs nebūs. Un, ja šīs dienas netiktu saīsinātas, tad neviens cilvēks neizglābtos; bet izredzēto dēļ šīs dienas tiks saīsinātas. (Mateja 24:21, 22). Paziņojums - Kristus divas reizes pieminēja "tās dienas". Fakts, ka augstprātīgais rags no Daniēla grāmatas (7:25) būs spiests pārtraukt svēto apspiešanu 1260. gada beigās, apsoltajiem solīs nelielu atelpu ciešanās. Pats Pestītājs skaidri paredzēja šī perioda beigās. Tas izskaidro apustuļa Jāņa vārdus, ka šīs mokas beigās iezīmēs "kā uz nāvi ievainota," kas uzlikta apspiedējam (Atkl. 13: 3).

Pirms apsvērt vārda "tās dienas" (Mateja 24:21,22) nozīmi iepriekšminētajā Rakstu vietā, jānosaka to garums. Apustulis Jānis rakstīja: " Tie mīdīs svēto pilsētu četrdesmit divi mēnešus. Un Es likšu Saviem diviem lieciniekiem, ka tie maisos tērpti pravietos tūkstoš divi simti sešdesmit dienas." (Atkl. 11: 2, 3). Izmantojot bībelisko skaitīšanas metodi (viens mēnesis ir vienāds ar trīsdesmit dienām), mēs iegūstam: $42 \times 30 = 1260$.

Ko Jēzus saka "liela bēdas", kas rakstīts Mateja evaņģēlija 24. nodaļā? Kristīgās draudzes vēsturē ir bijuši trīs bēdu periodi. Pirmais ir laiks, kad jūdi vajāja kristiešus; šis periods ilgst līdz Jeruzalemes krišanas laikam (70.g. m.ē.). Otrais - līdz 325.g. m.ē. Šajos gados pagāni baznīcai nodarīja daudz ļauna. Un trešais 1260 gadu periods (Svētajos Rakstos minēts septiņas reizes) attiecas uz laiku, kad reliģiskais un politiskais spēks vajāja "Draudzi tuksnesī." Centīgs Pestītāja pravietojuma pētījums Mateja evaņģēlija 24. nodaļā noteikti parāda, ka ar izteicieniem "tās dienas" un "lielās bēdas" Kristus apzīmēja 1260. gadu periodu. Pasludināšana Dan.11:31-35 par to pašu "lielo bēdu", pravietis to aprēķina, sākot no brīža, kad tiek iestatīts "dara negantību", vai arī no brīža, kad pāvests iegūst neatkarīgu varu (31. pants). "Lielās bēdas" beigas Daniēls uzskata par "pēdējo laiku" (35.p.). Kad pravietis nedaudz agrāk (Dan. 7:25) runāja par to pašu svēto mocīšanu vai apspiešanu, viņš aprēķināja 1260 gadu periodu no brīža, kad tiks izlauzts pēdējais no trim ragiem (Dan. 7: 8). Šis notikums neapšaubāmi notika 538. gadā.¹²

Tāpēc drūmo viduslaiku laikmetā īsto Draudzi nevajadzētu meklēt starp prinčiem un karaļiem iecienītām reliģiskām kopienām, jo tā tika nepārtraukti pakļauta vajāšanām, kuras bieži organizēja "vilki aitu ādās". Šajā 1260 gadu laikā "Draudze tuksnesī" neslēdza savienību ar pie varas esošajiem, lai izveidotu valsts baznīcu, un neģērbās impērijas hierarhijas tērpos. Pretējā gadījumā Glābējs nebūtu pieminējis, ka viņai būtu jāpārcieš spēcīgas un ilgstošas ciešanas, un baznīca nebūtu izdzīvojusi, ja "tās dienas" nebūtu saīsinātas.

Nepanesamas ciešanas "lielās bēdas" laikā vairojās, kad pāvests ieguva papildu varu pār desmit karaļvalstīm. Līdz 1215. gadam, kad Romā notika slavenā Laterānas koncils, apspiedēju armija pieauga uz sabiedroto tautu karaspēka rēķina. Klaudijs no Turīnas (800.g.), pārvaldot Draudzi tuksnesī, padarīja to diezgan organizētu un spēcīgu. Pētot X-XI. gadsimtu vēsturi, jūs viegli varat redzēt patieso ticīgo arvien pieaugošās domstarpības un viņu skaita pieaugumu visā Eiropā. Visas Svētajiem Rakstiem lojālās kopienas pastāvīgi dzirdēja apsūdzības par maniaheismu. Apbrīnojamie albigijiešu darbi izraisīja pāvesta satraukumu un izraisīja Laterānas koncila sasaukšanu 1215. gadā. Tas pats gads jāpiemin saistībā ar svarīgu notikumu - angļu baroni sacēlās un piespieda karali pieņemt "Magna Carta"(Brīvības harta). Tas bija pirmais solis ceļā uz konstitucionālo varu. Bībeles mācību izplatība acīmredzami ir ietekmējusi politisko domāšanu.

Kopš 1215. gada mēs vērojam pāvesta vajāšanas nežēlības palielināšanos. Tam sekoja "Draudzes tuksnesī" izplatība visās zemēs. Mocekļu asinis atkal kļuva par draudzes sēklu. Šeit var minēt divus piemērus. Valdieši un draudzes, kas ticēja tāpat kā tā, lai arī tās sauca atšķirīgi, izplatījās visā Eiropā. Mēs jau esam citējuši Mosheimu, pierādot, ka pat pirms Lutera gandrīz katrā Eiropas valstī, it īpaši Bohēmijā, Morāvijā, Šveicē un Vācijā, bija daudz cilvēku, kuru prāts bija dziļi iesakņojies valdiešu, viklifu un husītu principos. Iepriekšējās nodaļās mēs esam izsekojuši patiesās baznīcas attīstību Sīrijā, Persijā, Indijā, Vidusāzijā, Ķīnā un Japānā.

Nozīmīgie datumi Draudzes vēsturē

Ir vairākas pravietiskas ķēdes, kas darbojas aptuveni paralēli 1260. gadu periodam. 1260 gadu perioda beigās ir jāizceļ četri datumi. Var apgalvot, ka šīs kustības, kas atspoguļojās šajos notikumos, "Draudzi tuksnesī" izvirzīja priekšplānā no aizmirstības un necilības. Tātad nākamajos gados:

- 1453.gads – Konstantinopoli iekaro turki;
- 1483.gads – piedzimst Martins Luters;
- 1491.gads – piedzimst Ignatījs Lajola;
- 1492.gads – Kolumbs atklāj Ameriku.

Jaunā laikmeta izpēte, ko iezīmē šie notikumi, atklāj pasākumus, kurus Draudze ir veikusi, atstājot tuksnesi.

Četrdesmit gadus pirms Kolumbs atklāja jauno pasauli, Eiropa atklāja seno pasauli. Rietumu puslodes atrašanās vieta bija tik nozīmīgs notikums, ka bija viegli nepamanīt lielo 1453. gada atklājumu. Tika atzīts, ka Amerikā atklātie dārgumi, kas pārsteidza cilvēci, nebija vērtīgāki par literāro bagātību, ko Eiropa ieguva līdz ar Konstantinopoles - Romas impērijas austrumu galvaspilsētas - krišanu. Gadsimtiem ilgi grieķu rokraksti, kas saturēja zināšanas par senatnes vēsturi, bija ierobežoti tikai ar Austrumu Romas impēriju, ko bieži sauca par Grieķijas impēriju. Konstantinopoles krišana zem musulmaņu turku armijas spiediena Rietumeiropā atvēra imperatora bibliotēkas ar tūkstošiem manuskriptu. Tautas uz rietumiem no Konstantinopoles ir pamodies no gadsimtiem ilga miega. Gandrīz desmit gadsimtus Romas baznīcas autoritāte aizliedza grieķu valodas un literatūras studijas. "Eiropā ir zudušas grieķu valodas zināšanas," saka kāds, kam Romas simpātijas ir labi zināmas.³ Itāliju, Franciju un Angliju šokēja pēkšņas vēstures, zinātnes, literatūras un filozofijas atklāsmes. Eiropa labprāt absorbēja daudz zināšanu. Zinātnieki izrādījās tikpat neatlaidīgi, meklējot manuskriptus, kā Kolumbs, meklējot nezināmu kontinentu.

Lielākā bagātība, ko pasaule ieguvusi līdz ar Konstantinopoles krišanu, ir grieķu Jaunās Derības manuskripti. Lielāko daļu šo manuskriptu veidoja kopējais teksts (Textus Receptus). Rietumu pasaulei, kurai bija tikai Romas Bībele, Vulgāta, bija ļoti nepieciešami precīzi patiesības vārdi, kurus apustuļi uzrakstīja par Jēzus mācībām.

Šajā brīdī parādījās pārsteidzošs zinātnieks. Pēc daudzu domām, Roterdamas Erasmam bija spēcīgs intelekts un nepārspējama erudīcija. Viņš veltīja sevi klasiskās literatūras studijām. Erasmus pārcēlās no vietas uz vietu, rūpīgi izpētot visas bibliotēkas, cerot atklāt senos manuskriptus. Visus

grieķu Jaunās derības manuskriptus viņš sadalīja divās kategorijās: tie, kas neatkāpās no Lukiāna sastādītā "Vispārpieņemtā teksta", un tie, kas atbilda "Vatikāna kodeksam" - Vatikāna bibliotēkas lepnumam. Erasmus sīki aprakstīja iemeslus, kāpēc viņš noraidīja Vatikāna manuskriptus un pieņēma Lukiāna tekstu.⁴ Kad viņš izlaida grieķu Jaunās Derības izdevumu, pienāca jaunas dienas rītausma. Šo izdevumu izmantoja visas tā laika protestantu baznīcas. Turklāt tas veidoja Lutera Bībeles teksta Vācijā un Tindla tulkojuma angļu valodā tekstu. Tindls lieliski prata septiņas valodas un bija rūpīgs Erasmus grieķu izdevuma pētnieks.

Luters un Reformācija

Nākamais pavērsiena datums ir 1483. gads, Lutera dzimšanas gads. Lutera vārds ir gandrīz kļuvis par reformācijas sinonīmu. Mūka garīgā cīņa ar Dievu klostera kamerā bija tik spēcīga, ka evaņģēlija uzskatu vilņi, kas vēlāk izplatījās visā Eiropā, zināmā mērā bija Lutera personīgās pieredzes izpausme. Reformācija pauda cilvēku vēlmi: grēcīgās sirds vietā saņemt jaunu, tīru - līdzīgu Kristus sirdij.

Sākumā Luteram nebija ne domu, ne vēlēšanās šķirties no Romas baznīcas. Tomēr arvien pieaugošais evaņģēlija patiesības spēks paaugstināja Bībeli pār Baznīcu. Pāvests atteicās atteikties no savas nostājas un uzstāja, ka baznīca atrodas augstāk par Svētajiem Rakstiem. Romas garīdznieki iebiedēja cilvēkus ar šķīstītavu. Cilvēki ir noguruši no mūkiem un mūķenēm, kuri ir pavairojuši reliģiskās procesijas, lūgšanas ceļos, lūgšanu krelles, amuletus, attēlus uz baznīcu sienām un relikviju pielūgšanu. Tas viss atgādināja farizeju priekšrakstus, kurus Jēzus nāca atcelt. Plaša radās 1517. gadā, kad Lutera meta izaicinājumu pāvestam, pienaglojot savas deviņdesmit piecas tēzes pie Vitenbergas baznīcas durvīm. Lielākā daļa Eiropas iedzīvotāju formāli piederēja Romas katoļu baznīcai. Bet patiesībā cilvēku sirdīs tika veikts liels garīgais darbs jau ilgi pirms Lutera tēzēm. Tomass Armitedžs atzīmē, ka 1310. gadā vienu ceturtdaļu Bohēmijas iedzīvotāju veidoja Bohēmijas brāļi, kas uzturēja sakarus ar daudzajiem valdiešiem, kuri apdzīvoja Austriju, Lombardiju, Bohēmiju, Ziemeļvāciju, Tīringeni, Brandenburgu un Morāviju. Roberts Kokss pieminēja, ka Erasmus aprakstīja, cik stingri Bohēmijas Valdieši ievēroja nedēļas septīto dienu - Bībeles Sabatu.⁵

Reformācija bija spēcīga kustība, kas daudzējādā ziņā atgādināja Izraēlas iedzīvotāju izceļošanu no Ēģiptes zemes. Lutera ar saviem atbalstītājiem noraidīja pāvesta pārākumu un izrāva gandrīz visu Ziemeļeiropu no pāvesta ķetnām. Sākumā reformācija neiebilda pret valsts un baznīcas savienību. Neskatoties uz to, viņa neizmantoja valsti plaša mēroga nežēlīgām vajāšanām, kas aizēnoja Romas vēsturi. Šī kustība izkļiedēja tumsu. Tas iznīcināja plaisu starp garīdzniekiem un vienkāršajiem cilvēkiem. Reformācija atzina Bībeli par augstāko un vienīgo autoritāti. Viņa noraidīja šķīstītavu, svēto un tēlu pielūgšanu, iebilda pret klostera ordeņiem un garīdznieku celibātu. Neapšaubāmi, šo kustību iedvesmoja Dievs. Un, kaut arī reformācija nerasniedza pilnīgu mācību tīrību un atdalīšanos no pasaules, tāpat kā agrīnās evaņģēliskās kopienas, kas smagi cīnījās tumšajos laikmetos, tā tomēr lielā mērā atdeva vienkāršo seno kristietību Ziemeļeiropā, kas vēlāk šīs lielās svētības pārnesa uz Amerikas kontinentu. Viljams Muirs atzīmē:

"Liela kļūda ir uzskatīt reformācijas laikmetu, lai cik krāšņs un auglīgs tas arī nebūtu, Baznīcas zelta laikmets vai uzskatīt, ka viss tajā bija ideāls, pat ja tas piedzīvoja vislielāko triumfu. Labākais, kura dēļ evaņģēlija darbs ir veikts visus šos gadsimtus, vēl joprojām ir priekšā."⁶

Attiecībā uz desmit baušļiem reformatori parasti ieņēma kļūdainu nostāju. Viņi tos cienīja kā likumu kodeksu, kas tomēr nav saistošs. Var citēt daudzus reformatorus, bet mēs ņemsim tikai vienu angļa Tindla paziņojumu. "Attiecībā uz tik svarīgu jautājumu kā sestdiena, mēs varam droši apgalvot, ka mēs esam tās saimnieki, un mēs varam mainīt šo dienu uz pirmdienu vai jebkuru citu dienu, pēc mūsu uzskatiem. Katru desmito dienu mēs varam padarīt par svētu, ja mēs tam atrodam iemeslu."⁷

Pārbaudot vadošo evaņģēlisko reformētāju mācības, ir viegli saprast, kā viņi no pāvesta pārmantoja pārliecību, ka gadsimtiem ilgi svētdienai nav bijis nekāda statusa, jo Romas katoļu

baznīca vienmēr ir uzskatījusi, ka svētdiena ir tikai svētku diena, piemēram, kā Ziemassvētki vai jebkura cita brīvdiena. Pāvests neatzina Sabata obligāto ievērošanu saskaņā ar ceturto bausli. Tāpēc ikreiz, kad ceturtais bauslis ieņēma tai paredzēto augsto stāvokli 1260. gadu laikā, tas vienmēr bija "Draudzes tuksnesī" cītīga darba auglis, kura vienmēr ievēroja Sabatu.

Dievkalpojuma dienas vēsture

Kad Romas imperators, dedzīgs pāvesta atbalstītājs, 489. gadā slēdza slaveno Asīrijas baznīcas nodibināto koledžu Edesā, notika svarīgs brīdis cīņā starp Bībeli un tradīcijām. Tā rezultātā pieauga atsvešināšanās siena starp evaņģēliskajiem Austrumiem un pāvesta Rietumiem. Austrumu baznīca steigšus atstāja Edesu, kas atradās Romas varas robežās, un savu centru pārcēlās uz Nisibisu, vairākus simtus kilometru dziļi Persijas impērijā. Šeit, netālu no Tigras upes, tika nodibināta lieliska universitāte, kas tūkstošiem gadu ne tikai nodibināja persiešu kristietību uz jūdu tradīcijām kā pretsvaru pāvesta pozīcijai, bet arī izplatīja grieķu kultūru un romiešu civilizāciju starp austrumu tautām. Deviņus gadus vēlāk (498. gadā) asīriešu baznīca atteicās no visām saiknēm ar Romas impērijas baznīcu. Daudzi autori uzsver tautu semītisko raksturu, starp kurām atrodas šī jaunā koledža. Vienreiz un uz visiem laikiem tika nolemts, ka Āzijas baznīca sāks veidot Ābrahāma un viņa pēcnācēju mācības, nevis Rietumu valsts reliģiju ar savu pagānu filozofiju. Tādējādi Nisibisas absolventi, liecinot Ķīnas un Japānas monarhu priekšā, viņiem sludināja Bībeles Sabatu.

Agrākie baznīcas vēsturnieki Sokrāts un Sozomens, kurus mēs citējam iepriekš, kā arī citas iestādes saka, ka šajā laikā baznīcas visā pasaulē, izņemot Romu un Aleksandriju, svētajā Sestdienā rīkoja dievišķos dievkalpojumus no Dekaloga. Vietās, kur cilvēki vēroja arī svētdienu, notika piemiņas pasākumi Kristus augšāmcelšanās piemiņai. Pāvesta baznīca un pat reformatori svētdienu neatzina par sabata turpinājumu vai aizstāšanu. Svētdienas svinēšana nekādā gadījumā netika uzskatīta par Dievišķu iestādījumu - tikai baznīcas pasūtījumu.

Austrumu draudzes civilizācija

Tika atzīmēts, ka devītajā gadsimtā varenās Arābu impērijas zelta laikmetā valdīja krāšņā Austrumu baznīcas izglītības sistēma - tā izplatīja civilizāciju, bagātināja Ķīnas un Japānas literatūru austrumos un faktiski radīja pamatu universitāšu izveidošanai Eiropā.

Kad pāvesta armijas 1204. gadā īslaicīgi iekaroja Konstantinopoli, daudzi atzīmēja asu kontrastu starp tautu augsto kultūru un civilizāciju, kuras kļuva par Austrumu un Āzijas kristietības mājvietu, un Eiropas pāvestu tautu barbarisko stāvokli. Tātad, Artūrs R. Stenlijs atzīmē:

"Nav šaubu, ka austrumu baznīcas civilizācija bija daudz pārāka par rietumu. Izlasot stāstu par krustnešu sagūstīšanu Konstantinopolē trīspadsmitajā gadsimtā, nevar nepamanīt, ka tā bija kultūras un civilizētā galvaspilsētas iekarošana ar barbaru ordām. Grieķijas zinātnieku ierašanās Eiropā piecpadsmitajā gadsimtā liecināja par visprogresīvākajiem soļiem, kādus jebkad ir spērusi Rietumu teoloģija."⁸

Komentējot austrumu kristiešu veikto krievu baznīcas pārvēršanu vienpadsmitajā gadsimtā, Adeni runā par to pašu pretstatu:

"Tirdzniecība sekoja evaņģēlijam. Māksla un kultūra sekoja viņu gaitām. Kristīgā civilizācija sāka lēnām izplatīties visā Krievijā. Tā rezultātā nākamā gadsimta laikā šī valsts, kuru mēs tagad esam pieraduši uzskatīt par visvairāk atpalikušajām no Eiropas valstīm, ir kļuvusi attīstītāka nekā Vācija un Francija. Agrīnajos viduslaikos Krievija ieņēma vietu priekšplānā. Bizantijas kultūra bija savā augstumā un tālu pārsniedza Rietumu tautu mežonīgo stāvokli."⁹

Trīspadsmitā gadsimta vidū mongoļu iebrucēji izpostīja gandrīz visu Āziju. Viņi iekaroja arī Krieviju, Poliju, Bohēmiju un Austriju-Ungāriju, bet tika apturēti uz Vācijas austrumu robežas. Kad pirmā mongoļu iekarotāja mazdēls atteicās turpināt tālāko Rietumu iekarošanu, Francija, Vācija un Anglija tika izglābtas. Mongoļu armiju uzvarošais gājiens pavēra daudzas durvis, un pārsteigtās Eiropas acu priekšā parādījās ne tikai lieliskā Āzijas civilizācija, bet arī austrumu baznīcas plaša

mēroga darbība. Šo notikumu izpēte apstiprina šīs draudzes uzticību Sabatā saskaņā ar ceturto bausli.

Pārskats par lielajiem jūras braucieniem no Kolumba uz rietumiem un Vasko da Gamas uz austrumiem 16. gadsimta sākumā atklāj šo ekspedīciju motīvus, kas atšķiras no tirdzniecības darījumiem. Komentējot ceļotāja Marko Polo trīspadsmitā gadsimta otrajā pusē aprakstīto Austrumu krāšņumu un civilizāciju, Edvards M. Hulme raksta:

"Polo ieguldījums ģeogrāfiskajās zināšanās ir pilnībā aizēnojis visu iepriekšējo ceļotāju sasniegumus. Viņš sastādīja pirmo visaptverošo un uzticamo Indoķīnas, Indijas arhipelāga un Ķīnas bagātības un varenības aprakstu. Viņš tajā iekļāva pirmo derīgo informāciju par Japānu. Šis apraksts bija tik gleznains, sižets bija tik pievilcīgs, un fakti bija tik pārsteidzoši, ka tūkstošiem cilvēku to lasīja ar lielu interesi daudzu gadsimtu garumā. Kolumbs stāsta, ka viņam šis darbs šķitis aizraujošs. Tas daudzus izraisīja vēlmi sekot cilvēku pēdās, kuru ceļojumus viņš sīki ieskicēja."¹⁰

Ceļojumu un atklājumu reliģiskais motīvs nebija tālu no jaunākā. Vēsture rāda, kā jezuīti iebruka un smagi apspieda Abesīniju Āfrikā, vajāja Indijas austrumu baznīcu un centās dominēt Ķīnā un Japānā. Slavenais jezuīts Fransisko Ksaverijs uzzinot par Austrumu baznīcu problēmām, 1545. gadā mēģināja organizēt nežēlīgu un asiņainu inkvizīciju, un to izdarīja Goa (Indija) 1560. gadā. Adeni norāda, kāpēc šī briesmīgā sistēma bija vajadzīga: "Vēstule, kas rakstīta tuvāk 1545. gada beigām, Ksaverijs mudināja Portugāles karali nodibināt inkvizīciju, lai novērstu "jūdu ļaundarību, " kas izplatījās viņa austrumu valdījumos."¹¹

"Jūdu ļaundarība", par kuru jezuīti nolēma cīnīties Austrumu baznīcā, cita starpā, nozīmēja septītās dienas - Sabata - ievērošanu. Sabata karš bija jezuītu galvenā nodarbošanās Abesīnijā, kur kristieši gadsimtiem ilgi septīto nedēļas dienu uzskatīja par Bībeles atpūtas dienu.

Mongoļu iekarojumi nesabojāja austrumu baznīcu. Tieši pretēji, šai baznīcai pievienojās daudzas mongoļu princeses un karalienes. Daudz lielāks ļaunums Asīrijas baznīcai bija fanātiskā musulmaņu iekarotāja Tamerlāna niknā pretošanās, kas sākās gadsimtu vēlāk. Neskatoties uz to, 1643. gadā austrumu baznīca bija pietiekami spēcīga, lai garīgo vadītāju no galvenā centra Persijā nosūtītu uz daudzām kopienām Indijas dienvidrietumos. Neaizmirstiet, ka šajā laikā Eiropu satricināja briesmīgais Trīsdesmit gadu karš.

Jezuītu centieni iznīcināt protestantismu Eiropas kontinentā bija nikna un neveiksmīga. No Lutera dienām līdz 1648. gadam, kad slavenais Vestfāles miers izbeidza Trīsdesmit gadu karu, protestantisms nevarēja lepoties ar miera un drošības atrašanu. Šajā periodā un pirms reformācijas Krievijā, Bohēmijā, Francijā, Anglijā un Vācijā izveidojās spēcīgas kustības, kuru mērķis bija iegūt brīvību, kas ļautu septīto dienu brīvi ievērot kā Bībeles sabatu. Tomēr reliģiskā neiecietība valdīja Āzijā un Eiropā. Neskatoties uz to, nav iespējams nepriecāties par to, ka trīsdesmit gadu kara beigās valdība pirmo reizi pasaulē piešķīra reliģijas brīvību. Šis stāsts ir cieši saistīts ar Rodžera Viljamsa vārdu no Rodailendas, kurš vēlējās pielietot Kristus mācību, aicinot atdalīt baznīcu no valsts. Reliģiskās brīvības izplatīšana bija jāpapildina ar pēdējo dienu ziņām par ceturta bausļa obligātajām prasībām.

Citi Reformācijas trūkumi

Var minēt citus reformācijas trūkumus, piemēram, baznīcas un valsts savienību. Tomēr pravietojums norāda, ka pilnīga atgriešanās pie sākotnējās, patiesi Bībeles kristietības nenotiks, kamēr baznīca netiks atbrīvota no pakļautā stāvokļa - šī ir stunda, kad "Draudze tuksnesī" kļūst par Atlikuma draudzi.

Šie Viljama Mūra vārdi norāda uz stingrības trūkumu, kas raksturīgs daudziem reformācijas sekotājiem: "Anglijā tautas masas, kuras nekad nebija patiesi pievērstas pirms Džona Veslija, mainīja savu pārliecību, mainoties monarhiem, un parasti bija gatavas iet kopā ar vairākumu."¹² Kas bija neparasts Džona Veslija vēstījumā? Metodisms uzsvēra atpirkšanu ar Kristus asinīm.¹³ Svētie Raksti māca, ka Kristus ir vienīgais upuris, un cilvēks atrod pestīšanu savas nāves pie krusta kā

aizvietotāja un galvojuma pilnības un pietiekamības dēļ. Agrīnie reformatori piešķīra lielu nozīmi Kristus aizstājošajai nāvei kā Dieva sniegtam upurim.

Vēlāk brāļu morāviešu kustība, kas izplatījās Austrumeiropā un pēc tam Ziemeļamerikā, lielu uzsvāru lika uz izpratni par Kristus aizstājošo nāvi, kā aprakstīts Pāvila vēstules, nevis pāvesta dogmās. Kad 1722. gadā Zinzendorfa grāfs deva daudziem Saksijas brāļiem patvērumu savā Saksijas muižā Gerrengutā, viņš sludināja pestīšanas mācību caur Kristus asinīm.¹⁴ Diemžēl šodien daudzi protestanti ievēro Romas mācības, samazinot asins izpiršanas lomas nozīmi un novārtā atstājot Pestītāja nāvi.

Pilnīga apustuliskā patiesība tika atjaunota tikai tad, kad draudze izgāja no tuksneša un kļuva par Atlikuma draudzi. Baznīca atkal ar spēku sludinās un ne tikai par Kristus aizstājošo nāvi, bet arī par Desmit Baušļu svētumu, kurus viņa nāve pastiprināja, it īpaši par ceturto baušļa nozīmi, kas svētī septīto dienu. Vai mēs nevaram teikt, ka "pēdējā laikā" sestdienas kļūst par kritēriju, kas nosaka mūsu mūžīgo likteni? Jānis raksta: "Tad pūķis sadusmojās par sievu un gāja karot ar pārējiem viņas cilts locekļiem, kas turēja Dieva baušļus un apliecināja Jēzu" (Atkl. 12:17).

Lielo bēdu beigas

Pēdējais no četriem nozīmīgajiem datumiem ir 1491. gads, kad piedzima jezuītu ordeņa dibinātājs Ignatijs Lojola. Tajā laikā daudziem šķita, ka Romas baznīcu sagrauj un sakāva reformācija, tāpēc pāvests nodibināja jezuītu ordeni, kas ir visspēcīgākais un nežēlīgākais no visiem katoļu ordeņiem. Viņš nekavējoties mēģināja pārņemt kontroli pār koledžām un universitātēm un pēc tam sagrabt varu valstī. Viņam izdevās atgūt kundzību pār dažām tautām un organizēt nežēlīgu kristiešu vajāšanu, kas nepakļāvās pāvestam, kurus viņš bija paredzējis iznīcināt. Tomas B. Makaulajs attiecībā uz jezuītu zvērībām atzīmē:

"Ja protestanti vai tādi cilvēki kā viņi parādījās jebkurā vietā, viņus nekavējoties krita vajāšanās, kas garā varēja sagraut pat visspēcīgākos. Ikviens, kurš tika turēts aizdomās par ķecerību, neatkarīgi no amata, zināšanām vai reputācijas, zināja, ka viņš vai nu pakļausies stingra, uzmanīga tribunāla prasībām, vai arī mirst uz sārta. Ķeceru grāmatas tika meklētas un iznīcinātas ar īpašu centību."¹⁵

Glābējs skaidri nošķīra pasaules galu un bēdu galu. Viņš teica: "Bet tūdaļ pēc šā laika bēdām...". Šīs dienas, kā tika teikts iepriekš, beidzās 1798. gadā. Bet līdz 1772. gadam visas pasaules valstis, pat tās, kuras sauca par katoliskām, bija sašutušas un pieprasīja pāvestam atcelt jezuītu ordeni. Beigu beigās bija kāds pāvests, kurš izlikās, ka viņus izlaiž, un viņi izlikās, ka ir pārtraukuši savu darbību un pazuduši no redzesloka. Par to viens tā laika autors raksta:

"Par visiem četriem jezuītu pastāvēšanas gadsimtiem ir uzkrāts pietiekami daudz pierādījumu par viņu iznīcinošo ietekmi garīgajās un civilajās lietās. Vairākas reizes tos atcēla pati Romas katoļu baznīca, kā arī liberālās un progresīvās valdības katoļu un nekatoļu valstīs. Jezuīti laiku pa laikam tika izraidīti (dažās valstīs daudzas reizes), faktiski visas pasaules valstis, izņemot Amerikas Savienotās Valstis."¹⁶

Tādējādi 1260 gadi beidzās 1798. gadā, bet lielās ciešanas beigas var uzskatīt par 1772. gadu. Pats 1798. gads ir ciešākas izpētes vērts.

"Tiekāms Dieva dusmu mērs būs pilns"

"Arī no sapratīgiem daži kritīs, lai taptu šķīstīti, vētīti un garīgi tīrīti līdz dienu beigām, jo Dieva noliktais pēdējais laiks vēl nav klāt. Un ķēniņš rīkosies pēc savas patikas, viņš būs pilns pašiedomas un šķītīs pats sev lielāks esam par visiem dieviem, nostāsies pret dzīvo Dievu un runās negantus vārdus, un tas gūs panākumus, tiekāms Dieva dusmu mērs būs pilns, jo notiks, kas nolemts"(Dan. 11:35, 36).

Šis fragments runā par vajāšanām pret svētajiem, kas ilgs līdz "pēdējam laikam". Iepriekš tika parādīts, ka "pēdējais laiks" sākas 1260 gadu perioda beigās - 1798. gadā. Šie teksti paredz, ka uz pasaules skatuves parādīsies augstprātīgs ķēniņš, kurš izgāzīs Dieva dusmas uz Savas tautas

vajātāju. Tā kā šis vajātājs bija pāvests, tad jāatrod meistarīgs ķēniņš, kurš izbeidza 1260 gadu periodu un nodarīja iznīcinātājam nāvējošu brūci. Kāda vara ap 1798. gadu sāka iegūt spēku un izrādīt naidīgumu pret pāvestu? Kāda tauta varētu šos pareģojumus piepildīt labāk nekā Francija, aizrāvusies ar pieaugošo ateismu? Pirms pārsteigtā cilvēces skatiena Francijā pēkšņi izcēlās revolūcija, tādu kā pasaule vēl nekad nebija redzējusi. Terorā viņa aprija pāvesta baznīcu tirāniju.

Napoleons, dedzīgs Francijas revolūcijas atbalstītājs, atradās Ēģiptē, kad ģenerālis Bertjērs 1798. gada 10. februārī sagūstīja pāvestu, atcēla Kardinālu kolēģiju un pasludināja reliģisko brīvību Kapitolijs kalnā, no kuras Romai tas bija atņemts 1260 gadus! Šis notikums skāra sistēmas virsotni, kas vajāja Dieva uzticīgos bērnus. Bet Dieva dusmu izliešana, kā norādīts iepriekš minētajā pravietojumā, jeb "nāvējošā brūce" ietvēra kaut ko vairāk. Lorda Brūsa komentārs palīdz saprast, kā Francijas revolūcija ar Napoleona palīdzību sagrāva pāvesta politisko režīmu.

"Tā bija viņa misija - misija, kuras sekas izrādījās daudz izdevīgākas nekā tās izpildes līdzekļu izvēle - iznīcināt Vācijā un Itālijā esošo mazo kņazistu pretīgo sistēmu, no jauna modināt cilvēku garu, aizslaucīt neauglīgā feodālisma paliekas un attīrīt zemi jaunam un labākās politiskās dzīves formām... Tika izveidotas jaunas valstis, pieņemti likumi un citi likumi tika atcelti, un mazajiem kņaziem tika atņemta vara. Brīvās pilsētas okupēja karaspēks un atdeva kaimiņu valdniekiem. Lielākās pārmaiņas bija kņaziem-bīskapiem un abatiem piederošo garīgo īpašumu sekularizācija, pasludinot vecās konstitūcijas sabrukumu, kuras principi prasīja garīgas aristokrātijas pastāvēšanu vienlaikus ar laicīgo."¹⁷

Pravietojumu skaidrojumi

"Bet tu, Daniēl, paglabā labi slepenībā šais atklāsmēs sacīto un apzīmogo šo grāmatu līdz pēdējam beigu laikam; daudzi to tad izpētīs, un atziņas vairosies! "(Dan. 12: 4). Ebreju valodā vārdam "lasīt" ir dziļāka nozīme - "uzmanīgi un rūpīgi izpētīt" vai "ceļosim apkārt...". Vācu un franču Bībele šo izteicienu tulko šādi: "Daudzi rūpīgi pētīs, un zināšanas palielināsies." Kas izraisīja tik pastiprinātu interesi par Bībeles izpēti, kuras dēļ daudzi sāka pētīt pravietiskas prognozes? Kad gigantiskās baznīcas diktatūras radītā "nāvīgā brūce" atcēla Bībeles studiju aizliegumu, laiks, kad Patiesās baznīcas atrašanās tuksnesī, brīnišķīgi beidzās, un radās jautājums par Dieva bērniem: "Kas notiks tālāk?" Tas pamudināja aktīvi izpētīt lielās pravietiskās ķēdes atlikušos posmus.

Tajā pašā gadā strauji palielinājās Bībeles tirāža. Bībeles biedrības parādījās viena pēc otras. 1804. gada 7. martā tika organizēta Lielbritānijas un Ārziemju Bībeles biedrība. Amerikas Bībeles biedrība darbu sāka 1816. gada 8. maijā. Svēto Rakstu skaits pārsniedza simtiem tūkstošu; tos burtiski kravas kuģi sūtīja uz visām pasaules malām. Kļuva iespējams piepildīt pravietojumu, ka visur daudzi "lasīs" Svētos Rakstus. Īpaši cilvēkus interesēja, cik daudz pareģojumu vēl nebija piepildījušies.

Ietverts 1260 gadu periods. Bet bija vēl viena pārsteidzoša pravietiskā ķēde, kas stiepās līdz 1844. gadam - četrdesmit sešus gadus pēc 1260 gadu beigām. Tieši šis pravietojums aptuveni 2300 dienu laikā no Daniela grāmatas piesaistīja īpašu pētnieku uzmanību, jo, kā liecina astotās nodaļas lasījums, tas kļuva par Debesu diskusijas priekšmetu starp Mihailu (Kristu) un Gabriēlu.

Daudzas lappuses varēja veltīt pazīstamiem Bībeles pētniekiem un sludinātājiem, kurus 2300 gadus vecais pravietojums pārliecināja viņus par to, ka viņi dzīvo "pēdējā laikā." Tomēr tikai īsi runāsim par Manuēlu Lakanzu, Eduardu Īrvingu, Džozefu Volfu un Viljamu Milleru.

Deviņpadsmitā gadsimta sākumā Lakanza bija jezuīts vienā no Dienvidamerikas klosteriem. Viņš pieņēma daudzus reformatoru uzskatus un sāka rūpīgi pētīt Bībeli, īpašu uzmanību pievēršot pareģojumiem. Viņu ārkārtīgi ieinteresēja pravietojums par 2300 gadu periodu, norādot, ka apsolītā Kristus atgriešanās jau bija tuvu, un viņš par to rakstīja grāmatu. Kad tas kļuva zināms, pāvesta garīdznieki sakūdīja vietējos iedzīvotājus pret Lakanzu, tāpēc viņam nācās pamest Čīli. Viņš turpināja darbu Eiropā, kaut arī tur viņu vajāja. Tas ir vienkārši pārsteidzoši, ka, kamēr Eiropas kontinents joprojām cīnījās ar baznīcas tirāniju, Lakanza pabeidza darbu ar nosaukumu "La Venida

del Mesias en Gloria at Majestad" ("Kristus atnākšana godībā un majestātē"), publicējot to ar pieņemto vārdu Huans Jošafats ben Ezra.¹⁸

Aptuveni tajā pašā laikā Anglijā un Skotijā Edvards Īrvings sāka darbu tajā pašā jomā. Pēc uzaicinājuma 1812. gadā nākt no Skotijas un kļūt par vecāko sludinātāju Londonā, viņš nenogurstoši pētīja pareģojumus. Koncentrējoties uz 2300 gadu periodu no Daniela 8:14, viņš būtībā nonāca pie tāda paša secinājuma kā Lakanza. Milzīgi pūļi klausījās viņa sludināšanu ne tikai Londonā, bet arī visās lielākajās Lielbritānijas pilsētās. Zāles nebija pietiekami lielas, lai tajā ietilptu visi, kas viņu vēlējās dzirdēt.¹⁹ Lakanza uzzināja par viņa panākumiem un nosūtīja viņam savas grāmatas kopiju. Īrvings bija pārsteigts par to, kā Dievs vienlaikus vadīja Skotijas prezbiteriāni un pievērsto Dienvidamerikas jezuītu, lai saprastu šī pareģojuma nozīmi, palīdzot viņiem patstāvīgi nonākt pie kopīga secinājuma, ka ir pienācis šis laiks.

Vēl viens dedzīgs pravietojumu sludinātājs bija Ezra Ben Ezra, kurš pēc pievēršanās no jūdaisma ieguva vārdu Džozefs Volfs. D. T. Teilors par viņu raksta šādi:

"Pēc viņa dienasgrāmatām, laikā no 1821. līdz 1845. gadam teoloģijas doktors Džozefs Volfs visu ticību pārstāvjiem paziņoja par Dieva Kunga gaidāmo atnākšanu Palestīnā, Ēģiptē, Sarkanās jūras krastos, Mezopotāmijā, Krimā, Persijā, Gruzijā, visā Osmaņu impērijā, Grieķijā un Arābijā, Turkestānā, Buhāra, Afganistānā, Kašmira, Hindustānā, Tibetā, Holandē, Skotijā, Īrijā, Konstantīnopolē, Jeruzalemē un Svētā Helēna salā, uz kuģiem Vidusjūrā un Ņujorkas pilsētā. Viņš apgalvo, ka sludinājis ebreju, turku, musulmaņu, parsiešu, hinduistu, kaldeju, sīriešu, sābiešu, kā arī Pashiem, šeihu, šahu, ķēniņiem no Urgenčas, Buhāras, Grieķijas karalienei u.t.t. Žurnāls "Investigator" stāsta par viņa neticamiem darbiem: "Droši vien neviens cilvēks pasaulē nav darījis tik daudz, lai paziņotu ziņas .gadapar Kunga Jēzus Kristus otro atnākšanu kā šis slavenais misionārs. Lai kur viņš dotos, viņš visur sludina Mesijas nākšanu godībā."²⁰

Bijušā Dienvidamerikas jezuīta, Skotijas prezbitera un pārveidotā rabīna dēla iniciatīvu izpētīt un sludināt to pašu centrālo pareģojumu uzņēmās amerikāņu zemnieks Viljams Millers, 1812. gada kara veterāns. Viņš bija ateists, bet pēc tam pārdzīvoja pievēršanos Dievam un vēlāk kļuva par baptistu sludinātāju, kas līdz pašiem pamatiem satracināja Amerikas baznīcas 1828.-1844. Millers bija nepārspējams kā pārliecības patiesības sludinātājs, kurš iepazīstināja pasauli ar pravietisku laika periodu pamata un kopumā pareizu analīzi. Visu cieņu Millera darbam jāatzīmē, ka viņš nāca klajā ar paziņojumu, ka kļūdainas notikumu interpretācijas dēļ pasaule beigsies 1844. gadā, bet paša datuma noteikšanas precizitāte joprojām ir absolūta. Vēlākā un skaidrākā gaisma, kas parādījās Daniēla 8:14 pravietojumā, liecina, ka Kristus runāja ar Gabriēlu par svētnīcas tīrīšanu. Šis Vecās Derības izteiciens apzīmēja izpiršanas dienu, kas patiesībā ir Tiesas dienas prototips (3.Moz.16.nod.).

Nebijis pasaules progress pēc 1798.gada

Kad 1798. gadā beidzās 1260 gadu periods un cilvēce bija pirmā, kas baudīja reliģijas brīvību, gadsimtu viduslaiku stagnācija tika papildīta ar strauju progresu. Līdz 1798. gadam nebija dzelzceļa, tvaika kuģu, telegrāfu, elektrisko apgaismojuma, kombainu, automašīnu, kino, lidmašīnu un radio. Faktiski līdz šim laikam cilvēks joprojām palika tā materiālā progresā līmenī, kāds viņš bija Noasa laikā, kad atstāja šķirstu.

Reliģiskās brīvības iegūšana pilnībā mainīja sabiedrību. Prāts tagad bija brīvs. Neviens nevienam nespieda ticēt. Kā Šekspīrs rakstīja lugā "Kā tev tas patīk,"

"Mūsu dzīve atrodas tālu no gaismas
Koki - runā, plūstošā strautā— grāmatas,
Sludināšana pat akmeņos, un it visur svētības."

Mūsu prātam jābūt brīvam, lai smeltos zināšanas no dabas, sabiedrības, no grāmatām - it īpaši no Bībeles - un ticētu saskaņā ar sirdsapziņas vēlmi. Kad šāda brīvība tiek aizsargāta, materiālā kultūra uzplaukst. Lai saglabājas visi ieguvumi, ko devusi "Draudze tuksnesī"! Nedod Dievs, ka pilsoniskā vai reliģiskā tirānija atkal atgūst savu kundzību, iznīcinot visu, kas sasniegts kopš 1798. gada!

Francijas revolūcija, kas izcēlās neilgi pēc Amerikas revolūcijas, pāvestam uzlika "nāvīgu brūci." 1260 gadus uz pāvestu attiecās veiksmīgi divas teorijas: pirmā ir baznīcas un valsts savienība, otrā ir Dieva svaidītā tiesības. Ir viegli saprast, ka tad, ja monarhi uzskatīs, ka viņi pārvalda valsti ar Dieva svaidīto tiesībām, viņi sāks cienīt un paaugstināt baznīcas galvu, kura savas kronēšanas laikā veiks karaļvaldes svaidīšanas ceremoniju. Šo drūmo vēstures periodu sauca par "tumšajiem gadsimtiem". Pagāja gadsimtiem asiņu un ciešanu, pirms cilvēki saprata, cik lielu ļaunumu šīs divas valdības teorijas nes. Protestantu vēsturnieks Edgars Kinehs, kurš pētīja Francijas revolūciju, uzskatīja, ka pirms šī notikuma Francijas vēsture nebija aprakstoša. Kad 1798. gada februārī Francijas armija Romā pasludināja reliģijas brīvību un nosūtīja pāvestu uz Francijas cietumu, kardināli, apvilkti mantijās, atstāja pilsētu, izsaucoties: "Tas ir reliģijas gals!"

Tomēr pravietis pareģoja: "Bet šī nāvīgā brūce izdziedēta. Un visa zeme brīnījās, vērodama zvēru "(Atkl. 13: 3). Šeit ir noturīgs brīdinājums un pavēle modri modriem palikt nomodā, lai sakautā tirānija neatgūtu savu bijušo varu. "Demokrātija ir raksturs," sacīja viens amerikāņu valstsvīrs. Kad dzīves apstākļi uzlabojas, raksturs pasliktinās. Tēvi ieguva laimi un brīvību ar asinīm un ciešanām. Bērni sirdī pievērsās Vecās pasaules netikumiem un priekiem. Oksfordas kustība radās 1833. gadā. Tas ātri ieguva spēku un, pilnveidojot un attaisnojot nākamo paaudžu pasaulīgās vēlmes, sāka slavināt Tumšos laikus un noniecināt mūsdienu brīvību kopā ar tiem, kas to iekaroja. Savās slavenajās publikācijās pāvests pauž cieņu Oksfordas Universitātes Dr. D. G. Nūmenam, kurš vēlāk kļuva par kardinālu Nūmenu, un Oksfordas kustībai par mūsdienu katolicisma atdzimšanu visā pasaulē. Katoļu enciklopēdija raksta: "Kopš šī brīža katoļu reliģija var uzskatīt, ka tā atkal ir nonākusi nacionālajā literatūrā."²¹

Kāpēc 1833. gadā Anglija uzskatīja, ka reformācija notiek ar Dieva rokas vadībā, bet piecdesmit gadus vēlāk nolēma, ka reformācija ir tikai sacelšanās, kā norāda vēsturnieks Frouds, kurš šīs kustības laikā atradās Oksfordā. Kāpēc 1833. gadā viņi uz pāvestu skatījās kā uz antikristu, un 1883. gadā viņi atkal sāka viņu uzskatīt par apustuļu pēcteci? Mirstīgā tirānijas brūce sāka dziedēt, un tie, kas to izdarīja, tika apgānīti. Visa viltīgo argumentu meistarība un vēsturisko ierakstu sagrozīšana atkal parādījās Oksfordas kustībā. Tās vadītāji, no kuriem daudzi bija slepeni jezuīti, sāka rehabilitēt katolicismu. Šī kustība, ko atbalstīja finanšu līdzekļi un slepenie aģenti no Eiropas, izplatījās Anglijas baznīcās. Pēc tam tā iestājās Amerikas protestantu teoloģiskajās skolās. Šodien mēs esam liecinieki anglicki runājošās pasaules deReformācijai. Pāvests atguva varu. "Nāvīgā brūce" drīz tiks pilnībā būs sadzijusi.

Nākamais gadsimts

Nesen Atlikuma draudzei būs jāpiedzīvo ļoti svarīgi un unikāli notikumi. Viņai ir jāņem nostāja, kuru Dieva bērni nekad nav ieņēmuši. Atlikuma draudzes vēstījums iekļaus visus pagātnes vēstījumus un vedīs tos līdz to pilnīgai pabeigšanai. Viņa pievērsīs uzmanību Kristus gaidāmajai atgriešanai kā skaista pestīšanas plāna kulminācijai. Atklāsmes grāmatas autors raksta par savu uzdevumu šajā nozīmīgajā laikā: "Šeit vajadzīga svēto izturība, kas tur Dieva baušļus un Jēzus liecību" (Atkl. 14:12.) Laikā, kad tie, kas iet pa platu ceļu, zaudē izpratni par mūžīgajām vērtībām, Dieva Baznīca no paliekām staigās ticībā, nevis redzējumā. Tāpat kā Mozus, kurš palika stingrs, viņa stāvēs skatīdamās uz Neredzamo. Viņa izmantos katru iespēju tiekties pēc svētuma. Ticīgie būs liecinieki majestātiskajiem notikumiem, kas ved vēsturi līdz Armagedonas kaujai. Par pasākumiem, lai tam sagatavotos noslēgumam saka Jānis:

"Tautas iedegās dūsmās; tad nāca Tava dūsmība un tā stunda, kur tiesās mirušos un kur algu saņems Tavi kalpi pravieši un svētie un visi, kas Tavu Vārdu bīstas, mazie un lielie, un samaitāšanu tie, kas zemi samaitā" (Atkl. 11:18).

Atklāsmes grāmatā pagānismu simboliski attēlo liels sarkans pūķis. Karš, ko tā uzsāka pret agrīno baznīcu, bija nikns un spītīgs. Vēl agresīvākas bija ilgstošās, brutālās zvēra vajāšanas, baznīcas un valsts viduslaiku savienība, kas kļuva par pagānu varas pārņēmēju Eiropas tautu starpā. Bet pēdējo dienu baznīcai būs jāiztur zvēru tēla niknums un vajāšana, kas ir baznīcas un valsts galvenā grandiozā savienība vai zvēra navīgās brūces sadzīšana (Atkl.13). Šie termini tiek lietoti šeit, jo Dievs tos lieto. Zvēra tēla, kura lielā atkrišana aptver visus pūķa un zvēra simtgadīgos maldus, radīšana ir tik apvainojoša Kungam, ka viņš jau iepriekš izsludināja īpašu brīdinājumu: "Ja kas pielūdz zvēru vai viņa tēlu un pieņem zīmi uz savas pieres vai savas rokas, tam būs arī jādzer Dieva dūsmu vīns neatšķaidīts, kas ieliets Viņa bardzības kausā, un tam būs jācieš mokas ugunī un sērā svēto eņģeļu un Jēra priekšā. Es redzēju, un raugi: bija balts mākonis, un uz mākoņa kāds sēdēja, līdzīgs Cilvēka Dēlam; tam bija uz galvas zelta vainags un rokā ass sirpis"(Atkl. 14: 9,10,14). Šis Atlikuma draudzes pasludinātais vēstījums novērsīs aklumu no visiem, kas vēlas redzēt.

Šausmīgākie vārdi, kas jebkad izmantoti Rakstos, saka par pēdējās septiņas Dieva dūsmu mocību izliešanu: "Tad es redzēju citu lielu brīnišķīgu zīmi debesīs: septiņus eņģeļus, kam bija septiņas pēdējās mocības, jo ar tām piepildījās Dieva dūsmas" (Atkl. 15: 1).

Pēdējās septiņas mocības kritīs uz zvēru un tā tēlu. Jehovas ilgstošais sašutums, viņa dūsmas uz liekulību beidzot tiks uzliesmot. Bībelē teikts: "Zemes ķēniņi, varenie, virsnieki un bagātie, stiprie un katrs vergs un brīvais paslēpās alās un klinšu aizās, sacīdami kalniem un klintīm: "Kritiet uz mums, apslēpiet mūs no Tā vaiga, kas sēd goda krēslā, un no Jēra dūsmām. Jo atnākusi Viņu lielā dūsmu diena! Kas varētu pastāvēt? " (Atkl. 6: 15-17).

Jānis redzēja, ka tad, kad tas bija izdarīts, "Un debess savēlās kā grāmata, ko satin, un visi kalni un visas salas tika izkustinātas no savām vietām"(Atkl. 6:14). Tātad Dieva bērniem drūmie laiki beigsies mūžīgi. Kādi svinīgi un pārsteidzoši notikumi būs, lai pēdējā Draudze varētu izdzīvot, pilnveidojot viņas raksturu, kuru Kungs Jēzus Kristus pieņems, kad Viņš atgriezīsies!

Zemes notikumus šodien vada elpu tuvojoties zemes vēstures pabeigšanai. Tagad pasaule, kas mūs ieskauj, pāriet. Nākamās pasaules nākšana ir neizbēgama. Pasaules valdnieki un tumsas spēki pieliek pēdējos centienus, lai iegūtu varu pār cilvēku dvēselēm. Tomēr lūgšana joprojām dod spēku izturēt pieaugošo tumsu. Atcerieties apustuļa Pētera pamudinājumu: "Kad nu viss tas tā iznīks, cik stipriem tad jums jābūt svētā dzīvē un dievbijībā, gaidot un pasteidzinot Dieva dienas atnākšanu, kuras dēļ debesis ugunī sadegs un pasaules pamati karstumā izkusīs." (2. Pēt. 3:11, 12).

Ļaujiet sagaidīt to dienu nepārsteigtiem, kas tik spilgti aprakstīta šādos vārdos, nevienu no tiem, kas lasīja šīs rindas:

Zemei grīļojoties, zibeņiem šaudoties un pārkonam dārdot, Dieva Dēla balss sauc arī aizmigušos svētos. Viņš uzlūko taisno kapus un tad, savas rokas pret Debesīm pacēlis, saka: "Uzmostieties, uzmostieties, uzmostieties jūs, kas guļat pīšļos, un celieties augšā!" Visā zemes garumā un platumā mirušie dzirdēs šo balsi, un tie, kas dzirdēs, dzīvos. Zeme skanēs no neaptverami lielas armijas soļiem, ko veidos visu tautu, cilšu, valodu un ļaužu pārstāvji. Nemirstīgā godībā tērpti, tie nāks arī no nāves cietuma un sauks: "Nāve, kur ir tavs dzelonis? Elle (kaps), kur ir tava uzvara?" (1. Kor. 15:55 Glikā tulk.)"²²

Šis kulminācija neapšaubāmi būs patiesības galvenais triumfs.

"Šeit vajadzīga svēto izturība, kas tur Dieva baušļus un Jēzus liecību" (Atkl. 14:12.)

Pielikumi

1.nodaļa

- 1.E.Vaita "Lielā cīņa" org.64.lpp.
- 2.Gilly "Waldensian Reserches" 78.lpp.

2.nodaļa

1. Sinodiskajā tulkojumā - "cits" no tā sēklas. Tiek izmantots grieķu vārdu "loipos" - tā burtiskā nozīme ir "atlikums, pārējais". - Red.piezīme.
- 2.Goddard. «Was Jesus Influenced by Buddha?», p. 9.
Home. «Introduction to the Critical Study and Knowledge of the Holy Scriptures», vol. 2, pt. 6, ch. 2, p. 316.
3. See the author's discussion in the chapters, "Papas, First Head of the Church in Asia" and "Adam and the Church in China."
4. Pasaule var nekad neuzzināt, cik daudz mēs esam parādā šiem varoņiem. Reformācija izauga no draudzes tuksnesī. Reformācija, brīvība, izglītība un civilizācija, kas mums pieder šodien, radās, pateicoties stipram pamatam, kuru ielika "Draudze tuksnesī" varoņu ticība un drosme.
5. Atklāsmes grāmata 17: 2-4.

3.nodaļa

- 1 Burgon and Miller, The Traditional Text of the Holy Gospel, p. 123.
- 2 Edersheim, The Life and Times of Jesus the Messiah, vol. 1, p. 396.
- 3 Autors apmeklēja Samariju, izpētīja šos Samarijas manuskriptus un bija pārsteigts, kad atrada tos tik labā stāvoklī, neskatoties uz to lielo vecumu.
- 4 Geddes, The Church History of Ethiopia, p. 9.
- 5 O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 21.
- 6 Edersheim, The Life and Times of Jesus the Messiah, vol. 1, p. 74. Also Schurer, A History of the Jewish People in the Time of Christ, 2d div., vol. 2, p. 271.
- 7 See the author's discussion in Chapter 4, entitled, "The Silent Cities of Syria." (skat.IVnod.Apklusušās Sīrijas pilsētas)
- 8 Gordon, "World Healers," p. 450, note 2.
- 9 Tertullian, An Answer to the Jews, ch. 7, found in Ante-Nicene Fathers, vol. 3, pp. 157, 158.
- 10 Newman, A Manual of Church History, vol. 1, p. 297.
- 11 Bigg, The Origins of Christianity, pp. 143, 144.
- 12 Burgon, The Revision Revised, p. 9; Burkitt, Early Eastern Christianity, p. 41.
- 13 Menzies, Saint Columba of Iona, pp 11-13, see ch. 11, note 5; Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, p. 160.
- 14 Ridgeway, The Early Age of Greece, vol. 1, p. 356.
- 15 Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, p. 30.
- 16 Gordon, "World Healers," p. 78.
- 17 O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 32. 20.
- 18 Stokes, Ireland and the Celtic Church, p. 3.
- 19 Warner, The Albigensian Heresy, vol. 1, p. 19.
- 20 Hyde, A Literary History of Ireland, pp. 6, 7.
- 21 Stokes, Ireland and the Celtic Church, pp. 27, 28; Gilly, Vigilantius and His Times, p. 116; Smith and Wace, A Dictionary of Christian Biography, art. Patricius"; Nolan, The Integrity of the Greek Vulgate, p. 17; Warner, The Albigensian Heresy, vol. 1, p. 12; Betham, Irish Antiquarian Researches.
- 22 Milman, History of Latin Christianity, vol. 1, p. 1, Introduction.
- 23 Westcott and Hort, The New Testament in the Original Greek, vol. 2, p. 142.
- 24 Cubberley, The History of Education, p. 138.
- 25 Jones, The History of the Christian Church, vol. 2, p. 294.
- 26 Westcott and Hort, The New Testament in the Original Greek, vol. 2, p. 142.
- 27 Burgon and Miller, The Traditional Text of the Holy Gospels, p. 145.
- 28 This can be read in the last chapter of Acts and in the second epistle to Timothy.
- 29 Michael the Syrian, Chronique de Michel le Syrien, vol. 1, pp. 247-253.
- 30 Apkopojot iepriekš teikto, doktors Ādams Klarks atzīmē: "Ņemot vērā visu, ko par šo vietu ir teikuši zinātnieki un kritiķi, es pilnībā piekrītu viedoklim, ka apustulis nerakstīja nedz Babilonu Ēģiptē, nedz par Jeruzalemi, ne Romu kā simbolisku Babiloniju, bet senā slavenā Babilona Asīrijā, kas, kā atzīmēja doktors Bensons, bija ebreju

izsūfījuma apmešanās vieta austrumos, galvaspilsēta. Bet, tā kā es ievadā jau runāju par šo jautājumu, es lūdzu atļauju nosūtīt lasītāju uz šo vietu." Komentārs 1 Pēt.5:13.

31 Abul Faraj, Chronography, vol. 1, p. 50.

32 Eusebius, Ecclesiastical History, b. 3, ch. 1, found in Nicene and Post-Nicene Fathers.

33 Adeney, The Greek and Eastern Churches, pp. 297, 298.

34 Fisher, History of the Christian Church, p. 45; Gordon, "World Healers," p. 243.

35 Rawlinson, The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World (Sixth Monarchy), vol. 3, p. 225.

36 Šim secinājumam ir pretinieki, taču daudzi zinātnieki un rakstnieki par to vairs nešaubās un vienojās, ka apustulis Toms Indijā ir licis kristietības pamatus. Sk. 19.nodaļu "Svētā Toma kristieši no Indijas."

37 Adeney, The Greek and Eastern Churches, p. 296.

38 Burgon, The Revision Revised, p. 27.

39 Yohannan, The Death of a Nation, p. 39.

4.nodaļa

1 Muir, The Arrested Reformation, lpp. 49.420

2 O'Leary, The Syriac Church and Fathers, lpp. 29

3. Ilgajā kluso Sīrijas pilsētu apmeklējuma laikā autoram paveicās personīgi izpētīt šīs krāšņās vietas. Pēc Jordānijas un Damaskas grupa nonāca Beirūtā, Sīrijā. Šeit autors piesaistīja valodnieka, arābu, angļu, franču un vācu valodas speciālista Dr. Viljama Lesovska palīdzību. Bija plānots sazināties ar vadošajām Amerikas un Sīrijas skolām Beirūtā. Tā kā Sīrija toreiz bija Francijas valdījumā, viņi vispirms sazinājās ar Francijas direktoru, lai aizsargā senlietas. Viņš daudz zināja par šīm klusajām pilsētām un teica, ka tādu bija apmēram simts. Šīs pilsētas bija jāapzin un jāizpēta. Mēs plānojam apmeklēt reprezentatīvākās kristiešu pilsētas, kā arī nozīmīgākās vietas arhitektūras un labsajūtas ziņā. Direktors ieteica mums sākt ar Al-Bara, un, kaut arī viņš labi izskaidroja virzienu, mums joprojām bija grūti ceļot ar vietējo šoferi. Kad sasniedzām Orum Al-Dyoz, saule jau norietēja, un februāra laika apstākļi Sīrijas kalnos ir bargi. Mēs atradām ceļa zīmi, kas norāda ceļu uz Al-Bara, bet nezinājām, kā tur nokļūt. Tā kā jau bija vēls, mums nācās nakti pavadīt pie vietējā iedzīvotāja, protestanta, angļu valodas skolotāja. Ap astoņiem no rīta mēs atgriezāmies pie šīs zīmes. Pārvarējuši ieplaku, caur kuru mums vajadzēja stumt automašīnu un akmeņainos ceļus, mēs beidzot atradāmies ielejā. Kalnā labajā pusē mēs atradām musulmaņu ciematu, un ielejā mēs redzējām senās pilsētas Al-Bara paliekas. Mēs gribējām nekavējoties izpētīt drupas, taču mūsu intuīcija pamudināja mūs vispirms apmeklēt ciema vadītājus. Drīz mēs saņemām atļauju pārbaudīt Al-Bara drupas.

4. Foakes-Jackson, The History of the Christian Church, lpp. 33.

5. Schurer, A History of the Jewish People in the Time of Christ, 2 div. Sēj.1, lpp. 29-56.

Izlasot daudzus darbus, kas veltīti Dekapolei, biju pārsteigts, kad apmeklēju šīs vietas un ieraudzīju drupu un palieku varenību, kas saglabājusies līdz mūsdienām. Pat tagad ceļotājs, kurš dodas uz zemi no Jordānijas, saņem neizdzēšamu iespaidu par lielisko skatu uz šo apgabalu

6. Apustuļu darbi 21:20

7. Eusebius, Ecclesiastical History, grām. 3. nod. 5, lpp. 138, citāts no Nicene and Post-Nicene Fathers.

8. turpat, grām. 4, nod. 6; grām. 5, nod. 12.

9. O'Leary, The Syriac Church and Fathers, lpp. 28, 29.

10. turpat, lpp. 34.

11. Stokes, Ireland and the Celtic Church, lpp. 242.

12. Adeney, The Greek and Eastern Churches, lpp. 181.

13. Stokes, Ireland and the Celtic Church, lpp. 243.

14. Century Magazine, nod. 66, N. S. 44, lpp. 217, 220.

15. Butler, Early Churches in Syria, pt. 1, lpp. 10.

16. Hastings, Encyclopedia of Religion and Ethics, art. "Alexandrian Theology."

17. Runājot par Sīrijas teoloģiju, mēs domājam terminu, ko vairums baznīcas vēsturnieku izmanto, lai apzīmētu šo lielo kopienu, kas gadsimtiem ilgi stiepās no Eifratas upes līdz Persijai,

Indijai, Vidusāzijai un austrumiem. Daudzi autori to sauc par Nestoriāņu baznīcu, kas ir nepareiza, un Asīrijas baznīcu. Jēdziena "Austrumu baznīca" lietojums attiecībā uz grieķu pareizticīgo baznīcu rada neskaidrības.

18. The Nation, sēj. 95, lpp. 260

19. Autors daudz laika pavadīja fotografējot Al-Bara. Pēc tam grupa apmeklēja Dalozza un atklāja lielas drupas. Tā, iespējams, bija skaistākā Sīrijas privātmāja. Liekas, ka tā bija plaša vienīgā īpašnieka villa. No šejienes varēja redzēt pirmo Sīrijas kristiešu piepilsētas mājas un skaistas ainavas.

20. Prentice, Publication of an American Archeological Expedition to Syria, 3. daļa, Pēdējais uzraksts uz baznīcas uzceltas Sīrijā.

21. Autors apmeklēja un apskatīja deviņas izpostītās pilsētas. Al-Bara viņš bija bīstamā situācijā - vairāk nekā stundu viņš atradās cilšu konflikta centrā. Tas, ka šīs klusās pilsētas atrodas tālu no galvenajiem ceļiem un tajos dzīvojošie musulmaņu cilvēki ir ļoti ātri uzbudināmi un agresīvi, neapšaubāmi izskaidro, kāpēc gadsimtiem ilgi šīs apmetnes palika praktiski neredzamas un nezināmas.

22. Skat. 10. nodaļu " Kā draudze tika izdzīta tuksnesī"

23. The Catholic Encyclopedia, raksts. "Calendar."

24. The Catholic Encyclopedia, raksts "Calendar."

25. Apustuļu darbi 15:21

5.nodaļa

1. Duchesne, Early History of the Christian Church, sēj. 1, lpp. 362.

2. Rawlinson, The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World sēj. 3, nod. 4, lpp. 283.

3. Schaff, History of the Christian Church, sēj. 2, lpp. 720.

4. Mosheim, Commentaries, cent. 2, sēj. 1, lpp. 341.

5. turpat 9.nodaļa lpp 122-125

6. turpat 9.nodaļa, mazliet zemāk

7. Ayer, A Source Book for Ancient Church History, lpp. 227.

8. Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, nod. 47, par. 1.

9. Bull, Defence of the Nicene Faith, sēj. 1, lpp. 344-351, 423

10. M'Clintock and Strong, Cyclopedia; arī The New International Encyclopedia, raksts "Manichaeism"

11. Milman, The History of Christianity, sēj. 2, lpp. 270. Skatīt M'Clintock and Strong, Cyclopedia, and The New International Encyclopedia, raksts "Manichaeism"

12. Shotwell and Loomis, The See of Peter, lpp. 122.

13. Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, grām. 1, cent. 3, pt. 2, nod. 3, par. 5-10.

14. Gilly, Vigilantius and His Times, lpp. 116.

15. Fisher, History of Christian Doctrines, lpp. 19.

16. Eusebius, Ecclesiastical History, grām. 5, nod. 28, citāts no Nicene and Post-Nicene Fathers.

17. The Catholic Encyclopedia, raksts "Lucian."

18. Nolan, The Integrity of the Greek Vulgate, lpp. 72.

19. Killen, The Old Catholic Church, lpp. 153; Jacobus, Roman Catholic and Protestant Bibles Compared, lpp. 4.

20. Mosheim, Commentaries, cent. 2, sēj. 1, lpp. 341.

21. Walker, A History of the Christian Church, lpp. 106.

22. Sozomen, Ecclesiastical History, grām. 3, nod. 5, citāts no Nicene and Post-

Nicene Fathers.

23. Tertullian, The Chaplet or De Corona, nodaļa 4.
24. Buckley, Canons and Decrees of the Council of Trent, lpp. 17, 18.
25. Gibbon, The Faith of Our Fathers, lpp. 111, 112, 63d ed.; p. 86, 76th ed.
26. Schaff, History of the Christian Church, sēj. 2, Second Period, par. 196, lpp. 822-824.
27. The Catholic Encyclopedia, raksts "Commandments of God."
28. Cox, The Literature of the Sabbath Question, sēj. 1, lpp. 370, 371.
29. Turpat sēj. 1, lpp. 128, 129.
30. Newman, The Arians of the Fourth Century, lpp. 10, 11, 14, 27.
31. Cadman, The Three Religious Leaders of Oxford, lpp. 479, 481.
32. Jacobus, Roman Catholic and Protestant Bibles Compared, lpp. 280.424
33. Newman, The Arians of the Fourth Century, lpp. 7-11.
34. The Catholic Encyclopedia, raksts "Calendar."
35. Cox, The Literature of the Sabbath Question, sēj. 1, lpp. 334.
36. Socrates, Ecclesiastical History, grām 5, nod. 22, citāts no Nicene and Post-Nicene Fathers.
37. Sozomen, Ecclesiastical History, grām. 7, nod. 19, citāts no Nicene and Post-Nicene Fathers.
38. Council of Laodicea, Canon 29, Scribner's Nicene and Post-Nicene Fathers, II Series, sēj. 14, lpp. 148.
39. Augustine grām., Ambrose, Chrysostom, Gregory of Nyssa, Asterius, Gregory of Caesarea, Origen, Cassian, u.c.
40. O'Leary, The Syriac Church and Fathers, lpp. 27.
41. O'Leary, The Syriac Church and Fathers, lpp. 28.
42. Ambrose, De Moribus, Brachmanorium Opera Omnia, found in Migne, Patrologia Latina, sēj. 17, lpp. 1131, 1132.
43. O'Leary, The Syriac Church and Fathers, lpp. 44.
44. Nolan, The Integrity of the Greek Vulgate, lpp. 413-416.
45. O'Leary, The Syriac Church and Fathers, lpp. 49
46. Gibbon, The Faith of our Fathers, lpp. 111, 63d ed.; lpp. 86, 76th ed.
47. Nolan, The Integrity of the Greek Vulgate, lpp. 125, 126.
48. On the Revisers and the Greek Text, lpp. 11, 12.
49. Jacobus, Roman Catholic and Protestant Bibles Compared, lpp. 42.
50. Katoļu enciklopēdija, raksts "Starpnieks" J. E. Kanawan, "Inkarnācijas noslēpums," lpp. 19, saka: "Saskaņā ar seno katoļu doktrīnu, Kristus mūs neatpestīja ar to, ka Viņš stāvēja mūsu vietā, nevis aizstājot mūs ar Sevi, bet gan piedāvājot Dievam darbu, kas Viņu iepriecināja vairāk, nekā grēks.
51. Epistles of Gregory I, b. 13, epistle 1, citāts no Nicene and Post-Nicene Fathers.
- 52 Fitzpatrick, Ireland and the Foundations of Europe, lpp. 161; Draper, History of the Intellectual Development of Europe, lpp. 469.

6.nodaļa

1. Muir, The Arrested Reformation, lpp. 13.
2. Faber, The Ancient Vallenses and Albigenses, lpp. 275-279.
3. Jerome, Against Vigilantius, found in Nicene and Post-Nicene Fathers, II Series, sēj. 6, lpp. 418 Šeit Jeronīms paziņo, ka Vigilancijs dzimis konvencijā Francijas dienvidos. Šo pilsētu sauca Leona, kuru angļiski izrunā kā "Leo". Acīmredzot tāpēc viņš sauca

Vigilanciju Leonistu. Arī valdiešus bieži sauca par leonistiem. Tāpēc tika secināts, ka termins "Leonisti" cēlies no Vigilancija.

4. Gilly, *Vigilantius and His Times*, lpp. 161, 162.
5. Turpat lpp. 163, 164.
- 6 Turpat lpp. 169, 170.
7. Gordon, "World Healers, lpp. 469, note 3.
8. Schaff, *History of the Christian Church*, vol. 2, 2d Period, par. 173, lpp. 719-723.
9. Gordon, "World Healers," lpp. 237, 238.
10. Turpat lpp. 210, 211.
11. Allix, *The Ancient Churches of Piedmont*, lpp. 109.
12. Faber, *The Ancient Vallenses and Albigenses*, lpp. 293, 294.
13. M'Clintock and Strong, *Cyclopedia*, raksts "Helvidius."

Apgalvojums, ka Helvidijs bija Auksentius skolnieks, paver plašu domu lauku, ja mēs atceramies, ka Ambrosija bija Auksentius pēctecis Milānas bīskapijā. Ambrosijs septīto dienu svētīja kā Bībeles sabatu (kā viņš pats teica). Ambrosijam bija liela ietekme Spānijā, kas arī septīto nedēļas dienu ievēroja kā Bībeles sabatu, ko mēs parādīsim vēlāk. Tieši Ambrosijs priecīgi ierakstīja novērojumus par slavenā Abesīnijas vadītāja bīskapa Mozus ceļojumu, kurš apceļoja Indijas un Ķīnas baznīcas. Abesīnija sestdienu uzskatīja par atpūtas dienu septiņpadsmit gadsimtu garumā. Tā kā Helvidijs un Vigilancijs bija gandrīz laikabiedri un sludināja to pašu vēsti, mēs varam droši secināt, ka Auksentius, Ambrosijs, Helvidius un Vigilancijs svētīja sabatu. Šis fakts apvieno Spāniju, Itālijas ziemeļus, Abesīniju, Indiju, Vidusāziju un Ķīnu kā sabata aizbildņus. Visi iepriekšējie notikumi notika ap 400. gadu pirms mūsu ēras. Interesanti atzīmēt, ka pāvests Innocentijs I piecpadsmit gadus vēlāk izdeva dekrētu, kas sestdien pavēlēja gavēt. Tas tika darīts, lai apzīmogotu šo dienu ar arīgu svētumu un prieka vietā pārvērstu to par nastu.

14. Jerome, *Against Helvidius*, found in *Nicene and Post-Nicene Fathers*, II Series, sēj. 6, lpp. 338.
15. Gilly, *Vigilantius and His Times*, lpp. 246.
16. M'Clintock and Strong, *Cyclopedia*, raksts "Jovinian."
17. Newman, *A Manual of Church History*, sēj. 1, lpp. 376.
18. Beuzart, *Les Heresies*, lpp. 470.
19. Jerome, *Against Jovinian*, found in *Nicene and Post-Nicene Fathers*, II Series sēj. 6, lpp. 348.
20. Gilly, *Vigilantius and His Times*, lpp. 99.
21. Gilly, *Vigilantius and His Times*, lpp. 116.
22. Turpat lpp. 231. Kad autors apmeklēja slaveno Jeronīma celli Betlēmē, viņš atklāja, ka tā ir piepildīta ar mūkiem, kuri veltīja savu dzīvi rūpēs par šo svētnīcu.
23. Gilly, *Vigilantius and His Times*, lpp. 236, 237.
24. Jerome, *Select Works and Letters*, Letter 109, found in *Nicene and Post-Nicene Fathers*, II Series, sēj. 6, lpp. 213, 427
25. Gilly, *Vigilantius and His Times*, lpp. 323.
26. Jerome, *Against Vigilantius*, Introduction, found in *Nicene and Post-Nicene Fathers*, II Series, sēj. 6, lpp. 417.
27. Milner, *History of the Church of Christ*, sēj. 1, lpp. 456, ed. 1835.
28. Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, sēj. 23, lpp. 73.
29. Tillemont, *le Nain de*, *Memoires*, sēj. 10, lpp. 326.
- 30 Limborch, *The History of the Inquisition*, sēj 1, nod. 6, lpp. 30-33.
- 31 Schaff, *History of the Christian Church*, 2d Period, vol. 2, par. 173, pp. 724, 725.
32. Milman, *The History of Christianity*, sēj. 2, lpp. 270-275.
33. Ruffini, *Religious Liberty*, lpp. 26, 27.

34. Heylyn, kas 1612.gadā, rakstīja The History of the Sabbath, lai atklātu Puritāņu nepatīkus apgalvojumus par svētdienu.
35. Heylyn, The History of the Sabbath, in Historical and Miscellaneous Tracts, lpp. 416.
36. Gilly, Vigilantius and His Times, lpp. 12.
37. Faber, The Ancient Vallenses and Albigenses, lpp. 275-279.
38. Maxima Bibliotheca Veterum Patrum, sēj. 14, lpp. 201-216.

7.nodaļa

1. Maclauchlan, Early Scottish Church, lpp. 97, 98.
2. Neander, General History of the Christian Religion and Church, sēj. I, sec. 1, lpp. 85, 86; Moore, The Culdee Church, lpp. 15-20.
3. Ridgeway, The Early Age of Greece, sēj. 1, lpp. 369.
4. Neander, General History of the Christian Religion and Church, sēj. 2, lpp. 146-149.
5. Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, nodaļa 31.
6. Smith and Wace, A Dictionary of Christian Biography, raksts "Patricius."
7. Betham, Irish Antiquarian Researches, sēj. 1, lpp. 270.
8. Stokes, Ireland and the Celtic Church, lpp. 11, 12.
9. Gordon, "World Healers," lpp. 48, 49.
10. Bidez and Cumont, Les Mages Hellenises, sēj. 1, lpp. 55. Tuvāk par šo tēmu var apskatīt 18.nodaļā
11. Stokes, Ireland and the Celtic Church, lpp. 173.
12. Moore, The Culdee Church, lpp. 21
13. Yeates, East Indian Church History, lpp. 226 (included in Asian Christology and the Mahayana, by E. A. Gordon).
14. Warner, The Albigensian Heresy, sēj. 1, lpp. 20.
15. Stokes, Ireland and the Celtic Church, lpp. 93.
16. Tymms, The Art of Illuminating as Practiced in Europe From Earliest Times, lpp. 15.
17. Jacobus, Roman Catholic and Protestant Bibles Compared, lpp. 4.
18. Neander, General History of the Christian Religion and Church, sēj. 3, lpp. 53.
19. Todd, St. Patrick, Apostle to Ireland, lpp. 377.
20. Michelet, History of France, sēj. 1, lpp. 74; vol. 1, lpp. 184, ed. 1844.
21. Moore, Irish Melodies, lpp. 6.
22. Foakes-Jackson, The History of the Christian Church, lpp. 527.
23. Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, lpp. 231.
24. Stokes, Chronicles and Memorials of Great Britain and Ireland, sēj. 89, pt. 2, lpp. 447-449.
25. Stokes, Chronicles and Memorials of Great Britain and Ireland, sēj. 89, pt. 1, lpp. 239.
26. Killen, Ecclesiastical History of Ireland, vol. 1, lpp. 12-15.
27. Stokes, Chronicles and Memorials of Great Britain and Ireland, sēj. 89, pt. 1, pp. 31, 33.
28. d'Aubigne, History of the Reformation, sēj. 5, lpp. 41, 42.
29. Skatīt 11.nodaļu "Dinods un Draudze Velsā."
30. Skatīt 12.nodaļu "Aidans un Draudze Anglijā."
31. M'Clintock and Strong, Cyclopaedia, arts. "Columba" and "Columbanus."
32. Betham, Irish Antiquarian Researches, sēj. 1, lpp. 268.
33. Autors, viesojoties Armagā, vērsa uzmanību uz vietām, kas bija saistītas ar Patrika dzīvi.
34. Killen, The Old Catholic Church, lpp. 290.
35. Bispham, Columban — Saint, Monk, Missionary, lpp. 45, 46; Smith and Wace, A Dictionary of Christian Biography, raksts "Columbanus."
36. Stillingfleet, The Antiquities of the British Churches, sēj. 1, lpp. 304, 39.
37. Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, lpp. 47, 185.
38. Edgar, The Variations of Popery, lpp. 309.

39. The Catholic Encyclopedia, raksts "Arianism."
40. Ir apšaubāmi, ka daudzi uzskatīja, ka Kristus ir radīta būtne. Vairumā gadījumu tās kristīgās grupas, kuras ibija pret pāvesta mācību, tika apzīmētas kā ariāņi, kaut arī viņi atzina gan Kristus dievišķumu, gan faktu, ka Viņš ir dzimis un nav Tēva radīts. Viņi atteicās no citiem galējiem secinājumiem un spekulatīvām konstrukcijām attiecībā uz Dievišķo.
41. Robinson, Ecclesiastical Researches, lpp. 183.
42. Stokes, Ireland and the Celtic Church, lpp. 12.
43. Todd, St. Patrick, Apostle to Ireland, lpp. 390.
44. Newell, St. Patrick, His Life and Teaching, lpp. 33, note 1.
45. Flick, The Rise of the Medieval Church, lpp. 237.
46. Barnett, Margaret of Scotland: Queen and Saint, lpp. 97.
47. Bede, Ecclesiastical History of England, grām. 3, nod. 4.
48. Stokes, Ireland and the Celtic Church, lpp. 252.
49. Stokes, Celtic Church in Ireland, lpp. 277.
50. Turpat lpp. 308-314.
51. Blackstone, Commentaries on the Laws of England, grām. 4, nod. 8, lpp. 105.
52. O'Kelly, Macariae Excidium or The Destruction of Cyprus, lpp. 242,430
53. Taylor, History of Ireland, sēj. 1, lpp. 59, 6

8.nodaļa

1. Cathcart, The Ancient British and Irish Churches, lpp. 185.
2. Moore, The Culdee Church, lpp. 23-29.
3. Innes, Church and State, lpp. 52, 53.
4. Menzies, Saint Columba of Iona, lpp. 1.
5. Jamieson, Historical Account of the Ancient Culdees of Iona, lpp. 21.
6. Menzies, Saint Columba of Iona, Introduction, lpp. 31, 1.
7. Maclauchlan, Early Scottish Church, lpp. 10, 135, 136.
8. Dowden, The Celtic Church in Scotland, lpp. 86.
9. Adamnan, Life of St. Columba, Summary, lpp. 15.
10. Stokes, Ireland and the Celtic Church, lpp. 101.
11. Cathcart, The Ancient British and Irish Churches, lpp. 183
12. Bede, Ecclesiastical History of England, grām. 3, nod. 4.
- 13 Adamnan, Life of St. Columba, Summary, lpp. 3-4
14. Bede, Ecclesiastical History of England, b. 3, chs. 3, 4.
15. Menzies, Saint Columba of Iona, Appendix, lpp. 215.
16. Neander, General History of the Christian Religion and Church, sēj. 3, lpp. 10.
17. Kad autors viesojās Jonā, viņu pārsteidza ne tik daudz karaļu un muižnieku kapavietu drupas, bet arī pāvesta būves, kas liecināja par Romas vēlāku valdīšanu, bet gan svētā zeme, kurā Kolumbs un viņa pēcteči lūdza Dievu un strādāja, lai glābtu pagānu pasauli.
18. Bede, Ecclesiastical History of England, grām. 3, nod.. 25.
- 19 Moore, The Culdee Church, lpp. 48.
- 20 DeVinne, History of the Irish Primitive Church, lpp. 47.
- 21 Bede, Ecclesiastical History of England, grām. 3, nod. 4.
- 22 Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, lpp. 21.431
- 23 Killen, The Old Catholic Church, lpp. 294.
- 24 Maclauchlan, Early Scottish Church, lpp. 428.
- 25 Jamieson, Historical Account of the Ancient Culdees of Iona, lpp. 36.
- 26 Maclauchlan, Early Scottish Church, lpp. 327.
27. Maclauchlan, Early Scottish Church, lpp. 336.
- 28 .Turpat lpp. 380.

29. Menzies, Saint Columba of Iona, lpp. 68, 70.
30. Killen, The Old Catholic Church, lpp. 292.
31. Butler, Lives of the Saints, sēj. 6, lpp. 139.
32. Maclauchlan, Early Scottish Church, lpp. 226.
33. Barnett, Margaret of Scotland: Queen and Saint, lpp. 7.
34. Turpat lpp. 87.
35. Barnett, Margaret of Scotland: Queen and Saint, lpp. 41.
36. Turpat lpp. 87.
37. Barnett, Margaret of Scotland: Queen and Saint, lpp. 89.
38. Skatīt šīs grām. 7.nodaļu
39. Bellesheim, History of the Catholic Church of Scotland, sēj. 1, lpp. 249, 250.
40. Lang, A History of Scotland, sēj. 1, lpp. 96.
41. Moffat, The Church in Scotland, lpp. 140.
42. Skene, Celtic Scotland, sēj 2, lpp. 349.
43. Skatīt Skatīt šīs grām. 7.nodaļas 53. piezīmi
44. Smith, The Life of Columba, lpp. 142.
45. Maclauchlan, Early Scottish Church, lpp. 400-403.
46. Turpat lpp. 390.
47. Turpat lpp. 395.
48. Newman, A Manual of Church History, sēj. 1, lpp. 414.

9.nodaļa

- 1 Perkins, A Residence of Eight Years in Persia, lpp. 1.
- 2.Smits un Visse izrunāja viņa vārdu kā Papas, Vigrams kā Papa un citi kā Fapas.
3. Bar Hebraeus, Chronicon Ecclesiasticum, sēj 3, lpp. 27.
- 4 Recognitions of Clement, book 9, and Tertullian, An Answer to the Jews, ch. 7, found in Ante-Nicene Fathers, nod. 8, 3.
- 5 Prideaux, The Old and New Testament Connected, vol. 1, p. 203.
- 6 Stewart, Nestorian Missionary Enterprise, p. 78.
- 7 Lloyd, The Creed of Half Japan, p. 23.
- 8 Skatīt 17.un 23. nodaļas
- 9 Rawlinson, The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World, vol. 3, ("The Sixth Monarchy"), lpp. 207-211.
- 10 Kad autors atradās Bagdādē, viņš apmeklēja Seleikijas un Ktesifona drupas. Tie atrodas tikai dažu kilometru attālumā no Bagdādes.
- 11 Wigram and Wigram, The Cradle of Mankind, lpp. 17.
- 12 Burkitt, Early Eastern Christianity, lpp. 41.
- 13 Wigram, Introduction to the History of the Assyrian Church, ppp. 27-34.
- 14 Bar Hebraeus, Chronicum Ecclesiasticum, vol. 3, lpp. 27.
- 15 Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol. 1, lpp. 657.
- 16 Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, grām. 1, cent. 3, pt. 2, ch. 3,par. 5.
- 17 Farrar, History of Interpretation, lpp. 162, 165.
- 18 Luther, Table Talk, lpp. 228.
- 19 Clarke, Commentary, on Proverbs 8.
- 20 Milman, The History of Christianity, vol. 2, lpp. 175, 176.
- 21 Schaff, History of the Christian Church, 2d Period, vol. 2, par. 173.
- 22 Killen, The Old Catholic Church, lpp. 275.
- 23 Bower, The History of the Popes, vol. 1, p. 18; also, Hefele, History of the Christian Councils, vol. 1, lpp. 300-313.
- 24 Shotwell and Loomis, The See of Peter, lpp. 276.

- 25 Bower, The History of the Popes, vol. 1, lpp. 18.
- 26 Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 1, cent. 2, pt. 2, ch. 4, par 11.
- 27 Jackson, Persia, Past and Present, pp. 135, 153, 253, 281, 336, 366.
- Kad autors apmeklēja Malabaras kalnu, viņam teica, ka katrs priesteris, tērpies baltā apģērbā, kalpo sešas stundas. Tātad divdesmit četras stundas ir sadalītas četrās maiņās, kurās kalpo četri priesteri.
- 28 Prideaux, The Old and New Testament Connected, vol. 1, lpp. 194-197.
- 29 Gordon, "World Healers," lpp. 41, 450.
- 30 The Catholic Encyclopedia, art. "Avesta."
- 31 Hopkins, History of Religions, lpp. 408, 409.
- 32 Rawlinson, The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World, vol. 3, lpp. 586.
- 33 Killen, Ecclesiastical History of Ireland, vol. 1, lpp. 29.
- 34 Rawlinson, The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World, vol. 3, lpp. 588.
- 35 Edgar, The Variations of Popery, lpp. 296.
- 36 Cumont, The Mysteries of Mithra, lpp. 79-81.
- 37 Josephus, Antiquities of the Jews, b. 1, ch. 1, par. 1.
- 38 Cumont, The Mysteries of Mithra, pp. 167, 191; also Tertullian, Apology, ch. 16, found in Ante-Nicene Fathers, vol. 3.
- 39 Howells, The Soul of India, lpp. 534, 535.
- 40 Huc, Christianity in China, Tartary, and Thibet, vol. 1, lpp. 9.
- 41 Howells, The Soul of India, lpp. 535.
- 42 Huc, Christianity in China, Tartary, and Thibet, vol. 1, lpp. 2, 3.
- 43 Gordon, "World Healers," lpp. 40.
- 44 Smith, Early History of India, lpp. 34, 40.
- 45 Smith, Early History of India, lpp. 39, 40.
- 46 Bunsen, The Angel-Messiah of Buddhists, Essenes and Christians, lpp. 10.
- 47 Turpat, lpp. 80.
- 48 Skatīt grām.21.nodaļu "Adam and the Church in China." On agreement between Pythagorism and Confucianism see The Encyclopedia Britannica, 9th ed., raksts "Confucius."
- 49 Gordon, "World Healers," lpp. 10, 31, 66, 138, 151, 165.
- 50 Beal, Buddhists' Records of the Western World, vol. 1, lpp. I-1 (Introduction)
- 51 Reichelt, Truth and Tradition in Chinese Buddhism, lpp. 97.
- 52 Fluegel, The Zend-Avesta and Eastern Religions, lpp. 101.
- 53 Skatīt grām.23.nodaļu, "The Church in Japan and the Philippines."
- 54 Lloyd, The Creed of Half Japan, p. 16 *Psalm 110:1.
- 55 Edersheim, The Life and Times of Jesus the Messiah, vol. 1, pp. 12-14; also Gordon, "World Healers," lpp. 229.
- 56 Autors apmeklēja sinagogu Kočinā (Indija), kuras vadītāji uzskata, ka viņu senči nāca no rietumiem, no Palestīnas, ilgi pirms Kristus dzimšanas.
- 57 Hunter, The Indian Empire, lpp. 99, 113; also Smith, The Oxford History of India, lpp. 56, 57. *Daniel 9:24-26; 7:27.
- 58 Autors devās uz Ziloņu salu, kur uzkāpa kalnā ar daudziem svētceļniekiem, hinduistu trīskāršā dieva sekotājiem. Viņš fotografēja milzīgus akmeņus, kas simbolizē pagānu trīsvienību, vai trīs galvas uz viena ķermeņa, trīs personības vienā būtībā.
- 59 M'Clintock and Strong, Cyclopedia, raksts "Avatar."
- 60 Turpat raksts "Krishna."
- 61 Milman, The History of Christianity, vol. 1, lpp. 94, note.
- 62 Bentley, Historical View of Hindu Astronomy, lpp. 111.

63 See M'Clintock and Strong, Cyclopeda, art. "Krishna"; also Kaye, A Guide to the Old Observatories, lpp. 68, 69.

64 Gordon, "World Healers," lpp. 77.

10.nodaļa

1 Smith and Wace, A Dictionary of Christian Biography, raksts "Ulfilas."

2 Cheetham, A History of the Christian Church, lpp. 423.

3 Adeney, The Greek and Eastern Churches, lpp. 305, 306.

4 Bradley, The Goths, lpp. 59.

5 Limborch, The History of the Inquisition, lpp. 95.

6 Milman, The History of Christianity, vol. 3, lpp. 58, note.

7 Apollinaris, Espistolae, lib. 1, epistola 2, found in Migne, Patrologia Latina, vol. 58, lpp. 448.

8 Purchas, His Pilgrimes, vol. 1, lpp. 355, 356.

9 Turpat., vol. 1, lpp. 350.

10 Skatīt 15 nodaļu "Early Waldensian Heroes," Skatīt 16 nodaļu, "The Church of the Waldenses,"

11 Adeney, The Greek and Eastern Churches, lpp. 306.

12 Hodgkin, Italy and Her Invaders, vol. 1, pt. 2 lpp. 931, 932.

13 Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 38, par. 5.

14 Newman, A Manual of Church History, vol. 1, p. 404.

15 Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 2, cent. 5, pt. 1, ch. 1, pars. 4, 5.

16 Ayer, A Source Book for Ancient Church History, lpp. 575.

17 Church, The Beginning of the Middle Ages, lpp. 38, 39.

18 Hill, History of Diplomacy in the International Development of Europe, vol. 1, lpp. 55.

19 Adams, Civilization During the Middle Ages, lpp. 141, 142.

20 The Historian's History of the World, vol. 7, lpp. 477.

21 Sergeant, The Franks, lpp. 120.

22 Milman, History of Latin Christianity, vol. 1, b. 3, ch. 3, par. 2.

23 Bower, The History of the Popes, vol. 1, lpp. 334, 436

24 Croly, The Apocalypse of St. John, lpp. 167, 168.

25 Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 41, par. 11.

26 Hodgkin, Italy and Her Invaders, vol. 4, ch. 9, pp. 251, 252.

27 Milman, History of Latin Christianity, vol. 1, b. 3, ch. 4, par. 20.

28 Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch 47, par. 24.

29 Daniel 7:8, 20; 2 Thessalonians 2:3. Skatīt 15., 16 nodaļu

30 Revelation 13:3, 5. 1260 gadu periods, ja pievienojat 538 gadus, ved mūs uz 1798. gadu.

Kāds var jautāt: kādi notikumi notika ap 1798. gadu? Francijas revolucionārā armija pāvestu iemeta cietumā, likvidēja kardinālu koledžu un Romā pasludināja reliģijas brīvību. Skatīt arī nodaļu.

24.nodaļu ar nosaukumu "Atlikuma draudze ir "Draudzes tuksnesī" pārmantotāja

31 Favyn, Histoire de Navarre, lpp. 713-715.

11.nodaļa

1 Kādreiz sauc par Dinos, Dinod, un Dinut.

2 Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol. 3, lpp. 17.

3 Killen, The Old Catholic Church, lpp. 272.

4 Green, A Short History of the English People, vol. 1, lpp. 28-30.

5 Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, lpp. 160.

6 Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 1, cent. 2, pt. 1, ch. 1, par. 4, note 8.

7 Origen, In Ezechielem, Homilia 4, found in Migne, Patrologia Graeca, vol. 13, lpp. 698.

- 8 Yeates, East Indian Church History, p. 226 and note 1.
- 9 Fitzpatrick, Ireland and the Foundations of Europe, lpp. 58, 59.
- 10 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 1, ch. 25.
- 11 Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, lpp. 9.437
- 12 Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 38, par. 38.
- 13 Ebrard, Bonifatius, der Zerstorer des Columbanischen Kitchentums auf dem Festlande, lpp. 16.
- 14 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 2, ch. 2.
- 15 Rakstnieks ceļojuma laikā uz Velsu ieraudzīja senās baznīcas ēkas, kas joprojām stāvēja blakus Bangorai.
- 16 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 2, ch. 2.
- 17 Ibid., b. 2, ch. 2.
- 18 Killen, The Old Catholic Church, p. 276.
- 19 Ussher, Discourse on the Religion Anciently Professed by the Irish and British, p. 106; also Lane, Illustrated Notes on English Church History, vol. 1, lpp. 54, 55.
- 20 Bower, The History of the Popes, vol. 1, lpp. 416, 417.
- 21 Bund, The Celtic Church of Wales, lp. 297.
- 22 Flick, The Rise of the Medieval Church, lpp. 237.
- 23 Epistles of Pope Gregory I, coll. 13, ep. 1, found in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 13.
- 24 Lewis, Seventh Day Baptists in Europe and America, vol. 1, p. 29.
- 25 Stokes, Celtic Church in Ireland, lpp. 165.
- 26 Bund, The Celtic Church of Wales, lpp. 5.

12.nodaļa

- 1 Fitzpatrick, Ireland and the Foundations of Europe, lpp. 14.
- 2 Soames, The Anglo-Saxon Church, lpp. 57, 58.
- 3 Lloyd, "Historical Account of Church Government," quoted in Stillingleet, The Antiquities of the British Churches, vol. 2, lpp. 157,158.
- 4 Boswell, The Life of Samuel Johnson, vol. 3, lpp. 147, note.
- 5 Fitzpatrick, Ireland and the Foundations of Europe, lpp. 26, 154.438
- 6 See the author's discussion in Chapter 6, entitled, "Dinooth and the Church in Wales."
- 7 Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol. 3, lpp.15.
- 8 Newman, A Manual of Church History, vol. 1, lpp. 411.
- 9 Lingard, The Antiquities of the Anglo-Saxon Church, vol. 1, lpp. 27, 28.
- 10 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 3, ch. 5.
- 11 Ibid., b. 3, ch. 6.
- 12 Latourette, The Thousand Years of Uncertainty, lpp. 57.
- 13 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 3, ch. 17.
- 14 Lingard, The Antiquities of the Anglo-Saxon Church, vol. 1, lpp. 155.
- 15 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 3, ch. 26.
- 16 Meissner, The Celtic Church in England, lpp. 4.
- 17 Hulme, A History of the British People, lpp. 33.
- 18 Hetherington, History of the Church of Scotland, vol. 1, ppp. 11, 12.
- 19 Ussher, The Whole Works, vol. 4, lpp. 297.
- 20 Bingham, The Antiquities of the Christian Church, b. 7, ch. 2, sec. 6.
- 21 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 4, ch. 27.
- 22 Ibid., b. 4, ch. 23.
- 23 Quoted in M'Clintock and Strong, Cyclopedia, art. "Hilda."

- 24 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 4, ch. 24.
- 25 Thoyras, History of England, vol. 1, lpp. 69.
- 26 Soames, The Anglo-Saxon Church, lpp. 58, 59.
- 27 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 3, ch. 19.
- 28 Meissner, The Celtic Church in England, lpp. 4.
- 29 Montalembert, Monks of the West, vol. 4, lpp. 88.
- 30 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 3, ch. 25.
- 31 Ibid., b. 4, ch. 4.
- 32 Green, A Handbook of Church History, lpp. 433.439
- 33 Terry, A History of England, lpp. 44.
- 34 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 3, ch. 25.
- 35 Stokes, Ireland and the Celtic Church, pp. 163, 164.
- 36 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 3, ch. 25.
- 37 Barnett, Margaret of Scotland: Queen and Saint, lpp. 75.
- 38 Bede, Ecclesiastical History of England, b. 3, ch. 29.
- 39 Ibid., b. 5, ch. 19.
- 40 Thatcher and Schwill, Europe in the Middle Ages, lpp. 206.

13.nodaļa

- 1 Fitzpatrick, Ireland and the Foundations of Europe, lpp. 15.
- 2 Jonas, Vita Columbani, found in Migne, Patrologia Latina, vol. 87, lpp.1015.
- 3 Bispham, Columban — Saint, Monk, Missionary, lpp. 44.
- 4 Newman, A Manual of Church History, vol. 1, lpp. 414.
- 5 Smith and Wace, A Dictionary of Christian Biography, raksts "Columbanus."
- 6 Bispham, Columban — Saint, Monk, Missionary, lpp. 19.
- 7 Jonas, Vita Columbani, found in Migne, Patrologia Latina, vol. 87, lpp.1017, 1018.
- 8 Turpat, vol. 87, lpp. 1018.
- 9 M'Clintock and Strong, Cyclopedia, raksts "Gregory."
- 10 Draper, History of the Intellectual Development of Europe, lpp. 264.
- 11 Smith and Wace, A Dictionary of Christian Biography, raksts "Columbanus."
- 12 Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, lpp. 7-14.
- 13 Thatcher and Schwill, Europe in the Middle Ages, lpp. 242.
- 14 Turpat lpp. 338.
- 15 Healy, Insula Sanctorum et Doctorum, lpp. 374, 375.440
- 16 Bispham, Columban — Saint, Monk, Missionary, lpp. 57.
- 17 Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, lpp. 196.
- 18 Thatcher and Schwill, Europe in the Middle Ages, lpp. 93.
- 19 Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, lpp. 12.
- 20 Turpat lpp. 10.
- 21 Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, lpp. 47.
- 22 Autors pielika lielas pūles, lai apmeklētu slaveno Sanktgallas bibliotēku, kas nosaukta Galla vārdā, lai pārbaudītu tur joprojām glabātos īru manuskriptus. Svētā Galla dzīve un literārie darbi ir izpētes vērti.
- 23 Beuzart, Les Heresies, pp. 6, 470. See the author's discussion in Chapters 6 and 15, entitled, "Vigilantius, Leader of the Waldenses," and "Early Waldensian Heroes," respectively.
- 24 Robinson, Ecclesiastical Researches, lpp. 157, 158, 164, 165, 167. 26.
- 25 Healy, Insula Sanctorum et Doctorum, lpp. 377.
- 26 Fitzpatrick, Ireland and the Foundations of Europe, lpp. 24.
- 27 The Catholic Encyclopedia, raksts "Bobbio."

- 28 Stokes, Celtic Church in Ireland, lpp. 165.
- 29 Fitzpatrick, Ireland and the Making of Britain, lpp. 5.
- 30 Turpat lpp. 80.
- 31 Edgar, The Variations of Popery, lpp. 181, 182.
- 32 Epistles, of Pope Gregory I, coil. 13, ep. 1, found in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 13.
- 33 Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol. 3, lpp. 49, note.
- 34 Hefele, Concillien-geschichte, vol. 3, lpp. 512, sec. 362.
- 35 Fitzpatrick, Ireland and the Foundations of Europe, lpp. 68.

14.nodaļa

- 1 The Historians' History of the World, vol. 21, lpp. 342.
- 2 Smith and Wace, A Dictionary of Christian Biography, raksts "Columbanus."
- 3 Bispham, Columban — Saint, Monk, Missionary, lpp. 44.
- 4 Newman, A Manual of Church History, vol. 1, lpp. 411,413.
- 5 Thorndike, History of Medieval Europe, lpp. 165, 166.
- 6 Fitzpatrick, Ireland and the Foundations of Europe, lpp. 69, 70.
- 7 Rae, The Syrian Church in India, lpp. 35-38.
- 8 Purchas, His Pilgrimes, vol. 1, lpp. 359.
- 9 Monastier, A History of the Vaudois Church, lpp. 11, 12.
- 10 Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol. 3, lpp. 49, note 1.
- 11 Ebrard, Bonifatius, der Zerstoror des Columbanischen Kitchentums auf dem Festlande, lpp. 213.
- 12 Fitzpatrick, Ireland and the Foundations of Europe, lpp. 18, 162-164.
- 13 Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol. 3, lpp. 48.
- 14 Turpat vol. 3, lpp. 49.
- 15 Bower, The History of the Popes, vol. 2, lpp. 23, 24.
- 16 Zimmer, The Irish Element in Medieval Culture, lpp. 35.
- 17 Ebrard, Bonifatius, der Zerstoror des Columbanischen Kirchentums aufdem Festlande, lpp.127.
- 18 Turpat lpp. 127, 128
- 19 Turpat lpp. 130.
- 20 Turpat lpp. 130-133.
- 21 Turpat lpp. 197, 199.
- 22 Adeney, The Greek and Eastern Churches, lpp. 188, 189.
- 23 Butler, Lives of the Saints, vol. 6, lpp. 77.442
- 24 Dowling, The History of Romanism, lpp. 166, 167.
- 25 Turpat lpp. 168, 169.
- 26 Milman, History of Latin Christianity, vol. 2, lpp. 215, 216.
- 27 Turpat vol. 2, lpp. 220.
- 28 See the author's discussion in Chapter 7, entitled, "Patrick, Organizer of the Church in the Wilderness in Ireland."
- 29 Mansi, Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio, vol. 23, lpp.73.
- 30 Gilly, Waldensian Researches, lpp. 95, 96.
- 31 Dowling, The History of Romanism, lpp. 181.
- 32 Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 3, cent. 10, pt. 2, ch. 1, pars. 1, 4.
- 33 Wylie, The History of Protestantism, vol. 1, lpp. 34.
- 34 Adeney, The Greek and Eastern Churches, lpp. 218.
- 35 Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 54, pars. 2, 7.

- 36 Faber, *The Ancient Vallenses and Albigenses*, lpp. 37, 56.
 37 Turpat lpp. 65.
 38 Green, *A Handbook of Church History*, lpp. 508.
 39 Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 13, p. 2, ch. 2, par. 26.
 40 Jones, *The History of the Christian Church*, vol. 2, lpp. 93.
 41 Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, vol. 4, lpp. 275, 276.
 42 Leger, *Historie Generale des Eglises Vaudoises*, bk. 1, lpp. 167.
 43 McCabe, *Cross and Crown*, lpp. 32.

15.nodaļa

- 1 Benedict, *A General History of the Baptist Denomination*, vol. 1, lpp. 112, 113, 443
 2 Mackintosh, *History of England*, vol. 1, lpp. 321, found in *Lardner's Cabinet Encyclopedia*.
 3 Bompiani, *A Short History of the Italian Waldenses*, lpp. 9.
 4 Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 2, cent. 7, pt. 2, ch. 2, par. 2.
 5 Morland, *The Church of the Piedmont*, lpp. 16, 17.
 6 Voltaire, *Additions to Ancient and Modern History*, vol. 29, lpp. 227, 242.
 7 Neander, *General History of the Christian Religion and Church*, 5th Period, sec. 4, lpp. 605.
 8 Muston, *The Israel of the Alps*, vol. 2, lpp. 406.
 9 See the author's discussion in Chapter 6, entitled, "Vigilantius, Leader of the Waldenses."
 10 Saccho, *Contra Waldenses*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 25, lp. 264.
 11 Nolan, *The Integrity of the Greek Vulgate*, Preface, lpp. 17
 12 Gordon, "World Healers," lpp. 237, 238.
 13 *The Catholic Encyclopedia*, raksts "Milan."
 14 See the author's discussion in Chapter 10, entitled, "How the Church was Driven into the Wilderness."
 15 Ayer, *A Source Book for Ancient Church History*, lpp. 596, 597.
 16 Allix, *The Ancient Churches of Piedmont*, lpp. 33.
 17 Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 45, par. 18.
 18 Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 9, pt. 2, ch. 5, par. 4, note 5.
 19 Pilchdorffius, *Contra Pauperes de Lugduno*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 25, p. 300; also, Robinson, *Ecclesiastical Researches*, p. 303.
 20 Bossuet, *Variations of the Protestant Churches*, vol. 2, lpp. 67.
 "Ir ticami zināms, ka Gretsera laikā vispārpieņemtais nosaukums" valdieši "tika dots visām sektām, kuras jebkurā laikā atdalījās no Romas, sākot no vienpadsmitā vai divpadsmitā gadsimta līdz Lutera dienām." Skatīt vairāk Robinson, *Ecclesiastical Researches*, lpp. 56.
 21 See the author's discussion in Chapter 6, entitled, "Vigilantius, Leader of the Waldenses."
 22 Mezeray, *Abrege Chronologique de L'Histoire de France*, vol. 1, lpp. 244; also Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 8, pt. 2, ch. 3, par. 14; also note 29.
 23 Skatīt 21.nodaļu, "Adam and the Church in China."
 24 Robinson, *Ecclesiastical Researches*, lpp. 99, 106, 440, 441, 445, 446; Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, lpp. 218.
 25 This accuser was Jonas, bishop of Orleans.
 26 Claude, *Epistle to Abbot Theodimir*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 14, lpp. 197.
 27 Dungali *Responsa*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 14, lpp. 201-216.
 28 Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 9, pt. 2, ch. 3, par. 17, note 24.
 29 This book was *De Corpore et Sanguine Domini* (On the Body and Blood

of Christ), by Paschasius Radbertus.

30 Limborch, *The History of the Inquisition*, vol. 1, lpp. 42.

31 Parasti to attiecina uz izdomātu varoni Isidoru Mercatoru, kurš sākotnēji kļūdaini identificēts ar Isidoru no Seviljas, Spānijā.

32 Bethuensis, *Liber Antihæresis*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 24, lpp. 1572.

33 Pilchdorffius, *Contra Hæresin Waldensium Tractatus*, ch. 1, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 25, lpp. 278.

34 Damian, *Opuscula*, *Opusculum* 18, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 145, lpp. 416.

35 Such as Bishop Otto (d' Achery, *Spicilegium*, vol. 1, lpp. 434, 435, 1723 ed.)

of Vercelli of northern Italy, who in 945 complained of Separatists in his own province; also Bishop Rudolphus (*Spicilegium*, vol. 2, p. 702) of Trom, Belgium, about 1125, who called the Dissenters "inveterate." "Inveterata hæresi de corpore et sanguine Deo."

36 (a) Adolphus Glaber; (b) John of Fleury; (c) *The Acts of the Council*; (d) *An History of Aquitaine*.

37 Džordžs S. Fabers atzīmē: "Astoņu stundu sanāksme ir pagarināta. Un tie paši cilvēki vienā grēksūdzes pārbaudē apgalvoja, ka tic vienam Dievam. Viņi teica, ka materiālo pasauli un garīgo ir radījis Dievs, ka visa pasaule - materiālā un garīgā - pastāv no Radītāja mūžībā. Viņi pilnīgi noraida mirušo stāvokli, kurā viņi tiek apbalvoti vai sodīti, un viņiem ir stingra ticība mūžīgai palikšanai debesu godībā un priekā. Viņi bez bailēm skatīsies briesmīgākajos nāves gadījumos!" "The Ancient Vallenses and Albigenses." lpp. 146; autors Džordžs S. Fabers.

38 d' Achery, *Spicilegium*, vol. 1, pp. 604-606.

39 Turpat vol. 1, lpp. 607, 608.

40 *The Catholic Encyclopedia*, raksts "Toulouse."

41 De Vaux Cemay, *Historia Albigensium*, ch. 1, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 213, pp. 545, 546.

42 Benedict, *A General History of the Baptist Denomination*, vol. 1, lpp. 112, 121.

43 Matthew of Westminster, *The Flowers of History*, vol. 2, lpp. 15.

44 Quoted in Gordon, "World Healers," lpp. 470.

45 Bower, *The History of the Popes*, vol. 2, p. 258; also, note 2, 1845 ed.

46 *Responsa Nicolai Papae I ad Consulta Bulgarorum*, *Responsum* 10, found in Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, vol. 15, p. 406; also to be found in Hefele, *Conciliengeschichte*, vol. 4, sec. 478.

47 Migne, *Patrologia Latina*, vol. 145, p. 506; also, Hergenroether, Photius, vol. 3, p. 746. The Nazarenes were a Christian denomination. 446

48 Neale, *A History of the Holy Eastern Church*, General Introduction, vol. 1, lpp. 731.

49 Damian, *Opuscula*, *Opusculum* 5, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 145, p. 90.

50 M'Clintock and Strong, *Cyclopedia*, raksts "Patarenes."

51 Allix, *The Ancient Churches of Piedmont*, lpp. 121, 122.

52 "Šis pāvests ir mainījis gandrīz visas latīņu baznīcas organizācijas. Svarīgākās padomes, bīskapu un reliģisko biedrību tiesības tika atceltas vai nodotas pāvestam. Tomēr ļaunums dažādās Eiropas valstīs rīkojās ar dažādām pilnvarām; vairākās no tām dažādu apstākļu dēļ saglabājās sākotnējās brīvības un paražu. Tā kā Hildebrands ieviesa jaunu baznīcas likuma kodeksu, viņš arī būtu ieviesis jaunu civiltiesību kodeksu, ja viņš būtu pilnībā izpildījis savus nodomus. Viņš vēlējās novājināt visas karalistes un pakļaut viņu valdniekus un galu galā visas pasaules intereses bīskapu assamblejas tiesai, kurai katru gadu bija jātiekas Romā." Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 11, pt. 2, ch. 2, par. 10.

53 Muston, *The Israel of the Alps*, vol. 1, pp. 3, 14, note 1.

54 See Peter of Cluny, *Tractatus Contra Petrobrussianos*, found in Migne, *Patrologia Latina*, vol. 189, pp. 720-850.

55 White, Bishop of Eli, A Treatise on the Sabbath Day, p. 8, found in Fisher, Tracts on the Sabbath.

56 Gui, Manuel d'Inquisiteur, vol. 1, p. 37. Pāvests Innokentījs III cītīgi strādāja, lai leģitimizētu inkvizīciju, Dominiks kļuva par viņa pavadoni, Francisks uz cietumiem nosūtīja nevainīgus evaņģēlisti, bet Bernards Gui vadīja tiesas procesus un spīdzināšanu.

57 "Dicti sunt et Insabbatati: non 'quod nullum festum colerent' ut opinatus est Johannes Massonus, nec quod in Sabbato Colendo Judaizarent, ut multi putabant," wrote Ussher, Gravissimae Quaestionis de Christianarum Ecclesiarum Successione, ch. 8, par. 4.

58 Gretzer, Praeloquia in Triadem Scriptorum Contra Valdensium Sectam, found in Maxima Bibliotheca Veterum Patrum, vol. 24, lpp. 1521,1522.

59 Robinson, Ecclesiastical Researches, lpp. 304.

60 Turpat lpp. 322, 323.

61 Peter of Cluny, Tractatus Contra Petrobrussianos, found in Migne, Patrologia Latina, vol. 189, l pp. 720-850.

62 Turpat vol. 189, lpp. 723.

63 Bernard of Clairvaux, Epistle 241 (A.D. 1147) to Hildefonsus, Count of St. Eloy, found in Eales, The Works of St. Bernard, vol. 2, pp. 707,708.

64 Bernard of Clairvaux, Sermon 66, on the Canticles, found in Eales, The Works of St. Bernard, vol. 4, pp. 388,400 — 403.

65 Mezeray, Abrege Chronologique de L'Histoire de France, vol. 2, pp. 654-657.

66 Genebrard, Sacred Chronology. See Allix, Remarks Upon the Ecclesiastical History of the Ancient Church of the Albigenses, p. 172.

67 Bower, The History of the Popes, vol. 2, p. 456.

68 Turpat, vol. 2, p. 468

69 Turpat, vol. 2, pp. 470, 471.

70 Bower, The History of the Popes, vol. 2, p. 471.

71 Milman, History of Latin Christianity, vol. 3, p. 281.

72 Allix, Remarks Upon the Ecclesiastical History of the Ancient Church of the Albigenses, p. 117.

73 The Annals of Roger de Hoveden, translated from the Latin by Riley, vol. 1, p. 502.

16.nodaļa

1 Arnaud, The Glorious Recovery by the Vaudois, Preface by the author, p. xiv.

2 Benedict, A General History of the Baptist Denomination, vol. 1, p. 112,448

3 Gilly, Waldensian Researches, p. 39; Jones, The History of the Christian Church, vol. 2, p. 6; Robinson, Ecclesiastical Researches, p. 178.

4 Muston, The Israel of the Alps, vol. 2, p. 448.

5 Bompiani, A Short History of the Italian Waldenses, pp. 56, 57.

6 Muston, The Israel of the Alps, vol. 1, p. 36.

7 McCabe, Cross and Crown, p. 32; also Perrin, History of the Ancient Christians, pp. 47, 48.

8 Mornay, The Mysterie of Iniquitie, p. 354.

9 Wylie, The History of Protestantism, vol. 1, pp. 29, 30.

10 Nolan, The Integrity of the Greek Vulgate, pp. 88, 89.

11 Allix, The Ancient Churches of Piedmont, p. 37.

12 Warner, The Albigensian Heresy, vol. 1, p. 12.

13 Henderson, The Vaudois, pp. 248,249.

14 Slavenajā Īrijas bibliotēkā Dublinā rakstnieks ieraudzīja vienu no četriem izdzīvojušajiem valdiešu Bībeles eksemplāriem.

15 Bompiani, A Short History of the Italian Waldenses, pp. 2, 3.

16 Muston, The Israel of the Alps, vol. 1, p. 52.

- 17 Turpat., vol. 2, p. 448.
- 18 "Oficiālā versija", Bībeles tulkojums angļu valodā 1611. gadā, kuru apstiprinājis karalis Džeimss I (red.).
- 19 Thompson, *The Papacy and the Civil Power*, p. 416.
- 20 Gilly, *Waldensian Researches*, p. 76.
- 21 Edgar, *The Variations of Popery*, pp. 51, 52.
- 22 Perrin, *Luther's Forerunners*, pt. 2, pp. 1, 2.
- 23 Mornay, *The Mysterie of Iniquitie*, p. 392.
- 24 McCabe, *Cross and Crown*, p. 37.
- 25 Monastier, *A History of the Vaudois Church*, pp. 83, 84.
- 26 Mornay, *The Mysterie of Iniquitie*, p. 449.
- 27 Muir, *The Arrested Reformation*, p. 3.
- 28 *The United States Catholic Magazine*, Index to vol. 4, 1845, pp. 233,234.
- 29 *The United States Catholic Magazine*, Index to vol. 4, 1845, p. 233.449
- 30 Socrates, *Ecclesiastical History*, b. 5, ch. 22, found in *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2d Series, vol. 2.
- 31 Sozomen, *Ecclesiastical History*, b. 7, ch. 19, found in *Nicene and Post-Nicene Fathers*, 2d Series, vol. 2.
- 32 Robinson, *Ecclesiastical Researches*, p. 180. Jāatzīmē, ka daži baznīcas vēsturnieki sauc koncila datumu Elvirā 324. gadā m.ē. Viņu vidū Mihaels Geddes cienījams pētnieks Spānijas baznīcas vēsturē.
- 33 "Errorum placuit corrigi, ut omni Sabbati die superpositiones celebremus." — Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, vol. 2, p. 10.
- 34 See the author's discussion in Chapter 20, entitled, "The Great Struggle in India," pp. 311-314.
- 35 Robinson, *Ecclesiastical Researches*, p. 299.
- 36 Turpat, p. 302.
- 37 Turpat p. 310.
- 38 Autoram bija paveicies apmeklēt Sabadelli un piedalīties jauno kristībās.
- 39 Robinson, *Ecclesiastical Researches*, pp. 319-321.
- 40 Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, vol. 13, p.852.
- 41 *Responsa Nicolai Papae I ad Consulta Bulgarorum*, *Responsum* 10, found in Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, vol. 15, p. 406.
- 42 Allix, *The Ancient Churches of Piedmont*, p 154.
- 43 Benedict, *A General History of the Baptist Denomination*, vol. 2, p. 414.
- 44 Blair, *History of the Waldenses*, vol. 1, p. 220.
- 45 Warner, *The Albigensian Heresy*, vol. 1, p. 15.
- 46 Adeney, *The Greek and Eastern Churches*, p. 218.
- 47 Gilly, *Waldensian Researches*, p 98, note 2.
- 48 *Marianae, Praefatio in Lucam Tudensem*, found in *Maxima Bibliotheca Veterum Patrum*, vol. 25, p. 190.450
- 49 Gui, *Manuel d' Inquisiteur*, vol. 2, p. 158.
- 50 Du Cange, *Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis*, art. "Sabatati."
- 51 Geddes, *Miscellaneous Tracts*, vol. 2, p. 26.
- 52 Whishaw, *Arabic Spain*, pp. 19, 20; also Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, b. 3, cent. 11, pt. 2, ch. 4, par. 1.
- 53 Geddes, *Miscellaneous Tracts*, vol. 2, p. 71.
- 54 Robinson, *Ecclesiastical Researches*, pp. 271,272.
- 55 Quoted by Dr. Jacob Gretzer, *Opera Omnia*, vol. 12, pt. 2, p. 11. 55.
- 56 Gilly, *Waldensian Researches*, pp. 102, 103.

- 57 Der Blutige Schau-Platz, Oder Martyrer Spiegel der Taufs Gesinntten, b.2, pp. 30,31.
- 58 Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 4, cent. 16, sec. 3, pt. 2,ch. 3, par. 2.
- 59 Lamy, The History of Socianism, p. 60.
- 60 Favyn, Histoire de Navarre, pp. 713-715.
- 61 Waldensian Researches, pp. 61, par. 2
- 62 Cox, The Literature of the Sabbath Question, vol. 1, p. 257.
- 63 See Lewis, A Critical History of Sabbath and Sunday, pp. 211,212.
- 64 Cox, The Literature of the Sabbath Question, vol. 2, pp. 201,202.
- 65 Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 4, cent. 16, sec. 3, pt. 2,ch. 2, par. 25.
- 66 M'Clintock and Strong, Cyclopedia, art. "Waldenses."
- 67 Gibbon, The Faith of Our Fathers, p. 111, 63d ed.; p. 86, 76th ed.
- 68 Notes on Revelation 14.

17.nodaļa

- 1 Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 47, par. 30.
- 2 Foakes-Jackson, The History of the Christian Church, p. 184.
- 3 Foakes-Jackson, The History of the Christian Church, pp. 184, 185.
- 4 Newman, A Manual of Church History, vol. 1, p. 296.451
- 5 O'Leary, The Syriac Church and Fathers, pp. 83, 84.
- 6 Wigram, Introduction to the History of the Assyrian Church, p. 167.
- 7 Edgar, The Variations of Popery, p. 62.
- 8 Pirms autors apmeklēja bīskapu Indijā, viņš uzzināja, ka tā ir Nestoriešu baznīca. Bet, kad viņš apsēdās pie galda ar bīskapu, ne tikai šis kalpotāji, bet arī visi viņa konfesijai piederšie vadītāji oficiāli noraidīja vārdu "Nestoriāņi".
- 9 O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 46.
- 10 Milman, The History of Christianity, vol. 2, pp. 248, 249.
- 11 Būt par Kristus miesu maizes veidā un Kristus asinīm vīna veidā (red.)
- 12 Adeney, The Greek and Eastern Churches, pp. 496, 497.
- 13 Gordon, "World Healers," pp. 231, 232.
- 14 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 9, p. 302.
- 15 Turpat, vol. 9, p. 303.
- 16 Wigram, Introduction to the History of the Assyrian Church, p. 227.
- 17 Humboldt, Cosmos: A Sketch of a Physical Description of the Universe, vol. 2, p. 208.
- 18 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 9, pp. 304, 305.
- 19 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 9, p. 316.
- 20 Turpat, vol. 9, p. 317.
- 21 Gordon, "World Healers," p. 146.
- 22 Buchanan, Christian Researches in Asia, pp. 141, 142.
- 23 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, p. 459.
- 24 Yule, The Book of Ser Marco Polo, vol. 2, pp. 407-409, with notes.
- 25 Saeki, The Nestorian Monument in China, p. 105.
- 26 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 9, p. 341.452
- 27 Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 47, par. 30.
- 28 Wigram, Introduction to the History of the Assyrian Church, p. 199.
- 29 Turpat, p. 200.
- 30 Turpat, p. 201.

31 Turpat, p. 202.

32 Wigram, Introduction to the History of the Assyrian Church, pp. 202,203.

33 Turpat" pp. 203, 204.

34 Wigram, Introduction to the History of the Assyrian Church, pp. 204-207.

35 Yule, The Book of Ser Marco Polo, vol. 2, p. 409, note 2; also Gordon, "World Healers," p. 466.

36 Realencyclopedie fur Protestantische Theologie und Kirche, art.

"Nestorianer"; also, Bower, The History of the Popes, vol. 2, p. 258, note 2.

37 Couling, The Luminous Religion, p. 44.

38 Kad autors bija Bevrusā, Sīrijā, viņš apmeklēja Jakavītu bīskapu un uzdeva viņam daudz jautājumu par cilvēkiem un vēsturiskiem notikumiem. Cita starpā bīskaps atzīmēja, ka viņa draudze pasludināja anafēmu Nestorijam. Viņš teica, ka pāvests pasludināja anafēmu Jakavītiem.

39 Budge, The Monks of Kublai Khan, Emperor of China, p. 37.

40 Gibbon, The Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 47, par. 28.

41 Edgar, The Variations of Popery, pp 60-67.

18.nodaļa

1 Grant, The Nestorians, or the Lost Tribes, p. 72.

2 Wishard, Twenty Years in Persia, p. 18.

3 Saeki, The Nestorian Monument in China, pp. 50, 51.

4 Budge, The Monks of Kublai Khan, Emperor of China, pp. 30, 31.453

5 Schaff, History of the Christian Church, vol. 3, pp. 731, 732, note 2.

6 Senā valsts, kas ietvēra ievērojamas mūsdienu Uzbekistānas, Turkmenistānas un Tadžikistānas teritorijas daļas (red.).

7 Yohannan, The Death of a Nation, p. 102.

8 Vambery, History of Bokhara, p. 32; also p. 89, note 2.

9 Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol. 2, p.

183, note; Saeki, The Nestorian Monument in China, pp. 116-118;

Schaff, History of the Christian Church, vol. 3, pp. 732, 732, note;

Draper, History of the Intellectual Development of Europe, pp. 290 ,291.

10 Buchanan, Christian Researches in Asia, pp. 146, 147.

11 Starp visiem joprojām saglabājušajiem pieminekļiem tas īpaši skaidri parāda lielo godu, kas iepriekšējos gadsimtos pavadīja Austrumu baznīcu. Autoram bija liels prieks redzēt šo pieminekli, piesaistot vislielāko zinātnieku uzmanību, to izpētīt un nofotografēt.

12 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 9, p. 306.

13 Turpat, vol. 9, p. 306.

14 Turpat" vol. 9, p. 306.

15 Turpat" vol. 9, p. 307.

16 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's

Library, vol. 9, pp. 307, 308.

17 Tas attiecas uz Antiohijas patriarha Pētera II pievienošanu Halcedona ticības apliecībai (red.).

18 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, p. 466.

19 O'Leary, The Syriac Church and Fathers, p. 113.

20 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, p. 113.

21 Abul Faraj, Chronography, vol. 1, p. 354.

22 Vambery, History of Bokhara, pp. 137, 138.

23 Pott, A Sketch of Chinese History, p. 81.

- 24 Huc, Christianity in China, Tartary, and Thibet, vol. 1, p. 129.
- 25 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 9, p. 312.
- 26 Abul Faraj, Chronography, vol. 1, p. 398.454
- 27 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 9, p. 315.
- 28 Rockhill, The Journey of William of Rubruck, pp. 109, 110.
- 29 Turpat., pp. 141, 142.
- 30 Turpat" p. 168.
- 31 See Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol.4, pp. 46-50.
- 32 Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 3, cent. 12, pt. 1, ch. 1, par. 7, note 12.
- 33 M'Clintock and Strong, Cyclopaedia, art. "Nestorians."
- 34 Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 47, par. 31.
- 35 D'Orsey, Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa, pp. 232, 233.
- 36 Etheridge, The Syrian Churches, p. 89.
- 37 Schaff-Herzog, The New Encyclopedia of Religious Knowledge, art. "Nestorians"; also, Realencyclopaedie fur Protestantische Theologie und Kirche, art. "Nestorianer."
- 38 Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 47, par. 38.
- 39 Geddes, The Church History of Ethiopia, pp. 87, 88.
- 40 Turpat., pp. 311, 312.
- 41 Purchas, His Pilgrimes, vol. 8, p. 73.
- 42 Abudacnus, Historia Jacobitarum, pp. 118, 119.
- 43 Ross, Religions of the World, p. 493.

19.nodaļa

- 1 Rae, The Syrian Church in India, pp. 196, 197.
- 2 Eusebius, Ecclesiastical History, b. 3, ch. 1, found in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 1.455
- 3 Kad autors apmeklēja Miramonu Travancore štatā Indijas dienvidos, kur gadā notika lielākā nometnes sanāksme, Svētā Toma kristieši labprāt parādīja vietu, kur apustulis Toms uzcēla baznīcu. Viņi teica, ka šeit, kur viņš redzēja pirmos pievērstos, bija šeit."
- 4 Neale, A History of the Holy Eastern Church, vol. 1, General Introduction, p. 145.
- 5 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, pp. 447, 448.
- 6 Neale, A History of the Holy Eastern Church, vol. 1, General Introduction, p. 145.
- 7 Huc, Christianity in China, Tartary, and Thibet, vol. 1, pp. 17, 18.
- 8 Adeney, The Greek and Eastern Churches, p. 297.
- 9 D'Orsey, Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa, pp. 63, 64.
- 10 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, p. 90.
- 11 Ibid., vol. 10, p. 94
- 12 The Catholic Encyclopedia, art. "Thomas."
- 13 Couling, The Luminous Religion, pp. 7-10.
- 14 Burkitt, Early Eastern Christianity, p. 34.
- 15 The Catholic Encyclopedia, art. "Calendar."

16 Rae, The Syrian Church in India, pp 70-72.

17 Gibbon, Decline and Fall of the Roman Empire, ch. 47, par. 31.

18 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, p. 440.

19 Keay, A History of the Syrian Church in India, p. 17.

20 Buchanan, Christian Researches in Asia, pp. 126, 127.

21 Ibid., p. 140

22 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, p. 459

23 Mingans pierāda, ka jau 225. gadā m.ē. pastāvēja bīskapijas vai kristiešu kopienu apvienības austrumos, kas stiepās no Palestīnas līdz Indijai. 370. gadā asīriešu kristietība (filiāle, kas ievēroja sabatu) bija tik populāra, ka tās slavenais vadītājs Mozus ceļoja pa visiem austrumiem, dibinot baznīcas Arābijā, Persijā, Indijā un Ķīnā. 410. gadā Īzāks, Austrumu draudzes galva, sasauca ekumēnisko padomi - viņu atvieglāja Mozus ceļojumus. Šajā sanāksmē piedalījās austrumu delegāti no četrdesmit lieliem reģioniem. 411. gadā viņš iecēla Ķīnas metropolītu. Šīs baznīcas svētīja septīto dienu, kas redzama no Romas katoļu vēsturnieku labi zināmajām Sokrāta un Sozomena liecībām (450.g.). Viņi rakstīja, ka visas baznīcas visā pasaulē iesvētot sabatu, izņemot Romu un Aleksandriju - tikai tās paaugstina svētdienu. Gadsimtu vēlāk (540. gadsimtā) Kozma, pasauleslavenais ceļotājs, lielās Austrumu draudzes loceklis, liecināja par ticības baznīcu skaita palielināšanos, ko viņš redzēja Indijā un Vidusāzijā, Skitijā un Ķīnā. Iepriekš mēs rakstījām par Īrijas, Skotijas, Velsas un angļu baznīcām Britu salās, vērojot sabatu tajos pašos gadsimtos un tālāk līdz 1200.g. Septītajā dienā mēs detalizēti uzskatījāmies, novērojot pavlikieši, petrobrusiāņu, pasagiešus, valdiešu un Insabatu frakcijas - lielās kristiešu kopienas. Eiropa, kas pastāvēja pirms 1250. gada. Mēs runājam par sabatiešiem Bohēmijā, Transilvānijā, Anglijā un Holandē laikposmā no 1250. līdz 1600. gadam, ko aprakstīja Kokss, Ženē, Alliks un Viljams no Neuburgas. Mēs esam pieminējuši neskaitāmās baznīcas, kas sestdienu svinēja grieķu, abesīniešu, armēņu, marionītu, jakobītu, skitu un Austrumu lielās baznīcas starpā (arī no 1250. līdz 1600. gadam), ko apstiprina cienājamo autoru liecības. Visu šo sabatu uzturošo kopienu doktrīnas ir bijušas tīras visu gadsimtu garumā, un to locekļu dzīves ir bijušas vienkāršas un dievbijīgas. Viņi bija brīvi no rituāliem, kas izrietēja no tradīciju ievērošanas. Viņi pieņēma Veco Derību, un visa Bībele bija viņu autoritāte.

24 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, p. 460.457

25 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, p. 462.

26 Turpat, vol. 10, p. 462.

27 Komroff, The Travels of Marco Polo, p. 311.

28 Major, India in the Fifteenth Century, Travels of Nicolo Conti, p. 20.

29 Rae, The Syrian Church in India, p. 155.

30 Adeney, The Greek and Eastern Churches, pp. 520, 521.

31 Divas no šīm plāksnēm autoram parādīja Marks Foma ("mar" - garīdznieku nosaukums, oficiālais rangs), Svētā Toma kristiešu augstākais vadītājs; viņa baznīcas galvenā mītne atrodas Tiruvalā, Travankorā. Autors nevarēja redzēt pārējās trīs plāksnes, jo viņi vizītes laikā tās nebija baznīcā.

32 Hunter, The Indian Empire, p. 240.

33 Neale, A History of the Holy Eastern Church, vol. 1, General Introduction, p. 148.

34 Smith, The Oxford History of India, p. 300.

35 Yule, The Book of Ser Marco Polo, vol. 2, p. 427.

36 Mingana, "Early Spread of Christianity," Bulletin of John Ryland's Library, vol. 10, p. 487.

- 37 Major, India in the Fifteenth Century, Travels of Nicolo Conti, p. 7.
 38 Turpat" p. 33.
 39 Temple, The Itinerary of Ludovico di Varthema of Bologna From 1502 to 1508, pp. 59, 60.
 40 Turpat" pp. 79, 80.
 41 Turpat., Preliminary Discourse, p. Lxix.

20.nodaļa

- 1 Rae, The Syrian Church in India, p. 200.
 2 Mosheim, Institutes of Ecclesiastical History, b. 4, cent. 16, sec. 3, pt. 1, ch. 1, pars 10-12.458
 3 Hunter, A Brief History of the Indian People, p. 151.
 4 D'Orsey, Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa, p. 5.
 5 Ibid., pp. 30, 31.
 6 Kaye, Christianity in India, reviewed in Dublin University Magazine, vol. 54, p. 340.
 7 Froude, The Council of Trent, pp. 174, 175; Muir, The Arrested Reformation, pp. 152, 153; also M'Clintock and Strong, Cyclopedia, art. "The Council of Trent."
 8 Holtzmann, Kanon und Tradition, p. 263.
 9 Pallavicini, Histoire du Concile de Trente, vol. 2, pp. 1031, 1032.
 10 D'Orsey, Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa, p. 163.
 11 Dellon, Account of the Inquisition at Goa, p. 8; p 23, 1815 ed.
 12 Buchanan, Christian Researches in Asia, pp. 169-172.
 13 Dellon, Account of the Inquisition at Goa, pp. 41, 42.
 14 Romas un vispasaules inkvizīcijas, tagad "Ticības mācības lietu kongregācija (red.)
 15 Rae, The Syrian Church in India, pp. 217, 218.
 16 Turpat, p. 238.
 17 D'Orsey, Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa, p. 190.
 18 D'Orsey, Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa, p. 193.
 19 D'Orsey, Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa, pp. 215, 216.
 20 D'Orsey, Portuguese Discoveries, Dependencies, and Missions in Asia and Africa, p. 228.
 21 Geddes, The Church History of Malabar, pp. 116, 117.
 22 Rae, The Syrian Church in India, p. 201.
 23 Geddes, The Church History of Malabar, p. 357.
 24 Geddes, The Church History of Malabar, pp. 357, 358.459
 25 Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol. 1,p. 295.
 26 Victorinus, On the Creation of the World, found in Ante-Nicene Fathers,vol. 7, p. 342.
 27 Neander, General History of the Christian Religion and Church, vol. 1,p. 296.
 28 Yeates, East Indian Church History, p. 72.
 29 Purchas, His Pilgrimes, vol. 1, pp. 351-353.
 30 Epistles of Gregory I, coil. 13, ep. 1, found in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2d Series, vol. 13.
 31 Buchanan, Christian Researches in Asia, p. 266
 32 Green, A Short History of the English People, b. 6, pt. 2, ch. 6, par. 26.
 33 Adeney, The Greek and Eastern Churches, p. 530.

21.nodaļa

- 1 Rawlinson, *The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World*, vol. 2, p. 444.
  - 2 See Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 54, 171, 231, 265; also, Gordon, "Worm Healers," pp. 134, 181-183, 285, 476.
  - 3 Sansom, *Japan*, pp. 80, 81; Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p.
  - 4 Sansom, *Japan*, pp. 81-84.
  - 5 Autors saņēma privilēģiju patstāvīgi izpētīt pieminekli, dodoties ceļā ar lidmašīnu. Viņš pielika daudz pūļu, lai nofotografētu šo slavenu memoriālu un izpētītu pilsētu ar apkārtnējiem ciematiem.
  - 6 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 14, 15.
  - 7 Huc, *Christianity in China, Tartary, and Thibet*, vol. 1, pp. 45, 46.
  - 8 Gordon, "World Healers," p. 147.
  - 9 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 175.
  - 10 Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 191, note 1.460
  - 11 Turpat, vol. 1, p. 191; also Beal, *Buddhists' Records of the Western World*.
  - 12 Monier-Williams, *Indian Wisdom*, p. 49.
  - 13 See the author's discussion in Chapter 2, entitled, "The Church in the Wilderness in Prophecy."
  - 14 Sansom, *Japan*, p. 133.
  - 15 Gordon, "World Healers," pp. 31, 32, 229.
  - 16 *Ibid.*, p. 27.
  - 17 Geikie, *Hours With the Bible*, vol. 6, p. 383, note 1; *Old Testament Series on Isaiah 49:12*; *Encyclopedia Britannica*, 9th and 11th eds., art. "China"; M'Clatchie, "The Chinese in the Plain of Shinar," *Journal of the Royal Asiatic Society*, vol. 16, pp. 368-435.
  - 18 Pott, *A Sketch of Chinese History*, 3d ed., p. 2.
  - 19 Lacouperie, *Western Origin of Early Chinese Civilisation*, pp. 9, 12.
  - 20 Gordon, "World Healers," p. 54.
  - 21 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 39, 40.
  - 22 Kalpotājs steles mežā Čanganā parādīja autoram akmens plāksni ar seju, kas saskaņā ar leģendu bija apustuļa Toma seja.
  - 23 Arnobius, *Against the Heathen*, found in *Ante-Nicene Fathers*, vol. 6, p.438.
  - 24 Smith, *The Oxford History of India*, p. 122.
  - 25 Forsythe, *Journal of the Royal Geographic Society*, vol. 47, p. 2.
  - 26 Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 192, note.
  - 27 Johnson, *Journal of the Royal Geographical Society*, vol. 37, p. 5.
  - 28 Quatremere, *Notices des Manuscrits*, vol. 14, pp. 476, 477.
  - 29 Rawlinson, *The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World*, vol. 2, p. 444.
  - 30 M'Clatchie, *Notes and Queries on China and Japan* (edited by Dennys), vol. 4, Nos. 7, 8, pp. 99, 100.
  - 31 Finn, *The Jews in China*, p. 23.
  - 32 M'Clatchie, *A Translation of the Confucian Classic of Change*, p. 118.461
  - 33 Harlez, *Le Yih-King: A French Translation of the Confucian Classic on Change*, p. 72.
- Autora tulkojums no franču valodas versijas (tika izmantotas arī nozīmīgas M de Harlesa vēsturiskās piezīmes). Daudzi ķīniešu tulki dažādos veidos attēlo "dienas kulmināciju". Lielākā daļa no viņiem piekrīt, ka Yih King versija septīto dienu godina kā atgriešanās un veiksmes simbolu. Šo svētku ietekme noteica karaļu, tirgotāju un zemnieku paražas.
- 34 Renan, *Histoire General et Systeme Compare des Langues Semitiques*, p. 291.
  - 35 Smith, *The Oxford History of India*, p. 129.

- 36 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 41, 42.
- 37 Turpat., p. 43.
- 38 Lloyd, *The Creed of Half Japan*, p. 194, note.
- 39 Gordon, "World Healers," p. 54.
- 40 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 162, 255; see also pp.186, 187.
- 41 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 70, 71.
- 42 Li Ung Bing, *Outlines of Chinese History*, pp. 50, 51.
- 43 Sansom, *Japan*, p. 111.
- 44 Huc, *Christianity in China, Tartary, and Thibet*, vol. 1, pp. 167, 221.
- 45 Cable and French, *Through Jade Gate and Central Asia*, pp. 136-138.
See Gordon, "World Healers," for a study of the idolatry of Buddhism.
- 46 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 175.
- 47 Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 9, pp. 325, 338.
- 48 Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 9, pp. 308-310.
- 49 Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 47, note 118.

22.nodaļa

- 1 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, pp. 42, 43.
- 2 Montgomery, *The History of Yaballaha III*, p. 11.
- 3 Mingana, "Early Spread of Christianity," *Bulletin of John Ryland's Library*, vol. 9, p. 312, note 1.
- 4 Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, p. 45.
- 5 Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, p. 1.
- 6 Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, pp. 45, 46.
- 7 Cable and French, *Through Jade Gate and Central Asia*, p. 133.
- 8 Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 192.
- 9 Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 182.
- 10 Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, p. 47.
- 11 Turpat, p. 139.
- 12 Gibbon, *Decline and Fall of the Roman Empire*, ch. 47, par. 30.
- 13 Budge, *The Monks of Kublai Khan, Emperor of China*, pp. 140, 141.
- 14 See the author's discussion in Chapter 19, note 27, and in Chapter 21.
- 15 Komroff, *The Travels of Marco Polo*, p. 29.
- 16 Komroff, *The Travels of Marco Polo*, pp. 16, 17.
- 17 Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 187.
- 18 Turpat., vol. 1, p. 203.
- 19 Turpat, vol. 1, p. 212
- 20 Turpat, vol. 1, p. 217.
- 21 Turpat, vol. 1, p. 219.
- 22 Turpat, vol. 1, p. 274.
- 23 Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, p. 281.
- 24 Turpat, vol. 1, p. 284.
- 25 Turpat, vol. 1, p. 285.
- 26 Turpat, vol. 2, p. 66.463
- 27 Turpat., vol. 2, p. 154, and note 2.
- 28 Variously known as Tamerlane, Timor, or Timour.
- 29 *Encyclopedia Britannica*, 9th ed., art. "Timur."
- 30 Malcolm, *History of Persia*, vol. 1, pp. 471,472; pp. 301,302, 1829 ed.

- 31 Malcolm, *History of Persia*, vol. 1, pp. 471,472; pp. 306, 307, 1829 ed.
- 32 Herrmann, *Atlas of China*, p. 46.
- 33 Yule, *The Book of Ser Marco Polo*, vol. 1, pp. 191, 192.
- 34 Johnson, *Journal of the Royal Geographical Society*, vol. 37, p. 5.
- 35 Hedin, *Central Asia and Tibet*, vol. 2, pp. 112-120.
- 36 Turpat, vol. 2, pp. 134, 135.
- 37 Hunter, *The Indian Empire*, p. 240.
- 38 Gordon, "World Healers," p. 481.
- 39 Huc, *Christianity in China, Tartary, and Thibet*, vol. 2, chs. 3, 4.
- 40 Turpat, vol. 2, pp. 235, 317; p. 292, 1857 ed.
- 41 Turpat., vol. 2, pp. 265, 266.
- 42 Turpat, vol. 2, p. 230.
- 43 Wall, *Ancient Orthography of the Jews*, vol. 2, p. 160.
- 44 Turpat, vol. 2, pp. 159, 160.
- 45 Kircher, *La Chine*, pp. 10, 11; also Wall, *Ancient Orthography of the Jews*, vol. 2, p. 160.
- 46 Wall, *Ancient Orthography of the Jews*, vol. 2, p. 163.
- 47 Turpat., vol. 2, p. 162.
- 48 Skafīt 9.nodaļu, "Papas, First Head of the Church in Asia."
- 49 Wall, *Ancient Orthography of the Jews*, vol. 2, pp. 185, 186.
- 50 Turpat, vol. 2, pp. 200-245.

23.nodaļa

- 1 Sansom, *Japan*, p. 225.464
- 2 Underwood, *Shintoism*, p. 18.
- 3 Underwood, *Shintoism*, pp. 14, 15.
- 4 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 145.
- 5 Gordon, "World Healers," p. 471, note 2; p. 481, note 4.
- 6 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 123.
- 7 Smith, *The Oxford History of India*, p. 55.
- 8 Reichelt, *Truth and Tradition in Chinese Buddhism*, p. 12.
- 9 See the author's discussion in Chapter 21, entitled, "Adam and the Church in China."
- 10 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 148.
- 11 Turpat., p. 153.
- 12 Reichelt, *Truth and Tradition in Chinese Buddhism*, p. 41.
- 13 Lloyd, *The Creed of Half Japan*, pp. 203, 204.
- 14 Gordon, "World Healers," p. 38.
- 15 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 12.
- 16 Sansom, *Japan*, p. 223.
- 17 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 214.
- 18 Sansom, *Japan*, p. 223.
- 19 Anesaki, *Religious Life of the Japanese Peoples*, p. 58.
- 20 Saeki, *The Nestorian Monument in China*, p. 2.
- 21 Turpat, p. 148.
- 22 Reichelt, *Truth and Tradition in Chinese Buddhism*, p. 131.
- 23 Sansom, *Japan*, p. 223.
- 24 Sansom, *Japan*, p. 224.
- 25 Anesaki, *History of the Japanese Religions*, pp. 13, 14.
- 26 Griffis, *The Religions of Japan*, pp. 346-348.

- 27 Turpat., p. 348.
- 28 Sansom, Japan, pp. 413-442.
- 29 Sansom, Japan, pp. 445.465
- 30 Blair and Robertson, The Philippine Islands, vol. 1, p. 80.
- 31 Turpat., vol. 1, p. 79, note 132.

24.nodaļa

- 1 Protestant Digest, April-May, 1941, p. 62.
- 2 See the author's discussion in Chapter 10, entitled, "How the Church Was Driven Into the Wilderness."
- 3 Westcott and Hort, The New Testament in the Original Greek, vol. 2, p.142.
- 4 Nolan, The Integrity of the Greek Vulgate, pp. 413, 414.
- 5 Armitage, A History of the Baptists, p. 318; Cox, The Literature of the Sabbath Question, vol. 2, pp. 201,202.
- 6 Muir, The Arrested Reformation, p. 9.
- 7 Tyndale, An Answer to Sir Thomas More's Dialogue, b. 1, ch. 25, p. 97.
- 8 Stanley, History of the Eastern Church, p. 26.
- 9 Adeney, The Greek and Eastern Churches, p. 363.
- 10 Hulme, Renaissance and Reformation, p. 178.
- 11 Adeney, The Greek and Eastern Churches, pp. 527, 528.
- 12 Muir, The Arrested Reformation, p. 10.
- 13 Emory, The Works of the Reverend John Wesley, vol. 5, p. 688.
- 14 Sessler, Communal Pietism Among Early Armenian Moravians, p. 8.
- 15 Macaulay, Critical, Historical, and Miscellaneous Essays and Poems, vol. 5, pp. 482, 483. See also his essay, "Von Ranke."
- 16 Lehmann, "What Is Wrong With the Jesuits?" Protestant Digest, vol. 4, no. 1, Aug-Sept. 1941.
- 17 James Bryce, The Holy Roman Empire, pp. 295, 296.
- 18 Lacunza, La Venida del Mesias en Gloria y Majestad; see Urzua, Las Doctrinas de P. Manuel Lacunza.
- 19 Oliphant, The Life of Edward Irving, 6th ed., pp. 80, 82, 84, 405, 406.466
- 20 Taylor, The Voice of the Church on the Coming and Kingdom of the Redeemer, pp. 342, 344.
- 21 The Catholic Encyclopedia, art. "Newman, John Henry."
- 22 Elena Vaita "Lielā cīņa" The Great Controversy Between Christ and Satan, p. 644.

Saturs

Uzruna lasītājam.....	2
1.nodaļa Kas ir "Tuksneša draudze"?	4
No apustuļu dienām.....	5
2.nodaļa "Tuksneša Draudze" Bībeles pravietojumos.....	6
Kā "Dieva draudzes" reliģiskie sāncenši viltoja pravietojumus.....	7
Pravietisko laiku periodi.....	8
1260 gadu periods.....	8
3.nodaļa Apustuliskie iesākumi "Tuksneša draudzei".....	9
Kristietība starp jūdiem.....	10
"Sīrijas kristietības" iesākumi.....	10
"Ķeltu kristietības " sākums.....	12
"Grieķu kristietības" sākums.....	13
"Latīņu kristietības" sākums.....	13
Pētera vēstules draudzēm.....	14
Evaņģēlijs Indijā.....	15
4.nodaļa Apklusušās Sīrijas pilsētas.....	15
Vēsturiskā un arheoloģiskā pagātne.....	16
Al-Bara un citas pilsētas.....	18
Kāpēc šīs pilsētas apklusušas un ir pamestas?.....	18
Evaņģēliskā draudze, nevis pāvesta baznīca.....	19
5.nodaļa Lukiāns un Sīrijas draudze.....	20
Lukiāna pusaudža gadi un jaunība.....	20
Viltīgās mācības, kurām Lukiāns neļāva izplatīties.....	22
Lukiāna dāvana - Jaunā Derība grieķiski.....	22
Viltotu Vecās Derības grāmatu noraidīšana.....	23
Atmaskojot "alegoriskos" teologus.....	24
Tradīciju paaugstināšana pār Bībeli.....	24
Pretrunas "baušļu atcelšanas" teorijā.....	25
6.nodaļa Vigilancijs -valdiešu līderis.....	29
Cīņa pret klosteriem.....	30
Sacelšanās pret askētismu un mūkiem.....	31
Vigilancija priekšgājēji.....	31
Pagānu tradīciju pretinieki.....	32
Kāds bija iemesls strīdam starp Vigilanciju un Romu?.....	33
Jaunā organizācija - brīvā draudze.....	34
7.nodaļa Patriks - Īrijas "Tuksneša draudzes" dibinātājs.....	35
Kristietība Īrijā pirms Patrika.....	37
Patrika darbība Īrijā.....	38
Viņa autoritāte – Bībele.....	38
Viltus Patriks.....	40
Karš pret ķeltu draudzi.....	41
Patrika Raksturs.....	42
Patrika pārliecība un mācība.....	42
Īrijas ķeltu draudzes ienaidnieki.....	45
Brians Boru uzvar dāņu iebrucējus.....	45
Patrika draudzes sabrukums.....	46
8.nodaļa Kolumba un Skotijas draudze.....	47

Kolumba izglītība.....	48
Darbība Īrijā.....	48
Ceļojums uz Skotiju.....	48
Misijas centrs Jonā.....	49
Skotijas draudzes doktrīnas.....	49
Bībeles manuskripti un Bībeles studijas.....	50
Laiks pēc Kolumba.....	51
Cīņa pret normāņiem un pāvestību.....	51
Karaliene Margarita un Skotijas baznīca.....	52
Koncila problēmas.....	53
Skotija pēc pāvestības ielaušanās.....	54
9.nodaļa Papas - pirmais draudzes vadītājs Āzijā.....	55
Pagānisma pārveidošanās.....	55
Seleikija - galvenais draudzes centrs.....	56
Asīrijas draudzes vadītāji pirms Papasa.....	57
Baznīcas sadalīšana.....	57
Zoroastriešu uzbrukumi baznīcai.....	59
Zoroastrianisms nokopē Bībeles doktrīnas.....	59
Zoroastra ticības apliecinājums par Saules pielūgšanu.....	61
Draudze sastopas ar Budas reliģijas trikiem.....	62
Austrumu draudze cīnās ar hinduismu.....	63
Jauna revolūcija hinduismā.....	64
10.nodaļa Kā Draudzi izdzina tuksnesī.....	66
Vulfils pievērš gotus Kristum.....	68
Pravietojums par mazā raga 1260 gadu periodu.....	69
Gotus iekaro imperators Justiniāns.....	70
Draudzi izdzina tuksnesī.....	71
11.nodaļa Draudze Velsā un Dinods.....	73
Kristietības iesākums.....	73
Augustīns Lielbritānijā.....	74
Karalis Arturs un citi jaunie Velsas varoņi.....	75
Otrā sanāksme par baznīcas doktrīnām.....	76
Veiktie pasākumi britu pakļaušanai.....	77
12.nodaļa Aidans un Anglijas baznīca.....	78
Aidana raksturs un izglītība.....	79
Romas misija Kentas karalistē.....	79
Aidana misijas darbs.....	80
Ķeltu draudzes mācību centri.....	81
Mācību centri Vītbijā.....	81
Kadmons.....	82
Finians.....	83
Austrumu sakši.....	83
Draudzes Kentā, Veseksā, Austrumanglijā un Saseksā.....	84
Kolmans.....	84
Četršimt gadi pēc Vītbijas.....	85
Viljams Iekarotājs un pāvestība.....	86
13.nodaļa Kolumbans un draudze Eiropā.....	86
Misijas centieni Francijā.....	87
Pirmie trīs centri Francijā.....	87
Cīņa ar Romas bīskapiem.....	88

Kolumbans un karaliene Brunhilda.....	89
Kolumbans izsūtījumā.....	90
Kolumbana nāve.....	91
Pāvesta bīskapu opozīcijas iemesls.....	91
Luksija, Svētā Galla un Bobbio.....	92
14.nodaļa Baznīcas Eiropā pēc Kolumbana ēras.....	93
Pāvestības naids pret ķeltu draudzi Eiropā.....	94
Kārlis Martels.....	95
Kārlis Lielais un Svētā Romas impērija.....	96
Albigijieši un pavlikāņi.....	97
Franciskāņi un dominikāņi.....	98
Reformācijas spēks.....	99
Svētās Romas impērijas beigas.....	99
15.nodaļa Agrīnie varoņi- valdieši.....	100
Valdiešu ticība - pārņemta no apustuļiem.....	101
Viņu teritorija nebija Romas pakļautībā.....	103
Agrīnie varoņi- valdieši.....	103
Turīnas Klaudijs.....	104
Jaunās cīņas sākums.....	105
Žilbinošie pāvesta viltojumi.....	106
11.gadsimta valdiešu varoņiem.....	106
Tūras Berengārs.....	108
Šķelšanās starp grieķu un latīņu baznīcām.....	109
Revolūcija Ziemeļitālijā.....	110
Grigorijs VII – novatoriskais tirāns.....	110
Pīters de Bruijs.....	111
Lausannas Henrijs.....	112
Arnolds no Breskijas.....	114
„Svētā mācība” (Noble Lesson).....	115
Pjērs Valdo.....	115
16.nodaļa Valdiešu draudze.....	116
Rokrakstu iznīcināšana.....	117
Valdiešu izglītība.....	117
Bībeles ļaudis.....	118
Valdiešu vajāšanas.....	118
Patiesība, kuru izsēja daudzās zemēs.....	119
Protestantisms - valdiešu krāšņie darba augļi.....	119
Vai valdieši ievēroja Sabatu?.....	120
Valdieši - Bībeles cilvēki.....	122
Valdieši un Reformācija.....	124
Pamodusies pasaules interese par Bībeles pravietojumiem.....	126
17.nodaļa Aba un Persijas baznīca.....	126
Persiešu kristieši noraidīja Romas teoloģiju.....	128
Misijas paplašināšanās no Papasa līdz Abam.....	129
Aba kļūst par katolikosu.....	130
No Abas līdz musulmaņu iekarotājiem.....	132
Musulmaņu izcelsme un to uzvaras.....	134
18.nodaļa Timotejs no Bagdādes.....	134
Draudze – musulmaņu valdīšanas laikā.....	134
Katolikosa pārceļšanās uz jauno musulmaņu galvaspilsētu.....	135

Timoteju ievēl par katolikosu.....	136
Mongoļu iekarojumi.....	137
Čingishana iekarojumi.....	138
Kujuks saudzē Eiropu.....	139
Mongoļu kristiešu doktrīnas.....	140
Austrumu baznīca un tās iekārtojums.....	140
20.Nodaļa Svētā Toma kristieši Indijā.....	143
Toms un Evaņģēlijs Indijā.....	143
Kristietības ienākšana Indijā.....	144
Kristiešu pieaugums Indijā.....	145
Kristietība Indijā tumšajos viduslaikos.....	146
20.Nodaļa Lielie pārbaudījumi Indijā.....	148
Pāvesta koncils Trentā.....	150
Liktenīgais koncils Diamperā.....	153
Jezuītu jūras karaspēku sagrauj angļi.....	155
Sv.Toma kristiešu slavenā sacelšanās.....	156
21.Nodaļa Adams un draudze Ķīnā.....	157
Vai Konfūcijs nokopēja Daniēla reliģiju?.....	159
Agrīno kristiešu pieaugums Ķīnā.....	161
Agrīnās kristietības mācība Ķīnā.....	162
No Ādama līdz mongoļu imperatoram.....	163
22.Nodaļa Markos no Pekinas.....	164
Jauno kalpotāju īsā agrīnā vēsture.....	165
Kalpotāji satiek katolikosu.....	166
Marko Polo un asīriešu kristieši.....	167
Tamerlāna paaugstināšana.....	169
Jezuītu ierašanās Ķīnā.....	170
Sagrozīts uzraksts ķīniešu valodā.....	171
23.Nodaļa Draudze Japānā un Filipīnās.....	172
Kristietības viltojums Austrumos.....	173
Budisms nokopē otro Budas atnākšanu.....	175
Sintaisma aizstāšana ar kristianizēto budismu.....	175
Pieminekļi Austrumu draudzes darbam Japānā.....	176
Ķīnas satriecošais zaudējums Japānai.....	177
Japānas cīņa ar jezuītiem.....	178
Filipīnu iekarošana.....	179
24.Nodaļa Atlikuma draudze - "Draudzes tuksnesī" pārmantotāja.....	179
Tuksneša perioda beigas.....	179
Nozīmīgie datumi Draudzes vēsturē.....	181
Luters un Reformācija.....	182
Dievkalpojuma dienas vēsture.....	183
Austrumu draudzes civilizācija.....	183
Citi Reformācijas trūkumi.....	184
Lielo bēdu beigas.....	185
"Tiekāms Dieva dusmu mērs būs pilns".....	185
Pravietojumu skaidrojumi.....	186
Nebijis pasaules progress pēc 1798.gada.....	187
Nākamais gadsimts.....	188
Pielikumi.....	190